De [illegible] Ferrer [illegible] et [illegible]

¶ Epythoma ſiue cõpilatio de Sa-
cramẽtis cũ tractatu de doctrina chriſtiana: caſtiga-
tũ ⁊ impreſſuz de mãdato ⁊ auctoritate Dominoꝝ
Decani Prouiſoris ⁊ celeberrimi capl'i Concheñ.

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS BIBLIOTECA

❡ Reuerendo ac ſapiētiſſimo ui. ↄ dño Iohāni lupo
a cigales ſacraꝝ litteraꝝ ac Pōtificii iuris ꝓfeſſori di
gniſſimo Canonico Conchen̄. Alfonſus Camera. S.
& inſeruiēdi ꝓmptitudinē. Semꝑ ab ineūte puericia
cū illud Platonis. Nō ſolū nobis nati ſum⁹: mēte tene
rē iā ingraueſcēte etate zelo dei exardeſcēs: (quāuis
alia multa ītercurrebāt: q̄ me ad ſcribēdū occupabāt)
decreui quorūdā ignauiæ clericoꝝ pauperꝝ iuxta il‑
lud grāꝝ & donoꝝ ac ſpūs manifeſtati‑

❡ Utilita‑tē. j. corinthioꝝ xij. ca.

onē ad utilitatē q̄bus ab altiſſimo ſū do
tat⁹: ꝓſpicere: p̄cib⁹ & amicoꝝ & dñoꝝ
efflagitatiōib⁹ cōpulſus: qn̄ ab hinc circi
ter triplex trieniū de ſacramētis opuſculū raptim per
me ī unū redactū auctoritate officialis Reuerēdiſſimi
d. Cardinalis hyſpani impſſū in lucē emiſi. qd̄ p aliq̄s
hui⁹ regni ptes circūlatū aliqd̄ ꝓfect⁹ q̄ntulūcūq; ē: fe‑
cit. Vnde cōplur[illegible]orē de me opinionē quā reuera
eēt cōcipiēt[illegible]culo pigritātiq; aīo dulcia fixere
calcaria: o[illegible]llud ampliarē: illiq; gloſēmata ſeu
notabilia iūgerē circūcirca: quo facili⁹ q̄ſq̄m eiuſmo
di ignar⁹ doctrine ſacramētoꝝ theoricā doceret. In‑
ter quos Reuerēdus dñs ſcholaſtic⁹ Cōchen̄. ī p̄mis cū
nō parꝝ rebus deo deditis delectet: cognoſcens me. P.
ſue obſequētiſſimū ceteris efficati⁹ me mouit exora‑
uitq;. Itaq; dei adiutorio inuocato nō p

❡ Inuoca‑to. l. j. in pn. C. de veteri iure enucleando.

ſemeſtre ſed trietericū ſpaciū accuratiſſi
me cæpi elucubrare: ut charitatis opus
eccl'ie tyronib⁹ abnueret nūq̄m: & in tē‑
plo dei eēt a me qd̄ poſſē oblatū. Et ſic li‑

cet multis ĩ reb⁹ me diuerſe trahẽtib⁹ ꝑpedit⁹ nauiga
tiõis port⁹ ingreſſus laborib⁹ meis ultimã manũ ap-
poſui. quos reuerẽdis pr̃ib⁹ dñis ꝓuiſori: Decano &
capl̃o Conchen̄. ea q̃ decet ſubiectiõe dicaui: cũ ut er-
ga amplitudinẽ ſuã animi oſtẽderẽ gratitudinẽ: tũ ut
eoꝝ auctoritate magis ĩducãt̃ clerici ad legẽdũ amã
dũ atq; recollectionẽ amplectendũ: ac deniq; deo ſer
uiant honorifice. Nolim tñ qſq̃m exiſtimet: ꝙ docẽ-
di officiũ ꝓpter hoc aſſumere uolui: ſed poti⁹ diſcipu
lũ a quocũq; inſtruẽdũ me cõſtituo: ꝓteſtãs ꝙ cũ hec
diuina materia ſit nõ intẽdo aliud uelle uel ſentire ni
ſi id qđ ſancta mr̃ eccl̃ia ſentit & tenet. & qa ubi mai⁹
periculũ uertit̃ cauti⁹ agẽdũ ẽ: nolui cõ-
pilationẽ ĩ lucẽ emittere niſi tuã ꝑus ſub
iret cẽſurã. Et licet terrerer tãtũ laboris
uiro tã inſigni ĩponere: tñ ut ſolita ſemꝑ
utaris liberalitate: nõ dubitaui a te hoc
petere: cũ maiorib⁹ me quotidie [illegible] muneribꝫ. qp-
pe magni animi eſt (teſte Tullio) cui [illegible] debeas
eidem plurimũ uelle debere. Qua de re præſtantie tue
ſupplico: inter innumeras occupationes labores nr̃os
percurrens digneris omnia errata ſiqua fuerint reco
gnoſcere & emẽdare: ut ſic per te noſtra brachilogya
terſa & defecata ſapientũ uiroꝝ adeat limina intrepi-
de nedum illorum quoꝝ gratia tantũ oneris ſubiui:
utq; ipſi magis tua cenſura q̃m noſtro
epythomate: quia a generoſa mente ꝓ-
uenit: decorent̃: ac hylari animo lectitẽt
& memorie cõmendent. & ante omnia

¶ Cautius agendũ eſt. xliiij di. geſcam⁹. z. c. vbi periculũ. de elec. li. vj.

¶ Epithomate. ego declinaui hoc epithoma. atis. Nicolaus perot⁹ declinat hoc epithome. es.

patres illi conſcripti quibus dicatum eſt læta fronte &
trãquillo uultu accipiant: cum celeſtis beatitudinis ſit
iter & pietatis noſtre erga eos pign⁹ imortale. Quod
ſi paternitas tua reuerenda aliis multis iam in me col-
latis beneficiis addiderit: deo præſtabit obſequiũ gra
tiſſimũ: & clericis pauperculis nõ parum opitulabit̃:
quos: cũ de ipſo opuſculo fructum excerpſerint exop-
tatũ: pro nobis miſeris peccatoribus ad dominũ ieſũ
chriſtũ præces nõ dubites effuſuros. Et me tandẽ colẽ
de pater munere afficies quo nihil gratius eſſe poſſit.
Vale iam uirtutũ ſpecimen & exemplar: qui de quãplu
rimis optime mereris: de nullis male: quiq; optimis
ſtudiis delectatus alios in uirtute facis & litteris tuo
exemplo creſcere, & me (ut facis) amare perge.

Inna... gns

¶ Alfonſi Cameræ in oppido uiena Cō-
cheñ. dioce. nati recollectionis ſiue bra-
chilogiæ uel epitomatis ſacramētoꝝ ſā-
ctæ mr̄is eccl'iæ ſecūda editio cumulati-
or atq; ornatior prima cū gloſemmate
ſeu cōmento & notabilibus apprime ne-
ceſſariis profecto & utilibus ad reueren
dos ac nobiles patres dños conſcriptos
Petrū de coſta in iure pontificio eximiū
doctorē reuerēdiſſimi dñi cardinalis ſci
Georgii in epatu Concheñ. uices geren
tē & prouiſorē Franciſcū furtado de mē
doça decanū & alios dños: dignitates: ca
nonicos & beneficiatos celeberrimi ca-
pituli Concheñ. dños admodū colēdos:
in noīe dñi icipit fœliciter ſubmiſſa cor
rectioni ſanctæ mr̄is eccleſiæ Romanæ
& eius miniſtris.

MEmini me reuerēdi p̄res & dñi nouē iā retro ferme annis a multis & amicis & dñis uehemēter rogatū fuiſſe: ut in cōmentarioli morē ſeu cōpendii ſimilitudinē: ea q̄ in ſacramētis ſāctæ matris eccl'iæ magis clericis ſunt neceſſaria redigerē: ut abſq; numeroſa librorū copia: breui poſſent tyrones & eccl'iaſtici miniſtri tanti uoti cōpotes fieri: quāta eiuſmodi rei penuria oēs fere q̄ nō mul-

¶ In noīe dñi. Cōgrue incipit in noīe dñi iuxta illud pauli ad colloſenſes. iij. Oē qḋcunq; facitis in verbo aut in ope: oīa ī noīe dñi nr̄i ieſu xp̄i facite. idē corinthioꝝ. x. Itē extra de teſtib⁹ ī noīe dñi. xxiij. di. In noīe dñi nr̄i ieſu xp̄i. xxvj. q. vij. Nō obſeruetis. c. xxvj. q. v. Nō liceat me li⁹. C. de officio p̄fecti p̄torio africe. l. vnica. li. j. Et in aucté. de armis in principio. colla. vj.

tū litteris incubuerūt tenent illi p̄cipue
qui parū in rebus ſacris obuerſati ad p̄ſ-
ſbyterii dignitatē cōſcendere cupiunt
Quoꝝ p̄cibus & efflagitationibus non
modo tūc nō acquieui: ſed etiā reſtiti eis
aſſerēs me penitus illa ꝓuincia ſeu one-
re imparē. Verū qd humana pectora nō
cogit aſſidua neceſſarioꝝ petitio: fate-
or me paulo poſt maiora pondera quā
corpora ſubiiſſe: cū opuſculū per me re
collectionē ſeu brachilogiā uel epitho-
ma appellatū in lucē emiſi: una re tantū
cōtētus ꝙ in toto operis ſucceſſu catho
licoꝝ dicta doctoꝝ atq; auctoritatē fue
rā ſecutus. Non inficiabor me temere fe
ciſſe: qn̄ inuidoꝝ dentibus me corrodē-
dum ultro expoſui: cū nulla me urgeret
neceſſitas in certamen deſcendere. Sed
quia p̄fecta charitas foras mittit timo-
rē oīa aduerſa nihilipēdens largitate il-
lius fretus: qui omniū grāꝝ ē elargitor
atq; omniū ſcientiaꝝ eſt auctor & a quo
eſt omne datū optimū: & qui eſt inſuper
totius boni operis fundamētū: diuulga
ui inquā libellū beniuolis quidē placitu
rū: inuidis tn̄ diſplicituꝝ: qui optima te
ſte iuniore plinio: malūt cōtemnere quā
diſcere: quiq; ī latebris inopia eorum q̄
ignorant coacti addiſcūt quod in publi
co ſola inuidia & iniquitate criminant.

¶ Perfecta charitas: prima Jo. iiij.
¶ Charitas omnia ſuffert. prima Corinthiorū. xiij.
¶ Elargitor. vt i. c. reuertimini. xvj. q. j.
Eſt auctor ꝙ. denique. xxxvij diſtin.
¶ Datum optimū. in canonica Jacobi. c. j & c. in ſcripturis viij. q. j.
¶ Fundamentū. c. cū paulus. j. q. j.
¶ Plinio in epiſtolis.

qui talibus diſplicent nō ſunt profecto in paruo præcio habēdi: cū ſit ipis ſapie ac uirtutū choro ꝑditis & ornatis illud maxime propoſitū (ut aſſerit Boetius) peſſimis diſplicere: qa diſpares mores: diſparia ſequunt̃ ſtudia. & alibi. Malis diſplicere laudabile eſt. Nunc uero quia opus illud: qualecūq; eſt: auctoritate of ficialis tūc Toletani pro illuſtriſſimo ac reuerendiſſimo dn̄o. d. Petro mendoça Cardinale hyſpano: quo uiuēte oīa coo perabant̃ in bonū: & nō minus coopera bunt̃ eius ampliſſimo ſucceſſore Frācis co ximenez dn̄o. d. meo & quidē unico in ſede illefonſi ſedente: ꝑ imprimentiū artē memorie traditū eſt: atq; inter do ctoꝝ ſimul & indoctoꝝ manus iā ferme per trienniū & eo amplius circūlatū ab oībus fere una uoce approbatū ſit ac in præcio habitū: pſpecta utilitate: que uni uerſis idem familiariter amplexis hacte nus acceſſiſſe comprobatū eſt: ut magis decetero ꝓdeſſe poſſem: ad exactiorem laborē cōcitatus & accinct9 elegi inſtar argentarii aureū torquē margaritis or nare. nōnulla addēdo quædā plani9 ſcri bendo. multa ꝑterea notabilia gloſem mata ꝑ carthaꝝ marginē cōnectendo in expugnabili catholicoꝝ uallo munita. q̄ breuitatis amica cū ſint: a frugi ſucco

¶ Boetius libro. j. de conſo latiōe. proſa. iii. Diſparia ſe quūt ſtudia. ver ba ſunt Senece in libro de ami cicia.

¶ Alibi. ſcꝫ in li bris de remedijs fortuitorū.

¶ Coope rabant̃ in bonū ad Roma. viij.

Honabortem v nengrme allyena

ꝓfecto nō abhorrēt. quod aſſiduo & beniuolo lectori facillime patebit. Stabit igit̄ ampliſſimi pr̄es nr̄æ recollectionis opus iā ſic auctū & ornatū nō minus ſacerdotibus utile quā neceſſariū: in quo nō curioſa nō poetica uerba: nec ea q̄ ad pompā ſunt: ſed q̄ animarꝝ ſalutē reſpiciūt cōtexentes ſuis in locis diſpoſuim⁹ Hinc eſt ꝙ ſi in p̄ſenti libello noui ſacerdotes optime fuerint inſtructi: nō pedetētim graduq; ſuſpenſo ſed libere & domeſtice multos rerꝝ ſacrarū pcurrēt doctores: quorꝝ exuberāti doctrina fames nr̄a pōt tam integre quā ſplēdide ſatiari. Vnū poſt hec (ni fallor) polliceri poſſum: tātū aut paulomin⁹ nr̄o labore eos ꝓfuturos: q̄bus prodeſſe cupimus (dūmodo ſcripta lectitent atq; memoria teneant) quātū ꝓficerēt grandem librorꝝ copiā uolutantes: maxime ſi nullibi gradū ſiſterēt. eſt nāq; rectius multo pauca amplecti p̄cepta: eaq; ad manū habere: quā multa nobis pſtricta ſine tritura & ſcrutinio datum iri obliuioni. Ad plura quippe feſtinus neutrū bene pagit. At aliq̄s inquiet: ut ſūt hodie hominū ingenia. Eſto opus quod ex multis doctori-

¶ Animarꝫ ſalutez. vt in. c. Sit rector. xliij. diſtin.

¶ Librorū copiā. vt in prohemio clementinarū. Et in ꝓhemio inſtitute. et ibi Jo. faber.

Pauca amplecti precepta. Simile i. l. p̄ma C. de veteri iure enucleādo. ⁊ in c. cū ſit ars artium regimē animarū. extra de etate ⁊ q̄litate. ⁊ in prohemio decretaliū ſup parte reſecatis ſupfluis. Et Seneca li. de beneficijs. Multo plus pdeſt: pauca p̄cepta ſapiētie teneas: ⁊ illa habeas in promptu ⁊ in vſu: quā ſi multa de ſcientijs: ⁊ non habeas ad man⁹. Idē onerat turba librorꝫ nō iſtruit. Multoq; ſanctius eſt paucis te auctoribus tradere quā errare per multos.

¶ Ad plura quippe feſtinus. vt in. c. diuerſis fallacijs. de clericis ꝯiugatis. ſup parte cū q̄ſi diuiſus in

bus abſte conſtat diſcerptũ magni pon
deris eẽ ut eſt. nõ tñ deerũt qui te carpãt
ꝙ ſis id aggreſſus: qđ ipſi nũquã tenta-
rũt. Cui ego ſic reſponſũ uelim. Verita
tẽ ipſã: q̃ nõ dicẽtis auctoritatẽ reſpicit:
ſed qd dicat̃ attẽdit: & uos ornatiſſimi
patres & operis & cõpilatoris eẽ cõtra
Rhynocerotis naſum tutamẽ & clipeũ
nõ ꝑfecto ligneũ ſed adamãtinũ. In quo
rũ noĩe hãc ſecũdã ſacramentoꝝ recolle
ctionẽ decreui in uulgus emitti. qm̃ ne-
mo eſt in cuius noĩe honeſtiꝰ in publicũ
exeat: nec cui magis debeã: ſi beniuolen
tiã & fauorẽ ueſtrũ hactenus erga me ad
hibitũ & oſtenſũ obliuiſci nolo. qđ a te-
neris ſemp(ut aiũt) unguiculis nõ leui-
ter ſũ execratꝰ q̃ amplitudini uřæ. Vnde
labori meo nõ exiguo tantũ fauoris &
auctoritatis p̃ſtatũ iri reor: quãtũ obla-
trantes criminatores (ſi qui fuerint: qđ
deus auertat) ferre nequibũt. Iure igit̃
Reuerẽdi p̃res has meas lucubrationes
correctioni ſctẽ matris eccl̃iæ & uř̃e ſub
miſſas. D. ueſtre humiliter dedico: maio
ra ſi debeã. ad quæ nõdũ idoneus his p̃-
ludiis tota mẽte ingenioliq; uiribus me
quotidie cõparo. Interea p̃ſens opuſcu-
lũ mei monumẽtũ ocii (noſtis eni iis qi
aliquo numero ſũt & e natura uiuũt nõ
minus ocii quã negocii rationẽ eſſe red-

duo plenam ſui
nõ habeat pote-
ſtatem ꝛc.

Correcti
oni. Quia inten
tio mea eſt nõ er
rare. Sed ſi i ali
quo nõ benedi-
xero: ꝯfiteoꝛ me
inaduertẽter di-
xiſſe. Et ſic ver-
ba rogo ad intẽ-
tionẽ referãt: nõ
intentio ad ver-
ba. vt ẽ illud de
verboꝝ ſignifi-
catiõe. c. intelli-
gẽtia: nõ ſermo
rei res: ſed rei eſt
ſermo ſubiectus
Ideo ſi qd erra
tũ reperiat̃: oĩbꝰ
cognoſcentibus
ſupplico illud ꝓ
nõ dicto habeãt
ꝛ corrigant cum
charitate: ꝛ no-
lint in verba cõ-
tumelioſa prũpe
re. Cum nõ oĩa
poſſumꝰ oẽs. Et
cuȝ ſit humanũ
ex lapſu lingueꝛ
ex ignoꝛãtia uel
ex in aduertẽtia
errare. qđ nollẽ
nec vnq̃ȝ volui.
potius eni volu-
iſſem moꝛtẽ q̃ȝ p
apicẽ erraſſe. er-
go mihi imputa
ri nõ debet. qm̃

pura intentio ꝛ proteſtatio
prohibent ne imputetur.
de ſumma trini. ꝛ fi. catho
lica. c. damnamus. ad finé
Et p innocétiú in pncipio.

¶ Proficiendi cha
ritate. Nam teſte Ariſtoti
le primo ethicorú. Id prin
cipium ſtudioſorú munus
putandú eſt: nó ad propria
modo: ſed ad comuné uti
litatem ſua ſtudia referri.
hoc etiá in auctentica. Di
uine iuſſiones. ꝛ in. vj. in p
hemio. ꝛ in. c. frequens. de
reſtitutione ſpoliatorú. pro
ficere alijs inſuper charita
tis eſt opus: ꝛ eſt quid diui
nú. Et ideo apoſtoli bene
condelectabantur audito
ribus ſuis admirantibus
ſuam doctrinam nó auidi
tate conſequende laudis:
ſed charitate ſeminande ve
ritatis. in. iiij. ſententiarú.
diſtin. xxxiij. ꝛ. xxxij. q. iiij.
c. obijciuntur. vide ſcda ſe
cunde. q. clxxvij. articu. j.
in corpore queſtionis.

¶ Scriptum náq;
eſt. pſal. cxiij. In exitu iſra
hel de egypto domus ia.

dendá oportere (hilari animo ſub
uſ̃a tutela ſuſcipite: uſ̃is ut auſpici
is quibus id quátulúcúq; eſt auſpi
catus ſú legatur: ametur. & deniq;
penes illos ecclie miniſtros habea
tur: quibus induſtria noſtra diui-
no adiuta auxilio nó ſpe quæſtus
aut gloria moti ſed ſola proficien
dí charitate quo ad potuimus mo
rem gerere ſumus innixi. quo ſa-
cerdotes ipſos etiá atq; etiá oro &
obſecro: ſi quid amplius deſidera
bunt: uel ſi me breuioré uoluiſſent
charitati qua ducebar dent ueniá
deoq; gratias agant: ímo habeant
& uobis. ad quorú merita reſpici-
ens (ut exoptata tanq̃m troes po
tirer arena) noctes inumeras tráſ-
egi inſomnes. Valeat iam ampli-
tudo ueſtra in chriſto: & ſi quid di
gnú laude in hac brachilogia re-
pertum extiterit: id ſoli deo (cuiꝰ
munere omnia fiunt) aſcribat' ue-
lim. Scriptum nanq; eſt. Nó nobis

¶ Brachilogia.
ideſt breuiloquio. ſic poteſt hoc opuſculum Brachilogia ſcʒ appellari: cum
breuiter multas materias ſumus locuti ꝛ tetigimus ſúmatim aut non mul-
tum ad longum. ¶ Poteſt etiá dici Epythoma. licet alij declinent epytho-
me es. Cum epythoma breuiarú ſit latine: vel inciſio: ſiue compendium.
Breuiarium. quia breuiter plura comprehendit. ¶ Inciſio. quia hoc opus
reciſas ꝛ abbreuiatas cótinet materias ꝛ ex multis Doctoribus diſcerptas ꝛ
reciſas. Compendium etiam quia plura comprehendit: ſicut breuiarium.

domine nō nobis ſed nomini tuo da gloriā. Sin aūt quid nō bene dictum eſt: illud obſecro tanq̄m non dictum cenſeatur: atq̄ʒ ad ueritatiſ lineam reducatur. ac ueſtrū deniq̄ʒ illefonſum camerā ſolito fauore affici ſupplico iubeatis.

¶ Nomini tuo da gloriam. Juxta illud apoſtoli prima corinthiorū. x. Omnia in gloriā dei facite quia ut ipſe paulus dicit [illegible] iii. Omnis ſufficientia noſtra a dn̄o deo eſt. Et qui ob inanē gloriaʒ faceret aliquid: meritū perderet: ⁊ mercedem ſuā reciperet. Mathei. v. Iteʒ petrus apoſtolus in prima canonica ſua. c. iiij. Si quis loquitur: quaſi ſermones dei. ſupple: loquatur: totum deo attribuendo: ut dicit ibi Nicolaus de lyra. Et iterū ibi petrus in eadem epiſtola ⁊. c. Si quis mihi miniſtrat tanq̄ʒ ex virtute quā adminiſtrat deus: totū ſuple: attribuat deo: ut in omnibus honorificetur deus. Sine quo factū eſt nihil. Johā. primo. c. Et a quo eſt omne datum optimū: dicente iacobo primo. c. Totum ergo quod facimus ad laudem ſit dei altiſſimi equū eſt: ⁊ noſtre saluti neceſſarium.

¶ Alexādri ſcꝫ in ſūma theo logice veritatis quā multi dicūt eſſe editam ab al berto magno.

Sacramentorum ſancte matris eccl'ie primo in genere: deinde in ſpecie. i. ĩ particulari breuis recollectio ex fideliū catholicorūqꝫ doctorū eiuſdē dictiſ extracta: mgr̄i videlicet ſniaꝝ Hoſtiēſiſ: Raymūdi: diuiqꝫ Thome aq̄natis: ⁊ Auguſtini: Bernardi: Alexandri de alis: Hugonis de ſācto victore: necnō fratris Antonij archiep̄i florētini ⁊ alioꝝ ad nouelloꝝ clericorū mirā inſtructionē cōpilata ⁊ adunata: eiuſdēqꝫ ſancte matris eccleſie Romane catholice correctioni toto animo ⁊ intentione cōpilantis ſubiecta incipit feliciter. qui: ſi in toto p̄ſenti opuſculo nō ſane dictū aliquid iueniat̄: voce publica per p̄ſentē titulū affirmat confitet̄ qꝫ id ex ſola ignorantia dixiſſe ⁊ ſcripſiſſe nō aūt ex alia deprauata ratione. Et ideo eo peritiores in xp̄o ieſu orat ⁊ obſecrat libēti animo eiuſmodi erratū corrigāt ⁊ ad veritatis lineā reducāt. Sin aūt ea vtilitas reperiat̄ qualē lectores adipiſci deſiderāt eos ipſos in p̄mis hortādo admonet dn̄m noſtrū ieſum chriſtū magnopere totis viribus noſtris ab omnibus eſſe laudandum: nullumqꝫ aliū laudibus efferendum. Scriptū eſt enī. Non nobis dn̄e non nobis ſed nomini tuo da gloriam.

¶ Capitulum primū.

¶ Diffinitione. ſic nanq̄ ꝑcipit tullius in primo li. officioꝝ ſcȝ qn̄ dicit Oīs eni que a ratione ſuſcipiẗ de aliqua re inſtitutio debet a diffinitiōe ꝓficiſci: vt intelligaẗ quid ſit id de quo diſputeẗ. Ideȝ ꝑcipit in ſcđo li. de finib⁹. ⁊ in libro de oratore. Idē ſolitus erat facere plato: qui ad

¶ Aggrediẗ cōpilās tractatū.

Cum nobis charitatis flāmis accenſis ſit radicata intētio pro rudiū clericoꝝ inſtructione curſiȝ de ſacramētis tractare: a ſacramēti diffinitione in genere duximus in ꝑma tractatus parte inchoandū. Unde. Sacramentū ſm magiſtrū ſniaꝝ in quarto: eſt inuiſibilis gr̄e viſibilis forma: vt eius ſimilitudinē gerat: cuius cauſa exiſtat. ⁊ ſunt verba auguſtini in libro de doctrina xp̄iana. Uel aliter diffinitur ſcđm eundē mgr̄m in ꝑncipio q̄rti. Sacramētū eſt ſacre rei ſignuȝ Superiorē diffinitionē ſic intelligamus. Sacramētuȝ ē ſcȝ forma nō intrinſeca: vt forma eſſentialis: ſȝ extre

oīa de q̄bus diſputabat diffinitiōes adhibebat: ⁊ hoc ideo faciebat. q꞉ ſciētia nō ꝑot eſſe niſi in rationib⁹: q̄ de cauſa diffinitiones rerū probabat.

Mgr̄ ſniaꝝ ⁊ Auguſtinus de cōſe. di. ij. ſacrificiū. ⁊. c ſignū ſacramētū eſt.

Mgr̄ ⁊ Augu⁹. x. de ci. dei c. v. ⁊ de cōſe. di. ij. ⁊ in li. iiij. rōnalis. vij. particula canonis ſub verbo Myſterium fidei.

¶ Sacre rei ſignū.

diciẗ tn̄ ſacr̄m ⁊ ſacrū ſecretū: ſicut diciẗ ſacr̄m deitatis: vt ſacr̄m ſit ſacrum ſignans: ⁊ ſacrū ſignatū. Sed nūc agiẗ de ſacr̄o ſcđm q̄ ſignū eſt. ¶ Signū vero eſt res ꝑter ſpeciē quā ingerit ſenſib⁹: aliud aliq̄d ex ſe faciens in cognitionē venire Signoꝝ vero alia ſūt naturalia: vt fumus ſignificans ignē. Alia data. Et eorū q̄ data ſūt quedā ſūt ſacr̄a. q̄dam nō. Oē eni ſacr̄m eſt ſignū: ſed nō ecōuerſo. Sacr̄m eius rei ſimilitudinē gerit cui⁹ ſignū eſt. Si eniȝ ſacr̄a nō haberēt ſimilitudinē reꝝ quaꝝ ſacr̄a ſūt: ꝓprie ſacr̄a nō dicerenẗ. Sacramētū eni ꝓprie diciẗ q꞉ ita ſignū eſt gr̄e dei: ⁊ inuiſibilis gr̄e forma: vt imaginē ipſius gerat ⁊ cauſa exiſtat. Nō igiẗ ſignificandi tantū gr̄a ſacr̄a inſtituta ſūt: ſed ⁊ ſanctificādi: vt inferius diceẗ. Que eni ſignificādi gr̄a tantū inſtituta ſunt: ſolū ſigna ſūt ⁊ nō ſacr̄a: ſicut fuerūt ſacrificia carnalia: ⁊ obſeruātie cerimoniales veteris legis: q̄ nūq̄ potuerāt iuſtos facere offerētes: q꞉ vt ait ap̄lus ad hebreos. ix. Sanguis hircoꝝ aut tauroꝝ ⁊ cinis vitule aſperſus inquinatos ſanctificabat ad emūdationē carnis: nō anime. Nā inquinatio illa erat cōtactus mortui. Unde augu⁹. nihil aliud intelligo inquinationē quā lex mūdat

niſi ɔtactũ mortui hoīs: quē qui tetigerat inmũdus erat ſeptē dieb⁹: ſed puri-ficabaṫ ſm legē tertio die ⁊ ſeptimo: ⁊ mũdus erat: vt iã intraret tēplũ. Mũdabant etiã: idest mũdatũ oſtēdebãt ꝑ ſigna q̃ antea apparuerant q̃ ſm Tho. ceſſabãt interdũ a corporali lepra illa legalia. Sed nũq̃ʒ ex operib⁹ legis aliqs iuſtificatus eſt: ut ait apl̃us Gala. ij. Ro. iij. etiã ſi in fide ⁊ charitate fierēt. In hoc nõ teneṫ cõmuniter: ⁊ ita dicit ſctũs Tho. in q̃rto ſcripto ſniaꝝ. di. j. Quare? Quia impoſuit ea deus in ſeruitutē: nõ in iuſtificatio nē: ⁊ ut figura futuri eſſent volēs ea ſibi potius offerri quã ydolis Illa ergo ſigna erãt: ſed tñ ⁊ ſacr̃a: licet mi nus ꝓprie in ſcripturis ſe pe vocanṫ: q̃ꝛ ſigna erãt rei ſacre: quã vtiq̃ʒ nõ p̃ſtabãt Illa aũt ap'us gala. ij. Ro. iij. opa legis dicit: q̃ tantũ ſignificãdi gr̃a vel in onus inſtituta ſũt. Verba ſũt ſu periora fere magiſtri ſentē tiarũ in prin. quarti libri.

¶ Dñs eni ꝓpe eſt cauſa remiſſiõis pcti. Sed vt vult mgr̃ ſniaꝝ in. iiij. di. j. inſtituit ſacr̃a propter tria ſcʒ ꝓpter humiliatio nē: eruditionē: ⁊ exercitati onē. Cui⁹ exercitationis ſũt tres ſpẽs. vna ad edificatio nē aīe ꝑtinet. Altera ad cor poris fomentũ. Tertia ad vtriuſq̃ʒ ſubuerſionē. Cuʒ igiṫ abſq̃ʒ ſacramẽtis: qb⁹ nõ alligauit potentiã ſuã: deus homini gr̃am dona re poſſet: p̃dictis de cauſis ſacr̃a inſtituit: vt ꝑ ea deuo te ſuſcepta tanq̃ʒ ꝑ cauſam xpiani ſaluemur. ¶ Et vt meli⁹ intelligas diffinitionē ſacramẽti attēde de cõſe. di. ij. quid dicaṫ ſignũ. diciṫ eni ibi q̃ ſignũ eſt res ꝑter ſpeciē quã ingeriṫ

rior viſibilis. i. ſenſibilis. Nam ſicut mēs accipiṫ pro quolibet ſenſu: ita viſibile pro quocũq̃ʒ modo ſenſibili. q. d. Sacramẽtum eſt ſenſibile ſignũ vel ſenſibile ſignatũ vel figuratũ: in-uiſibilis gr̃e: idest gratie que nõ vide tur vel ſentiṫ ſenſu exteriori. Et hoc dicit ad differẽtiã decoris corporis et huiuſmodi: que oīa: ſcʒ pulchritu do ⁊ mēbroꝝ cõgruẽtia gr̃e viſibiles dicunṫ. Vt ei⁹ ſimilitudinē gerat ſcʒ forma. i. repreſentet ſimilitudinē vel imaginē eius ſcʒ gr̃e inuiſibilis. ver bi gr̃a. Proprietas quedã naturaliſ cõnexa eſt aque q̃ in ſacro baptiſmi ſacrã gratiã repreſentat inuiſibilē: ſi cut refrigeriũ qđ eſt in aqua repreſē tat refrigeriũ gr̃e ab incendio fomi-tis. Et vis ablutiua que ē in aqua ſi militudinē quãdã repreſentat ablu-tionis ſordium aīe (cuius cauſa exi-ſtat) ſcʒ ipi⁹ gr̃e: cõiter ſumēdo cau-ſam ⁊ large: ſicut illud diciṫ eē cauſa ſine quo res nõ fit: q̃uis. n. fieri poſ-ſit. Dñs. n. ꝓprie eſt cauſa remiſſio nis peccati ⁊ collationis gr̃e. q̃ꝛ hoc

ſenſib⁹ aliqd aliud ex ſe faciẽs in cognitionẽ venire. Et dicit de ſignifico cas vel ſigno as. vt notat de e ſacra vncti. c. vno. iij. q. ſcire. in fine. Eius ſpẽs ſut due. Eſt quoddã ſignũ qd naturaliter aliquã rẽ ſignificat. vel pcedentẽ: vt fumus ignẽ pceſſiſſe: vel luna pluuiã: vel rubore veſpino ſignificat ſequentẽ deberere pulchrã diẽ ſequi. Aliud datũ. vt circulus tabernã: taberna vinũ. vt notat in. c. ſignũ. Attẽde pterea q ſũt ſinonima noĩa ſcʒ ſignũ: ſimilitudo: ſpẽs: figura: ymago ⁊ ſacrm quo ad qd ⁊ quo ad qd differũt: q: illud qd repſentant eſt aliud a ſe. Differt tñ ſacrm a ſigno: ſicut ſpẽs a genere. q: qcquid ſignat aliud ſignũ eſt. Sed ſacrm eſt tantũ ſignũ rei ſacrate. Vñ ſacrm omne eſt ſignũ: ſʒ nõ querti. Hec guilelmus de mõte lauduno in ſuo ſacrorum tractatu. ¶ Nunc arguit ⁊ videt q incõuenienter diffiniat ſacrm per hoc qd dicit. Sacrm eſt ſacre rei ſignũ. Sacra eni ſunt alligamẽta ſanitatis: vt dicit in gloſa ſuper illud pſalmi. Qui ſanat contritos corde ⁊ alligat contritiões eorum. Sed de ratione medicamẽti nõ eſt vt aliqd ſignificet: ſʒ ſolũ vt efficiat ſanitatẽ. ergo ſacrm nõ eſt ſignũ. Reſpõde cũ ſctõ thoma. iiij. ſcripto ſniarum. di. j. reſpondendo ad primũ argumẽtũ queſtionis pme. Et dic q quãuis ſignificatio nõ ſit de ratione curationis ſimplr eſt tñ de ratione curationis talis q ſit p ſacra. vt patet in reſpõſione corpis dicte qſtionis pme pfati ſancti doctoris: loco quo ſup. ergo bona diffinitio. Qui in qſtionib⁹ ampli⁹ verſari deſiderabit: legat dictũ doctorẽ i. iiij. ſcripto ſniarum ⁊ Scotũ ⁊ alios doctores: ⁊ ſibipſi plene ſatiſfaciet. nã mihi breuitati ſeruituro non vacat nec conuenit habenas laxare: pſertim q rudib⁹ ⁊ nouellis ſacerdo

tñ non facit niſi ad exiſtẽtiam ſacramẽti: dũmodo ſacramentũ hẽri poſſit. Ideo ſacramẽtũ dicit horũ cauſa communiter: ut ſine quo nõ ſũt hec ſ. remiſſio pctõrum: ſi ſacramẽtuʒ ut diximus poſſit haberi. ¶ Si aũt de corpore chriſti obijciat q eſt ſacramentũ corporis chriſti myſtici: qd tñ nõ eſt ſignũ ſenſibile et forma viſibilis. Dicẽduʒ q corpus chriſti ẽ ſenſibile ⁊ forma viſibilis in annexo licet in ſe non ſit viſibile vel ſenſibile: verbi gr̃a. Corpus xpi nobis inuiſibile eſt in natura ppria: eſt tñ viſibile in forma vel ſpecie panis annexa. vnde et ſic intellige. Sacramẽtũ ẽ iuiſibilis gr̃e viſibilis forma: vel in ſe vl' in annexo: habens viſibile vel inuiſibile. Hec diffinitio etiã declarat ab Alberto magno vel Alexãdro de alis in ſumma theologice veritatis hoc modo dicẽte: hãc diffinitionẽ eſſe ge

tibus ſcribo. ¶ Sed adhuc nota circa diffinitionē ſacramēti. q̄ ſm̄ Gregoriū j. q. j. Multi. Sacr̄m ē in aliqua celebratione cū res geſta ita ſit: ut aliqd ſignificare rei accipim⁹ qḋ ſancte ⁊ digne accipiendū eſt. Myſteriū v̓o eſt qḋ occulte ⁊ inuiſibiliter opat̄ ſpūs ſanct⁹: ita q̄ operando ſignificat: ⁊ ſanctificādo benedicit. Myſteriū eni eſt in ſacramētis. Miniſteriū dicit̄ in ornamētis. Sꝫ ⁊ ſm̄ augu^m. de ꝯſe. di. ij. ſacrificiū. ⁊. c. Signū. ſacr̄m ē inuiſibilis gr̄e: viſibilis forma. Itē ſacrificiū viſibile: inuiſibile ſacr̄m. Itē idē ſignū eſt res p̄ter ſpeciē quā ingerit ſenſib⁹ aliqḋ aliud ex ſe faciens in cognitionē venire. Dicit̄ etiā ſacr̄m ſacre rei ſignū vel ſacrū ſecretū. de hoc habet̄ in rōnali rubrica de eccl'iaſticis ſacramentis. li. j. ⁊ etiā in quarta parte ſub ſeptima particula canonis ſub verbo Myſterium fidei.

¶ Sacr̄m eſt materiale elementū. ad intelligētiā hui⁹ diffinitionis hugonis. Nota q̄ elementū ſumit̄ hic pro quacūq; re ſenſibili: ſicut oculus ꝓ omni ſenſu. Siīlitudo vero pro rep̄ſentatione ſcḋm quādā ꝓportionabilitateꝫ ſcꝫ vt ſicut ſe habet aqua ad lauandū ſordes corpales ſic gr̄a ad ſpūales. Et cōpetit hec diffinitio ſacramētis noue legis: in q̄bus ſūt tria ſcꝫ naturalis ſimilitudo ex qua habent aptitudinē rep̄ſentandi. Actualis inſtitutio occulta vel expreſſa: ex qua habēt determinatā ordinationē reſpectu huius ſignificati. Et ſpūalis ſanctificatio: ex qua habent virtutē efficiēdi illud ſignificatū. ¶ Aduerte p̄terea ad intelligentiā illius diffinitionis ſacri ſuperi⁹ poſite ſcꝫ Sacr̄m eſt ſacre rei ſignū. q̄ ut dicit Guilelmus in li. q̄rto rationalis. vij. particula canonis. q̄ ſignoꝝ alia ſūt naturalia. alia poſitiua. Naturalia ſunt q̄ ſm̄ naturā ſignificāt: quoꝝ quedā ſūt q̄ per antecedēs ſignificāt ꝯſequens: vt rubore veſptino ſignificat̄ ſerenitas matutina. Alia ſūt q̄ per ꝯſequens ſignificant antecedēs: vt fumo vel cinere ſignificat̄ ignis fuiſſe. ¶ Poſitiua ſūt illa q̄

neralē: ⁊ ſacramētis tam noue q̄ veteris legis cōuenientem. q2 tam illa q̄ iſta ſunt ex ſimilitudine repreſentatiua: ⁊ ex inſtitutiōe ſignificatiua. Sciēdum. n. q̄ eadē diffinitio cōuenit ſacramētis noue legis: ſed ſic ſupplēda ē. (ut eius ſimilitudinē gerat cuius cauſa exiſtat) q2 nō ſolum ex ſimilitudine repreſentāt vel ex inſtitutiōe ſignificāt: ſed ex virtute diuina ſanctificāt: ⁊ gr̄am cōferūt per quaꝫ aīa curatur ab infirmitatibus viciorum. Et hoc ē q̄ḋ inſinuat Auguſtinus in alia diffinitiōe dicēs. Sacramētum ē illud in quo ſub tegumēto rerū viſibiliū diuina virtus ſecreti⁹ operatur. Et etiaꝫ eſt alia diffinitio hugonis de ſc̄tō victore. libro. vj. de ſacramētis parte. ix. c. ij. qui ait. Sacramētuꝫ ē materiale elemētum ex-

ſm impoſitionē ſignificāt. Quoꝝ alia ſūt ſigna rei ſacre: vt ſerpens eneus erectus in heremo. Alia ſunt ſigna rei nō ſacre. vt arcus triūphalis erectꝰ in biuio ¶ Porro ſignoꝝ rei ſacre alia ſunt ſacra: vt baptiſmꝰ: alia nō ſacra: vt agnus paſchalis. Sacra ſunt ſigna no. t. nō ſacra veteris: quāuis eni vtraq; ſint ſigna

trinſecus oculis ſuppoſitū ex inſtitutiōe ſignificās vel figurans: ex ſimilitudine repreſentās: et ex ſanctificatiōe aliquā grām cōferēs inuiſibilē. Tria tangūtur hic q̄ ſunt de ratione ſacramēti ſtricte et proprie ſumpti. Primum ē naturalis ſimilitudo: ex qua hēt aptitudinē ſignificandi. Secūdū ē actualis inſtitutio: ex qua habet ordinē determinatum reſpectu huius ſignificati. Tertiū ē ſpūalis ſctificatio: ex qua hēt virtutē efficiēdi illud ſignificatū. Sacramētum ergo dicitur quaſi ſacrū ſecretū. Nā ſpūs qui ē interius operat̄ ſacramētorū effectū licet per bonos aut malos miniſtretur ſacramentum.

rei ſacre. i. rē ſacrā ſignificātia: nō tñ vtraq; ſunt ſacra. i. iuſtificantia: licet nōnulli dixerint ſacra legalia iuſtificaſſe. Hec eni eſt differētia inter legalia ⁊ euangelica ſacra: q2 illa iuſtificabant tantū: hec autem iuſtificant ⁊ ſignificāt. Verū qñq; large qñq; ſtricte ſacr̄m accipit̄. Large ſcdm ꝙ omne ſignū rei ſacre ſiue ſit ſacrū ſiue nō ſacrū dicit̄ ſacr̄m: vnde ſigna legalia ſacr̄a dicunt̄. Stricte ſcdm ꝙ ſacrū ſolūmodo ſignum dicit̄ ſacr̄m: de ꝯſe. di. ij. ſacrificiū. ⁊. c. ſignū. ⁊. c. ſpēs. j. q. j. multi. Sacr̄m aūt dicit̄ actiue ⁊ paſſiue: quaſi ſacrū ſignās: vl' ſacrū ſignatū. Nā noīe ſacramēti quādoq; ſignū rei: quādoq; res ſigni varie nūcupant̄ ſcdz ꝙ ſacr̄m accipit̄ pro ſigno rei. Sacr̄m dicit̄ a ſacro ⁊ ſignū quaſi ſacrū ſignū: ſed ſcdm ꝙ ſacr̄m accipit̄ p̄ re ſigni: ſacr̄m dicit̄ a ſacro ⁊ ſecreto: quaſi ſacrū ſecretū. Spēs ergo panis dicit̄ ſacr̄m actiue. i. ſacrū ſignans. Vnitas aūt ecclīe dicit̄ ſacr̄m paſſiue. i. ſacrū ſignatū. Corpus vero dominicū vtroq; mō dicit̄ ſacr̄m. i. ſacrū ſignās ⁊ ſacrū ſignatū.

¶ Licet ꝑ bonos aut malos miniſtret̄. Pro declaratione huiꝰ paſſus nota ſingularem textū magr̄i ſententiaꝝ in quarto ꝙ ſicut ſacr̄m baptiſmi ſumit̄ a bonis ⁊ malis ſic a bonis ⁊ malis miniſtris dat̄. ita ꝙ nō eſt melior baptiſmus: q̄ per meliorē dat̄: nec minus bonꝰ q̄ per minus bonū dat̄. Nec malus: q̄ per malū dat̄. nec maius munꝰ dat̄ in baptiſmo adminiſtrato a bono. nec minꝰ in baptiſmo dato a malo: ſed equale. Quia nō eſt hoīs: ſed dei munꝰ. Vnde auguſtinꝰ. baptiſmus talis eſt: qualis eſt ille in cuiꝰ poteſtate dat̄. nō qualis eſt ille per cuius miniſteriū dat̄. Itē yſidorus romanꝰ pontifex nō hoīez iudicat q̄ baptizat: ſed ſpm̄ dei ſubminiſtrare baptiſmi gr̄az: licet paganꝰ ſit q̄ baptizat. intellige: ſi habeat intentionē baptizandi in forma ⁊ fide ecclīe. Ex quo aperte concludit̄ ꝙ

quãuis miniſter ſit malus: ſacra vera ſunt. Nã quo ad ſacrm tantũ valet mi
ſa mali ſacerdotis q̃tũ boni. vt colligit̃ ex ſancto bona ventura. Richardo.
Scoto. ⁊ ſancto Tho. in. iiij. di. xiij. ⁊ ſic eſt equalis. j. q. j. c. intra. Quo vero
ad orationes q̃ in ipſa dicunt̃ in quãtũ ꝓferunt̃ ex pſona totiꝰ eccl'ie. ſic ſilr tã
tũ valet. In quãtũ vero habẽt efficaciã ex deuotiõe orãtis ſacerdotis: ſic plus
valet miſſa boni ſacerdotis q̃z mali. Et ideo bene facit qui libentiꝰ audit miſ
ſam boni ſacerdotis. dũmodo in ſubſtantialibꝰ nõ credat excedere. q2 pericu
loſe erraret ſcd̃m p̃dictos doctores. ¶ Sed quia clericꝰ debet eſſe ſine crimi
ne. xxv. di. per totũ. Et crimẽ accipio hic pro oi pctõ mortali: licet ſtricte acci
piat̃ pro pctõ qd̃ accuſatione ⁊ depoſitione eſt dignũ. §. nũc aũt. in fine. xxv.
diſ. ¶ Quero vtrũ clericꝰ ſemꝑ peccet mortaliter exercẽdo ſuũ officiũ in mor
tali. Rñ. ſm Tho. in. iiij. di. xxiiij. ꝙ ſic. qñcũqꝫ talis exhibet ſe in aliquo vt mi
niſtret eccl'ie. Et totiens quotiẽs huiuſmodi actũ exercet. vnde qñ tangit res
ſacras quaſi ſuo vtens officio mortaliter peccat. facit. c. fi. de tẽporibꝰ ordinã
doꝝ. facit. c. quotidie. de ꝯſe. di. ij. ⁊. c. de hoie. de celebratione miſſaꝝ. Secꝰ
ſi exequeret̃ in aliquo caſu in quo etiã laycis exequi liceret: ſicut baptizare in
articulo neceſſitatis: vel ſi colligeret corpꝰ xp̄i proiectũ in terra. ¶ Querit̃ p̃te
rea vtrũ ſit abſtinendũ a clericis in crimine iacẽtibus quo ad diuina ⁊ recepti
onẽ ſacramẽtoꝝ. Rñ. ſcd̃m Panor. in. c. veſtra. de cohabitatiõe clericoꝝ ⁊ mu
lieꝝ: ⁊ diſtingue. q2 aut ſunt p̃ciſi a canone vel a iudice. Si a canone tunc ſub
diſtinguo. q2 aut factũ eſt occultũ. ⁊ ſic ſentiunt doctores hic ꝙ a ſacramẽtis
neceſſarijs nõ ſit abſtinendũ. Sed volũtarijs ſic. Ego credo etiã a neceſſarijs
debet abſtinere qñ ab alio poſſet habere: niſi qñ ipſe paratꝰ eſt dare. q2 qñ ipſe
nõ eſt paratꝰ dare. ſi ab alio poſſum habere: nõ debeo eũ inducere ad miniſtrã
dũ ſacra etiã neceſſaria. Si vero paratꝰ eſt miniſtrare: poſſuꝫ etiã volũtaria ab
eo recipere. ſicut dicimꝰ de vſurario: vt tractat̃ in ſũma angelica. vſura. ij. §.
ij. Et ſic intellige. c. ſi tantũ. ⁊. c. placuit. vj. q. ij. cũ ibi notatis. Aut factum eſt
notoriũ: ⁊ ſic nullo modo licet recipere aliqua ſacra a talibꝰ: excepto baptiſ
mo. De quo dic vt dicit̃ in ſũma angelica. Baptiſmꝰ. v. §. j. ⁊. §. xij. ¶ Aut
ſunt preciſi a iudice: ⁊ ſic nullo modo licet recipere ſacra ab eis vel audire di
uina: q2 nullo mõ poſſunt dici tollerati: ex quo per ſñiaꝫ ſunt ꝯdemnati. vt in
d. c. veſtra. ⁊. ix. q. j. ⁊. ij. Et notat Inno. in. c. qualiter ⁊ quando. el. ij. de ac
cuſa. Si vero preciſio non ſit facta neqꝫ ab homine neqꝫ a canone. tenent do
ctores in dicto capitulo veſtra. ꝙ non pecco ſi abſtineo a ſacramentis etiam
voluntarijs tamen ſuſcipere poſſum: quia non ſunt ſuſpenſi quo ad nos. c. fi
nali. de cohabita. clerico. ⁊ mulie. Ego verum credo quando parati ſunt da
re. alias nõ. niſi in ſacramentis neceſſarijs. vt dixi. quia cum peccent morta
liter ſacramenta adminiſtrando. c. finali de tempori. ordinandoꝝ. non debeo
eos inducere ſine neceſſitate. In neceſſarijs autem ſacramentis quando ab
alio non poſſum ea habere. quia ego facio ad quod teneor. licet ille non. Et
ideo ſibi imputatur. facit gloſa in capitulo non eſt. de ſponſa. Nec obſtat glo.

in.§.verum.trigeſima tertia diſtinctione.quia loquitur quando poſſum ha-
bere alium. Non tamen debet eſſe aliquis nimis ſcrupuloſus.quia poteſt pre-
ſumere ꝙ ſaltem habeat attritionem quando ea adminiſtrat. Hodie tamen
contra iura predicta. quo ad preciſos a canone.vel a iudice eſt facta diſpen-
ſatio per concilium Conſtantienſe confirmata per Baſilienſe. ⁊ eam ſerua-
hec ſcripta ſunt in ſumma angelica. clericus.viij. ¶ Si ſcire cupis dictam
conſtitutionem conſtantienſem extrauagantem factam in dicto concilio con-
ſtantienſi ſub Martino.v.⁊ vt dicit Archiepiſcopus florentinus in ſumma
ſua habuit ipſe a duobus notabilibus teſtibus fide dignis qui fuerunt preſen-
tes ꝙ fuit acceptata in dicto concilio ⁊ eſt perpetua.⁊ fuit confirmata ⁊ appro-
bata in concilio Baſilienſi.vt teſtatur frater Angelus de clauaſio in ſumma
ſua.Excōmunicatio.viij.Lege nunc contextum dicte extrauagantis: cuius
tenor talis eſt.Ad euitandū ſcandala ⁊ multa pericula que conſcientijs timo-
ratis contingere poſſunt chriſti fidelibus tenore preſentium miſericorditer in-
dulgemus ꝙ nemo deinceps a cōmunione alicuius ſacramentorum admini-
ſtratione vel receptione: aut alijs quibuſcunqꝫ diuinis intus ⁊ extra pretextu
cuiuſcunqꝫ cenſure aut ſententie eccleſiaſtice a iure vel ab homine generali-
ter promulgate teneatur abſtinere: vel aliquem vitare aut interdictum eccle-
ſiaſticum obſeruare: niſi ſententia vel cenſura huiuſmodi fuerit illata contra
perſonam: collegium: vniuerſitatem: eccleſiam: cōmunitatem vel locum cer-
tum a iudice publica vel denunciata ſpecialiter ⁊ expreſſe conſtitutionibus a-
poſtolicis ⁊ alijs in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcunqꝫ.
Saluo ſi quem pro ſacrilega manuū iniectione in clericum ſententiam latam
a canone adeo notorie conſtiterit incidiſſe: quod factum nō poſſit aliqua ter-
giuerſatione celari nec aliquo ſuffragio excuſari.nam a cōmunione illius: li-
cet denunciatus non fuerit volumus abſtinere iuxta canonicas ſanctiones.
hec.D.extrauagans. ¶ Attende poſt hec ꝙ ille dicitur tolleratus ab eccleſia
vt dicit Panor.in dicto capitulo veſtra. de cohabitatio.clericorū ⁊ mulie. ꝙ
ille qui non fuit condemnatus nec confeſſus: nec habet operis euidentiam.
¶ Sed queritur preterea vtrum omne peccatum notorium inducat preciſio-
nem: ſeu ſuſpenſionem a canone ne exerceat officium ſuum. ℞. ſm Dominū
Antoniū in dicto capitulo veſtra. ꝙ ſic. Nec obſtat dictum capitulum quod
loquitur ſolum de fornicatione.Ex quo panormitanus ibidem eſt contra di-
ctum dominū Antoniū.Sed reuerendus pater frater Angelus in ſua ſūma.
Clericus.viij.tenet veriſſimū dictum domini Antonij. quia conſtitutio pe-
nalis etiam quo ad penam extenditur ad caſum ſimilem ex idemptitate ra-
tionis: ſi ratio in ea conſtitutione eſt expreſſa.vt in.l.his ſolis.C.de renoua.
dona.ad hoc textus optimus in.l.ij.⁊ in.§.quid ſi curatores.⁊.§.quid ſi de-
ceſſerint.ff.ad tertulia.⁊.l.palam.in.§.ſenatus.ff.de ri.nupti. ¶ A-
nimaduerte demum vt primo capitulo noſtri epythomatis finem imponamus: vtrum clericus teneatur reſtituere fructus quos percepit de bene-

generaliter promulgata

ficio exiſtēs in peccato mortali. Re. ꝙ ſi pctm̄ eſt notoriū: vt affirmat frater angelus in ſua ſūma loco vbi ſupra: ꝙ tenet reſtituere: qꝛ cū ſit ſuſpenſus: ꝓinde eſt ac ſi nō reſideret: qꝛ nullū ⁊ inutile. Idē eſt in. c. inter corporalia. de trāſla. ꝓla. Sicut nō rite ⁊ non fieri paria indicant in. c. veniēs. de pſbyte. nō baptiza. facit qđ notat Bartol⁹ in. l. j. ff. ꝙ cuiuſcūqꝫ vniuer. vbi per illū textū ꝯcludit ꝙ ꝓcurator qui non fecit fidē de mādato ꝓinde ē ac ſi nō cōparuiſſet. ⁊ dn̄s tanq̄ ꝯtumax debet puniri. Nā non excipere ⁊ excipere ſed nō ꝓbare idem eſt c. cū ſup. de ꝯceſſi. ꝓben. ⁊ non eſſe ⁊ eē ⁊ nō apparere paria ſūt quo ad iuris effectū. l. duo ſūt titij. ff. de teſta. tu. Et ideo tenetur ſicut dixi de nō reſidēte. ⁊ vt aſſerit in ſūma angelica. clericus. vij. q. iiij. De occulto vero pctōre credo ꝙ non tenet q̄uis tutius eēt reſtituere. qꝛ et ſi inutiliter ſeruiat quo ad ſe non tamē quo ad alios aut quo ad eccleſiā. ¶ Tho. in. iiij. tenet ꝯtrariū: et dicit ꝙ faciēs ſeruiciū in eccl'ia etiā in mortali ꝑſeuerās non videt teneri de fructib⁹: et ratio ē. quia etiā mali miniſtri orōnes cōmunes: vt officiū et miſſe ꝓſunt viuis ⁊ defunctis hoc idē dicit archiepiſcop⁹ florētin⁹ in ſua ſūma parua. Deffecerūt. c. de reſtitutionib⁹: vbi etiā affirmat clericos qui nō faciūt ſuitiū in eccl'ia teneri ad reſtituendū fruct⁹ quos voluptuoſe ꝯſumūt: ꝓpter certas rationes ibi poſitas. Et cū fragilitas humana pronior ſit ad cadendū: ⁊ deus pronior ad ignoſcendū: credendū eſt: ꝙ hoc qđ tenet Tho. cū Archiepō florētino ſit miti⁹: ⁊ magis tenendū. Sed ſi determinatio aliqua ſuper hoc eſt facta a ſede apoſtolica: illam firmiter tene, quia ſemper vincit opiniones doctorum.

¶ Capitulū ſecundū.

¶ De noue legis ſacramētis. Et ꝑ quē inſtituta ſunt. et quib⁹ de cauſis

OMnia ſacramenta legis gratie tāq̄ noue legiſlator criſtus inſtituit: in qua vocans ad premia dedit precepta. in-

OMnia ſacra. Hoc caplm ſcdm oſtēdit quis fuit inſtitutor ſacramētorꝫ qꝛ xp̄s: ⁊ in quo ſcꝫ qꝛ in verbis ⁊ ele-
o mētis. Et qbus de cauſis: vt latius ⁊ clari⁹ patet in textu. Qđ xp̄s fuerit inſtitutor ꝯditor ⁊ dator noue legis ꝓbat per aplm in ep'la ad Galathas ca. ij. ⁊ habetur ab eſaya dicente in. c. xxxiij. Dn̄s rex noſter legifer noſter ipſe veniet ⁊ ſaluabit nos. patet ergo ꝙ ſolus xp̄s verus medic⁹ ⁊ reparator nr̄ miſericors inſtituit noue legis ſacra vera medicamina fideliū: qb⁹ ab omni curaremur egritudine tā originali q̄ actuali. Itaqꝫ per verbū incarnatū facta eſt humani generis reparatio. Nā ꝯtra naufragiū ⁊ peccatū primi parentis ade in quo oēs peccauerūt ad Roma. iij. ⁊ egent grā dei: ꝑ cui⁹ intelligentia lege ſi vis in tertio li. ſūme theologice veritatis in. c. de pctō originali ſm rem. Eſt inuentū ſcrm baptiſmi. Contra alia vero vulnera: reliqua ſacra. Ita ꝙ ſamaritan⁹ ille medicus celeſtis humani generis reparatiu⁹ tali modo

appꝛopꝛiauit curationi vulnerati eũq; ſanauit ſicut opoꝛtebat egrotanti. nam contra peccati oꝛiginalis ⁊ actualis vulnera ſacramentoꝝ remedia inſtituit. Non quia aliter ſaluare nõ poterat. Sed quia nullus alius modus fuit ita cõgruus ipſi reparatoꝛi ⁊ reparabili ac reparationi.

¶ In qua vocans ad pꝛemia. Multis nanq; modis ⁊ hoꝛis vocat dñs fideles ad vineã ſuam ſcʒ ſanctã eccleſiam intra quã fideles ſaluant: cũ econtra extra eam nullus ſaluatur. nã qui extra eccleſiam eſt fidem non habet: ⁊ ſine fide impoſſibile eſt placere deo teſte apoſtolo hebꝛeoꝝ. xj. Uocat itaq; dñs ad excolendã vineã ſuã mane: hoꝛa tertia. ſexta. nona. ⁊ vndecima. vt legit Mathei. xx. hoc eſt in omni tempoꝛe ſeculi ab abel iuſto ſemper dñs operarios miſit quaſi ad excolendã vineã ſuã vſq; ad finẽ mũdi. Nam pꝛius vocauit per patres. poſtmodũ ꝑ legiſdoctoꝛes ⁊ ꝓphetas ad extremũ per apoſtolos ⁊ per omnes alios ſanctos ⁊ pꝛedicatoꝛes teſte gregoꝛio in homelia ſuper euãgelio ſeptuageſime: ſcʒ Simile eſt regnũ celoꝝ homini patriſfamilias qui exit pꝛimo mane conducere operarios in vineã ſuã ⁊c. ¶ Uocat preterea dñs nos tanq; operarios quatuoꝛ modis. pꝛimo per ſanctoꝝ pꝛedicationẽ. Secũdo per beneficioꝝ largitionẽ. Tertio per internã inſpirationẽ. Quarto per flagelloꝝ coꝛreptionẽ. vnde pꝛouerbioꝝ pꝛimo. vocaui ⁊ rennuiſtis: ⁊ extẽdi manũ meã. ⁊ nõ fuit qui aſpiceret. Deſpexiſtis omne conſiliũ meũ: ⁊ increpationes meas neglexiſtis. Ego quoq; in interitu veſtro ridebo. Et vocat dñs fideles: vt operent inſtãter. letãter. ꝑſeueranter. Inſtãter ne tp̃s pereat. letãter: vt opus deo placeat. ꝑſeuerãter vt p̃miũ eternũ accipiãt.

¶ Dedit pꝛecepta. ſcʒ decalogi. Exodi. xx. Deinde cuidam iuueni interroganti quid boni faceret: vt vitam eternã poſſideret. Reſpõdit ieſus Mathei. xix. Si vis ad vitam ingredi: ſerua mandata. Et cũ iuuenis ille reſpondiſſet. Omnia hec cuſtodiui a iuuentute mea: quid adhuc mihi deeſt. dixit illi ieſus. Si vis eſſe perfectus vade ⁊ vende omnia q̃ habes ⁊ da pauperibus: ⁊ habebis theſaurũ in celo ⁊ veni ⁊ ſequere me. In quo innuit ꝙ ad intrandũ in vitam eternã eſt neceſſaria obſeruantia mandatorũ. Sed illud ſi vis eſſe perfectus vade ⁊ vende omnia que habes ⁊c. eſt conſiliũ. ⁊ ad illud nõ tenemur. quia ſeruare conſilia voluntatis eſt. quia conſilia: teſte Alexandꝛo de alis aut ſi mauis Alberto magno in ſumma theologice veritatis libꝛo. v. c. de conſilijs in genere: pertinent ad perfectos. pꝛecepta vero ad perficiendos. quia pꝛecepta ſeparant nos ab illicitis. Conſilia vero a conceſſis. Item per pꝛecepta declinamus peccatũ. ſed per cõſilia occaſiones pcti.

¶ Inſtituit ſacra. ſcʒ baptiſmũ. confirmationẽ. penitentiã. euchariſtiã. extremã vnctionem. matrimoniũ. ⁊ oꝛdinẽ ſacerdotalem. que in veteri teſtamento pꝛefigurata fuerunt. Nam figura baptiſmi fuit ingreſſus populi iudeoꝝ per mare rubꝝ. In exitu ſuo de captiuitate egypti. vt legit Exodi. xiiij. ⁊ ponit per Seduliũ libꝛo pꝛimo. tangitur etiã liberatio illa iſrahelitica per pꝛophetã. pſal. xxviij. quando dicit vox domini ſuper aquas: deus maieſtatis intonuit. dñs ſuper aquas multas. fuit etiã circũciſio iuſſa fieri die octauo ex legis pꝛecepto. leuitici. xij. in remiſſionẽ peccatoꝝ: ſicut ⁊ nunc baptiſmus. Unde gregoꝛius de conſecra. diſtin. iiij. quod apud.

extra de baptiſmo. maiores. Quod apud nos valet aqua baptiſmi: hoc egit
apud veteres vel pro paruulis ſola fides: vel pro maioribus virtus ſacrificij:
vel pro his qui de ſtirpe. Abrahe prodierunt myſterium circumciſionis. de
hoc vide latius in rationali ſexta parte in feſto circũciſionis. Sed ſufficit vt ait
apoſtolus ꝙ Abraham cepit circũciſionem tantũ in ſignũ. ¶ De hoc
ſacramento baptiſmi prophetauit zacharias. xiij. in principio. In die illa erit
fons patens domui dauid ⁊ habitantibus iheruſalem in ablutione peccato-
ris ⁊ menſtruate. Et erit in die illa dicit dominus exercituũ diſperdam nomi-
na ydolorũ de terra ⁊ non memorabuntur vltra. Item prophetauit Joel. iij.
capitulo. Et erit in die illa ſtillabunt montes dulcedinẽ ⁊ colles fluent lacte.
⁊ per omnes riuos iuda ibunt aque. ⁊ fons de domo domini egredietur ⁊ ir-
rigabit torrentẽ ſpinarum. prophetauit etiã Eſaias. xij. capitulo dicens. Ecce
deus ſaluator meus fiducialiter agam ⁊ nõ timebo ⁊c. haurietis aquas in gau-
dio de fontibus ſaluatoris. prophetauit Ezechiel. xlvij. c. prophetando de ter-
tia domo per meſſiam facienda: que eſt ſancta mater eccleſia: ⁊ conuertit me
ad portam domus ⁊ ecce aque egrediebantur ſubter limen domus ad orien-
tem. ⁊ paulo inferius in eodem capitulo. Et ecce aque redundantes a latere de-
xtro cum egrederetur vir ad orientem qui habebat funiculũ in manu ſua: ⁊
menſus eſt mille cubitos ⁊ traduxit me per aquã ⁊c. Et paulo inferius in eo-
dem capitulo. Aque iſte egrediuntur ad tumulos ſabuli orientalis: ⁊ deſcen-
dunt ad plana deſerti: intrabunt mare: ⁊ exibunt ⁊ ſanabuntur aque. Et om-
nis anima viuens que ſerpit quocunqꝫ venerit torrens viuet. ⁊ erunt piſces
multi ſatis: poſtqꝫ venerint illuc aque iſte. Et ſanabuntur ⁊ viuent omnia ad
que venerit torrens ⁊c hec viſio ezechielis ſignificauit baptiſmũ: qui in Jo-
hanne baptiſta incepit: deinde cepit ampliari. ⁊ in illo quod dicitur ſanabun-
tur aque: ſignificatur ꝙ baptiſmus a peccato originali ſanat baptizatos ⁊ etiã
ab actuali ſi adulti ſunt quiapti bſmũ ſuſcipiũt. In illo quod dictũ eſt. ⁊ erũt
piſces multi ſatis: ſignificat: ꝙ baptiſmus facit fideles vitam eternã recupera-
re. pro vt latius declarat Magiſter ioannes in ſũma contra iudeos capitulo
de baptiſmo. prophetauit etiam idem Ezechiel in. c. xxxvj. de baptiſmo dicẽs
⁊ effundam ſuper vos aquam mundã ⁊ mundabimini ab omnibus inquina-
mentis veſtris ⁊ ab vniuerſis ydolis veſtris mundabo vos. Inuenitur etiam
Exodi. xxix. ꝙ iuſſit dominus moyſi baptizare aaron ⁊ filios ſuos dicẽs. cũqꝫ
laueris patrem cum filijs ſuis aqua ⁊c. Et illud verbum laueris declarat rab-
bi Salomon: ⁊ dicit ꝙ ſignificat baptizabis patrem cum filijs. ¶ De confir-
mationis figura in veteri lege nota ſm magiſtrum Johannẽ in ſumma con-
tra iudeos quã poſtillauit tam ſapienter quã eleganter reuerendus dominus
Joannes lupi de cigales in ſacra theologia licenciatus ⁊ profeſſor nec non ſa-
crorum canonum bachalarius eccleſie. Conchenſis canonicus aquo ſum ego
in multis inſtructus et informatus pollet quippe in vita moribus et ĩ omni ge-
nere ſcientie nõ mentior profecto. ꝙ legitur Exodi. xxix. ꝙ deus iuſſit moyſi
confirmare fratrem ſuum Aaron in ſacerdotem maiorem cum oleo ſancto
chriſmatis. dicens. oleum vnctionis fundes ſuper caput eius: et iterum codeꝫ
c. De oleo vnctionis aſperges aaron ⁊ veſtes eius ⁊ filios ⁊ veſtimenta eorum

Qui ſcilicet filij aaron confirmati fuerunt in minores ſacerdotes. Inuenitur
etiam regum confirmatio in primo libro regum capitulo. x. in principio quā-
do dicitur. Tulit ſamuel lenticulam olei: ⁊ effudit ſuper caput Saul: ⁊ deoſcu
latus eſt eum. Sed nota ꝙ oleum cum quo vnctus eſt ſaul: non erat chriſma-
tis oleum: ſed balſami. Reges quippe ſolūmodo de ſtirpe deſcendentes daui-
tica confirmabantur oleo chriſmatis. Dauid ⁊ Salomō cum chriſmatis oleo
in reges fuerunt confirmati. Et ſic omnes qui de dauid progenie venerunt
oleo chriſmatis confirmati fuerunt. Erat preterea regum confirmatio facien-
da per manus prophetarum precepto dei. De vnctione dauid vide in primo
libro regum. xvj. Surge ⁊ vnge eum. Tulit Samuel cornu dei: ⁊ vnxit eū ⁊c.
Sed modum vngendi nunc addiſce. Ponebatur in primis oleum in capite
regis. Deinde in fronte in figura corone. Secus autem fiebat in ſacerdotibus
Nam prius ponebat oleum in eorum capite confirmans. Deinde inter ocu-
los: ⁊ cum digito extendebat oleum quod erat inter oculos paulum ad ſini-
ſtram partem. Et hoc modo confirmauit moyſes aaron cum oleo ſancto ⁊ fi-
lios eius in ſacerdotes. Et ſic iuſſit illi deus ꝙ confirmaret ⁊ ſanctificaret tem
plum cum oleo ſancto: vt legitur Exodi vltimo ⁊ vaſa ⁊ altare. quando dixit
Et aſſumpto vnctionis oleo: vnges tabernaculum cum vaſis ſuis: vt ſancti-
ficetur altare holocauſti: ⁊ omnia vaſa eius. labrum cum baſi ſua omnia vn-
ctionis oleo conſecrabis vt ſint ſancta ſanctorū. ¶ Patet ex dictis ꝙ in vete-
ri teſtamento non ſolum vngebatur ſacerdos ſed etiam r:x ⁊ propheta. ſicut
in tertio libro Regum. c. xix. dominus precepit helie. Ua de ⁊ reuertere in do
mū tuā per deſertum in damaſcū. Cumq; perueneris illuc: vnge azabel in re-
gem ſuper ſyriam. Et iehu filium namſi vnges regem ſuper iſrahel. heliſeum
autem filium ſaphath: qui eſt de genere able vnges prophetam pro te. Et no-
tata differentia ſm magiſtrum iohannē in ſumma contra iudeos inter reges ⁊
reges. Et iterum inter reges ⁊ ſacerdotes. Nota ꝙ poſtꝙ ihesus nazarenus
dominus noſter ⁊ meſſias promiſſus venit: quem vnxit deus ſpiritu ſancto: ſi
cut in actibus apoſtolorum legitur. etiā ad hebreos primo. ⁊ pſal. xliiij. Actuū
enim. xiiij. vnctus eſt oleo pre conſortibus ſuis. qui ſm apoſtolum ad colocē.
primo. ⁊ ad epheſios primo. eſt caput eccleſie: que eſt corpus ipſius. Principis
vnctio a capite ad brachium eſt trāſlata. vt princeps ex tunc non vngatur in
capite ſed in brachio ſiue in humero vel in armo ⁊c. In capite vero pontifi-
cis ſacramentalis eſt delibutio conſeruata: quia perſonā capitis in pontificali
officio repreſentat. pro vt latius hec notantur. extra de ſacra. vnctio. capitulo
vnico. Si ergo in veteri lege eiuſmodi confirmationes fiebant ⁊ conſecratio-
nes: vt ſacerdotes reges ⁊ pphete tēpla: vaſa ⁊c. vngi ſolita vl' ꝯfirmari ſeu ꝯſe
crari ſanctificarent: q̄ futurorum erāt vmbra ⁊ figure. hebreorum. viij. ⁊. x. Quāto-
magis oībus eſt neceſſariū ꝯfirmari vngi ordinatis ⁊ epis in ſua ꝯſecratiōe: oībus
deniq; extremā ſuſcipere vnctionē: quibus veritas per xpm patefacta ē: vt per ꝯfirma
tionē pfecti ſimus xpiani. quia ad inuocationē epi ſpūs ſanctus infūdit. de ꝯſe. di. iiij.
c. accepiſti. Nā i rationali ſub ſctō ſabbato tractādo de ꝯfirmatiōe dicit ꝙ pa
pa clemēs ſtatuit vt baptizatus ꝙ citius fieri poſſit ꝯfirmet: quia nō eſt pfectus xpia-
nus: q hoc ſāctū ſacrm ꝯfirmatiōis nō neceſſitate ſz icuria aut volūtate omittit

Hec frontis chriſmatio confirmatio dicit̃.quia per eam ſpiritus ſanctus da-
tur ad augmentum ⁊ robur.extra de ſacra vnctio.c.vnico. ¶ Et vt per ordi
nes ⁊ vnctioné preſbyterorũ cognoſcant ipſi preſbyteri ſemper ſpiritũ ſanctũ
ſuſcipere virtuté ⁊ gratiá conſecrandi.Et vt per ſanctam vnctioné extremam
cum oleo factam infirmorũ quod eſt ſignũ fidei peccata noſtra fugentur ſani-
tas anime conferat̃ ⁊ lumen preſtetur tribuit etiá aliquando corporis ſanitaté
extrema vnctio.quo lumine ⁊ ſanitate ante deũ puri ⁊ ſancti poſſimus appa-
rere.dixit eñi deus leuitici.xix.Sancti eſtote.quoniá ego ſanctus ſum. ¶ Et
vt epiſcopi per ſuá vnctioné:que a veteri lege ſumpſit exordiũ.extra de ſacra
vnctiõe.c.vnico.⁊ leuitici.xxj.poſtq̃ vncti fuerint chriſmate:quod fit ex oleo
⁊ balſamo:ſe tam in corde q̃ in corpore vnctos intelligant:vt interius nitoré
conſcientie quãtũ ad deum:quod per oleũ.⁊ exterius habeant odorem fame
quo ad proximũ quod per balſamũ deſignatur. Tandẽq̃ per capitis vnctio-
nem cognoſcant ſe maximá habere auctoritaté ⁊ dignitaté.repreſentant enim
chriſti perſoná cuius ſunt vicarij.vngitur epiſcopus manus propter miniſte-
riũ ⁊ officiũ.Et q̃uis epiſcopus fuerit vnctus manus cũ in preſbyterum ordi
naretur:iteruz chriſmate inungit̃ cum in epiſcopũ cõſecrat̃.extra de ſacra.vn
ctio.c.vnico.Si quidem per manus opera per oleum:ſpiritus ſancti vel gra-
tie copia.per balſamũ quod oleo admiſcetur in chriſmate odor bone fame de
ſignatur.eccleſi.xxiiij.quaſi balſamũ non mixtũ odor meus. ¶ Et vt reges ⁊
epiſcopi cognoſcant ſe de vere odore bone vite ⁊ fame pre ceteris pollere:cum
in eis pluſq̃ in alijs inferioribus munus ſpiritus ſancti appareat ⁊ apparere
debeat. Iuxta illud.ij.ad corinthios.ij.Chriſti bonus odor ſumus deo. Nam
⁊ in celeſti hierarchia ſuperiores angeli inferioribus donis ⁊ gratia eminent
lxxviij.diſtin.ad hoc. Polex etiá chriſmate confirmat̃ in epiſcopo:vt policis
impoſitio cunctis proficiat ad ſaluté. Differt aũt inter pontificis ⁊ principis
vnctionem.quia caput pontificis chriſmate conſecratur. Brachiũ vero prin-
cipis oleo delinitur:vt oſtendatur quanta ſit differentia inter auctoritatem põ
tificis:⁊ principis poteſtatem. ¶ Oportet etiam omnes chriſti fideles bis ante
baptiſma vngantur oleo benedicto.primo in pectore.deinde inter ſcapulas.
Et bis poſt baptiſmũ:ſed chriſmate ſacro.primo in vertice. Deinde per epiſ-
copum in fronte.Et ſm̃ Auguſtinũ.xj.diſtin.eccleſiaſticarũ.prime tres vncti-
ones introducte ſunt potius vſu q̃ per aliquá ſcripturam. In pectore quidez
vngitur baptizandus oleo primo.vt per ſpiritus ſancti donum abijciat erro-
rem ⁊ ignorantiam ⁊ ſuſcipiat fidem rectam: quia iuſtus ex fide viuit ⁊ corde
creditur ad iuſticiam. Inter ſcapulas vero: vt per ſpiritus ſancti gratiam ex-
cutiat negligentiam ⁊ torporem:⁊ exerceat bonam operationé.quia fides ſine
operibus mortua eſt:vt per fidei ſacramentũ ſit munditia cogitationum. In
vertice baptizatus chriſmate a ſacerdote inungitur: vt ſit paratus omni poſ-
centi de fide reddere rationem:quia per caput mens intelligitur. Iuxta quod
legitur. Oculi ideſt intellectus ſapientis: in capite ideſt in mente eius cuius
ſcilicet mentis ſuperior pars eſt ratio:⁊ inferior ſenſualitas. Unde bene per ver
ticem que eſt ſuperior pars intelligitur ratio que eſt ſuperior pars mentis.
In fronte vngitur baptizatus:vt per illam vnctionem ſpiritus ſanctus veni-

at in domū quā ſanctificauit: ⁊ ibidem habitare dignetur ad augmentū ⁊ ro-
bur. extra de ſacra vnctione. c. primo. Infunditur ſpiritus ſanctus etenim in
confirmatione ad epiſcopi inuocationē. de conſecra. diſtin. iiij. c. accepiſti my
ſterium. Bis itaq; vngitur chriſmate baptizatus ſcilicet in vertice ⁊ in fron-
te. Nam bis ſpiritus ſanctus fuit apoſtolis datus. ſemel in terra quando chri-
ſtus exſufflauit in eos. Joannis. xx. ⁊ luce. xxiiij. dicens. Accipite ſpiritum ſan-
ctum. Quorū remiſeritis peccata remittuntur eis. Et quorū retinueritis reten
ta erunt. Et ſemel a celo in die penthecoſtes actuū apoſtolorū. ij. fuerat eni pro
miſſum patris impletum in illa die. Nam eſaye. xliiij. fuit ſpiritus ſanctus pro
miſſus videlicet in his verbis. Effundam ſpiritum meū ſuper ſemen tuū. Sed
⁊ ipſi apoſtoli receperunt ſpiritum in baptiſmo: vt legitur in rationali ſub ſab
bato ſancto. rubrica de confirmatione. Non eni credendū eſt ipſos non fuiſ-
ſe baptizatos: qui alios baptizabant. Ceterum hec duplex baptizatorū vnctio
significat ꝙ ſpiritus ſanctus datus eſt apoſtolis ſemel in terra ad dilectionem
proximi: ⁊ ſemel de celo ad dilectionē dei. hoc idem dicit gregorius in home-
lia que legitur ſuper euangelio illo. Cum ſero eſſet die illo vna ſabbatorum ⁊c.
quod cantatur dominica de quaſi modo. quod ideo ſpiritus ſanctus prius in
terra datur diſcipulis: ⁊ poſtmodū de celo. quia duo ſunt precepta charitatis.
dilectio videlicet dei: ⁊ dilectio proximi. in terra datur ſpiritus: vt diligatur
proximus. Datur de celo ſpiritus vt diligatur deus. Sicut eni vna charitas ⁊
duo precepta: ita vnus ſpiritus ⁊ duo data prius a domino conſiſtens in ter-
ra: poſtmodū de celo: quia in proximi amore diſcitur: qualiter perueniri debe
at ad amorem dei. Unde idem Joannes dicit prima Jo. iiij. Qui non diligit
fratrem ſuū quē videt: deū quem nō vidit: quomodo poteſt diligere? Et ante
quidem diſcipulorū mentibus idem ſpiritus inerat ad fidem: ſed tamen ma-
nifeſta datione nō niſi poſt reſurrectionē datus. primo per inſufflationem. poſt-
modū de celo veniens in linguis varijs demōſtratur. Quod ſpiritus ſanctus
manifeſta datione nō niſi poſt reſurrectionē ſit datus teſtatur Joannes euan-
geliſta. c. vij. cum dixit. Nondū erat ſpiritus datus: quia ieſus nondū fuerat
clarificatus. Hoc ſacramentū confirmationis dauid propheta prenoſcens ex-
hilarandā faciem in oleo predicauit. extra de ſacra. vnctio. c. vnico. ⁊ in pſal.
ciij. Benedic. ij. vt exhilaret faciem in oleo. Sed ad intelligentiam eorū que
de confirmatione dicuntur ſeu dici poterunt ⁊ de extrema vnctione Nota ꝙ
ſanctus. Tho. prima ſecūde. q. cij. articulo. v. in reſponſione ad tertiū argu-
mentū dicit quedam ſacramenta noue legis habuerunt in veteri lege ſacramē
ta figuralia ſibi reſpondentia. Nam circūciſioni reſpondet baptiſmus: qui eſt
fidei ſacramentū. Unde dicitur ad colocenſes. ij. Circumciſi eſtis in circūciſi-
one domini noſtri ieſu chriſti conſepulti in baptiſmo. Conuiuio vero agni pa
chalis reſpondet in noua lege ſacramentū euchariſtie. Omnibus autē purifi-
cationibus veteris legis reſpondet in noua lege ſacramentū penitentie. Con-
ſecrationi autē pontificum ⁊ ſacerdotū reſpondet ſacramentū ordinis. Sacra
mento autem confirmationis quod eſt ſacramentū plenitudinis gratie nō po
teſt reſpondere in veteri lege aliquod ſacramentū. quia nondū aduenerat tem
pus plenitudinis ⁊ ꝙ neminē ad perfectum adduxit lex. Similiter autem ⁊ ſa-

cramento extreme vnctionis: qđ eſt quedam immediata preparatio ad introi‑
tum glorie. cuius aditus nondum patebat in veteri lege: precio nondum ſolu‑
to: Matrimonium autem fuit quidem in veteri lege prout erat in officium na
ture. nō autem prout eſt ſacramentum coniūctionis chriſti ⁊ eccleſie: que non
dum erat facta. Unde et in veteri lege dabat libellus repudij qđ eſt contra ſa‑
cramenti rationem. hec tho. vbi ſupra. ¶ Sed adhuc nota ꝙ ceteras vnctio‑
nes ſimplex ſacerdos valet exhibere: hanc vnctionē confirmationis ⁊ ordinis
⁊ conſecrationis nō niſi ſummus ſacerdos ideſt epiſcopus. Extra de cōfirma‑
tione quāto. quia de ſolis apoſtolis legitur: quoꝝ vicarij ſunt epiſcopi: ꝙ per
manus impoſitionē ſpiritum ſanctum dabant: quēadmodum actuum apoſto
lorum lectio. viij. c. manifeſtat. Cum audiſſent inquit apoſtoli qui erant hiero
ſolimis: ꝙ recepiſſet ſamaria verbum dei: miſerūt ad eos. Petrum ⁊ Joannē
qui cum veniſſent orauerunt pro ipſis vt acciperent ſpiritum ſctm̄: nondum
enim in quemq̃ illorum venerat: ſed baptizati tantum erant in nomine domi
ni ieſu. Tunc imponebant manus ſuper illos ⁊ accipiebant ſpiritū ſanctum:
cuius aduentus per myſterium vnctionis deſignatur. quia deſcendit ſpiritus
ſanctus corporali ſpecie ſicut columba ſuper xp̄m in baptiſmo ſuo. per quod
notatur ꝙ baptiſmus facit hominē templum ſpiritus ſancti. Et in eo ꝙ poſtq̃
chriſtus baptizatus fuit confeſtim aſcendit de aqua notatur in nobis gratie in
fuſio homo enim per baptiſmum liberatus a culpa ad virtutē ſtatim aſcendit.
Sed in cōfirmatione totius xp̄iane religionis myſterij plenitudo completur.
In baptiſmo namq̃ per ſpiritum ſanctum dat remiſſio peccatorū. Hic autem
ipſe ſpiritus inuitatur vt veniat in domū ipſam quam ſanctificauit deſcende‑
re ⁊ habitare dignetur: ⁊ ad epiſcopi inuocationē infunditur. ea. di. Accepiſti.
Et in eo qđ predictū eſt. viij. c. actuum apoſtoloꝝ miſerunt ad eos Petrū ⁊ Jo
annem: apparet ꝙ epiſcopi debēt illuc ire vbi ſunt quibus ſit neceſſe manꝰ im
poni: cumq̃ illuc venerint orant pro eis dicentes. Emitte in eos ſeptiformem
ſpiritum ſctm̄. ⁊c̄. Non enim diſcipuli dabant ſpiritum ſanctum: ſed orabāt ut
veniret in eos quibus manus imponebant. hoc ergo agit ep̄alis confirmatio
baptizato qđ tutor pupillo. Quid enim prodeſt amplā hereditatem filio relin
quere: niſi ipſe vel lex aut preſes illi prouideat de tutore. Paraclytus quidē eſt
eius conſolator cuſtos ⁊ tutor qui baptizatus poſſet ſicut pupillus ſuā perdere
facultatē ideſt baptiſmi vtilitatē: ſi hunc non haberet tutorē. ¶ Fit confirma‑
tio in fronte in modum crucis ⁊ cū chriſmate ⁊ cū epiſcopi pollice ad hoc con
ſecrato: vt cū tali ſignaculo ante deū preſentemur. Et ideo in fronte. quia ibi
meliꝰ ⁊ cicius videt: vt ſic exterminator angelꝰ videns eum hoc ſigno munitū
ad ſe nō pertinere pertrāſeat. ſicut pertranſiuit domos hebreoꝝ in egypto vbi
vidit vtrūq̃ poſtem linitū ſanguine angni: ſicut mandauerat dn̄s Exodi. xij.
⁊ percuſſit p̄mogenita egyptioꝝ. in domibꝰ vbi hoc ſignū nō erat. Quid enī
eſt ſanguis agni: niſi fides paſſiōis xp̄i. Uterq̃ poſtis hoc ſanguine linit: cū fi‑
dem paſſionis xp̄i in corpore ⁊ mēte geſtamꝰ. in corpe per myſteriū. in mente.
per efficaciā. Jdeoq̃ fit in fronte: quia perfectorū eſt nō in occulto ſed manife‑
ſto xp̄i nomen ſemꝑ habere. Melius quo in fronte infigitur in qua ſūmus pō
tifex laminā auream figebat: vt legit exodi. xxix. in qua lamina ſcriptum erat

ineffabile nomen dñi. ⁊ vt baptizatus libere confiteat̃: quod credit: extra de ſa
cra vnctione. quia coꝛde credit̃ ad iuſticiã. oꝛe aũt confeſſio ad ſalutez memoꝛ
eius quod dñs ait. Qui me confeſſus fuerit corã hominibus ⁊ ego confitebor
eũ coꝛam patre meo. Et quia frons eſt locus maniſeſtiſſimus: ideo fit ibi cõfir
matio. Quapꝛopter iohãnes apoſtolus ait. Uidi ſupꝛa montẽ ſyon agnũ ſtantẽ
⁊ cum eo centũ quadraginta quatuoꝛ milia habentes nomen eius ⁊ nomẽ pa
tris eius ſcriptũ in frontibus ſuis. Stare eni ⁊ in monte ⁊ cũ agno perfectoꝛũ
eſt. ⁊ perfectio in confirmatione dat̃: ſicut iã dictũ eſt. ¶ Penitentiã ꝓpheta
uit Ezechiel. c. xxxiij. viuo ego dicit dñs deus. nolo moꝛtẽ impij: ſed vt reuer
tatur impius a via ſua ⁊ viuat. Conuertimini a vijs veſtris peſſimis: ⁊ quare
moꝛiemini domus iſrahel. ⁊ infra eodẽ capi. Juſticia iuſti nõ liberabit eum in
quacunq3 die peccauerit. Et impietas impij nõ nocebit ei in quacũq3 die con
uerſus fuerit ab impietate ſuã. Cõcoꝛdat etiã ezechielis. xviij. vbi dicit̃. Si aũt
impius egerit penitẽtiã ab omnibus peccatis ſuis que operatus eſt: ⁊ cuſtodie
rit vniuerſa pꝛecepta mea ⁊ fecerit iudiciũ ⁊ iuſticiã: vita viuet ⁊ nõ moꝛietur.
omniũ iniquitatũ eius quas operatus eſt nõ recoꝛdaboꝛ. ⁊ in fine eiuſdẽ capi
tuli. Conuertimini ⁊ agite penitentiã ab oĩbus iniquitatibus veſtris. ⁊ nõ erit
in vobis ruina iniquitatis. Pꝛoijcite a vobis omnes ꝑuaricationes veſtras in
quibus pꝛeuaricati eſtis. ⁊ facite vobis coꝛ nouũ ⁊ ſpiritũ nouũ: ⁊ quare moꝛi
emini domus iſrahel: quia nolo moꝛtẽ moꝛientis: ſed vt conuertat̃ ⁊ viuat.
dicit dñs deus. Reuertimini ⁊ viuite. hoc totũ dicit deus nobis peccatoꝛibus
⁊ nos contra eũ erram⁹. Sed ipſe vocat nos vt reuertamur ad eũ. ¶ Pꝛophe
tauit etiã Oſee. xiiij. c. qđ eſt vltimũ dicens. Conuertere iſrahel ad dñm deum
tuũ. qm̃ coꝛruiſti in iniquitate tua. Tollite vobiſcũ verba ⁊ conuertimini ad
dñm ⁊ dicite ei. Omnẽ aufer iniquitatẽ. ⁊ accipe bonũ. ⁊ reddemus vitulos la
bioꝛũ noſtroꝛũ. Jn quibus verbis oſtendit nobis Oſee illa tria que ſunt nobis
neceſſaria in penitentia ſcz contritionẽ in coꝛde. confeſſionẽ in oꝛe. ſatiſfactio
nẽ in opere. Nam in eo quod dicit in pꝛimo verſu. Conuertere iſrahel ad dñz
deũ tuũ. denotant̃ confeſſio ⁊ contritio. Et in ſecundo verſu denotatur ſatiſfa
ctio. nam ſecus non poteſt quis reuerti ad deũ. Jnquit eni dauid pſal. v. Uer
ba mea. Nec habitabit iuxta te malignus. ⁊ in pſal. xiiij. Dñe qs habitabit ⁊c̃.
Et reſpondet numerãs. xj. ꝯditiones: inter q̃s dicit q nõ fecit ꝓximo ſuo malũ
habitabit in tabernaculo tuo. igit̃ qui malũ ꝓximo ſuo fecit vtcũq3: ⁊ nõ ſatiſ
fecit: nõ potuit habitare cũ deo: nec reuerti ad pꝛimũ ſtatũ. Jtaq3 illud ſecũdũ
reuerti qđ dixit poſt ꝯfeſſionẽ ob ſatiſfactionẽ dictũ eſt. patet igit̃ ꝙ qñ habue
rit ꝯtritionẽ. ⁊ ꝯfeſſus fuerit ⁊ ſatiſfecerit: habitabit cũ dño. ad deũ quippe per
pñiaz: q̃ eſt ſcđa tabula poſt naufragiũ reuertimur. ¶ Jonas in. c. iij. dicit. Cõ
uertat̃ vir a via ſua mala ⁊ ab iniquitate q̃ eſt in manib⁹ coꝝ. qs ſcit ſi ꝯuertat̃
⁊ ignoſcat deus: ⁊ reuertat̃ a furoꝛe ire ſue: ⁊ nõ peribimus. ¶ Eſaias dicit in
c. lvij. viã facite. pꝛebete iter. declinate de ſemita. auferte offendicula de via po
puli mei. qꝛ hec dicit dñs excelſus ſublimis habitãs eternitatẽ: ⁊ ſanctũ nomẽ
ei⁹ in excelſo ⁊ in ſctõ habitãs: ⁊ cũ ꝯtrito ⁊ humili ſpũ: vt viuificet ſpm̃ humi
liũ ⁊ viuificet coꝛ ꝯtritoꝝ. nõ eni i ſempiternũ litigabo nec vſq3 ad finẽ iraſcar
qꝛ ſpũs a facie mea egrediet̃ ⁊ flatus ego faciã. declarationẽ huius auctoꝛitatis

eſaie require in doctoribꝰ ⁊ in ſūma magiſtri Joannis contra iudeos. qui cla-
re de penitentia affirmat hanc auctoritatē loqui. ¶ Itē dauid in pſalmo. xxxi
Beati quorum dicit. dixi confitebor aduerſum me iniuſticiam meā domino
⁊ tu remiſiſti impietatem peccati mei. In decretis de peniten. di. prima. c. Itē
dixi confitebor. ¶ Item Salomon in libro prouerbiorum. xxviij. c. dicit qui
abſconderit ſcelera ſua non dirigetur. qui autē confeſſus fuerit: ⁊ reliquerit ea:
miſericordiam conſequetur. Et omnes ſeptem pſalmi penitentiales penitentiā
faciendam predicant. Sacramentum ordinis inuenitur in leuitico. c. viij. vbi
dicit. Locutus eſt dominus ad moyſen dicens. Tolles Aaron cū filijs ſuis. ve-
ſtes eorum. ⁊ vnctionis oleum. ⁊c. vide. Exodi. xxviij. quos prius chriſmate
confirmauit: vt ſupra dictum eſt. Poſtea iuſſit dominus ipſi moyſi: ꝙ ipſemet
indueret aaron fratrem ſuum octo veſtes ſacerdotales: que ſunt. Subucula li-
nea. baltheus. tunica iacentina. ſuper humerale. cingulum. Rationale. cyda-
ris. Lamina aurea. Juſſit etiā indueret filios aaron quattuor veſtes vel pan-
nos ⁊ nō amplius. Nam ſacerdos maior cum octo pannis ſeruiebat. Et ſacer
dos minor cum quattuor. Et ſi vterque ſacerdos tam maior quam minor ſacri-
ficaret cum minus peccabat. Juſſit etiam deꝰ moyſi. Exodi. xxix. leuitici. viij.
quod quando ordinaret eos interficeret arietem ad ſacrificandū. Et ꝙ pone-
ret ex ſanguine illius arietis ſuper aurem dexteram aaron et ſuper policem ma
nus eius dextre ⁊ pedis ⁊c. Et idem iuſſit fieri in filios aaron. Et non eſt dubi-
um ꝙ ſanguis illius arietis ſignificabat ſanguinem precioſum regis noſtri xp̄i
domini ſacerdotum ⁊ totiꝰ vniuerſi. ¶ Juſſit etiā quos pannos prius ⁊ quos
poſteriꝰ induerent aarō ⁊ filij eius. Et ꝙ poſtquam ſeptem diebꝰ moyſes ſeruiuiſſet
altari ⁊ ſacrificia feciſſet: ꝙ inciperet deinde aaron vti ſacerdotio. hoc totum
figura fuit ſanctiſſimi ſacramenti ordinis. Et nota ꝙ ſacerdotes ⁊ altaria. ⁊ li-
ber ſanguine conſecrabantur. Exodi. xxix. leuitici. viij. vide. hebreorū. ix. Sū-
mus ſacerdos ſemel in anno ſancta ſanctorum intrans ſanguinem cum digi-
to ſepties aſpergebat. Leuitici. xvj. Sāguinem aſperſit moyſes in populum in
ſignum federis legis date dicens. Hic eſt ſanguis federis. ⁊c. Exodi. xxiiij. Et
ideo apoſtolus ad hebreos. ix. dixit. Omnia pene in ſanguine mundātur. ſecū
dum legem: Et ſine ſanguinis effuſione nō fit remiſſio. Quanta myſteria fidei
noſtre catholice hec verba contineant fateor me nō ſatis poſſe dicere. Jdeo ma
ioribus relinquo. ¶ Lex vetus ſignauit in multis rebus myſterium corporis
xp̄i. ſicut agnꝰ paſchalis ſignificauit verū agnū chriſtū redemptorē nr̄m paſſu-
rum pro redemptione generis humani. de quo agno paſchali. videbis. Exodi
xij. ſic panes propoſitionis ⁊ māna figurabant ſacramentum corporis chriſti.
legitur. Exodi. xxv. ꝙ deus iuſſit moyſi ponere panes ſuper menſam auream
que erat in templo. in hec verba. Et pones ſuper menſam panes propoſitionis
in conſpectu meo ſemper. Et nunquam menſa ſine pane illo duplicis faciei ma-
nebat. Per faciem duplicem intelligimus diuinitatem ⁊ humanitatem. illud
ſecretum fuit declaratum poſtquam ſaluator venit: qui deus ⁊ homo eſt. De man
na inuenies in exodo. xvj. c. Ecce pluam vobis panes et cetera. Et in Sedulio
libro primo. De hoc dixit dauid pſalmo. lxxvij. Attendite popule meus. Pa-
nem celi dedit eis. Panem angelorum manducauit homo. ꝙ manna ſignifi-

caret corpus dominicū aut figuraret. patet. cū Io. euāgeliſta dicat imo dñs ꝑ
eū Io. vj. Ego ſum panis viuus q de celo deſcēdi. Pr̄es veſtri māducauerunt
manna in deſerto ⁊ mortui ſunt. hic eſt panis de celo deſcendēs: vt ſi quis ex
ipſo māducauerit non morieẜ. Et paulo inferi⁹. q māducat meā carnē ⁊ bibit
meū ſanguinē: habet vitā eternā ⁊c̄. Et caro mea vere eſt cibus ⁊ ſanguis me⁹
vere eſt potus. Patet ꝙ ſicut in mari rubro figura baptiſmi p̄ceſſit. Ita in mā
na ſignificatio dñici corporis ⁊c̄. In. iiij. ſniaꝝ di. viij. circa principiū. ⁊ ibi vi-
de lati⁹. Panes ꝓpoſitionis erāt duodecim: ⁊ ſignificabant duodecim apl'os
ſm mgr̄m Iohānē in tractatu ſuo ꝯtra iudeos. Dauid cū fugiens veniret in
locū. Nobe ad abimelech ſacerdotē: ⁊ petijt ab eo vl' quinq panes vl' qcquid in
ueniret vt legiẜ li. j. Regū. c. xxj. cui Abimelech dixit. Nō habeo panes lay-
cos ad manū: ſed tm̄ panē ſctm̄. Neq̃ erat ibi panis niſi tm̄ panis ꝓpoſitionis
qui ſublati fuerāt a facie dñi: vt ponerenẜ panes calidi: vt notaẜ ibidē ſcʒ li. j.
regū. c. xxj. Et ſacerdos dedit dauid panē ſanctificatū Sed qꝛ panes laycos di
xit. Nota ꝙ dicit Nicola⁹ de lyra ſup. c. p̄fato. ꝙ panes erāt in triplici gradu.
Aliqui dicebanẜ panes ꝓpoſitionis: q erant liciti ſacerdotib⁹ tm̄. Et panes ob
lationis: q offerebanẜ in altari holocauſtoꝝ: ⁊ illis vtebanẜ leuite. Et panes cō
munes: qbus oēs indifferenter poterāt vti. ⁊ dicunẜ hic panes layci. Bene er
go panes ſancti ſignificabāt panē vite eternū corpus dñi nr̄i ieſu xp̄i. q ſalus
aiaꝝ fuit ⁊ benedictio generi humano ⁊ eius vera refectio. ¶ Hoc ſanctū ſa-
cramētū ſignificauit Melchiſedech rex ſalē ꝓferens panē ⁊ vinū: poſtq̃ʒ abra
ham vicit quatuor reges. Erat eni melchiſedech ſacerdos dei altiſſimi. bene-
dixit Abrahe ⁊ ait Bn̄dict⁹ abrahā deo excelſo ⁊c̄. Geneſis. xiiij. Nā in eo ꝙ
panē ⁊ vinū ꝓtulit ſignificauit ꝙ filij abrahā eſſent in futuꝝ panē ⁊ vinū ſacri
ficaturi. i. dicere. melchiſedech hui⁹ ſacramēti ritū oſtendit: vbi panē ⁊ vinū
obtulit abrahe. Unde ait Ambroſi⁹. Intelligi daẜ anteriora eſſe ſacramenta
xp̄ianoꝝ q̃ʒ iudeoꝝ. hec. iiij. ſniaꝝ di. viij. c. j. Quod melchiſedech fuit Sem
primogenit⁹ fili⁹ Noe tenet Nicola⁹ de lyra. Geneſis. xiiij. Dauid pſal. cix. ꝓ
phetauit de eo dicēs. Tu es ſacerdos ineternū ſm ordinē melchiſedech. Ma
lachias etiā hoc ſacr̄m p̄uidens. c. iij. dixit. Et placebit dño ſacrificiuʒ iuda ⁊
ihr̄lm ſicut dies ſeculi: ⁊ ſicut anni antiqui. Item malachie. j. c. Ab ortu ſolis
vſq ad occaſum magnū eſt nomē meū in gentib⁹: ⁊ in omni loco ſacrificaẜ ⁊
offerẜ noi meo oblatio mūda. qꝛ magnū nomē meū in gentib⁹ dicit dñs exer-
cituū. Et vos polluiſtis illud. Itē zacharie. ix. Quid eni bonū eius eſt: ⁊ quid
pulchrū eius niſi frumentū electorū ⁊ vinū germinans virgines. Iaʒ figuras
tranſeamus ⁊ paulū apl'm ad hebreos. ix. reſpiciam⁹ dicentē. Si eni ſanguis
hircoꝝ ⁊ tauroꝝ ⁊ cinis vitule aſperſus inquinatos ſanctificat leuiti. c. xvj. ad
emūdationē carnis: quātomagis ſanguis xp̄i qui ꝑ ſpm̄ ſanctū ſemetipm̄ ob-
tulit imaculatū deo: emūdauit ꝯſcientiā nr̄am ab operib⁹ mortis ad ſeruiēdū
deo viuenti? Nā ſi pctā nr̄a manifeſtauerim⁹: ⁊ ſanctiſſimū euchariſtie ſacr̄m
ſuſceperim⁹: vitā viuem⁹ eternā. hāc ſctāʒ cōmunionē ſignificabat arbor illa
vite q̄ erat in medio paradyſi voluptatis geneſis in. c. ij. ⁊ q de ea comedebat
victurus erat in eternū. iſta arbor eſt corpus dñi noſtri ieſu xp̄i. Ipſe eni dixit.
Io. vj. Ego ſum panis viuus qui de celo deſcendi. Si quis manducauerit ex
hoc pane viuet in eternū Et panis quē ego dabo caro mea eſt pro mundi vita

⁊ ſic me expedio de figura ſiue figuris euchariſtie tranſitū faciēs ad matrimo-
niū. ¶ Sacꝛm matrimonij inuenit a nob. gene. ij. qn̄ dixit deus. Non eſt bo-
nū hominē ſolū eſſe. faciamꝰ ei adiutoriuꝫ ſimile ſibi. Itē Malachias in .c. ij.
cuꝫ reprehendebat populū exiſtentē in captiuitate babilonica. quia adoleſcen-
tes qui nondum vxores duxerāt dimittebant vxores ſue legis: ⁊ ducebant alie
nigenas. cuiꝰ verba ſunt hec. Tranſgreſſus eſt iuda ⁊ abbominatio facta eſt in
iſrael ⁊ in iheruſalē. quia cōtaminauit iuda ſctificationeꝫ domini quā dilexit
⁊ habuerunt filias de alienis. Itē ibideꝫ ſcꝫ. Malachie. ij. Dn̄s teſtificatus eſt
inter te et vxoreꝫ pubertatis tue: quā tu deſpexiſti: et hec particeps tua et vxor
federis tui. ⁊c. Salomon videns fidelitatē eſſe precioſiſſimam: eam cōmendat
prouerbiorū vltimo .c. dicit q̄ ille multū bonuꝫ inuenit qui bonam mulierꝫ
duxit. ⁊ per alphabetū incipit ibideꝫ ſalomon cōmendare dicens vſqꝫ ad tau.
Mulierē fortē quis inueniet? Procul et de vltimis finibꝰ preciū eius. Cōfidit
in ea cor viri ſui: ⁊ ſpolijs nō indigebit. Reddet ei bonuꝫ ⁊ non malum omni
bus diebus vite ſue. Et ſic ſalomon laudibꝰ proſequit mulierem per viginti ⁊
duos v̄ſus Et de pulchritudine mulieris dicit prouerbiorū vltimo. Fallax gr̄a ⁊
vana eſt pulchritudo ſcꝫ in muliere dn̄m nō timēte. Nā mulier timens deuꝫ
laudabit. Pulchritudinē mulieris cōmendauit. Salomon ⁊ eaꝫ cōparauit: et
dixit mulierē pulchrā non ſeruantē fideꝫ ⁊ veritatē eſſe ſimilē monili id eſt ar-
racade auree in nare porcina poſite. quia nō eſt ſenſata ad ſe ſeruandū ⁊ pudi-
ciciā tutandaꝫ: ſimiliter eccl'iaſtes. vij. Cōmendans bonā mulierem ⁊ vitupe-
rans malam dixit. Inueni amariorē morte mulierē: q̄ laqueus venatorū eſt. et
ſagena cor eius. vincula ſunt manꝰ eius. qui placet deo effugiet eā: q autē pec-
cator eſt capiet ab illa. Et nota q̄ ſicut mulier tenetur ſeruare fidem viro. Ita
vir mulieri. vnde hieronymꝰ ad occeanū de morte fabiole: Apud nos q̄d nō li-
cet feminis: eque nō licet viris. ⁊ eadē ſeruitꝰ pari conditione cenſet. xxxij. q.
v. Apud nos. ⁊. iiij. ſn̄iarū. di. xxxv. Sꝫ an vir an femina maiori pena ſit afficiē-
dus: ſi ceciderit: leges ciuiles id loquunt: ideo nr̄a qui forū conſcientie ſequi-
mur nō amplius dicere interfuit in p̄ſenti. Si quis fuit zelotypꝰ mulieri: ⁊ de
ſuſpitionis purgatione in li. numerorū. c. v. agit. ⁊. ij. q. v. §. hoc aūt. hec tamē
purgatio hodie prohibita eſt: vt ibi. ⁊ de purgatione vulgari per totum. Et ne
clerici vel monachi. c. ſn̄iaꝫ. §. nec quiſqꝫ. ⁊ vide pulchre per roſariū in allega
to. §. ſenſum myſticū. Sed adhuc nota viros eē fidē ſuaturos mulieribꝰ. Nā
Auguſtinꝰ de adulterinis ꝯiugijs. Indignant mariti: ſi audiant adulteros vi
ros pēdere ſimiles adulteris feminis penas: cū tanto grauiꝰ eos puniri opor-
tuerit: quāto magis ad eos ptinet ⁊ virtute vincere ⁊ exemplo regere feminas
xxxij. q. v. indignant. iiij. ſn̄iarū. di. xxxv. Itē auguſtinꝰ de decē chordis Non
mechaberis. i. nō ibis ad aliā aliquā preter vxorē tuā. Tu autē exigis hoc ab
vxore: ⁊ nō vis reddere hoc vxori. Et cū debeas in virtute p̄cedere vxorē tuā:
qm̄ caſtitas virtꝰ eſt. Et tu ſub vno impetu libidinis cadis: ⁊ vis vxorē tuā vi-
ctricē eſſe: ⁊ tu victus iaces. ⁊ tu caput cū ſis vxoris: p̄cedet te ad deū cuius ca
put es. Uis domū tuā capite deorſum pēdere. Caput eni mulieris vir. vbi aūt
melius viuit mulier q̄ꝫ vir capite deorſuꝫ pēdet domꝰ. Sicut eſt vir caput mu-
lieris: ita melius debet viuere q̄ꝫ mulier: ⁊ p̄cedere in oībus bonis factis vxo-
rē ſuā. xxxij. q. vj. ca. nō mechaberis. ¶ Extreme vnctionis ſacramentū inue-

nimus. Exodi. xxx. vbi iuſſit deus Moyſi q̄ vngeret oleo chriſmatis templū
⁊ omnia vaſa aurea. candelabrum ⁊ altare ⁊ vaſa erea ⁊ peluim. Et omnia de
mū vaſa que erant in tabernaculo. ſic enī ⁊ nō alias ſanctificabanť. Verba exo
di. capitulo preallegato ſunt. facies vnctionis oleum ſanctū vnguentū cōpoſi-
tum opere vnguentarij. Et vnges ex eo tabernaculū teſtimonij ⁊ archam teſta
mēti mēſamq̧ cū vaſis ſuis: candelabrū ⁊ vtenſilia eiꝰ. altaria thimiomatis ⁊
holocauſti ⁊ vniuerſam ſuppellectilē: que ad cultū eoꝝ pertinent ⁊c̄. igiť ſi in
veteri lege non ſanctificabanť vaſa ⁊ vtenſilia quouſq̧ chriſmate vngerenť:
quātomagis hoc vas ideſt corpus noſtrū in quo eſt anima noſtra vngi debet
oleo ſancto priuſq̄ anima que ab eo exit compareat ante ſanctū ſanctorū ieſuz
xp̄m ſaluatorē noſtrū. Scriptū eſt enī leuitici. xix. q̄ dixit deus. Sancti eſtote.
qm̄ ego ſanctus ſum. Et in vltima vnctione incipimus ſanctificari: vt xp̄s ſal
uator noſter digneť nos ad gloriā ſuā ſuſcipere. ſicut ipſe dixit in euangelijs.
Nemo aūt mittit cōmiſſurā pani rudis in veſtimentū vetus. tollit enī plenitu
dinē eius a veſtimento ⁊ peior ſciſſura ſit. Nec mittūt vinū nouū in vtres vete
res. alioquin rumpunť vtres ⁊ vinū effundiť ⁊ vtres pereūt: ſed vinum nouū
in vtres nouos mittunt: ⁊ ambo conſeruanť. Mathei. ix. Marci. ij. Luce. v.
Ideo cuicunq̧ homini fideli exiſtenti in agonia mortis conuenit vt faciē dei
videat: integre ꝯfiteať peccata: ea deflens ⁊ poſt hec pura intentione cōmuni-
cet ſuſcipiens corpus xp̄i fidē habens in eo qđ xp̄s dixit Jo. vj. Qui mādūcat
meā carnē ⁊ bibit meū ſanguinē habet vitā eternā ⁊c̄. Nā facta penitētia ⁊ eu
chariſtia ſanctiſſima ſuſcepta ⁊ vnctione per ſacerdotē facta ſanctificať fidelis
xp̄ianꝰ ſicut vaſa in templo: ⁊ ita ſaluator nr̄ ſanctificat' aīaz: ⁊ pena purgatoria
ſiet leuior ipſi fideli eiuſq̧ peccata dimittenť: ⁊ tandē ſuſcipieť in gloriā cum
iuſtis a deo. facientes enī nos qđ in nobis eſt: letabimur in gloria nō meritis
noſtris ſed paſſione redemptoris noſtri: qui mittet angelos ſuos ad ſuſcipien-
dū aīas fideliū miſericorditer: ⁊ dicent cū eſaya. lvij. cuicūq̧ iuſto. veniat pax
⁊ requieſcat in cubili ſuo: qui ambulauit in directione ſua. Et ſi egrotꝰ poſtq̄
ſuperiora fecerit potuerit: dicat illuz pſalmū. De profundis clamaui ⁊c̄. Et ſi
ipſe nō poteſt: dicat alius pro eo. Nā cū ſit in agonia bene poterit ſe iudicare
in ꝓfundis poſitū. Deinde dicat aue maria. pater nr̄. credo in deū. Salue re-
gina. Et poſt hec dicat illū verſū ſcriptū. pſal. xxx. In manꝰ tuas dn̄e cōmēdo
ſpiritū meū. redemiſti me dn̄e deus veritatis. Ita q̄ in nominādo ieſuz: exeat
anima: ⁊ ſic concedente deo ſaluabiť. Si quis de figuralibus plura dicere vo-
luerit vel videre aliunde querat: ⁊ videat mgr̄m iohannē in ſūma contra iu-
deos. Et de iſto ſacro confirmationis aduerte que ex dictis ſancti Tho. nota-
ui tractando ſupra de ꝯfirmationis figura: vbi ſatis abūde opinor me dixiſſe.

Cū enī in xp̄o ſūma ſit veritas. In illo ſane ſūma veritas ⁊ pfectio eſt.
cui nō eſt poſſibilis aliq̄ additio. teſte alex. de alis. li. j. c
de eternitate dei. in ſūma theologice v̄itatis q̄ ipſe ſit ſūma v̄itas p eſſētiā. Jo.
teſtať. c. xiiij. ſui euāgelij. ego ſū via v̄itas ⁊ vita. Nemo venit ad p̄rez niſi p me

Dedit p̄cepta dirigētia. ſ. p̄cepta decalogi. exo. xx. vt dictū ē. q̄ dirigūt
nos ad viā rectā. qm̄ p ſuationē p̄ceptoꝝ glīe aditꝰ nob apert' ē.
⁊ iugū legis xp̄i ſuaue ē: qꝛ i diligēdo deū ex toto corde ⁊ tota aīa ⁊ tota mēte
nr̄a. ⁊ i diligēdo p̄ximū ſicͭ nos ipos vniuerſa lex pēdet ⁊ ꝓphē. mat. xxij. mar.
(xij. lu. x. ad ro-

e thimiomatis.
thiomi oīa
th erat gneda
compoſitio ex
diuerſis ſpēbus
quam ſacerdos
ſuper altare
adolebat

manos.xiij.iacobi.ij. Naꝫ hec duo p̄cepta implendo oēm legem implemꝰ: ſi
ea implemꝰ integre ⁊ vt debemꝰ ſcꝫ recte et integre credendo et plene operã-
do quãtum in nobis eſt. Nã ſecus fides ſine operibus mortua eſt. Jacobi.ij.
De p̄cepto de diligẽdo deũ inuenies in veteri teſtamento. deuterono. in.c.vj.
de diligendo ꝓximũ inue-
nies in leuitico.c.xix.

ſtituit ſacramẽta. Cum enim in chri
ſto ſũma ſit veritas: dedit precepta
dirigẽtia. Et cum in eodẽ ſit ſumma

¶ Et cũ in eodẽ ſit
ſũma bonitas. Solus deus
bonus eſt: ⁊ nemo bonꝰ ni-
ſi vnus deus. Marci.x. vn
de ſiq̄s bonus nominet̃ in hac vita: tñ bonus dici pōt quãtũ bonitatis ei co-
municatũ ⁊ donatũ eſt de ſurſũ a patre luminũ. nō tñ bonus dici poteſt abſo-
lute: cũ pſalmiſta dicat. Non eſt qui faciat bonũ vſq̄ ad vnũ ſcꝫ deũ vnũ
in eſſentia: ⁊ trinũ in ꝑſonis. videte quãta eſt bonitas dei. q̄r ſua potentia. ſapi
entia. ⁊ bonitate creauit nos dans nobis eſſe: vt ſũmũ bonũ intelligeremꝰ: ⁊
intelligẽdo amaremꝰ: ⁊ amando poſſideremꝰ: ⁊ poſſidendo frueremur: teſte
mgr̄o ſniaꝝ li.ij.di.j. Et in tanta excellẽtia poſitꝰ fuit homo ꝙ per ꝓphetã cō
paratꝰ eſt paulominꝰ angelice nature. Sed poſtq̄ȝ fuit deceptus ⁊ tranſgreſſus
eſt p̄ceptũ dñi: fuit per eundẽ ꝓphetã iumentis cōparatus ⁊ de paradiſo eie-
ctus. in quo. ſ. adam patre nr̄o oēs peccauerũt. ad Roma.iij. ꝓpter qđ noſtrã
hereditatẽ amiſimꝰ. qđ ille ſũmus bonitatis fons videns ꝯdolens de tanto in
teritu: ne quos ꝯdidit perirent: voluit ꝯiungere extrema ſũme diſtãtia ſua po
tentia. hoc eſt creatorẽ ⁊ creaturã. Et ſua ſapientia voluit ad ꝑfectionẽ totius
vniuerſi fieret ꝯiunctio primi ⁊ vltimi. hoc eſt verbi dei. qđ omniũ principiũ ⁊
humane creature: q̄ in operibꝰ ſex dierũ fuit vltima oiuꝫ creaturaꝝ. Et ſua bo
nitate ⁊ beniuolẽtia voluit ſe creatorẽ cōmunicare rebꝰ creatis. Et hec beni-
gnitas magna fuit in cōmunicatiōe ſui oibus rebus per p̄ñtiaꝫ. maior. q̄r cō-
municauit ſe bonis per grãm. maxima. q̄r cōmunicauit ſe hoi per vnionẽ: ⁊ ꝑ
ꝯſequẽs generibꝰ ſinguloꝝ in vnitate ꝑſone. Et ſic apparet bonitas ⁊ dilectio
dei: de qua dicit̃. Jo.iij. Sic deus dilexit mũdũ: vt filiũ ſuũ vnigenitũ daret:
vt omnis q̄ credit in eũ nō pereat: ſed habeat vitã eternã. qui quidẽ dei filius
in ventre virginali incarnatꝰ eſt: nō pater nec ſpũs ſanctꝰ: q̄uis opa trinitatis
teſte Alexandro de alis in ſũma theologie li.iiij.c. de rationibꝰ incarnationis:
ſint indiuiſa: hoc habet̃ etiã de ꝯſe.di.iij.c.ſi. Jta ꝙ q̄cquid operat̃ vna ꝑſo-
na: operet̃ ⁊ alia. Et natꝰ ex maria virgine. Et ſub pontio pilato paſſus. Et ſic
nos ſuo ꝓprio ſanguine mercatꝰ eſt nos filios adoptionis ⁊ heredes ſui regni:
qđ amiſeramꝰ faciens. Et ita ille verus reparator ⁊ redẽptor humani generis
reddidit nobis deũ incarnãdo ⁊ in mũdo ꝯuerſando patiendo ⁊c̄. quẽ p̄uari-
cator abſtulerat. Et q̄r hois ſuperbia tanta fuit: vt vellet eſſe vt deus: voluit fi-
lius dei tantũ humiliari ꝙ factꝰ eſt homo obediens vſq̄ ad mortẽ: mortẽ aũt
crucis. in qua fuit exaltatꝰ ⁊ affixus volens: vt debita nr̄a ſolueret: atq̄ vt oēs
toxicati pctōꝝ veneno aſpicientes in eũ fide ⁊ operibꝰ ⁊ ſacr̄a eccl'ie digne ſuſci
pientes: ſanitatẽ accipiãt: ſicut in deſerto ſanabant̃ ꝑcuſſi a ſerpentibus ignitis
Numeri.xxj. Jllũ ſerpentẽ eneũ Ezechias rex Juda ꝯfregit: q̄r adorari cepit a

populo.vt habet.iiij.regū.xviij.⁊ in decretis.lxiij.di.§. verū qꝛ.Et p auguſtinū de ci.dei.li.x.c.viij.in fine.Iā ſatis ex dictis ⁊ ex tota ſacra ſcriptura patet quāta ſit bonitas ⁊ charitas dei.qꝛ tanq̄ꝫ verus paſtoꝛ poſuit ⁊ dedit aīaꝫ ſuaꝫ pꝛo ouibꝰ ſuis.Io.x.qua charitate nulla eſt maioꝛ.q̄ꝫ vt aīaꝫ ſuā ponat qs pꝛo amicis ſuis. Nā filiꝰ hoīs nō venit miniſtrari:ſed miniſtrare.⁊ dare aīaꝫ ſuā redēptioneꝫ ꝓ multis math.

bonitas:pꝛomiſit p̄mia beatificātia

xx.vbi docuit maioꝛē:miniſtrū.i.ſuū fieri debere Nā q ſe hūiliat exaltabit ⁊c̄

¶Pꝛomiſit p̄mia beatificātia. ſcꝫ abꝛahe ⁊ ſemini eius. vt dicit i illo offertoꝛio defunctoꝝ.Dn̄e ieſu xp̄e rex gloꝛie.Et oēs fideles de ſemine abꝛahe ſumꝰ per fidē.iudei ꝓpter pfidiā deſierūt eſſe filij.Ideo luce.iij.dictū eſt iudeis de generis nobilitate gloꝛiantibus ⁊ nolentibꝰ ſe pctōꝛes agnoſcere.Et ne ceperitis dicere patrē habemꝰ abꝛahā.Dico eni vobis qꝛ potēs eſt deus de lapidibꝰ iſtis ſuſcitare filios abꝛahe.qđ tangit Gregoꝛiꝰ in homelia que incipit.Redēptoꝛis p̄curſoꝛ. que cantat ſup illo euāgelio.anno quintodecimo.Et ad Roma.viij.dicit.Quicūqꝫ eni ſpū dei agunt:hi ſunt filij dei.accepimus eni ſpm̄ adoptionis filioꝝ dei in quo clamamꝰ abba pater Si aūt filij ⁊ heredes.her edes quidē dei:coheredes aūt xp̄i:ſi tn̄ cōpatimur vt gloꝛificemur.nobis ergo p̄mia eterna ꝓmiſſa ſunt a deo a quo eſt oīs poteſtas.ad Ro.iij.⁊ p̄ma petri.v.per cuiꝰ fidem iuſtificat homo ad gala.ij.Et non eſt aliud nomen ſub celo datū hoībus in quo opoꝛteat nos ſaluos fieri niſi in noīe dn̄i nr̄i iheſu xp̄i nazareni crucifixi.actuū.iiij. Regnū celi ꝓmittit deus diligentibꝰ ſe in ep̄la Iacobi.ij.c.qn̄ dicit ibi ap̄lus monēs acceptionē pſonaꝝ nō eſſe amplexandā.Nōne deꝰ elegit pauperes in hoc mūdo.diuites in fide.⁊ heredes regni.qđ repꝛomiſit deus diligētibꝰ ſe. qui ſi factoꝛes legis fuerint iuſtificabūt.Nō eni auditoꝛes legis iuſti ſūt apud deū.ſed factoꝛes legis iuſtificabunt.ad Ro.ij.Pꝛomittit etiā regnū celoꝝ facientibꝰ volūtatē dei.Math.vij.Pꝛomittit vera ſaluatio pſeuerātibꝰ ſcꝫ in fide ⁊ operibꝰ ſanctis vſqꝫ in finē.Math.x.⁊ ibidē ꝯfitentibꝰ eū coꝛā hoībꝰ pꝛomittit dn̄s ſe ꝯfeſſuꝝ eos coꝛā deo patre q in celis eſt. Itē Math.xj.vocat dn̄s oēs laboꝛātes ⁊ oneratos:⁊ dicit ſe eos reficere.que refectio eſt in celo. vbi eſt habūdantia oīs boni ⁊ abſentia oīs mali.Itē math.xiij.dicit.Iuſti fulgebūt ſicut ſol.Et iteꝝ pſeuerantibꝰ vſqꝫ in finē:ꝓmittit ſaluatio math.xxiiij.⁊ mathei.xxv.ſeruo fideli ꝓmittit ingreſſus in gaudiū dn̄i cū dicit.Euge ſerue bone ⁊ fidelis ⁊c̄.Et marci vltimo credētibꝰ ⁊ baptizatis ꝓmittit ſaluatio:cū dicit.Qui crediderit ⁊ baptizatꝰ fuerit ſaluus erit.Itē Luce.xj.ꝓmittit dn̄s.q aperiet pulſantibꝰ.cū dicit.Petite ⁊ dabit vobis.querite ⁊ inuenietis.pulſate ⁊ aperiet vobis.Itē Io.v.audientibꝰ verbū dei ⁊ credētibꝰ ꝓmittit vita eterna:in hec verba.Amē dico vobis:qꝛ qui verbū meū audit:⁊ credit ei q miſit me:habet vitā eternā.Deinde Io.vj.dicit.qui venit ad me nō eſuriet:⁊ qui credit in me nō ſitiet in eternū.Et in eodē.c.hec eſt aūt volūtas patris mei:q miſit me:vt oīs q videt filiū ⁊ credit in eū hēat vitā eternā.⁊ ego reſuſcitabo eū in nouiſſimo die.Item in eodē.c.ꝓmittit vita eterna credētibꝰ.cū dicit. Amen dico vobis q credit in me habet vitā eternā.Item in eodē.c.vj.Io.di

gne ſumentibus corpus ⁊ ſanguinē dn̄i vita eterna ꝑmiſſa eſt. cū dicit. Amen amen dico vobis: niſi manducaueritis carnē filij hoīs: ⁊ biberitis eius ſanguinē: nō habebitis vitā in vobis. qui mādu cat meā carnē ⁊ bibit meū ſanguinē habet vitā eternā. ⁊. j. corinth. ij. vbi dicit ꝙ qui indigne ſumit corpus dn̄i iu

qui deniqꝫ ratiōe virtutis q̄ in illo ē maxima inſtituit ſacramēta adiuuā tia: vt per ſacramēta reparet virtus et per ꝓcepta perueniam⁹ ad ꝓmia Inſtituit aūt ſacramēta in verbis ⁊

diciū mā ducat. ergo q di gne ſumit ſaluationē accipit. Item Jo. in. c. viij. ſequētib⁹ dn̄m lumen vite ꝓmittit cū dicit. Ego ſū lux mūdi qui ſequit me nō ambulat in tenebris: ſed habebit lumē vite. Itē in eodē c. manētib⁹ in ſermone dn̄i liberatio ꝓmittit. cū dicit. Si vos māſeritis in ſermone meo: vere diſcipuli mei eritis ⁊ cognoſcetis veritatē: ⁊ veritas liberabit vos. Item in eodeꝫ. c. viij. ſeruātib⁹ ſermonē dn̄i vita ꝓmittit in eternū. in hec verba. Amē amen dico vobis: ſi qs ſermonē meū ſeruauerit: mortē nō videbit in eternū. Itē Jo. in. c. x. oſtendit oſtiū per qd̄ qs intrare debet: ſi paſcua inuenire deſiderat cū dicit. ꝑ me ſi quis introierit ſaluabit. ⁊ ingrediet ⁊ egrediet. ⁊ paſcua inueniet. Item in eodē. c. ouib⁹ xp̄i vita eterna ꝑmittit. cū dicit. Oues mee vocē meā audiunt ⁊ ego cognoſco eas. ⁊ ſequunt me. ⁊ ego vitā eternā do eis. ⁊ nō peribūt in eternū. Itē in. c. xj. Ois qui viuit ⁊ credit in me: nō moriet in eternū. Itē Jo. in. c. xij. Si qs mihi miniſtrat: me ſequat. ⁊ vbi ſū ego: illic ⁊ miniſter me⁹ erit. Itē in eodē. c. ego lux in mundū veni: vt oīs qui credit in me in tenebris nō maneat. Itē in eodē. ⁊ ſcio qꝛ mandatū eius vita eterna eſt. Et Jo. in. c. xiiij. diligētibus ſe promittit manifeſtatio dei. qui aūt diligit me ⁊c. ⁊ plurib⁹ alijs in locis quos nō noiabo ne in longū ⁊ ꝓceſſuꝫ longiorē q̄ꝫ decreui ꝓtrahar. ſufficit ꝙ credētibus ⁊ operantib⁹ premia nos beatificātia ꝑmittunt in ſacra ſcriptura: cui⁹ nec vn⁹ apex preteribit ſine impletione vt teſtatur Matheus euangeliſta.

Qui deniqꝫ ratione virtutis q̄ in illo eſt maxima. Tāta eſt virtus ei⁹ ꝙ virtus de illo exibat ⁊ ſanabat oēs vt dicit ſcriptura marci. v. luce. v. ⁊ alio loco. magna virt⁹ eius ⁊ ſapiētie ei⁹ nō eſt numerus. ⁊ quēadmodū egritudines corporales virtute dei curatas euāgelia teſtant: ita redēptor nr̄ verus medic⁹ ſua virtute inſtituit ſacr̄a q̄ adiuuarēt ⁊ curarēt nos ad ſurgēdū a pctīs atqꝫ ad virtutē reparandā. virt⁹ eni nr̄a q̄ ob pctā debilitat: ꝑ ſacr̄a reparat: ⁊ ita ꝑ obſeruationē ꝓceptoꝝ ꝑuenim⁹ ad ꝓmia. ⁊ qn̄ ꝓcepta trāſgredimur ⁊ labimur. Sacramenta digne ſumpta nos ad vitam reducunt.

Inſtituit ſacramenta in verbis ⁊ elementis. Accipiuntur hic elementa pro materia ſacramentoꝝ: ⁊ verba pro forma ſacramētoꝝ ipſoꝝ. Et ſi qs querat in quo ꝯſiſtūt ſacr̄a. Audiat mgr̄m ſn̄iaꝝ. i. iiij. di. j. reſpondentē ⁊ dicētē ꝙ in duob⁹ ꝯſiſtūt ſacr̄a. ſ. i v̄bis ⁊ in reb⁹. Ita ꝙ ſub v̄bis cōꝑhēdit intētio ꝓferētis: ⁊ ſub reb⁹ factū ſeu fctā v̄ba eiuſdē mgr̄i ſn̄iaꝝ ſūt hec. Duo aūt ſūt i qb⁹ ſacr̄m ꝯſiſtit. ſ. v̄ba ⁊ res. v̄ba vt inuocatio trinitatꝫ: res vt aq̄ oleū ⁊ huiuſmoi.

¶ Accedit verbū ad elementū. Mgr̃ ſniaꝝ li. iiij. di. j. c. quid ſit baptiſma. dicit baptiſmus dicit̃ tinctio. i. ablutio corpis exterior facta ſub forma verboꝝ p̄ſcripta. ſi eni fiat ablutio ſine verbo non eſt ibi ſacramentū: ſed accedēte verbo ad elemētū fit ſacr̃m: ſed ablutio facta in elemēto. vnde auguſtinus. Uerbo baptiſma ↄſecrat̃: Detrahe verbū: ⁊ quid eſt aqua niſi aq̄? Accedit verbū ad elementū ⁊ fit ſacr̃m vnde eſt hec tāta virtus aq̄ vt corpus tāgat ⁊ cor abluat: niſi faciēte verbo: nō qꝛ dicit̃: ſed qꝛ credit̃. Nam ⁊ in ipſo verbo aliud eſt ſonꝰ trāſiens: aliud virtꝰ manēs In duobꝰ ergo ↄſiſtit ſacr̃ȝ baptiſmi ſcȝ v̾bo ⁊ elemēto ergo ⁊ ſi alia deſint q̄ ad decorē ſacr̃i inſtituta ſūt: non ideo minꝰ eſt verū ſcr̃m et ſanctū: ſi verbū ſit ibi ⁊ elementū. Nā ⁊ in hoc ſacr̃o ⁊ in alijs q̄dā ſolēt fieri ad decorē ⁊ honeſtatem ſacramenti. quedā ad ſubſtātiaȝ ⁊ cauſā ſacr̃i ptinentia. De ſubſtātia huiꝰ ſacr̃i ſūt v̾bū ⁊ elementū: ⁊ cetera ad ſolēnitatē eius pertinēt. hec dicit mgr̃ ſniaꝝ vbi ſupra ad litterā. Qđ verbū accedere debeat ad elemētū vt fiat ſacr̃m. hēt̃ in decretis. j. q. j. c. detrahe. ⁊ notat̃ etiā de ↄſe. di. iiij. in ſūma.

elementis: vt ait. Auguſtinꝰ. Accedit verbū ad elemētuȝ ⁊ fit ſacr̃m. ⁊ eſt elementuȝ pro materia. et forma verboꝝ pro forma. Ad hoc vero inſtituta ſunt ſacramenta in verbis et elemētis: vt haberēt euidentiā ſignificandi: efficaciā ſanctificādi. qꝛ duȝ elementa oculis: ⁊ verba auribꝰ ſe offerūt: qui ſūt duo ſenſus p̃cipue cognoſcitiui dant euidētiā ſignificationis. Deinde v̾ba ſc̃tificāt. Elemēta ſignificāt vt plenior fiat hūane curationis efficacia. ¶ Inſtituit aūt deꝰ ſacr̃a diuerſimode q̄dā .n. ſūt āte aduētū ſuū vt m̃rimoniū ⁊ penitētia ſȝ

¶ Ut haberēt euidētiā ſignificādi. Nā dū elemēta oculis ſe offerūt ⁊ verba auribꝰ euident̃ cognoſcimꝰ ⁊ credimꝰ ſcđȝ quādā pportionabilitatē: qđ ſicut ſe hȝ aq̄ ad lauādū ſordes corporales ſic gr̃a ad ſp̄uales. ⁊ ſic in ſacramētis noue legis ſūt tria. ſ. naturalis ſilitudo ex q̄ hn̄t aptitudinē rep̄ſentādi. actualis inſtitutio occulta vel exp̄ſſa ex q̄ hn̄t determinatā ordinationē reſpectu huiꝰ ſignificati. ⁊ ſp̄ualis ſc̃tificatio ex q̄ hn̄t v̾tutē efficiēdi illud ſignificatū. ⁊ ita patet ꝙ efficacia ſacr̃oꝝ noue legis ⁊ eorum virtꝰ ſm̄ tho. iiij. ſniaꝝ di. j. ar. iiij. ē ex tribꝰ. ſ. ex īſtitutiōe diuina ſic̄ ex p̄ncipali cā agēte. ex paſſiōe xp̄i ſic̄ ex cā meritoria. ex fide eccl̄e ſic̄ ex ↄtinuāte īſtrumētū p̄ncipali agēti

¶ Quedam eni ſūt ante aduētū ſuū vt matrimoniū ⁊ pn̄ia. Nota ꝙ matrimoniū inſtituit deꝰ in p̄ncipio mūdi in paradyſo terreſtri: cū adā eue ↄiūxit: vt ſcribit̃ Gen̄. ij. ⁊. ix. cū dixit. Creſcite ⁊ multiplicamini. dicit̃ etiā in. c. gaudemꝰ de diuortijs. ꝙ p illa v̾ba. hoc nūc os ex oſſibꝰ meis inſtitutū ē ſacr̃ȝ matrimonij. Cā aūt huiꝰ ſacr̃i ē mltiplicatio plis: ⁊ vitāde carnis culpe cauſa: que prona eſt ad malum. Gen̄. viij. Tria igit̃ bona ſunt in huiuſmodi ſacramento ſcilicet fides partiū: proles ⁊ ſacramentū. Penitentiā iuſſaȝ eē fieri pluribꝰ in locis veteris teſtamēti ↄſtat: vt iā diximꝰ ſup̄ in hoc capitulo.

¶ Dũ penitentiã ꝑdicauit. Dicens penitentiã agite. approp inquabit eni regnũ celoꝝ. Math. iiij. hec eadẽ verba dixit Joãnes baptiſta. Jo. iij. in ꝑn. capituli. Penitẽtiã eſſe faciẽdã dicit Marc⁹. j. c. ⁊ actuũ apl'oꝝ. iij. Luce. xiij. Apoca. ij. Unde ⁊ dñs in ꝑnci- pio ꝑdicatiõis ſue indixit hoibus: vt nõ ſolũ peniterent: ſed etiã penitẽtiã agerent ſignificãs determinatos modos actuũ q requirunt ad hoc ſacrm. Sed id qđ pertinet ad officiũ miniſtroꝝ determinauit math. xvj. vbi dixit petro. tibi dabo claues regni celoꝝ. Et qđcũqȝ ligaueris ſup terrã erit ligatũ ⁊ in celis. Et qđ cũqȝ ſolueris ſup terrã: erit ſolutũ ⁊ in celis. Jtẽ Jo. xx. Accipite ſpiñ ſanctũ: quoꝝ remiſeritis pctã remittunt eis: ⁊ quoꝝ retinueritis retenta erũt. Efficaciã autem hui⁹ ſacramẽti ⁊ originem virtutis eius manifeſtauit poſt reſurrectionẽ luce vltimo. vbi dixit ꝙ oporteret ꝑdicari in noie eius pniaȝ ⁊ remiſſionẽ pctoꝝ in oẽs gẽtes ⁊c̃. Tho. iij. pte q. lxxxiiij. articulo. vij. Concordat ſcotus. iiij. li. diſtinctio. xvij.

hec duo cõfirmauit in lege euãgelica: duȝ penitẽtiã ꝑdicauit: ⁊ nuptijs Joannis interfuit: in quib⁹ aquã in vinũ cõuertit. Penitẽtie namqȝ ſacramentũ confirmatũ eſt: cuȝ leproſuȝ curauit ⁊ ad ſacerdotes miſit dicens. Uade ⁊ oſtẽde te ſacerdotib⁹ et offer munus qđ precepit moyſes. Unde. Jacob⁹ in canonica ſua. c. v. oſtendẽs pctã ſacerdotib⁹ eſſe cõfitenda dixit. Confitemini alterutrũ pctã veſtra ⁊ orate pro inuicẽ vt ſal

¶ Et nuptijs Joãnis interfuit. Quibus intereſſe voluit: vt nuptias approbaret: ⁊ errorẽ eoꝝ excluderet: q nuptias damnãt: vt fuerunt Taciani. de qbus ⁊ eoꝝ errore tractat in iiij. ſniaꝝ. di. xxvj. ad quoꝝ ꝯfuſionẽ ⁊ laudẽ matrimonij dicit Beda in homelia: q̃ incipit. Qđ dñs noſter atqȝ ſaluator. ⁊ legit ſup illo euãgelio. Nuptie facte ſunt in chana galilee. Si eni thoro imaculato ⁊ nuptijs debita caſtitate celebratis culpa ineſſet: nequaqȝ dñs ad has veniret: ⁊ nequaqȝ eas ſignoꝝ ſuorũ initijs ꝯſecrare voluiſſet. vnde ꝑma corinthi. vij. Nõ peccat mulier ſi nubat: Si vxorem accepiſti non peccaſti. ſi nupſerit virgo non peccat.

¶ Cũ leproſũ curauit ⁊ ad ſacerdotes miſit. Math. viij. i quo inſtituit ꝙ pctã eẽnt ſacerdotib⁹ ꝯfitẽda: ⁊ qñ decẽ leproſis ab ipo mũdatis dixit luce. xvij. Jte oñdite vos ſacerdotib⁹ đ illo leproſo ad ſacerdotes miſſo vide. marci. j. ⁊ lu. v

¶ Sacerdotibus. Qui habẽt poteſtatẽ remittẽdi pctã. Jo. xx. Accipite ſpiñ ſanctũ quoꝝ remiſeritis pctã remittunt eis ⁊c̃.

¶ Et offer mun⁹ tuũ qđ ꝑcepit moy. Leuitici. xiiij. vbi duos paſſeres offerebant ꝑ emũdatione. ⁊ leuitici. vij. vbi dicit. offeri ẽt panes abſqȝ fermẽto. Jta nos ad eccliaȝ intrantes de his q̃ dñs nobis dedit offerre debem⁹ deo ⁊ miniſtris ei⁹: qui quoti

dic pro nobis orant. Nā lex vetus ſpiritualiter intellecta noua eſt: vt dicit̄ in rationali.vj.parte rubrica de die ſctō pēthecoſte s.ꝑcepit etiā offerri moyſes. Exodi.xxiij.cū dixit:nec apparebis in ꝯſpectu meo vacuꝰ. Et deuterono.xvj cū dixit. Nō apparebit ante dñm vacuꝰ: ſꝫ offeret vnuſqſqꝫ ſcdm ꝙ habuerit iuxta benedictionē dñi dei ſui quā dederit ei.ꝛ ecclia. xxxv.cū dicit̄ ibi.nō apparebis ante ꝯſpectū dñi vacuꝰ.ꝛ de cōſe.diſ.j.c. Oīs xpianꝰ. Attende totū hoc ad nr̄az doctrinā ꝑtinere.

uemini. Et nota ꝙ quāuis ezechiel in.c.xviij.dicat.in quacūqꝫ hora ingemuerit pctōr:omniū iniquitatum eius nō recordabor. nihilominꝰ tamen pctā ſacerdotibꝰ confitēda ſūt: ſi poſſibilitas occurrat.licet enim in ꝯtritione pctā dimittant̄:ſemper tñ ſunt confitenda.vt denotatur in lazaro a xpo reſuſcitato:et ab apl'is ſoluto. Jo.xj.ꝛ. Gregoriꝰ in homelia dominice de quaſi modo idez teſtat̄ alia quinqꝫ ſacra xps iniciauit. Cōfirmationez quidē inſtituit xps paruulis manū imponendo ſuper capita:ꝛ apoſtolis prohibentibus dixit. Mathei.xix. ſinite paruulos venire ad me: taliū eſt enim regnū celoꝝ

¶ Ezechiel in.c. xviij.ꝛ.xxxiij. vnde ſumit̄ iſta ſnia:ſed nō ꝑ eadē verba.nā ibi nō dicit̄. In quacūqꝫ hora ꝛc̄. ſituat̄ tñ ꝛ allegat̄ ꝑ talia v̄ba. in decre. de peni.di.j.§.hoc idē. ibi in quacūqꝫ hora ꝛc̄. ꝛ diſ. vij.c.nullus.§.ſe. in ꝑnci. ꝛ in.iiij.ſniaꝝ di.xvij.c.ꝑncipiū. verba ezechielis.c. xviij.ꝑdicta ſūt hec. Si aūt impius egerit penitētiā ab oībꝰ pctis ſuis:q̄ operatꝰ eſt ꝛ cuſtodierit vniuerſa ꝑcepta mea:ꝛ fecerit iudiciū ꝛ iuſticiā:vita viuet ꝛ nō moriēt. Oīuz iniqtatū eius q̄s operatꝰ ē nō recordabor ꝛc̄ vide totū capitulū ꝑdicti ꝓphete ezechielis.xviij. Verba ezechielis.xxxiij.ſunt hec. iuſticia iuſti nō liberabit eum in quacūqꝫ die peccauerit.ꝛ impietas impij nō nocebit ei in q̄cūqꝫ die ꝯuerſus fuerit ab impietate ſua ꝛc̄. vide ibi in dicto c.ezechielis.xxxiij. In q̄cūqꝫ hora peccator ꝯuerſus fuerit ꝛ ingemuerit ſaluus erit.ſcribit̄ d̄ peni.di.j.§.hoc idē ꝛc̄. Quacūqꝫ hora ingemuerit ꝛ ꝯuerſus fuerit:vita viuet ſcribit̄ de pe.di.vij.§.vltimo. Quacūqꝫ hora peccator ꝯuerſus fuerit:ꝛ īgemuerit vita viuet ꝛ nō moriēt ſcribit̄ i.iiij.ſniaꝝ.di.xvij.circa ꝑn.

¶ Et gregorius in homelia dñice de q̄ſi modo.q̄ incipit. Prima lectiōis huiꝰ euāgelice ꝛc̄.vbi dicit.tūc vera eſt abſolutio ꝑſidēſ cū interni arbitriū ſequit̄ iudiciſ. Qd̄ bñ q̄triduani lazari reſuſcitatio illa ſignificat:q̄ videlicet demōſtrat.ꝙ ꝑus dñs mortuū vocauit ꝛ viuificauit dicēs.lazare veni foras.ꝛ poſtmodū is q viuēs egreſſus fuerat a diſcipl'is ē ſolutꝰ. Ecce diſcipl'i illū iā viuentē ſoluūt:quē mgr̄ reſuſcitauerat mortuū.ꝙ itidē faciūt ſacerdotes qñ ſoluūt eos q ꝯtriti ſūt ꝛ viuificati ꝑ grāz ſuſcitātē ab auctore nr̄o

¶ Cōfirmationē inſtituit. Mathei.xix.qñ dixit. Sinite paruulos ꝛ no

lite eos ꝓhibere ad me venire. taliū eſt enī regnū celoꝝ. Et cū impoſuiſſet eis manus abijt inde. hec inſtitutio ↄfirmationis legiť facta etiā luce. xviij. ⁊ marci decimo vbi dicitur poſtq̃ꝫ dixit Sinite paruulos ⁊c̄. ⁊ complexans eos: ⁊ imponens manus ſuper illos: benedicebat eos.

¶ Unctionē vero. ſcꝫ qñ mathei. x. miſit diſcipl'os curare oēs infirmos ⁊ vngere. diciť enī ibidem Infirmos curate. mortuos ſuſcitate. demones eijcite. gratis accepiſtis gratis date. Itē marci. vj. diciť. Et exeūtes ſcꝫ apl'i bini p̄dicabāt: vt pniaꝫ agerēt: ⁊ demonia mlta eijciebāt ⁊ vngebāt oleo multos egros: ⁊ ſanabanť. Itē luce. ix. diciť. Conuocatis autē ieſus duodecim apl'is: dedit illis virtutē ⁊ ptātē ſup oīa demonia: ⁊ vt langores curarēt. ⁊ miſit illos p̄dicare regnū dei: ⁊ ſanare infirmos Itē marci. iij. diciť. Et dedit illis ptātē curādi infirmitateſ: ⁊ eijciēdi demonia de hoc ſacr̄o vide in hoſtiēſi li. j. de ſacra vnctione.

¶ Baptiſmū inſtituit. ſ. qñ baptizat⁹ eſt a iohāne. vt patet mathei. iij. ⁊ marci. j. ſꝫ mathe⁹ dicit ibidē hec v̄ba. baptizatus aūt ieſus ↄfeſtim aſcēdit de aqua. ⁊ ecce aperti ſūt ei celi: ⁊ vidit ſpm̄ dei deſcēdētē ſicut colūbā: ⁊ venientē ſup ſe. ⁊ ecce vox de celis dicēs. hic ē fili⁹ meus dilect⁹ in quo mihi cōplacui.

licet aliqui doctores dicant cōfirmationeꝫ fuiſſe inſtitutā in die penthecoſtes: qñ miſit viſibiliter ſpm̄ ſcm̄ ſuper apl'os. primuꝫ reputat verius mgr̄ guido de mōte rocherij. c. de inſtitutione ſacramentoꝝ. Actionē vero diſcipulos ad curandū mittendo: qui infirmos vngebāt oleo ſicut dicitur in euangelio. Mathei. Sed aliqui doctores vt magiſter ſniaꝝ in. iiij. di. xxiij. c. ij. dicūt btm̄ iacobū inſtituiſſe hoc ſacr̄m: in. c. vltimo qñ dixit. infirmať quis in vobis inducat presbyteros eccl'ie: et orēt ſuper euꝫ vngentes eū oleo ſancto. primū (ſalua eccl'ie determinatiōe) veri⁹ videtur: ⁊ ſic eſt: vt diciť in manipulo curatoꝝ. Nā illud dictū Jacobi nō fuit inſtitutio: ſed ꝓmulgatio hui⁹ ſacramēti. Baptiſmū vero inſtituit deus ſuſcipiēdo a ioanne in iordane: ⁊ deinde formā dando. Tūc enī ſcꝫ qñ

¶ Formā dando. qñ dixit in die aſcēſionis apl'is mathei vltimo. eūtes ꝑ vniuerſū mūdū docete oēs gētes baptizātes eos. i nomine p̄ris ⁊ filij ⁊ ſpūs ſcti amē. Docētes eos ſeruare oīa q̄cūq̃ꝫ mādaui vobis ⁊ marci vltimo. Eūtes in mūdū vniuerſū: p̄dicate euāgeliū oī creature: q credideritt ⁊ baptizat⁹ fuerit ſalu⁹ erit: q v̄o nō crediderit ↄdēnabiť. Jo. ix. poſtq̃ꝫ xp̄s oculos ceci liniuit dixit ei. vade ⁊ laua in natatoria ſyloe. Abijt ergo ⁊ la-

uit ⁊ venit vidẽs in quo modũ baptizãdi oñdit: cũ dixit. vade ⁊ laua. Fuit hoc ſctm̃ ſacrm̃ figuratũ in curatione lepꝛe. Naamã. iiij. regũ. in. c. v. qñ heliſeꝰ ꝓpheta miſit ad naamã nũciũ dicẽs. vade: ⁊ lauare ſepties in iordane. q poſtq̃ ſepties lauit iuxta ſmonẽ viri dei. mũdatꝰ eſt. Fuit etiã figuratũ ſacrm̃ baptiſ-

a ioãne baptizatꝰ eſt mathei. iij. vt beda dicit tactu ſue mundiſſime carnis vim regeneratiuã ꝯtulit aquis.

mi in cathacliſmo. i. diluuio: ⁊ in mari rubꝛo: ꝑ qđ trãſierũt filij iſrl'. ⁊ in iordane: vbi xp̃s baptizatꝰ eſt vt diximꝰ. ⁊ dñs inſtituit baptiſma cũ de latere ſuo ſanguinẽ ⁊ aquã ꝑduxit: qđ baptiſma ſanctũ poſtea q̃ſi lege edictali ſanxiuit. Jo. iij. dicẽs. Niſi qs renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpũ ſctõ: nõ intrabit in regnũ celoꝝ. ⁊ ipſe dñs: vt dicit̃ in rationali pte. vj. c. de baptiſmo baptizatꝰ eſt in ſua paſſiõe q baptiſmꝰ effectiuꝰ dicit̃ Hinc nota ꝙ baptiſmꝰ fuit figuratꝰ vbi ⁊ qñ iã diximꝰ ſatis abunde. ⁊ fuit materialiter inſtitutꝰ: qñ xp̃s baptizatꝰ fuit. mathei. iij. ⁊ formaliter fuit inſtitutus qñ dixit mathei vltimo. ⁊ marci vltimo. ite docete oẽs gẽtes ⁊c̃. fuit finaliter inſtitutꝰ: qñ Jo. iij. dixit nicodemo. Niſi qs renatꝰ fuerit ⁊c̃. fuit deniq̃ baptiſmus effectiue inſtitutꝰ qñ xp̃s paſſus eſt. Sed adhuc vt dicit̃ in rationali loco quo ſupꝛa pagani ⁊ gẽtiles quodã mõ figuraliter ad baptiſmũ tẽdebãt. habebant eni circa fontes tẽpla ſua: vel ſaltẽ ibi ſemꝑ aquã habebãt: per cuiꝰ aſperſionẽ purificari credebãt: ⁊ inde delubꝛa vocabant̃: quaſi purificãtia. Nos vero xp̃iani in eccleſijs dei baptiſteria ⁊ pilas habemꝰ in qbus baptizari debemꝰ niſi vrgente neceſſitate. quia tunc in quocunq̃ alio vaſe baptizari poteſt quicunq̃ baptizandus. qui quidem baptiſmus per aquã confertur: vt res inuiſibilis per viſibile elementũ conferatur: ſuper quo ſpiritus ſanctus in pꝛincipio ferebatur. Sicut eni aqua coꝛpus viſibiliter purgat exterius: ita baptiſmus latenter aiaꝫ. vñ Auguſtinꝰ. j. q. j. Detrahe. Aqua coꝛpꝰ tãgit: ⁊ mentẽ abluit.

¶ **Vim regeneratiuã contulit aquis.** Beda in homelia de circũciſione domini: que incipit Sanctã venerandãq̃. dicit Scire enim debet fraternitas veſtra: quia idem ſalutifere curationis auxilium circũciſio in lege cõtra originalis peccati vulnus agebat: quod nunc baptiſmus agere reuelante gratie tempoꝛe conſueuit. Excepto ꝙ regni celeſtis ianuã nec dum intrare poterant: donec adueniens benedictionẽ daret: qui legem dedit: vt videri poſſit deus deoꝝ in ſyon. hec in dicta homelia. Sed illa verba deus deoꝛum in ſyon: ſcripta ſunt in pſalmo lxxxiij. qui incipit. Quã dilecta tabernacula tua ⁊ cetera. Et chꝛiſtus baptizandus fuit vt dicitur in ſumma theologice veritatis libꝛo quarto. c. de baptiſmo domini: noſtrum baptiſmum conſecrans. quia tactu ſue mundiſſime carnis vim regeneratiuã contulit aquis. Et baptizato chꝛiſto: habuit baptiſmus totum effectum per tactum coꝛpoꝛis ſui. quia tunc aquas ſanctificauit. vt patet de conſecratione diſtinctione quarta. capitulo nu q̃. excepto ꝙ ianua celi nõ fuit aperta: niſi ſanguine chꝛiſti effuſo: vt notat Guilelmus de monte lauduno in tractatu ſuo de ſacramentis. De apertione ianue celeſtis dicit Schotus quarto ſententiarum. diſtin. pꝛima queſtione ſexta loquendo de circum-

ciſione ꝙ nō fuit defectꝰ circumciſiōis: ꝙ nō aperuit ianuā: ſed quia cucurrit tempꝰ: quo preciū nō fuit ſolutum. Nam poſt ſolutū preciū: potuit aperiri ianua alicui: qui nō fuiſſet baptizatꝰ: ſed ſolū circūciſus. ⁊ in grā baptizato vero defuncto añ paſſionē nō patuiſſet ianua pro tunc: hec ille. Schotus vbi ſupra.

licet aūt tūc sacr̄m baptiſmi inſtituerit: tñ nullus ad baptiſmi ſuſceptionē erat obligatꝰ vſqꝫ poſt reſurrectionē: qñ ſcꝫ in die aſcēſioniſ dixit apoſtolis ⁊ alijs diſcipulis. Marci. xvj Eūtes in mūdū vniuerſum p̄dicate

De hac materia vide. tho. iiij. ſniaꝝ. diſ. j. de circūciſione in corpe q̄ſtiōis. vide etiā grego. in moralibꝰ li. iiij. dicentē. Qd̄ apud nos valet vnda baptiſmatꝪ: hoc egit apud veteres ꝑ paruulis ſola fides vl' ꝑ maioribꝰ virtꝰ ſacrificij vel ꝑ his qui de ſtirpe abrahe ꝓdijerunt myſteriū circūciſiōiſ. Uide etiā de ꝯſe. di. iiij. c. qd̄ apud. vbi dicit̄ ꝑ paruulis ſola fides. i. aliqd̄ ſacrificiū ꝑ paruulis in fide parentū: ab ipſis parētibꝰ ⁊ nō a paruulis factū. vt dicit hugo in glo. ⁊ habet̄ etiā hoc in. iiij. ſniaꝝ di. j. c. q̄rit̄ aūt. ⁊ dicit ibi magr̄ ꝙ ſola fides ſufficiebat paruulis ſine additamēto ſup̄dicto. Tho. in ſcriptis in tractatu circūciſiōis arti. vj. narrat has duas opiniones: ⁊ tenet ſecūdā videlicet ꝙ paruulis ſufficiebat ſola fides ſine oī exteriori ſigno. Schotꝰ dicit ꝙ fides cū ſigno ꝓteſtatiōis fidei. Et nota ꝙ certe plus operat̄ hodie baptiſmꝰ q̄ꝫ tūc circūciſio. q̄ꝛ circūciſio tm̄ penā tollebat: ſꝫ grāꝫ nō dabat: ſꝫ in baptiſmo ſecꝰ eſt. vt extra de baptiſmo. maiores. hec eſt tota gloſa Joan. in. c. allegato ſupra. quod apud. Circūciſio quantū ex vi ſacramenti nō conferebat gratiā: ſed cōmunicatiue conferebat gratiā. hec magiſter varro. iiij. ſententiarū queſtione ſua. vbi hec queſtio latius diſputat̄. Scotus tamen tenet ꝙ conferebat gratiam. ⁊ ꝙ fuit propriū ſacramentū veteris legis. Et quia fides abrahe magna fuit: eſt querendū quare circūciſionē accepit. Reſpondamus cum beda dicente in homelia circunciſionis. ꝙ circūciſionē accepit in teſtimoniuꝫ ſue magne fidei ⁊ diuine ad eum facte promiſſionis. Sed nota ꝙ abrahe per fidem iam iuſtificato ſignaculum tantum fuit circumciſio nihil ei intus contulit. iiij. ſententiarū diſtin. prima tamen actio qua ſe circūcidit fuit meritoria. quia ea ex obedientia dei fuit ⁊ charitate. Sed circūciſio nō augmentauit in eo gratiā ex vi ſua. gloſa. iiij. ſentētiarū di. j. Pluſq̄ꝫ ſat eſt de hac materia dixi. Jdeo eccleſie determinatiōi me ſubijcio: cū nec in minima lr̄a errare voluerī nedū in ſnīa.

¶ Licet aūt tunc ſacramentū baptiſmi inſtituerit. Habes de iſta materia bonā gloſam in. c. aliud eſt. de conſecratio. diſtinctione quarta ſcilicet quādo inſtitutū fuerit ſacramentum baptiſmi.

¶ Euntes in mundū vniuerſum. Jn quo denotatur ꝙ dominus omnes homines ſaluos fieri vult dūmodo ipſi ſe adiuuent firmiter credendo ⁊ cū perfecta charitate operando.

¶ Omni creature. Lira ideſt omni homini qui habet conuenientiā cuꝫ omni creatura. per eſſe enī conuenit cum in anima-

euāgeliū oī creature: qui crediderit
ꝛ baptizatꝰ ſuerit ſaluus erit: qui ve
ro nō crediderit ↄdēnabiť. illud idē
dixit mathei vltimo. eūtes ꝛc. bapti
zantes eos in noīe. p. ꝛ. f. ꝛ. ſ. ſ. Ordi
nē aūt inſtituit qñ in die cene poſtꝙ̄
cōmunicauit: apl̄os in p̄ſbyteros or
dinauit: cena eni facta in ihr̄l'm cum
diſcipulis ſuis: tradidit ſeipſum ſub
ſpē panis ꝛ vini: ꝛ ab illis oībus ſu-
mendū ꝛ in ſui cōmemoratione faci
endū p̄cepit: cū dixit Luce. xxij. Et
accepto pane gratias egit ꝛ fregit ꝛ
dedit eis dicēs. hoc eſt corpus meū:
qd̄ pro vobis dať. hoc facite in meā
cōmemoratione. Silr̄ ꝛ calicē poſt-
ꝙ̄ cenauit dicens. Hic eſt calix ꝛc.
Mathēꝰ in. c. xxvj. ꝛ marcꝰ i. c. xiiij.
inſtitutionē huiꝰ ſacramenti ſcripſe-
rūt. Item cū poteſtatē ligandi ꝛ ſol
uendi tribuit. vt patet Jo. xx. ꝛ ma-
thei. xvj. ꝛ. xviij. dicēs. Accipite ſpi-
ritū ſanctū: quoꝝ remiſeritis pctā re
mittunť eis. Cōparauit ſe prius gra
no ſinapis. marci. iiij. luce. xiij. ꝛ ma-
thei. xiij. teſte alexādro in ſūma the-
ologica. li. vj. Quāuis ſuperiꝰ in hoc
c. diximꝰ de inſtitutione matrimonij
libet tñ preterea inſerere hic qd̄ gui
do de monte. Rocherij dicit in. c. de

tis. per viuere cū vegetabi
libus ꝛ plantis. per ſentire
cū animalibꝰ. per intellige
re cū āgelis ideo deſignať
noīe omnis creature. teſte
Alexandro de alis in ſūma
theologica. li. ij. c. De pro-
prietatibꝰ hoīs et gregorio
in homelia aſcenſionis.

¶ Qui crediderit ꝛ
baptizatꝰ ſuerit. Lyra non
eni ſufficit fides ſine baptiſ
mo per quē quis incorpo-
ratur xp̄o: ſi adſit facultas
recipiendi baptiſmū flumi
nis Si aūt nō adſit facultas
ſufficit baptiſmꝰ ſanguinis
vt in martyribꝰ: qui ꝑ xp̄o
interfecti ſunt anteꝙ̄ eſſent
baptizati vel baptiſmo fla-
minis ſicut eſt in habētibꝰ
fidē xp̄i: ꝛ deſiderāt baptiſ
mum: ſed p̄ueniuntur mor
te anteꝙ̄ poſſunt implere.

¶ Ordinem autem
Ordo ideo dicit: qꝛ ordina
tur ad corpꝰ xp̄i ꝑ ut in ſa-
cramēto euchariſtie ↄtineť
ꝛ ſcd̄ȝ qd̄ dicit btūs augu-
ſtinus ſcd̄m ꝙ magis acce-
dit ad ſacrm̄ eucharíſtie. or
do diciť maior ꝛ dignior. ꝛ
nota ꝙ oīs ptās ſacerdotis
cōferť in ordinatiōe ab epi
ſcopo. Sed qñ cōferať po-
teſtas in minoribꝰ ꝛ in ſub
diacono ꝛ diacono alias di
ceť ſcȝ in ſuis locis. Nunc
dicamꝰ qñ conferť in pre-
ſbytero. qꝛ facit ad textꝰ de
claratione. Ideo aduerte
ꝙ ptās ſacerdotis conferť
qñ ab epiſcopo diciť. Accipe ſpm̄ ſctm̄: quoꝝ. ꝛc. Et huius opinionis eſt bo-
na vētura. Alij dicūt vt ſcho[t]ꝰ in. iiij. di. xxiiij. ꝙ ibi ſunt due forme partiales
in quaꝝ altera cōferť poteſtas ↄficiendi euchariſtiā: ꝑut xp̄s diſcipulis in cena

contulit: qn̄ dixit. hoc faci
te ⁊c̄. In reliqua poteſtas
abſoluēdi datur in pn̄ia. ⁊
iſtis cōiungunt̄ due mate-
rie: hoc eſt duo ſigna viſibi
lia. Propria forme prime ē
traditio calicis ⁊ patene cū
hoſtia ⁊ vino ⁊ verbis. Ac
cipite ptātē celebrādi ⁊c̄.
Secūde forme ē impoſitio
manꝰ epiſcopi ſup caput cū
verbis. Accipe ſpm̄ ſanctū
vt ſic ep̄us ꝯcorditer agat
ſūmo ep̄o xp̄o: q prius con
tulit poteſtatē aplis ꝯficiē-
di q̄ꝫ abſoluēdi. hec ille. ⁊
ſic clarus eſt textus de inſti-
tutione huiꝰ ſacramenti: te
ne tamen qd̄ eccleſia tenet
illa eni eſt vera magiſtra. ⁊
vide in paſtoralibus ep̄oꝝ.

⁋ Signat ꝯiūctio animoꝝ. de hoc notat̄ de
bigamis. ca. debitū. de cō-
uerſiōe ꝯiugatoꝝ. c. ex pu-
blico in glo. in. iiij. ſn̄iaꝝ.
diſtin. xxvi.

⁋ Tertio mō conſideratū eſt ſacr̄m. vn̄ geneſis
in. c. ij. ⁊ aplus ad epheſios
v. ꝑpter hoc relinquet ho-
mo patrē ⁊ matrē ſuam ⁊
adherebit vxori ſue: ⁊ erūt
duo in carne vna. Sacr̄m
magnū hoc eſt. Ego autem
dico in xp̄o ⁊ in eccl̄ia. hoc
idem dicitur mathei. xix.
⁊ marci. x. ⁊ prima corin-
thioꝝ. vj. ⁊ eſdre. ij.

inſtitutione ſacramētoꝝ. inquit ipſe
ibidē. Utrū matrimoniū ſuit inſtitu
tū a xp̄o incarnato eſt dubiū: cū ma-
trimoniū fuerit inſtitutū in ſtatu in-
nocentie ⁊ in t̄pe qd̄ fuit ante incar-
nationē. Ideo ad huiꝰ dubitationis
ſolutionē. Sciendū q̄ matrimoniū
tribus modis ꝯſiderat̄. Uno modo
ꝓ vt eſt officiū nature. Scd̄o modo
pro vt eſt remediū carnalis ꝯcupiſ-
centie: q2 ꝑ matrimoniū ſatis fit cō-
cupiſcētie carnali. Tertio modo pro
vt eſt ſignū ꝯiunctionis alicuius rei
puta xp̄i ⁊ eccl'ie: quā ſignat ꝯiūctio
animoꝝ viri ⁊ vxoris: ⁊ ꝯiunctionis
nature humane ⁊ diuine in pſona fi-
lij dei: quā ſignat ꝯiunctio corporū.
Matrimoniū primo ⁊ ſecūdo mo-
do ꝯſideratū nō eſt ſacr̄m prout loq̄
mur hic de ſacro matrimonij. Sed
tertio modo ꝯſideratū ē ſacr̄m: ⁊ ſic
fuit inſtitutū a xp̄o qn̄ i vtero marie
virginis voluit naturā noſtrā diuine
nature vnire in vnitatē ſui ſuppoſiti
ſeu pſone: quā vnionē ſignat matri-
moniū. Sicut eni in actu matrimoni
ali vir ⁊ vxor duo ſunt in carne vna:
ſic due nature ſcꝫ humana et diuina
ſunt in vna perſona ſcꝫ in perſona fi-
lij. hec Guido de monte rocherij de
inſtitutione matrimonij Sacr̄m or-
dinis ſecundū eundē. Guidonem. c.

quo ſupra inſtituit deus qn̄ in die ce
ne poſtq̄ cōmunicauit apoſtolos di
xit eis luce.xxij. Hoc facite in meā cō
memorationē. Tunc enim ſcd̄m do-
ctores oēs apoſtolos ordinauit. Sa
cramentuȝ vero ordinis xp̄s inſtitu-
it ſeptupliciter ſcd̄m ꝙ ordines ſūt
ſepteȝ. quattuor nō ſacri ⁊ minores
ſcȝ hoſtiariatus. lectoratꝰ. exorciſta
tus ⁊ accolitatꝰ. Et tres ſacri ⁊ ma
iores vt ſubdiaconatus. diaconatus
preſbyteratus. qui omnes dicuntur
vnū ſacr̄m. quia ad vnū puta ad preſ
byteratum principal̄r ordinant̄. Or
dineȝ ergo hoſtiariatus inſtituit qn̄
fecit flagellū de funiculis ⁊ eiecit de
templo vendentes ⁊ emētes. Ordi-
nem lectoratus inſtituit qn̄ legēdo
verba eſaie predicauit dicēs. Sp̄us
dn̄i ſup me eo ꝙ vnxerit me: paupe-
ribus euāgelizare miſit me. Ordinē
exorciſtatꝰ inſtituit: qn̄ demones ab
hominibus obſeſſis eijci p̄cepit. Or
dinem accolitatꝰ inſtituit: qn̄ predi-
cādo dixit. Ego ſum lux mūdi. Ordi
nem autem ſubdiaconatus inſtituit
qn̄ poſt cenā pedes diſcipuloꝝ ſuoꝝ
lauit. Ordinē diaconatꝰ inſtituit: qn̄
diſcipulos velut leuita vigilare mo
nuit. Ordinē p̄ſbyteratꝰ inſtituit: qn̄
diſciplis ſuis corpus ⁊ ſanguinem

¶ Fecit flagellum. vt patet mathei.xxj. marci xj. luce.xix. Jo.ij. Narrat lucas ꝙ poſtq̄ xp̄s redemptor nr̄ ſuſceptꝰ eſt in ihrl'm in die ramis palmarum: ⁊ poſtq̄ dn̄s fleuit ſup ihrl'm ingreſſus in tēplū: cepit eij cere ementes ⁊ vēdētes: dicens illis. Scriptum eſt ſcȝ Eſaie.xvj. ⁊ hieremie. vij. q: domus mea domꝰ orationis eſt. vos aūt feciſtis illā ſpelūcā latronū ⁊c̄. in quo officiū hoſtiarij ſatis oñdit̄

¶ Verba eſaie. lxj.

¶ Exorciſtatus. mathei.ix.⁊.xij.⁊.xv. Iteȝ luce.ix.⁊ etiā qn̄ excluſit ſeptē demones de maria magdalena vt patet luce. vij.

¶ Accolitatꝰ. ſcȝ qn̄ dixit ego ſum lux mundi. vt patet Johan.xij.

¶ Pedes lauit vt patet iohannis.xiij.

¶ Vigilare monuit. vt patet mathei.xxvj. qn̄ dixit petro apl'o ⁊ duobꝰ filijs zebedei. Vigilate ⁊ orate ne intretis in tentationē hoc idē dixit marci.xiiij.

¶ Preſbyteratus. vt patet mathei.xxvj. marci.xiiij.⁊ luce.xxij. qn̄ dixit hoc facite in meā cōmemorationē ſcd̄m ꝙ latiꝰ patet in dictis euāgeliſtis quibꝰ me remitto ⁊ ſubijcio.

ſuū ſumendū pꝛebuit dicēſ. hec quo
tienſcunqꝫ feceritiſ in mei memoꝛiā
facietis. dumqꝫ p̄ri coꝛpus ⁊ ſangui
nem ſuū in ara crucis ſemel hoſtiaꝫ
obtulit. hec ille. Guido de mōte ro⸗
cherij de oꝛdinis inſtitutione. Hec
ſacra inſtituta ſūt ꝑpter ſex ratiōes
ſm̄ alexādꝛū de alis ſiue albertū ma
gnū in ſumma theologice veritatis
Pꝛimo pꝛopter humilitatē: qua ho
mo q̄rit ſalutē inferioꝛib⁹ ſe. Scd̄o
ꝑpter eruditionē: qua hō ꝑ viſibilia
ad cognoſcēda inuiſibilia rapiat̄ Ter
tio ꝑpter exercitationē: q̄ hō noxiā
declinet occupationē ⁊ ociū. Quar⸗
to ꝑpter ꝯgruitatē medici ad medi⸗
cinam. quia cū medicus ſit de⁹ ⁊ ho
mo: ꝯgruenter medicina debet ha⸗
bere aliquid diuinuꝫ ſcꝫ inuiſibilem
grām: ⁊ aliquid humanū ſcꝫ viſibilē
gratie foꝛmā. Quinto ꝑpter ꝯgrui⸗
tatem ex parte infirmi. quia cū infir
mus ſit homo ex coꝛpoꝛe ⁊ ſpiritu.
Spūs aūt in coꝛpoꝛe non bn̄ capiat
ſpūalia niſi in coꝛpoꝛalibus. ꝯgruuꝫ
fuit dare medicamēta ſpūalia in re⸗
bus coꝛpoꝛalib⁹ ſicut pillule in nebu
la dant̄. Sexto ꝑpter augmentatio
nem meriti. multū eni valet ad meri
tū qn̄ deo credit̄ in iis: vbi rō hūana

Pꝛopter ſex ra⸗
tiōes. Ex qb⁹ tres ꝑmas ex
pꝛimit magr̄ ſniaꝝ in. iiij.
di. j. c. ij. vbi dicit ſacra eē
inſtituta ꝑpter humiliatio
nē. eruditionē. exercitatio
nē. ⁊ fere ꝑ eadē v̄ba i glo
ſa de ꝯſe. di. ij. ca. Sacrifi
ciū. his eni cauſis inſtituta
ſūt ſacra qb⁹ de⁹ non alliga
uit potētiā ſuā. qꝛ abſqꝫ eis
hoi pōt donare grāꝫ ⁊ vitā
eternā. ibi vide. De rōe
humilitatiſ. vide de ꝯſe. di.
v. qꝛ cū tāte dignitatis eēt
mens: vt nō ip̄a ſibi bonū
eēt: ſꝫ id ſolū qd̄ ē ſūmū bo
nū: opoꝛtebat nō ſolū deo:
ſꝫ reb⁹ inferioꝛib⁹ ſe ſubijci
at: ⁊ in his q̄rat ſalutē. ma
gna eni humiliatio ē hoieꝫ
in inferioꝛib⁹ ſalutē q̄rere.
⁊ ſic opoꝛtet vt ꝑ hūilitatē
recuperet donū qd̄ ꝑ ſupbi
am amiſit De rōe erudi
tionis vide in. c. . §. ſci
re. ⁊ ꝑ apl'm paulū ad ro. j.
inuiſibilia dei ꝑ ea q̄ facta
ſūt itellecta ꝯſpiciūt̄. ita q̄
ꝑ id qd̄ foꝛis in ſpē viſibili
cernit̄ ad inuiſibilē v̄tutē:
q̄ int⁹ eſt agnoſcēdā mens
erudiat̄. hō. n. q ante pctm̄
ſine medio deuꝫ videbat ꝑ
pctm̄ adeo ebuit: vt neq̄at
diuina capere niſi hūanis
exercitat⁹ ⁊ erudit⁹. De
rōe exercitatiōis vide i. iij.
ſniaꝝ di. j. vbi dic̄ qꝛ cū hō
ocioſus eē nō poſſit ꝑponit̄
ei vtil' ⁊ ſalubꝛis exercitatio
i ſacris: q̄ vanā ⁊ noxiā decli
net occupationē. hō. n. facile capit̄ a tētatiōe vl' cogitatiōe q bono vacat exerci
tio. vn̄ ihero. ad ruſticū de vita monaſtica i. ij. pte. ⁊ i decre. d ꝯſe. di. v. monet i
hec v̄ba. ſꝑ aliqd opis facito vt te occupatū diabol⁹ iueniat. iō qvlt veracit̄ pctm̄

vitare: debet ↄtinuo aliqd boni facere ⁊ nūq̄ʒ ocioſus eſſe. qꝛ vt idē dicit ihieronim⁹. Ociū eſt principiū tēptationis. Et ponit̄ de ↄſe. di. v. in. c. nunq̄ʒ. vide etiā in. c. niſicū pridē. de renū. §. veruʒ. Illas tres cauſas ſuperiores ꝓpter q̄s ſacr̄a inſtituta ſūt. ⁊ quas mgr̄ ſniaꝝ aſſignauit. ponit Hoſtiē. li. j. de ſacramētis nō iterādis. De ratione cōgruentie vide. De ratiōe augmētatiōis. vide. lxxv. di. ordinatiōis in glo. vlti.

¶ Dare experimētu. vt patet in homelia gregorij q̄ legit̄ ſup euangeliū de quaſi modo. qd̄ incipit. Cū ſero eſſet: homelia incipit. Prima lectionis euangelice ⁊c̄. vbi hec v̄ba ſcripta ſūt. Sed ſciendū nobis ē. qd̄ diuina operatio ſi ratione comp̄hendit̄. non eſt admirabilis. Nec fides habet meritū: cui humana ratio prebet experimentum.

¶ De ſeptē gradi. In fine hui⁹ capituli voluimus inſerere qd̄ in ſpeculo eccl'e habet̄ ⁊ dicit̄ in textu ꝙ xp̄s cōpleuit hos gradus in ſe pro vt allegatū eſt ſuperi⁹. Sed ī eo ꝙ hic dicit̄ xp̄m fuiſſe ſubdiaconū qn̄ ↄuertit aquā in vinū. ⁊ diaconū: qn̄ pedes diſcipuloꝝ lauit: videt̄ ↄtrariū guidoni de monte Rocherij dicenti xp̄m ſubdiaconū fuiſſe qn̄ diſcipuloꝝ pedes lauit: ⁊ diaconū: qn̄ diſcipulos vigilare monuit. math. xxvj. vt ſupra dictū eſt. Sʒ hoc neminē moueat: qꝛ diuerſi reſpectus nullā inducūt ↄtrarietatē: ⁊ rationes q̄ circa hoc adduci poſſent beniuolo ⁊ p̄ſpicaci lectori relinquo: ſemꝑ eccleſie me

nō poteſt dare experimentū. Patet ergo ex p̄dictiſ q̄ ſit ſacramētoꝝ cauſa efficiēs. q̄ diuina īſtitutio. que formalis. quia grē ſanctifico. q̄ finalis. quia hūane infirmitatis curatio.

¶ De ſeptē gradib⁹ eccl'ie.

¶ Nota in fine hui⁹ ſecūdi capituli gradus eccl'e ſeptē eſſe: pro vt habetur in ſpeculo eccleſie: quos dn̄s in ſe ipſo cōpleuit. ¶ Quia lector fuit qn̄ aperuit librum eſaye. lxj. ⁊ dixit. ſpirit⁹ dn̄i ſup me eo ꝙ vnxerit me. ¶ Exorciſta fuit: qn̄ excluſit ſeptem demones de maria magdalena: vt patet luce. vij. ¶ Subdiaconus fuit qn̄ fecit vinum de aqua ſiue cōuertit aquam in vinum in chana galilee. ¶ Diacon⁹ fuit: qn̄ lauit pedes diſcipulorū. ¶ Sacerdos fuit qn̄ accepit panē ⁊ fregit: ſimiliter ⁊ calicē benedixit: iſtos quinq3 gradus ante ſuaʒ paſſionē cōpleuit. ¶ Hoſtiarius fuit: qn̄ dixit attollite portas prīcipes vr̄as ⁊c̄. ¶ Accolit⁹ fuit qn̄ predicādo dixit. Jo. xij. Ego ſum lux mundi ¶ Epiſcopus fuit: qn̄ leuauit man⁹ ſuper capita diſcipulorū bn̄dicendo eos dicens. Jo. xx. et. Mathei. xvj.

ſubmittẽs. voluiſſem ꝓfecto omnib⁹ ſatiſfacere: cum omnibus iuxta ſentẽtiã Apl̃i debitor ſum ꝑpter charitatẽ: ſed ſi illud conari velim longũ nimis tractatũ facere videbor: ⁊ iõ multꝭ in reb⁹ ſupſedeo rudib⁹ ſacerdotib⁹ ſcribẽs.

Accipite ſpm̃ ſctm̃ quoꝝ remiſeritiſ pctã: remittenẽ eis: ⁊ quorum retinueritis retenta erunt.

¶ Capitulũ tertium.

¶ De ſacramentoꝝ numero.

Intuenti integerrime notũ erit: prout ex ſuperiori colligitur capitulo ſeptẽ eſſe ſcr̃a ſcd̃m hominuz in eccl̃ia diuerſitates. Prima eſt intrantiuz: vt baptiſm⁹. Secũda eſt pugnantiũ: ut Cõfirmatio. Tertia vires reſumẽtium: vt Euchariſtia. Quarta reſurgẽtiuz: vt pñia. Quinta exeuntiũ: vt extrema vnctio. Sexta miniſtrantiuz: vt ordo. Septima nouos milites introducentiũ. vt matrimoniũ. ¶ Uel eſt alia etiã ratio q̃ ſeptez ſunt ſacr̃a ⁊ eſt talis Septẽ ſunt ſacr̃a. quia diſponũt hominẽ ad ſeptẽ virtutes habendas. Naz baptiſm⁹ eſt ſacr̃m fidei. Confirmatio ſpei. Euchariſtia:

¶ Intuenti ⁊c. In hoc capitul. iij. Ponit alexãder aut ſi mavis Albert⁹ magnus q̃ttuor rationes quibus ſatis aperte oſtẽdit eſſe ſeptez ſacr̃a. Sed nõ incongruũ eſt aduertas qd dicaẽ in. c. veniẽs de tranſac. vbi ſeptem ſacr̃a nominat. Uide etiã in ſumma hoſtiẽſi. li. j. de ſacra. nõ iteran. vbi ſeptẽ ſacr̃a his v̾ſib⁹ noĩat Abluo. i. baptiſm⁹. firmo. i. ꝯfirmatio. cibo. i. euchariſtia. piget. i. penitẽtia. vxor. i. matrimonium. ⁊ ordinat. i. ordo. vngit. i. extrema vnctio. itellige: hec ſũt eccl̃iaſtica ſacr̃a. Et illa rõ ꝑma que in textu poſita eſt in qua dicitẽ q̄ ſeptem ſunt diuerſitates in eccleſia: et ideo ſeptem ſacr̃a: ponitur in ſũma hoſtienſi. li. j. de ſacra. nõ iterãdis. ¶ In ſumma angelica: ⁊ in. iiij. ſniarum titulo de ſacramentis noue legis: et in manipulo curatorũ. et prima partita. Titulo de ſacramentis ⁊ ꝑ tho. iiij. ſniaꝝ. ⁊ ſcotũ ⁊ bonã venturã: ⁊ cõiter ꝑ oẽs doctores cõprobaẽ q̄ ſeptẽ ſũt ſacr̃a matris eccl̃ie: quorũ rationes ſuauiſſime ſũt eas vide. Et nota q̄ dicit Beda quatuor mala fuiſſe ex pctõ ade conſecuta ſcz ignorantiã. ꝯcupiſcẽtiã. infirmitatẽ. maliciã. que mala vt tollanẽ ſeptẽ ſacramẽta inſtituta ſũt. Et vt tollant malũ culpe ⁊ malũ pene. Malũ culpe triplex eſt ſcz originale qđ tolliẽ per baptiſmũ. Scd̃m mortale: qđ tolliẽ per pñiaz. Et ſi quis peccat mortaliter ante baptiſmũ: peccata illa mortalia per baptiſmũ remittunẽ: ⁊ a fortiori venialia. Tertiũ malũ culpe eſt veniale pctm̃ qđ tolliẽ ꝑ extremã vnctionẽ. Malum

pene quadruplex eſt ſcȝ ignorãtia. debilitas ſeu infir mitas. ꝯcupiſcẽtia. mali-cia vt ſupra cũ Beda allegauim⁹. vnde ignorãtia tolliť per ordinẽ. Debilitas tolliť ꝑ ꝯfirmationẽ: q̃ ꝯfirmat xpianũ in fide: illiqȝ robur p̃bet ad euitandũ pctã. Cõcupiſcẽtia tolliť per matrimoniũ. Nã eã temperat ⁊ excuſat. Mali-cia tolliť ꝑ euchariſtiã. nã digne ſuſcipiẽtes euchariſtiã ſuſtẽtanť i bono ⁊ accipiũt vires ad fugandũ pctã ⁊ nõ peccandũ. Ideo ſeptẽ ſũt ſacra. ⁊ ſic declarať tertia rõ poſita i textu ¶ Sufficiẽtia numeri ſacramẽtorũ ſic põt haberi ſm mgrꝫ ſniaꝝ li. iiij. titulo de ſacramentis. vbi dicit ꝙ de numero ſacramẽtoꝝ alia p̃bẽt remediũ ꝯtra pctm̃: ⁊ gr̃aȝ ꝯferũt adiutricẽ: vt baptiſm⁹. Alia i remediũ tm̃ ſũt: vt ꝯiugiũ. Alia gr̃a ⁊ v̾tute nos fulciũt: vt euchariſtia ⁊ ordo. Alia vt dicit guido de mõte rocherij ſũt ad ſpirituale augmẽtũ ⁊ robur: qd̾ fit i ꝯfirmatiõe: i q̃ gr̃a baptiſmalis augeť. Alia p̃bẽt medicinã ꝯtra infirmitatẽ ſpũalẽ: q̃ ẽ pctm̃: vt eſt pñia Alia ordinãť ꝯtra reliq̃as pctõꝝ: vt ẽ extrema vnctio. Põt p̃terea aliť ſumi nũer⁹ ſacroꝝ ſm ſctm̃ tho. iiij. ſniaꝝ. di. ij. vbi dicit ꝙ ſcr̃a ordinãť ad tollẽdũ cõtrariũ: ⁊ ad ſupplẽdũ defectũ. Cõtrariũ aũt ſãctitati ẽ culpa: q̃ qdẽ dupl'r tolliť vno mõ ipediẽdo ne fiat: ⁊ hoc mõ matrimoniũ in remediũ culpe ordinať. Alio mõ ſubtrahẽdo iã exiſtẽtẽ: ⁊ ſic ꝯtra originalẽ culpã ordinať baptiſm⁹. Cõtra actualẽ pñia. Scd̾o remediũ p̃bẽt ſupplẽdo qd̾ deficit ea q̃ ꝑfectiõis ſũt effectiua. Eſt aũt duplex ꝑfectio. vna forme ad actũ: quã ꝑfectionẽ facit ordo q̃tũ ad executionẽ bonoꝝ: q2 reddit hoiẽ idoneũ ad diſpẽſationẽ ſacramẽtoꝝ. Sed q̃tũ ad perpeſſionẽ difficiliũ facit dictã ꝑfectionẽ ꝯfirmatio que hoiẽ fortem reddit: vt nomen xp̄i ꝑpter p̃ſſuras mũdi ꝯfiteri nõ refugiat. Alia aũt perfe-

charitatis. Pñia iuſticie. Extrema vnctio: ꝑſeuerãtie: q̃ eſt fortitudinis cõplemẽtũ. Ordo prudẽtie. mr̃imoniũ: tẽperãtie. ¶ Alia etiã rõ numeri ſacroꝝ ẽ. q2 ordinãť ꝯ triplicẽ culpã: ⁊ ꝯ q̃druplicẽ penã. vñ baptiſm⁹ ordinať contra pctm̃ originale. Penitentia cõtra mortale. Extrema vnctio cõtra veniale. Ordo cõtra ignorantiam. Euchariſtia cõtra maliciã Cõfirmatio cõtra impotẽtiaȝ Matrimoniuȝ contra concupiſcentiam: quam tẽperat ⁊ excuſat. ¶ Alia adhuc ratio numeri. quia ſacr̃a ſũt cauſa ſanatiua morbi ſpũalis ad moduȝ corporaliũ. Medicina vero corporalis quadruplex eſt. curatiua. ꝯſeruatiua. preſeruatiua. ⁊ melioratiua. Simili modo ſacr̃a curãt Baptiſm⁹ curat ſimul ⁊ totaliter. Penitentia vero curat paulatiȝ quãtuȝ ad penã cuiuſcunqȝ pene hõ debitor ſit. Extrema vnctio curat a morbis leuioribus ſcȝ a venialib⁹ ſicut baptiſm⁹ ⁊

ctio eſt in ordine ad finē ad quē per actus puenit: ⁊ hāc quidē pfectionē quātū ad finē intra facit extrema vnctio: q̄ eſt quedā delibutio pparans in gloriaȝ reſurrectiōis. Quātū vero ad finē extra facit euchariſtia: que mēbra capiti cōiungit. Et qꝛ hic eſt vltim⁹ termin⁹ nr̄e ſanctificationis. Ideo dicit dionyſi⁹ ꝙ oīs alia ſanctificatio in euchariſtia terminat: qꝛ ⁊ ordinati ⁊ baptizati euchariſtiā ſumūt. Igit ſeptē ſunt ſacramēta: ⁊ nō plura nec pauciora. Sed vt magis veritas illuceſcat. Arguo ſic. ⁊ videt ꝙ ſacra nō debeāt eſſe ſeptē. Oīa eni ſacra efficaciā habēt a paſſione xp̄i: vt pbat ad roma. v. ſup illud. Siliitudinē puaricationis ade. glo. ex latere xp̄i pfluxerūt ſacra: p que ſaluata eſt eccl'ia: qd factū eſt in paſſione. qd trahit a beato Tho. iiij. ſniaꝝ diſ. j. Sed vnū eſt ſacrm qd directe ē repſentatiuū paſſionis xp̄i: ⁊ ipm totū xp̄m ɔtinet ſcȝ euchariſtia. ergo illud ſacramentū ſufficeret. Rn̄de ꝙ q̄uis euchariſtia ſit memoriale ipſi⁹ dn̄ice paſſiōis ipm xp̄ȝ ɔtinēs: nō tn̄ q̄tū ad oēs effect⁹ eius. Uel aliter potes rn̄dere: ⁊ dic ꝙ ppter pdictā rationē euchariſtia ordinat ad vltimū effectū paſſiōis xp̄i: q̄ſi cōpletiſſime ab ea efficaciā hn̄s. Et iō q̄tū eſt de ſe valet cōtra oēs ſpūales defect⁹. vnde ⁊ cū ſingulis ſacramētis exhibet: quaſi ɔſumās effectū vniuſcuiuſqȝ. Sȝ tn̄ pexigit alia ſacra: vt idone⁹ qs reddat ad tanti pceptionē myſterij. Sicut etiā ī naturalib⁹ vltima forma nō dat niſi pcedētib⁹ oīb⁹ diſpoſitiōib⁹. Et ſic ɔcludit ꝙ ſūt ſeptē ſacra. Ratio q̄ tāgit ī manipulo curatoꝝ vtiliſſima ē ⁊ ſcitiſſima igit eā ī illo vide: ſi volueris nā hic nō eā īſerui breuitatis cā: ⁊ qꝛ fere ex dictis pȝ

penitentia curant a letalibus. ſic ergo predicta tria ſacra ſunt quaſi medicina curatiua. Cōfirmatio eſt medicina ɔſeruatiua ſanitatis ſpiritualis: in qua dat ſpūs ſanct⁹ ad robur ⁊ ɔſeruationem gr̄e date in baptiſmo. Matrimoniū eſt medicina preſeruatiua. Ordo eſt medicina melioratiua: in quo augmentat gr̄a. Euchariſtia hec oīa ſimul facit. Curat enim venialia. que ſunt occaſio ruine maioris Conſeruat eniȝ gr̄am inuentaȝ in hoīe ⁊ augmētat. ſicqȝ meliorat. ⁊ nihilomin⁹ a pctō pſeruat.

Capitulū quartuȝ.

De effectu ſiue ſacroꝝ vtilitate.

Multiplex eſt effect⁹ ſacrorum noue legis. primo a peccato mundat: ſicut eſt baptiſm⁹. Secūdo

Multiplex ⁊c̄. In pſenti caplo. iiij. ſatis aperte oñdit vtilitas ſacramentoꝝ: ſed ſi ampli⁹ volueris ſcrutari. vide in manipulo curatoꝝ in. c. de efficacia ſacramentoꝝ: vbi dicit ꝙ

In bono cõſeruant: ſicut eſt ſacrm̃ cõfirmatiõis. Tertio quia corpori xp̃i nos incorporant: vt eſt ſacrm̃ euchariſtie. Quarto iuſtificãt ſuſcipiẽtes: vt eſt ſacrm̃ penitẽtie. nã per eã fit ſatiſfactio ⁊ redditur vnicuiq; qđ ſuũ eſt. Quinto ad futurã vitã preparãt q̃ eſt gloria paradyſi: vt eſt ſacrm̃ extreme vnctionis. Sexto erudiẽdo illuminãt: vt eſt ſacrm̃ ordinis ſacerdotalis. Septimo a malo preſeruãt vt eſt ſacrm̃ matrimonij. Iſta patẽt in ſeptẽ ſacramẽtis per ordinẽ. Nã primũ operatur baptiſmus. ſecũdum cõfirmatio ⁊ ſic de alijs. Sacra dicuntur vaſa gr̃e et cauſa. Non ꝙ in eis gr̃a ſubſtantialiter cõtineatur. vel cauſaliter efficiatur. cũ ſola anima habeat collocari: ⁊ a ſolo deo infundi ſed quia in illis ⁊ per illa gr̃am curatiõis a ſummo medico xp̃o oportet hauriri. licet nõ alligauerit potentiã ſuã in ſacramẽtis. quin ⁊ per alias vias gr̃am conferre valeat quando vult. Sacra ſemper hñt ſignificationem veritatis. Sed nõ ſemper efficaciam curationis nõ ꝓpter defectum ex parte ſui. ſed ex parte ſuſcipientis. quia gr̃a nulli datur repugnãti gr̃e fonti. Unde ⁊ ſacra nõ ſanctificant: niſi accedẽtes digne: ⁊ abſq; omni fictione. Aliquãdo vero virtus ſacramẽtorum in generali in duobus ꝯſiſtit in auferendo culpã ⁊ in ꝯferendo gr̃am. Oẽ eni ſacrm̃ noue legis niſi ſit obex. i. ĩpedimẽtũ ex parte recipiẽtis aufert culpã ſi inuenit eã: ⁊ ꝯfert vel auget gr̃am. ⁊ ꝑ hoc differũt ſacra noue legis a ſacramẽtis antiq̃ legis. Ita ꝙ delent culpã ꝑteriti pcti ⁊ virtutẽ tribuũt ꝑſentibus ⁊ futuris reſiſtẽdi. Nam in eis ſacramẽtalis datur gr̃a ꝑ quã qs eſt aptior ⁊ fortior ad reſiſtẽdũ pctis ⁊ tentationibus. ĩõ qlibet xp̃ianus debet bona ⁊ deuota volũtate ſuſcipere ſeptẽ ſacra: qm̃ q recipit indigne grauiter delinquit. Oportet enĩ vt xp̃ianus cognoſcat deũ ⁊ eius amorẽ lucretur. ꝙ credat in ꝑmis fideliter ⁊ firmiter fidẽ catholicã. deinde ſacra eccl̃ie. nã ſicut hõ cõſtat ex anima ⁊ corpore: ⁊ ieſus xp̃s eſt deus ⁊ homo. Ita qui fidem credit catholicã ⁊ ſacramẽta eccleſie recipit digne ⁊ credit: habet nomen dei ⁊ eſt verus chriſtianus ⁊ perfectus. de hoc vide partita prima titulo de ſacramentis.

¶ Gratia. In preſenti capitulo ſepe tangitur gratia. Ideo dicamus opor-
tet quid ſit gratia ⁊ quot ſunt ſpecies eius. ⁊ viſum eſt in primis
mihi dicere quot multipliciter accipitur gratia aliquando pro amore. Aliquā
do pro conceſſione beneficij ſeu alicuius indulgentie vel auctoritatis. ſicut cle.
gratie. de reſcrip. ⁊ quod
habetur in regula quod ob
gratiam. libro ſexto. Et in
tellige quando ad illud be
neficium faciendū non eſt
obligatus. quia qui facit id
ad quod eſt obligatus ra-
tione naturali nō facit gra
tiam vt dicit Bal. in. c. j.
§. hec ſacramenta. de pace
iur. fir. in verbo per grati
am eccleſie. Aliquando ac-
cipitur pro dono ſpiritus
ſancti. j. q. j. gratia. ⁊ i cle.
prima de magiſtris in glo-
ſa. Et per magiſtrū ſecun
do ſententiarū. de qua hic
agimus. vnde gratia eſt ſpi
ritualis influentia partic-
pem faciens eterne beatitu
dinis creaturam rationa-
bilem. de conſecra. diſtin.
iiij. eccleſie charitas. xxiiij.
q. j. §. ſi autem. Gratia di
citur quaſi gratis data. j. q
j. gratia. Eius ſpecies ſunt
tres. Nam eſt quedam gra
tia generaliſſima ſine qua
nihil facere poſſumus nec
in eſſe noſtro ſubſiſtere vel
durare. Item eſt ſecunda
gratia gratis data que exci
tat ⁊ admonet arbitriū no-
ſtrum ad bonū ⁊ ad ſuſci-
piendum donū ſpiritus ſan
cti. de conſecra. diſtin. iiij.
placuit. vlti. Item tertia
gratia eſt gratum faciens
que nihil aliud eſt q̄ ipſuꝫ
donū ſpiritus ſancti. de cō
ſecra. diſtin. iiij. Quomo-

te ſacramentoꝝ fit de attrito contri
tus. ita ꝙ defect⁹ dignitatis vl' pre
parationis ex parte ſuſcipientis ſup
pletur virtute diuina in ſacramētis
cōtenta: dūmodo nō accedat ſciens
in pctō mortali vel in propoſito pec
candi. Unde ſciendū qd̓ quidā ſuſci-
piunt ſacr̄m tantum: vt ficte accedē
tes. quidā rem tantū: vt qui per con
tritioneꝫ ⁊ fidei deuotionē recipiūt
gr̄am anteq̄ veniant ad ſacr̄a. qui-
dam ⁊ ſacr̄m ⁊ rem ſuſcipiūt: vt dig
ne accedētes. Quidā ſunt qui nec ac
cipiunt ſacr̄m nec rem ſacramēti: ſi-
cut illi qui ſuſcipere nolunt nec ſe p̄
parant per deuotionē nec per ꝯtri-
tionē. Primo modo ꝯuenit ratio ſa
cramenti reb⁹ ſignatis per ſacr̄a tā
veteris q̄ noue legis. Secūdo mo-
do ꝯuenit ſignis veteris legis. Ter
tio modo cōuenit ſacramētis noue
legis Huiuſmodi exemplū habem⁹
in naturis. q² medicina dicit̄ ſanare
efficiēdo tantū. Sed ſudor ſanat ſig
nando tantū Excercitatio ſanat effi
ciendo et ſignādo. Quinqꝫ ſunt que
hn̄t iuſtificare animā: ſed diuerſimo
de. Deus enī iuſtificat auctoritate.

do .§.j. ꝛ prima.q.prima. multo. Quas tres ſpecies per ordinem rēcitat paulus in ſe eſſe cum dixit.ad corinthi.xv.gratia dei ſum id quod ſuz ideſt eſſe meum ab ea eſt. Et gratia dei in me vacua non fuit: imo ad eius premiū inſtinctū ꝛ pulſatum abilitaui meū. Et gratia eius ſemper in me manet. ideſt ſemper in me manet chriſtus ꝛ donū ſpiritus ſancti gratum me faciens: vt dictum eſt. Hec guilelmus de monte lauduno in ſuo ſacramentorum tractatu. ¶ Et frater angelus de clauaſio in ſua ſumma dicit ꝙ gratia gratis data poteſt ſtare cum peccato mortali. Nam vt ibidem dicitur. Eſt omne bonum additum naturalibus noſtris. ſicut gratia predicandi. prophetandi. faciēdi miracula ꝛ huiuſmodi. Alia dicitur gratum faciens. Et hec ſm Ricardum in ſecūdo ſententiarum diſtincti. xxvj. articulo primo .q.j. non differt a charitate ſecūdū aliquid abſolutum. Et ideo idem eſt realiter quod charitas ſm franciſcum de may. in ſecunda diſtinctio. xxix. quia que non poſſunt ſeparari ſunt idem realiter Sed propter rationes formales reſpectiuas differunt. quia habent habitudines diuerſas habentes diſtinctos terminos. Charitas eni dicitur ad obiectum ſcilicet eſſentiam diuinam: ſed nullus eſt in gratia eſſentie diuine ſed voluntatis. Et ita differunt formaliter. ꝛ placet. licet alij teneant aliter. hec nunꝗ̄ poteſt eſſe cum peccato mortali: ꝛ ſine hac nullus ſaluabitur. De quo vide per theologos in ſecundo diſtin. xxvij. ꝛ. xxviij. ꝛ vide in ſumma theologica. libro quinto. ꝛ per thomā in prima ſecunde. ¶ Unū nota ne diuagemur: ꝙ ꝗuis gratia habeatur dei dono efficiente: non tamen ſine libero arbitrio conſentiente. quia ſicut ait Auguſtinus. Qui creauit te ſine te non ſaluabit te ſine te. Et aduerte ꝙ gratia gratum faciens a tribus eſt. ſed aliter ꝛ aliter. Eſt enim a deo efficiente. a gratia gratis data liberum arbitrium excitante ꝛ mouente. ꝛ a libero arbitrio conſentiente. quod dico de libero arbitrio conſentiente intelligo de adultis: quia in paruulis fides parentum ꝛ ſacramentum eccleſie: ꝛ meritū chriſti ſufficit ꝛ excuſat eos.

gr̄a iuſtificat formaliter expellendo morbū ſpirituale. impletio mandatorū iuſtificat. vt dieta. Sacr̄a vero tanꝙ vaſa medicinalia in quibꝰ cōfertur gr̄a. Sacerdos aūt miniſterio. Exemplū hoꝝ habemꝰ in curatiōe morbi corporalis. Deus eniz ſanat corpus auctoritate medicina effectiue. Dieta ꝯſeruatione. Uas medici ꝯtentiue. vnde dicit̄ vulgariter pixis iſta ſanauit me. medicꝰ vero ſanat: vt miniſter. hec Alexander ille.

pixis idest buxeta

¶ Capitulū quintum.

¶ De inſtitutione ſacramentoꝝ ad hominum curationem. et de diferētia sacramētoꝝ:~

Ab initio rc. Cū deus ab eterno eſt miſericors vt teſtaf oīs ſcriptura ſctā: ⁊ imutabilis: vt patet malachie. iij. dicētis. Ego deus ⁊ nō mutor voluit ꝙ tā in lege nature ꝙ̄ ſcripta ⁊ ad vltimū in lege gr̄e hoībus ꝑ pctm̄ egrotātib⁹ remedia nō deeſſent. Nā in lege nature curabanf oblationibus. ſacrificijs. ⁊ decimationib⁹. Itaqꝫ ab initio mūdi in tpe naturalis legis cōtra pctā originalia ⁊ actualia fuerūt ſacramentoꝝ remedia pri⁹ ſacrificia hoſtia Abel noe ⁊ alioꝝ fidelium Poſtea nō ſolū ſacrificia: ſꝫ ⁊ circūciſio q̄ fuit tēpore Abrahe. Deinde ſacra matris eccl'ie. In lege aūt ſcripta ꝑ circūciſionē ⁊ expiationē: atqꝫ ꝑ oblationes ⁊ ſacrificioꝝ multiplicē diſtinctionē. In lege aūt gr̄e per ſācta eccl'ie ſacr̄a. vt hic dicif in textu. Sed ianua celi nō fuit apta quouſqꝫ xp̄s paſſus eſt. Sanguis eni xp̄i pciū fuit nr̄e ſalutis. ¶ De hac materia vide in. iiij. ſententiaꝝ: ⁊ ibi doctores theologos. dicif eni in. iiij. ꝙ circūciſio valebat tūc cum eſſet ſignaculū iuſticie ⁊ fidei magnis ⁊ paruulis in remediū originalis veteriſqꝫ pcti ſicut baptiſm⁹ ex illo valere cepit ad innouationē hoīs ex quo inſtitut⁹ eſt. vnde Beda in homelia circūciſiōis. Idē ſalutifere curatiōis auxiliū circūciſio in lege ꝯtra originalis pcti vulnus agebat: qđ nūc baptiſm⁹ tpe gr̄e reuelante agere ꝯſueuit: excepto ꝙ ianuā regni celeſtis aperire nō poterat: tn̄ in ſinu abrahe poſt mortē beata requie ꝯſolati: ſupne pacis ingreſſuꝫ ſpe felici expectabāt. his aūt aperte tradif ꝑ circūciſionē ex quo inſtituta fuit: remiſſionē pcti originalis ⁊ actualis paruulis ⁊ maiorib⁹ a deo preſtitā ſicut nūc ꝑ baptiſmū daf. ¶ Itē in dicto. iiij. ſententiaꝝ di. j. tradif qđ remediū habuerūt viri q fuerūt ante circūciſionē: ⁊ femine q̄ fuerūt ante ⁊ poſt circūciſionē: ⁊ quidā dicūt ſacrificia ⁊ oblatiōes eius valuiſſe ad remiſſionē pcti. Sed meli⁹ eſt dicere illos q de abrahā ꝓdierūt per circūciſionē iuſtificatos. Mulieres vero ꝑ fidē ⁊ operationē bonam: vel ſuā ſi adulte erant: vel parētū ſi paruule. Eos vero q fuerūt ante circūciſionē paruulos in fide parētū. Parētes vero ꝑ virtutē ſacrificioꝝ ſcꝫ quā intelligebāt ſpūaliter in illis ſacrificijs iuſtificatos. vnde gregori⁹ qđ apud nos valet aqua bap-

Ab initio inſtituta ſunt ſacra ad curationem hominū: et ſemꝑ cū morbo cucurrerunt. In lege eniꝫ nature fuerū oblatiōes. ſacrificia. decimationes In lege auteꝫ ſcripta introducta eſt circūciſio: ⁊ adiūcta eſt expiatio: atqꝫ ſuperaddita oblationū ⁊ ſacrificiorum multiformis diſtinctio. In lege autē noua ſtatuta ſunt ſacr̄a numero pauciora. vtilitate potiora virtute efficaciora: ꝓheminentia digniora. atqꝫ ſignificatiōe euidentiora. In quib⁹ eſt impletio ſimul ⁊ euacuatio omniū predictoꝝ ſcdm̄ Hugo.

tiſmi: hoc egit apud veteres: vel ꝓ paruulis ſola fides: vel ꝓ maiorib⁹ virtus ſa crificij: vel ꝓ his q ex abrahe ſtirpe ꝓdierūt miſteriū circūciſiōis. hec magr̄ ille vbi ſupra. Ex quo colligit̄ ꝙ in veteri lege purgabāt̄ ꝑ circūciſionē ⁊ expiatio nē ⁊ oblatiōes nec nō ꝑ virtutē ſacrificioꝝ. Sꝫ in lege gr̄e ꝑ ſacr̄a ſctē matris

nem de ſctō victo. Primi tēporis ſa cramenta fuerūt ſicut vmbra. Me dij temporis ſicut imago ſiue figura Poſtremi vero tēporis ſcꝫ gr̄e: ſicut corpus qđ intra ſe veritatē ꝯtinet ⁊ gratiā quā ſignificatiōe repreſentāt ⁊ principaliter ꝯferunt ⁊ ꝓmittunt. Predicta patent: quia eiuſdeꝫ mun dationis ſimilitudo eſt in oblatione legis nature: ſed occulte inuenit̄ In circumſione vero euidentius aliquā tulum exprimit̄. Per baptiſmū aūt manifeſtius declarat̄. Itē ſacr̄a ve teris legis nutriebant paruulos. ex ercebant perfectos: ⁊ duros onerā

ecclie. qōlibet enī ſacr̄ꝫ ſuū effectū opat̄ vt dictū eſt i. c. iiij. primo ſupiori ⁊ pluri bus alijs in locis. nā baptiſ mus ſcḋm guidonē de mōte rocherij delet omnē culpā tā originalē q̄ꝫ actualem: ⁊ ꝯfert gr̄am ⁊ aperit ianuā regni celeſtis. Sed nota vt meli⁹ intelligas ꝙ magr̄ ſē tentiaꝝ di. j. dicit ꝙ hoſtia ſaluatoris in cruce oblata aperuit ianuaꝫ celi q̄ ſi tp̄e circūciſiōis oblata fuiſſet: illi⁹ tēporis hoīes regnū in traſſēt. In quo differt a cir cūciſiōe. ⁊ ſic patet ꝙ ſacr̄a noue legis ꝯtinēt in ſe veri tatē ⁊ ꝯferūt q̄ vetera de lō ginquo demonſtrabāt: vt tradit̄ ꝑ magr̄ꝫ in. iiij. di. j. auctoritate auguſtini dicē tis. q̄ꝛ illa ſcꝫ ſacr̄a vetera ꝓmittebāt ⁊ ſignificabant tm̄. hec aūt ſcꝫ ſacr̄a noue legis dant ſalutē. hoc idē dicit̄ ī rationali li. iiij. ſub ſeptima particula canonis ſub verbo. myſteriū fidei. in hec v̄ba. hec eſt differē tia inter legalia ⁊ euāgelica ſacr̄a. q̄ꝛ illa ſignificabāt tm̄: hec aūt iuſtificāt ⁊ ſi gnificāt. Et ſic liq̄t text⁹. ſꝫ clarior efficiet̄ ſi aliq̄s ꝑticulas declarabim⁹. iō ſeq̄t

¶ Duros onerādo domabāt. Pro quo nota ꝙ in ſacr̄is veteris legis ⁊ in ſexcētis ⁊ tredecim p̄ceptis cerimonialib⁹ datis iudeis paruuli nutriebant̄. ꝑfecti exercitabant̄. duri ⁊ rebelles onerati tātis ſa crificijs ⁊ p̄ceptis domabant̄. ꝓut tradit̄ ꝑ magr̄ꝫ iohānē in tractatu ꝯtra iude os. titulo. xj. ⁊ gloſa. ro. v. lex data eſt ad domādū ſupbū vt ſcꝫ deo offerret po tius q̄ꝫ ydolis. Ad flagellandū durū ſcꝫ inquātū erāt ad ſacrificationē. Ad in ſtruendū inſipientē. ratione ſignificationis. Ad oſtenſionē delicti et humane infirmitatis. ⁊ hoc r̄ndet primis duob⁹. Ad manifeſtationē ⁊ teſtimoniū gr̄e ⁊ futuroꝝ ſignificationeꝫ. hoc exponit. ſ. tho. iiij. ſniaꝝ. di. j. arti. v. in reſpon ſione argumēti primi. ⁊ ipſe magr̄ ſniaꝝ di. j. dicit ꝙ nūq̄ꝫ aliq̄s ex operib⁹ le gis iuſtificat⁹ eſt: q̄ꝛ impoſuit deus ea in ſeruitutē: nō in iuſtificationē: ⁊ vt figu ra futuri eſſent: volens ea ſibi potius offerri q̄ꝫ ydolis. Illa aūt aplus opera le gis dicit q̄ tm̄ ſignificādi gr̄a vl̄ in onus inſtituta ſūt. Magr̄ iohānes ꝯtra iude

os loco quo ſupra dicit .ꝙ ideo illa ſexcenta ⁊ terdecim mādata data ſūt. pͥmo vt ydolatria fugaret̄ .ſecūdo vt docerent̄ iudei bona opera ⁊ virtutes. Tertio vt docerent̄ facere opera pietatis ⁊ charitatis. Cōcordat nicola⁹ de lyra in pͥn- cipio leuitici. ibi vide. dicit ibi etiā ꝙ fuerūt eis multa data ſacrificia. cui⁹ ra- tio eſt. qꝛ ſacrificia veteris legis fuerūt figura vni⁹ ve- ri ſacrificij noue legis ſcȝ xp̄i in ara crucis imolati. Illud aūt qđ eſt ꝑfectū per vnū vel pauca imꝑfecta nō pōt ſufficiēter repńtari. ⁊ ideo ſicut perfectio diuina vnica exiſtēs in ꝑfectionib⁹ creaturaꝝ varie ⁊ multipli citer repńtat̄ : ſic decens fuit ꝙ ſacrificiū nr̄m perfe ctiſſimū ꝑ multa ⁊ varia ſa crificia in veteri lege figu- raret̄. qꝛ illa erāt imꝑfecta ſcd̄m ꝙ dicit̄ ad hebreos. vij. nihil ad perfectū addu xit lex. hec nico. vbi ſupra.

do domabant Sed ſacr̄a noue legis ꝯferunt q̄ vetera de lōginquo demō ſtrabant. Unde priora ſacr̄a prepa- rauerūt et perduxerūt ad noua ſicut via ad terminū: ſicut figura ad veri- tatem. Item ſacr̄a noue legis effici- unt qđ figurant. Sed hoc nō faciūt ſacr̄a veteris legis. eſt ⁊ alia differē tia ꝙ cōmune eſt omnib⁹ ſacramen tis. quia cōſiſtunt in rebus ſenſibili- bus inuiſibilē tn̄ gratiā ſignificanti- bus. Sed ſpeciale eſt ſacramētis no ue legis ꝙ conſiſtant in verbis ⁊ re- bus. Itē ſacr̄a noue legis iuſtificāt ⁊ quantū ad opus operatū: ⁊ quātū ad opus operās. quia nō valebāt ſa

¶ Sacr̄a noue le- gis ꝯſiſtūt in verbis ⁊ reb⁹ vt dicit magr̄ ſniaꝝ in. iiij. di. j. vt iā ſupra dictū eſt. ⁊ in rationali li. iiij. ſub ſepti ma particula canonis dici tur ꝙ ſacr̄m conſiſtit in tri bus ſcȝ in rebus in factis. in verbis ſꝫm proprietatē ſimilitudinē ⁊ interpretati onē. Leo nanqꝫ ſꝫm proprietatē ſignat diabolū. vnde aduerſariuſ; veſter diabo lus tanqꝫ leo rugiens circuit querens quē deuoret. Seminare ſcd̄m ſimilitudi nē ſignat predicare Unde exijt qui ſeminat ſeminare ſemen ſuū: ⁊ aliud cecidit in terram bonā. aliud ſuper petrā. Emanuel ſcd̄m interpretationeȝ ſignificat xp̄m. vnde ⁊ vocabitur nomen eius emanuel: quod interpretat̄ nobiſcū deus Res vt aqua baptiſmi oleū ⁊ ſimilia factuȝ in ſignaculo crucis ſubmerſio in- ſufflatio verbū vt inuocatio trinitatis. Singula reperiunt̄ in excellentiſſimo ſacramento altaris. Res. i. corpus ⁊ ſanguis. factū. i. eſca ⁊ potus. verbū. hoc eſt corpus meū: hic eſt ſanguis meus ⁊c̄. ⁊ ſic exemplifica in alijs ſacramētis. Et ita differunt a ſacramentis veteris legis: vt dicitur in textu.

¶ Quantū ad opus operatū: ⁊ quantū ad opus operans. ideſt ſacramen- ta noue legis nō ſolū habēt efficaciā ex p̄te opis operati: im mo etiā ex parte opis operātis. Sed ſacra veteris legis: ſacro circūciſiōis exce pto: totā v̄tutē ⁊ efficaciā ſuā habebāt ex ꝑte opis operātis. Ita ꝙ ex ꝑte opis operati nullā habebāt v̄tutē q̄ꝫtū ad ablationē culpe ⁊ collationē gr̄e: ⁊ ſic cō-

ſ ſacra veteris legis ſolu quantum ad opus operans

quantum ad opus operans & ad opus operatum

quantum ad ablationem
intrinsecus

cientibus: niſi inquantũ illoꝝ charitat[illegible] ⁊ deuotio[illegible] fidei extendebãt. Hoc nõ intelligitur de circũciſione: que cũ nõ fuerit in lege data nequaquã inter legalia computat̃: q2 ipa in paruulis tollebat originale: et grã3 ꝯferebat. qd̃ nõ faciebãt legalia. Itẽ legalia fuerũt ſm auguſtinũ añ paſſionẽ dñi viua. et ſtatim poſt paſſionẽ mortua. ⁊ poſtq̄ claruit veritas euãgelij fuerũt omnino ſepulta: noue legis vero ſacrã vſq3 ad finem mundi ſemꝑ in ſuo vigore manebunt.

cludit̃ ꝙ pplius curabat̃ in veteri lege virtute operantis. i. ſacerdotis. In lege vo euãgelica vtute opis operati. i. vtute ſacramẽtoꝝ. q2 licet ſacerdos ſit peccator vera ⁊ efficacia ſũt ſacra. Et vt meliꝰ intelligas nota. ꝙ licet circũciſio aliqualiter grã3 ꝯferret in qn̄tũ delebat ſordẽ pcti originalis: ⁊ liberabat a periculo qn̄tũ ad opꝰ operãs: ſi fiebat ex fide ⁊ charitate. non aũt iuſtificabat qn̄tũ ad opꝰ operatũ. i. ad ipm ſacrm: nec etiã reprimebat carnales ꝯcupiſcẽcias: vel aperiebat ianuã celi. de ꝯſe. di. ij. qd̃ apud fideleſ. Opus operatũ itaq3 vocat̃ actꝰ exercitatꝰ circa ſacra: ſicut opus operatũ in baptiſmo ẽ aſꝑſio vel imerſio aq̃ ⁊ ꝓlatio verboꝝ. Opus operans eſt ſacerdos baptizãs vl' deuotio ſuſcipiẽtis vel offerẽtis ad baptiſmũ. Qd̃ aũt ſacra noue legis qn̄tũ eſt ex parte operis operati ꝯferãt grã3 ⁊ ſint cauſa grẽ patet ꝑ diffinitionẽ ſacri que ponit̃ a magro ſniaꝝ in. iiij. vbi ſic dicit. Sacrm eſt inuiſibilis grẽ ⁊ viſibilis forme ſignũ: qd̃ ita ſignũ eſt grẽ dei ⁊ inuiſibilis grẽ forma: vt eius ſilitudinẽ gerat ⁊ cauſa exiſtat. Utrũ tñ ſacra noue legis ſint cauſa grẽ ſine qua nõ: vel cauſa ꝓpter quã nõ eſt pñtis ſpeculationis. ideo vide ꝑ tho. iiij. ſniaꝝ di. j. arti. iiij. ⁊ de differẽtijs ſacramẽtoꝝ veteris legis ⁊ noue vide in manipulo curatoꝝ. ⁊ in guilelmo de monte lauduno. ⁊ in iiij. ſententiaꝝ. ⁊ in ſancto thoma in. iiij. ⁊ in alijs doctoribus. Et hic in textu vbi ſatis ad plenum oſtendit differentiam imo differentias.

¶ Fuerũt omnino ſepulta. Uñ nota ꝙ mãdata cerimonialia ⁊ iudicialia euacuata ſũt. nõ aũt moralia. vñ ſciẽdũ ꝙ decẽ ꝑcepta moralia: de qbꝰ cauet̃ exodi. xx. ſũt qdã ꝯcluſiões imediate elicite a dictamine iuris naturalis ſiue ex eiꝰ ꝓncipijs. ⁊ iõ manẽt i noua lege. ꝯcordat tho. ꝓma ſcđe. q. c. iiij. ar. iij. q2 iu s naturale ẽ imutabile. vj. di. §. his itaq3. Precepta vo iudicialia ⁊ cerimoni alia euacuata ſũt ꝑ nouã legẽ. Aliter tñ ⁊ aliter q2 cerimonialia ſic euacuata ſũt. ꝙ ea obſeruare poſt ꝓmulgationẽ euãgelij: ẽ mortiferꝝ. vñ dic̃ apłs ad gala. v. ſi circũcidimini: xp̄s nihil vobis ꝓderit: ⁊ hoc ẽ etiã itelligẽdũ de alijs cerimonialibꝰ. Cuiꝰ rõ eſt q2 cerimonie erãt qdã figure ⁊ ꝓteſtationes xp̄i venturi ⁊ noui teſtamẽti. Et ideo eas obſeruare poſt euãgeliũ ꝓmulgatũ: ẽ dicere ꝙ tempus aduentus xp̄i ac noui teſtamẽti nõdũ eſt impletũ: nec veritas figuraꝝ impleta eſt ꝑ xp̄m. Precepta vero iudicialia ſic ſũt euacuata: ꝙ nõ obligãt in lege noua: ea tamẽ obſeruare nõ eſt mortiferũ: vtpote ſi aliquis princeps chriſtianus ea inſtituat in terra ſua. Cuius ratio eſt: quia iudicialia erant

inſtituta ad ꝯſeruandū ſtatū illiꝰ populi in pace ꝑ opera iuſticie. Ita ꝙ nō erāt
de ſe vel per ſe figure alicuiꝰ futuri in noua lege. ſed tm̄ ꝑ accidēs in quātū ſta-
tus illiꝰ populi erat figuralis reſpectu ſtatꝰ noui teſtamēti. ⁊ ideo poſſunt obſer
uari tpe noui teſtamēti in quātū de nouo inſtituta: vt dictū eſt. Si tm̄ obſerua-
rent tanq̄ ex lege veteri obligatoria eſſet mortiferū. q2 hoc eſſet aſſerere. ꝙ ad
huc manet ſtatus pplī veteris teſtamēti. hec nico. de lyra. exodi. xxj. Patet igit
ꝙ prioꝝ nō eſt habēda memoria. Iuxta illud eccleſiaſtcs. j. nō eſt prioꝝ memo
ria. ⁊ iuxta illud eſaye. xliij. Ne memineritis prioꝝ: ⁊ antiqua ne intueamini.
Ecce ego facio noua. Itē eſaie. lj. lex a me exiet. ⁊ poſt aduentū redēptoris: vt
dicit in li. midre. vt ſcribit titulo. xj. i tractatu mgrī iohānis ꝯtra iudeos erit
relaxatio ciboꝝ qd̄ diuinitꝰ oſtenſū fuit petro. vt legit actuū. x. In mētis exceſ
ſu vidit celū apertū ⁊ deſcēdēs vas quoddã velut linteū magnū q̄tuor initijs
ſubmitti de celo in terra. In quo erāt oīa quadrupedia ⁊ ſerpētia terre ⁊ vola-
tilia celi: ⁊ facta eſt vox ad eū. Surge petre occide ⁊ māduca. ait aūt petrꝰ. Ab
ſit dn̄e. q2 nūq̄ māducaui oē cōe ⁊ immūdū. ⁊ vox iteꝝ ſecūdo ad eū Qd̄ deus
purificauit: tu ne cōe dixeris. hoc aūt factū eſt per ter. Et ſtatim receptū eſt vas
in celū. hec actuū. x. Hinc eſt ꝙ ꝑcepta redēptoris nr̄i ieſu xp̄i filij dei viui non
cerimonialia nec iudicialia: ſꝫ moralia ⁊ noua futura erant. Iuxta illud hiere-
mie. iij. ⁊ introducā vos in ſyō: ⁊ dabo vobis paſtores iuxta cor meū ⁊ paſcent
vos ſcia ⁊ doctrina. cūq̄ multiplicati fueritis ⁊ creueritis in terra. in diebꝰ illis
ait dn̄s. nō dicēt vltra archa teſtamēti dn̄i. nec aſcēdet ſup cor. nec recordabit
illiꝰ. nec viſitabit. nec fiet vltra. ⁊ intellige ſic. Introducā vos i ſyō. i. in eccle-
ſiā ⁊c̄. Paſtores. i. aplo͛s. nec fient vltra alia noua. ⁊ ꝑ iſta notat ceſſatio cerimo
niaꝝ veteris legis. vt dicit nico. de lyra. ⁊ latiꝰ ihieremie. iij. Oſtēdit etiā ꝙ ceri
monie veteris legis ceſſature erāt ⁊ ceſſarūt poſt nouā legē: cū in euāgelijs ma
thei. ix. marci. ij. ⁊ luce. v. dicat. Nūqd poſſunt filij ſponſi lugere q̄diu cū ipis
eſt ſponſus. qd̄ fuit reſponſū. qn̄ diſcipuli iohānis acceſſerūt dicētes. quare nos
⁊ pharisei ieiunamꝰ frequēter: diſcipli aūt tui nō ieiunāt. Et ait illis ieſus. Nū
qd poſſunt filij ſpōſi lugere q̄diu cū illis ē ſponſus. veniēt aūt dies cū auferet
ab eis ſpōſus ⁊ tūc ieiunabūt. Nemo aūt mittit cōmiſſurā panni rudis in veſti
mentū vetꝰ ⁊c̄. mathei. ix. ⁊ vbi dicit hic: nūquid poſſūt filij ſpōſi lugere. mar-
ci. ij. ⁊ luce. v. dicit ieiunare Qd̄ ſm̄ hieronymū intelligit de ieiunio veteꝝ ob
ſeruātiaꝝ. q̄ſi dn̄s ꝑ id innuat aplo͛s nō detinēdos in veteribꝰ obſeruātijs: quos
ꝑfundi gr̄e cōpetebat nouitate. vl̄ ſm̄ chriſoſtomū illud intelligit de diſcipulis
q adhuc imbecilles in corꝑali pn̄tia xp̄i magis erāt fouēdi dulcedine q̄ exercē
di auſteritate ieiunij. vel ſm̄ augu. illud intelligit de ieiunio qd̄ ꝑtinet ad hu-
militatē tribulationis. vn̄ vbi lucas dixit ieiunare. matheꝰ dixit lugere. hoc nō
ꝯuenit ꝑfectis qbus ꝯuenit ieiuniū cū gaudio mētis i ſpūalia ſuſpēſe. ⁊ de hoc
tho. ſecūda ſcd̄e. q. cxlvij. arti. iiij. in fine. vide in clemētina ad nr̄m de hereti-
cis. gloſā Jo. andree ſup parte. ſcd̄o ꝙ ieiunare. Et illud dictū redēptoris nr̄i
ſcꝫ nunqd poſſunt filij ſponſi ieiunare ⁊c̄. confirmauit illud qd̄ dixit zacharias
viij. hec dicit dn̄s exercituū. ieiuniū quarti. ⁊ ieiuniū quinti. ⁊ ieiuniū ſeptimi.
⁊ ieiuniū decimi erit domui iude in gaudiū ⁊ leticiā ⁊ in ſolennitates precla-
ras. veritatē tamen ⁊ pacem diligite. hec dicit dn̄s exercituū. In quo innuit
ꝙ poſt aduentū redemptoris illa quatuor ieiunia nō erant facienda. De cau-

ſis quorū ieiuniorū loquitur hieronym⁹ ſup zachariā. eodem. c. ⁊ habetur in decretis. lxxvij. di. ieiuniū. ¶ Et in fine attende. iiij. ſniaꝝ di. prima. ꝙ cerimonialia dicunt̄ que ſcd̄m ſe nō habent cauſā manifeſtā ipſorum factoꝝ. quāuis poſſint habere cauſā ⁊ manifeſtā ſue intētionis. Dicunt̄ autē cerimonia quaſi munia cereris que erat dea frugū: ſcd̄m poeticas fictiones: q2 ei prius ſacrificia inſtituta ſunt. ⁊ inde trāſlatū eſt nomen ad omnē diuinū cultū. vel ſicut dicit valerius maximus dicunt̄ a cere re opido: in quo prius romani ſuos ritus inſtituerūt Tho. iiij. ſniaꝝ diſ. prima. arti. v. in fine. ⁊ tho. prima ſcd̄e. q. xcix. arti. iij. ⁊. q. cj arti. j. De hac materia vide ſcotū. iiij. ſniaꝝ. diſ. xij. q. v. ⁊ in ſūma angelica. c. preceptū. ibi enī dicit. precepta decalogi eſſe ſeruanda. Sed figuralia cerimonialia ⁊ iudicialia nō. ibi vide Reliqua que explanāda in textu relinquunt̄ lectori relinquere ideo volui: ne vltra cōceptū digrediar: ⁊ ne nimis onerosus exiſtam.

¶ Capitulū ſextum.

¶ Quot ⁊ que ſacr̄a poſſint iterari ⁊ quot nō ⁊ que ſit cauſa iterationis ⁊ non iterationis. et q̄d ſit caracter.

Quot ſacramēta ex his ſeptē que diximus nō poſſunt iterari? Tria. baptiſmus. ꝯfirmatio. ordo ſacerdotalis. q̄ eſt cauſa? quia in his imprimit̄ character Cetera alia quatuor bene poterunt iterari. quia in eis character non imprimit̄. Quid ergo eſt character? Character ſcd̄m Guidonez de mōte Rocherij eſt ſignū ſpūale indelebile. ſiue quedam poteſtas ſpūalis

Quot ſacr̄a. In hoc. c. agitur quot ſacr̄a iterāt̄ ⁊ quot non: ⁊ que ſit cauſa: ⁊ quid ſit character. ⁊ ꝙ nō habito baptiſmali charactere ceteri characteres nequeūt imprimi. Unde nota ꝙ omnia illa ſacramēta iterant̄ in quibus nō imprimit̄ character. xxij. q. vij. licite. ⁊ prima. q. prima. quod quidam. de hac materia vide in raymundo parte. iij. tractan do de ſacramentis. ⁊ in ſūma hoſtienſi. de ſacramentis non iteran. libro primo. ¶ Et quia in baptiſmo. confirmatione. ⁊ ordine Character imprimit̄ ideo non iterant̄. ſm ſanctū bonā venturā in. iiij. diſtin. vj. q. iiij. Primo in baptiſmo in quo fides gignit̄ ⁊ diſtinguit̄ populus infidelis a fideli. Scd̄o in confirmatione: in qua fides roboratur. ⁊ homo vt pugil ad pugnandū vngitur ⁊ ab infirmis diſcernitur. Tertio in ordine: in quo virtus multimoda datur. ⁊ homo vt ſanctus ad miniſteriū templi a layco ſeparatur. Itaqꝫ fons. ordo. chriſma non iterantur. cetera ſic. De duobus primis Auguſtinus. j. q. j. ſacramenta. ⁊ c. manus. De tertio de conſecra. diſtin. v. de homine. ⁊. c. de his. ⁊. c. dictum eſt vobis. Reliqua vero quatuor iterantur. De matrimonio habes. xxxij. q. j.

aperiant.⁊ capitulis ſequentib⁹. De eucharistia de conſe. diſtin.ij.quotidie.⁊
capitulo ſi non frequentius. De penitentia non ſolenni. De penitentijs.omnis
non ſolenni ideo dixi:quia ſolennis penitentia non iteratur. Eſt eni ſacramen-
talis.l.diſtin.quãuis.de peniten.diſtin.iij.quãuis.xxviij.diſtincti. preſbyter.
lxxxj.diſtin.ſi quis epiſcopus.xxx.diſtin.preſbyter.niſi contraria conſuetudo
alicubi videat.de peniten.diſtin.iij.§.ex perſona. vnde in eccleſiaſtico. Non
iteres verbum in oratione tua. Idem de extrema vnctione.cum eni ſit medi-
cina anime ⁊ corporis:videtur ꝙ adueniente morte apponi poſſit ⁊ debeat me
dicina vt innuitur auctoritate iacobi.c.v.infirmatur quis in vobis ⁊c. arti.
xlv.diſtin.illud.⁊ articu.de officio archipreſbyterij.c.ij. ¶ Quidam dicunt
ꝙ nec iſta quatuor iterantur. Nam in ſecundo coniugio benedictio non repe-
titur:que ſacramentalis eſt. vt infra de ſecũdis nuptijs.c.j.⁊.iij.nec eadẽ ho-
ſtia iterũ conſecratur:ſed alia ſumitur. Idem de oleo benedicto quia illud qđ
primo fuit impoſitũ. Secundo nõ ponitur:ſed aliud. Sed dicet quis.ſic ne ba
ptiſmus iteratur ſi ſecũdo detur:dum eadem aqua iterũ nõ benedicat. Rñde
ꝙ aliud eſt de benedictione aque in qua fit baptiſmus: aliud de benedictione
panis ⁊ olei. Poteſt eni baptiſmus celebrari in aqua non benedicta. quia illa
benedictio fit tantũ pro reuerentia ⁊ decore:non virtute ſacramenti. Sed cor-
pus chriſti non põt confici niſi de pane conſecrato:nec vnctio fieri niſi de oleo
ab epiſcopo ſanctificato. Ideoq; illa ſanctificatio ad virtutẽ ſacramenti ꝑtine
re videtur. In coniugio aũt tantũ ſemel benedicitur quiſq;.alioquin pena im
ponitur ſacerdoti. Uel dic ꝙ iteratio eſt quãtũ ad ſuſceptionem: ⁊ nõ quantũ
ad ſanctificationẽ. ¶ Mouent ex eo ꝙ canon dicit ſimpliciter ſacramenta nõ
eſſe iteranda:⁊ ideo videtur eis ꝙ hic ſimpliciter ſit intelligendũ.xix.di.ſi ro-
manorũ.⁊ de officio delegati.venerabili.§.penultimo.⁊ ſi.infra de priuilegijs
quia circa.ne fiat iniuria ſacramento. Sed ſine dubio nõ ſemper eſt: vt appa-
ret in his que notant de vſu pallij.§.⁊ quo loco. Sed quare eſt prohibita ſa-
cramentorũ iteratio? quia non eſt facienda iniuria ſacramento de cõſe. di.iiij.
oſtenditur.j.q.j.ꝙ quidam. ¶ Sed quid eſt facere iniuriã ſacramẽto? Reſpõ
det hoſtienſis de ſacramẽtis nõ iterãdis.⁊ ꝯcordat cũ eo Raymũdus parte.iij
tractando de ſacramẽtis.⁊ dicit ꝙ anime inſigit quedã ymago precioſa ſiue
pictura ſcʒ character ſpiritualis.vnde ſi aliqs ponat ymaginẽ ſiue picturã ſu-
per picturã. Interior pictura obſcuraret.ita ⁊ hic. Uel dic ꝙ facit iniuriã ſa-
cramẽto.i.illi qui ꝯtulit ſacrm̃ quaſi nõ rite ꝯtulerit.ad hoc de ꝯſe.di.ij.c.ſi.
Et nota ꝙ multũ diſplicet pictori vel fabro cuilibet:ſi quis opus ſuũ verbo vl'
facto deteſtetur:⁊ pro bono habet ſi cõmendet.hac etiã ratione prohibet ite-
rari benedictio nuptialis:ſed de hoc dic vt notat de ſecũdis nuptijs.§.an lici
tũ ſit. ℣.vel dic ꝙ illicite ⁊ ſequẽtib⁹. ¶ Itẽ ſi eccl'ia corruit iterũ ꝯſecrãda eſt
de ꝯſe.di.j.fabrica. Uel ſi comburat pro maiori parte: vt eadẽ di.eccl'ijs. Si
aũt motũ fuerit altare:vl' ſãguine ſit polluta.dic vt dicit de ꝯſe.eccl'iaꝝ. vel al
ta.in ſũma.⁊.c.aq̃ bñdicta. ¶ Et generaliter nõ iterat aliqđ ſacrʒ niſi illud de
quo expſſuʒ iuenit:ſʒ hoc veꝝ ẽ ſi certũ ſit de receptiõe ſacri. Alias ĩ dubio ite
rari põt:q2 nõ videt iteratũ qđ neſcit eẽ ꝓſtitũ:vt ẽ de pſbyte.nõ bapti.veniẽs
de ꝯſe.di.j.ſolẽnitates.⁊ de clerico ꝑ ſaltũ ꝓmoto.c.vnico. ⁊ de baptiſmo de
gbus. ¶ Et ne multũ imoremur attẽde qđ dicat Raymũd⁹ vbi ſup̃ vbi dicit

nullū ſacr̄m eſt iterādū. ꝛ ꝑ his q id tenēt facit Aug⁹ dicēs. nulli ſacro iniuria faciēda eſt. ergo nullū ſacr̄m eſt iterādū. qꝛ de tali iniuria loq̄r. de ꝯſe. di. iiij. oſtendit. ¶ Et ſi obijciat de iſtis. iiij. ſacris p̄dictis q̄ quotidie iterāt. R̄ñde ꝙ licet quodā reſpectu iterari dicant: eo ꝙ ſepi⁹ ab aliquo ſumāt. tñ qꝛ nō iterū bñdicit eadē hoſtia. vel idē oleū. nō iterat ſacr̄m cū iniuria. In ꝯiugio quoqꝫ ſemel tm̄ bñdicit q̄libet nō ſepi⁹. extra de ſecūdis nuptijs. Uir aut mulier ad bigamiā trāſiēs: nō debet a p̄ſbytero bñdici. qꝛ cū alia vice bñdicti ſint: eoꝝ bñdictio irritari nō debet. Preſbyter aūt iterās talē bñdictionē: debet ſuſpendi ab officio ꝛ bñficio. extra de ſecūdis nup. capellanū. Pnia ſilr̄ ſemel imponit tm̄ cū ſolēnitate: ꝛ illa pnia dicit ſolēnis nec debet iterari. licet p̄uata pnia iteret quotiēs hō peccat. Ambroſi⁹ ſicut vnū eſt baptiſma: ita vnica eſt pnia ꝶ. i. de pnia. Spēs pnie. etiā dicit ꝙ ideo in p̄mis trib⁹ nō fit reiteratio abſqꝫ iniuria. qꝛ in prima collatiōe cuiuſlibet eoꝝ imprimit character aīe: q etiā i morte nō ſeparat ab ea. vñ ſi aliqs reſuſcitaret: nō eēt rebaptizādus. reordinādus. vel ꝯfirmādus. ſec⁹ in alijs ſacris ꝓbat hec diuerſitas ab auguſtino. xxxij. q. vij. licite. ꝛ. j. q. j. ꝙ quidā. Qđ aūt dictū eſt de bñdictiōe ſecūdaꝝ nuptiaꝝ: ꝛ pnia ſolēni nō iterādis: intelligas: niſi de ꝯſuetudine alicui⁹ eccl'ie aliter obtineret. tūc eni poſſent ſine periculo iterari. de peni. di. iij. §. ex pte. ¶ Sed attende penā iterātis baptiſmū vel ꝯfirmationē vel ordinē. ꝛ videt ſcd̄m leges ꝙ pena iterātis eſt decapitatio ſeu vltimū ſuppliciū. C. ne ſctm̄ baptiſma reiteret. l. ij. ſꝫ ꝛ ei q ſanctitatē baptiſmi geminat pena depoſitiōis imponit tāqꝫ indigno ſacerdotio. C. e. ti. li. j. ſcd̄m canones vo. Illi aūt q ſpōte fuerint iteꝝ baptizati vel ꝯdicionaliter coacti ꝓmoueri nō poſſūt. ꝛ idē intelligo ſi ignorāter: ꝛ poſtea cū ſciuerint ratū habeāt. Itē ſi ab hereticis ſciēter. l. di. ꝯfirmādū. ꝛ. j. q. j. ventū. in fine. ꝛ. q. vij. q in q̄libet. ꝛ. c. ꝯueniētib⁹. In habitu tñ clericali debēt iſti viuere: ꝛ ſic retinebūt p̄uilegiū clericale. lxxx. di. dictū. de ꝯſe. di. v. dictū. Qui aūt ignorāter ſūt rebaptizati: ſicut frequēter fit de infantib⁹: vel coacti abſolute: poſſūt ꝓmoueri ſcd̄ꝫ quoſdā de iure. ſcd̄m alios qđ tuti⁹ eſt de diſpēſatiōe epi. j. q. iiij. placuit. De vtriſqꝫ habet. de ꝯſe. di. iiij. eos quos. Cōtra dicit tñ vehemēter. de ꝯſe. di. iiij. q bis ignorāter. vbi dicit ꝙ ſi ignorāter eſt aliqs baptizat⁹ nō indiget penitere: ſꝫ tñ eſt irregularis ꝛ ꝓmoueri nō pōt. ſed illud dictū fuit olim in odiū rebaptizātiū vl' de magno rigore. vel de ignorātia iuris: q̄ nō excuſat in talib⁹. ꝛ qđ dictū ē de rebaptizato: intelligas de reordinato: ꝛ de recōfirmato. ar. lxviij. di. c. j. de ꝯſe. di. v. dictū. di. j. p̄ſbyteros. hec in ſūma hoſtiē. ꝛ in Raymūdo locis qb⁹ ſup̄. ¶ Itē nota ſm̄ Ray. loco vbi ſup̄. ꝙ q dubitat ꝓbabiliter vtrū ſit baptizat⁹ vel ꝯfirmat⁹ vl' ordinat⁹: ſine periculo ꝓpter tale dubiū pōt baptizari. vel ordinari. vel ꝯfirmari. qꝛ nō intelligit iteratū: qđ neſcit eē factū. de ꝯſe. di. j. ſolēnitates. de ꝯſe. di. iiij. cū nulla. extra de p̄ſby. nō bapti. c. veniēſ. ꝛ debet ꝯferēs ſacr̄m vti his v̄bis. Nō te rebaptizo ſꝫ ſi nō es baptizat⁹. Ego te baptizo in noīe pa. ꝛ fi. ꝛ. ſ. ſ. amē. extra de baptiſmo. pue. c. ij. Et eandē formā ſeruet in alijs. vel ſolus epus indiſtincte pōt ꝯfirmare. de ꝯſe. di. v. magn⁹. nouiſſime ieiunij. Solus ſilr̄ pōt ordinare clericos ꝶ. j. de differentijs officiorū. §. epi ſubſunt. ¶ Solus etiā imponit pniaꝫ ſolēnē ꝛ reconciliat ſolenniter penitentē: niſi neceſſitas aliū inducat. d. l. in capite. xxvj. c. iſtud. Alia ſacramenta poſſunt conferri a ſacerdotibus ꝙ quantum

ad veritatē ſacramentoꝝ nō confert aquo ꝯficiantur vel cōferantur: dummo do in forma ecclie conficiant̄ ⁊ conferant̄. Peccāt tn̄ q indigne cōficiunt vel celebrāt. Et peccāt etiā q accipiūt ab hereticis vel ſciſmaticis aliquod ſacr̄m preter baptiſmū in articulo mortis: cū catholic⁹ nō inueniat̄: a quo accipiat. Et idē credo in excomunicato. ꝙ ab eo nullū ſacr̄m debeat recipi: niſi baptiſmus in neceſſitate: vt dictū eſt de heretico. ¶ De tolleratis in ecclia ſunt duo genera hoiuꝫ videlicet ſymoniaci in ordine. Et notorij fornicatores: a quib⁹ nō debent recipi ſacr̄a: niſi forte morte interueniēte. baptiſmus et cōmunio. di. xxxij. §. verū. j. q. j. ſacr̄a. ſed de hac materia ſcꝫ vtrū ſacr̄a ſint accipiēda a notorijs fornicarijs vel nō dictū eſt ſupra in primo. c. hui⁹ opuſculi: ibi vide: ⁊ tene quod tenet eccleſia.

per quā ſuſcipiens ſacr̄m poteſt aliquid facere vel recipere qđ nō poterat ante: ſicut baptiſatus poteſt recipere alia ſacr̄a: que nō poterat pri⁹ vel. character eſt ſignū diſtinctiuuꝫ ſpūale ⁊ indelebile. Hec diffinitio ē alexandri de alis in ſexto ſūme. Vel character ſcđm ſanctū bonamvētu-

¶ Poteſt aliquid facere qđ nō poterat ante. Ita ꝙ ordinat⁹ poteſt exercere officiū ſui ordinis: qđ nō poteſt facere nō ordinatus Et confirmat⁹ tenet̄ audacter ꝯfiteri fidē xpi tēpore ꝑſecutionis fidei ad qđ nō tenet̄ nō ꝯfirmatus: niſi forte inquireret̄ in ſpeciali de fide: alia autēꝫ ſacr̄a quia nō imprimūt characterē ſcꝫ euchariſtia. pnīa. matrimoniū. ⁊ extrema vnctio: poſſunt multociēs iterari. ſicut homo multociēs cōmunicare. ꝯfiteri. inungi. ⁊ mortua vna vxore poteſt cū alia cōtrahere. Sed ſacr̄a in quibus imprimit̄ character ſcilicet. baptiſm⁹ confirmatio. ordo. iterari non poſſunt. quia virtus eorum ſemper manet ſcilicet character: qui eſt indelebilis.

¶ Character eſt ſignū diſtinctiuum. gloſa quia diſtinguit fidelē ab infideli. ⁊ ordinatū a non ordinato. ⁊ cōfirmatū a nō ꝯfirmato. Ita dicit Guilelm⁹ de mōte lauduno in ſua ſūma de ſacr̄is in ꝑncipio.

¶ Vel character ē quedā ſpiritualis qualitas aīe. Vn̄ nota ꝙ nō eſt paſſio vel potētia aīe: immo eſt habit⁹ in ꝑma ſpē q̄lita [illegible]: accipiēdo cōmuniter habitū: ꝓut cōprehendit omnē qualitatē aīam diſponentē: ſiue facile mobilē: ſiue ꝑfectā: ſiue imperfectā. vnde dicit̄ habitus: q2 eſt perpetu⁹: ⁊ quia non ꝑficit. ſed ad vtiliorē perfectionē diſponit ideſt ad grām poteſt dici diſpoſitio. ¶ Sed querit̄ ad qđ dat̄ character: ꝛndet ſanct⁹ Bonavētura in. iiij. di. vj. q. ij. ꝙ ad q̄ttuor. Primo ad ſignificādū. Scđo ad diſponendū Tertio ad ſimulādū. Quarto ad diſtinguēdū Nā cū ſit ſignū ſacr̄ale ſignat grāꝫ gratū facientē: nec ſolū ſignat: ſꝫ diſponit ad eā. q2 vſus ſacr̄oꝝ nō eſt tm̄ in ſignificādo: ſꝫ etiā in diſponēdo. ⁊ q2 diſponit ad grāꝫ hēt aliquā ſimilitudinē cū grā q̄ eſt ſil'itudo dei. iō aliquo mō ꝯſignat̄ deo. ⁊ q2 oēs ꝯfigurat deo ⁊ ſic vni aſſimilat gregē dn̄i iter ſe: ⁊ ſic diſtiguit ab his q nō ſūt de grege dn̄i. vl' etiā q2 diſtinctionē facit i eo de grege ſcđm aliā ⁊ aliā rōeꝫ aſſimilādi

¶ Queritur ꝑterea vtrū ſit indelebilis Rn̄det ſctūs bona vētura vbi ſupra. q. v ꝙ ſic. Ratio eſt ex parte cauſe volūtarie ſcz dei imprimētis: ⁊ ex parte ſubiecti nō eſt ꝑncipaliter in affectiua q̄ maxime vertibilis eſt: ſz in tota imagine: ⁊ ꝑncipaliter in cognitiua. qꝛ imago pricipalr ꝯſiſtit in cognitiua vt dicit in li. de ſpū ⁊ aīa. tū ex parte finis quia nō dat ad actū alicuiꝰ virtutis vel ſciētie: ſed ad actū diſtinguēdi: iō idelebilis ē ¶ Charact baptiſmalis. ſcz ꝑexigit de neceſſitate. c. veniēs. de ꝑſby. nō baptiza. Secꝰ de ꝯfirmatione qꝛ nō ꝯfirmatꝰ ſi ordiet recipit characterē ordis. ¶ Fundamentum. ſcz omniū ſacramētoꝝ. vt xxiij. di. §. verum. ¶ Ceteri imprimi characteres Nā ſi deficit fūdamentū corruit qđ ſuperedificatū fuit: qꝛ ſine fūdamēto ſicut in aere ſup edificari nō pōt. j. q. j. Cū paulus. Ad idē infra eo. c. j. j. q. j. Si qs ꝯfugerit. ⁊. c. ſi qs ꝑ ignorātiā. De hac materia vide de ꝑſbytero nō baptizato ꝑ totū. ⁊ ibidē ꝑ hoſtiēſē. ⁊ aduerte ꝙ quis ſn̄ charactere ꝯfirmatiōis character ordinis iprimat nullus tū debet ordinari niſi prius ſit confirmatus. ¶ Ut illi characteres habeant. Debēt igit q ſine baptiſmo ſuſceperunt ꝯfirmationē ⁊ ordines: baptizari ſub ea forma quā ſupra in hoc capitulo diximꝰ ex mēte hoſtiēſis ⁊ raymūdi: ⁊ deinde ꝯfirmabunt ⁊ ordinabunt. ¶ Sed qđ iuris eſt ſi qs ordines ſuſcepit credēs ſe eſſe baptizatū videt ꝙ talis ordinatꝰ ſit dū tū fidem haberet. qꝛ talis baptiſmo flaminis intelligit baptizatꝰ. vt notat in ſūma hoſtiēſi. ℞. de ꝑſbytero nō baptizato. Sed

ram in .iiij. diſtin. vj. q. j. ꝑme partis ſcđm cōmunem opinionē. eſt quedā ſpūalis qualitas aīe. Que eſt cauſa ꝙ in omnibꝰ ſacramētis nō imprimitur character? Dicenduz ad hoc ꝙ triplex ē character ſcz character incipientiū: ⁊ ſic in ſacro baptiſmi imprimit character. ⁊ ē character ꝓficientium: ⁊ ſic in ſacro ꝯfirmationis charact̄ imprimit. Eſt etiā tertiꝰ character perfectoꝝ ⁊ hoc modo in ſacramento ordinis ſacerdotalis etiā imprimit character. ⁊ quia pluribꝰ modis character nō variat quā his tribus dictis modis: q̄ modi vel gradus cōueniunt ſecramētis baptiſmi ꝯfirmationis ⁊ ordinis ſacerdotalis inde eſt ꝙ in omnibꝰ alijs ſacramentis preter hec tria q̄ diximus nō imprimat character. ¶ Notandū ꝑterea ꝙ character baptiſmalis ē diuz charactez alioꝝ fūdamētū. ⁊ ideo illo nō habito nō poſſēt ceteri imprimi characteres. ac ꝑ hoc oportet diuino fieri: vt illi characteres hēant ⁊ imprimantur. Unde ſi quis ordinat nō

dic ꝙ illud locum habet: quouſqꝫ pro certo didiſcerit ſe non eſſe baptizatum.
Poſtea vero iam incipiet contēnere ſacramentū: ⁊ ſic perdit baptiſmū flāmi-
nis. Dic ergo ꝙ ſi euidēter dep̄hendat̄ ꝙ ante baptiſmū fuerit ordinatꝰ nihil
recipit. ⁊ ideo baptizet̄ ⁊ iterū ordinet̄. ¶ Idem eſt ſi forma nō fuerit obſerua-
ta baptiſmi: que quidē for-
ma ponit̄ per hoſtiēſem de
baptiſ. ⁊ eiꝰ effectu. §. que
ſit eius forma. ⁊ in. c. veni-
ens iā allegato. ¶ Idem ſi
ſit dubiū q2 nō videt̄ itera
tū qđ dubitat̄ eſſe factū. vt
de p̄ſby. nō bap. c. vult. §.
ſi. ¶ Et hoc ſcias ꝙ vbi
cunqꝫ dubiū poteſt eſſe de
iure vel de facto: vtrū tenu
erit. ſacramenti collatio ꝑo
teſt cōferri ſm formā eccl'ie
quā ponit hoſtiēſis vbi ſu-
pra ⁊ m'lti alij catholici do
ctores.

¶ Ad ſuſcipiendos
ordines. Manifeſtū eſt ꝙ
nō eſt abilis: immo eſt here
ticꝰ vt patet de clerico non
baptizato miniſtrāte i. c. j.
⁊ ꝑ totū. vide ibi henricū.
hoſtiēſē ⁊ abbatē vide etiā
oia iura ⁊ theologos. Tali
ꝯſulendū eſt ꝙ ſuſcipiat ba
ptiſmū ⁊ peniteat: ⁊ baptiſ-
mo ſuſcepto impetret diſ-
pēſationē a ſede ap'lica: vt
ꝓmoueri valeat. Sꝫ q2 hoc
magis attinet ad inq̄ſitiōis
officiū: ſic ad alia tranſeo.

¶ Si baptizent̄ ite
rant̄. vt habet̄ extra de pre
ſby. nō bap. ꝑ totū. ⁊ ibi ꝑ
multos doctores.

¶ Nō iterari circa
eadē ꝑſonā. de hoc ſatis diximꝰ i hoc. c. ſcꝫ i glo. adducēdo hoſtiē. ⁊ raymūdū

¶ Peccata iā ꝯfeſſa. paſſionē ſignificat: hoc participiū ꝯfeſſa. In eadē ſi-
gnificatiōe inuenit̄. hoc ꝑticipiū ꝯſolatꝰ in hemelia gregorij
q̄ incipit. Audiſtis fr̄es chariſſimi ſup euāgeliū. Ego ſū paſtor bonꝰ. ⁊ cātat̄ do
minica ꝑma poſt quaſi mō. ibi ꝯfeſſor ꝯſtātia ꝑmij ſui ꝑceptione conſolata.

baptizatus: nihil prorſus agit̄: quā-
uis tria ſacr̄a: vt dictū ē: ꝓpter cha-
racteris impreſſionē nō iterant̄: ſed
in nō baptizatis: ſi baptizent̄ iterāt̄
¶ Sed ſi omiſit baptiſmum aliquis
ex malicia: querit̄. vtrū ſit abilis ille
talis ad ſuſcipiēdos ordīes. qđ eccle
ſie determinationi relinquamus ne
ceſſe eſt. ab illa nāqꝫ cūcta ſunt ſpū
ſctō fauēte rectiſſime ordinata et ſā
ctiſſime ac catholice ſtabilita. ¶ Et
nota ꝙ quaſi cōmune ē hoc omnibꝰ
ſacramētis nō iterari circa eandē ꝑ
ſonam ex eadē cauſa. nā nullus pctā
iam ꝯfeſſa: ſi plene ⁊ debite cōfeſſus
eſt: tenet̄ iterū confiteri. Et hoc eſt
ideo ne fiat cōtumelia ſacr̄o: ex hoc
enim credi poſſet ꝙ ſacr̄a prius di-
ſpenſata eſſent inefficacia: licet que
dā ex neceſſitate ⁊ alijs cauſis itera
ri poſſint. ¶ Quedā ſunt de ſacr̄orū
ſubſtātia. q̄dā de ꝯgruentia. Si ea q̄
ſūt de ſubſtantia omittāt̄ euacuant̄
ſacr̄a: ⁊ ſūt iterāda. Omiſſio v̄o illo
rū q̄ ſūt de ꝯgruētia nō euacuat ſcr̄a

Quot ſacra ⁊c. In hoc. c. agit de ſacris neceſſarijs ⁊ ꝺ volũtarijs q ⁊ dr̃ hic ꝙ de neceſſitate ſalutis ſũt quinqʒ ſacra ſcʒ baptiſmꝰ. ɔfirmatio. pñia. poſt pctm̃ mortale cõmiſſuʒ. euchariſtia ⁊ extrema vnctio. vt notat. j. q. j. ꝯ. ſed nõdũ. ⁊ in. c. veniẽs. de trãſac. in glo. q̃

Capitulũ ſeptimũ.

De ſacramẽtis q̃ ſunt de neceſſitate: ⁊ de ijs q̃ ſunt de voluntate.

Quot ſacra ſunt de neceſſitate? Quinqʒ Baptiſmꝰ. Confirmatio. Pñia. Euchariſtia. et extrema vnctio. De neceſſitate dicunt. qm̃ neceſſario quicunqʒ fidelis ea recipere debet. Nã ſi ex ɔtẽptu hec dimittat: ſalꝰ eẽ nõ poterit. ⁊ dicunt de neceſſitate quo ad prouectos ⁊ adultos ⁊ diſcretionem vel vſum rõnis habentes. Sed quantũ ad paruulos ⁊ infantes: qui adhuc nõ habuerũt vſuʒ ratiõis nec diſcretionẽ iudicãdi inter bonum et malũ nõ ſunt de neceſſitate. quia cũ ſolo baptiſmo ſaluãtur. qđ omnino neceſſariuʒ eſt. Quot ſacra ſunt de volũtate? Duo ſcʒ. ordo. matrimonium. quia in hominis volũtate eſt ea recipere: ſʒ ſi ſemel receperit obnoxius ⁊ obligatus eſt ea cuſtodire.

ideo dicunt neceſſaria: q2 ſine ipis nõ põt qs ſaluari: ſi ex ɔtẽptu omittunt ⁊ haberi poſſunt. De pmo habes. de ɔſe. di. iiij. nullus pter De ſcđo ibidẽ in. c. nullus miniſtroꝝ. ⁊ di. v. c. vt ieiuniũ. De tertio de penitẽ. di. j. q̃ſi p totũ. De. iiij. de ɔſe. di. ij. oĩs homo. de v. xxvj. q. vij. ab infirmis. Alia duo ſcʒ matrimoniũ ⁊ ordo dicunt ſacra volũtatis. q2 ſine ipſis põt homo ſaluari. q2 cũ ipſis ⁊ ſine ipis ſalus eſt. De ordine habes. lxxiiij. di. vbi iſta diciſti. De matrimonio habes. xxx. q. ij. vbi non eſt cõſenſus. Et nota ſm hoſtienſẽ. li. j. de ſacris nõ iterã. ꝙ licet illa quinqʒ ſacra dicãt de neceſſitate. tñ de baptiſmo hic magis ꝑprie dicit. q2 in qbuſdã: vt in pueris nõ eſt ſalus ſine eo: ſed ſine alijs bene ſaluant. de ɔſe. di. iiij. nulla. In adultis vero ⁊ diſcretis ſepe ẽ ſalus ſine eo: ſʒ ſine alijs nõ: dico ſpretis. ſed nõ receptis. põt etiã dici ꝙ etiã ĩ his nõ ẽ ſalus ſine baptiſmo ſaltẽ iteriore. nã q̃uis ĩ pueris ſufficiat exterior ablutio. ꝺ peni. di. iiij. paruulis. In adultis tñ reqrit baptiſmꝰ interior. vt extra ꝺ baptiſmo debitũ. ⁊ ibidẽ p hoſtiẽ. iõ dicũt aliq duo tm̃ neceſſaria eẽ ſcʒ baptiſmũ ⁊ pñiaʒ q2 ſine pmo nuſq̃ʒ eſt ſalus nec ſine ſcđo: ex quo quis mortaliter peccauit. Sed quinqʒ neceſſaria ſunt: ſi haberi poſſunt. De hac materia vide Raymundum. parte. iij. tractãdo de ſacramẽtis. ~~vbi elicit ⁊ ponit aliã diuiſionẽ que talis eſt.~~

in quibus gratia confertur: etiam in sacramento matrimonij: ut in forij dicet ~~[illegible]~~ tractando ~~[illegible]~~ de matrimonio. c. lxxvj. quia in sacramento matrimonij gratia confertur: ut dicit. tho. iiij parte. q. xlij. arti. iij. quia in quantum in fide christi contrahitur: habet ut conferat gratiam adiuvantem ad illa operanda: que in matrimonio requiruntur; tho. etiam. iiij. senten. dist. xxvj. ar. vj. in additionibus dicte .3. partis,

J ~~Sacramentoꝝ quedā ſūt cū q̄bus ꝯferꝛ gr̄a: vt p̄dicta neceſſitatis ⁊ ordinis. Alia ſūt in q̄bus nō ꝯferꝛ gr̄a vt ſacr̄m matrimonij~~. ¶ Itaq̄ʒ effect⁹ ſacramētoꝝ eſt: vt talia ſint cuilibet: qualis ipſe accedit. i. bonis bona. ⁊ malis ac fictis mala occaſionaliter. j. q. j. de⁹clamauit. de ꝯſe. di. ij. ⁊ ſancta malis obeſſe poſſunt. bonis aūt ad ſalutē. malis ad iudiciū. đ ꝯſe. di. ij. ⁊ ap̄lus. Qui mādu̇cat ⁊ bibit indigne iudiciū ſibi mādu̇cat ⁊ bibit. Et iō dicit canon ꝙ ſacr̄a nō debēt ꝯferri niſi penitētib⁹ xcv. di. illud. Hoc aūt intelligas de pctis manifeſtis nā ꝓpter occulta: nō poſſūt alicui negari ſacr̄a: niſi per admonitionē ſecretā vl' publice in genere factā. de cōſe. di. ij. non ꝓhibeat. ⁊ de hoc nota extra de etate ⁊ q̄li. §. ordo. in ſūma hoſtiēſ. ⁊ in eadē ſūma de ſacr̄iſ nō iterā. Sacr̄a v̄o in ſe ſancta ſūt: nec p peccatorē quātūcunq̄ʒ pollutū coinquinari poſſūt. vt extra de cohabitatiōe clericoꝝ ⁊ mulierū. c. ⁊ nulli veſtra.

¶ Capitulū octauum.

¶ De miniſtro hoꝝ ſacramentoꝝ: vtrū omnia miniſtret ſimplex ſacerdos: an aliq̄ ſacerdos: aliq̄ ep̄us: et quā intētionē teneꝛ hēre miniſtrās.

QUis horuʒ ſacr̄oꝝ erit miniſter? Dicendū ꝙ in quibuſdam ſolūmodo epiſcopus eſt miniſter vt in ſacr̄o ꝯfirmationis: ⁊ in ſacr̄o ordinis. Poteſt tn̄ alia quinq̄ʒ etiā adminiſtrare ſacr̄a. Baptiſmū videlicet. Pn̄iaʒ. euchariſtiam. matrimoniū. ⁊ extremā vnctionē. Que quiq̄ʒ prefata ſacr̄a ſimplex ſacerdos hoc eſt in epiſcopali dignitate nō conſtitut⁹ poteſt adminiſtrare. Ex quo fit vt ep̄us oīa poſ-

QUis hoꝝ ſacramētoꝝ ⁊c. qđ in hoc. c. viij. agiꝛ ⁊ ſi ſatis patet ex ei⁹ cōtextu: nō ab re tn̄ erit: ſi dicam⁹ qđ dicit hoſtiē. in ſūma. de ſacr̄is nō iterādis. §. qs poſſit ꝯferre. vbi dicit ꝙ minores minora: ſicut ſacerdotes baptiſmū. pn̄iaʒ. euchariſtiā. matrimoniū. ⁊ extremā vnctionē. vt patet de ſacra vnctiōe. §. qꝛ vero xp̄s. vbi p frontis. ibi. vnde cū ceteras vnctiones ⁊c. Adminiſtrat ſacerdos extremā vnctionē. vt extra de ſacra vnctiōe. §. ſ. adminiſtrat matrimoniū: dando etiā benedictionē. vt patet de ſecūdis nup. c. j. ⁊. iiij. Adminiſtrat pn̄iaʒ ⁊ euchariſtiā: q̄ pōt exercere ſacerdos etiā ſine altaris miniſterio. vt patet extra de corꝑe viciatis. c. ſignificauit. ⁊ de clerico debili. mi. c. ij. de ꝯſe. di. iiij. cōſtet. xvj. q. j. adijcim⁹. ⁊ de his habeꝛ etiā de offi. archiepiſ. c. ij. Maiores vero. i. ep̄i ⁊ ſupiores maiora adminiſtrāt. ſicut ſacr̄m ꝯfirmatiōis ⁊ ordinis. vt notaꝛ p hoſtiēſē. ti. de ſacra vnctiōe. §. a quo ⁊ q̄liter ꝑ. vltimo. vbi allegat decretū. lxviij. di. q̄uis cor epis. cū duob⁹. c. ſequētib⁹ ⁊ notaꝛ de auctori. et vſu pallij p hoſtiēſē. §. qđ ſit palliū. ⁊ p eūdē hoſtiēſē de

ordina. ab epo. §. quid iuris. v. vel loco. inunctio vo eccleſie vel altaris fieri habet cum miſſa et alijs ſolẽnitatib⁹ que legunt̃ de conſe. di. j c. j. ⁊. ij. que deficiunt. quo ad modũ in libro pontificali qui dicit̃ ordinari⁹ plene poteris reperire. Omĩa illa que ſolus epus vel ſupiores puta archiepiſcopus. patriarcha papa adminiſtrare poſſunt vide per Hoſtienſez de auctoritate vſu pallij. §. quid ſit palliũ ⁊ ſic patet quis ſit ver⁹ miniſter oĩuz ſacroꝝ.

¶ Dignitatis ordo exigit vt maiora maiorib⁹. Pro quo nota q̃ ſacramẽtorũ quedã neceſſitatis: vt diximus. quedã dignitatis j. q. j. §. Sed notandũ volũtariorũ quedaz dignitatis ſunt: quia nõ admittunt̃ niſi digni. i. ſine crimine: ſine infamia. ſine irregularitate. cum ad alia oẽs liberius admitantur. ⁊ eſt ratio. q̃ alia ſacramẽta recipiũt hoĩes ꝑpter ſe tantũ. Sacramẽta vero ordinũ recipiunt nõ ꝑpter ſe ſolũ: ſed propter alios. j. q. j. § . ecce Dicunt̃ autẽ ſacr̃a ordinis ĩ plurali: quia plures ſunt ordines. q̃d dic ut notat̃. p Hoſtiẽſem. de ordi. ab epo §. quid iuris. Vel ideo dignitatis dicũt̃: q̃ a dignioribus in ecclia. ſ. epis cõferuntur. vt ſupra notauim⁹ in gloſa hui⁹ capli. Et iſto reſpectu dicit̃ ſacramentũ in quo chriſma penit̃ mai⁹ ceteris. Matrimoniũ vero maius dicit̃ ratione ſignificationis. Euchariſtie vero Sacramentũ mai⁹ ẽ in ſubſtãtia. Baptiſmus quo ad effectũ: q̃ radix ẽ alioꝝ. vnde verſus. Maior in effectu Baptiſm⁹. Corpus in eſſe. Coniugiũ ſigno. Maiori Chriſma miniſtro. Ideo non eſt inconuenienſ: cum dicitur in textu. Maiora maioribus. quia diuerſi reſpectus non inducunt contrarietatem.

ſit adminiſtrare ecclie ſacr̃a. Sacerdos vero inferior quiq̃z ꝑdicta tãtũ. ¶ Et eſt ſup hoc notãdum ſm alexandrum in. vj. ſũme theologice veritatis: aut ſi mauis Albertũ magnũ. q̃ dignitatis ordo exigit: vt maiora maiorib⁹: ⁊ minora minorib⁹ cõmitant̃. hĩc eſt q̃ quedã reſpiciũt excellentiam dignitatis. vt ſacr̃m ꝯfirmationis ⁊ ordĩs. Unde ꝯfirmatio ⁊ ordo conferunt̃ ſolũmodo ab epis Quedã reſpiciũt indigẽtiã neceſſitatis. vt baptiſm⁹ ⁊ matrimoniũ. quorũ vnũ regenerat. alterũ generat: et hoꝝ diſpenſatio etiã pſonis inferioribus concedit̃. maxime in articulo neceſſitatis: q̃d dico ratione baptiſmi nõ matrimonij. Quedã aũt ſacr̃a ſunt quaſi media. vt euchariſtia. penitentia. extrema vnctio. ⁊ iſtoꝝ diſpenſatio ad ſolos pertinet ſacerdotes: qui ſunt q̃ſi in medio inter epiſcopos ⁊ minores pſonas conſtituti. ¶ Sacr̃a diſpẽſari poſſunt a bonis ⁊ malis. a fidelib⁹ ⁊ infidelib⁹ intra

¶ Quod dico ratióe baptiſmi. vt pleniꝰ dicet̃ infra in hoc. c. ¶ A bonis ⁊ malis. qꝛ tm̃ valet baptiſmꝰ a malo receptꝰ ſicut a bono. vt ꝓbat̃ de ꝯſe. di. iiij. cũ tm̃. ⁊ eſt rõ. nã tria ſũt in eccl'ia dei q̃ ſemꝑ ſuá retinét efficaciá a quocũqꝫ peccatoꝛe ſiát ſcꝫ v̓tus v̓boꝝ. Jté v̓tus ſacr̃oꝝ. Jté deſiderĩũ eccl'ie. xv. q. vlti. xuj. q. ij. Pꝛo obeuntibus.

eccl'iaꝫ ⁊ extra. qꝛ ſi diſpéſari poſſent tm̃ a bonis: nullꝰ eét certꝰ d̓ ſuſceptione ſacr̃i. cũ nullꝰ ſit certꝰ d̓ bonitate miniſtri: ſić nec de ꝓpꝛia ꝑſona: ⁊ ita

¶ A fidelibus ⁊ infidelibꝰ. ꝙ fideles adminiſtrét ſacr̃a ſctm̃ ⁊ iuſtũ eſt. ⁊ infideles adminiſtra ꝛe poterũt tpe neceſſitatis. vt patet de ꝯſe. di. iiij. ſctm̃ eſt. ⁊ c. a quodá. ⁊. c. baptiſmus. j. q. j. §. aliquádo: et hoc dicitur ratione baptiſmi. vt in decretis. j. q. j. viliſſimꝰ ná deficiéti fideli: poteſt ĩfidelis adminiſtrare baptiſmũ: dũ tñ héat intétióeꝫ faciédi ꝙ facit eccl'ia. facit ad hoc qd̓ legit̃ i illa homelia que cãtatur in die ſciſſime trinitatis ſuper illud euangelium Erat homo ex phariſeis nycodemus nomine. que quidé homelia incipit. Sicut ex lectióe ſci euãgelij fr̃es chariſſimi. vbi dicit̃. Notádũ aũt qꝛ qd̓ de carnali dixit: hoc etiá d̓ ſpũali é regeneratióe ſciédũ: neq̃quã videlicet ea poſtq̃ꝫ ſemel expleta fuerit poſſe repeti. Siue. n. hereticus: ſiue ſciſmaticus ſiue facinoꝛoſus quiſqꝫ i cõfeſſione ſcé trinitatis baptizet: nõ valet ille q ita baptizatus eſt: a bonis catholicis rebaptizari: ne ꝯfeſſio vel inchoatio tãti nóis videat̃ annullari de hac re. vide etiá. iiij. ſniaꝝ. di. ꝑma. c. poſt hoc ſciendũ ſacramentum baptiſmi.

¶ Jntra eccl'iaꝫ ⁊ extra: ita ꝙ ſi quis in hereſi quacũqꝫ vel ſciſmate. Jn nõ. e. p. ⁊ filij ⁊ ſpũs ſci baptiſmi ſcr̃m accepit: integruꝫ ſcr̃m accepit: ſꝫ ſaluté q̃ virtꝰ é ſacramẽti nõ hébit: ſi extra eccl'iaꝫ catholicam ipm ſcr̃m habuerit. debꝫ ergo ad eccl'iaꝫ redire: nõ vt ſcr̃m baptiſmi iteꝝ accipiat: qd̓ nemo debet i aliquo repetere. Sed vt in ſocietate catholica vitá accipiat. Baptiſmꝰ. n. extra eccl'iá nequid ꝓdeſt ibi. n. cuiqꝫ ꝓdeſſe põt baptiſmꝰ cui põt ꝓdeſſe elemoſyna. ſ. in eccl'ia. hec mgr̃ ſniaꝝ loco vbi ſuꝑ ꝓxime dixímꝰ ¶ Et nota ꝑ hoſtiéſem. li. j. de tpibꝰ et q̃li. oꝛdi. §. et a quo diſtingue. vbi dicit̃. hec igit̃ ſit fides tua. ꝙ heretici excõmunicati: ſimoniaci in oꝛdine ſciſmatici. depoſiti ſuſpéſi: vel interdicti vera ꝯferũt ſacr̃a: et verũ coꝛpus xpi conficiũt dũmodo in foꝛma eccl'ie gerãt qd̓ agũt. xix. di. ij. j. q. j. dñs declarauit. ⁊. c. ꝙ quidá. de. ꝯſe. di. iiij. oñdit̃. et. c. quõ et de ſcr̃is nõ iterá. c. ij. Ceteꝝ ſi in ijs foꝛma eccl'ie nõ ſeruet̃: nihil agit̃. qꝛ extra eccliam. i. extra foꝛmá eccl'ie: nõ é locus veri ſacrificij. j. q. j. extra catholicá. et tales oꝛdinatióes irrite foꝛte dicũt̃. vt pꝫ extra de ſciſma. c. j. Sꝫ ſi in foꝛma eccl'ie ſiát: rate ſunt quo ad characteré: irrite quo ad executioné. j. q. j. ſi qꝛ ſimoniaci. ibi vide ꝑ dictũ hoſtiéſé latiꝰ ¶ Uide etiá hoſtienſeꝫ. li. iij. de baptiſmo ⁊ eiꝰ effectu. §. qs poſſit: vbi dicit̃ ꝙ non ſolũ pꝛ̃sbyter vel diaconꝰ: ſꝫ et hereticus ⁊ paganꝰ et excõicatꝰ baptizare põt. de. ꝯſe. di. iiij. Siue hereticꝰ. et quicũqꝫ: dũ tñ in foꝛma eccl'ie rite ꝯferat̃. vt pꝫ extra. de ſũma trini. et fide catho. c. j. §. pe. et in his q̃ notãt̃ extra. de tpoꝛi. oꝛ. §. et a quo ꝑ hoſtiéſen. hec igit̃ ſit fides tua. et ꝑce. xxxij. di. §. veꝝ. tráſit. n. ſol ꝑ lapideos canales ⁊ venit ad areolá. xix. di. ſcd̓ꝫ. ſic nihil interé quis recipiat quo ad v̓itaté: licet iterſit quo ad effectũ. de ꝯſe. di. iiij. ſicut in ſacris. ¶ Nullus tñ ſeipm põt baptizare: vt pꝫ ꝑ hoſtiéſem. de baptiſmo ⁊ eiꝰ effectu. §. que

ſit ei⁹ forma. ¶ Offiū tñ baptizādi ad pſbyteꝝ tm̄ vel epm ⁊ diaconū in neceſſitate: vel de p̄dictoꝝ mādato ptinet vt pꝫ. de ꝯſe. di. iiij. Cōſtat ⁊. c. veniſti. ⁊. c. ſe. neceſſitate etiā inſtāte quilibꝫ ⁊ qlibꝫ pōt baptizare. vt in dicto. c. cōſtat. ⁊. c ſe. et ſiquis i neceſſitate baptizauerit. debet poſtea baptizat⁹ deportari ad ſacerdotē: qui querct que forma ſeruata ē ſic intellige. d. c. i neceſſitate. ⁊. c. Roman⁹ ⁊. c. ſe. et ḃm ꝙ audiet vel iterū baptizabit: vl' ſupplebit qd̄ ē omiſſum ſcd̄ꝫ ea q̄ notāł p hoſtiēſem de ſcris nō iterā. §. ⁊ q̄ ſunt iterāda et p dictū hoſtiēſem. li. iij. de baptiſmo ⁊ ei⁹ effectu. § qs ſit effect⁹. v̄. Jn fine. et ibidē. ſ. de baptiſmo ⁊ ei⁹ effectu. §. q̄ ſit ei⁹ forma. et in ſūma angelica. De baptiſmo quo ad miniſtrum.

oporteret iterari. ⁊ malicia vni⁹ p̄iudicaret aliene ſaluti. idcirco diſpēſatio ſacr̄oꝝ cōmittit̄ hoī nō ratiōe ſcitatis q̄ variat̄: ſꝫ rōe auctoritatis diuine: q̄ ſp māet q̄tū ē d̄ ſe. Sciēdū āt ꝙ in ſacr̄is q̄dā ſunt ſubālia. q̄dā v̄o ſacr̄alia. q̄ntū ad ſubālia nō pl⁹ valet opatio boni miniſtri quā mali. qꝛ de⁹ ibi opat̄ vt auctor. hō v̄o vt miniſter. Sꝫ i ſacr̄alib⁹ ſicē ſūt orōnes pl⁹ pōt valere opatio boni q̄ mali: hoc aūt p accidēs nō p ſe. i. q̄tū ad alios effect⁹ accidētaleſ. nō q̄tū ad eſſētiales. Q̄uis apud hereticos ſint ſacr̄a. v̄a: n̄ tñ r̄cipiētib⁹ vtilia niſi ad eccl'e vnitatē redeāt. Vn̄ augu⁹ eccl'ia cōparata padyſo iudicat poſſe baptiſmū hoies foriſrecipe: ſꝫ ſalutē nō tenere. Nā et flumina de padyſi fonte

¶ Que variatur: qꝛ vt ait pſalmiſta. Septies in die cadit iuſt⁹ et vt dicit iob nūq̄ꝫ in eodē ſtatu pmanet. cadit. n. ſepe eligēdo malū cū bonum eligere valeat: ſi vlt: et malū eligit teſte. ari. ſub aliq̄ apparentia boni. ¶ Nō pl⁹ valet opatio boni miſtri. d̄ hac materia iā ſatis dixim⁹ in p̄mo capitulo hui⁹ operis.

¶ Nō tñ recipiētib⁹ vtilia: ppt̄ hoc dicit hoſtiē. li. j. de tpibus ordinationū ⁊ q̄litate ordinādoꝝ. §. ⁊ a quo ꝙ heretici excōmūicati. ſimōiaci i ordine: ſciſmatici. depoſiti ſuſpēſi. vl' interdicti v̄a ꝯferūt ſacr̄a: et verū corpus xp̄i ꝯficiūt: dūmō i forma eccl'e gerāt qd̄ agūt. xix. di. ſcd̄ꝫ. j. q. j. ſi qꝛ ſimōiacis

¶ Recipiētib⁹ vtilia vū ordinat⁹ ab epo q poſtq̄ꝫ in eccl'ia ordinē epaleꝫ recepit lapſus ē in hereſim talis ordinat⁹ characterē recepit: ſꝫ nō executionē: ſiue ſciēt̄ vl' ignorāter fuerit ordinat⁹. ¶ Jn hoc tñ notabis d̄r̄iaꝫ: ꝙ ordinati ab illo qui ꝯſecrat⁹ fuit in eccl'ia. ſiue ſciēter ſiue ignorāt̄ tollerāt̄: ſi alias digni ſūt niſi i q̄ttuor caſib⁹. quos ponit hoſtiē. li. j. de tpib⁹ ⁊ q̄li. or. §. ⁊ a quo. cui ⁊ alijs catholicis doctorib⁹ me remitto. ¶ Quo ad depoſitos vide hoſtiēſē de cleri. excō. miniſ. §. i. v̄bo. Sꝫ nūqd depoſit⁹. ¶ Attēde iā vt meli⁹ intelligas ꝙ nihil intereſt an qs recipiat ſacr̄a. a bono vl' a malo miniſtro quo ad veritatē ſacroꝝ. licet itſit quo ad effectū. de. ꝯſe. di. iiij. ſicut i ſacris de hac materia pitiores ꝯſule: lꝫ iā de ea aliqd dixim⁹. ⁊ vide in. iiij. ſen. di. j. c. poſt hoc ſciendū ē ¶ Redeāt. vt de. ꝯſe. di. iiij. c. eccl'ia paradyſo. ¶ Flumina. que ſcribuntur Geneſis. ſecundo capitulo cū dicitur. et fluuius

Flumina. ſup hoc

Redeant. ſup hoc

egrediebaꝛ de loco voluptatis ad irrigandū paradyſuꝫ q inde diuidiꝛ in quatuoꝛ capita. Nomē vni' phiſon. Nomē ſecūdi geō: qui circuit ethiopiā. Nomen tertij Tigris: ipē vadit ꝯtra aſſyrios. fluuiꝰ autem quartꝰ: eſt eufrates. ¶ A preſbytero baptizari vnde ſolꝰ ſacerdos baptizare poteſt: ⁊ qui nō ſit ꝑitus: niſi in caſu neceſſitatis. de cōſe. di. iiij. c. in neceſſitate cū multis. c. xxx. q. iij. ſup quibus. Aliꝰ peccaret mortaliter. ar. c. j de cleri. nō ordina. Aduerteꝙ nec pn̄te preſbytero clericꝰ ſimplex. nec pn̄te clerico laycus. nec p̄ſente viro mulier debet baptizare. de ꝯſe. di. iiij. c. mulier. ⁊ c. Romanꝰ. et. xxx. q. iij. ſup quibꝰ Et deficēti fideli ſacerdote: vel layco fideli: pōt baptizare hereticus et paganꝰ ⁊ excōmunicatus ⁊ huiuſmodi. vt patet. de. conſe. di. iiij. ſiue hereticus: et quicūqꝫ dū tn̄ in forma eccleſie rite cōferaꝛ: vt patet de ſūma. tri. ⁊ fide. catho. c. j. §. pe. et in ſūma angelica ti. de baptiſmo. ⁊ in Hoſtienſi. de baptiſmo ⁊ eiꝰ effectu. §. quis poſſit. ¶ Et nota ꝙ nō ſacerdos baptizās ſine neceſſitate efficiꝛ irregularis. c. j. de cleri. nō ordi. mi. i neceſſitate vero nō ſolū poteſt quilibꝫ: ſꝫ teneꝛ baptizare. Aliter peccaret mortaliꝛ. Et ideo bonū cēt ꝙ qlibꝫ addiſceret formaꝫ baptiſmi. ¶ Sꝫ adhuc q̄ritur vtrū nō ſacerdos baptizās in aq̄ ſcificata cōferat ſacramētū. ℞n̄det. ricar. in. iiij. di. v. ar. vltimo. q. j. ꝙ ſic. Sꝫ peccat mortaliter niſi in neceſſitate: qn̄ aliā hēre nō pōt. ¶ Et nota ꝙ dicit inno. in. c. fraternitati de cle. ex. mi. ꝙ baptiſmꝰ non ē ſuſcipiēdꝰ ab heretico vel excōmunicato: ꝑciſo: ſuſpēſo et huiuſmodi: niſi in neceſſitate: ⁊ volūtarie ſuſcipiēs ſine neceſſitate ab heretico: aut quocūqꝫ ab eccl'ia ꝑciſo: aut ſuſpēſo a iure vel ab hoīe non recipit grām. j. q. j multi. et. c. ſe. qꝛ facit ꝯtra inſtitutionē eccl'ie. ⁊ ſic peccat mortaliter. In neceſſi

largiter manauerūt: nō tn̄ in meſopotamia: nec in egypto quo illa flumina peruenerunt ⁊ felicitas vite: q̄ de paradyſo cōmemoraꝛ. hec ſuperioꝛa ille alexander dicit. ¶ Sed de baptiſmo aliquid videꝛ adhuc dicēdum. Naꝫ baptiſmi ſacr̄m alijs perſonis inferioꝛibꝰ ipſis (vt diximus) ſacerdotibꝰ cōmittiꝛ miniſtrandū in tpe duntaxat neceſſitatiſ. Unde notandū ꝙ infans vl' adultus qui vult baptizari: debet a preſbytero baptizari. Et ſi preſbyter deficiat: a diacono. Et ſi diaconus deficiat: a ſubdiacono. Et ſi ſubdiaconꝰ deſit: debet baptizari ab eo qui in quattuoꝛ oꝛdinibꝰ minoꝛibꝰ eſt pꝛomotꝰ. qui ſi defuerit: baptizari debet a clerico de coꝛona ſiue pꝛima tōſura. quo deficiēte: baptizandꝰ eſt ab vno layco: layco deficiēte: a ſuo patre aut a ſua matre: ſi ipſe pater fuerit abſens. Et ſi xp̄iani deficiant: eſt baptizandus

tate autē licet.xxij.di. §. Si verū. Si vero non ſit preciſus ab eccleſia quamuis ſit in mortali: poſſet quis recipere: dummodo eum non inducat ad miniſtrandum: etiam ſi alium poſſet habere. concor. Ricar. in. iiij. diſtin. v.

¶ Aut a ſuo patre aut a ſua matre: qui poſſunt filium baptizare neceſſitate imminente. tali enī tempore quilibet poteſt: vt dictum eſt: ⁊ ar. de obſeruatione ieiuniorum. Conſiliū §. pe. et de regu. iuris. qđ non eſt licitum. et adde qđ notatur de cognatione ſpirituali. §. ſi. v. quid ergo ſi alter coniugum.

ab hebreo. ~~qui ſi dīxerit: poterit baptizari~~ a ſarraceno dūmodo dicat hec vba. Ego te baptizo in noīe. pa. ⁊ f. ⁊. ſ. ſ. amen. Et habeat intentionem faciendi quod eccl'ia facit. ¶ Et eſt animaduertendū ꝙ in omnibꝰ ſacramentis diſpenſandis ſm Alexan-

¶ Et ſi xp̄iani defi-ciant baptizadus eſt ab hebreo. querit̄ ergo non abre vtrum iudeus vel maurus quia de ſimilibus idē eſt iudicium. baptizando contrahat: compaternitatē cū chriſtiano. R. ꝙ baptizando non ſed ſuſcipiendo ſic ergo. Soluit glo. de conſecra. di. iiij. in baptizante. Sed que eſt ratio diuerſitatis? Dic ꝙ qui miniſtrat iura alterius ſpiritus exercet: ⁊ parum ponit de ſuo. vt in. c. aliud. et in. c. cum tantum. Sed qui ſuſcipit multum de ſuo ponit. quia vice ſua hoc facit. hec guilelmus de monte lauduno. tractando de ſacramentis. ¶ Aduerte preterea vtrū credens baptizare maſculum baptizet feminam vere conferat ſacramētū Reſ̄de ſcđʒ Hoſtienſem. li. iiij. de baptiſmo. ⁊ eius effectu. §. que ſit eius forma vbi multas ⁊ vtiliſſimas queſtiones ſoluit pertinentes ad materiam baptiſmi. ⁊ dic ꝙ ſi ſimpliciter baptizat eſt baptizata talis perſona. Similiter ſi intendit baptizare perſonam cuiuſcunqꝫ ſexus ſit. Sed ſi ſolum intendebat baptizare maſculum tantū: et erat femina: ſic non confert ſacramentū: et non eſſet baptizata talis perſona. ¶ Preterea vtrū conficiat is qui baptizatus non eſt dūmodo ordinatus ſit: queritur hic ⁊ non immerito. et quidā dicūt ꝙ non. quia nec ordines recepit. j. q. j. Si quis confugerit. Sed certe ibi alia ratio format peccatū: qꝛ ibi loquitur de illo qui dū erat hereticus fuit ordinatus. Secus de illo qui fidelis eſt. et ideo poteſt dubitari ꝑpter allegationem quā fecit innocēcius iij. infra. eo. veniens. §. j. et quia hoc indiſcuſſum relinquit in. §. ſequenti cum dicat hoc in dubitabili caſu ⁊ timere poteſt: ne anime ſint decepte. vt extra. de electi. dudum. ij. ſʒ ibi loquitur de illo qui malā fidē habet. ¶ Illud autē certum eſt: ꝙ quantum ad populum et deū ⁊ homines et ſeipſum quo ad hec que facit antequā deprehenderet ſe non baptizatū perinde eſt ac ſi baptizatus eſſet propter fidem ſacramēti. ar. extra. de. ſen. ⁊ re iudi. ad ꝓbandū. ff. de. offi. pre. barbarius. C. de teſta. l. j. ¶ Hoc aūt intelligas quo ad ea in quibus ſubueniri poteſt. alia enim omnia dico reiteranda ſub illa forma que tractatur per hoſtiēſem de ſacramentis. non. iteran. §. ⁊ que ſunt iteranda. et per eundē hoſtienſeꝫ li. iij. de baptiſmo et eius effectu. §. Quis ſit effectus. et de. ꝯſe. di. iiij. Si nulla. Sed ſi dubitetur cū ſit dubitabile iuris. dic cuʒ hoſtienſe. li. iij. de preſbyte-

ro non baptizato: cuius verba ſunt hec que ſupra poſui in hoc v'timo notabili. §. quid iuris ſit. ¶ Omnia dico que non poterant fieri: niſi per ſacerdotem ſicut benedictiones cōiugū: ut extra. de ſecū. nup. c. j. ⁊. ij. ¶ Et ſi conſecrauerat hoſtias infirmis: vt darentur eis dicit hoſtienſis ibidem iteꝝ conſecrādas ¶ Idem in peniten. viuentium ſed parrochiani ignorantes hoc: omnino excuſati ſunt: vt patet extra. de cohabitatione. cleri. et mulie. c. veſtra ⁊. c. tua.

drum in. vj. ſūme neceſſaria eſt in diſpenſante intentio: qua quis intendit facere qͦd xp̄s inſtituit. vl' ſaltem facere qͦd facit eccl'ia: in quo claudit̃ in generali intentio ꝓdicta. quia ipſa eccleſia ſicut ſacramēta a xp̄o accepit: ſic ad ſalutē fideliū diſpenſat.

¶ Et habeat intētionem faciendi ꝙ facit eccleſia: ideſt ꝙ intendat i habitu facere ꝙ facit eccleſia vel de quo preſumit̃ ꝙ intē dat. vel ſaltem appareat ꝙ intendat baptizare nō lauare tantū. vnde ſm innocen. in. c. j. de baptiſmo. nō eſt neceſſe quo ad effectum baptiſmi ꝙ ſciat quid ſit baptiſm⁹ ſcilicet ꝙ infundatur gratia. vel ꝙ ſit ſacramentū. nec etiam oportet ꝙ credat hoc ipſum. innocen. ſi ꝯtrarium credit ⁊ reputat truſam et deceptionem: baptiſmus tamē habet effectum ſuū: nō requirit ꝙ baptizans ſciat quid ſit eccleſia: nec ꝙ gerat in mentē facere qͦd facit eccl'ia: imo ſi ꝯtrariū gereret in mēte. i. non facere ꝙ facit eccleſia: ſed tamen facit. quia formā ſeruat: nihilominus baptizatur: duꝫ modo baptizare intendat. Unde ſi quis in neceſſitate vadat ad infidelē ⁊ dicat ei. Baptiza me: docendo ei formā. Si ille baptizat eum ſcd̄m intentionem petentis intendens facere ꝙ alij baptizantes faciūt: eſſet baptiſmus. Secus ſi intēderet ſolum lauare. Landul. tamen in. iiij. di. v. q. ij. dicit ꝙ ſi non intendit facere qͦd facit eccleſia ꝙ non eſt baptiſm⁹. Sed opinio innocencij magis placet fratri angelo in ſua ſumma. ti. de baptiſmo. magis tamen tuta eſt opinio landulphi. quia ſicut furioſus et amens: q2 nihil intendere poſſunt nō baptizant. Sic videt̃ ꝙ intentio baptizandi requirat̃ ſaltē. Et hoc poteſt dici intēdere qͦd intendit eccleſia. et ſic intellixit landul. ¶ Querit̃ preterea conſequenter an requirat̃ intentio actualis in baptizante. ℞. landul. in. iiij. di. vj. q. iij. ꝙ non de neceſſitate. nec ſufficit habitualis preciſe: q2 licet poſſit exire in actum tñ nūq̄ exit. Uirtualis aūt ſp ē neceſſaria. Dicit̃ aūt virtualis qñ qs habuit actualē intentionem nudā miniſtrādi ſacramētū: et ex illa motus eſt adminiſtrandū poſito ꝙ actualiter nō cogitet cū miniſtrat. virtualiter tñ manet intētio ꝓma: ⁊ hec eſt que mouet. quia volūtas per ſuū impiū mouet potētias inferiores ad actus ſuos: vt pedē ad ambulandū et huiuſmodi. Cū ergo volūtas intendit aliquid exequi mouet potētias inferiores ad exequendū. et licet ceſſet actualiter intentio voluntatis: manet tñ executio potētie actualis. Exenplū cū in me ſit actualis intentio eundi ad eccl'iaꝫ: impo pedē moueri: et licet in medio motus ceſſet intentio actualis: manet tñ motio pedis. Dicit etiā Ricard⁹ ꝙ ſi baptizās nō ſit diligens in applicādo intētionē ſuā ſcd̄m ꝙ decet ad ipſum actū: nō excuſat̃ a peccato. ¶ Sed nota ꝙ ſacerdos exiſtens in mortali peccat mortaliter bapti

zando: vt dicit Ricard⁹ in. iiij. di. v. niſi pteratur de peccato: vel niſi baptizet in articulo neceſſitatis. qꝛ tunc nō peccat. limitaꝶ hoc eē verū: qñ de peccato nō aduertit neqꝫ ꝙ ptritionē debeat habere. ¶ Preterea queriꝶ vtrū. Requiratur conſenſus baptizati. ℞. Aureolus. di. iiij. q. j. iiij. ſniaꝝ. ꝙ non in puero in adultis vero ſic ver⁹ vel interpretatiu⁹. vnde vi. vel reclamās: ſi baptizetur nec recipit primū effectū nec ſcðm baptiſmi. Sed de habēte conſenſum interpretatiuū eſt dubiū. ſicut qui ꝑ minas vel penas cōſentiret. et licet quidā dixerit nō ſuſcipere characterē baptiſmi. Alij ſcientes ꝙ volūtas coacta volūtas ē xv. q. j. merito tenent ſcðm. ſ. Bonā ventura. in. iiij. di. iiij. ar. ij. q. j. ꝙ ſuſcipit: niſi intenderet nō ſuſcipe ſacramentū. ſed ſolū illudere et tales penas euadere. qꝛ tunc non ſuſcipet. Similiter Landulfus in. iiij. di. iiij. q. j. tenet ꝙ qui diſſentit in corde neceſſario eſt rebaptizandus. ¶ Preterea videꝶ queri oportere a nobis vtrū in adultis requiraꝶ intentio: vt recipiāt baptiſmū ℞. Ricar. in. iiij. di. vj. ar. ij. q. iij. ꝙ ſic vel in actu vel in habitu. In actu in illo qui ꝓus habuit intētionē nō recipiēdi. qꝛ neceſſe ē vt habeat ī actu cōtrariā ſcꝫ recipiēdi. alias nō expelleret cōtrariā. et ſic nō recipet ſacramentū. Similiter quādo aliquis admoneꝶ vt actu cōſentiat: requiriꝶ cōſenſus actualis. aliter nō conſentiret nec actu nec habitu: quia habitu diſpoſitus diciꝶ homo: qñ ſi actualiter et deliberate recogitaret de illa re actualiter cōſentiret in illā. alias ſufficit habitualis. ſicut ſiquis cathecuminū nudū baptizaret actu nō cogitantē de ſuſcepcione baptiſmi: vel furioſum ſiue amentē qui ante amentiā habuit intentionem recipiendi: vel nūqꝫ habuit contrariā. ¶ Utrum requiratur fides in adultis. ℞. ſm Thomā in. iiij. di. vj. ꝙ nō quo ad characterē ſuſcipiēdū: ſed bene quo ad habendā gratiam. ¶ Utrū requiratur rectitudo intentionis. ℞. ꝙ nō ad ſuſceptionē characteris. vnde qui recipit baptiſmū ꝑpter queſtū ſicut iudei ſepe faciūt. verū baptiſmū recipiūt. licet nō fructū baptiſmi. nā ficte baptizati characterē recipiūt: ſꝫ nō rem ſacramēti. i. nō ꝓficit ad ſalutē: niſi illa fictio recedat. de. conſe. di. iiij. tunc valere. et. c. ſolet. j. q. j. ficti.

Finis ꝑme partis tractatus in qua dictū eſt de ſacris ī genere.

¶ Inchoandũ duxim⁹. Nã misericors ⁊ miserator dñs cui⁹ misericordie non est numer⁹ misericorditer semp agẽs ac salutẽ pctõꝝ sitiẽs: p hui⁹ mũdi pelagus periculose nauigãtib⁹: ⁊ quõqꝫ fluctuãtib⁹ remedia multa obtulit: inter q̃ specialiter parauit duas naues siue tabulas. ad hoc de pe ni. di. j. multiplex mia dei.

Prima tabula est baptism⁹ in quo vet⁹ homo exuit: ⁊ nou⁹ induit. Scda tabula est pnia d q̃ postea dicet suo loco. Nũc aũt dicẽdũ ẽ de baptismo: q inter alia sacra magis est necessari⁹ ⁊ efficax vtpote fundamẽtũ oiuz sacramẽtoꝝ. xxxij. dis. §. porro. ⁊ extra de psbytero non baptizato. veniens.

Aptism⁹ ẽ ⁊c

b Hec diffinitio ponit p hostiẽ. li. iij. rub. d baptismo ⁊ ei⁹ effectu ⁊ addit ibi sine q̃ nemo saluari potest: ⁊ q̃ pficit ad salutẽ. ⁊ colligit. j. q. j. detrahe. ⁊ extra de baptismo. nõ vt apponeres. ⁊ d sũma tri. c. j. §. vlti. ¶ Quñqꝫ vocat baptism⁹ ipse character aie impssus. de ɔse. di. iiij. tũc valere. q̃ eni est ista tãta virtus aq̃ vt corp⁹ tãgat: ⁊ cor abluat: nisi hoc faciẽte vbo nõ q2 dicit: sꝫ q2 credit. nã ⁊ i ipso vbo aliud ẽ son⁹ trãsiẽs: aliud vtus manẽs. j. q j. detrahere.

¶ Baptism⁹ est tinctio. Hec diffinitio ponit p mgr̃m sniaꝝ di. iij. c. qd sit baptisma ⁊ addit.

¶ Sub forma verboꝝ pscripta. i. taxata ⁊ data a xp̃o. math. vl. ⁊ marci vl. qñ dixit math. vl. eũtes ergo docete oẽs gẽtes: baptizãtes eos i noie. p. ⁊. f. ⁊. s. s. Ita q2 illa ablutio materialis q̃ fit exteri⁹ in corpe ẽ signũ ablutiõis quã de⁹ facit interi⁹ i mẽte: dũmo

¶ Ca. primũ secũde ptis.

¶ De sacris in spẽ. i. in particulari.

Postquaꝫ de sacris in genere plura diximus quã dicẽda cogitauimus: accedere ad sacra pertractãda in speciali intendim⁹. que: scꝫ sacra: quãto breui⁹ valebim⁹: percurrere pollicemur: labori nr̃o pneumatis almi gr̃a auxiliante: quẽ patronũ ⁊ nostraꝝ cogitationum ducem operũqꝫ rectorẽ implorám⁹: vos oẽs qui p̃sentẽ libellum videritis aut legeritis orantes illũ vna mecũ toto corde inuocetis. Ueni scẽ spũs psallentes. ⁊ a sacro baptismi inchoandũ duximus: cũ ianua sit alioꝝ sacramentoꝝ omniũ.

¶ Ca. scdz de baptismo.

Baptismus est ablutio corporis exterior cũ forma verborum facta. vł aliter diffinit ab augustino. baptism⁹ est tin

ctio in aqua verbo vite ſanctificata. Et intellige tinctionē idest paſſionē qua intingit̄ baptizat⁹. ſic vult mgr̄ ſentētiaꝝ et multi alij. Et ſi obijciat̄ ꝙ baptiſmus manet in baptizato. tinctio aūt illa cito tranſit. vnde non poteſt eſſe baptiſmus. Rn̄deo ꝙ quā uis tinctio videat̄ trāſire: manet tn̄ in ſuo effectu. ſcȝ charactere quē im primit baptiſmus: qui quidē indele bilis eſt. Et ideo nō omnino tranſit tinctio: ſȝ manet in ſuo effectu. tīctio dico facta in aqua ꝑ verbū vite et in uocationē ſctē trinitatis ſanctifica ta. Alexander de ales in ſūma bap tiſmū diffiniuit in hunc modū. bap tiſmus eſt ianua oīum ſacramentoꝝ qꝛ nulli confert̄ in eccl'ia aliud ſacr̄ȝ an̄ ipm. ē eni fūdamentū oīuȝ alioꝝ.

Capitulū tertium.

Quot reqrūt̄ de ſubſtātia baptiſmi.

De ſubſtātia baptiſmi quot requirunt̄ Quinqȝ ſcdm alexandrum in ſumma. Primuȝ expreſſio forme vocalis a do inſtitute: q̄ eſt hec. Ego te baptizo In noie patris ⁊ fi. ⁊. ſ. ſ. amen. abqȝ omiſſione additione dictionis: vel ꝑ

do v̄bū accedat ad elementū ⁊ itētio adſit: hec guido ꝺ mōte rocherij. Et baptiſm⁹ dicit̄ a baptizo. as. aui. qꝺ idē ē ꝗabluo. vn̄ baptiſmus grece: idem eſt quod ablutio latine.

Hec quīqȝ q̄ i textu ponūt̄ ab alexādro: neceſſaria ſūt in ſacr̄o baptiſmi. vt ī multis locis ſcriptū inuenit̄. eſt eni neceſſaria forma. q̄ eſt. Ego te baptizo in noie. p. ⁊. f. ⁊. ſ. ſ. amē. vt in. c. j. de baptiſmo. ⁊ de ꝯſe. di. iiij. c. a quodā ⁊. c. mlti. ⁊ ꝑ hoſtiē. li. iij. de baptiſ. ⁊. c. effectu. §. q̄ ſit ei⁹ forma. ⁊ in ſūma āgelica de baptiſmo. ij Ita ꝙ neceſſariū ē verbū ⁊ elemētū. vt extra de bapti. nō vt apponeres. vn̄ cū ſaliua nō pōt qs baptizari: vt ibi. ꝗuis aq̄ deficiat. Item neceſſariū eſt v̄bū ſcȝ ꝙ obſeruet̄ forma v̄boꝝ videlȝ ꝙ dicat baptizās mergēdo baptizandū ter. Petre ego baptizo te. In noie. p. ⁊. f. ⁊. ſ. ſ. vt extra de baptiſmo c. j. Sȝ ⁊ ſufficit vnica imerſio: ſi cōſuetudo terre hoc approbet. de ꝯſe. di. iiij. de trina. ¶ Sȝ q̄rit̄ vtrū ego ſit de ſubā⁊ rn̄det inno. i. c. j. cū gloſa ꝙ nō. qꝛ xp̄s nō dixit. vos baptizate. ſȝ baptizate ſ. Sufficit ergo: ſi dicat baptizo: vt notat̄ ꝑ hoſtiē. li. iij. ꝺ baptiſmo. ⁊. c. effectu. ⁊ eſt text⁹ in. c. retulerūt de ꝯſe. di. iiij. ⁊ ricardus ꝯcordat in. iiij. diſ. iij. ar. ij. q. iij. ¶ Appropriata. pr̄i attribuit̄ ptās. filio ſapīa. ſpūi ſctō bonitas. Sȝ nullus dicat baptizo te in noie potētis ſapiētis⁊ benigni. Nec dicat baptizo te in noie trinitatis. ꝗuis ſic dicēdo videat̄ baptizat⁹. qꝛ qꝺ i ꝑdicta forma expli

tite dicit:īplicite intelligit qñ dicit in noīe trinitatis: vł in noīe xp̄i. vt patet de ɔſe. di. iiij. a quodā. ⁊. c. in ſinodo. ar. eſt in decretalib⁹. de ſūma trini. ⁊ fide ca tho. c. j. §. ſacr̄m. Sʒ credo ꝙ illud reſpicit tp̄s apl̄oꝝ. Nūc igit̄ ſeruet̄ forma tradita a xp̄o dicēte. In noīe. p. ⁊ fi. ⁊. ſ. ſ. amē. vt extra de baptiſmo. c. j. ⁊. ij. ⁊ c. debitū. ⁊. c. nō vt apponeres. de ɔſe. di. iiij. ſanctū. ſi nō ſctificat̄. Si reuera. ⁊. c in ſinodo. ar. extra ð reſcriptis. cū dilecta. ⁊ de offici. dele. ꝓudētiā. cū olim abbas venerabili. ¶ Et null⁹

poſteratiōe ordinis vel cōmutatiōe noīs. his eni q̄tuor modis forma verboꝝ violat̄. ſ. omiſſiōe additiōe. trāſpoſitiōe. cōmutatiōe. i. ſi ponit̄ loco

ſeipʒ baptizabit. q2 xp̄s a ioāne voluit baptizari. vt extra ð baptiſ. c. debitū ad hoc. xxxv. q. j. c. j. ff. ð reꝝ pm. l. j. natura eni relatiuoꝝ hec ē qð vnū nō ſit alið

¶ **Ablutio** ꝑ elemētū. i. ꝑ aquā. q̄ neceſſaria eſt. q2 niſi qs renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpū ſctō ⁊c̄. Et extra de baptiſmo. Nō vt apponeres. ⁊ de ɔſe. di. iiij. c. j. ⁊. j. q. j. firmiſſime. Ita ꝙ in nllo alio liquore pōt fieri baptiſmus. vt extra de baptiſmo. c. nō vt apponeres. Et hoc tenet oīs ſchola xp̄iana ¶ Quid ſi dimittat̄ te: R̄. Inno. in. c. j. ꝙ nihil ſit. eſſet tñ baptiſm⁹: ſi ꝓ iſto ꝑ noīe te: poneret̄ nomē ꝓꝓriū illi⁹ q baptizat̄ ſm petrū aureolū in. iiij. ſniaꝝ. di. iiij. q. ij. Peccaret tñ grauiter ſi ſic faceret. ¶ Siqs dicat Nos te baptizamus. baptizat. vt tenet ſctūs bona vētura in. iiij. di. v. q2 cōiter dicim⁹ nos. Et hoc veꝝ niſi intēderet aliū ſenſū inducere. q2 tūc nō eſſet baptiſm⁹. vñ tenet ſcbot⁹ in. iiij. diſtinctio. vj. ꝙ ſi plures baptizando dicerent.

¶ **Nos bapti**zamus ⁊c̄. ꝙ nō eēt baptiſm⁹: q2 nō rep̄ſentat xp̄m q ē vn⁹ Sʒ bona vētura intēdit dicere ꝙ eſt baptiſm⁹ qñ ꝑ nos intēdit dicere ego ſicut faciūt dñi. ¶ Quid ſi qs diceret in plurali. Ego vos baptizo: R̄. petrus aureolus vbi ſup̄ ꝙ ſolus debet baptizari ⁊ in ſingulari. ⁊ faciens ɔtrariū: grauiter peccat niſi neceſſitas ſubeſſet. q2 tūc liceret vt fecerunt apl̄i. ¶ Quid ſi ſubſtātialia v̄ba dicant̄ corrupte: R̄. hoſtiēſis vbi ſup̄ ⁊ dicit ꝙ valet: etiā ſi dicat in noīe patrias ⁊ filias ⁊ ſpūs ſanctas. Nā cū virt⁹ illoꝝ verboꝝ excludat demoniū excludit eni pcīs ſeu vocis corrupte viciū. ð ɔſe. di. iiij Si nō ſctificat̄. ⁊. c. retulerūt. ¶ Queret aliqs forſan vtrū ſit de neceſſitate ꝙ talia verba ꝓferant̄ in latino. R̄. cū hoſtiēſe vbi ſup̄ ⁊ cū ſūma angelica. de baptiſmo. quo ad formā. ⁊ dic ꝙ ſic a latino q ſcit lr̄as. Ab eo vero q latin⁹ ē: ſʒ ſi lr̄as neſcit ꝓferant̄ in vulgari. A greco in greco ſmone. Et licet grec⁹ ſit ſi ꝓferat in latino: ⁊ latin⁹ in greco: aut in vulgari: tenet baptiſm⁹. Nā ⁊ apl̄i varijs linguis loq̄bant̄. ad hoc. C. de ſen. ⁊ interlo. o. iu. iudices. ⁊ forma realis poti⁹ attēdēda ē q̄ṽ v̄balis. de ɔſe. di. iiij. retulerūt. ⁊ iunge qð notat̄ ꝑ hoſtiē. de ſen. ⁊ re iu. ſub R̄rica de ſen. §. q̄liter ꝓferri debeat. V̄. poſſet ⁊ illud dici. ¶ Querit̄ p̄terea vtrū deficiēte aq̄: debeat baptizād⁹ eijci in puteū cū nō ſit aliqd ibi: cum quo aq̄ hauriat̄: ⁊ talis baptizādus eēt in periculo mortis: R̄nde cū apl̄o paulo ad ro. iij. ⁊ dic ꝙ nullus tale facere debet: q2 nō ſūt faciēda mala vt exinde ſequat̄ bonū. q2 lʒ aīa baptizati in puteo in noīe. p. ⁊. f. ⁊. ſ. ſ. ſaluaret̄: q id faceret ſcʒ imittere baptizatū i puteū: peccaret mortaliter ⁊ ſic dānaret aīaʒ ſuā qð nō debet facere q2 ɔtra ordinē charitatis facit: tenet̄ eni plus diligere aīaʒ ſuā q̄ aīaʒ alteri⁹ cuiuſcūqꝫ. Sed an aīa illi⁹ ſic baptizati ſaluet̄: aliq dubitāt. qm̄

nō ſolū eſt neceſſaria imerſio cū ꝓlata forma vboꝝ: imo etiā leuatio q̄ ambo hic ceſſabāt. ď hac materia vide henricū in. c. non vt apponeres. eo. titulo.

¶ Abſq3 omiſſiōe additiōe ꝛc. Ita ꝙ nihil dꝫ addi. qꝛ vt dic̄ hoſti. i forma baptiſmi eē vbū aliud a vbis dn̄i alienū ꝛ iptinēs cēſeri dꝫ. qꝛ forme nihil addēdū vl' ďtrahēdū eſt. de ꝯſe. di. iiij. firmiſſime. ꝛ. c. ſi nō ſanctificat. ꝛ. c. de arrianis.

pr̄is ꝛ filij ꝛ. ſ. ſ. nomē potētis. ſapiētis et benigni. qꝛ inquocūq3 idiomate baptizet: nō debēt poni appropriata tribus pſonis. ſed expreſſa nomina perſonaꝝ. ſimiliter baptizato nō dꝫ dici imergo vl' intinguo. ¶ Scdm eſt ablutio p elemētū aq̄ cuiuſlibet vel maris. vel fontis. vel flumis. putei. palludis. ſiue frigide vel calide in toto corpore facienda. vel ſaltē in

¶ Prepoſteratiōe. vt cu forma fit. Ego bapti3o te in noīe. pa. ꝛ. f. ꝛ. ſ. ſ. amen. Querit qd erit: ſi dicat. Ego te bapti3o ꝛc. R̄. ꝙ valet baptiſm' ſm hoſti. vbi. ſ. ar. C. de teſta. prepoſteri. ꝛ extra de reſcrip. cauſā. ff. de ſolu. nec eni ordo. Alij dicūt ꝯtrariū ar. ff. de ſen. ꝛ inter lo. o. iu. ꝓlatā. Nā ordo vboꝝ de forma ē: ꝛ hoc videt ſecuri⁹. tn̄ tu ſcias ꝙ nō ē vis virū dicat ego bapti3o te. vl' ego te bapti3o: dūmō alia aliqua vba nō trāſmutet. ¶ Sꝫ qd ſi in ꝓlatiōe vboꝝ iterponat mora naturalis: ꝛ cōpēdioſa: vt de reſpirādo: tuſſiēdo: vl ſpuēdo: Dic ꝙ baptiſm⁹ nō viciat. ar. C. de teſta. cū antiqtas. ¶ Et hec etiā q̄ſtio pōt locū hēre: ſi q̄rat de mora iterpoſita in ꝯſecratiōe eucbariſtie. ꝛ vba q̄ dicūt i ꝯfectiōe ſāguinis ſm opiniōnē illorū q dicūt ꝙ vna ē forma illoꝝ vboꝝ. hoc ē corp⁹ meū. ꝛ illoꝝ. hic ē ſāguis ꝛc. Et iūge qd̄ notat p hoſtiē. extra ďcelec. ꝗ. q̄liter. iub. ꝗ. ꝑ ma. hoc ē ſup vbo moꝝ. Tu tn̄ teneas ꝙ due ſūt forme illoꝝ vboꝝ. hoc ē corp⁹ ꝛc. p q̄ panis i corp⁹ trāſſubſtātiat. ꝛ illoꝝ. hic ē ſāguis ꝛc. p q̄ vinū trāſſubſtātiat in ſāguinē. de ꝯſe. di. ij. Panis eſt in altari. ꝛ ſe. ꝛ. c. qs ſit ſāguis. Sꝫ nōne ē ſāguis in corpe: ꝛ corp⁹ in ſāguine: Sic. ſed per cōmixtionē nō per trāſſubſtātiationē ſeu trāſlationē. quod ponit Hoſtienſis. libro. iij. de baptiſmo ꝛ eius effectu.

¶ Paludis Nā ricar. in. iiij. di. iij. ar. iij. q. iij. dicit ꝙ i aq̄ paludis pōt fieri baptiſm⁹. qꝛ ibi eſt ſpēs aq̄. intellige niſi eēt ita condenſa ſicut eſt aqua in glacie. Nam nix ꝛ glacies vel grando ſi diſſoluantur: bene lauabunt. Ideo in tali liquore aque naturalis ſic diſſolute bene fit baptiſmus.

¶ Siue frigide vel calide: qꝛ nihil intereſt aq̄ ſit frigida vel calida cū ſp periculū baptizādi vitādū ſit: vt teſtat guido de mō. ro.

¶ Vel ſaltē in digniore pte. ſ. in capite. qꝛ baptizād⁹ imergi dꝫ: vt appareat mortu⁹ cū xp̄o. Sꝫ ſufficit caput tāq̄ ps ꝑncipalis: vt notat richar. vbi ſupra. qꝛ in capite vigēt ſēſus. Poſtea pectus vt dicit in ſūma angelica. qꝛ eſt ſedes cordis. Tenet tamen cōmunius ꝙ qualitercunq3 contingat eſt baptizat⁹. ꝛ ꝙ ſufficit aſpſio q̄ntūcūq3 modica i caſu neceſſitatis. ꝙ caput debeat imergi: ꝛ ꝙ puer intelligat baptizat⁹ etiā ſi tot⁹ nō imergat: dumodo aliquātū aq̄ ſup eū infundat patet p hoſtiē. vbi ſup. Sꝫ ſani⁹ ē ꝙ imergat aut caput pſūdat: vt ibidē dicit. qꝛ ſi ſol⁹ pes naſceret: nō diceret nat⁹ ſic: nec renat⁹ ſ hec duo egperāt. vt extra de baptiſmo. debitū. ꝛ ſp caput magis attēdi de-

bet:qꝛ ibi viget magis rō hoīs.ꝛ vbi caput ē totū corpꝰ eē videt.ff. de religi.ꝛ ſump.fune.cum in diuerſis. ꝛ extra de verbo. ſignifica. cum olim.

¶ Tertiū ꝙ imerſio fiat ab vno ꝛ nō a pluribꝰ. nā ſi plures dicerent nos baptizamus: nō vere baptizarēt. Ricardus vō in.iiij.di.iij.dicit ꝙ tenet baptiſmꝰ. Sꝫ ꝓ mū tutiꝰ Si qlibet eoꝝ diceret.Ego te baptizo ⁊c. tūc bn̄ eēt baptiſmꝰ. Ita ꝙ nō vnꝰ pueꝝ imergat ꝛ aliꝰ vba ꝓferat. ꝛ eodē tpe qn̄ imerſio vl' aſpſio ſit accedit enī vbū ad elemētū ꝛ ſit ſacrm.

¶ Quartū eſt intentio. De intētiōe ſatꝭ diximꝰ i.c.vl.ꝑme ptis huiꝰ opis.

¶ In adultis requirit fides ꝓpria debēt enī adulti cathecizari ꝛ in fide inſtrui anq̄ꝫ baptizēt. de ꝯſe. di.iiij.iudei quoꝝ ꝑfidia.ꝛ c.ſe.vſqꝫ ad.c. ſine pnia. ꝛ dꝫ eē mora.xl. dieꝝ ſi adulti ſūt qꝛ dꝫ pniaꝫ agere d cōmiſſis.de ꝯſe. diſtin.iiij.ne quod abſit. Sed illud hodi e non ſeruatur. immo infra duos vel tres dies ad arbitriū epiſcopi poterit bap tizari ſm hugo. vide latius in hoſtieſi li.iij.de baptiſmo ꝛ eiꝰ eſſe.§.q̄ ſit eiꝰ forma. ¶ Et nota ꝙ ſi periculū nō iminet : ad ulti ꝑ ſeptē mēſes baptizādi: ſūt inter cathecuminos retinēdi. Sꝫ ſi iminet periculū ſtatī fieri debet. piculū.n.ē ſi differā baptiſmū alicui pagano ardēter petēti baptiſmū ꝛ huiuſmōi. ꝛ ſic intellige. de ꝯſe.di.iiij.iudei.ꝛ.c.ſe. ¶ Paruulis tn̄ baptiſmꝰ differri nō debet:ne morte ꝑueniāt. qd i adultis nō timet. qꝛ ꝯuerſio mētis baptiſmi vicē ſupplere nō dubitat. d ꝯſe.di.iiij. baptiſmi vicē i ꝑncipio

¶ Paruuli in fide ecclie ꝛ parētū. de ꝯſe.di.iiij.q̄ris.ꝛ.c.illud. ꝛ ſi parētes infideles ſūt in vbo xp̄i: dūmodo forma ecclie fuerit obſeruata puuli baptizati itelligūt. de ꝯſe.di.iij.romanꝰ. ꝛ hoc ꝓbat ꝑ mgr̄ꝫ in iaꝝ in.iiij.di. de rn̄ſiōe patrinoꝝ. ꝛ ꝑ hoſti.li.iij. de baptiſmo ꝛ eiꝰ effectu. ¶ Et nota ꝙ abbas.monachꝰ vl' religioſus nō pōt tenere ad baptiſmū.de ꝯſe.di.iiij nō licet.xvj.q.iiij.placuit el.ij. Tn̄ ſi tenēt ſūt cōpatres. ¶ Itē pr̄ vel mr̄ nō poſſūt tenere: ſi ſūt in mr̄imonio. intellige.xxx.q.j.ad limina.alias ꝯtrahēt cognationē ſpūalē. ꝛ etiā baptizādo niſi neceſſitate baptizarēt. Itē nō baptizatꝰ nō pōt tenere ad baptiſmū. de ꝯſe.di.iiij.c.j.baptiſmate lꝫ baptizari poſſit. qꝛ baptizās ē de neceſſitate ſacri: nō ſuſcipiēs ſeu tenēs ad baptiſmū. ꝛ ſi tenet nō erit cōpater: ſꝫ bn̄ baptizās: cū ſit vere pr̄ ſpūalis de quo vide in ſūma angelica Matrimoniū.iij.ipedimēto.vij.§.x. ¶ Itē vnꝰ tenere debet ad baptiſmū tm̄ de ꝯſe.di.iiij.c.in cathecismo.ꝛ.c.nō plures. Sed tn̄ de ꝯſuetudine nō ſuat.

dignioꝛe pte ſcꝫ i capite. ¶ Tertiū ē ꝙ imerſio fiat ab vno:et eodē tpe qn̄ forma verboꝝ exꝑmit: ita ꝙ nō vnꝰ pueꝝ imergat. ꝛ aliꝰ verba ꝓferat.

¶ Quartū ē intētio vl' ſpecialis vl' generaliſ. Specialis aūt intētio ē. vt ille baptizādꝰ mūdet. Gn̄alis aūt ē facere illd qd facit ecclia. Intētio quoqꝫ illiꝰ reqrit q ē baptizādus: ſi ē adultꝰ qꝛ q inuiti baptizāt: nō recipiūt ſacrꝫ. Quītū ē fides ipſiꝰ baptizādi: qꝛ i adultiſ reqrit fideſ ꝓpa. ſꝫ i puul' aliena: qꝛ puuli i fide ecclie baptizāt,

¶ Ad qd tenent levantes de baptiſmo? R. ꝙ tenent admonere quos tenuerũt: vt caſtitaté cuſtodiát: iuſticiá diligát: charitatem teneát: ⁊ ante oia ſymbolũ ⁊ orationé dominicá debét docere. vt in. c. vos ante oia, de ꝯſe. di. iiij. ⁊ mgr in iiij. di. vj. c. pe. dicit ꝙ exigit a patrino diligés cura circa eũ ꝑ quo rñdet qd́ limita verũ ſm tho. qñ paré tes notabiliter negligunt. ¶ Adverte ꝑterea ꝙ in vtero matris totaliter exiſtens nec ex aliquo apparens ab extra baptizãdus eſt. c. qꝛ i maternis. de ꝯſecr. di. iiij. ¶ Utrũ mater ſit aperiẽda Rñde ꝙ nõ ſi é viua qꝛ nõ ſũt faciẽda mala vt veniát bona. ſecꝰ ſi iá eſt mortua. ¶ Sed qd ſi apparet aliqd extra: poterit baptizari. R. Aureolus vbi ſupra ꝙ ſic. ſi pars ꝑncipalis. Si vero appareat pes vel manus tenet ipſe ꝙ non. Lãdulphus in. iiij. di. iiij. q. j. tenet ꝙ ſi pes vel manus appareat ꝙ debet baptizari. tñ natꝰ poſtea: debet iteruz baptizari iſto modo. ſi tu nõ es baptizatus. ego te baptizo. In noie. p. ⁊c. de hoc vide latiꝰ i ſũma angelica. Baptiſmꝰ. vj. ¶ Et ſi natꝰ fuerit cũ pelle ſecũdina poterit baptizari. ¶ Sz qd de monſtro: dicit Lãdulphus in iiij. di. vj. q. ij. ꝙ ſi ꝑpendat duas hére aias: vtputa qꝛ hz duo capita. duos pedes. duas ſpinas i dorſo ⁊ huiuſmõi. ꝙ tũc qlibz baptizet ꝑ ſe: et intingat in loco quilibz ꝑ ſe. Si vero dubitat an ſint due aie. vtputa qꝛ hét quattuor manꝰ. et vnũ caput. vel duas ſpinas in dorſo. tũc credo ꝙ debet baptizari ꝑncipalis abſolute. et alius poſtea ſub cõditione ſcz ſi tu nõ es baptizatus: ego te baptizo. ⁊c. nec baptizet intẽtione vaga. ſz determinãdo ſe ad vnũ. alias nihil faceret ſm. Henri. in quolibz. ¶ Utrũ adultus baptizãdus poſſit cõſtituere procuratoré ad rñdédũ ꝑ eo: vt ſit in paruulis. R. ꝙ nõ textus é in. c. ꝑ paruulis de. ꝯſe. di. iiij. ¶ Quid de illo qui deponit in caniſtro ꝑ chordá: cũ nõ pót manu ad aquá attingere. R. Ricardꝰ vbi ſupra. di. iiij. q. vltima. ꝙ ſic é baptizatus: et ſic ſit finis huius capituli qd́ ampliꝰ deſiderabis: aliũde quere. non enim omnia poſſumus omnes: teſte virgilio in buccolicis.

¶ Capitulũ quartũ.

¶ Quã ob cauſã baptiſmus ſit i aq̃.

Quare baptiſmꝰ ſit in aqua ⁊ nõ i alio liquore? Reſpõde ꝙ ideo ſit in aqua ⁊ nõ in alio liquore qꝛ cũ homo ꝑ pctm̃ primi parẽtis incurrerit immũdiciá ignorantiá ⁊ cõcupiſcentiá: per baptiſmum ab his tribꝰ liberat. Et hoc notat i ꝓprietatibꝰ aq̃ ſcz. puritate. perſpicacitate. ⁊ frigiditate. Nam baptiſmalis aqua ſua puritate nos

q Quare bap. ⁊c. In pñti. ca. reddit rõ q̃re baptiſmꝰ ſit in aqua ⁊ ſatis ſufficiẽt. ſz ſi aliud cupis. adverte ꝙ multiplex é ratio. j. qꝛ aq̃ hét vim ablutiuá: ⁊ ideo ꝯpetit baptiſmo i quo ſordes aie abluũt. de. ꝯſe. di. iiij. c. j. et. j. q. j. De trahe. ⁊ de hac materia vide in Guilelmo de monte lauduno. rubri. de baptiſmo. et in. iiij. ſniaꝶ. diſt. c. qua-

re in aqua tm̄ fiat. qđ incipit. celebraŧ aūt. vbi dicitŧ ꝙ iō fit in aq̄. qꝛ xp̄s ait. ni ſi quis renatus fuerit ex aqua ꝛ ſpū ſancto ꝛc̄. ꝛ qꝛ inopia neminē excuſaret.

¶ Sua perſpicacitate illuminat. ꝑ baptiſmū eni filij lucis facti ſumꝰ: ꝛ erroꝛis tenebꝛas abijcimꝰ.

mundat. ſua pſpicacitate illuminat atq3 ſua frigiditate ab eſtu ꝯcupiſcē tie nos tēperat. Jtez baptiſmus fit in aqua: ne quē inopia excuſaret. Et ne ꝑpter defectū: ſalutis periculum hoīes incurrerēt: ſi in aliquo alio liquoꝛe fieret. ꝛ vt inueniaŧ apud oēs communis baptiſmi materia.

¶ Capitulū quintū.

¶ De triplici baptiſmo

Triplex ē baptiſmꝰ ſcȝ fluminis. ſanguinis. ꝛ flāminis. Jnter hos talis ē dr̄ia qꝛ baptiſmꝰ fluminis a tota pena liberat ꝛ a culpa: ꝛ gr̄az in habitu infundit. ꝛ characterē impꝛimit. Baptiſmus flāminis delet culpaȝ nō ſemel tantū ſed pluries. et habet gr̄am in vſu: in quo cōſiſtit meritū. baptiſmꝰ ſanguinis liberat ab omni tēptatione: ꝛ cōfert ſtatim pꝛemiū. qꝛ pꝛopꝛi

¶ Sua frigiditate. aq̄. n. hȝ vim refrigeratiuā ꝛ iō competit baptiſmo in quo incēdiū fomitis refrigeraŧ. de ꝯſe. di. iiij. c. ij.

¶ Si in alio aliquo liquoꝛe. xciij di. legimꝰ ibi oē qđ rap ꝛc̄. ij. q. vij. c. j.

Triplex eſt. t agiŧ in p̄nti. c. đ triplici baptiſmo: ꝛ ī quo differāt. đ quo agiŧ de ꝯſe. diſ. iiij. baptiſmi vicē. ꝛ notaŧ in glo. prima de p̄ſbytero nō baptizato. c. ij. ꝛ ꝑ hoſtiē. li. iij. de baptiſmo ꝛ eius effectu. §. quot eiꝰ ſpēs. ꝛ in ſūma angelica. baptiſmꝰ. j. iō vide locis qbꝰ ſup̄. ꝛ auguꝰ tractat de triplici baptiſmo li. iiij. de vnico baptiſmo. de fluminis. i. aq̄ baptiſmo ſatis diciŧ in p̄nti ope. De baptiſmo flāminis. i. ſpūs ſcti diciŧ actuū. ij. vos aūt baptizabimini ſpū ſctō. ꝛ iſte ē q ꝑpoſitū ſuſcipiēdi baptiſmū mō debito: ꝛ illud deſiderat cū ſūmo fauoꝛe animi: ſi dabiŧ facultaſ. ꝛ ſi nō inuenit q eū baptizet: ꝛ ſic moꝛiaŧ ad eternā patriā cōuolat. ex quo nō ꝯtēptꝰ religiōis ſȝ articulus neceſſitat baptiſmū excludit. vt legiŧ de iudeo q ſeip̄m baptizauit. extra de baptiſmo. debitū. de ꝯſe. di. iiij. baptiſmi vicē. ꝛ. c. cathecuminū. ꝛ. c. nō dubito. De baptiſmo ſāguinis agiŧ Jo. xij. Baptiſmo hoc habeo baptizari. ꝛ iſte eſt baptiſmꝰ potiſſimꝰ. de ꝯſe. di. iiij. c. cathecuminꝰ baptizatꝰ. Jn quo ſancti innocētes baptizati intelliguntŧ. de ꝯſe. di. iiij. baptiſmi vicē.

¶ Habēt ſe vꝫ excedētia ꝛ exceſſa. Pꝛo quo nota ꝙ baptiſmꝰ flāminis nō ꝯgruit niſi adultis ꝛ hn̄tibꝰ vſū rōnis. d. c. baptiſmi vicem. ꝛ

tm ē martyꝝ ſtatim euolare. ex his pꝫ qͦs ſit melioꝛ īter has ſpēs baptiſmi qꝛ ſe habēt vt excedētia ⁊ exceſſa

¶ Capitulū ſextum.

¶ Quid ſit res tm̄ in baptiſmo: ⁊ qd ſacr̄m: quid res ⁊ ſacr̄m ſimul.

IN baptiſmo quodda; eſt ſacr̄ꝫ tm̄. vt ablutio exterioꝛ. qͦddā res tm̄ vt gr̄a iterioꝛ qͦddam res ⁊ ſacr̄ꝫ vt charact̄.

¶ Capitulū ſeptimum.

¶ De his que in ſacramēto baptiſmi ſunt de ſolennitate.

iſte baptiſm⁹ nō eq̄pollet p̄mo. qꝛ nō remittit̄ tota pena debita pctis ſicut ī primo: ſꝫ plus ⁊ min⁹ ſcd̄m ſuā deuotionē. Itē p̄ iſtū nō ip̄mit̄ character. Itēꝫ p̄uat̄ eccl'iaſtica ſepultura: ſicut ⁊ cathecumini: q̄uis p̄ eis oꝛet eccl'ia. Itē ī iſto req̄rit̄ ꝯtritio vt ſaluet̄: ſꝫ nō in p̄mo: ſꝫ ſolū attritio. Secūdus vͦ baptiſm⁹ excedit p̄mū quo ad p̄miū accidētale: q̄ ē aureola ⁊ etiā eſſenciale ſm̄ petrū de palude in. iiij. qꝛ plus de gr̄a cōfert. ſicut ē ibi mai⁹ op⁹: ſꝫ nō ip̄mit̄ character p̄ ipꝫ ſicut p̄ p̄mū. ⁊ iſte ſcd̄us eſt cōis adultis ⁊ p̄uulis. qꝛ ſi p̄uuli interficiant̄ p̄ xp̄o in deteſtationē fidei: parētes ei⁹ ſūt martyres ſcd̄ꝫ theologos. hec in ſūma āgelica

IN baptiſmo agit̄ in hoc breui c. qd ſit ſacr̄m. qd res ſacr̄i. qd res ⁊ ſacr̄ꝫ. vn̄ nota ſm̄ innocē. in d̄cr̄eali d̄ baptiſmo. q̄ tria ſūt in hoc ſacr̄o ſicut i ſacr̄o altaris. vnū qd ē tm̄ res ſacr̄i. ſ. gr̄e infuſio ⁊ pcti remiſſio. Secūdū eſt ſacr̄ꝫ tm̄ ſcꝫ aq̄ ablués ⁊ ablutio paſſio: intelligo cū debita forma v̄boꝝ alit̄ nō. j. q. j. detrahe. Tertiū qd ē ſacr̄m ⁊ res ſcꝫ character. Aqua ergo v̄bo dn̄i ſctificata p̄pꝛie ē ſacr̄ꝫ ſicut ſpēs panis ⁊ character. Secūdario ſit̄ veꝝ coꝛpus xp̄i vtrū ſit de neceſſitate. R̄. ſm̄ bonā vētu. i. iiij. ſen. di. iij. ⁊ Ricar. ibidē q̄ poſt tp̄s paſſiōis xp̄i. ex quo euāgeliū eſt publicatū. q̄libet etiā ſctificat⁹ in vtero debitoꝛ eē cepit ipſi⁹ baptiſmi. ex quo ad eū inſtitutio p̄uenit. Vn̄ aduerte q̄ niſi aliquo baptiſmoꝝ. ſ. ſāguinis. flāminis. q̄s ſuppleat vicē baptiſmi fluminis. i. aq̄ dānabit̄, niſi eo fuerit baptizat⁹. ſꝫ adult⁹ etiā puniet̄ pena ſenſus ex tali omiſſiōe. qꝛ peccat moꝛtalit̄ nō ſuſcipiēdo. ex quo ad eū p̄uenit inſtitutio. ſꝫ p̄uulus carēs vſu rōnis ſolūmodo puniet̄ pena dāni. Sꝫ aduerte q̄ nō pōt ſuppleri baptiſm⁹ fluminis aliquo mō: q̄n habet̄ opoꝛtunitas ip̄m capiēdi: ſi nō capit̄. ¶ Attēde poſt hec q̄ baptiſm⁹ flāminis ⁊ ſāguinis extēſo noīe ⁊ methaphoꝛice dicūt̄ baptiſmi. qꝛ vterq̄ inſtar baptiſmi hꝫ purificare ⁊ p̄ ꝯſequēs vicē baptiſmi fluminis ſupplere. ⁊ illi duo nō ip̄mūt characterē vt dictū ē. Extat igit̄ opinio q̄ ſi ꝯtingat aliquē taliū baptizatoꝝ baptiſmo flāminis vl' ſanguinis reſuſcitari: tenet̄ denuo renaſci baptiſmo aq̄. de quo baptiſmo. io. iij. venit ieſus ī terrā iudeā ⁊ baptizabat. ⁊ tūc nō diceret̄ baptiſm⁹ iterari. qꝛ nō ſub eadē ſpē iteraret̄. ¶ Ablutio exterioꝛ. ſ. cū debita foꝛma v̄boꝝ. j. q. j. detrahe. in glo. de ꝯſe. di. iiij. inſup. ¶ Gr̄a interioꝛ. Et iſta durat q̄diu baptizatus eſt in ſtatu gratie. alias deficit vt in. c. quomodo. §. ſi. cū ſequentibus.

Quot ſunt de ſolennitate. Lr̃a hui⁹ capituli clara eſt: ſignificationẽ ⁊ rationẽ quare hec octo fiant in baptiſmo: q̃re in rationali ⁊ in ſacramẽtali ⁊ i plurib⁹ alijs doctorib⁹: ne longũ ꝓceſſũ faciam⁹. ¶ Sz q̃rit̃ vtrũ ſacr̃a ſint vera: ſi deſint ea q̃ ad decorẽ ſũt? Rñdet mgr̃ ſniaꝝ in. iiij. qꝫ q̃uis deſint q̃ ad decorẽ ſũt: non ideo min⁹ eſt veꝝ ſacr̃m ⁊ ſanctũ: ſi verbũ ſit ibi ⁊ elementũ. Sz ſi tales ſolẽnitates omittant̃: debẽt ſuppleri. vt in. c. j. de baptiſmo. licet non ſint neceſſarie. Aduerte qꝫ baptiſm⁹ debet fieri cũ chriſmate illi⁹ ãni: aliter punit̃ ſacerdos ꝯtrariũ faciẽs niſi in neceſſitate. de ꝯſe. di. iiij. c. ſi qs de alio. vbi cauet̃ qꝫ qui cũ veteri chriſmate baptizauerit deponat̃ ꝑterq̃ꝫ in mortis neceſſitate. de qua re dicvt in ſũma angelica. oleũ. Aqua etiã oportet ſit bñdicta de ꝯgruo non de neceſſitate. ſm bo. vẽturã. i. iiij. di. i. j. ⁊ ſacerdos baptizãs ſine neceſſitate in aq̃ non ſanctificata: peccat mortaliter.

Quot ſunt de ſolennitate huius ſacramenti? Octo ſcz ſal. oleũ. chriſma. cereus. chriſmale. ſaliua. flatus. virtutez baptiſmatis iſta figurãt: hec cũ patrinis nõ mutãt eſſe: ſz ornant: ſcdm alexãdrũ in ſũma ⁊ de cõſe. di. iiij. c. ſal celeſtis ſapie. ⁊. ea. di. c. poſtea.

¶ Capitulũ octauum.

¶ In quib⁹ locis baptizãd⁹ inungit̃

Quot ſũt loci in quibus inungi debeat baptizãdus? Quatuor. vngit̃ primo in frõte. vt fidẽ publice proteſtet̃. ſecundo in vertice: vt agẽda ab eo ſubtilius intelligãt̃. Ungit̃ tertio inter ſcapulas. vt iugũ xp̃i ſuaui⁹ portet̃ Ungit̃ q̃rto in pectore: vt dulci corde de⁹ diligat̃. hec alexãder vbi ſup̃.

Quot ſunt loci in q̃bus ⁊c̃. Satis ſufficiẽs ratio eſt q̃ reddit̃ in textu in hoc c. viij. Sz vt magis q̃eſcas attẽde qd̃ in rationali p̃te ꝑma. ꝛ̃ica de ꝯſecratiõib⁹ ⁊ vnctionib⁹ dicit̃. ⁊ in codẽ rationali p̃te. vj. ſub ſabbato ſãcto ꝛ̃ica de ꝯfirmatione. ⁊ extra de ſacra vnctione. c. j. ⁊ ibi hoſtiẽſeʒ li. j. de ſacra vnctione. §. a quo ⁊ q̃liter fiat: vbi de vnctione epoꝝ ⁊ ſacerdotũ. imperatoꝝ. regũ. ⁊ de vnctione ſuſcipiẽtiũ baptiſmũ ſatis abunde agit̃. Aduerte tñ qꝫ vnctio baptizatoꝝ fit a ſimplici ſacerdote: ⁊ eſt q̃druplex: vt dicit̃ in textu. Et ꝑme due oleo fiũt ⁊ ante baptiſmũ. ꝑmo in pectore. deinde inter ſcapulas. Alie due fiũt poſt baptiſmũ ſacro chriſmate. ꝑmo in v̄tice. ⁊ hec fit ꝑ ſacerdotẽ. Deinde ꝑ epm̃ in fronte. ⁊ non obſtat q̃uis in de

cretis.xj.di.eccleſiaſticaꝝ dicaꝛ oleo. qꝛ illa dictio oleo ibi ſemel poſita ꝓpriā ⁊ iꝓpriā ſeu duplicē ſignificationē retinet. nā ponitꝛ oleū pro chriſmate: ſicut ecōuerſo chriſma ponitꝛ ꝓ oleo. xcv. di. illud. Quarto vngitꝛ qlibet fidelis xpianus in extremis. De qua vnctiōe poſtea dicem⁹. Nūc de quatuor vnctionib⁹ dicam⁹ quare fiāt. Et nota ſm augustī. di. xj. eccleſiaſticaꝝ ꝙ prime tres vnctiones introducte ſūt potius vſu q̄ꝫ ꝑ aliquā ſcripturā. In pectore fit ꝑma vnctio vt ꝑ ſpūs ſcti donū abijciat errorē ⁊ ignorātiā cordis ⁊ ſuſcipiat fidē rectā. Scḋa vnctio fit inter ſcapulas: vt per ſpūs ſancti grāꝫ excutiat negligentiā ⁊ torporē: ⁊ exerceat bonā operationeꝫ qꝛ fides ſine operibus mortua eſt: vt per fidei ſacrꝫ ſit mundicia cogitationū. In vertice fit tertia vnctio cū chriſmate: vt ſit paratus oī poſcēti de fide reddere rationē: qꝛ ꝑ caput mens intelligitꝛ: ⁊ fit etiā in vertice: vt celeſtis regni particeps fiat inunct⁹ ſm rabanū di. iiij. poſtq̄ꝫ. ⁊ di. v. nouiſſe. cū iam effecti ſūt xpiani baptizati. ⁊ chriſma dat eis nomē ⁊ cōpetit nobis xp̄ianis: qui a xpo. i. vncto nomē accepim⁹. Et vngimur in vertice ſupra cerebrū vbi eſt ſedes ſapie: ad robur ⁊ augmētū grē. Sed ſine vnctione credim⁹ ſolo baptiſmo ſaluari: ⁊ ſine man⁹ impoſitiōe ſpm̄ ſanctū dari: cui deus dare voluerit: ꝑut in actib⁹ aploꝝ legitꝛ. ⁊ hoc ſcriptū eſt in rationali parte ꝑma. Rrica de ꝯſecrationib⁹ ⁊ vnctionib⁹. ¶ Quarta vnctio fit in fronte ab epo: in qua ſpiritus ſanctus datꝛ ad augmentū ⁊ robur. extra de ſacra vnctiōe. c. j. quo robore audeat ꝯfirmat⁹ ꝯfiteri nomē xpi: ⁊ pugnare ꝯtra hoſtes fidei. ⁊ illud robur eſt ꝯtra verecūdiā q̄ magis in fronte oſtēditꝛ q̄ꝫ alibi. ⁊ de hoc. c. viij. hec ſufficiāt.

¶ Capitulū nonum.

¶ De inſtitutione hui⁹ ſacramēti.

Triplicitꝛ ꝯſtat fuiſſe inſtitutū baptiſmi ſacrm̄. materialiter ſcꝫ formaliter ⁊ effectiue. materialitꝛ qn̄ chriſt⁹ baptizatus fuit. formaliter qn̄ dixit. Ite docete oēs gentes. ⁊c̄. finaliter quādo dixit Nicodemo: niſi quis renat⁹ fuerit ex aqua ⁊ ſpū ſancto. ⁊c̄. effectiue qn̄ chriſtus paſſus eſt.

Triplicitꝛ. In hoc. c. ix. patet ꝙ tripliciter fuit inſtitutū ſacrm̄. ꝑmo materialiter qn̄ xps baptizat⁹ fuit. vt patet mathei. iij. marci. j. ⁊ de ꝯſe. di. iiij. nuſq̄ꝫ aqua. vbi vim regeneratiuā contulit aquis. de conſecratione diſtinctione quarta. per aquam.

¶ Formaliter. qn̄ dixit marci vlti. eūtes docete oēs gētes baptizātes eos ⁊ de ꝯſe. di. iiij. ꝓprie circa modū. ⁊ ḋ ꝯſe. di. iiij. iꝓprie in illo v̄bo eūtes. ⁊c̄. ¶ Finaliter qn̄ dixit nicodemo. Jo. iij. niſi qs renat⁹ fuerit ⁊c̄. ⁊ de ꝯſe. di. iiij. fili⁹. ¶ Effectiue qn̄ xps paſſus eſt. Oīa eni ſacrā a paſſione xpi efficaciā acceperūt. ¶ Alij dicūt ꝙ qn̄ miſit iudā cū alijs: fuit inſtitutū ſacrm̄ baptiſmi. j. q. j. dedit. ¶ Et nota ꝙ qn̄ xps baptizatus fuit a ioāne fu

it inſtitutū ſacrām baptiſmi v̄bo et exēplo. ¶ Uerbo aūt ⁊ p̄cepto, fuit inſtitu-
tū cū dixit aplis ſeu diſcipulis. Euntes in mūdū docete oēs gentes baptizātes eos i noīe p. ⁊. f. ⁊. ſ. ſ. de. ꝯſe. di. iiij. ꝓprie. ⁊ infra. eo. debitu. ⁊. c. nō vt appo-
neres. Sꝫ illud dixit eis ſm̄ mgr̄m ſniaꝝ. in. iiij. di. c. de inſtitutionē baptiſmi: poſt reſurrectionē p̄cipiēs eis devocatiōe gētiū: quos ante paſſionē miſerat ad p̄dicādū in iudea ⁊ ad baptizandū dicēs. in viā gentiū ne abieritis. Iā ergo inſtitutus erat baptiſm⁹. qꝛ baptizabāt ſimul ⁊ p̄dicabāt. ¶ Et ſi qs q̄rat vtrū apli ⁊ diſcipuli fuerint baptizati. Rn̄de. q̄ ſic ⁊ ꝓbat̄ p illud qd̄ xp̄s dixit: qui lot⁹ eſt nō indiget: niſi vt pedes lauet et facit ad hoc alexāder de ales i. j. li. ſ ime; theologice v̄itatis. c. ix. ⁊ i rōnali. p̄te. vj. ſub ſabbato ſcō. Rn̄ica d̄ baptiſmo: cum ꝯcordātijs ibi allegatis vbi lati⁹ vide.

¶ Capitulū decimū.

¶ De effectu baptiſmi.

Effect⁹ baptiſmi duplex eſt ſcōm alexādruꝫ. Ad alia ſacr̄a p̄parat. quia baptiſm⁹ eſt intrantiuꝫ A peccato mundat qd̄ ſignatū eſt in mari rubro: vbi ſubmerſi ſūt egyptij: ſꝫ filij iſrl̄ exierūt ſalui ⁊ ſecuri. exodi. xiiij. Nota q̄ in baptiſmo delet̄ originalis pcti macula: fomes nō tollit̄ ſed remittitur: penā relaxat. Unde pueri induunt̄ veſte cādida. Rationalē illuminat. vn̄ ponit̄ ſal in ore. Concupiſcibilē ad bonuꝫ inflāmat. vn̄ dat̄ candela puero. Iraſcibilē cōfortat. vnde iſrl̄ vicit amalec. Exodi. xvij. Poſt trāſitum maris rubri. Innocentiam tribuit. qd̄ figuratū eſt per columbā: q̄ ſedit ſup ieſuꝫ baptizatū. Mathei iij. characterē imprimit: hoc ſignat̄ per mare vitreū in Apocalypſi. iiij.

¶ Effect⁹ baptiſmi. ⁊c̄ ca. x. cui⁹ cō text⁹ ſūpt⁹ ē p̄tizer alexādro p̄ti ex maniplo curatoꝝ. et lr̄a plana ē: dicem⁹ tn̄ aliqd vbi op⁹ fuerit ¶ A pctō mūdat. oīa. nāq̄ȝ pctā origina lia ⁊ actualia baptiſm⁹ tol lit ſine pn̄a: vt pꝫ. de. ꝯſe. di. iiij. ſine pn̄a. ⁊ de. peni. di. vij. §. hoc aūt. ⁊. c. ſe. ⁊. c. regenerāte. null⁹ expectet vt ꝓbat̄ q̄ talis moriēs purgatoriū tāgit. vt dicit̄ i hoſtiēſi. li. iij. de baptiſ. ⁊. c. effectu. ſꝫ ⁊ p penitētiā: ſi poſtea corruerit hō reſurget ⁊ reparabit̄: ⁊ nou⁹ efficitur: vt pꝫ p dictū hoſtiēſeꝫ. ſup. ca. j. de ſūma trini. §. ſacramētoꝝ. ⁊. §. f. ⁊. l. di. ferrū. rō q̄re oīa pctā deleāt̄, eſt: qꝛ baptiſm⁹ ē ad regenerādū iſtitut⁹. vnde ibi trāſit hō de p̄tāte tenebraꝝ. i adoptiōe filioꝝ dei Et ibi maxime apit̄ largitas mīe dei i p̄mo aduētu. et hoc ē qd̄ paul⁹ dicit ad Thimoteū. ij. p lauacrū regn̄atiōis ⁊ renouatiōis ſpūs ſcti: quē effudit i nos abūde.

ꝛ.xv.fomitē mititigat. qꝺ̄ figurat a-
que frigiditas. cōmunionē ecc̄łie ꝑ-
ſtat.ſicut ieremie circūciſio: Quis ſā
ctificatus fuerit in vtero. A ſatiſfa-
ctione exteriori liberat: quia nō req̄
rit gemitū neqȝ planctū: intellige ex
teriorē Nā interior requirit in adul
to ſcȝ ꝯtritio. Poteſtatē diaboli mi

¶ Fomitē mitigat ipa culpa q̄ macla ē delet i baptiſmo.pena aūt q̄ fomes appellat ſiue peccādi ꝓnitas remāet poſt baptiſmū.lȝ.n.curet i baptiſmo culpa quātū ad reatū dānationis eterne.tñ remāet ipa pena q̄ntū ad actū ꝛ motū cōcupiſcēcie.cū q̄ nos oportet q̄ꝺdiu viuim⁹ pugnare: niſi extigua tur ꝯcupiſcēcia ꝑ grām ſic̄ fuit extīcta cōcupiſcēcia in btā v̄gine i ꝯceptiōe filij: ꝑ grāȝ ſingularē.aug⁹ dicit ꝙ peccatū oīgiale poſt baptiſmuȝ tranſit reatu ſȝ remanet actu ſcȝ quo ad fomitē nō tñ tollit notā ſeu irregularitatē: ergo nec bigamiā xxvj. di.accuti⁹.ꝛ.c.vna tātū.hanc materiaȝ pulchre tractat dn̄s innocētius in c.maiores.de baptiſmo. Et nota ꝙ diximꝰ ꝙ nō tollitur nota ſeu irregularitas: tu intellige: ꝙ illa irregularitas nō tollitur: que prouenit ex defectu ſacramenti. vnde bigam⁹ ante baptiſmū vel poſt nō poteſt ꝓmoueri: ſimiliter corrupta: vel ante vel poſt nō pōt vellari.de his hētur.xxvj.di.acutius. Si vero irregularitas ꝓueniat ex pctō: ſic tollit ſcd̄ȝ cōmuniter doctores. Irregularitas homicidij. Sȝ ſi homicidiuȝ ſit ſine peccato: ut in iudice et huiuſmodi ſic ſcd̄ȝ aliquos irregularitas nō tollitur vt nō.xxvj.di.c.deinde. Sȝ ſm̄ ſcotū in.iiij.di.xxxiij.irregularitas cuiuſcunqȝ homicidij tollitur: qualitercūqȝ ſit cōmiſſum.hoc ſequit gloſa.xxxiiij.di. Si quis viduam.et.xxxij.di.§.Ecce.et hec eſt verior opinio. Alia autem irregularitas que prouenit ex deffectu nataliū non tollitur. ¶ Et nota ꝙ infamia tollitur.ſm̄ gloſam in.d.c.ſine pn̄ia.de.conſe.diſtin.iiij. Ratio: quia per baptiſmum tollūtur peccata ꝛ ea que ſequūt ex peccatis ſub ratione qua ſunt peccata.ꝛ ideo cū infamia ꝯſequat peccatū ꝛ ſub ratione peccati: ideo tollitur.

¶ A ſatiſfactiōe exteriori liberat. Nā grā i baptiſmo nō q̄rit gemitū vel plāctū: nō op⁹ aliqꝺ̄ exteri⁹: ſed ſolā ꝯtritionē cordis ꝛ fidē.et ſic oīa gratis cōdoat: vt ꝓbat de ꝯſe.di.iiij.tūc valere.ꝛ.c.ſine pn̄ia ſm̄ ambroſiū.ad idē de.peni.di.j.§.ſimilit in fine.et hoc intellige quātū ad pctā actualia: nā originalia per vim ſacramenti remittuntur paruulis. Secus in adultis in quib⁹ requiritur cordis contritio.alias etiā originalia nō remittent ꝛ hoc intelligas: etiam ſi dormientes baptizentur vel amentes ſed poſtea vigilant vel ſani facti ſunt ꝛ ſui compotes nec conteruntur. Sed ſi nullum peccatum actuale commiſerant: vtputa quia a natiuitate continuo furore laborauerunt: non video dicit hoſtienſis libro tertio de baptiſmo et eius effectu quare talibus non dicam peccata dimitti et originalia et actualia.et hoc dic̄. comprobatur extra de baptiſmo maiores.§.ceterum et ſequen.ſcd̄m hoc intellige qꝺ̄ precedit.et qꝺ̄ legit de conſecratione.diſtin.iiij.a.c.paruulo recenter nato.vſqȝ ad.c.manus quoqȝ.et.xxvj.q.vj.qui recedunt. Et infra eodem maiores.§.verū.ꝛ.§.ſequen.hic vero ꝛ ſequen. ¶ Patet in dictis ꝙ requiritur

infra eodem ſ. titulo de baptiſmo.

i. ſequentibus

contritio de peccatis factis ante baptiſmū ſm Alexādrū ꝺ ales i ſcda ſcde ita ꝙ teneṫ baptizādus adultus cōteri de omnib⁹ mortalib⁹ que recordatur: etiā de venialib⁹ in genere ⁊ forte de venialib⁹ maioribus que recordatur particulariter. de hoc vide in ſūma angelica. Baptiſm⁹. vj. ¶ Unde ſi aliquis adult⁹ baptiſmū accipit ficte. ſcz qꝛ non ꝯteratur quādo recipit: licet character imprimatur: nō tamē gr̄a nec remittunṫ peccata: ſed tūc ꝺmū icipit operari cū fictio recedit: qꝛ adueniente ꝯtritiōe hēbit effectū baptiſmi ſcz remiſſionē peccatoꝝ. ut patet. de ꝯſe. di. iiij. Tunc valere. ⁊ hoc intellige quo ad penā pctōꝝ precedētiū baptiſmū. ſꝫ nō quo ad penā ſequentiū baptiſmū. et ideo pn̄ia eſt ei iniungenda de ꝑpetratis poſt baptiſmū ſm .l. Bonā vētura in. iiij di. iiij. ar. ij. q. iij.

¶ Januā celi apit. vt dixim⁹ aſſignādo differentiā inter ſacr̄a veteris legis et ſacr̄a noue legis ſcz in. c. v. ꝓme ꝑtis hui⁹ opis. vbi Bedā allegauim⁹ in homelia dicentē ꝙ illud opaṫ baptiſmus in lege gr̄e: qꝺ circūciſio in veteri lege excepto ꝙ ianuam celi nunꝙ̄ apuit circūciſio: qꝛ nodū erat ꝑciū nr̄e redēptionis ſolutū. ſꝫ poſtꝙ̄ xp̄s paſſus ē: oīa ſacr̄a ex paſſiōe ei⁹ habuerūt efficaciā iuxta illꝺ apl̄i ad titū. c. iij. nō ex opib⁹ iuſticie q̄ fecim⁹ nos: ſꝫ ſcdꝫ ſuā miam ſaluos nos fecit. Per lauacrū regenerationis et renouationis ſpirit⁹ ſancti: queꝫ effudit in nos abunde per ieſuꝫ xp̄m ſaluatorē noſtrum ⁊ ſm nicolaum de lyra ibidem.

nuit qꝺ ſignat exſufflatio. ianuā celi aperit. qꝺ ſignatū eſt quia xp̄o baptizato aperti ſunt celi. Mathei. iij. ¶ Et notandū ꝙ paſſio xp̄i aperuit ianuā celi per cauſam meritoriam ⁊ ſatiſfactoriaꝫ generalē. Baptiſmus aūt aperit per cauſam efficientē ſingularē. os ad laudandū. et aures ad audiendū aperit. vnde ponıṫ ſaliua in nare ⁊ aure pueri. Templū xp̄i efficit. vnde dicıṫ baptizato. exi imūde ſpūs ⁊ da locū ſpiritui ſctō. laudabilem corā deo reddit. vnde balſamus eſt in chriſmate. ¶ Solēt pueri bap

¶ Per cauſaꝫ efficientē ſingularē. vn̄ duplex cauſa ē vniuerſalis vel potius vniuerſaliſſima. ſ. de⁹ q ē cā omniū ⁊ cauſa ſingularis ſ. baptiſm⁹ ⁊ alia ſacramēta. dn̄s bene poteſt pctā remittere abſꝙ ſacroꝝ ſuſceptiōe. Sꝫ voluit ꝙ infirmitas pctōꝝ ꝑ ſacramētoꝝ medicinā curareṫ tanꝙ̄ ꝑ cauſaꝫ ſine q̄ nō fit remiſſio. ſi ſacr̄a hēri poſſunt: et ex ꝯtēptu dimittūṫ poteris hoc exēpliſicare i baptiſmo: cū xp̄s dixit: niſi qs renat⁹ fuerit ex aq̄ ⁊ ſpū ſcō. ⁊c̄

¶ Os ad laudandū. ⁊c̄. quare hoc fiat vide in Rōnali ⁊ in alijs doctorib⁹ ⁊ etiā in decretis. de. ꝯſe. di. iiij. c. ex hinc. ⁊. c. ſal[illegible] celeſtis. i quo vl̕ agiṫ. quare ſale iniciāṫ cathecumini. ⁊c̄. breuitatꝭ cā ꝑſcruteṫ lector.

¶ Saliua i nar[illegible] de. cōſe. di. iiij. c. poſtea tāgūṫ ei nares ⁊ aures de ſaliua. ¶ Exi immūde ſpūs quare baptizandi exorcizenṫ. vide. di. iiij. c. De hinc iteꝝ. de exorcizatiōe et exſufflatiōe ⁊ ceteris q̄ ſiunt ante val-

uas eccl'ie ⁊ intra eccleſiam ⁊ dicuntur ſuper baptizandum vide .de.conſe.di. quarta per multa capitula ⁊ alibi vbi volueris.

¶ Uſqȝ ad paſcha. niſi vrgeat neceſſitas. p quo nota ꝙ ſolēne baptiſma fit in vigilia reſurrectiōis ⁊ pēthecoſtes. ſed vrgēte neceſſitate. ve luti neceſſitate obſidiōis. vl' neceſſitate pſecutionis gētiliuȝ vl' naufragantiū. ſvl' neceſſitate egritudinis. vel vt ꝓprius dicā neceſſitate nature: q̄ facile diſſolui pōt: ita ꝙ neſcim⁹ diē neqȝ horā. ſingulis dieb⁹ ⁊ horis fit baptiſm⁹ nō ſolēnis. v. di. baptizari. de hoc vide. vj. parte rōnalis ſub ſabbato ſctō. Rica de baptiſmo.

tizandi vſqȝ ad paſcha ⁊ penthecoſten: niſi vrgeat neceſſitas vel timeatur periculū: reſeruari ad ſignandū ꝙ in baptiſmo fit reſurrectio ſpūalis: ⁊ grā ſpūs ſancti dat. ¶ Baptiſmus xpi ⁊ ioānis ꝯueniunt in materia ⁊ in modo mergēdi: ſed differunt in forma. quia baptiſmus ioānis tradebat in noīe venturi Differūt etiā in effectu. quia baptiſmus xpi viuificat ioānis aūt nō. Jtē i fine ꝙ baptiſm⁹ ioānis ad baptiſmū xpi īuitabat

¶ Capitulū vndecimū.

¶ Baptiſmus xpi ⁊ iohānis: de differētia iter ſacra veteris legis ⁊ ſacra legis grē dictū eſt ſup i textu capituli quīti pme ptis hui⁹ opuſculi cū ibi notatis Sed vide in decretis di. iiij de ꝯſe. ⁊ in. iiij. ſniaꝝ. vbi auguſtini auctoritate pbat ꝙ ſacra vetera ꝓmittebāt ⁊ ſignificabāt tm̄. hec aūt. i. ſacra legis grē dant ſalutē vide etiā manipulū curatoꝝ de hac mā ¶ Cōueniūt i materia. qꝛ vterqȝ i aq̄

¶ Et in modo mergendi. nam tam mergebantur baptizati a ioanne: q̄ȝ mergebantur ⁊ merguntur qui baptizantur a chriſto.

¶ Sed differūt in forma. qꝛ iohānes baptizabat in noīe vēturi: vt dicit in quadā glo. auguſtini ſup iohānē. ⁊ in caplo nō regenerabant ⁊ in glo. de ꝯſe. di. iiij. ⁊ baptizādo in aqua tm̄ corpora lauabat ad deſignandū illū ideſt xpm q ſuo baptiſmate lauat aīas ⁊ iohānes abiles faciebat eos qui ab eo baptizabant ad xpi baptiſmū. vt patet de ꝯſe. di. iiij. nō regenerabant. ⁊ in homelia Gregorij que legit ſup illud euāgeliū. Miſerunt iudei ab hieroſolymiſ ¶ Xps aūt baptizabat in ſpū ſctō ⁊ pctā dimittebat ⁊ ſemp dimittit in baptiſmo. vt patet in eadē homelia ⁊ in dicto. c. nō regenerabant. ⁊ formā tradidit baptiſmi: cū dixit. ite baptizate oēs gentes in noīe pa. ⁊. fi. ⁊. ſ. ſ. ⁊ hac vtit romana eccl'ia nr̄m caput. extra de baptiſmo ⁊ eius effectu. c. maiores Cōtulit etiā aqs vim regeneratiuā tactu ſue mūdiſſime carnis: vt patet de ꝯſe. di. iiij. p aquā baptiſmi. ⁊ in eadē di. Nūqȝ aqua baptiſmi. Uñ nota ꝙ baptiſmus iohānis nō fuit ꝓprie baptiſmus: ſed baptiſmi aſſuefactio: vt notat in. c. nō regenerabāt. teſte augu. Jnde fuit ꝙ licet baptizati eēnt ab eo: quidā tm̄ cū iteꝝ baptizati fuerūt nō fuit facta iniuria ſacro. qꝛ ei⁹ baptiſm⁹. i. ioānis ſacrm nō erat vt eadē di. aliud. Alij ꝓpter ſacrm circūciſiōis qd ceperāt ⁊ fidē q̄ȝ ple

ne habebāt nō ſūt rebaptizati. vt notaꝛ. de ꝯſecra. di. iiij. i. glo. capitli. ex quo
¶ Et aduerte ꝙ baptiſmus nō habuit plenū effectū: niſi poſt morte xpi nr̄e ſalutis pciū: nā ante paſſionē dn̄i ianua celi nō fuit apta: ſʒ poſt eandē paſſionem glioſaʒ celi ianua apta ē. vt pȝ de. cōſe. di. iiij. c. ꝓpūe in morte crucifixi. ¶ Itē ꝯſiderari oportet ꝙ baptizati p ioānez rebaptizabāt p xpm. ut pȝ. infra. q. j. c. dedit baptiſmū iudas cū ſua gloſa vbi plene de baptiſmo ioānis igit ibi vide et i alijs doctorib⁹ eccleſie romane ꝯcordib⁹ quib⁹ me ſubmitto. ſʒ an oēs baptizati p ioānē eēt ncēe rebaptizarēt p xpm vide. de. ꝯ. di. iiij. c. ex quo ꝛ alibi: vbi meli⁹ de hoc agi repereris. De iſto baptiſmo ioānis agit. j. q. j. dedit. ꝛ d. ꝯſe. di iiij. aliud ꝛ. c. nō regenerabant. et i guilelmo de mōte lauduno in ſuo ſacramētali. ſʒ ſcias ſūmati ꝙ baptizati baptiſmo ioānis rebaptizabant baptiſmo xpi. et hec ē ꝯcluſio vera ſcdʒ doctores catholicos: ſalua determinatione eccleſie catholice.

¶ De catheciſmo ꝛ exorciſmo.

CAtheciſm⁹ ꝛ exorciſm⁹ tāꝙ ꝓparatorij premittunt baptiſmo: vt in ipo efficacius operet gr̄a. tribus ō cauſis catheciſmus inſtitutus eſt. Primo ꝓpter inſtructiōez. de articulis oībus ad fidei ſuſceptionē. Secundo ꝓpter reſponſionē ad fidei ꝓmiſſionē. Tertio ꝓpter reſponſionē ad fidei obſeruantiam. Quia vero adultus pctm̄ ꝓprium habet: requirunt hec ab eo

¶ Catheciſm⁹. hoc eſt. ca. xj. cui⁹ declaratio tāgit p hoſtieſez. li. iij. de baptiſmo ꝛ ei⁹ effectu. §. que ſit ei⁹ forma. Et nota vt ſignificatiōes vocabuloꝝ nō ignores: ꝙ cathecizare idē eſt: ꝙ ſtruere. et pducit. pe. ꝛ dicit a catheſis qḋ ē doctrina ſiue loc⁹ doctrine. et hoc verbū plura ſignificat. vn̄ verſus. Septē. cōſumat repħēdit. ſiue refutat. inſtruit. informat. docet. imbuit. hec cathecizat. ꝛ ſic declarat p mamotretū ad galatas. vj. et exorciſm⁹ grece: latine dicit adiuratio: vt cū dicit. exi ab eo ſpūs imūde. Sʒ vt pleni⁹ hoc itelligas aduerte ꝙ antiquit⁹ anq̄ȝ aliqs baptizaret: cathecizabat. i. inſtruebat vel ſcrutabat. nā baptizād⁹ debȝ in fide inſtrui ꝛ in ſymbolo. idē vocat ſcrutiniū q2 talis ſcrutat. i. iterrogat de articlis. De catheciſmo hēs ō. ꝯſe. di. iiij. i catheciſmo. ꝛ tāgit. de cog. ſpi. ꝯtracto. De ſcrutinio hēs. de capell. mo. c. ij. i ꝓncipio. Hec duo. ſ. catheciſm⁹ ꝛ exorciſm⁹ rudiū ꝛ neophitoꝝ ſūt ꝛ precedūt baptiſmū: nō tn̄ ſūt adeo neceſſaria: ꝙ ſufficiāt ad ſalutē: et qui ſine ipis poſſit qs baptizari de. ꝯſe. di. iiij. firmiſſime. ꝛ. c. nec quēq̄ȝ abigit tn̄ ſpūs imūd⁹. i. debilitat: vt min⁹ noceat vel oſtēdit i ꝓmo abigēdū ſcdʒ hoc itellige. de. ꝯſe. di. iiij. cathecuminū. ꝛ. c. ſiue puuli. ꝛ. vij. c. ſequētia. hoc tn̄ hodie nō ſeruat i paruulis. ſʒ oēs in ſabbato ſcō deportant ad baptiſmū: ꝛ antea. ſic ꝛ qn̄ placet pſbyteris cathecizāt in adultis etiā arbitriū epoꝝ ſeruat: ſʒ bene ē vt an̄ baptiſmū ſi pōt ſine piculo fieri iſtruāt. ¶ Sine piculo aūt nō ſine cauſa dixi. Quid

cui ſiqs iude⁹ veniat ad me petēs baptiſmū ꝛ dicēs ꝙ ſtatiȝ baptizeť. alioquin ſi morā adhibeo piculū eſt: ne alij iudei ipm interficiāt: ſi hoc ppendāt. hoc habitū eſt de facto. Et qꝛ ppēdi ꝙ verū dictū eſt. ſtatim ei expoſui: dicit hoſtiēſis vbi ſup̄ fidē catholicā quāto diligēti⁹ potui: ꝛ baptizaui ad hoc in auctē. quo. oportet epi. §. igitur ordināndus eps. ꝛ de. ↄſe. di. iiij ne qḋ abſit. Sin aūt nullū piculū imineat: tūc vel per octo mēſes: vel p alias arbitrarie ſūt huiuſmōi inter cathecuminos retinēdi. et ſic intellige de. ↄſe. di. iiij. iudei. ꝛ. c. ſe. ¶ Et nota ꝙ quis nō debȝ oi tpe baptizari. niſi neceſſitate lāgoris vł mortis vel belli periculo iminēte. de. ↄſe. di. iiij. venerabilis. ꝛ. c. baptizādi. ꝛ c. de cathecuminis. ꝛ. ſe. Uel dicꝙ illud i adultis locum hēt tm̄ nō in paruulis: quib⁹ pter baptiſmū fluminis vel ſanguinis: nulla ſal⁹ pmittiť. de. ↄſe. di. iiij. nulla. Nā in paruulis timēdū eſt: ne morte preueniātur. In adultis aūt hoc nō timeť: qꝛ ibi ↄuerſio mētis baptiſmi vicē ſupplere nō dubitať: vt pȝ. de. ↄſe. di. iiij. baptiſmi vicē in pnci. ꝛ. poſt mediū ibi. ſicut autem in latrone. ꝛc̄. ꝛ capitu. baptizandi ſibi.

ꝛ pro ſe reſpondere debet. Paruul⁹ aūtquia nō habet pctm̄ actualē: nec per ſe reſpōdere pōt: requirunť hec ab eo per vicariū. quia pro ipo reſpōdet de fidei obſeruantia. Exorciſm⁹ ideo inſtitut⁹ eſt vt baptizando diaboli poteſtas repellať. Nam ppter pctm̄ hominis diabol⁹ in hoīe poteſtatem accepit. ꝛ etiā in illa que veniunt in vſuȝ hoīs: vnde tam adulti

¶ Paruul⁹. qꝛ paruuli p ſe reſpōdere nō poſſunt. Reſ̄det patrin⁹. in. fide. n. parētū ꝛ pƀinoꝝ paruuli ſaluāť ꝛ baptizati intelliguntť de. ↄſe. di. iiij. q̄ris. ꝛ. c. illud. ¶ Quid erit ſi parētes vel patrini infideles ſūt: Dicas ꝙ inhilomin⁹ in fide ecclīe baptizati itelligūť: ꝛ in verbo xp̄i. dūmodo forma ecclīe fuerit obſeruata. de. ↄſe. di. iiij. Roman⁹. ſȝ ſi forma obſeruata non ſit vel nō intēdebat baptizari baptizat⁹: nihil agit. lȝ. n. intētio offerētis vł parentū nō ↄſideretur. de. ↄſe. di. iiij. nō aliud. cōſiderať tm̄ intētio baptizati baptizato ↄtraria: vt notať p hoſtiēſē. li. iij. ḋ baptiſmo ꝛ ei⁹ effectu. §. Quis ſit effect⁹. ℣. effect⁹ aūt iſte. ꝛ. ſe. ↄſiderať etiā intētio baptizātis: q ſi intēdat nō baptizare: nihil agiť. qcquid gr̄a. ꝛ alij dicāt: vt ifra. q. j. §. ecce qn̄. de. ↄſe. di. iiij q̄uis. ꝛ. c. ſolet. ¶ Sȝ ſi intēdit baptizare: vel nō hēat itētionē baptizato ↄtrariā. valet. vn̄ ebri⁹ baptizat. j. q. j. dedit. ꝛ vt apparet p hoſtiēſeȝ vbi ſup̄. §. que ſit ei⁹ forma. ℣. ſolutio: aut baptizās. ꝛ. ℣. qd ſi baptizās nō itēdit. ꝛ ſic itellige de. ↄſe. di. iiij. quos a paganis. ꝛ hoc qn̄ puuli ſūt hi qui baptizāť: ꝛ q nihil itelligūt. ¶ Quid ergo de adult: iſtoꝝ fides ↄſiderāda ē: ꝛ debēt cathecizari ꝛ i fide iſtrui anq̄ baptizēť. de. ↄſe. di. iiij. iudei quoꝝ pfidia. ꝛ. c. ſe. vſqȝ ad. c. ſi ne pn̄ia: ꝛ debȝ eſſe mora. xl. dieꝝ ſi adult⁹ ſit qdā pn̄iaȝ agere de cōmiſſis. de. ↄſe. di. iiij. ne qḋ abſit: ſȝ illud hodie nō ſeruať. imo ifra duos vel tres dies ad arbitriū epi poterit baptizari ſm hugo. ¶ Et vt recti⁹ logi⁹ ve intelligas materiaȝ patrinoꝝ: nota ꝙ patrini cū ſint apud deū fideiuſſores p paruulis qui in baptiſmo ſuſceperūt: ut notať de ↄſe. di. iiij. vos ante oīa. debēt adhibere

ſollicitudiné circa eũ ꝑ quo reſpõdét in baptiſmo. Sꝫ vt tradit mgr ſniarũ in iiij. paruul⁹ tenebit: nõ ſpõſor: ſi ut cautio impleat: quãtũ in ſe eſt: opam dederit. qꝛ exigit a patrino diligẽs circa eũ pro quo reſpondet ſollicitudo. de hoc Aug⁹. certiſſimã amiſiſtis cautioné: qua renũciare põpis diaboli ſpopõdiſtis. ¶ Que eſt rõ ꝙ neceſſarij ſunt patrini: qꝛ infans fari vel credere neſcit idirco patrinus interrogat: ⁊ reſpõdet pro eo. et in ei⁹ fide ⁊ ꝓfeſſione ſaluat. Qđ etiã in egroto. muto ⁊ ſurdo baptizãdis ꝯtingit ſm rationale. pte. vj. rica de baptiſmo. qꝛ ſicut paruuli alieno errore damnati fuerãt: ſic ex aliena ꝓfeſſiõe ſaluari poſſe neceſſe é de ꝯſe. di. iiij illud. ⁊. c. ſe. quare. Et cuꝫ paruuli baptizati ad intelligibilé etaté ꝑuenerint debent patrini inſinuare illis ꝓfeſſioné quã ꝑ eis fecerũt illiſqꝫ iniũgere orõnez dominicá ⁊ ſymbolũ addiſcãt: quẽadmodũ iniũctũ eſt patrinis ipis a ſacerdote baptizante ⁊ ab epo ꝯfirmãte. tenet quippe quilibꝫ xpian⁹ adult⁹ orõné dñicã ⁊ ſymbolũ ſcire: vel in lingua latina vel materna. et ſi patrini docere filiolũ neglexerint grauiſſime peccãt. ¶ Hinc eſt ꝙ null⁹ effici debet prin⁹ niſi ſciat ſymbolũ ⁊ orõné dñicã. vt eadé. di. c. ſe. ¶ Debꝫ etiã patrin⁹ pro poſſe cuſtodire ne a fide ⁊ iuſticia deuiet filiol⁹ ſu⁹. caſtitaté cuſtodiat. iuſticiã diligat ⁊ charitaté teneat: vtpote reſpõſur⁹ in die iudicij de oi exceſſu illi⁹ hec in rõnali vbi ſupra. ¶ Quattuoꝛ genera pſonaꝝ eccl'ia nõ ſuſcipit in patrinos. Primũ gen⁹ eſt monachus. abbas. abbatiſſa. moniales ⁊ huiuſmodi. de. ꝯ. di. iiij. nõ licet abbati Secũdũ gen⁹ ſũt infideles. ea. di. in baptiſmate. vbi cauet. ꝙ nõ baptizat⁹ nec ꝯfirmatus: aliũ in chriſmate vel baptiſmate tenere nõ põt. Tertiũ gen⁹ eſt qui nõ ſunt cõfirmati: vt dictũ eſt: nã qui alios tenere nõ poſſunt in baptiſmo: vel ꝯfirmatiõe: nõ eni vere debét vocari fideles: vnde nec veri teſtes eſſe poſſunt. ij. q. vij. nõ põt. ⁊. c. ſe. Quartũ gen⁹ é vir ⁊ vxoꝛ ſimul. xxx. q. iiij. qđ videt: niſi ꝑus ãbo votũ emiſerint caſtitatis. ¶ Querit quot patrini ſufficiũt ad leuãdũ pueꝝ. Rñ. ꝙ aliqñ vnus tã in baptiſmo q̃ꝫ in cõfirmatione. vt de. conſe. di. iiij. Nõ plures. ſꝫ hoc in caſu neceſſitatꝭ: ſalua ſp determinatiõe ſcé eccl'ie. Aliquãdo duo. ꝓpter vnioné diuinitatis ⁊ hũanitatis in xpo. Aliquãdo tres propter trinitaté pſonaꝝ: nec plures quã tres ſunt admittẽdi iuxta illud mathei. xviij. in oꝛe duoꝝ vel triũ ſtat oẽ verbũ: tñ de cõſanguineis nõ obſtat ſi ſint plures: vt dr i glo. floreti maioriſ. ¶ Itẽ no. ꝙ patrini tãte etatis debét eé: ꝙ poſſint eé memores ſuoꝝ factoꝝ teſteſqꝫ certiſſimi: ⁊ nõ vacillãtes. ⁊ hec đ ſacro baptiſmi

quã paruuli exorcizari debent ad expulſionez diabolice poteſtatis Hec ille Alexander.

¶ Capitulũ duodecimũ.

¶ De ſacro confirmationis.

Confirmatio eſt cõſignatio facta cum chriſmate in frõte baptizati ab epiſcopo cum certa forma verborũ ad au-

Onfirmatio. ¶ Capitulū .xij. in quo diffinit̄ cōfirmatio et bene: ⁊ declarat̄: que ſit materia. forma ⁊ intentio . ⁊ quot ⁊ que requirūt̄ ex parte ep̄i ꝯferentis. et quot ex parte ſuſcipiētis Sꝫ vt vberi⁹ intelligas attēde ꝙ Cōfirmatio ē plenaria diuine gr̄e infuſio ar-

dacter nomē xp̄i confitendū. Quot requirunt̄ in hoc ſacr̄o de ſacramēti ſubſtātia? Sex. Duo ex p̄te ſacr̄i ſcꝫ Materia ⁊ forma. Uñ materia cō firmatiōis ē chriſma ꝯfectū ex oleo ⁊ balſamo Forma eſt quā profert epi ſcopus ſcꝫ cōſigno te ſigno crucis cō firmo te chriſmate ſalutis. In noīe p̄ris ⁊ fi. ⁊. ſ. ſ. amē. In fronte detur: et cum chriſmate cōſecrato ab ep̄o. Tho. in. iiij. Duo aūt ſunt in hoc ſa cramēto ex parte miniſtri ſcꝫ digni tas pontificalis. et intentio debita. Duo ex parte ſuſcipientis ſcꝫ frons in qua debet fieri chriſmatio: ⁊ ꝙ cō firmandus ſit baptizatus.

mans inſtruēs ⁊ corroborās baptizādos ad ꝯfitēdū firmiter nomē xp̄i. de ꝯſe. di. v. ſp̄us ſctūs. vnde hec diffinitio poteſt colligi. Et ibi lati⁹ de hoc ſcr̄o. et dicitur a cō qd̄ eſt ſimul et firmo qd̄ idē ē qd̄ corroboro q̄ſi firmat⁹ p̱ diuinā gr̄am in baptiſmo: in hoc ſacramento pleni⁹ cōfirmat̄ ſm̄ Guilelmū de mōte laudu no in ſuo ſacramētali: ⁊ in decretis eadē. di. v. de. ꝯſe. et in rōnali. vj. parte. rūica de ꝯfirmatiōe ſub ſabbato ſancto. ⁊ in ſūma angelica: vbi agit̄ de hoc ſacramēto ſufficiēter. Sꝫ nō te peniteat adhuc aliā audire diffinitiōeꝫ. que talis ē ſm̄ thomā. di. vij. quarti ſn̄iaruꝫ. Confirmatio ē vnctio exterior hoīs viatoris facta in frōte figura crucis ⁊ chriſ

mate ſalutis ſub verboꝝ forma p̄ſcripta ad roborādū aīaꝫ p̱ gr̄aꝫ ad cōfitēdū nomē xp̄i cū fiducia. ¶ Duo requiruntur ex parte ſacramenti.

¶ Forma in iure nō inuenit̄ niſi ꝙ in frōte chriſmate debet ſignari. tamē in pōtificalib⁹ comunit̄ habet̄. Ego te ſigno ſigno crucis. ⁊c. et hec eſt ſeruāda. nā que in pontificalib⁹ habentur pro iure habentur.

¶ Duo aūt Dixim⁹ ex mēte alberti magni in cōpēdio in textu ꝙ ſunt duo neceſſaria ex p̄te miſtri. ſ. dignitas pōtificalis et itētio. p̱ quo ē notādū ſm̄ Raba. ꝙ a ſūmo ſacerdote p̱ ipoſitionē man⁹ paclyt⁹ tradit̄ baptizato: vt robor̄et̄ p̱ ſp̄ūꝫ ſctm̄ ad p̄dicādū alijs illd̄ qd̄ i baptiſmo ꝯſecut⁹ ē. de. cō. di. v. nouiſſime ⁊ p̱ mgr̄m di. vij. oēs. n. ifdeles. Per ipoſitionē man⁹ epoꝝ poſt baptiſmū debēt accip̱e ſp̄ūm ſanctū vt pleni xp̄iani inueniāt̄. de. ꝯſe. di. v oēs p̱ vrbanū. vnde raban⁹ loquēs d̄ ſacr̄is baptiſmi ⁊ ꝯfirmatiōis ait Scitote vtrūqꝫ magnū ſacramētū eē: ſꝫ vnū maiori veneratiōe tenēdū eſt. ſ. ſacr̄m confirmatiōis: q2 a maiori ꝯfert̄ miniſtro de ꝯſe. di. v. c. de hijs. Pro quo eſt notā dū ꝙ ſoli ep̄i poſſūt chriſmare i frōte: ita ꝙ ſi p̄ſbyt̄ hoc agat p̱pria auctoritate nihil agit. x. c. v. di. c. p̱uenit. de ꝯſe. di. v. c. j. ⁊. ij. de. ꝯſe. c. quāto. Nihil obſtat illud qd̄ gregori⁹ ꝯceſſit. vt p̄ſbiter chriſmaret. c. p̱uenit. di. ſup̄ dicta. quia

hoc facit ad tēp⁹ ꝓpꝉ ſcādalū de ſpeciali indulgētia. qꝛ papa pōt hoc delegare in ꝑdicto. c. ꝑuenit: cū papa hēat plenitudinē ptātis. ¶ Sꝫ cōtra hoc arguitur ſic. Si papa pōt cōmittere ſacerdoti ſimplici in frōte chꝛiſmare: ita poterit per locū a ſimili cōmittere dyachono ꝙ poſſit cōficere corp⁹ xpi: qđ nō ē faciēdū: nec fieri pōt. Ad hoc dicēdū ē ꝙ papa de ptāte quaꝫ hēt ſupꝛa corp⁹ xpi myſticū in cōfeſſiōe fidei in cōfirmatiōe q̄ hōieꝫ ꝑficit pōt ſacerdoti cōmittere ptāteꝫ cōfirmādi in neceſſitate. di. vij. quarti ſniarū. ſꝫ nō pōt cōmittere aliquē actū ſuꝑ verū corp⁹ xpi niſi rite ordinatis puta ſacerdotib⁹. qꝛ ſuꝑ illud nō hēt tātā plenitudinē ptātis loco pꝛeallegato per magiſtrum ⁊ doctoꝛes. Epi aūt nō poſſunt hoc demādare ſuis inferioꝛib⁹: licet ipi poſſint chꝛiſmare: ut in ꝑallegatis capitulis. primo. ⁊ ſecūdo. de. ꝯſe. di. v. qꝛ epi nō poſſunt ea q̄ ſunt oꝛdinis epalis demādare. ſeu cōmittere niſi epo: cui⁹ interſunt illa chꝛiſmare in frōte: clericos oꝛdinare: virgines conſecrare: ⁊ ſimilia. de. cōſe. eccle. vel alta. c. a/ aqua. Ea tñ q̄ ſunt iuriſditionis: pōt etiaꝫ alij inferioꝛi cōmittere: ſicut de cauſis cognoſcere ⁊ iudicare: beneficia cōferre. Tamē q̄dā ſūt iuriſditiōis q̄ nō poſſūt demādari niſi eiſ qui adminiculo oꝛdiniſ ea exercere poſſunt: ut deponere: degradare. De cōfirmatiōe vide pleni⁹ in ꝑma pte rōnalis. rubrica de vnctiōib⁹. §. iiij. et iij. pte eiuſdē rōnalis ſub ſabbato ſctō. Et de bñdictiōib⁹ olei ⁊ chꝛiſmatis in die cene dñi. Et de. ꝯſe. di. v. per totum. Et per magiſtrū ſentētiarū in. iiij. vbi agitur de confirmatiōe. ⁊ per albertū magnū in ſūma. li. vj.

Conſecrandi

¶ Capi. decimūtertiū.

¶ In tribus ſacramētis fit chꝛiſmatis vnctio.

TRiplex fit chꝛiſmatis vnctio in tribus ſacramētis. in baptiſmo videlicet. cōfirmatione. ⁊ in oꝛdine preſbyteratus: quoꝛū diuerſitas ex fine accipiꝉ. In baptiſmo fit in vertice ad ſignandū fidei ſuſceptionē. quia vertex eſt locus cellule rationalis In cōfirmatione fit in fronte ad ſignificandum audaciā cōfeſſionis. cui⁹ impedimētum eſt timoꝛ ⁊ verecūdia: que ſpecialiter manifeſtaꝉ in paloꝛe vel ruboꝛe frontis ex ꝓpinq̄tate cellule imaginalis. In pꝛeſbyterat⁹ oꝛdine fit in manib⁹ ad ſignificandū poteſtatē dominici coꝛpoꝛis ſacramentum.

¶ Capi. decimū quartū

¶ De cōfirmationis vtilitate.

TRiplex: In hoc. xiij. c. agiꝉ de vnctiōib⁹ chꝛiſmatis. de qb⁹ qꝛ iā ſatis diximꝰ ſuꝑ in prima pte hui⁹ tractat⁹. c. ij. nūc non opoꝛtet nec ē quidem neceſſe ampli⁹ dicere qꝛ ut ē manifeſtū v̄ba ſepe

dicta generāt faſtidiū ⁊ philoſophꝰ. fruſtra fit ꝑ plura qđ pōt fieri ꝑ paucioꝛa.
Uius ſa. In hoc. xiiij. c. ſatis ſufficiēter agit̃ de vtilitate ꝯfirmati
b onis ſꝫ poteris adhuc videre i Guidone de mo nte Ro
cherij vbi agitur de confirmatione ⁊ in alijs.

HUius ſacr̃i multiplex eſt vtilitas. qꝛ grām dataꝫ in baptiſmo ꝯfirmat vt in pſalmo. lxvij. Confirma hoc deus qđ operatꝰ es in nobis ſcꝫ in baptiſmo ad militiā ſpūal ē ꝑparat. vñ ꝯfirmādi tanq̄ pugiles pugnaturi inungūt̃ ne ab inimicis de facili terreāt̃. ⁊ qꝛ oēs xp̄iani debēt eē i bello xp̄i ꝓpter hoc oēs debēt hoc ſacr̃ꝫ accipe: vt facilius poſſint ꝯtra mūdū carnē ⁊ diabolū pugnare. Ad ꝯfeſſionē nois xp̄i ꝯſtātes nos animat: quoſ oportet verū deū ⁊ verꝝ hoīeꝫ ꝯfiteri Primo vt ꝯfiteamur eū ſm diuinā naturā pr̄i ⁊ ſpūi ſctō eq̄lē. Scđo vt ꝯfiteamur eū ſcđꝫ humanā naturā crucis ꝑtuliſſe ſuppliciū. Primū apparet in foꝛma verboꝝ in trinitatis expꝛeſſione. Secundū liquet in fronte crucis ſignatione. Intus ⁊ extra nos oꝛnat ſpirituali decoꝛe. intus quidē per cōſcientie puritateꝫ. ſꝫ extra ꝑ odoꝛē bo-

C Ad militiā ſpūale ꝑꝑat. ut pꝫ đ ꝯſe. vi. v. c. Spūs ſcūs. i vbo. pꝰ baptiſmū ꝯfirmamur ad pugnā.

C In bello chꝛiſti. qꝛ vita hominis ſcđm iob Militia ſuper terram.

C Omnes debent hoc ſacr̃m accipe ut pꝫ de. ꝯſe. vi. v. c. j. Oēs fideles.

C Sed queri poteſt quo tp̄e ꝯfirmari debeant baptizati: Rñde. cū Rationali. vj. pte ꝑtica de confirmatiōe ꝙ baptizatꝰ confirmari nō pōt niſi demū poſt ſeptē dies poſt baptiſmuꝫ: ꝓpter ſeptē dona ſpūs ſcti: qui recipitur in baptiſmo. Nā pro ſingulis donis decet dies ſinguloſ celebꝛare. Alij dicūt ꝙ ſtatim poſt baptiſmū ē cōfirmatio inchoanda propter rōneꝫ ſcriptā ſub quinta feria cene dñi: vbi agit̃ de olei ꝯſecratiōe. Nā et clemēs papa ſtatuit ut baptizatꝰ q̄ꝫ citiꝰ fieri poſſit cōfirmet̃: qꝛ nō eſt perfectꝰ xp̄ianꝰ qui hoc nō neceſſitate ſꝫ incuria aut volūtate omittit. hec vbi ſupꝛa. In Guidone. i. manipulo cura. c. v. de ſuſcipiētibꝰ cōfirmatiōeꝫ: dicit̃: ꝙ pueri ſunt ꝯfirmādi ſtati cū incipiūt hēre vſū rōnis qꝛ tūc ſūt apti ad ꝯfitēdū fidē xp̄i. vñ. Sacerdotes debēt parochianos ſuos inſtruere: ut quando epiſcopus adſit laboꝛent. ꝙ filij eoꝛum confirmentur.

C Ut cōfiteamur. nā a ſūmo ſacerdote ꝑ ipoſitionē manꝰ paclitꝰ tradit̃ baptizato: ut roboꝛet̃ ꝑ ſpūꝫ ſcūꝫ ad ꝑdicādū alijs illud qđ in baptiſmo cōſecutꝰ ē. de. cō. di. v. nouiſſime. Oēs. n. fideles ꝑ ipoſitionē manus epoꝝ poſt baptiſmū debēt accipe ſpūꝫ ſcūꝫ ut pleni xp̄iani iueniāt̃. de. ꝯſe. di. v. Oēs.

¶ Spūs ſanctus ad robur ⁊ augmētū daꝛ. vt patet de ſacra vnctiōe c. j. ⁊ ī decretis. de ꝯſe. di. v. c. nouiſſime.

¶ Characteris. qd ſit character ſuperiꝰ diximꝰ. ¶ Puſillanimitatis. puſillanimitas. tis. eſt poco coraçon.

¶ Inſultus. ideſt ſaltatiōes ad malū faciēdū. nā demō clarū ē ꝙ fugit viſo ſigno crucis: vt patet in legenda diui chriſtophori. Itaqꝫ inſultꝰ impetus ⁊ inuaſiones. Caplm. xv. ſatis liquet.

¶ Qd ieiunis deꝛ ⁊ a ieiuno epo vt patet de ꝯſe. di. v. c. vt ieiuni ad cōfirmationē. ⁊ in c. ⁊ epi non niſi ieiuni.

¶ Qd ꝑ aliquē epo ꝑſenteꝛ. Nā cū hoc ſacrm deꝛ ad robur: eo ipſo ꝙ hō ad ſuſceptionē eiꝰ accedit: oñdit ſe nō habere robur ſufficiēs ſtādi ꝑ ſe. ⁊ iō inſtitutū eſt vt ab alio teneaꝛ. ⁊ iō fit ſepe nois mutatio ꝓ eo ꝙ in ipa ꝯfirmatiōe fit q̄dā hois renouatio deponētis ex toto vetuſtatem: quā plene nō depoſuerat ī baptiſmo q̄tū ad ipaꝫ roboris firmitatē: ſic dic̄ guilelmꝰ de mōte lauduno in ſuo ſacramētali. Nā ad ꝑſone renouationē nois renouatio ſeq pōt: vt ſic ſit ꝯueniēs nomē rei. inſtitu. de dona. §. eſt ⁊ aliud. Et attēde ꝙ ille q ꝯfirmaꝛ teneri dꝫ ab vno ⁊ ꝯfirmato vt diximꝰ in ſacro baptiſmi: nec refert ſiue a viro ſiue muliere teneaꝛ. ¶ Sꝫ q̄riꝛ ⁊ nō ab re: vtrū qui ſolus accedit ad ꝯfirmationē recipiat ꝟitatē ſacri? Rñde ꝙ ſic qm̄ ſi ꝑ ſe qs ſolus ad ſuſcipiēdū baptiſmū ⁊ ꝯfirmationē accedat: ꝟitatē recipit ſacri: licet peccet faciēdo ꝯtra formā ab eccleſia introductam. de celebra. miſſa. cum marthe.

¶ Qui etiā patrinꝰ efficiꝛ. Nā inꝛ illū q tenet ꝯfirmādū ⁊ iter ipm ꝯfirmatū ꝯtrahiꝛ q̄dā cognatio ſpūalis ipediēs ⁊ dirimēs actū carnalē oibꝰ illis modis qbꝰ in baptiſmo ꝯtrahiꝛ. vt extra de cogna. ſpūali. c. q̄uis. li. vj. ⁊ i ipedimētis mr̄imonij ī ſūma āge. ⁊ alijs pluribꝰ locis: ⁊ ifra d̄ mr̄imonio

ne fame. Et hec duo ſignāꝛ in chriſmate: qd ꝯficitur ex oleo ꝓpter primum: ⁊ ex balſamo ꝓpter ſecundū. In bonis agendis ⁊ malis ſuſtinendis roborat. qm̄ ibi daꝛ ſpiritꝰ ſctūs ad robur. animā ⁊ corpꝰ armat aiaꝫ quideꝫ per impreſſionē characteris cōtra puſillanimitatis vicium. Corpus vero per clipeū crucis cōtra inſultus demonū. audaciā preſtat contra timorē in ꝯfeſſione nominis xp̄i ⁊ in ꝯſignatione frōtis q̄ ē locꝰ vere cūdie. poſt pugnā coronat: qd notaꝛ ī vitta q̄ circū caput ligaꝛ ꝯfirmati.

¶ Capitulū quindecimū

De ijs q̄ in ꝯfirmatiōe ſūt de bñ eē.

ALiqua ſunt in hoc ſacro de bñ eſſe ſecundū Alexandruꝫ ſcꝫ ꝙ ieiunis deꝛ: ⁊ a ieiuno deꝛ. ꝙ per aliquē epo preſēte

tur: qui etiā patrinꝰ efficiẜ. ꝙ mitra circū caput ligeẜ. Per iſtud ſacr̄ʒ fiunt fideles plene xp̄iani: plenitudīe dico copie: qui tm̄ in baptiſmo pleni facti ſunt plenitudine ſufficientie.

¶ Sacr̄a ſe h̄n̄t in dignitate vt excedentia ⁊ exceſſa. Nā euchariſtia p̄eminet in eſſe. baptiſmus in effectu Matrimoniū in myſterio. quia ſignat cōiunctionē xp̄i ⁊ eccl̄ie. Confirmatio in dignitate miniſtri. quia nō ꝯfertur niſi ab ep̄is. P̄n̄ia in pctōꝝ remiſſione. ⁊ ſic de ceteris ſacr̄is.

¶ Fiunt fideles plene xp̄iani. vt notaẜ de conſe. di. v. Oēs. ¶ Et diciẜ in textu ꝙ in baptiſmo facti ſumus plene fideles.

¶ Plenitudine ſufficientie. ⁊ in confirmatione plenitudine copie. qđ eſt dicere. ꝙ baptiſmus ſufficit ad hoc vt ſaluemur: ſi ex cōtéptu nō dimittaẜ ꝯfirmatio. hinc eſt ꝙ ſi adultis ſufficit baptiſmꝰ vt ſaluenẜ dū tm̄ nō contēnant ꝯfirmationem. ergo ⁊ pueris: q poſt baptiſmū cum acquiſita innocentia immaculati puenerint ad morté: confirmātur morte: qꝛ iaʒ nō poſſūt peccare poſt morté. Sed victuris vt copioſius augmētentur ⁊ roborenẜ in gr̄a neceſſaria ſunt ꝯfirmationis auxilia. dum tm̄ ꝯfirmatio haberi poſſit ⁊ ex cōtemptu nō dimittatur. qꝛ in baptiſmo regeneramur ad vitā: poſt baptiſmū ꝯfirmamur ad pugnā. in baptiſmo abluimur: poſt baptiſmuʒ roboramur. Et ſic intelligiẜ ſalua eccleſie determinatione: cum dicitur in textu. ¶ Plenitudine copie: Et plenitudine ſufficientie. vt patet de cōſecratione diſtinctiōe. v. c. ſpiritꝰ ſctūs.

¶ Sacramēta ſe h̄n̄t in dignitate vt excedētia ⁊ exceſſa. Pro cuiꝰ textꝰ declaratiōe attēde ꝙ vnū ſacr̄m diciẜ maius alio quīqꝫ modis. Uno mō ꝑpter ſignificationē: ⁊ ſic matrimoniū diciẜ maiꝰ: qꝛ ſignificat vnionē duaꝝ naturaꝝ in xp̄o. Scđo mō ꝑpter ꝯtinentiā: ⁊ ſic euchariſtia diciẜ maius eē: qꝛ ꝯtinet veꝝ corpus xp̄i. Tertio mō ꝑpter efficaciā: ⁊ ſic baptiſmus diciẜ eſſe maiꝰ ſacr̄m. Quarto mō ꝑpter dignitaté miniſtrātiū: ⁊ ſic ꝯfirmatio diciẜ eſſe maiꝰ: qꝛ daẜ a ſūmis ſacerdotibꝰ. Quinto mō ꝑpter hoc qđ poniẜ in nobiliori gradu: ⁊ ſic ordo diciẜ maius ſacr̄m per doctores ſupra. vij. di. iiij.

¶ Nunc ſubnectamꝰ aliqua notabilia ꝑfecto neceſſaria: ⁊ in p̄mis vtrū nō baptizatꝰ ꝯfirmari poſſit: R̄. ꝙ nō. vt patet de p̄ſby. nō bapti. c. veniēs. ¶ Item vtrū nō ꝯfirmatꝰ poſſit ordinari. R̄n̄det guilelmus de mōte laudino: ꝙ licet nō debeat fieri: ſi tm̄ fecerit aliqs illud tale: ꝙ ordīes recipit. et hoc dicit doctor ille in ſuo ſacramētali tractādo de cōfirmatiōe. ¶ Itē quare xp̄s nō fuit vſus hoc ſacr̄o ſicut ſacramento baptiſmi: R̄n̄de ꝙ ratione excellētie non fuit vſus forma ſeu materia. tm̄ tacite inſtituit ꝑ hoc ꝙ dixit ap̄l'ſ. Sup egros manꝰ imponēt marci vltimo. Alia rō pōt eſſe qꝛ ſp̄ūs ſanctꝰ viſibiliter opabaẜ in p̄mitiua eccl̄ia: vt in ſpecie colūbe: in linguis igneis. nūc autē ſecreciꝰ opatur: vt habeẜ. di. vij. iiij. ſniaꝝ. et doctores ibidē. ¶ Itē queri pōt. quare daẜ alapa cōfirmatis. Dic ꝙ fit: vt melius recordenẜ illi qui cōfirmationē ſuſcipiūt ſe uiſſe

ꝯfirmatos. vt patet extra de ſacra. nō iterā. per totū. Percutit̃ etiā ꝯfirmat⁹ in frōte: q2 hoc ſacr̃m dat̃ ad robur fidei: vt videlicet ꝯfirmat⁹ ſit ita fortis in fide in baptiſmo ſuſcepta ꝙ vlterius corā quocūqꝫ ꝯfiteri nomē xpi nō erubeſcat. Percutit̃ etiā ꝯfirmat⁹: q2 talis ꝑcuſſio repſentat manuū impoſitionē: qm̄ apl̄i ꝑ man⁹ īpoſitionē ꝯfirmabāt. Percutit̃ q̄rto ad terrēdū malignū ſpm̄ vt fugiat: ⁊ ne redire audeat: ſicut fecit beat⁹ bn̄dict⁹ liberās ꝑ alapā monachū: q a maligno ſpū vexabat̃: vt legit̃ i dialogo gregorij. li. ij. ca. xxxij. ¶ Querit̃ ꝑterea qb⁹ debet conferri iſtud ſacr̃m? Rn̄de ꝙ oībus fidelib⁹ baptizatis vt dictū eſt tā ſanis q̄ꝫ etiā morte periclitātib⁹: vt patet in. c. vt ieiuni. ⁊. c. ſe. de ꝯſe. di. v. q̄uis gloſa ſentire videat̃ ꝙ debeat dari ſolū habētib⁹ ꝑfectā etatē ſcꝫ. xij. annoꝝ: nō tn̄ verꝫ credit̃: vt dicit̃ in ſūma angelica: vbi agit̃ de ꝯfirmatiōis ſacr̃o. ¶ Querit̃ etiā ⁊ nō imerito. vtrū ꝑfecte etatis volēs ſuſcipe iſtud ſacr̃m teneat̃ ꝯfiteri prius? Rx. ꝙ q̄uis teneat̃ ꝯteri de mortali: ſi qͦ cōmiſit anteq̄ꝫ ſuſcipiat: aliter peccaret mortaliter: tn̄ ꝯfiteri nō tenet̃ de neceſſitate: vt dicitur in ſumma angelica loco vbi ſupra. ar. d. c. vt ieiuni. in verbo moneant̃. ¶ Querit̃ poſt hec an chriſmatio debeat fieri de chriſmate tm̄ illi⁹ anni? Rx. ꝙ ſic cū ſit minoris neceſſitatis ꝯfirmatio quā baptiſm⁹. ar. c. qm̄. de ſentē. ex. li. vj. ⁊. c. ſi qs de alio. de ꝯſe. di. iiij. ¶ Quid erit: ſi qs oleo pro chriſmate ſit vnct⁹? Rx. ſm̄ hoſtiē. ⁊ inno. in. c. j. de ſa vncti. ꝙ debet iterꝫ chriſmate liniri. ⁊ debet illa oratio reiterari ſigno te ⁊c̃. Alie aūt oratiōes q̄ ꝑcedunt ⁊ ſequūt̃ nō iterāt̃. ¶ Utrū oī tp̄e ꝯferri poſſit ꝯfirmatio q̄ri pōt? Rx. ꝙ ſic. ar. d. c. oēs fideles. ⁊. c. de his. ⁊. c. vt ieiuni. ⁊. c. ſe. de ꝯſe. di. v. Sed ep̄us debet eē ieiun⁹. vt in. c. vt ep̄i. de ꝯſe. di. v. ſꝫ nō de ꝑcepto. Et ꝑ ꝯſequēs ieiun⁹ debet ſuſcipere ꝯfirmationē: niſi neceſſitas aliud ſuadeat. Tn̄ credo ſit ꝯſiliū: nō ꝑceptū: vt patet in. d. c. vt ieiuni. Et ꝓpterea dicit Ala ꝙ meli⁹ eſt ꝯfirmari poſt prandiū q̄ꝫ ep̄o poſtea deſcēdēte nō poſſit ꝯfirmari. Et aduerte ꝙ hoc ſacr̃m nō eſt iterabile. vt dicit̃ in. c. dictū eſt. ⁊. c. ſe. ea. di. ⁊ peccaret mortaliter ſciēter iterās: ſec⁹ ſi ignoraret aut dubitaret: q2 nō dicit̃ iteratū qͦ neſcit̃ factū: vt iā dictū eſt ſuperi⁹. ¶ Aduerte ꝑterea ꝙ nō ꝯfirmat⁹ tenere nō pōt ad ꝯfirmationē: vt in. c. in baptiſmate. de ꝯſe. di. iiij. Et ſi tenet nō ꝯtrahit cōpaternitatē vt ibi patet. ꝯcor. Tho. ⁊ pe. ¶ Unus ꝑterea tenere debet ꝯfirmādū: vt in. c. nō plures. de ꝯſe. di. iiij. ſicut ⁊ in baptiſmo vt ibidē. ¶ Querit̃ demū vtrū ille qui tenuit in catheciſmo vel baptiſmo poſſit tenere in hoc ſacr̃o. Rx. ꝙ ꝯſuetudo romana ē ꝙ nō: ſꝫ per ſingulos ſinguli ſuſcipiāt. Tn̄ fieri pōt ſi neceſſitas cogit. alias nō: vt in. c. in cathecíſmo. de ꝯſe. di. v. Sꝫ nota ꝙ hodie ex ꝯſuetudine ē: vt q tenet i cathecíſmo: teneat ī baptiſmo: ⁊ iō ſine pc̄ō fit. Si tn̄ plures ſūt q tenēt etiā efficiūt̃ cōpatres ſuſcepti: vt in. c. ſi. de cogna. ſpi. li. vj. Et iō vir nō debet tenere vxorē: ⁊

Capitulum ſedecimū.

¶ De euchariſtia.

Euchariſtia eſt ſacramentū corporiſ ⁊ ſanguinis xpi ſub ſpecieb⁹ panis ⁊ vini contentoꝝ virtute verborū a ſacer-

ecōuerſo q2 oriet̄ impedimētū: ꝛ hec ſufficiāt de ꝯfirmatiōe breuitatis cauſaꝝ. [Cauſa]

Eucharistia. Capl'm. xvj. incipit: in quo ad laudē dei agit̄: de eucharistia: ꝛ diffinitio ꝑma q̄ ponit̄ in textu eſt guidonis de mōte rocherij i tractatu de eucharistia. Scd̄a diffinitio ē alexandri de alis i ſua ſūma. li. vj. iō vide textū diligēter.

dote prolatoꝝ. Et dicit̄ ab eu qd̓ eſt bonū: ꝛ charis qd̓ eſt gr̄a. quia in illo continetur ille qui eſt fons gr̄e ſcz xp̄s ver⁹ deus ver⁹ hō. Alexāder de alis aliter diffinit: ſic videlicet. Eucharistia eſt ſacr̄m charitatis taz diuine quā nr̄e. quia deus in hoc ſacr̄o ſignū magne dilectionis nobis oſtēdit: ꝛ nr̄e dilectionis affectū per idē ſacr̄m ſpiritualiter erga ſe inflāmauit. Magiſtralit̄ diffinit̄ ſic. eucharistia eſt ſpēs panis tritici ꝛ vini vitiū ſub ſeipſis veꝝ xp̄i corpus ꝛ ſanguinē ꝯtinentis realiter ſed inuiſibiliter ꝑ trāſſubſtantiationē panis in corpus ꝛ vini in ſanguinē: ex vi verborum cōſecrationis a ſacerdote ꝓlatorum cum intentiōe miniſtri.

Capi. decimū ſeptimū

Quot ſūt de ſubſtātia eucharistie vbi agit̄ de miniſtro. materia. forma. ꝛ intentione.

Fons gr̄e. de cuius plenitudine oēs accipim⁹ gratiam Johan. ij. capi.

Sacr̄m charitatis tā diuine q̄z noſtre. q2 i hoc ſacr̄o eſt v̓tus ſpūali. i. v̓tus vnitatis ꝛ charitatis ideſt eterna ꝯiūctio ꝛ dilectio xp̄i ad eccliaz. xxj. di. § j. ibi rogaui pro te petre vt nō deficiat fides tua. ꝛ allegat̄ de ꝯſe. di. ij. in glo. primi capituli ſcz i ſacroꝝ oblationib⁹. Eſt etiā altaris ſacrificiū ſacr̄z vnitatiſ: vinculū charitatis. vt patet de ꝯſe. di. ij. c. hoc ſacrificiuz. Illud idē ꝓbat̄. xxiij. q. iiij c. ipſa pietas. §. ꝯuiuiū dn̄i eſt vnitas corpis xp̄i ꝛc. [.i. in persona xpi]

Species panis. in hac vltima diffinitiōe tāgunt̄ ea que ſūt de neceſſitate in eucharistia ſcz materia panis et vini ꝛ forma ꝛ intētio: vt dicit̄ i. c. ſequēti

Sub ſeipſis ſcz ſpeciebus panis ꝛ vini: ſub q̄bus corpus xp̄i veꝝ ꝛ ſāguis ꝯtinet̄: v̓tute v̓boꝝ ſacratiſſime ꝯſecratiōis vt patet de ꝯſ. di. ij. ſpēs. vbi legit̄ q̄ poſt ꝯſecrationē nō ſubſtātia panis ꝛ vini. ſz ſpēs remanet ꝛ eadē di. nos aūt in ſpē panis ꝛ vini. vbi legit̄ q̄ ſub ſpē panis ꝛ vini iuiſibilē xp̄i carnē ꝛ ſanguinē honoram⁹. ꝛ in mltis alijs capitulis eiuſdē diſtinctiōis. ꝛ extra de cele. miſ. cū marthe. §. q̄ſiuiſti. ꝛ hoc videt̄ cōprobare ꝯciliū generale. extra de ſū. tri. ꝛ fide ca. c. j. §. vna ē. ꝛ inno. iij. c. cū marthe. §. veꝝ iter opiniones. ꝛ ꝑ hoſti. li. iij. de ꝯſe. eccliaꝝ vl' alta. §. ꝛ q̄ñ. v̓bo in ſacr̄o altaris. vbi dicit q̄ ſubā panis ꝛ vini deſinit ibi eē trāſſubſtātiat̄ eni i corp⁹ ꝛ ſāguinē. ꝛ tm̄ accidētia ipoꝝ r̄manēt. ſ. ſapor ꝛ color ꝛ pōd⁹ ꝛ ſub ill' ſpēb⁹ i. accidētib⁹ ē corp⁹ xp̄i

De ſubſtantia eucha riſtie ſunt quattuor ſcḋm Alexandrum de alis in ſumma ſua li bro.vj. Primū eſt ꝙ ꝯſecrās euchariſtiā ſit ſacerdos. Scḋm ſpēs panis et vi ni. Tertiū forma verboꝝ. ⁊ verba q̄ ſupra ſpēz panis ꝓfert ſacerdos ſūt hec. hoc eſt enī corpus meū. Et ver

d

De ſubſtātia euchariſtie. In hoc.xvij.ca.multa erāt neceſſaria: ſ; ne in mltiloquio verſemur: vbi pctm̄ nō deeſt: re cti⁹ eē duxi pauca ꝺclarādo textū ſcribere: ⁊ ea fulcire auctoritate. ꝙ̄ mlta ⁊ ſine auctoritate inſerere. Et q̄tū ad primū qḋ eſt neceſſariū ſc; ꝙ ꝯſecrās ſit ſacerdos: intellige ꝙ ſit rite ⁊ legitime ordinat⁹: vt patet.xxv.di. ꝑlectis. ⁊ de ſūma trini. ⁊ fide catho. fir miter.§.vna. hoc ſequunt theologi in.iiij.di.xiij. ⁊ tā giṫ etiā de clerico nō ordi nato. ex lr̄is in gloſa ⁊.j.q. vij. daibertū. ¶ Qui autē ꝯſecrare p̄ſūpſerit nō ordi nat⁹ icurrit grauiſſimas pe nas canonicas ⁊ ciuiles. de penis canonicis. vide ibidē de clerico nō ordinato mi niſtrāte. ⁊ de crimine falſi. ad audientiā. De ciuilibus penis legiſtas ꝯſule. Abſit ꝙ aliqs tale quid auſus ſit cōmittere. Sed ſi acciderit eccliaz ꝯſule: ⁊ ei⁹ mini ſtros. ¶ Poteſt queri vtrū qlibet p̄ſbyter poſſit hoc ſacr̄m ꝯficere? Rn̄det ri cardus in.iiij.di.xiij. ꝙ de iure nō pōt nec irregularis nec interdict⁹ aut ſuſpē ſus ab executiōe eoꝝ q̄ ſunt ordinis: nec ſimoniac⁹. ſciſmatic⁹. excōmunicatus aut degradatus ſiue depoſit⁹: vel qlibet public⁹ ⁊ notori⁹ peccator. Sed de fa cto ſi ſupra debitā materiā ꝓferat verba cū intētione debita: vere ꝯficit: quan tūcunq; ſit nephari⁹: qꝛ character ſup̄ quē fundaṫ ptās ꝯficiēdi eſt indelebilis licet mortaliter peccet ꝯficiēdo. hec in ſūma angelica. euchariſtia.ij. Sed quid de illo qui poſtq̄ indutus eſt recolit ſe de aliquo mortali? R̄. ꝙ ſi teneṫ celebra re ⁊ hēt copiā idonei cōfeſſoris: teneṫ cōfiteri. Si vō nō hēt: cōteraṫ cū propo ſito ꝯfitendi. Et ſufficit: nec peccat ſi cū verecūdia accedit. Si vero nō tenetur celebrare: tūc nō debet celebrare niſi p̄us cōteratur et ꝯfiteaṫ: qꝛ ad hoc tenetur ſcḋm.ſ. Bonā vēturā in.iiij.di.xiij. et glo. in.c. de homine. de cele. miſſa. ⁊ alia gloſa in.c. nihil. vij. queſtio.j. argumen. de. ſentē. excomu.c. de cetero. ⁊.xxvj. queſtio.vj. qui recedunt. et quāuis alij doctores aliter dicant hoc eſt tutius.

¶ Scḋz eſt ſpēs panis et vini. Ita ꝙ panis ſit tritice⁹ ⁊ vinū de vitib⁹ mi xtum cū modico aque. de conſe.di.ij. in ſacramēto. ⁊ in mul alijs locis. ⁊ in.c. cum marthe. de cele. miſſa. ⁊ in.iiij. ſen.di.viij. et Scotus in iiij.di.xj. ⁊ cōiter theologi. qui tenēt. ꝙ nō pōt ꝯfici niſi in pane triticeo. i. fru mēti. ⁊ in vino ex vitib⁹. rō potiſſima ē qꝛ ſic xp̄s inſtituit luce.xxij. ¶ Quod aqua debeat admiſceri in vino calicis pꝫ i.c. lr̄as. de cele. miſſaꝝ. ⁊ de. ꝯſe. di. ij.c.j. ⁊.c. oē crimē. ⁊ quare hoc? vide ibidē. ⁊.i.c. cū marthe. de cele. miſſaꝝ. ¶ Sed nunquid ſufficit ꝙ aqua fuerit appoſita in dolio? R̄.ſ. Bona ventura in.iiij.di.xj. ꝙ nō. ſ; tunc debet apponi qn̄ ſacra miſteria inchoantur: etiam

ſi alias fuiſſet poſita. ¶ Ité notádū eſt ꝙ aq̄ debꝫ apponi? Dic ꝙ ſola aq̄ natura lis. c. i quadá. de. cele. miſſa. ¶ Et aduerte ꝙ aqua debꝫ apponi i modica q̄n titate: maxime ſi vinū é debile. ¶ Sꝫ quid fiédū in illis ꝑtibꝰ vbi vinū hēri nó pót? R̄n̄de cū ſūma angelica. ꝙ papa pót diſpéſare: vt ſine ſanguine corpꝰ xp̄i

ba q̄ ſuꝑ ſpecié vini ſunt hec. Hic eſt eni calix ſanguinis mei noui et eter-ni teſtamenti myſteriū fidei: qui pro vobis ⁊ pro multis effundetur in re

ꝯficerét: ne ꝓpter defectū ſacri incurrerent maximū dánū: cū corpus nó ſit ſine ſanguine in hoſtia: ⁊ ideo papam adeant.

¶ Tertium forma verboꝝ. vn̄ forma tráſſub-ſtātiatiōis panis é iſta. hoc eſt. n. corpꝰ meū. facit. c. cū marthe. §. ex eo. de cele. miſſa. ⁊. j. corin. xj. ⁊ i. iiij. ſniaꝝ. di. viij. Forma calicis é hec. hic é. n. calix ſanguinis mei noui ⁊ eterni te-ſtaméti myſteriū fidei qui ꝓ vobis ⁊ pro multis effundit̄ i remiſſioné pctóꝝ: vt in. d. §. ex eo. in dicto. c. cū marthe. de. cele. miſſaꝝ. vbi dicit papa paulo infe-riꝰ in ꝯtextura dicti. c. Credimꝰ igit̄ ꝙ forma v̄boꝝ ſicut in canone repitur: ⁊ a xp̄o apl̄i ⁊ ab ipis eoꝝ acceperint ſucceſſores. vnde colligit̄: ꝙ forma verborꝫ preſcripta tenet̄ fideliter in tota vniuerſali eccleſia. ¶ Utrū hec cóiunctio enī ſit de ſubſtātia forme. R̄n̄de ꝙ nó: ſꝫ ponitur ibi ad denotádū ordiné cóſecra-tionis: tn̄ omitti nó dꝫ: q2 qui ſcienter omitteret tá in cóſecratione panis quá vini mortaliter peccat: q2 facit cótra vſuꝫ generalé eccleſie romane. ⁊ talis tráſ greſſor puniédꝰ eſt: vt dicit guilelmꝰ de móte lauduno in ſuo ſacramétali: ⁊ in ſūma angelica. euchariſtia. ꝑmo. Et nota ſm ſco. i. iiij. di. viij. ꝙ li. n. ponit̄ ibi ad cóiūgendū ne. ſ. verba forme ſine ꝓcedentibꝰ ꝓferant̄ ¶ Querit̄ quid demó ſtratur ꝑ hoc ꝓ nomé hoc? R̄ndet̄ ſm ricar. d ſcó victore libro de trinitate. ꝙ ibi ſit demóſtratio mixta ſcꝫ partim ad ſenſuꝫ ⁊ ꝑtim ad intellectū ſub hoc ſen ſu. illud in quod hoc tranſſubſtātiabit̄ eſt corpus meū. q2 ſicut iſta ꝓpoſicio eēt vera ⁊ magis ꝓpria ſi demóſtrádo cibū diceret hoc eſt corpus meū ſcꝫ illud in qȯ iſte cibꝰ eſt tráſmutádꝰ eſt corpꝰ meū q̄n virtute eiꝰ in prolatiōis termino il-le cibꝰ fieret corpꝰ meū. Sic in ꝓpoſito: q2 ibi v̄tute verboꝝ in ꝯpleméto ⁊ ter-mino ipiꝰ orōnis panis fit verū corpꝰ xp̄i. Alij tn̄ aliter dicūt. vide in. iiij. ſniaꝝ di. viij. ⁊ in rationali ꝑte quarta. in. vj. ꝑticl'a canonis. ℣. Sꝫ querit̄ quid de-móſtrauit xp̄s: q̄n dixit hoc eſt corpꝰ meū. et in Guidone de móte rocherij. li. ſuo dicto manipulo curatoꝝ. c. de forma euchariſtie: vbi dicit verba ſequétia ꝯcludédo i hac materia. Iſta ꝓpoſitio hoc eſt. n. corpꝰ meū: ſicut ⁊ quelibꝫ alia donec proferat̄ nó eſt ꝑfecta nec ꝑfectū ſenſuꝫ generat in aīo auditoris: ideo nó eſt iudicádū de eius veritate quouſqꝫ ſit tota ꝓlata. Cóſtat aūt ſcdꝫ fidé ꝙ iſtud qȯ ꝯtinet̄ ſub iſtis ſpeciebꝰ poſt ꝓlationé vltime ſyllabe eſt corpꝰ xp̄i. Ideo ve-re dicit̄ ꝙ iſtud ꝓnomé hoc: demoſtrat illud qȯ ꝯtinet̄ ſub iſtis ſpeciebꝰ. hec il le guido. ¶ Nycolaꝰ de lyra in. xj. c. epiſtole ꝑme ad corinthios dicit. ꝙ ſenſus huiꝰ ꝓpoſitiōis: hoc é corpꝰ meū: é. i. ꝯtentū ſub his ſpeciebꝰ panis é verū corpꝰ meū qȯ ſit v̄tute diuina ꝑ cóuerſioné ſubſtātie panis in verū corpꝰ xp̄i: ſolis ac-cidētibꝰ remanétibꝰ: qȯ ſit diuinitꝰ ne caro xp̄i ſub ꝓpria ſpecie: qȯ videretur

hoꝛrēdū: ſi a fidelib⁹ ſumeret. ⁊ paulopoſt in eodē .c. dicit nycola⁹. hec aūt cōuerſio fit ſubito in fine ꝓlatiōis verboꝝ: qꝛ tūc habēt ſenſū ꝑfectū ⁊ effectū: efficiūt .n. qḋ figurāt. vn̄ cōſiderādū ꝙ hoc ſacr̄m ꝑficit in ꝯſecratiōe materie nō in vſu ipi⁹. Alia vero ſacr̄a nō ꝑficiūt in ꝯſecratiōe materie ſ; in vſu: ſicut baptiſm⁹ et cōfirmatio nō ꝑficiūt in benedictione aq̄ ⁊ chꝛiſmatis: ſ; in ablutiōe ⁊ vnctione cū determinatꝭ v̄boꝝ formis. hec nycola⁹ ille. ¶ Et cū ꝓfert ſacerdos ſup calicē cū intētione ꝯſecrādi hic ē enī calix. ⁊c. talis eſt ſēſus. i. cōtētū in hoc calice. nicola⁹ vbi ſup̄. Ita ꝙ ea que dicta ſunt in cōſecratiōe panis: debēt ſimil'r dici de vini cōſecratiōe. vt dicit in ſūma angelica. eucharistia. j. §. xxix. Nā cu; v̄ba ꝯſecratiōis ꝓferūt cōuerſio fit panis ⁊ vini i ſubſtātiā corpoꝛis ⁊ ſanguinis xpi manētib⁹ accidētibus. vt pȝ: iiij. ſniaꝝ. di. viij. ⁊ ꝑ bonā vētu. ⁊. Ri. in. iiij. di. xj. ⁊ tho. in. iij. q. lxxv. ⁊ ſimiliter pȝ in. c. cū marthe. de. cele. miſſaꝝ. ⁊ in decretꝭ. de. ꝯſe. di. ij. Panis eſt in altari. ⁊ ea. di. Accipite. ⁊ vt paucis dicā eccl'ia catholica romana ſic tenet ⁊ ē fides nr̄a: vt in. c. firmiter. §. vna. de ſūma trini. ⁊ fi. catho. ⁊. c. in quadā. de cele. miſſa. ¶ Attēde ꝙ ſacerdos ſm̄ ſcotū in. iiij. di. viij. deb; dicere aliqua v̄ba canonis p̄cedētia verba ꝯſecratiōis panis ⁊ vini. ſicut ſunt illa. fiat dilectiſſimi dn̄i nr̄i ieſu xpi: qui p̄die q̄ꝫ pateret. ⁊c. ex quib⁹ verbis p̄fata forma determinet ad corpus xpi: in cui⁹ ꝑſona ſacerdos ꝯſecrat. ¶ Querit vtrū forme iſte q̄ dicūt ſup panē ⁊ ſup vinū expectēt ſe ꝯpando? Dicēdū eſt ſm̄ beatu; Tho. ſup. viij. di. iiij. ſniaꝝ: ꝙ nō. qꝛ ſi vna forma expectaret aliā: tūc ſacerdos eleuās hoſtiā nō oſtēderet populo coꝛp⁹ xpi ſ; ſolū panē: ⁊ ſic faceret populum ydolatrare. ⁊c. Et in hoc ꝯueniūt oēs doctoꝛes. Ex hoc querit ſi ſacerdos ꝓferat formā ſup panē cū intētione. ⁊c. Et nō ꝓferat formā ſup vinū: ſi eēt ibi verū coꝛp⁹ xpi cōſecratū. Solutio. dicēdū ē ꝙ ſic. qꝛ nec coꝛp⁹ ſine ſanguine. nec ſanguis ſine coꝛpoꝛe. Tn̄ grauiter peccaret qui hoc faceret: qꝛ ſanguis diuiſim a coꝛpoꝛe ꝯſecratus ſignificat ꝙ ſanguis xpi a coꝛpoꝛe fuit diuiſus in paſſione. vn̄. io. xix. de latere xpi exiuit ſanguis ⁊ aqua. ⁊c. ℣. Panis mutat forma remanēte p̄oꝛe. ſ; nō eſt talis q̄lis ſentit in oꝛe. ¶ Nota ꝙ grauiter peccat qui addit vel ſubtrahit: vel trāſponit: vel interponit: vel mutat aliquid in illa forma verboꝝ quā xp̄s exp̄ſſit p̄ſertim ſi formā itēdit mutare vel hereſim ītroducere de ꝯſe. di. iiij. retulerūt. qꝛ forma verboꝝ quā xp̄s expꝛeſſit ꝑ oīa debet illibata ſeruari: q̄ꝫuis ſm̄ philoſophū noīa ⁊ verba trāſpoſita idē ſignificēt: extra de reſcriptis. neq; vtile ꝑ inutile viciet: ⁊ nō verbū ex verbo ſ; ſenſu; ex ſenſu tranſ

miſſionē pctōꝝ. iſta verba ſacratiſſima pꝛout iacent in textu ponunt in manipulo curatoꝝ ⁊ habent. Mathei. xxvj. et Marci. xiiij. ⁊ pꝛima ad coꝛinthios. xj. Dn̄s ieſus in qua nocte tradebat accepit panem ⁊ gr̄as agens benedixit fregit ⁊ dedit diſcipulis ſuis dicens. Hoc eſt enī coꝛp⁹ meū. hoc facite in meā cōmemoꝛationem. Similiter ⁊ calicem dicens. Hic eſt eni; calix ſanguinis mei. ⁊c. vt ſupꝛa diximꝰ ꝙ ponunt in mani

ferēdū ē extra de ṽbo.ſignifi.ꝑterea. Itaq̄ʒ illibata ē ſuāda forma ꝯſecrationis vide latiꝰ ꝺ hac materia i ſūma.an. baptiſmꝰ.ij.§.xv.cū duobꝰ ſequētibꝰ ibidē
Quartū qꝺ requirit̄ eſt intētio cōſecrātis: qꝺ cōfirmat alexander in.vj. ſui ꝯpēdij. Et guilelmꝰ de mōte lau.in ſuo ſacramētali: vbi dicit ꝙ ītētio ē dē ſba: ⁊ illud ꝓbat p.c. Tua. de ſponſa. qꝛ verba debēt ſeruire intētiōi: vt pʒ.xxij.q.v.hūane. ar. ad hoc.c.retulerūt. de ꝯſe.di.iiij. Et attēde ꝙ duplex ē intētio.ſ. generalis: vel ꝑticularis: q̄ ſemꝑ ē neceſſaria vel generalis vl ꝑticularis. generalis ē ꝙ ſacerdos intēdat facere ꝙ facit eccl̄ia: ⁊ tūc ꝯficit: lʒ ipē alibi cogitet. peccat tn̄ ſi ex negligētia vel incuria nō adhibet attētionē: vt dicit̄ in textu. particularis eſt ꝙ intēdat ꝙ ṽtute verboꝝ cōſecratiōis panis quē an̄ ſe hēt ⁊ vult ꝯſecrare trāſſubſtātiat̄ in corpꝰ xp̄i: ⁊ vinū i ſanguinē. ad qꝺ credo ꝙ quilibʒ ſacerdos intēdere nitit̄. Uide quā neceſſaria ē intētio vel generalis vel ꝑticlaris: ꝙ ſi baptizās intēdit baptizare: qualēcūq̄ʒ intentionē baptizatꝰ hēat: ſacramētū recipit. ſʒ ſi nō intēdit baptizare: licet verba ꝓferat: nō ē baptizatꝰ: qꝛ ṽba debēt ꝺſeruire intētiōi vt diximus. Cōcludit̄ ergo ꝙ necc̄ia ē pētꝰ intētio in eucharistia: ſic ibaptiſmo ⁊ ceteris ſacr̄is vt pʒ de. ꝯ. di. iiij. ſolet. ⁊ ea. di. nō i nob.

pulo curatoꝝ ⁊ ſeruant̄ in eccl̄ia catholica. Quartū qꝺ requirit̄ eſt intētio conſecrantis. Et vt melius intelligas: aduerte ꝙ aliud eſt attentio: aliud eſt intentio. quia intētio ſꝑ eſt neceſſaria vel ſpecialis vel generalis: ſicut diximus in baptiſmi ſacr̄o. Attētio aūt nō eſt de ſubſtātia: ſicut qn̄ mens rapit̄ in verboꝝ ꝓlatione ad alia. quod qn̄q̄ʒ cōtingit ex infirmitate. qn̄q̄ʒ ex negligētia vel incuria: ⁊ tūc eſt pct̄m. Sciendū preterea ꝙ nō ſolum requirit̄ intentio cōſecrantis: ſed etiam intentio iſtud ſacramentū inſtituētis. Unde ſi aliq̄s ſacerdos ſtaret in foro et ſuper oēs panes formā verboꝝ proferret etiā cū intentiōe ꝯſecrandi: nō fieret ibi tranſubſtantiatio: ſm alexandrū de alis in cōpendio theologie li.vj. Et hoc nō eſſet ꝓpter defectū virtutis verboꝝ: cū vna vice ſacerdos poſſit ꝯſecrare tot hoſtias quot toti mundo ſufficerēt: ſi eſſēt neceſſarie eccl̄ie

Iſtud ſacr̄m inſtituētis. vide hic i textu alexādrū de alis: cuiꝰ ſūt ṽba eiuſdē textꝰ. ⁊. ſancto. tho. in ſuo. iiij. di. xj. q. ij. ad. iij. q vbi tenet ꝙ quātacūq̄ʒ ſit materia corā ſacerdote poſita pōt ꝯſecrari ab eo. et idē tenet ꝓfatꝰ doctor. iij. ꝑte. q. lxxiiij. ar. ij. vide etiā i ſūma ange. eucha. j. §. xxv. hāc materiā: poſtq̄ʒ dictū glioſū doctorē. tho. ⁊ alex. nō ſolū i cōpē. theo.

ꝺitatis.li.vj.vñ verba hu-
ius text⁹ extracta ſũt:ſʒ etiã
in.iiij. ſuo tractatu de eu-
chariſtia. Et.ſ. Bonãvẽtu
ram in.iiij.di.x.ꝛ ipmmet
mgr̃m:ꝛ alios videris lege
ris:ꝛ eoꝝ dicta põderaue-
ris:qđ ipi tenẽt nos tenea-
mus.ſ.deniqꝫ romãe eccľie
determinatiõi ſubijciamur
prout ego ſuʒ. fui ſemꝑ et
ero vere ſubiect⁹ vide eti-
am in manipulo curatoꝝ.

¶ Jſta ꝯiũctio eñ
de qua iã ſatis ſuꝑ in gloſa
huius capituli diximus.

¶ De ſpecieb⁹ pa-
nis ꝛ vini. de materia hui⁹
ſanctiſſimi ſacr̃i ſatis dixi-
mus:ſʒ attẽde: vt lati⁹ in-
ſtruaris. ꝙ ꝯgruẽter xp̃s i
iſta materia magis inſtitu-
it illud ſacr̃m celebrari ꝗ̃ i
alia: qꝛ effectus corporales
panis et vini maxime ſpũ-
aliter ꝯueniũt huic ſacro.
panis.n. naturaliter ꝯfor-
tat.iuxta illud pſalmiſte.
panis cor hois ꝯfirmet.vi-
nuʒ autẽ habet letificare.
iuxta illud.pſalmi.vinũ le-
tificat cor hois. Et iſtud ſa-
cramẽtũ digne ſumptũ cõ
fortat ſũmẽtẽ ſpũalit̃. ne in
via hui⁹ mũdi deficiat.ideo
vocat̃ viaticum.i.viatores
ꝯfortãs ꝛ letificãs. ꝛ vocat̃
euchariſtia.i. bona gr̃a: ꝗ
ſũme habẽtem letificat.vo
cat̃ etiã cõmunio. quaſi ſi-
mul vnio:qꝛ i ꝑceptiõe cor
poris ꝛ ſãguinis dñi:xp̃i fideles ad iuicẽ ſpũalit̃: vniunt̃ ſic̃ pãis ex mltis ḡnis
ꝯficit̃:ꝛ vinũ ex mltis racemis ꝯfluit. pãis ẽ ꝯgruẽt̃ matia. qꝛ xp̃s ḡno frumẽti ſe
ꝯpauit.io.xij.dicẽs. Niſi ḡnũ frumẽti cadẽs i tra mortuũ fuerit. et ḡnũ frumẽ
tũ fuit.de.pe.di.ij.cũ ſanctam.ꝯparauit ſe etiã viti.io.xv.dicẽs. Ego ſum vitis

ſed ꝓpter defectũ intentionis illi⁹
qui hoc ſacr̃m inſtituit: qui nõ inten
dit ꝙ cum tali ludibrio vel ſtulticia
fieret ꝯſecratio Sed pro vtilitate vł
neceſſitate eccľie generalis vel par-
ticularis. ¶ Circa quoqꝫ formã ver
borum ſciendũ ꝙ cum dicit̃. Hoc eſt
enim corpus meũ. iſta coniũctio eñ
nõ eſt de ſubſtãtia forme ſʒ de bene
eſſe ipſius. Tamẽ omitti non debet.
nã ſi quis ſacerdos dimittat illã fa-
cit cõtra vſuʒ generalẽ ſancte roma
ne eccľie:ꝛ ſic grauiter eẽt puniẽdus
ſcđ́ʒ ſacros canones:qꝛ grauiter pec
caret ꝗ omitteret: cũ ſit de inſtitutio
ne eccľie. ſi tñ dimittat̃: nihilomin⁹
ꝯſecrat ſacerdos Aliud itaqꝫ eſt for
ma neceſſaria ſine ꝗ nõ põt trãſſub-
ſtantiatio fieri. Aliud eſt forma de-
bita:ſine ꝗ nõ debet fieri. Et ſic iſta
ꝯiunctio eñ eſt de rõne forme debi-
te:ꝛ ſic nõ debʒ omitti. Eodẽ modo
dicendũ eſt de ſpecieb⁹ panis ꝛ vini
Unde nota ꝙ materia euchariſtie.
Alia eſt neceſſaria. Alia eſt debita.
Materia neceſſaria eſt ꝙ in eucha
riſtia panis ſit frumentin⁹. quia ſine
illo nõ poteſt fieri cõfectio. Sed ma
teria debita ẽ ꝙ panis ille ſit azim⁹.

vera. ideo ſacr̃m corporis ⁊ ſanguinis vino de vite: ⁊ ĩ pane de tritico ꝯficit᷑.
¶ Panis ſit azimꝰ ſcotꝰ ĩ. iiij. di. xj. dicit q̄ põt cõfici ĩ fermẽtato. ⁊ ẽ textꝰ in. c. lr̃as. de. cele. miſſa. ⁊ in. c. in ſacramẽto. de. ꝯſe. di. ij. Sed grauiter peccat latinꝰ ſi celebrat in fermẽtato. ⁊ vt dicit ſcotꝰ forte etiã grecus grauiter peccat ꝓpter multa q̄ adducit ibidez: ſꝫ maxime: qꝛ xp̃s in azimo ꝯſecrauit. ita q̄ qui in fermẽtato ſacrificat: ⁊ qui ſine igne et qui ſine aq̃. ſ. naturali: ⁊ q ĩ vaſe ligneo: ab officio et beneficio deponit᷑: vt pꝫ de cele. miſſa. c. lr̃as tuas. q̄d c. allegat᷑. a. ſctõ Tho. iij. parte. q. lxxiiij. articl'o. iiij. ¶ Nota q̄ vas ligneũ nõ ẽ ꝑmiſſũ: vt pꝫ de. ꝯſe. di. ij. vaſa. nec lꝫ q̄ vaſa fiãt d̾ auricalco: qꝛ ob vini v̾tutem eruginẽ parit ⁊ vomitũ ꝓuocat. nec de ligno: nec de vitro. de ꝯſe. di. j. calix. ita q̄ ꝓpt᷑ decꝰ ſilueſter papa. viij. inſtituit vt vaſa argentea eẽnt ĩ eccl'ia. de. ꝯſe. di. j. vaſa. ¶ Nota q̄ non põt ꝯfici ĩ paſta facta de tritico nec in pane corrupto. ſ. qñ ſpẽs ſoluũt᷑ ſcꝫ qñ ꝯtinuitas ſoluit᷑ ⁊ accidẽtia mutãt᷑: nec ĩ pane facto de alia aqua p̃terq̃ naturali d̾ hac materia. vide ĩ ſũma ãgeli.

quia licet in fermentato poſſet cõfici: tñ hoc non debet fieri duplici de cauſa. Prima eſt q̄ panis azimꝰ cõuenit iſtitutioni. xp̃s enĩ dedit diſcipulis corpus ſuũ cõfectũ in tali materia. Secũda eſt q̄ talis panis ꝯuenit etiã ſignificato. xp̃s. n. ſine omni fermẽto pctĩ fuit. Similiter dicendũ eſt de materia calicis. qꝛ alia eſt materia neceſſaria. alia debita. Materia neceſſaria calicis ẽ vinũ: qꝛ ſanguis xp̃i nõ põt in alia materia ꝯfici quã in vino. Materia vero debita eſt: q̄ aqua vino miſceat᷑. Et hoc duplici rõne. Prima qꝛ talis materia ꝯuenit iſtitutioni: chriſtꝰ. n. ſanguinem ſuũ ſub tali ſpecie dedit. Scd̃a quia talis materia ꝯuenit etiã ſignificato. qꝛ eccl'ia q̄ per aquã ſignat᷑: chriſto per fidẽ ⁊ charitatẽ iungit᷑.

q̄ quiſ ſacerdos no potest Consecrari si ne vino et sine aqua

¶ Aqua miſceat᷑ vino: aqua. ſ. naturalis ⁊ elemẽtalis. c. in quadã de. cele. miſſaꝝ. q̄ aqua debeat vino admiſceri. pꝫ extra de. cele. miſſaꝝ. c. cũ marthe. §. queſiuiſti. ⁊ quare admiſceat᷑. Q̄d plꝰ de vino q̃ de aqua ſit ponẽdũ in ſacrificio altaris pꝫ de cele. miſſa. c. Perniciosus. allegat᷑ hec decretalis p̄ Tho. iij. pte. q. lxxiiij. arti. viij. ¶ Quid ſi aqua nõ apponat᷑? Rñde q̄ nihilo minꝰ ꝯficitur. de. ꝯſe. di. ij. ſcriptura:. ſꝫ peccat mortaliter qui ſciẽter eã nõ apponit. ar. c. lr̃as. de. cele. miſſaꝝ qui vero omittit ex negligẽtia ex hoc q̄ habuit diligẽtiã ſemiplenã venialiter peccat: ſꝫ grauiter: qꝛ quãtũ iſtud ſacramẽtũ p̃cellit alia ſacr̃a ⁊ opa: tñ in eo magis q̃ ĩ alijs negocijs p̃põderat negligẽtia ſm. ſ. bonã vẽtu. in. iiij. di. xj. ſi aũt omiſit ex negligẽtia eo q̄ nullã diligẽtiã adhibuit: mortalit᷑ pcãuit ſm ale.
¶ Xp̃o p̄ fidẽ ⁊ charitatẽ iungit᷑ q̄d pbat᷑ p̄. c. Cũ marthe. de. cele. miſſaꝝ

paulo inferi⁹ poſt. §. queſiuiſti. cū dicit. ideo vino aq̄ vnit: vt xp̄o popul⁹ adu nect. ꝛc. ꝑplus ſignificat ꝑ aquā hieremie. ij. c. aq̄ mlte ꝑpli multi. itaq̄ admixtio aq̄ cū vino i calice ſignat vnionē ſpūalē xp̄i ꝛ populi q̄ fit v̄tute hui⁹ ſacri.

¶ In aceto ꝛ agreſta nō ꝯficit. Nota q̄ ꝗuis innocē. de officio miſſe dicat q̄ pōt ꝯfici in aceto: tñ theologi maxime ricar. in. iiij. di. xj. dicūtq̄ nō pōt q̄ꝛ vinum ꝛ acetū differūt ſcd̄ʒ philoſophū. viij. methaſiſice. ſic viuū ꝛ mortuū In vino tñ ſm ricar. vbi ſup̄ ꝛ cōmunit alios qd̄ accedit ad acedinē: manēte tñ adhuc forma ſubſtātiali vini: pōt ꝯfici. Idē dic qñ putreſcit pfecta putrefactione: que redire non pōt ad ꝯplexionē vini q̄ non pōt ꝯfici. ſi vo ſit via ad corruptionē pōt ꝯfici. ſimilit ſi vino ſit cū ſapore vioſo ſapor aromatic⁹: vel pōtic⁹: vel acerb⁹ ex minus perfecta digeſtione vini.

¶ In agreſta nō pōt confici q̄ꝛ nihil recipit ſpecien niſi ſit itermino ſue generationis. et ideo nō eſt vinum. ¶ Utrū i muſto pōt ꝯfici? Rñde q̄ ſic ſi eſt expſſuʒ extra vuā ſʒ nō i eo q̄ adhuc ꝯtinet in vua matura. ar. d̄ ꝯſe. di. ij. didicim⁹. ꝛ. c. ſe. et hec ē vior opinio. q̄ꝛ ſic nō ē ſub ſpecie potabili ſʒ edibili. Aduerte q̄ lʒ vt dixi poſſit ꝯfici in materia panis vel vini: qñ admixtio vel corruptio nō tollit virtutē ipoꝝ: tñ peccat qui ſine necitate ꝯficit pter quā in pane triticeo puro ꝛ incorrupto. ꝛ ſimiliter i vino nō acetoſo ꝛ purificato ꝑpter irreuerētiā ſacri ſcd̄ʒ oēs docto'. i. iiij. di. xj.

¶ Sciendū q̄ in aceto ꝛ agreſta nō conficit. q̄ꝛ acetū nō eſt vinū: ſʒ fuit. agreſta nō eſt vinū ſʒ erit. In ꝯfectione ſāguinis tā modicū aque debet ammiſceri vino: qd̄ abſorberi poſſit ab illo. alioquin impedit ꝯſecratio ſcʒ ſi vinū ab aqua vincit. Illud deſignat. q̄ꝛ cū nos ad xp̄m ꝯuertimur: nō ipſe in nos. Sed nos in ipſuʒ mutamur. q̄ꝛ corpori ſuo myſtico incorporamur. ¶ Si vna gutta vini iponitur ex aliqua negligētia ſanguini nō ꝑpter hoc deſinit eſſe ſanguis. nec ꝑpter ammixtionē vinū i ſāguinem mutat: ſʒ vtraq̄ʒ ſpēs in ſua ꝑmanet natura. Sʒ ſi de vino multū ponit ad vnā gutaʒ ſanguinis: ſicut qñq̄ʒ fit in ablutiōe: tunc ibi deſinit eſſe ſanguis. q̄ꝛ ſpēs illius gute ſub qua eſt ſanguis abſorbetur a multo vino adiuncto.

¶ Sʒ nos in ip̄m mutamur. Iuxta illud qd̄ au. dictū fuit i. li. ſuaꝝ ꝯfeſſionū. nō tu me mutabis in te: ſʒ tu mūtaberis i me. Itaq̄ʒ corpori xp̄i myſtico incorporamur. ꝛ hec verba auguſtino dicta tranſſumptiue hētur in ſūma theologice veritatis. li. vj. c. xv. de effectu eucariſtie.

¶ Sʒ vtraq̄ʒ ſpecies i ſua remanet natura. illud idē dicit. de cele. miſſaꝝ c. cū marthe. in v̄bo. q̄ꝛ ſi poſt calicis ꝯſecrationē aliud vinum mittat in calicem: illud quidē non tranſit in ſanguinem. ꝛc. ibi vide. Et

ab

per Thomam tertia parte. q. lxxxvij. articulo. ſi. ad. iij.
¶ Abſorbet i mlto vino vt pꝫ in pfuſiõe: poſtq̃ȝ ſacerdos ſũpſit totũ euchariſtie ſacr̃ȝ de. cele. miſſa. c. ex ptevr̃a: ubi inuit ꝙ ſacerdos debꝫ man⁹ p̃mo pfundere cũ vino: ⁊ vinũ pfuſiõis ſumere: niſi ſit celebratur⁹ aliã miſſã: q̃ȝ poſt pfuſionẽ ſumptã nõ põt aliã celebrare. ¶ Idem dic de aq̃ q̃ñ tollit v̓tutẽ. facit. de. ↄſe. di ij. c. cũ oẽ. ⁊. de. cele. miſſa. pnicioſus. tho. allegat hãc decretalẽ. iij. pte. q. lxxiiij. ar. viij. vide de hac re. i ſũma angeli. eucha. j. §. xiij. ⁊ xiiij. ⁊ p. §. ſequẽtes ibidẽ.

¶ Capi. decimũ octauũ.

¶ Quid ſit res. ⁊ q̃d ſacramentum Quid res ⁊ ſacramentum ſimul.

CIrca euchariſtiã attende: q̃dam eſt ſacramentũ tm̃: vt ſpecies panis ⁊ vini. q̃daȝ eſt ibi res tm̃: vt corpus xp̄i myſticũ. quoddã eſt ibi res ⁊ ſacr̃m: vt corp⁹ xp̄i verũ q̃d traxit de virgine. Iſtud enĩ ẽ res primi. ⁊ ſacr̃ȝ ſcd̃i. ¶ Sub vtraqȝ ſpẽ tot⁹ chriſt⁹ eſt indiuiſus ſcȝ corpus ⁊ aĩa ⁊ deus. ac per hoc vtrobiqȝ eſt vnũ ⁊ ſimpliciſſimũ ſacramentuȝ. Sub ſpẽ nãqȝ panis eſt corp⁹ chriſti p ↄuerſionẽ. ⁊ ſanguis per cõnexionẽ. ⁊ aĩa per ↄiunctionẽ ⁊ diuinitas per vnionẽ. Iſta .n. quatuor nõ poſſunt diuidi nec ab inuicẽ ſeparari. eodẽ modo dicendũ eſt de ſanguine. ¶ Preterea chriſt⁹ tot⁹ eſt in tota ſpẽ ſic ꝙ eſt in qualibet pte ei⁹ ſiue ſit integra illa ſpẽs ſiue diuiſa. ac per hoc nõ eſt ibi vt circum

c Irca euchariſtiã v̓ba ſũt. ale. in. vj. cõpẽ. origi.

¶ Quoddã ẽ ſacr̃ȝ tm̃ vñ nota ꝙ in iſto ſacr̃o tria ↄtinẽt forma viſibilis panis ⁊ vini. v̓itas corporis ⁊ ſanguinis xp̄i ⁊ v̓tus ſpũalis. i. virtus vnitat̃ ⁊ charitatiſ. i. eterna ↄiũctio ⁊ dilectio xp̄i ad eccleſiã. xxj. di. §. j. ibi rogaui p te petre ne deficiat. ⁊c̃ p̃mũ ẽ ſacr̃m tm̃: ⁊ nõ res ſacr̃i. ſcd̃ȝ ẽ ſacr̃m ⁊ res ſacramẽti. iij. ẽ res ſacr̃i tm̃ ⁊ nõ ſacr̃m. ⁊ hoc ẽ q̃d dicit̃ extra. de. cele. miſſa. cũ marthe. ibi. diſtiguẽdũ. ⁊c̃ ⁊ in decret̃. de. ↄ. di. ij. i gloſa. p̃mi. c. ⁊ hoc idẽ hẽt p mgr̃m ſniaꝝ. in. iiij. di. viij

¶ Sub vtraqȝ ſpecie totus xp̄s ẽ: vt in decretis d̓. cc. di. ij. nos aũt in ſpecie. ⁊ p mlta alia capi. vt ẽ. c. hoc ẽ q̃d dicim⁹. e. di. ⁊. i. c. panis ẽ i altari: ⁊ p mgr̃ȝ ſniaꝝ i. iiij. vide: ⁊ vide i. ca. firmiter credim⁹. de ſũma. tri. ⁊. fi. ca. §. vna v̓o ẽ fideliũ: ⁊ de hoc vide etiã in ſũma an. eucha. j. §. xiij. vbi repies declarationẽ toti⁹ hui⁹ capli. ⁊c̃. vide etiã. ca di. ij. oĩa quecũqȝ voluit. ¶ In q̃libȝ ei⁹ parte: vt in. c. vbi pars ẽ corporis. de. ↄſe. di. ij. et ea. di. accipite ⁊ comedite: ⁊ in multis alijs capitulis.

Oſtia. Ca. xix. ꝑ cuiꝰ de claratiõe mlta di cunt doctores ſancti quos velim videas.

Frãgit: vide prima corinthi. xj. c. ſup v̄bo. Accepit panē: ⁊ grãs agēs fregit ⁊ dixit. Jō ut ibidē dicit Nycholaus Fregit: nõ ante: quã verba ꝯſecratiõis ꝓferret: ſꝫ poſt: vnde cũ dicit. Fregit: anti cipãdo dicit: qꝛ cõſecrauit ut nos: nã ſacerdos nõ pro fert v̄ba cõſecratiõis in ꝑſo na ꝓpria: ſꝫ in perſona xp̄i: Mathei vero. xxvj. dicit. Accepit panē ⁊ bn̄dixit ⁊c̄. de qua bn̄dictiõe aplus mē tionē nõ fecit: qꝛ Matheꝰ per illã nihil aliud intelle xit quã ꝓlationē verboꝝ. ſ. hoc ē corpꝰ meũ. Sciēduꝫ etiã q̄ cum ſubdit. Fregit: nõ ē intelligēdũ q̄ corpus ſuũ fregit: qꝛ non ē in ſacr̄o frangibili modo: ſed fregit ſpēs panis remanētes. Hec Ny. de ly. vbi ſupra. Magiſter ſn̄iarũ cõcordat cum Ny. i. iiij. ſn̄iarũ. di. xij. cũ dicit. Sꝫ qꝛ corpꝰ xp̄i incor ruptibile ē: fractio illa ⁊ ꝑ titio nõ in ſubſtãtia corpo ris: ſꝫ i ip̄a forma panis ſa cramentalis fieri ſane dici põt. vn̄ ibi eſt v̄a fractio ⁊ ꝑ titio nõ i ſ̄ba corporis: ſꝫ in ſacramento. i. in ſpecie. vn̄ aplus ait. Panis quē frãgi mꝰ. qꝛ forma panis ibi frã git: ⁊ in ꝑtes diuidit. xp̄us v̄o integer manet: ⁊ totꝰ ē i ſingulis. Jtaq̄ꝫ intellige: ut idē dicit magr̄ in eodē li. ⁊. di. q̄ fractio ⁊ ꝑtes: q̄ ibi vidētur fieri i ſacr̄o fiũt. i. in ſpecie viſibili. Jō q̄ꝫ

ſcriptus vel occupans locuꝫ vel ha bens ſitũ vel ꝑceptibilis per aliquē ſenſũ corporeũ. Exēplũ huiꝰ habe mus in ſpeculo: q̄d ſi diuidat̄ in mul tas partes: in qualibet apparet ima go: q̄ priꝰ apparebat in ĩtegro. Jdē exemplũ habemꝰ de ſermõe: quem multis recito. qꝛ quilibet auditor re cipit illũ totũ. vn̄ quanuis ſermo ſit vnicus i proferēte: totꝰ tn̄ ē in quoli bet audiente. hec Alexander.

Capi. decimũnonum.

Quas ob rationes hoſtia in tres frangatur partes.

Hoſtia frangitur in tres partes ꝓpter multas rões. Primo ꝓpter tres ꝑſo nas diuinas in vna eſſētia. ſic per tres partes in diuiſione hoſtie: vnꝰ tn̄ eſt chriſtus. Secũdo ꝓpter tres ſtatus eccl̄ie ſcꝫ militãtiũ. triumphantium ⁊ in purgatorio. exiſtentiũ. Tertio ꝓpt̄ tres ſtatꝰ xp̄i in q̄bꝰ fuit ſcꝫ mor talis mortuꝰ: ⁊ imortalis Quarto ꝓ pter tres aptiões i corpore xp̄i tp̄e paſſiõis ſcꝫ manuũ. pedũ. ⁊ lateris. Quito ꝓpt̄ tres ſubſtãtias i xp̄o ſcꝫ diuinitatis aīe ⁊ corporiſ. Hec Ale xãder in. vj. ſui theologici cõpēdij.

¶ Capitulū vigeſimū.

¶ De defectibus ſiue caſib⁹ qui poſſunt accidere in celebratiōe miſſe.

SI in miſſe celebratione error acciderit vel ꝓpter ignorantiā vel negligētiā ſacerdotis: periculoſiſſimū eſt. Jō ibi: q² maius periculū vertit᷑ cauti⁹ ꝯſulendū eſt. Propterea q̄rit᷑ in primis: quid ſit faciēdū ſi ſacerdos miſſam quā incepit nō pōt ꝑficere? Solutio ſcd̄m decre. vij. q. j. c. illud. ⁊ c. nihil. xxiij. di. c. quorundā. ꝙ vnus ſacerdos poteſt ſupplere miſſā ꝑ aliū inceptam: ſi neceſſitas ineuitabilis emineat: ⁊ debet incipere vbi alter dimiſit. Si aūt dubitet᷑ vbi dimiſerit debet incipere a v̄bis effectiuis ꝯſecrationis corporis xp̄i: vł debet miſſa a capite inchoari ſm̄ inno. ⁊ c̄. Pro maiori declaratiōe hui⁹ dubij eſt diſtinguendū: q² aut ante ꝯſecrationem ꝯtingit ſacerdotē mori aut graui infirmitate detineri: ⁊ tūc nō oportet ꝙ ꝑ aliū ſacerdotē defectus ſuppleat᷑. Si vero ſacerdos talis patiens vel mortē vel grauē infirmitatē inceperit verba ꝯſecrationis vel totaliter illa verba canonis dixerit tūc debet alius ſacerdos ſe induere et incipere vbi ꝑmus dimiſit et ſup illa Berēgarij v̄ba q̄ cōtinent᷑ in. c. Ego berēgarius de. cō. di. ij. ita diſtiguēda ſūt: ut ſenſualiter nō modo ſacro: ſ; in v̄itate dicat᷑ corp⁹ xp̄i tractari manib⁹ ſacerdotū. frāgi v̄o ⁊ atteri dentib⁹ v̄e quidē ſ; in ſacro tm̄. vera ergo ē ibi attritio ⁊ ꝑtitio: ſ; in ſingulis ꝑtib⁹ tot⁹ xp̄s ē. Vn̄ hieronym⁹ in quodā ſmone. Singuli accipiūt xp̄m dn̄z: in ſingulis portiōib⁹ tot⁹ ē: nec ꝑ ſingulos minuit᷑: ſ; ītegrū ſe prebet ſingulis. Itē hylarius. vbi ꝑs ē corporis: ibi eſt ⁊ totū. ſic dicit magr̄ ſn̄iarū. De hac ꝑtitiōe vide ī manipulo curatoꝝ i. iij. ꝑte miſſe. ⁊ in Rationali. iiij. ꝑte. ꝑtica de fractiōe hoſtie: vbi reperies rōnes ſatis euidētes: q̄re in tres ꝑtes ꝑtiat᷑. Et de. cō. di. ij. Triforme. ⁊ etiā ī eodē Rōnali parte iiij. ſub. vj. ꝑticula canōis. in v̄bo. fregit: vbi plene de hoc agitur.

SI in miſſe: v̄ba hui⁹ primi īpedimēti ī textu poſiti ſūt originaliter et ad lr̄az ſūpta ex gloſa floreti maioris tractādo de īpedimētis q̄ ī miſſa poſſūt accidere. poteris videre d̄ hoc ī Rōnali ꝑte. iiij. ſub. vj. ꝑticula Canonis. v̄bo. hoc ē corp⁹ meū. ⁊ ī eodē Rōna. eadē. iiij. ꝑte ſub. vij. ꝑticula Canonis. ſup v̄bo. Noui ⁊ eterni. ad finem. Ideo ibi vide: et in his que ibidem notata ſunt.

plere qđ mãſit ſupplēdū: ⁊ ſacramētū recipere. Inno. ter
tiꝰ dixit ꝙ meliꝰ ē hoſtiā cōſecratā reſeruare ⁊ ſup aliā ho
ſtiā miſſaʒ a capite inchoare per aliū ſacerdotē. Et ſcđm
Innocē. oblatio primi ſacerdotis ſtudioſiſſime recōdat̄.
Super iſtis impedimētis paucis ſub verbis diſtinguēdū
ē: qꝛ aut ante cōſecrationē venit impedimētuʒ: ⁊ tūc non
oportet ꝙ ſuppleat̄ per aliū ſacerdoteʒ. Si vero fuerit in
cōſecratiōe: alius ſacerdos dʒ ſupplere: ⁊ incipere vbi pri
mus dimiſit. Et ſi dubitet̄ vbi primus dimiſerit: debet in
cipere a verbis cōſecratiōis. Si vero primus ſacerdos di
xerit verba effectiua cōſecratiōis ſuper panē ⁊ non ſuper
vinū. Alius ſacerdos debet dicere verba effectiua ꝯſecra
tiōis ſup vinū: ⁊ corpꝰ ⁊ ſanguinē recipere ſcđm ꝯciliū la
teranē. Inno. tertiꝰ dixit ꝙ illa hoſtia ꝯſecrata dʒ reſerua-
ri ⁊ dʒ alia hoſtia ſumi ⁊ ꝯſecrari. Si vero primꝰ ſacerdos
ꝑceperit corpus ⁊ nō ſanguinē: alius ſacerdos debet per
cipere ſanguinem. vij. q. j. c. illud. ⁊. xxiij. di. c. quorundam.
¶ Quid fiēdū ſi per negligētiā euenerit ꝙ ꝑfecto canone
nec vinum nec aqua reperiat̄ in calice? Rñde ẜm rōnale.
ꝑte. iiij. ſub. vj. ꝑticula canonis. ſup verbo. hoc ē corpꝰ. ꝙ
ſi hoc ſtudioſe factū ē cauſa introducēdi hereſim: ꝙ nō eſt
ſacramētū corporis. Si vero per obliuionē vł negligētiā:
nihilominus facta ē ꝯſecratio corporis: ut habet̄. de. con.
di. iiij. retulerūt. Tūc vinū ⁊ aqua apponi debēt ẜm Ale.
đ alis. li. vj. ſūme theologice veritatis. c. ix. ⁊ ẜm idē Rōna-
le vbi ſupra ⁊ ſup illud ſolū verba ad cōſecrādū ſanguinē
ſacerdos repetet ab illo loco. Simili modo ⁊c. vſqʒ in fi-
nē. ita tñ ut dimittat duas cruces q̄ fiūt ſigillatiʒ ſeu ſingu
lariter ſup hoſtiā. Uel pōt dici ẜm Ale. vbi ſupra ꝙ aliaʒ
hoſtiā ſumat ⁊ canonē a principio incipiat. ꝙ ſi de ſimpli
ci vino vel aqua fiat ꝯſecratio: vinū reputabit̄ pro ſacro.
ſʒ aqua nō. hec ille Ale. ad litterā. Alij dicūt ꝙ vino appo

ſtro in calice panē ↄſecratū dꝫ īmittere ſic ꝙ abſqꝫ aliqua repetitiōe dꝫ ſumere ſacrificiū: ſicut fit in die paraſceue. Alijs videt̄ ꝙ nō dꝫ vinū apponi ne ſcādalū generet̄. Sꝫ qō p̄mi dicūt. ſ. ꝙ vinū apponat̄ ⁊ verba ad ↄſecrādū ſanguinē repetere debeat ſacerdos. ab illo loco. Simili modo ⁊c. veriꝰ ē. nā vtiliꝰ ſcādalū naſci p̄mittit̄ quā veritas requirat̄. extra de. re. iu. qui ſcādalizauerit. Si. n. hec veritas p̄termittat̄. ſ. ꝙ vinū non apponat̄: non pōt vere dici hoc ſacr̄m cōmixtiō corporis ⁊ ſanguīs: nec corpꝰ xp̄i ſine ſanguīe ſumi dꝫ. de. cō. di. ij. cōperimꝰ: vel hoſtia ſeruet̄: ⁊ ſup̄ alijs ſpeciebꝰ: canō repetat̄: ut premiſſuꝫ ē. Veruntamē ſi ſacerdoſ aqua guſtata ieiuniū ſoluerit: illa die nō iteret ſacr̄m. Si aūt ante verba trāſſubſtātiatiōis. ſ. hic ē calix ⁊c. Aduerterit vinū forte p̄termiſſum vel etiā vtrūqꝫ ſcꝫ vinū ⁊ aquā: tūc illla apponat in calice: ⁊ in ↄſecratione p̄cedat reincipiēs ab illo loco. Hāc igit̄ oblationē ⁊c. Si vͦo vinū ſine aqua apponat̄: nō iō minꝰ ē ſacramētuꝫ: ut dicit̄ in Rōnali. p̄te. iiij. ſub ſeptima particula canonis ſup̄ v̄bo noui ⁊ eterni teſtamēti. De hac materia breuiꝰ ⁊ cōpendioſius agit̄ in ſūma angelica. Miſſa. §. xiiij. vbi dicit̄. ꝙ ſi ſacerdos dicēdo miſſam p̄pēdit nō fuiſſe debitā materiā miniſtrataꝫ: ꝙ ſiue defectꝰ ſit in hoſtia: ſiue ī vino ⁊ aduertit anteꝙ conſecrationis canonē inceperit: ꝙ tūc accipiet aliam hoſtiam: ſi defectus eſt in hoſtia: vel vinū ſi eſt in vino. Et reincipiet ſi eſt in hoſtia defectus: ab illa oratiōe. Suſcipe ſancte pater. qua dicta: omiſſis alijs: dicet. Veni ſanctificator ⁊c. Et ſic oībus alijs omiſſis: proſequat̄ vbi erat qn̄ aduertit. Si vero defectꝰ fuit in vino: incipiet ab illa oratiōe. Deus qui humane: cū oratione. Offerimus ⁊c. Et alia. Veni ſanctificator ⁊c. Et alijs dimiſſis p̄ſequat̄ vbi dimiſerat. Si iā conſecrauerat ⁊ poſt

conſecrationem deprehendit quia defectꝰ erat in vino debito ſic accepto cũ aqua ſolũ: incipiet ab illa oratione. Simili modo uſqꝫ ad orationẽ. vnde ⁊ memores: ⁊ alijs omiſſis ꝑſequatur vbi dimiſit. Si vero defectus erat in hoſtia ⁊ iam cõſecrauerat vinũ ſic accepta alia hoſtia incipiet ab illa orone. Qui pridie ⁊ loco illius relatiui: qui dicet Dñs noſter ieſus xp̄s pridie quã pateret̃. ⁊c̃. Uſqꝫ ad oronem. Simili modo: ⁊ omnibꝰ alijs omiſſis: proſequatur vbi dimiſit. Et notãter ſic dixi quia ſi ſolũ diceret. Hoc eſt corpꝰ meũ: nõ ꝯſecraret ſcđꝫ. ſco. ⁊ landul. in. iiij. di. viij. q. iij. quia oro illđ ſignificat qđ exprimit̃ verbo. nõ qđ eſt in intentione ꝑferentis. Et ideo ſi nulla fieret mentio de chriſto: intelligerentur illa verba de corpore ſacerdotis vel ſanguine: non de chriſto: et ſic non conſecraret. hec in dicta ſumma angelica. loco quo ſupra. Sed ſi aqua non fuit appoſita in calice: dicit Guido de monte roherij in ſuo manipulo curatorum tractando de miſſa capitulo. xj. de defectibꝰ qui poſſunt occurrere in miſſa. ꝙ ſi ſacerdos percipit illud ante conſecrationem ſanguinis: debet ponere aquam in calice et ſic conſecrare. Si autem percipit poſt conſecrationem ſanguinis debet confiteri et conteri de negligentia et procedere in miſſa. quia vinum eſt propria materia huius ſacramenti et non aqua. debet tamen admiſceri ex quadam congruitate. Si vero aqua ſola reperiatur in calice debet deponi: et vinum cum aqua apponi: et verba conſecrationis dici. quia nõ eſt ſimile de aqua ſicut de vino. Tamen hic cadit diſtinctio. quia aut ſacerdos aduertit ante quam ſumat corpus: aut poſt. Si ante debet immiſcere vinum cum aqua in calice: et incipere ab illa parte Simili modo poſtquã cenatũ eſt. ⁊c̃. Et proſequi totum officiũ vſqꝫ ad finẽ. Si vero poſt ſũptionez corporis ſacerdos aduertat illum defectũ: debet

ſcilicet q rein cipiat a locis pre allegatis

miniſtrare vnā hoſtiā non conſecratā:ꝛ ponere vinū cum
aqua in calice:ꝛ incipere ab illo loco. Cōmunicantes:Et
perficere miniſteriū ſuū.Et ſi ſacerdos nō perceperit illū
defectū donec deglutierit aquā:que erat in calice:credēs
ibi eſſe appoſitā debitā materiā:quid fiēdū: quia ſic ſacer
dos nō cenſet̃ ieiun⁹. Solutio.qn̄ circa vnā materiā ſunt
duo p̄cepta:forti⁹ magis obligat.modo circa miſſe cele-
brationē ſunt duo p̄cepta.vnū ſcȝ ꝙ miſſa dicat̃ a ieiuno.
aliud ꝙ ſacr̄m integrū perficiat̃ : ꝛ ꝙ celebrās conſecret
ſub vtraqȝ ſpē ſcȝ panis ꝛ vini. Cōſtat autē ꝙ preceptū
de integritate ſacri fortius eſt quā preceptū ſcȝ ꝙ ſūmat̃
a ieiuno ſcd̄m rationale compen.ſeptē ſacramentoꝝ. Jta
qȝ quantūcūqȝ ſacerdos ſic ſumpſerit aquā ꝛ nō ſit ieiun⁹
tamē debet facere ſicut dictū eſt ſupra ſcȝ ꝙ habeat hoſti
am nō cōſecratam. vinū ꝛ aquā. et reincipiat a principio
canonis vel illo loco. Cōmunicantes.ꝛc̄. Et ſic totū ꝓſe
quatur vſqȝ ad finē. ¶ Hinc ſuboriri pōt alia queſtio ſcȝ
quid fiendū ſi ſacerdos poſt ꝯſecrationē recordatur ſe co
mediſſe vel bibiſſe.Solutio.non debet pro tanto preter-
mittere ſacramentum : ſed debet euchariſtiā ſummere et
miſſam perficere. ¶ Jtem ſi ſacerdos fuerit indut⁹ ꝛ po-
ſtea recordat⁹:ſe excōmunicationi ſubiacere : vel in mor-
tali eſſe pctō:debet perficere miſſam ꝛ cōteri cū ꝓpoſito
petendi abſolutionē ꝛ ꝯfitendi et emendandi quā citius
poterit. qm̄ nullo modo licet ſacramentū imperfectū re-
linquere: vt dicitur. vij.q.j.nihil cōtra ordinis.ꝛc. quia ſp
accipiendū eſt illud in quo min⁹ de periculo eſt. vnde pa
tet minus periculi eſſe qd̄ pertinet ad diſpoſitionē mini-
ſtri:quā relinquere id qd̄ pertinet ad perfectionem ſacra
menti. faciunt ad hoc verba illius Decreti. Null⁹ abſqȝ
patenti prouentu moleſtie miniſter vel ſacerdos cum ce
perit officia p̄ſumat imperfecta relinquere.Si quis autē

hoc temerarie preſumpſerit excoïcatiõis ſñiam ſuſtinebit.
Et attẽde pleni⁹ q2 ſi preſbyter indutus recolit ſe de ali-
quo mortali: vel de excoïcatiõe: vel ſe comediſſe: vel bibiſ
ſe: vł de aliqua irregularitate: aut tenet̃ celebrare: aut nõ
Si teneẗ: ꝛ hẽt copiã cõfeſſoris: tenet̃ cõfiteri. Si vo non
hẽt copiã cõfeſſoris: cõterat̃ cũ ꝓpoſito cõfitẽdi. ꝛ ſufficit
nec peccat ſi cũ verecũdia accedit: ut dicit̃ in ſũma angeli
ca. eucharistia. ij. §. v. vbi lati⁹ de hoc. Si vo nõ tenet̃ cele
brare: tũc nõ dz celebrare niſi prius ꝯterat̃ ꝛ cõfiteat̃: q2
ad hoc tenet̃ ẜm. S. bonãvẽturã. in. iiij. di. xiij. ꝛ glo. in. c.
de hoïe. de. cele. miſſaꝝ. ꝛ alia glo. in. c. nihil. vij. q. j. ar. de.
ſen. ex. c. De cetero. ꝛ. xxvj. q. vj. qui recedũt. Et hoc idez
tenet dñs Anto. in. d. c. de hoïe. Sed alij tenẽt ꝯtrariũ: q2
ſufficit ꝯfiteat̃ ſemel in ãno. Et Pa. in. d. c. de hoïe: dicit
eſſe veri⁹: licet pmũ tuti⁹. Sz tu dic ẜm comunẽ opinionẽ
theologoꝝ ꝙ pmũ veri⁹. Sz ſi ĩminet ſcãdaluz vel pſone
vel ppli niſi celebret: vel q2 iam incepit miſſaz: ſic ſufficit
ꝯtritio: ꝛ põt ꝛ dz celebrare ẜm Ricar. in. iiij. di. ix. ar. c. d
cetero. ꝛ. c. a nobis. el. ij. de. ſen. ex. ꝛ. c. qui recedũt. xxvj. q.
vj. vide in manipulo de iſta materia. ꝛ dicta in ſũma. vbi
ſup̃. §. vj. vbi notat̃ diligẽter: ꝙ ſi ſacerdos meminit poſt
ꝯſecratiõez inceptã ſe comediſſe vel bibiſſe vel ſe eſſe ex-
cõmunicatũ vel in mortali cũ ꝯtritiõe tñ debita: dz ꝑfice-
re ſacr̃m: ꝛ ſic nõ peccat ſed fructuoſe ſumit. ꝛ in hoc con-
cordãt cõmuniter doctores: q2 nõ videt̃ ibi cõtẽptus. Sz
idem. Tho. in. iij. q. lxxxiij. tenet ꝙ tutius ẽ dimittere miſ
ſam inceptã ſi meminit ante conſecrationẽ: niſi ſcãdalum
graue ĩmineret: q2 ſi ĩminet ſufficit ꝙ doleat ꝛ peniteat ꝛ
cõterat̃ cum propoſito ꝙ̃ citius poterit cõfitendi. q2 con-
tritio totũ ſupplet. Idẽ dicerẽ etiã qñ nõ incepit ſi nõ põt
deſiſtere ſine ſcãdalo: nec in hoc caſu incurrit irregularita

tem.ar.c.clerici.⁊.c.latores. ⁊.c.fraternitati. q̄ requirunt temeritatē.de clerico.exco.mi.per totuꝫ. Nec obſtat.c.apoſtolice.eo.ti. quia ibi ſunt in culpa nō intelligēdo quod debēt.Sꝫ hic ē iſte talis ſacerdos in neceſſitate. ¶ Hinc per conſequens colligit ꝙ ſacerdos parrochialis qui nō habet aliū ſacerdotem: ⁊ religioſus in via cum ſocio non ſacerdote poſſunt celebrare cum contritiōe ⁊ cum propoſito confitendi:quia religioſus nō poteſt extra ſuum ordinem confiteri in religione minoruꝫ. Quod limitatur verum in dicta ſumma. Euchariſtia.ij.§.xxiiij.quando ſine admiratione aliorum deſiſtere non poteſt: aut quia tenetur celebrare. Idem dicas de eo qui volens cōmunicare coram ſacerdote celebrante recolit aliquod mortale non confeſſum legitime:ꝙ poteſt cōmunicare cum cōtritione ⁊ propoſito confitendi:quādo ſine admiratione ⁊ aliquali nota non poſſet deſiſtere quin cōmunicaret : nec habet aut tēpus:aut ſacerdotem: cum quo cōfiteri poſſit. ¶ Ex dictis etiam recte infertur ꝙ exiſtens in peccato mortali videndo corpus xpi non peccat: dūmodo cum humilitate ⁊ reuerentia videat. Similiter non peccat tangens ex neceſſitate:puta: quia cecidit in terraꝫ ⁊ huiuſmodi ſcdꝫ. S.Bonam vēturam.⁊.S.Thomam in.iiij.di.ix. ¶ Querit preterea vtrū exiſtens in mortali:vel pollutus nocturna pollutione licite celebret? Reſpōde ꝙ ſuſcipiens cum conſciētia peccati mortalis peccat mortaliter: Sed ſi conſciētiā nō hēt de mortali:licet ſit in pctō mortali:non peccat mortaliter:niſi ſit ignorātia craſſa: vł affectata : qꝛ debitā diligentiā de cōmiſſis non adhibuit. Landul.in.iiij. di.ix.dicit ꝙ diligētia debita ē:quādo facit illa q̄ prudens facit de re quā vellet ſtudioſiſſime examinare.Et Sco.in. iiij.di.ix.dicit ꝙ tenet quis ſe examinare ſm diligētiā nře

fragilitati poſſibile̅. Addit tn̄ aureolus theologꝰ ordinis
minoꝝ ꝙ qn̄ quis dolet de p̄teritis peccatis mortalibꝰ cõ
miſſis: ⁊ habet ꝑpoſitū nõ peccãdi: ⁊ deuotione̅ ad sacr̄m
ꝙ põt ſumere ⁊ ꝙ nõ ſit in mortali. Sed quid de illo qui
habet ſcrupuloſã ꝯſcientiã ⁊ nõ ſit vere in pctõ mortali:
tn̄ exiſtimat ſe eē? Rñdẽ ꝙ peccatᵘ mortaliter: niſi eã depo
nat: qꝛ q̇cquid fit ꝯtra ꝯſcientiã edificat ad gehẽnã. vnde
niſi ſit ex probabili ꝯiectura debet poni vt in. c. inquiſitio
ni. de ſen. exco. qꝛ vt dicitᵘ in. c. nõ ſolū. de regula. li. vj. De
cet ⁊ expedit vt ꝯſcientie puritati nõ deſit iudiciū ratiõis
ne dū ſpũalis ꝑfectus queritᵘ ſalutis diſpendiū incurratᵘ.
¶ Erga nocturnã pollutione̅ nota: vt colligitᵘ ex ſctõ bona
ventura in. iiij. di. xij. ⁊ ex petro aureolo in. iiij. di. ix. q. ij. ⁊
eſt cõmunis opinio: qꝛ aut pollutio ꝓuenit ex cauſa pcti
mortalis certa vel ꝓbabili: puta ex crapula vl' moroſa co
gitatiõe ⁊ huiuſmodi. Et ſic neceſſario tenetᵘ abſtinere: a
liter peccaret mortaliter: ut colligitᵘ i. c. nõ ē. vj. di. ⁊ ē. ar.
in. c. quiſquis. xiiij. q. j. qꝛ licet ipa pollutio ſcd̃m ſe nõ poſ
ſit eſſe pctm̄ mortale: hẽt tn̄ pctm̄ mortale ãnexū rõne ſue
cauſe. Iſtud limitatᵘ verū: niſi priuſꝙ ſūmat aut celebret
cõteratᵘ de pctõ ⁊ cõfiteatᵘ. quia ſi cõteritᵘ ⁊ cõfeſſus eſt de
pctõ: ⁊ neceſſitas vel ſcãdalū cogat ad celebrãdū vel ſū-
me̅dū: nõ peccabit. Sine neceſſitate tn̄ dicit frater Ange
lus in ſumma ꝙ nõ credit ꝙ etiã cõfeſſus poſſit ſine pctõ
ſūmere vel celebrare: ſꝫ bene ſine mortali pctõ ſcd̃m Jo.
d̓ Saxonia. in ſūma. ⁊ Petrū de Palude. in. iiij. Aut pol
lutio prouenit a cauſa q̄ ē pctm̄ veniale tn̄ probabiliter: ⁊
ſic nõ impedit neceſſario ſed de cõgruo: niſi potior cauſa
vrgeat ſcd̓ꝫ. Ricar. in. iiij. ⁊ ſcd̓ꝫ. Tho. in. iij. parte. q. lxxx.
peccat tn̄ venialiter ſi ſine cauſa neceſſaria cõmunicet vl'
celebret niſi in duobꝰ caſibus ſcd̃m p̄dictū Jo. Primꝰ qn̄
eſt dies feſtꝰ: in quo ē cõſuetū cõmunicare. Secundus qn̄

imminere ſcandalū niſi celebraret. puta qꝛ alius nō eſt:
vel eſt ꝑlatus: qui cōſueuit celebrare. ⁊ huiuſmōi. Simi-
liter dico de illa que ꝓuenit ex illuſione diabolica Et hoc
propter duo. Primo ꝓpter imundiciā corporis. ſcd͛z pro
pter euagationē mētis ſiue ineptitudinē. Idē dic quādo
prouenit ex cauſa que nullū eſt peccatū: ꝙ de cōgruo de
bet abſtinere. in hoc caſu. S. bona ventura vbi ſupra di-
ſtinguit ⁊ bene dicēs. ꝙ aut ſentit inquinationē illā incli-
naſſe multū aīam: ⁊ ſic de ꝯſilio tenet͛ ꝙ faciat reuerētiā
ſacr̄o ⁊ abſtineat. Si aūt ſentiat magis expeditā naturā
⁊ vlteri⁹ deuotio vel ſolēnitas vel aliud qđ multū recom
pēſet. puta charitas alteri⁹: vel ꝯpaſſio aīaꝝ ⁊ huiuſmōi
ad ſumēdū vel celebrādū trahat: tūc ſine remorſu cōſciē-
cie pōt accedere ſacerdos. Aut pollutio prouenit ex dia-
bolica tentatiōe. vtputa qñ cū maiori deuotione diſpo-
nit celebrare: aut rōne ſolēnitatis ⁊ huiuſmōi: citius pol-
luit͛: ſicut de illo legit͛ in collationib⁹ patrū: qui ſemꝑ hāc
patiebat͛: qñ i feſtis dieb⁹ erat cōmunicatur⁹: cui decretū
fuit vt ſemꝑ cōmunicaret: ⁊ ſic ceſſauit talis illuſio: ⁊ ſic
non debet abſtinere. Sz querit͛ ꝑ q̄ntū tēpus abſtinebit?
Rn̄de ꝙ ꝑ. xxiiij. horas. ſm alber. ⁊ S. tho. ſz. pe. d̄ palu.
limitat verū cū accidit circa mediā noctē. ſz ſi ante mediā
noctē accideret abſtinere nō tenetur: niſi qñ prouenit ex
cauſa peccati mortalis. ¶ Utrū ſacerdos non ieiunus
poſſit celebrare? Rn̄de ſm Scotū. in. iiij. di. viij. ꝙ nō. vij.
q. j. nihil. de ꝯſe. di. ij. liquido. ⁊ taliter debet eē ieiunus ꝙ
citra mediam noctem nihil ſumpſerit quātūcunqz mini-
mum: etiam ſi ſit ſpecies vel electuarium: vel medicina.
quia canon dicit. Nullus poſt cibum quēlibet minimum
ſumptum miſſas facere preſumat. vij. q. j. nihil immo pl⁹
ibi dicit glo. ꝙ etiā ſi ante mediā noctē ſumpſiſſet cibū: ⁊
adhuc ſentiret eructatiōes ⁊ cibū: nō debet celebrare. de

conſe.di.ij.tribus.⁊ ho.de aecu.in.c.ſi conſtiterit.¶ Sed
quid erit de reliquijs cibi remanētib⁹ in ore? Reſponde
ꝙ ſi caſualiter deglutiāt̄ nō impediūt: qꝛ nō traijciunt̄ ꝑ
modū cibi vel pot⁹ ſꝫ per modū ſaliue ſm.ſ.tho.in.iij.p.q.
viij.¶ Quid erit preterea ſi ſacerdos in mane lauādo os
deglutiat ſtillā aq̄? Rn̄de ꝙ pōt celebrare. niſi fecerit ex
propoſito.ar.xxiij.q.v.đ occidēdis.xv.q.vj.c.j. Cōcordat
ricar.in.iiij.di.viij.tho.vero dicit verū: niſi traijciat̄ i ma-
gna quātitate.¶ Quid ſi cib⁹ ſit digeſtus: ſꝫ tn̄ nō dormi-
uit ꝑ totā noctē? Rn̄de.ꝙ pōt celebrare.qꝛ ſolū quies.tē-
pus.⁊ digeſtio requirūt̄ ſm io.⁊.ber.brixi.⁊.archi.in.d.c
nihil.⁊ hoſti.⁊.pa.in.di.c.ſi cōſtiterit.lꝫ ibi.glo. videatur
ſentire cōtrariū: ſꝫ min⁹ bene.⁊ de hac materia vtrū ieiu
niū requirat̄ ad celebrādū.vide de.cōſe.di.j.ſacramēta.⁊
quō intelligat̄.⁊ in rōnali.¶ Querit̄ quō debet celebrari
miſſa? Rn̄de ꝙ debet ſeruari ordinariū miſſe: tā in dicēdis
quā etiā in actib⁹.¶ Utrū debeat ſacerdos celebrare ca-
pite cooperto? Rn̄de.ꝙ nō: ſꝫ diſcooꝑto de ꝯſe.di.j.c.nul-
lus.vn̄ qui ſine rōnabili cauſa celebraret capite cooꝑto:
peccaret mortaliter. Secus ſi ex aliq̄ rōnabili cauſa pro-
pter verbū temere poſitū in di.c.null⁹.el.ij.¶ Et nota ꝙ
deſiſtēs poſt miſſaꝫ inceptā: ſi dimittat ſine rōnabili cau-
ſa peccat mortaliter. vt in.di.c.null⁹.alias nō.¶ Utrū de
beat aliquid aliud dici in miſſa a ſacerdote quā qđ conti-
net̄ in miſſali? Rn̄de ꝙ nō ar.c.viſum.⁊.c.de noib⁹ de.ꝯſ.
di.j. Cogitari tn̄ pōt quicquid deuotū eſt ſm.ſ.Bonā vē-
turā: ſꝫ nō exꝓmi.¶ Si ſacerdos miſſam dicens: aliquid
ſciēter dimittēs mortaliter peccat.tn̄ ꝯſecrat: ſi ibi ſit ma
teria debita:⁊ forma cū intēcione conficiēdi.de quo dicit̄
in ſūma angelica. Euchariſtia.j.⁊ hoc intellige ꝙ peccat
mortaliter ſciēter dimittēdo aliquid notabile.puta euan
geliū.vel epiſtolā.ſecretas:⁊ huiuſmōi.ſecus eſſet de ali-

quo verbo ſolo alio a forma ꝯſecrationis. Idē dic ſi omit-
tatur tempus debitum: paramenta: ⁊ reliqua neceſſaria
qḋ eſt mortale quādo fit ſcienter. ¶ Quid erit: ſi nō aduer
tit ſacerdos: niſi poſt ſumptionē hoſtie: que nō erat triti
cea aut debita: dic ꝙ nō obſtāte ꝙ nō ſit ieiun⁹: nihilomi-
nus accipiet aliā hoſtiā debitam ⁊ incipiet: ut dictū eſt.
dn̄s noſter ieſus xp̄s pridie quā: vſqꝫ ad ſimili modo. ⁊c.
Poſtea alijs omiſſis: ſumet eam: ⁊ proſequet̄ vbi omiſe-
rat. ¶ Quid faciet ſacerdos ſi aduertit ꝙ ſumpto corpore
habet aquā in ore quā loco ſanguinis poſitā inuenit? R.
Directoria. li. j. ti. xvij. ꝙ ſi pōt ſine ſcandalo ſputet in cali
ce: ⁊ extrahet particulā hoſtie: ⁊ aquam reponet in alio
vaſe: ⁊ ſic accipiat vinū ⁊ conſecret: vt dictum eſt: ⁊ in eo
ponat particulam hoſtie: ⁊ ſumat poſtea illam aquam ſi
poteſt facere ſine periculo vomitus. vel ſi timet de vomi-
tu: reponat aquam in ſacrario. Et idem dicerem de parti
cula ꝙ idem eſſet cōburenda ⁊ cineres in ſacrario repo-
nendi: quando ſine periculo vomitus ſumere nō poſſet ſa
cerdos. ¶ Porro ſi muſca vł aranea ceciderit vel aliquid
tale: qḋ vix ſine vomitu vel mortis periculo ſumi poteſt:
quid fiet? Rn̄det alexander in ſūma theologice veritatis
li. vj. tractādo de euchariſtia in. c. de negligentijs: ⁊ dicit
ꝙ perfundatur ⁊ laueť quācitius pōt in calice ⁊ ablutio
nem ſumat ſacerdos. Sꝫ muſca ſiue aranea ſuper piſcinā
cremetur. quia vix poſſet abſqꝫ horrore ⁊ vomitu ſumi.
Ablutionē vero ipam ſacerdos poſt cōſecrationē vel mi-
niſter ſumat: niſi eēt res venenoſa: vel que prouocaret vo
mitū. qr tūc oīa ſimul eſſent reponēda in vaſe alio: ⁊ aliud
vinū cū aqua ſumendū ⁊ conſecrandū: vt dictū eſt ſupra.
⁊ cineres ſeruari debēt in aliquo vaſe mūdo ⁊ apto cū ali
qua ſcriptura denotāte ibi eē admixtū venenū: ne ſumat̄
q᷑ nihil abhominabile ſumi debet: ut notat̄ de ꝯſe. di. ij. ī

glo.c.Si per negligentiā. Sed ſi cadit ante conſecratio-
nē debet deponere illud:⁊ terſo calice debet ſumere vinū
⁊ aquam ⁊ procedere ad cōſecrationē. Et in cōmento ſe-
ptem ſacramentoꝝ dicit̄: ꝙ ſi acciderit poſt cōſecrationē
ꝙ tale animal debet caute capi ⁊ diligenter lauari ⁊ po-
ſtea cōburi:⁊ ablutio cū cinerib⁹ in ſacrario intra altare
poni ⁊ cōcordat cū rationali. Sꝫ ſi eſt muſca deglutiatur
ſm manipulum niſi timeatur de vomitu:⁊ idē dicit de a-
ranea. ſꝫ ſi de vomitu timet̄ cremet̄ muſca ⁊ aranea et ci-
nis ſeruet̄ vt dictū eſt. ⁊ nō intelligas ꝙ muſca tranſglu-
tiatur. ſꝫ ſufficit ꝙ lauet̄ ⁊ lotio ſumatur:⁊ ſi timeat̄ de vo
mitu comedat aliquid prohibēs vomitū. Et ſi lotio non
pōt ſumi:ſeruet̄ vt dictuꝫ eſt. vide doctores. ¶ Queritur
quid iuris ſi aliquid de ſanguine ſtillauerit? Rñde ꝙ ſi ce
ciderit ſup terrā. tabulā. lapidē. lingua lābat̄: tabulaqꝫ ſi
ue terra vel lapis radat̄ ⁊ extergat̄:⁊ puluis intra altare
abſcōdat̄ ſm manipulū: vel ī ſacrario ſiue cū reliquijs re
ponat̄ ſm rōnale:⁊ ſacerdos. xl. diebus peniteat: vel ſm
alerādrū de alis vbi ſupra illa raſura in loco ſacro repo-
nat̄. Si ſup altare ſanguis ceciderit ſacerdos ſorbeat ſtil
lā ⁊ trib⁹ dieb⁹ peniteat. ſi vo ſup lintheū altaris:⁊ ad ali
ud puenerit ſtilla: pēiteat q̄ttuor dieb⁹. Si vſqꝫ ad tertiū
lintheū. ix. dieb⁹ peniteat. ſi vſqꝫ ad quartū viginti dieb⁹
⁊ talia litheamina ſanguine pfuſa abluāt̄ a ſacerdote tri
bus vicib⁹ calice ſuppoſito:⁊ aq̄ ablutiōis ſumat̄ a ſacer
dote: vl' ſi nō pōt ſine piculo ſumere ſacerdos: recōdat̄ illa
ablutio intra altare: vel iuxta ſm ꝯpē. ſeptē ſacramētoꝝ
quāuis alerāder de alis ī ſuma theologica vbi ſup. dicat
ꝙ illa pars lithei ſāguine pfuſa debꝫ ſcindi ⁊ ī loco reliq̄aꝝ
ſuari: pus facta ablutione ⁊ ſūpta a ſacerdote: vt ſupra. p
bant̄ hec de ꝯſe. di. ij. ſi p negligentiā; ⁊ vide in rationali
parte. iiij. ſub ſeptima particula canonis. ⁊ in manipulo.

¶ Quid fiēdū ſiquis euomerit euchariſtiā? dic ꝙ vomit⁹ ſup piſcinam cōburatur ⁊ puluis ſm rōnale vbi ſupra in piſcinā mittat. Si autem aliqua hoſtie particula videat ibi: vel ſi corp⁹ xpi infirmo dat reijcit: illud reuerēter ſuſcipiatur ⁊ ɔtritū cū vino in calice ſumat ſi integrū nequeat recipi: ⁊ ſi horror ſit illud ſumere pro reliquijs cuſtodiat. Nō eſt igitur euchariſtia dāda egroto vomēti ſ; credat ⁊ mādūcauit de cōſe. di. ij. vt q̄d. Sed et ſiquis adeo egrotus eſt: vt maſticare nō poſſit. tunc tm̄ ſumat aquā chriſti corpore tactā: minimā tn̄ particulā ſumens totū ſumit: vt premiſſum eſt. Et attende ꝙ ſiquis per ebrietatē aut voracitatē euchariſtiā euomerit: ſi laic⁹ ē peniteat. xl. dieb⁹. ſi preſbyter. lxx. diebus. ſi ep̄us: cētū dieb⁹. Si vero infirmitatis cauſa quis euomerit euchariſtiā. vij. diebus peniteat: ⁊ poſt vomitū ſpecies debet ſumi ſi appareat: ſi poſſit fieri ſine periculo ſumentis. Sin aūt debēt ſpecies ſeruari in ſacrario: vt dixim⁹. Habent iſti canones ſupraſcriptā pn̄iaz taxantes de cōſe. di. ij. c. ſi per negligentiā. ⁊ c. Siquis p ebrietatē. ⁊c. Sz que pn̄ia debet eſſe illa? Aliq dicūt ꝙ oib⁹ diebus illi⁹ pn̄ie debet ieiunare talis delinquēs in pane ⁊ aqua ⁊ ceſſare a cōmunione. Alij dicūt ꝙ ſufficit ꝙ faciat aliquā abſtinentiā et dicat aliq̄s orones. Et nota ꝙ ꝗs qui cōmunicauit ſi cōmode et abſq; violentia nature pōt: debet abſtinere a ſputo alioquin poſt horā cōuenientē ſpuere pōt ſaltē in loco vbi ſputū nequeat pedibus ɔculcari ſm ratiōale vbi ſupra. ¶ Aduerte poſt hec ꝙ ſi ante trāſubſtātiationē effuſa fuerit pars vini: mutet palle ſub ſilētio: ⁊ celebrās ſuū officiū exequat: ſi totū effuſuz ſit: tūc premiſſa ɔfeſſione: miniſter denuo reincipiat officiū ab illo loco. Hāc igit oblationē. ⁊c. Si vo poſt trāſubſtātiationē pars effuſa ē: tūc ſimiliter officiū exequat. Si totū ita ꝙ nihil hauſerit q̄d valde enorme ē tūc ponat

hoſtiā ſuper propiciatoriū: ꝛ miniſter denuo ponit vinuȝ ꝛ aquā ꝛ reincipiat. hanc igit̃ oblationē. ꝛc. Cōnfeſſiōe tñ premiſſa: ꝛ hoſtia ſeruata ſumat̃ poſtmodum a miniſtro in fine miſſe vel ſeruet̃ pro infirmis ſm rōnale vbi ſupra. ¶ Et attēde ꝙ ſi ſanguis ſtillauerit ſup terram lapidem tabulā. ꝛc. ꝙ lingua lambere debet ꝛ tenet̃ ſacerdos ꝛ poſtmodū radere: vt diximꝰ. Sȝ ſi tabula fuerit ſupra quā ſtillauerit raſura illa igne cōſūmabit̃: ꝛ cinis intra altare cōdet̃ ſi terra vel lapis fuerit: raſura illa vt diximus ſupra in hoc. c. recōdat̃. ¶ Queritur vtrū hoſtia nō cōſecrata que eſt in altari: vel gutta vini que ē in pede calicis vel aliter a vino qḋ eſt i calice ſeparata ꝯſecret̃. Rñde ꝙ non. niſi hoc intendat ſacerdos. j. q. j. detrahe. ¶ Quid ſi vinū in calice ꝯgelet̃? Rñde ꝙ ſacerdos debet ipm ante cōſecrationē reſoluere: vt hēat rōnē actualē potꝰ: ſi tñ nō reſoluit adhuc ꝯficit: qꝛ vinū cōgelatū nō differt a nō ꝯgelato: niſi q̄litate accidētali: vt hẽt in ſūma āgelica. ſȝ quō reſoluet̃? Dic ꝙ tūc ſacerdos debȝ tñ exalare. i. anhelare in calicē ꝙ liqueſiat: tñ tutiꝰ videt̃ ſm manipulū ꝙ calix inuoluat̃ in pānis calidis: ꝛ ſi nō ꝓficiat ponat̃ i aqua calida ꝛ feruēti: cauēdo tñ ne aq̄ ſubintret. Si ſacerdos faciēdo ſigna ꝓpter frigꝰ vel alio modo dimittat hoſtiā cadere intra calicē: debȝ eā dimittere i calice ꝛ eā ſumere cū ſanguine. qꝛ ſigna ꝛ fractiōes in ſignificationē fiūt: ꝛ non ſunt de eſſentia miſſe. ita ꝙ debet vlteriꝰ ꝓcedere: nec eſt neceſſe aliquid iterare ſm tho. in tertia pte. q. lxxxiij. ſed ſm innocē. vt recitat landul. in. iiij. di. x. ſi aliqua pars remanſit in manu frāgat illā ꝛ partē mittat in calicē: qꝛ prima caſualiter cecidit. ¶ Quid ſi ſacerdos recordat̃ ſe aliquid de verbis canonis omiſiſſe: vel ſaltē dubitet̃. Dic ꝙ ſi habuerit cōſcientiā certam ꝙ dimiſerit ꝛ ſit indutus veſtimētis ſacris tenetur repetere: ſi illud omiſſum ſit de

verbis conſecrationis.q2 nõ intelligit iteratũ qḋ dubitatur probabiliter eſſe factum de ꝯſe.di.iiij. cũ nulla. extra de preſby.nõ bapti.c.veniẽs. propter leuem vero conſcientiam non debent iterari huiuſmõi verba. Si vero non ſunt de forma conſecrationis:ſic nõ debet reſumere ĩmutando ordinẽ officij:ſed debet vlteriꝰ procedere ẜm tho. iij.parte.q.lxxxiij. Itaq3 ſacerdos debet eſſe multũ recollectus ⁊ attẽtus:cũ dicit verba. Dicit tñ in manipulo vbi ſupra ꝙ ſacerdos põt iteꝝ dicere verba dũmodo hẽat intentionẽ nõ iterãdi:ſi dicta ſunt verba. Sz ſi dicta nõ ſint ꝙ intẽdat dicere.ar.extra de bap.⁊ eiꝰ effectu. c.ij. vbi dicitur.ſi tu es baptizatus:ego nõ te baptizo.ſz ſi nõ es baptizatꝰ:ego te baptizo. In noie.p.⁊.fi.⁊.ſ.ſ.amẽ. ¶ Quid faciet ſacerdos: ſi quãdo eleuat hoſtiam appareat ibi ſpecies pueri vel carnis? Dic ꝙ aut apparet ita oĩbꝰ:aut ſacerdoti tantũ aut pplõ tm̃. Si apparet oĩbus ita: ſcilicet populo ⁊ ſacerdoti:debẽt effundi ꝑces ad deũ: vt reuertat in ſpecies panis:⁊ ſi fiat debet ſumi. Si nõ reuertatur debet in loco reuerẽti reponi ⁊ ꝯſeruari de ꝯſe. di.ij.c.de hac quidam. Si autem nõ appareat ſacerdoti ſed populo tãtum:debet ſumi a ſacerdote. ¶ Si a naſo ſacerdotis celebrantis ſanguis exierit: vel nauſea ſuperuenerit: recipiatur in aliquo vaſculo:ne ſancta cõtaminẽtur:⁊ ter naſo terſo vel ore abluto reincipiat ſub ſilentio vbi dimiſit ẜm rationale parte quarta ſub ſeptima ꝑticula canonis. ¶ Si infirmitas ſuperuenit ſacerdoti:ĩnitatur ſuper crepidinẽ ſiue oram altaris: vel ſedeat donec conualeſcat: ⁊ ſic incipiat vbi dimiſit. Sz ſi nullo modo põt conſũmare miniſteriũ aliꝰ ſacerdos paratꝰ ĩcipiat vbi ille dimiſit ꝑut dicit in.iiij.pte rõnalis ſub.vj.ꝑticula canonis ſuper verbo.hoc eſt corpꝰ meũ:⁊ vt ſuꝑ in hoc.c.dictũ eſt. ¶ Quid ſi mus vł aliq̃ alia beſtia ſumat ſpecies ꝯſecratas? Dic ꝙ

debẽt extrahi ille ſpecies aꝑiendo illud aĩal:⁊ ſpecies re-
uerenter ĩ ſacrario reponi:quis deberẽt ſumi ſi poſſet fie
ri ſine ꝑiculo recipiẽtis:ſꝫ qꝛ eẽt ꝑiculũ ponat̃ reuerenter
in ſacrario.⁊ tale aĩal debet cõburi:⁊ cineres intra alta-
re recõdi.Et ſacerdos qui nõ bene cuſtodierit ſacrificiuꝫ:
vt mus vel aliud aĩal illud ſumpſit.xl.dieb⁹ peniteat.vt pꝫ
de.cõſe.di.ij.qui bene nõ cuſtodierit.Qui aũt ꝑdiderit il-
lud in eccleſia aut pars ei⁹ ceciderit ⁊ nõ inuẽta fuerit.xxx
dies peniteat.ea.di.⁊.c.Preterea.extra de cuſto.euchari
ſtie.c.j.cauet̃.ꝙ ſi is ad quẽ ſpectat cuſtodia euchariſtiaꝫ
incaute reliquerit trib⁹ mẽſib⁹ ab officio ſuſpẽdat̃:⁊ ſi per
ei⁹ incuriã aliquid nefandũ inde ꝯtigerit:grauiori ſubia-
ceat vltiõi.Sꝫ illa pena erit ad arbitriũ iudicis:ex quo nõ
determinat̃ in textu.c.ꝓallegati.Eadẽ pena videt̃ dignus
ſacerdos ꝑ cui⁹ negligẽtiã ſpecies putrefiũt: vel alio quo
uis modo periclitãt̃.qꝛ putrefactio nõ fit ĩ corpore xp̄i ſꝫ
in ſpecieb⁹.tñ iſta pñia a iure ſtatuta põt augmẽtari ⁊ mi
nui ꝯſideratis cõditionib⁹ negotij ⁊ ꝑſone.cũ pñie ſint ar
bitrarie:ut in.c.de⁹ qui de peni.⁊.re.et talis pñia iniũgit̃
in ieiunijs ⁊ orõne ſ'm cõpendiũ ſeptẽ ſacramẽtoꝝ.in rõ-
nali vero ꝑte.iiij.ſub.vij.ꝑticula canonis legit̃ ꝙ ſi q̃s ne-
gligẽtiã erga ſacrificiũ fecerit:ut a vermib⁹ cõſumptũ ad
nihilũ deuenerit tres q̃drageſimas cũ pane ⁊ aqua peni-
teat.Si integrũ inuẽtũ fuerit:⁊ in eo vermis; cõburat̃:⁊ ille
cinis ſup altare recõdat̃.⁊ qui neglexerit q̃ternis diebus
ſuã negligẽtiã ſoluat.ſi cũ amiſſiõe ſaporis ſacrificiũ dul-
corat̃.xx.dies ieiunio expleant̃.Qui vero ꝯglutinatũ mi-
ſerit.vij.dies peniteat.Si ſacrificiũ fuerit ſordida vetu-
ſtate perditũ:igne ꝯburẽdũ ẽ:⁊ cinis iuxta altare ſepeliẽ-
dus:ſicut legit̃ in burcardo.li.v.c.oẽ.Et ſi miſſa celebrata
preſbyter neglexerit accipe ſacrificiũ.xl.dies pẽiteat.⁊ q̃
pollut⁹ nocturno tẽpore acceperit ſacrificiũ.vij.dies peni

teat. hec in dicto rōnali vbi ſupra. ibi reperies latius impoſitionē ſeu taxationē penitētie pro multis delictis vel defectib9 cōmiſſis a ſacerdote. vnde ſacerdos dꝫ eſſe valde caut9 in cuſtodiēdo corp9 dñicū. ¶ Sꝫ quid ſi ex illis ſpeciebus generentur vermes? Dic ꝙ vermes debēt cōburi: ⁊ cineres intra altare recondi: ⁊ ſacerdos ab epō ad quē ſpectat eſt grauiter puniēdus. ¶ Si ſacerdos tāto tēpore reſeruauit illas ſpecies ꝙ iā ſint putrefacte ⁊ corrupte: quid fiēdū? Dic in hac materia hoc eſſe habēduꝫ pro regula ſm manipuluꝫ vbi ſupra. ꝙ tandiu manet ſub illis ſpēbus corp9 ⁊ ſanguis xpī: ꝙndiu ſub ipis maneret ſubſtātia panis ⁊ vini ante cōſecrationē: ⁊ tam cito corpus ⁊ ſanguis deſinent eſſe ſub iſtis ſpēbus ꝙ̄ cito deſineret ibi eſſe ſubſtātia panis ⁊ vini. Et iō ſi ille ſpecies venirēt ad tātā corruptionē ꝙ ſubſtātia vel apparētia panis ⁊ vini ſub eis nō maneret nec poſſet manere: iam ibi nō ē corp9 nec ſanguis xpī. Et iō nō deberēt ſumi ut cōſecrate. ſꝫ ſacerdos poſtꝙ̄ in miſſa ſumpſit corp9 xpi ſumat eas reuerenter ſꝫ nō cōſecratas. Si aūt nō venerint ad tātā corruptionem quin ſub eis poſſet manere: ⁊ maneret ſubſtātia panis ⁊ vini debēt ſumi cōſecrate. Caueat igiꝰ ſacerdos ne lōgo tpe ſeruet euchariſtiā: ⁊ ꝙ nō ſeruet eam in humido loco: ita ꝙ ille ſpecies poſſint de facili corrūpi. ¶ Utrū ſemꝑ ſacerdos celebrās debeat ſumere corpus ⁊ ſanguinē. R. ꝙ ſic. de. con. di. ij. relatū. Si ſacerdos deficit in miſſa: alius qui ſit ieiunus dꝫ ſupplere. ſi iā hoſtiā cōſecrauerat ſaltē. vij. q. j. nihil. Si vero dubitaꝰ an cōpleuerit cōſecrationē hoſtie: tūc ſm Inno. in. c. preſbyter. de ſacra. nō iterā. Incipiēdū ē ibi. ſ. Dñs nrꝰ ieſus xps pridie ꝙ̄ ⁊c. qr nō dicīꝰ reiteratū qd neſciꝰ factū. c. aplicā. de preſby. non bap. Si aūt certū ē ꝙ nō inceperat verba cōſecrationis: tūc non eſt neceſſe ſupplere. Si tamen quis vellet ſupple

re poſſet:ſ; nõ deberet reincipere:ſi iam ſigna ſup hoſtiā; fecerat:ſed proſequēdū ē vbi deficit ſm Alanū. ⁊ placet. alias incipiēdū ē a capite. Et pluries celebrās in die ſemper debet ſumere omiſſa purificatiōe in precedētibus miſſis. ¶ Quid ſi aliquid neceſſitatis alicui euenerit. puta infirmitas ⁊ huiuſmodi:poterit ne ſacerdos illi hoſtiā dare cū aliā nō hēat cōſecratā? R. ꝙ nō totā ſ; bene partem. ⁊ aliā ptē ipſe ſacerdos ſumat. ſm. S. Tho. in. iiij. di. xij. Et idē credere fiēdū: etiā ſi nō ſit infirmitas:ſ; alia rōnabilis cauſa. ¶ Quid ſi hoſtia inueniat̄ fracta ante cōſecratiōe; R. nihilominus pōt cōſecrari: niſi ſit ſcandalū in populo. q: tūc aliā accipiet: q: fractio ⁊ quadratura ⁊ huiuſmodi ſm fratrē Angelū in ſua ſuma. miſſa. §. xviij. nō viciāt ſacramētu;. ¶ Utrū ſtatim poſt celebrationē miſſe ſit commedēdū. R. ꝙ nō de iure. ut in. c. tribus. de con. di. ij. ſ; de cōſuetudine non ſeruat̄ illud ius. Deberet ergo ſm. Pa. in. c. ex pte. de cele. miſſa. tamdiu ſtare. donec ille reliquie ſint veriſimiliter in corpore corrupte. Addo etiam ꝙ donec aliquas grās poſt miſſa; deo retulerit. ¶ Quid dices ſi quādo vnus ſacerdos celebrat:multiq; alij cōcelebrāt: ſi forte nō ſimul omnes cōſecratoria verba pronunciēt. an ille ſolus cōſecret qui primus protulit: ⁊ ceteri ſacramentū iterēt? Ad quod ſane dici pōt: q: ſiue prius ſiue poſterius proferāt ſacerdotes: referri d; eoꝝ intentio ad inſtans prolatiōis epiſcopi: cui pricipaliter ꝯcelebrāti ꝯcelebrāt: ⁊ tūc omnes ſimul conſecrāt ⁊ cōficiūt. Quāq; nōnulli cōſentiāt ſcd; Rōnale: parte. iiij. ſub. vij. particula canonis: ꝙ qui prim⁹ pronūciat: ille cōſecrat: nec alioꝝ defraudat̄ intētio: q: factū eſt ⁊ quod intēderāt. Cōſueuerūt āt presbyteri cardinales romanū circūſtare pōtificē: ⁊ cum eo pariter cele

¶ Ille cōſecrat. et idō dicitur in ſūma āgelica. eucharistia. ij. §. iij. ꝙ in ordinatione preſbyteroꝝ ſit melius non dicere q̄ dicere verba

brare:⁊ conſūmato ſacrificio de ma nu eius cōmunionē accipere ſignificātes apoſtolos: qui cū dn̄o pariter diſcūbentes ſacrā de manu eius eucharistiā acceperūt. Et in eo ꝙ cōcelebrāt oſtēdunt apl̄os tunc a dn̄o ritum huius ſacrificij didiciſſe: vide de hoc. vj. parte rónalis ſub. v. feria cene dn̄i: vbi agit̄ de cōſecratione olei infirmoꝝ. ¶ Quid ſi ſunt. xv. hoſtie:⁊ ex illis ſacerdos non intendit cōſecrare niſi duodecim: nūquid omnes. xv. ſunt conſecrate? Dic ſecūduz Berēgariū Archiepiſcopuz cōpoſtellanū in theologia magiſtrū pariſienſez in quodā quolibet. ꝙ aut iſte ſacerdos intēdit conſecrare omnes hoſtias que ſunt ante ſe quotquot ſunt:tamē credit ꝙ non ſunt niſi. xij. ⁊ tūc dicit ꝙ oēs ſunt cōſecrate: qꝛ intendit cōſecrare omnes hoſtias quotquot ſunt. Aut intendit cōſecrare pꝛeciſe. xij. ⁊ non plures: ⁊ q̄ ſunt ille. xij. non determinat. tūc dicit ꝙ nulla eſt cōſecrata. quia cuz q̄libet ſit conſecrabilis ita ꝙ non magis vna q̄ꝫ alia:⁊ ſacerdos nō magis ſe determinet ad iſtam q̄ꝫ ad aliam:qua rōne tu dices ꝙ iſta nō eſt cōſecrata: eadez rōne ego dicā ꝙ nec illa. ⁊ ſic poterit dici de qualibet:quare neutra erit cōſecrata. vnde qn̄ ſacerdos habet conſecrare plures hoſtias nō ſe dꝫ determinare ad certū numerū:ſꝫ habeat intentionē ut cōſecret quicquid ē āte ſe. de hoc vide in manipulo tractādo de euchariſtia. c. iij. de materia ipiꝰ euchariſtie. ⁊ in ſūma angelica. euchariſtia. j. §. xxvj. ¶ Ex ſupiori q̄ſtiōe ſubſequit̄ alia. vtrū ſacerdos ꝟtute verboꝝ cōſecratiōis poſſit vnā ptē ipiꝰ hoſtie ꝯſecrare ſine alia hoſtia cōtinua remanēte? R. ſm̄ Ricar. in. iiij. di. x. ꝙ ſic ſi intenderet determinate ad alterā ptez puta dexterā vel a tali ſigno citra: qꝛ verba nō operant̄: niſi ſup illā materiaz ad quā pꝛeciſe fert̄ intētio cōſecrātis. Secus eēt ſi intētio cō

cōſecrationis:niſi dubitaretur de epo ꝙ nollet cōſecrare. tu tene quod tenet eccleſia romana.

ſecrātis nō eēt determinata magis ad vnā ptē quā ad ali am ſꝫ in vago:q2 tūc ſi nō intēderet niſi medietatē cōſecra re ſolū nulla pars eēt cōſecrata. q2 reales opationes non ſūt circa ſingularia vaga:ſꝫ circa determinata. Et iō opor tet ꝙ itētio ad quā ſequit̄ realiſ determinatio aliqd deter minatū ⁊ determinate reſpiciat. ¶ Querit̄ vtrū ſacerdos leproſus prohibeat̄ celebrare? Dicēduꝫ ē ꝙ prohibet̄:tñ ſꝫm notata ſup capitulꝫ tua nos. extra. de. cleri. egro. ⁊c. de rectoribus. ſacerdos leproſus nō dꝫ in preſentia popl'i celebrare:pōt tñ alijs leproſis ad partem ⁊ in ſecreto cele brare:ſi vult. ⁊ ideꝫ tenet Hug. ibidē. ¶ Utrū ſacerdo tes heretici ſciſmatici ⁊ excoīcati poſſint cōſecrare? Dic ꝙ ſic q2 character ſup quē fundat̄ ptās cōficiēdi ē indele bilis:licet mortaliter peccet cōficiēdo:dūmodo ſeruet̄ de bita forma. materia. ⁊ intētio. ⁊c. ſꝫm beatuꝫ Tho. xiij. di. iiij. ſñaꝝ. ⁊ ſꝫm canones. de. conſe. di. ij. quid ſit ſanguis. xxiiij. q. j. c. pudēda. ix. q. j. in ſūma. Et idē dicēdū ē d degra dato ꝙ pōt cōſecrare:obſuatis materia ⁊ forma ⁊ intētio ne ſꝫm. b. Tho. di. xiij. iiij. ſentētiarū. Et ſꝫm Alanū. lādul. ar. pma. q. j. c. neqꝫ. ⁊ c. qd quidā. j. q. j. c. dñs declarauit. et ea. q. c. qui perfectionē. de. cō. di. iiij. c. nō in nobis. ¶ Que rit̄ cū ſacerdos ſit diſpoſit⁹ ⁊ poſſit ſemel in die celebrare aut bis: in certis caſib⁹: ⁊ in die natiuitatis dñi ter:quare nō celebrat in paraſceue? Dic ſꝫm Rationale. vj. pte. ſub Rica de officio miſſe iouis ſctī. ꝙ indie paraſceues miſſa nō dicit̄. nā tali die cōſecrationē fieri prohibet̄. de. cō. di. iij. ſabbato. rō ē q2 illud ſacr̄m ē figura ⁊ memoriale paſſi onis xpi:q quidē paſſio tali die fuit facta. Et ideo veniēte veritate:ceſſat figura. Alia rō ē q2 ſu blat⁹ ē ſpōſus eccl'ie ⁊ tali die deſcēdit ad inferos. Tertia ratio ē. q2 tali die ve lū tēpli ſciſſum ē ⁊ cornua altaris trāſuerſa ſunt: ⁊ ſic non hēmus vbi corpus xpi cōſecret̄. Quarta rō ē. q2 moyſes

dixit in exodo ore ꝓphetico. ali⁹ pugnabit ꝓ vobis: ⁊ vos tacebitis. he rõnes ponuntur in gloſa floreti maioris. tractãdo. de ſacr̄o euchariſtie. Et nota: ut ibidē notatur ꝙ ſi quis in triduo cõfeciſſet: panis fuiſſet cõuerſus in corpus mortuū nõ in viuū: cū aīa eēt actualiter ſepata a corpore: ibi vide latius. ¶ Quare in die ſcõ iouis corp⁹ sub ſpecie panis ſeruat̄? R̄ñde. ꝙ Inno. papa ſtatuit tali die corpus xp̄i ſub ſpecieb⁹ panis ſeruari: ut infirmi ⁊ religioſi quib⁹ eſt neceſſitas cõmunicãdi: nõ ſine viatico ab hac vita diſcedãt: ⁊ propter officiū adimplēdū. Et in duob⁹ dieb⁹ ſequētib⁹ nõ cõficit̄ corp⁹ xp̄i: licitū tñ ē cõmunicare: ⁊ maxime religioſis. ſic notat̄ in R̄õna. p̄te. vj. ſub R̄ica de officio miſſe iouis ſcti. Sãguis vero nõ ſuat̄ ꝓpter effuſiõis piculū: ⁊ ob multas alias rõnes ibidez aſſignatas. Et ſic imponit̄ huic capitulo finis ſacerdotes nouellos hortãs caueant ne incidãt in tales errores ꝙ ſit opus eis hoc capitulum lectitare.

¶ Capitulum. xxj.

¶ De loco vbi miſſa celebrari poſſit: ⁊ tp̄e: ⁊ quot miſſas poſſit ſacerdos dicere in die: ⁊ de alijs ãnexis.

Miſſa dz celebrari i oī loco conſecrato ab ep̄o. de cõſ. di. j. ⁊. c. j. ⁊. c. ſicut. ⁊. c. ſequēti. ⁊. c. null⁹. Et hoc verū niſi ſit interdictus ⁊ pollut⁹. fallit hoc i. c.

m Miſſa. tres partes continet p̄ñs capitulū. vbi quelibet incipiat ex apparatu cap̄li cognoſces. Sz nũc quid ſit miſſa dicamus. Miſſa ſm Hugo. de ſctõ victore. de ſacramētis li. xj. ē ſacrificiū trãſmiſſū. ⁊ eo ſic dicit̄ ꝙ ppl's per miniſteriū ſacerdotis vice mediatoris fungētis inter deū ⁊ hoīes: p̄ces. vota. ⁊ oblatiões trãſmittat deo. Miſſaz celebrat ſolus ſacerdos rite ordinat⁹. de ſūma. tri. ⁊ fide catho. c. j. §. vna. de cõ. di. j. c. j. i. fine. Et dz ſeruare ordinariū miſſe tã i dicēdis ꝗ etiã i actib⁹. Sz q̄ pena feriat̄ cl'ic⁹ nõ ordinat⁹ miniſtrãs: vide Hoſti. li. v. de cl'ico nõ ordinato miniſtrãte. ⁊ alia iura.

¶ Interdict⁹ ⁊ pollut⁹. hinc põt queri. vtrū celebrãs in eccl'ia polluta efficiat̄ irregularis. R̄. Geminian⁹. i. dñicus de ſctõ Gemini

ano in.c.vnico de ſen.ex.li.vj.ꝙ nō.tñ in ea nō dꝫ celebrari.de ꝑuile.tuarū.in
ꝑn.Dicit tñ Lapꝰ de caſtiliōe abbas.ꝙ talis ē ſuſpēſus ab ingreſſu eccl'ie.ꝺ pri
uile.epoꝝ.li.vj.Et ſi cū tali ſuſpēſiōe celebraret i eccl'ia diuina ut ꝑus ſuo agēs
officio erit irregularis.de ſen.ex.is cui.li.vj.¶ Quid ſi quis celebrat tpe inter
dicti: R̄.ꝙ irregularis ⁊ in
eligibilis ē: nec etiā ipe pōt
eligere nec pōt abſolui niſi
in caſu mortis tm̄: niſi ꝑ ſe
dē aplicaꝫ. extra de ſen.ex.
is qui in eccl'ia.li.vj.intelli
ge ſi quis celebrat publice
⁊ apte.ſecus ſi ianuis clau
ſis ⁊ ſubmiſſa voce.qđ licet
Mēnſ iſta.extra de ſen.ex.⁊
interdicti.c.alma mr̄.li.vj.
¶ In quattuor feſtiuitati
bꝰ.ſ.natalis dn̄i. in die re
ſurrectiōis. ⁊ pēthecoſtes.
⁊ in die aſſūptiōis btē vir
ginis: pōt dici miſſa et alie
hore excluſis excoīcatis ꝓ
pter quos erat interdictū.
¶ Preſente excoīcato nul
lus celebret. qꝛ peccat mor
taliter ⁊ ſuſpenſus eſt ab in
greſſu eccleſie: nec abſolui
pōt niſi ab illo qui tulit ſñiam.ut habeť extra de ꝑuilegijs.c.epoꝝ.li.vj. Et nō
dꝫ cōtēnere hoc.qꝛ ſi ſic ſuſpēſus celebrat: irregularis ē.ut habeť. extra de ſen.
ex.c.ſi cui.li.vj.¶ Conſequēter dici oportet quot modis polluiť eccl'ia ⁊ indi
get recōciliatiōe: cū ſupiꝰ diximꝰ ꝙ in eccl'ia polluta celebrari nō licet.vn̄ attē
de ꝙ in duobꝰ caſibꝰ polluiť.ut dicit.Pa.in.c.ꝓpoſuiſti. de cōſe.eccl. vl'altar.
Primꝰ qn̄ in ea effūdiť ſanguis abūdanť ⁊ ꝙ ſit facta effuſio cū cōtētiōe vl'ex in
iuria.abūdāter dixi.ꝓ quo vide bonū textū cū glo.in.c.cum illoꝝ.§.ꝙ ſi clau
ſtrales.de ſen.ex.Jō ex modica leſiōe: q̄uis modicū de ſanguine effluat: nō in
diget recōciliatiōe.Secūdꝰ qn̄ in ea aliquis occidiť: licet ſanguis nō effundať.
⁊ intellige de homicidio violēto vl'iniurioſo.Secꝰ in homicidio caſuali.vl'cū
quis ſe defendēdo aliū occidit.vel ſi fetūs ibi occidať.Sꝫ glo.in.d.c.vnico.te
net ꝙ in hoc vltimo caſu polluiť: ⁊ ē recōciliāda: ſꝫ nō lauādus ē locus: vbi ſā
guis effuſus ē.⁊ hoc teneť cōmuniter.Et ſi quis vulneret letaliter in eccl'ia ⁊ ex
tra eccl'iaꝫ moriať: recōciliāda ē: etiā ſi ſanguis fuiſſet recollectꝰ i vaſe aliquo: ut
in glo.d.c.vnici.Sꝫ ſi vulneret extra: ⁊ ad eccl'iaꝫ cōfugiat: licet ibi moriať vł
ſanguis effūdať nō recōciliabiť.Simil'r dicit Hug. ꝙ ſi quis in tecto eccl'ie ex
iſtēs ſagitteť: ꝙ nō recōciliabiť.qꝛ extra eccl'iaꝫ videť factū.¶ Jtē ſi ſemē. de a
dul.effundať.ut in.c.ſignificaſti: polluiť.Sꝫ qn̄ ē occultū nō polluiť. ut teneť
glo.in.d.c.vnico.⁊ ex.d.c. ſignificaſti.in v̄bo.publice. ſit publicū ex cōfeſſiōe

auctoritate.de ꝑuil.li.vj. vbi prohi
beť celebrari in eccl'ijs ꝯſtructis ab
exēptis in locis nō exēptis ſine licē
tia epi. Jtē licet minoribꝰ ⁊ predica
toribus celebrare in oī loco honeſto
cū altari portatili ab epo cōſecrato
ſaluo iure parrochiali: qđ quidē ius
ſm Grego.nonū i extrauagāti: que
incipit: nos attēdentes: ꝯſiſtit circa
oblationes decimas ⁊ primitias ſo
lū: ⁊ hoc ſiue ſit ꝯſecratꝰ locus vl'nō:
dūmodo nō ſit interdictꝰ vl'pollutꝰ.
⁊ ſic intellige. c.in his. de ꝑuile. vbi
hoc priuilegiuꝫ poniť ſimiliter epis

coꝝ qui fecerūt: vl' rei euidētia. vide q̄ intelligit' de oī effuſióe criminoſa ſeminis. vide de cō. di. j. c. in eccl'ijs ⁊ in ſūma āgelica de cō. eccl'. ¶ Et attēde q̄ q̄uis eccl'ia nō ſit cōſecrata: nihilomin⁹ tñ polluit' ſeminis aut ſanguinis effuſióe ut pꝫ in. c. fi. de cōſe. eccl'. vl' alta. ⁊ dꝫ lauari aqua exorcizata tm̄ per ſacerdoté: ut ibidé. ¶ Debet recōciliari eccl'ia polluta cū aq̄: de qua in. c. cōſuluiſti. ⁊ in. c. aqua. de cō. eccl'. vl' alta. et ſimiliter cimiteriū: ſꝫ tu ſerua ut in paſtorali. ¶ Nota q̄ polluta eccl'ia polluit' cimiteriū cōtiguū ſꝫ nō ecōuerſo. ut i. d. c. vnico. ð cō. eccl'. vel alta. li. vj. ¶ Fit recōciliatio, i eccl'ijs ꝯſecratis per epm̄. In nō cōſecratis per ſimplicé ſacerdoté. q̄ i ꝯſecratis fiat per epm̄ ꝓbatur in. c. cōſuluiſti. extra de cōſe. eccl'. vel alta. ⁊. e. c. aq̄ q̄ in nō ꝯſecratis fiat p̄ ſimplicé ſacerdoté ꝓbat' p̄ conſtitutioné gregorij. ix. extra eo. c. ſi aqua. ⁊ per Rōnale p̄te p̄ma. de eccl'ie dedicatione. tu fac ut facit eccl'ia romana caput ⁊ mr̄ nr̄a ⁊ ſm̄ tuā matricé eccl'iaꝫ. nōnulli affirmāt debere fieri tuti⁹ per epm̄: ſꝫ glo. vltima. c. finalis de cō. eccl'. vl' alta. qð. c. incipit. Si eccl'ia. ſentire videt' q̄ in nō conſecratis per ſimplicé ſacerdoté recōciliari pōt ¶ Et nota q̄ ſi quiuis in ſomnis polluat': vel aliq̄ð aial brutū ſemé emittat: nō dicit' violata eccl'ia. qꝛ in ſomnis animus ſemé emittētis magis ꝑtuliſſe dicit' q̄ feciſſe: niſi poſtea ſibi placuerit i p̄te Rōnali. xxj. di. qm̄. ⁊ cū aial brutū rōne careat: nō peccat. vj. di. teſtamētū ¶ Eccl'ia polluit' vl' cimiteriū ſi excoicat⁹ in ea ſepelit': ut in. c. cōſuluiſti. de cō. eccl'e. vel alta. Et cū eccl'ia cōſecrāda vel recōciliāda é ſeu cimiteriū corpora excoicatoꝝ hereticoꝝ aut paganoꝝ exhumāda ſunt. ut pꝫ de cō. di. j. eccl'iam. el. ij. ¶ Et recōciliata eccl'ia: recōciliatū é cimiteriū ſm̄ Archi. ⁊ Jo. andre. in. c. vnico. de cō. li. vj. qð é verū ſi é cōtiguū. ſecus ſi cōtiguū nō é. ¶ Si quis querat quō ſit recōciliāda eccl'ia. ſciat q̄ cū aqua. de qua in. c. cōſuluiſti. ⁊ i. c. aqua de cōſe. eccl'e vel alta. ⁊ ſimiliter cimiteriū. Sꝫ melius hētur in paſtorali: qð ſerua. ⁊ in Rationali. parte prima. de eccleſie dedicatione. ideo ibe vide.

Et attēde q̄ cū eccl'ia ſit locus ī quo regulariter miſſa celebrari debeat: pōt tñ celebrari extra eā in aliquib⁹ caſibus: ſicut in honeſto exercitu. vl' in aliqua feſtiuitate. vel inuocatióe alicuius ſcti. vel exequijs alicui⁹ defuncti. vel in aliq̄ noua cātatióe miſſe. vel q̄ñ ad rogatióes vel ad aliq̄d tale ꝯuenit maxima pp'li multitudo ⁊ eccl'ia é parua. qꝛ tūc pōt celebrari in cimiterio: vel in aliqua platea honeſta ⁊ mūda: dū tñ ibideꝫ erigat' altare: ⁊ decenter aptet': ne puluis vel flat⁹ vētoꝝ ſiue aliquid aliud cōtrariū: aliq̄ð inferat offēdiculū. Ita tñ

¶ Cum eccl'ia ſit locus in quo regulariter: eccl'ia vno modo é congregatio fideliū: cōgregatoꝝ fide ⁊ charitate. ⁊ ita accepit Aug. cū dixit. extra eccl'iaꝫ nō é locus veri ſacrificij. i. extra fidé eccl'ie.

Alio modo eccl'ia ē dom⁹ materialis. In qua dicūtur hore ⁊ miſſe. ⁊ extra hāc pōt celebrari: ut dixim⁹ certis caſibus. ꝙ eccl'ia multis capiat̄ modis. oſendit̄. lviij. di. c. quorū vices. ⁊. vij. q. j. Scire debes. ⁊ ne prelati vices. c. vltimo. de verboꝝ ſignificatiōe. c. cauſa. ⁊. c. cū clerici. in gloſis ibi vide. ¶ Eccl'ia vniuerſalis q̄ ē collectio fideliū nō pōt errare in fide ſeu ei⁹ articulo. neq̄ in his q̄ ad bonos mores neceſſarios ad ſalutē ptinēt. q꞉ xp̄s pro ea orauit: ut nō deficeret fides ei⁹. ⁊ ſic intellige. xxiiij. q. j. a recta. In alijs āt bene poteſt errare. q꞉ ſequit̄ opinionē. que pōt falli: ⁊ ſic intelligе. c. a nobis. el. ij. de. ſen. ex. ¶ Eccl'ia Romana eſt ibi vbi ſunt boni. ut dicit glo. in. c. q̄uis. xxj. di. ⁊ ſic patet ꝙ tēpore mortis xp̄i remāſit in ſola virgine maria. qd̄ ſignificat candela q̄ remanet vltimo accēſa in tenebris ſeptimane ſancte.

¶ Eccl'ia nō ꝯſecrata dicit̄ baſilica. i. dom⁹ regis. alle. glo. cū textu. in. c. pmo. de religioſis domib⁹. q꞉ eccl'ia nō cōſecrata improprie dicit̄ eccl'ia ſm̄. Pa. in rubrica. de cō. eccl'e. uel alta. Sed gaudet eodem priuilegio quo ꝯſecrata. ut in. c. ſi. de cōſe. eccl'. vel alta. ſi ſit edificata auctoritate ep̄i. multa ꝓpter hoc allegant̄ i. glo. ibidē. ſ. in dicto. c.

¶ Dū tn̄ fiat ex neceſſitate. q꞉ vrgēte neceſſitate ſub diuo: aut ſub tētorijs ⁊ alibi in locis honeſtis pōt celebrari. ut pꝫ. de cō. di. j. cōcedimus. ⁊. c. vnicuiq̄. Sꝫ ſi locus nō ē honeſt⁹ in eis celebrari nō oportet. E. de. ſen. ⁊ inter. di. iudi. cuꝫ ꝙ ſup altare eiuſmodi ponat̄ tabula lapidea bn̄dicta ab ep̄o. i. ara q̄ ſit integra. q꞉ ſi eēt fracta nō eſſet in ea celebrādū: nec etiā ſi a ſtipite eēt amota ſm̄ manipulū curatoꝝ in. c. v. miſſe. Et talis tabula. i. ara dꝫ eſſe lapidea ⁊ nō de alia materia. q꞉ xp̄s qui imolat̄ petra vocat̄. ꝑma. corinthi. x. Petra autē erat xp̄s. Et q꞉ ſepulchrū xp̄i qd̄ repreſētat altare fuit exciſū de petra: teſte marcho euāgeliſta. ¶ Epiſcopus pōt cōcedere in ſua dioceſi ut in eccl'ia non cōſecrata vel oratorio ſeu in domo alicuius vl' in aliqua pte apta poſſit quis celebrare cū altari portatili conſecrato: ut colligit̄ ex Innoc. in. c. j. de cōſe. eccl'. vel alta. ⁊ ab Archi. poſt alios. in. c. miſſarū. de cō. di. j. dū tn̄ fiat ex neceſſitate. In alijs āt locis nō pōt dare licētiā: niſi qn̄ eccl'ia deeſt. ut in. c. cōcedimus. de cō. di. j. ar. d. c. ſi. q꞉ fruſtra cōcederet̄ ep̄is illud priuilegiū: ſi hērent de iure cōmuni. Aduerte ꝙ in loco fluctuāti: ut i mari ⁊ fluminib⁹ nō licet alicui celebrare. Sacerdos teneat hoſtiā ⁊ calicē qn̄ cōſecrat ſup lapidē cōſecratuꝫ. i. ſuper

ſententiá qꝛ meli⁹ eſt miſſam nó can tare ꝗ̄ in locis nó aptis dicere de cóſe. di. j ſi cut. ¶ Sꝫ nota ꝙ neceſſitas non eſt ſubiecta hūane cóſtitutioni imo ⁊ excuſat qd̓ cótra eá fit de cóſe. di. iiij. ſanctū. extra de regulis iur. qd̓ nó eſt. ſꝫ nulla neceſſitas excuſat in diuina cóſtitutione ꝓhibitū: vt. xxxij. q. v. ita ne.

ará. Et altare ſit erectū verſus oriétez: ita ꝙ celebrans hēat faciem ad oriété: quia luce. j. xp̄s vocatur oriens. Corporalia ſint linea: ⁊ nó de aliqua alia materia. qꝛ xp̄s inuolutus fuit in ſindone mūda. i. lino candidiſſimo de ꝯſe. di. ꝑma. Cóſulto oium. Altare in eccleſia etiá ſi ſit ꝯſecrata nó erigat̄ abſqꝫ epi permiſſu. ea. di. j nullus preſbyter in eccl̄ia. Oportet

¶ Et altare ſit erectuꝫ verſus oriété: q̄ ſit ratio pꝫ in textu. ſꝫ ope p̄ciū erit cognoſcere quid altare ſignificet et qd ea q̄ in ipſo ponūt̄ ad miſſe celebrationem. vn̄ altare ſignificat ſignū crucis q̄ fuit de quattuor lignis: vt dicit magiſter in hiſtorijs ſcꝫ pes de cedro ꝑ qd̓ deſignat̄ cótéplationis altitudo. Stipes fuit d̓ cipreſſo. ꝑ qd̓ deſignat̄ fama bone opinionis. Tranſuerſale fuit de palma. ꝑ qd̓ deſignat̄ fruct⁹ iuſticie. Tabula crucis fuit de oliua. ꝑ qd̓ deſignat̄ lenitas mie ſcd̓ꝫ ſumá theologice veritatis. li. iiij. Et null⁹ celebret niſi ſignū crucis hēat in altari. Sit altare lapideū vt hētur de cóſe. di. j. c. altaria nec obſtat qd̓ exo. xx. ſcribit̄. Altare de terra facietis mihi. Itaqꝫ altare ſit lapideū ꝑmo ꝓpter cómunitaté materie. ſcd̓o ꝓpter lapidū durabilitaté. Tertio qꝛ altare ſignificat xp̄m. ꝑma corinth. x. Petra aūt erat xp̄s. Nec obſtat qd̓ dicat̄ altare lapideū eē i lateranēſi eccl̄ia ꝯſtructa a Cóſtátino imperatore tp̄e ſiluestri pape: q̄ ꝯſtituit ꝙ oīa altaria eſſent lapidea: ⁊ ꝙ nullus ſuꝑ illud altare ligneū celebret: niſi ſolus roman⁹ pótifex. Et ſi dubitet̄ an fuerit altare ꝯſecratū: ſeu eccl̄ia: ꝯſecrent̄. xlviij. di. c. p̄ſbyteri. ⁊. c. eccl̄ijs. de ꝯſe. di. j. c. de fabrica. Eccl̄ijs v̓o ſemel deo ꝯſecratis: nó debet iteꝝ ꝯſecratio adhiberi: niſi aut ab igne exuſte: de materia ꝯſecratiōis: vide de ꝯſecra. eccl̄ie vel alta. ⁊ ibi hoſtié. abba. ⁊ alios doctores. ⁊ de ꝯſe. di. j. ⁊ rationale. vbi de altaris ꝯſecratione. p̄te. p̄a. ¶ Noe ꝑmus. deinde yſaac abrahá ⁊ iacob altaria edificaſſe legūt̄ ſuꝑ que altaria lapidea ſacrificia mactabát ⁊ cremabant. ¶ Calix ſignificat ſepulchrum chriſti ⁊ ſi aliquis dicat ꝙ ſepulchrum chriſti fuit lapideum: ⁊ ꝙ calix deberet eſſe lapideus. Dic ꝙ non eſt neceſſe. immo nec debet nec pót eē. qꝛ nó oportet ꝙ ſignás ⁊ ſignatum ſint de eadé materia. vt pꝫ de circulo ⁊ vino. quia aliud eſt circulus aliud eſt vinum. ¶ Panis ſignificat carné ⁊ ſic ꝓlatis v̓bis ſctiſſimis ꝯſecratiōis tráſubſtátiat̄ in corp⁹ xp̄i: ⁊ vinū i ſanguiné: ~~qué ſignificat~~. Aqua ſignificat ſudoré qué xp̄s emiſit a corpore. Altare vndiqꝫ pánis tectū ſignificat xp̄m cui⁹ diuinitas ſub carnis vmbraclo vndiqꝫ tegit̄. Triplex pánus ſignificat i xp̄o triplicé naturá ſcꝫ diuinitatis aīe ⁊ carnis. ¶ Pán⁹ rudis de ſuꝑ tres illos pános ſubtiles poſit⁹ ſignificat vite auſteritaté quá pro nobis xp̄s voluit ſuſtinere. vel mappa ſignificat ſudariū. Corporale ſꝫ innocétiū ſignificat ſyndoné qua xp̄s inuolut⁹ fuit. ⁊ meli⁹ illa palla extenſa: q̄

de filiola

ponitur ſub calice hoc ſi-
gnificat. ¶ Et palla plica-
ta q̄ ponit̄ ſup calicē ſigni-
ficat illud ſudariū quo ca-
put dn̄i tegebat̄. io. xx. vbi
hētur φ corp⁹ ſaluatoris fu-
it in ſindone mūda inuolu-
tū: ⁊ ſudariū capitis nō cū
lintheaminib⁹ poſitū: ſʒ ſe-
paratim inuolutū ſcd̄ʒ eun-
dē inocē. ¶ Palla extēſa:
alio modo pōt ſignificare
φ fides xp̄i ē p totū mūdū
dilatata. ¶ Palla plicata
ſignificat φ debʒ remāere
in corde cuiuſqʒ fidelis.

de libro

¶ Liber ſignificat verba q̄
xp̄s protulit ī cruce: q̄ pote-
ris colligere ex cōtextu paſ-
ſionis. in quo libro xp̄i my-
ſteria deſignāt̄. ideo ~~pabat~~
ieſus apocalypſis. v. vidēs
φ nullus erat dign⁹ apire
librū: donec venit agn⁹ qui
occiſus eſt: vt tolleret pctā
mūdi: cui⁹ locū tenet ſacer-
dos dū apit illū librū. ideo
faciat ſacerdos φ ſit agn⁹. i.
ſine macl'a ſaltē mortali: et
nō ed⁹iter edos. i. dānatos
in extremo iudicio collocā-
d⁹. mathei. xxv. ¶ Lumen
deſignat ſancti ſpūs grāʒ.

nisi quatenus .i. nisi in quantu pbo zabat. l. d.

¶ Calix et patena

fiat. ⁊c. ¶ Queri pot aquo
ſint tractāda vaſa ſacra. dic
φ a ſacratis hoib⁹ de cōſe.
di. j. ī ſctā apoſtolica. ⁊ ideo
bn̄ faciūt fr̄es minores ob-
ſeruātie q calices ⁊ alia in-
ſtrumēta ſacra p ſe ipos tra-
ctāt. ¶ Idē dic de veſtimē-
tis ſacris. vt ea. di. c. veſti-
mēta. ¶ Eadē di. dicit̄ in.

φ calix ⁊ patena fiāt ſi nō oīno ex au-
ro ſaltē ex argento. ⁊ ſi quis aūt tam
pauper ē ſaltē vel ſtanneū calicē ha-
bere poſſit. Sʒ de ere aut ex aurical-
co calix nō fiat. q2 ppter eruginē vo-
mitū puocat. calix ligne⁹ aut vitre⁹
penit⁹ admitti nō debet nec ī ipo ce-
lebrare licet de cō. di. j. c. ⁊ calix dn̄i.
⁊ ſiquis in tali calice celebret. ſ. li-
gneo vel vitreo ab officio ⁊ benefi-
cio deponit̄ extra de cele. miſſaꝝ. c.
lr̄as. Nota φ quicūqʒ celebrās vel
faciens celebrari diuina in ciuitati-
bus caſtris vel villis: n quaten⁹ ei
a iure cōcedit̄ eſt ei iterdict⁹ ingreſ-
ſus eccleſie ipo facto cuiuſcūqʒ ordi-
nis: vel puillegij ſit munit⁹. c. epoꝝ
de puile. li. vj. idē ſi in locis a iure vel
a iudice prohibitis: ut ibidē. Preſby-
ter in altari miſſam non celebret: in
quo eadē die epus celebrauit ſine li-
centia epi: vel neceſſitate vrgēte. de
ɔſe. di. ij. ca. vltimo in altari. cuʒ glo-
ſa. ⁊ de. cōſe. di. j. ɔcedim⁹. ⁊ extra de
puile. in his. Sacerdos miſſam nō
celebret niſi ad minus duob⁹ p̄ſenti-
bus ſibiqʒ reſpōdētib⁹: ipe vero ter-
ti⁹ hēat̄ de. ɔſe. di. j. hoc quoqʒ. nam
cū preſbyter dicat dn̄s vobiſcū: ⁊ in
ſecreta dicat. Orate pro me: ɔuenit
aptiſſime: vt ipi⁹ ſalutationi a pluri-
bus reſpōdeatur. pluralit̄. n. locutio

duoꝝ numero eſt cõtẽta. vt. iiij. q. iij.
§. Itẽ in criminali. ꝟ. vbi numerus.
Verũ in neceſſitatis articlo vno ſo-
lo pñte põt ſacerdos celebrare. naꝫ
pie credẽdũ eſt angelos dei comiteſ
orãtibꝰ aſſiſtere. iuxta illud ꝓphete
in cõſpectu angeloꝝ pſalã tibi. itaqꝫ
illos hẽmꝰ in orõne ꝑticipes quos
habemꝰ in glĩficatiõe cõſortes. So-
lus tñ preſbyter nõ põt diuinũ offi-
ciũ abſqꝫ miniſtri ſuffragio celebra
re. pro vt in cõſtitutione alexãdri ca
uetur extra de filijs preſbyteroꝝ. ꝓ-
poſuit. Canõ quoqꝫ toletã. concilij.
xij. q. j. illud ſtatuit: ut vbi tꝑoris vel
loci ſiue cleri copia ſuffragat̃: hẽat
quiſqꝫ deo ſacrificãs poſt ſe vicini ſo
laminis adiutorẽ: vt ſi aliquo caſu q̇
ad officia ĩpleturꝰ accedit turbatus
vel ad terrã illiſus fuerit: a tergo ſẽ-
per hẽat q̇ eiꝰ vicẽ intrepide aſſeq̃t̃.
de hoc agitur etiã ĩ rõnali. parte. iiij
titu. de miſſa ⁊ ſingulis q̃ in miſſa a-
gunt̃. In loco rõnalis ſuꝑ proxime
notato dicitur ꝙ tãta põt eẽ neceſſi
tas: ꝙ miſſa dicat̃ in naui vel in ex-
ercitu ſub papilione ſiue ſub diuo: ſi
illud ẖri nõ poſſit: ſꝫ tũc cũ tabula
ſeu altari viatico de ꝯſe. di. j. ſicut.
¶ Ab aurora vſqꝫ ad nonaꝫ etiã in
ꝯuentualibꝰ eccl̃ijs põt quotidie ce
lebrari. de ꝯſe. di. j. §. in ieiunijs. i. c.

c. ad nuptiaꝝ. ꝙ diuina mi
niſteria nõ preſtẽt nuptiaꝝ
ornatibꝰ. ¶ Ea. di. i. c. alta
ris palla cauet̃ ꝙ veſtimẽta
ſacra ⁊ vaſa ꝑ vetuſtate cõ
ſumpta incẽdãt̃ ⁊ cineres ĩ
loca occulta ꝓijciãt̃ ĩ bapti
ſterio ferãt̃ tales cinereſ: vt
ĩ di. c. dicit̃. ¶ Ligna eccl̃ie
dicata nõ debẽt ad aliud o
pus iũgi: niſi ad aliã eccl̃iaꝫ
vel igni ſũt ꝯburẽda: vl̃ ad
ꝓfectũ monaſterij applican
da: ſꝫ nõ ad coquinã vel lo
cũ vilẽ de ꝯſe. di. j. ligna ec
cleſie. q2 q̃ ſemel ſacrata ſũt
nõ debẽt ĩ vſus laicoꝝ re-
dire. xix. q. iij. que ſemel.
¶ Mortui veſtimẽtis altaris
nõ obuoluãt̃ de ꝯ. di. j.
nemo ꝑ ignorãtiã. ¶ In ec
cleſia ꝯbuſta miſſa põt cele
brari: cũ tabula. i. ara ꝯſe-
crata de ꝯſe. di. j. c. cõcedi-
mus. ¶ Corpora ſctõꝝ tra
dita iã ſepulture de loco ad
locũ trãſferri nõ licet: ſine
licentia pontificis ſũmi de
conſe. di. ꝑma. corpora ſan
ctorũ. ergo mlt̃o minꝰ licet
de loco ad locũ corpora ſe-
pulta transferre niſi ꝓcedẽ-
te licẽtia prelati: intellige ſi
ſint tradite ꝑpetue ſepul-
ture. quia ſi nõ ſint perpe-
tue ſepulture tradita: trãſ-
ferri poſſunt: vt notatur in
glo. d. c. Cõcedimus. ſꝫ ſi
neceſſitas immineat corpo
ra ſanctorum transferri
poſſunt etiam ſi auctori-
tas pape non interſit pro-
pter periculum. quia tunc

auctoꝛitas pꝛeſidis ſufficit
pꝛouincie: vel nulla: ſi tāta
ſit neceſſitas. vt. C. de. reli.
l. vi. ſicut accidit tpꝛe pape
pij. ij. qꝛ impatoꝛ coſtātino
politanus ꝑpter inuaſionē
turchoꝝ caput beati ādꝛee
glorioſi romā arripiēs de
uexit. ¶ Locus deputatus
ad hoſpitalitatis vſum au
ctoꝛitate epi religioſus ē: ⁊
ad mundanos vſus redire
non pōt. vt pꝫ extra de reli
gioſis domi. c. ad hec. qꝛ
qꝺ ſemel deo dedicatū ē ad
humanos vſus ampliꝰ re
dire nō debet. xij. q. ij. nul
li licet: ⁊ de reꝝ permuta
tione. mācipia.

ſolēt plures: ⁊. c. necce eſt. ⁊ hoc ſequi
tur Sco. in. iiij. di. xiij. Nec obſtat. c.
nocte. ⁊. c. ſolēt. ea. di. j. ⁊. c. nō liceat
xliiij. di. ⁊. c. qꝺ a patribꝰ. ⁊. c. ſi. lxxv.
di. ⁊. c. vltimo. lxxvj. di. qꝛ intelligit
de ſolēnibꝰ miſſis ſm hoſti. in ſūma
de cele. miſſa. ſolēnis vero debet di-
ci in ꝯuentualibꝰ eccl̄ijs hoꝛa ſua ſcꝫ
in vigilijs ⁊ quadꝛageſima ⁊ q̄tuoꝛ
tꝑibus hoꝛa. ix. in feſtis hoꝛa tertia.
in pꝛofeſtis hoꝛa ſexta. qꝺ tñ cōmu-
niter nō ſeruat. qꝛ tardiꝰ dicit in fe-
ſtis q̄ȝ alijs diebꝰ nō feſtiuis. ⁊ excu-
ſant: vt pꝫ ī iuri. ꝑallegatis. In ſab
batis vero ieiunioꝝ quattuoꝛ tꝑoꝛū
ſero pōt celebꝛari, ꝑpter oꝛdines ſa-
cros: qui ad dn̄icā ſequentē ꝑtinere
noſcūt. vt pꝫ in rōnali ꝑte. iiij. ti. de
miſſa: ⁊ ſingulis q̄ in miſſa agunt. ⁊
vj. ꝑte. eiuſdē ſub ſabbato paſcha-
li. Et intellige qꝺ diximꝰ de miſſa q̄
dicit ſolēniter in eccl̄ia: miſſe tñ par
ticulares poſſunt dici a pūcto auro-
re vſqꝫ ad ſextā. ⁊ in diebꝰ ieiunioꝝ
vſqꝫ ad nonā ſm manipulū. vbi agi
tur de miſſa. c. vj. ⁊ qꝛ miſſa cātatur
ſūmo mane ex cōſuetudine: nō ex oꝛ-
dine eſt ſm rationale vbi ſupꝛa. Ho-
ra tertia dicit miſſa. qꝛ tali hoꝛa xp̄s
aſcēdit crucē et crucifixꝰ eſt: linguis
iudeoꝝ dicētibus crucifige: ⁊ ſn̄ia pi
lati. ⁊ qꝛ illa hoꝛa ſpūs ſctūs in lin-

guis igneis deſcēdit de cōſe.di.j.no cte.hora.vj.qꝛ ſm matheū vere cru cifixus ⁊ imolatus eſt.hora nona.qꝛ tali hora ī cruce pēdens emiſit ſpūȝ Et propterea teleſphorus papa de cōſe.di.j.nocte. ſtatuit: vt miſſa āte horā tertiā nō dicat. q̄ de publicis ⁊ popularib⁹ intelligēdū eſt: ne po- pulus a publicis que hora.iij. dicūt retrahat ſm auguſtinū. Qui ante p̄ dictas horas dicūt miſſam amore di uino facere videātur aut poſt: ne eis dies abſq; ſacrificio pretereat: ⁊ ſic ſm rōnale vbi ſupra excuſari poſſūt cū diſcipulis qui euellebāt ſpicas in ſabbato de ꝯſe.di.v.diſcipulos.⁊ cū dauid panes ꝓpoſitiōis cōmedente de ꝯſe.di.ij. trib⁹ vel qꝛ in miſſa fit memoria paſſionis: mortis: ſepultu re: reſurrectionis: ⁊ aſcēſionis. ideo cantat tot varijs horis. in tertia in memoriā paſſiōis ⁊ aſcēſionis: poſt ſextā in memoriā mortis. poſt nonā in memoriā ſepulture. in mane ī me moriā forte reſurrectiōis. ī die autē natalis dn̄i miſſa cātat de nocte: vt infra dicet. Aduerte tn̄ q̄ ſacerdos ꝑuſquā celebret tenetur dicere ma- tutinas horas ſiue nocturnas ſcđm diē: ⁊ matutinas nr̄e dn̄e genitricis dei ⁊ ꝑmā ad min⁹ ſi eſt ſacerdos ꝑ- uat⁹. ſecus ſi eſt in minoꝝ vel alia re

quod:

¶ Hore nocturne: ⁊ prima ante miſſam dican tur ſȝ in monaſterio mino- ruȝ: miſſa pōt dici ante pri maȝ. vide hoc in angelica: vbi de miſſa.§.xlij. cuȝ ibi notatis.

¶ Dicere horis debitis ſcdm ritu ſue cathedralis eccleſie: vel ſcte romane eccleſie: cū facultate: vt nunc fit: qꝛ propter officiū diuinū daẜ beneficiuꝫ. vt in. c. vl. de reſcriptis in. vj. ⁊ hoc dicitẜ de beneficiatis: ⁊ etiā in. c. diuerſis de cleri. cōiuga. ⁊ ideo cū aliquid daẜ propter cauſam: cauſa nō ſecuta repetitẜ. ff. ⁊ C. de cō. cauſa da. l. non ſe. p totū. ⁊ ita teneẜ reſtituere fructus ſm. io. calde. i. c. j. de cele. miſſa. Dñs car. tenet cōtrariū. ſꝫ fr angelus: vbi de horis affirmat teneri ad reſtitutionē: qꝛ lꝫ fructus denẜ vt viuat bñficiatus: vt dicitẜ in. c. Diaconi ſunt. xciij. di. ⁊ c. ij. de prebēdis. nō quidē tñ ſimpliciter: ſꝫ vt viuat ſcdm cultuꝫ dei. ⁊ facit p hoc. c. cleric⁹ victū. xcj. di. arguēdo am aiori: ⁊ hoc tenet etiā. Lau. i clericis qui nō iplēt officia ſua ſꝫ voluptatib⁹ vacāt ꝙ teneẜ fructus reſtituere. tu tene qd tenet eccleſia.

¶ De alijs aūt q teneẜ officiū diuinū dicere: dicitẜ i. c dolētes ⁊ i. c. j. d cele. miſſa. De hac materia vide ampliſſime p dñm antoniū de ferrarijs in quodā tractatu ſuo: quē fecit de horis canonicis dicēdis. ¶ Et qui teneāẜ ad reſtituēdū fructus vel qui nō vide i. c. de reſtitutionib⁹ in ſūma ꝯfeſſiōis d. antonij archiepi florētini. ⁊ in alijs docto. qꝛ hic nō poſſum⁹ ad oīa reſpondere: nec noſtrum eſt.

ligione: vbi ſcꝫ in religione volēs celebrare ante ꝑmā pōt. nā ſecus oporteret bis primā diceret. ſ. p ſe ⁊ poſtea in choro: qd nō ē necē. ar. c. ꝑmi de cele. miſſa. ⁊ c. vl. ſm hoſti. Et ſic pꝫ ꝙ pōt dicere miſſaꝫ licite añ ꝑmā In cathedralibus autem ⁊ collegiatis ⁊ alijs: qꝛ forſan ante primā non ꝯſueuerūt dicere miſſam neceſſariū ē dicāt ꝑmā ꝑus ſacerdotes q̄ꝫ celebrēt. itaqꝫ vbi ē cōſuetudo ꝙ dicaẜ ꝑma ante miſſaꝫ: ſic fiat: alias peccarēt mortaliter cōtra faciētes. ſepteꝫ horas canonicas teneẜ ꝑſbyter ⁊ quicūqꝫ in ſacris promot⁹ dicere horis debitis: permittitẜ tñ ſibi ex cauſa dicere eas vſqꝫ ad veſpas incluſiue: vt extra de. cele. miſſa. in. c. j. ſ. ꝑſbyter: ⁊ in decretis. xcj. di. preſbyter. Matutinale officiū dicitẜ media nocte iuxta illud ꝓphete dd. ꝑs. cxviij. media nocte ſurgebā ad cōfitēdū noī tuo. ⁊ in memoriā xp̄i tali hora capti. vincti ⁊ multipliciter deluſi atqꝫ in domū anne ꝑncipis ſacerdotum ducti. Prima dicitẜ in memoriā illi⁹ hore q̄ xp̄s in domo cayphe fuit ligatus ad colūnam ⁊ duriſſime ac grauiſſime flagellat⁹. ita ꝙ ſm eſaiā a plāta pedis vſqꝫ ad verticē capitis nō erat i eo ſanitas. Tertia dicitẜ in memoriā illius hore q̄ xp̄s fuit ductus ad pilatū ⁊ crucifixus fuit linguis iudeoꝝ

clamantiū ꝛ dicētiū: tolle tolle cruci
fige eū. Tūc īpletū fuit illud pſalmi.
xxj. apuerūt ſup me os ſuū ſicut leo
rapiēs ꝛ rugiēs. Sexta dicit̃ in me-
moriā ꝙ in illa hora xp̄s fuit ſpolia-
tus flagellat⁹ ꝛ in cruce cōclauatus
ꝛ eleuatus: tūc īpletū fuit illud pſal-
mi. xxj. foderūt man⁹ meas ꝛ pedes
meos. Nona dicit̃ in memoriā ꝙ il-
la hora xp̄s fuit felle ꝛ aceto pota-
tus ꝛ expirauit dicēs. Pr̄ mi. in ma-
nus tuas dn̄e cōmendo ſpūm meū.
Tūc impletū eſt illud pſalmi. lxviij.
Dederūt ī eſcā meā fel ꝛ in ſiti mea
potauerūt me aceto. Veſpe dicunt̃
in memoriā ꝙ in illa hora xp̄s fuit
dat⁹ a pilato ioſeph nobili decurio-
ni: per quē fuit de cruce depoſit⁹. vn̄
cātat eccl'ia. de cruce deponit̃ hora
veſptina. Cōpletoriū dicit̃ in memo
riā ꝙ ī illa hora xp̄s a ſua matre tūc
triſtiſſima ꝛ ab alijs mulierib⁹ ſc̄tis
lamētat⁹: aromatib⁹ cōdit⁹: fuit da-
tus ſepulture. ꝛ ſic bonū ꝛ cōgruū
eēt: vt quelibꝫ iſtaꝝ horarū diceret̃
ſuis determinatis horis iuxta illud
pſalmi. cxviij. Septies in die laudē
dixi tibi. ſꝫ ſi ꝓpter aliquā rationem
iuſtā alias factū fuerit. ſuet̃ qđ ordi
natū eſt in. c. preſbyter extra de cele.
miſſa. Quod ſeptē ſint hore canoni-

¶ Dicere horis de
bitis. q̄rit̃ vtrū ſit peccatū
mortale nō dicere officium
horis debitꝭ ex rōnabili cau
ſa: ℞. ꝙ nō niſi qs faceret
ex ɔtēptu dei vel eccl'ie: cuꝫ
nullū ius ꝑcipiat ꝙ dicat̃
horis debit̃: niſi. cle. j. đ ce.
miſſa. q̄ videtur ꝑceptiua
ꝓpter verbū ſācim⁹. ſ. ꝙ of
ficiū horis debitꝭ ī cathedra
lib⁹ regularib⁹ ꝛ collegiatꝭ
eccl'ijs đuote pſallat̃. ꝛ ideo
peccarēt mortalit̃ ꝑlati: ſi ī
ꝑfatis eccl'ijs horis debitis
nō facerēt dicere: ꝛ etiā illi
q vl' ſūt bn̄ficiati ī ꝑfatis ec
cleſijs: vl' ſubditi ꝑlatoꝝ re
gulariū: cū īpoīt̃ eis a ꝑlatꝭ
ſi nō dicerent. nec accipias
horā debitā ad pūctū: ſed
groſſo mō ꝛ largo ſic̄ dice-
re matutinū ī aurora vl' q̄ſi
cēſeat̃ ī media nocte: ꝛ hu-
iuſmōi alias aūt a pticula-
rib⁹ pſonis vl' ī alijs eccl'ijs
a ꝑdictꝭ nō dicere horis de
bit̃ erit pc̄m̄ vēiale ſine rōna
bili cā. ex cā vo rōnabili e-
tiā ī ꝑdictꝭ eccl'ijs liceret: ut
puta. q2 ꝓceſſio ē fiēda: vl' ꝑ
dicatio ꝛ huiuſmōi ꝛ ꝓptea
ꝑueniūt tp⁹ debitū. hec ī ſū-
ma āgelica. vbi de hora ca
nonica agit̃. ¶ Vbi debēt
dici hore canōice? Dic ꝙ ī
eccl'ia. vt nō glo. xcij. di. ī.
c. ſi. ſꝫ hoc ītelligit̃ quo ad
clericos q ī ipa ſūt bn̄ficiati
ꝓpter verbū poſitū ī di. c. ſ.
eccl'ie deputat⁹. ergo cleric⁹
bn̄ficiat⁹ ī tali eccl'ia q ſine
rōnabibi cā ī ea nō dicit of
ficiū peccat mortalr̄: q2 di

cit text⁹ ī. di. c. ſi. q nō conuenerit deponat̃ a clero. ꝛ quo ad eccl'ias collegiatas
vel regulares clarū ē ꝙ ē de ꝑcepto: vt ibi dicat̃. vt pꝫ ī cle. j. de cele. miſſa. nō.
ioā. in. c. j. đ cele. miſſa. quo ad alias nō credo. hec ī ſūma āge. vbi ſup.

¶ Qd.vij. ſunt ho-
re canonice.ſm.glo.i.cle.
ꝓma de cele.miſſa. ¶ Qui
ex diſpenſatione eſt benefi
ciatꝰ in duabꝰ eccl'ijs debꝫ
dicere officiū ſcd'm illaꝫ ec
cleſiam in qua tenetur face
re reſidentiā.ꝙ ſi ad nulliꝰ
reſidentiā tenet: tūc poteſt
ſe cōformare illi eccleſie in
qua ſe reperit officia cele
brare. Si vero dicit per ſe
tūc ſm Tho.in quolibꝫ vi
detur ꝙ debeat dicere ſcdꝫ
ordineꝫ illius eccleſie i qua
hꝫ maiorē dignitatē: qūuis
forte.alias hēat pinguiꝰ bene
ficiū. qd credo de bñ eſſe.
nō de neceſſitate fore verū
cū poſſit dicere.qd vult. vt
ſatis pꝫ nota i.c.j.de.cele.
miſſa.p ino ꝛ alios docto.

¶ Promoti. licet non ſint bene
ficiati.probat p.c.j.dec cle.
miſſa.ꝛ.c.dolētes.eo.ti.ꝛ
ꝙ ibi notat.exiſtētes in mi
noribꝰ nō tenēt niſi de bo
no conſilio.

¶ Beneficiati. vt
pꝫ p.c.ſi.xcij.di. vbi dicit
eccleſie deputati ſcꝫ per be
ficiū.ꝛ ſoluit opio gloſe.p
dicti.c.finalis.facit.c.cum
ſcd'm.de preben.

¶ Voto ſe obliga-
uerūt vel p pfeſſionē. vt in
ca.licet de voto. ¶ Et no
ta ꝙ nō habēs librū vel ca
rens viſu ꝛ ſimilibꝰ excuſat
etiā ſi non dicat horas. ar.
cle.ſi.de vita ꝛ ho.clericoꝝ
dū tñ ſuppleat p pſalmos.

ce ſatis pꝫ auctoritate pſalmiſte:ꝛ i
glo.d.c.preſbyter.tenet ꝙ ſūt ſeptē:
ſicut ſeptē ſunt dona ſpūs ſci. xxx.q.j
ꝑuenit ſeptē dies ſeculi: ꝛ ſeptē eta-
tes:quibus completis:finietur mun
dus .vij. petitiones in orone dñica.
vij.pſalmi penitētiales.itē.vij.cāde
labra.xciij.di.ad quas.vij.horas ca-
nonicas tenent in ſacris promoti et
bñficiati:ꝛ religioſi qui voto ſe obli-
gauerūt.tenent etiā ad horas beate
virginis ꝛ defunctoꝝ:qꝛ ſic ſancitū
eſt per ſūmos pontifices ꝛ obſeruat
eccl'ia.vide extra de prebē. cum ſecū
dum apl'uz.xcj.di.c.vltimo.Urbanꝰ
papa.ij.qui fuit creatꝰ āno.M.lxxx
viij.ꝛ ſedit ānis.xij.mēſibuſqꝫ quat-
tuor in cōcilio apud claromontis ce
lebrato ſtatuit officiū btē marie vir-
ginis quotidie dici:ꝙ qꝫ i die ſabba-
ti ſolēniter fieret.Officiū gl'ioſe cru
cis nullus pretermittere dꝫ: cuꝫ ipa
nr̄e redēptiōis fuerit inſtrumētum.
Officiū mortuoꝝ ab apl'is fuit īſtitu
tum: ſꝫ ab origine fuit adauctū: ut te
ſtat Iſidorus in.li.de eccl'iaſticis of-
ficijs:ꝛ ex maxima pte ordinatū. vn
de ipm cōmēdat Aug.in encheridi-
on dicēs eū fuiſſe ſm in eccl'iaſticis of
ficijs poſt apl'os.itaqꝫ poſtea vniuer
ſalis eccl'ia ſic ſuſcepit talē moreꝫ:ut
quotidie fiat mortuoꝝ officiū:ut ge-

neralibus bñficijs adiuuenť: qui ſpecialia hére nõ poſſũt. de cõ. di. j. vſũ. Hoc officiũ initium habuit in veteri lege. nam ſicut ait Ambroſius. xij. q. ij. q² mortuo iacob: ioſeph ⁊ alij fratres ſui cũ multis egyptijs attulerũt eũ in ebrõ: ſʒ prius fleuerũt. xl. dieb⁹ in egypto: ⁊ poſtea fleuerũt euʒ. vij. diebus in ʒab. Gene. c. l. Itẽ in deuteronomio. c. vltimo legiť q̄ mortuo moyſe fleuit pplꝰs iſrael. xxx. dieb⁹. Et ſimiľr fecerunt de aarõ. Officiuʒ deniqʒ mortuoꝝ: preces ⁊ ſuffragia eccľia celebrãdũ inſtituit ſuſcepit et obſeruat: quapropter ſacerdotes q̃ pctã ppľi cõmedũt. i. ſuſtẽtanť de decimis oblatiõib⁹ vt pro pctis populi intercedãt ad dñʒ: atqʒ ipʒ pro defunctis deprecẽtur: diligẽtiſſime et deuote officiũ faciãt defunctoꝝ quotidie: exceptis dieb⁹ in quibus eccľia pro defũctis officiuʒ nõ facit: prout i rõnali ⁊ breuiarijs cuiuſcũqʒ diocesis ordinatũ ẽ. ¶ Omnia officia diuina tam nocturna q̃ diurna tenẽtur miniſtri eccľie tam bñficiati religioſi ⁊ promoti q̃ʒ alij quicũqʒ ad ea facienda iure aſtringunť: dicere ⁊ celebrare ſtudioſe ⁊ deuote. ſic enim eis preceptũ ẽ. de cele. miſſa. dolẽtes. in virtute obediẽtie. nam cũ indeuote quis horas dicit: attẽtionẽ non hẽt. vel pꝫ nř: ⁊ huiuſmõi. Sed ſi tenet memoria officiũ dicendum tenetur dicere ſic. ¶ Si quis ex infirmitate dimittat officiũ excuſatur ſm inocẽciũ in. c. j. de cele. miſſa. dũ tñ infirmitas ſit talis q̄ directe vel occaſionaliter obeſſet: vel timereť obeſſe: ſi intenderet officio Sʒ panor. dicit in. di. c. j. q̄ ſi nocumẽtum eẽt leue: vt in febre quartana vel lõga vel modica. q̄ tũc nõ excuſatur. ¶ Qui ex obliuione aliq̃ʒ horã dimittit. ſuppleat qȯ omiſit ⁊ doleat et confiteať de negligẽtia ſua q² peccauit. ſũma angelica vbi tractat de horis dicit q̄ nõ credit mortaliter: ſʒ graue eſt: vide quid eccleſia teneat innocẽ. in. c. j. de cele. miſſa. videtur ſentire: q̄ cõfeſſor poſſet ei impõere aliã penitẽtiã: ſʒ ſemp debʒ imponere ei q̄ ſuppleat: niſi quando videt nõ proficere Sʒ qȯ cõfeſſor poſſit ei imponere aliud qȯ ſit ad laudem dei: de bono cõſilio dicit dicta ſũma vbi ſupra teneri debere. ⁊ allegat tho. in quolibʒ. ⁊. pe. de pallu. in. iiij. di. xv. etiã ſi dimiſit volũtarie. Sʒ ſi in hoc eccleſia determinauit: determinationẽ tene firmiter: ⁊ qȯ ipſa tenet obſerua. ¶ Papa nõ diſpenſat quĩ ſepties i die ſacerdos teneatur ſacerdos laudare deuʒ ſm Pa. in. di. c. j. in modo autẽ dicendi diſpenſat.

¶ Pctã ppľi come

dūt ſūt verba.c. qđ incipit
ipi ſacerdotes.j.q.j.ꝛ intel
ligūtur ſic. pctā populi co
medūt. qꝛ ſuis pctib⁹ ea de
lēt atq̄ cōſumūt. vel qꝛ foꝛ
te exēplo bone opationis ꝛ
verbo pdicatiōis corrigūt
hoies: ꝛ ita q̄ntū in ſe ē de
lēt.ſolus.n. deus delet pec
catū.i.pcti reatū. ſacerdos
penā infligēdaȝ p pctō oīo
nib⁹ minuit: ꝑpter qđ pec
catū delere dicit.vel illi di
cunt comedere pctā popu
li:qui de ſuis poſſent ſuſtē
tari: ꝛ tñ pcipiūt de eccl'ia
ſticis.xij.q.ij. illud. cū ha
benti dare.ꝛ etiā.j.q. j.pa
ſtoꝛ.

¶ Quā alij quicūq̄
ad ea faciēda iure aſtringū
tur.puta degradat⁹ ſi eſt in
ſacris ſm Guiliel. Rodo
nenſem gloſatoꝛē Raymū
di.qđ pꝛobat per.c. dolen
tes. đ cele.miſſa. qꝛ ex quo
oibus oꝛdinatis pꝛecipitur
Et iſte oꝛdinat⁹ ſit et chara
cterē hēat licet degradat⁹
officiū dicere tenet.non ta
mē dȝ dicere. Dñs vobiſcū
ꝛ ſimilia que ad dignitateȝ
oꝛdinis pertinent. ¶ Quis
poteſt reſtituere degradatū
depoſituȝ: Rñde. q ſolus
papa.c.j.ꝛ.ij.l.di. Sic et
pꝛeſes pꝛouintie nō pōt re
ſtituere quē dānauit.ff. de
queſti.li.j.in fine. ¶ Cleri
cus excōmunicatus excom
municatione minoꝛi pōt et
debet etiā dicere cū alijs ho
ras. Si vero ē excommunica
tus maioꝛi excommunicatio

q̄ neceſſaria ē ſm Pe. de palu.i.iiij.
di.xv.dupliciter. pmo ut officiū ab i
tētiōe pꝛocedat. ꝛ ſic requirit atten
tio ad officiū: nō ſolū ꝑpter meritū:
ſed etiā ad euitāduȝ pctm̄. quia nul
lum opus ē meritoꝛiū niſi ex intētio
ne pꝛocedat. aliter nō eēt humanuȝ
cū homo ſit homo per rōneȝ ꝛ volū
tatē. Similiter ē attentio neceſſaria
ad euitāduȝ trāſgreſſiōis pꝛeceptū.
qꝛ pꝛeceptū dat hoib⁹.itaq̄ qui cō
tra hoc pꝛeceptū faciūt inobediētiā
incurrūt:et moꝛtaliter peccāt ſi non
adhibēt diligētiā ꝛ attētionē q̄ȝtū i
ſe ē: ꝛ ſuis beneficijs ꝑpter inobedi
entiā pꝛiuādi ſūt. qꝛ pctm̄ paganita
tis incurrit quiſquis ſedi aplice obe
dire cōtēnit. lxxx.di.ſi qui ſūt pꝛeſby
teri.ſȝ miti⁹ agit cuȝ eo qui canonis
inobediētiā incurrit q̄ȝ cū eo qui iu
dicis inobedientiam incurrit. extra
de cle.exco.miniſ.ſi celebꝛat. Et ideo
opoꝛtet q officiū nō pcedat ex ſola
imaginatiōe q̄ cōis ē nobis ꝛ bꝛutis
Sed ex delibe ratiōe que requirit at
tentionem. Secundo modo ut totuȝ
officiuȝ attētio comitetur actualiter
Et hoc non requirit: nec in officio
nec in alijs bonis oꝛatiōib⁹ vel ope
rib⁹. qꝛ eſt impoſſibilis humane fra
gilitati. Requirit tñ q oꝛās ſciēter
nō diſtrahat mētem ab officio. quia

hoc nõ poſſet eſſe ſine mortali pctõ vel veniali. nã euagatio q̃ eſt preter intẽtionẽ ⁊ propter precedẽtem occupationem licitã non eſt pctm̃. Secus ſi propter illicitã. Sed euagatio q̃ eſt aduertẽtis ⁊ ſolũ ſm̃ actum interiorez: licet ſit temeraria ⁊ grauis forte: nõ tñ eſt mortale niſi propter cõtẽptuz. q2 eccl'ia non hẽt iudicare de interioribus actib9 mere: ꝑpter quod miniſter eccl'ie licet dicẽdo officiũ aliud cogitet: nõ videt᷑ traſgreſſor precepti ex natura facti. Si autẽ euagatio mẽtis ſit ex hoc ꝙ aliquis ſciẽter ſe occupat in actu exteriori q̃ non ſe cũpatit᷑ attẽtionẽ: ſic videtur eſſe mortale pctm̃ ⁊ directe contra preceptũ. c. dolentes. de cele. miſſa. vbi precipit᷑ ut ſtudioſe pariter ⁊ deuote dicat᷑. hoc non obſeruãt qui occupãtes ſe in actu exteriori ſcienter ſibi attẽtionẽ ſubtrahũt. ¶ Mod9 itaq3 ſeruãdus eſt in horis dicendis ut ſtudioſe dicant᷑. nam debent dici cũ notabilibus pauſis non ſe feſtinãdo: nec ſincopã faciendo: ita ut dicẽſ intelligat ſniaz verboꝝ: aliter nõ poſſet habere saporẽ. dicant᷑ attente ut diximus: ita ꝙ aduertat circa illa q̃ dicit. dicant᷑ etiã mẽte ſupplici. i. humili. ⁊ ſeriatiz. ita ꝙ ꝑmo matutine. de inde prima ⁊c̃. ꝟ. nõ anticipetur.

ne: ſic ſolus tenet᷑ dicere horas ſine dñs vobiſcũ. ⁊ etiã degradat9 ſi eſt in ſacris: vl' ſi nõ ẽ in ſacris: ſi tñ hẽt beneficiũ. facit ꝙ legit᷑ ⁊ notatur in. c. legi. xvj. q. j. in. j. glo. ⁊ cõcordãt cõmuniter doctores in hoc.

¶ Euagatio mẽtis eſt filia accidie que propter tediũ boni operis euagat᷑ varia cogitãdo: ut ipm̃ tediũ euitet. Et hec inducit ad multiloquium. ⁊ vaniloquiũ. ⁊ audiẽdum noua. ⁊ facit hoiez inſtabilẽ in loco: que tũc ſũt mortalia cum ſit per predicta contra aliqđ preceptuz quod facere tenemur. hec ex. S. Tho. ij. ij. q. xxxv.

¶ Grauiter peccat
q² magis corde q̄ꝫ vocibus
cātādū ē in eccl'ia dei: et nō
cum organo vl' melodijs ut
ppl'm delectet. xcij. di. ꝑ to
tū. Idē dicit̃ in canone. cā-
tātes. Sꝫ ſi organa pulſant̃
ad maiorē laudē dei: ſcīm
eſt ꝛc. Cōſtitutū ē. n. in cōci
lio Toletañ. ꝛ gerūdeñ. de
cō. di. ij. Inſtitutio. et. di.
ꝑma altaria. ꝛ. xij. di. c. ſi.
q̄ tā miſſe ordo: q̄ꝫ pſallēdi
ꝛ miniſtrādi cōſuetudo ſer
uet̃ in oib⁹ eccl'ijs: qui in ec
cleſia metropolitana ſuat̃.
Et abbates vel monachi cu
ram aiaruꝫ hn̄tes nō licet
publica officia aliter cele
brare q̄ꝫ in eccl'ia epali. q̄ꝫ
uis Aug. dicat. xij. di. illa.
Qd̄ neqꝫ cōtra fidē neqꝫ cō
tra bonos mores eſſe cōuin
cit̃ indiferēter habēdū eſſe:
ꝛ in eccl'iaſticis ſacramētis
ſit de jure cōſuetudo ſeruā
da. de cō. di. iiij. de cena. ex
tra. de cele. miſſa. c. penulti
mo. xj. di. catholica. De or
gano dicit̃ in quarta pte rō
nalis ſub titulo de ſc̄tis.

¶ Un⁹ ſacerdos po
teſt dicere tres miſſas. qua-
re tres dicātur ꝛ quo tp̄e ce
lebrent̃ vide in Rōnali pte
vj. ſub rubrica de officio na
talis domini.

Cātus vanus euitet̃. planus diliga-
tur. q² cātus vanus reddit animū va
gum eo q̄ ad vanā gloriaꝫ attrahit.
Cant⁹ planus cātet̃ moderate ſine
vocis exclamatiōe: ne cogat̃ taliter
canēs totaliter cātū linquere. ꝛ qui
in eccl'ia cātat diuinū officiū vt po-
pulo placeat grauiter peccat: vt in. c.
vt quiſqꝫ. Pa. notat de vita ꝛ hone
ſtate clericoꝝ: vñ dicit Iſido. deū mo
rib⁹ ſtimulat qui ppl'ꝫ vocib⁹ mulcet
facit qd̄ dicit̃ ꝛ notat̃. xcij. di. c. j. ꝛ. ij.
¶ Nunc cōſequēs videt̃ ſcire quot
miſſas poſſit dicere ſacerdos in die
ꝛ h̄m. c. ſufficit de cōſe. di. j. ꝛ de cele.
miſſa. te referēte. ꝛ. c. cōſuluiſti vnaꝫ
miſſam debet dicere ſacerdos ī die.
q² valde felix ē qui vnaꝫ digne cele-
brat. Sꝫ in die natiuitatis dñice vn⁹
ſacerdos pōt dicere tres miſſas. vt
habet̃ de cōſe. di. j. nocte ſancta. ꝛ in
glo. d. c. conſuluiſti. que tres miſſe ꝑ
pter myſteriū celebrant̃. nā p ipſas
tres ſtatus repreſentāt̃ ſcꝫ ſtatus an
te legē. ſtatus ſub lege. ꝛ ſtatus gr̄e.
ꝑma miſſa q̄ in gallicātu dicit̃ repre
ſētat ſtatū qui fuit ante legē. qñ oēs
erāt in tenebris. vñ dicit̃ in miſſa il-
la ꝓpheti a. ppl'us gentiū q̄ ambu-
labat in tenebris. ſecunda q̄ dicit̃ in
aurora repn̄tat tp̄us ſub lege: ī quo
iā incipiebāt ex parte ſcire xp̄m ſed

non plene propter dicta legis ⁊ pro phetarū. ⁊ iō cantatᷣ inter diē ⁊ noctē. ⁊ dicitᷣ officiū. Lux fulgebit hodie. Tertia dicitᷣ in die. ⁊ rep̄ſentat tp̄s grē. ſ. preſens vnde dicitᷣ officiū. Puer nat9 ē nobis. Uel ſm Rōna. ille tres miſſe dicuntᷣ ꝑpter tres natiuitates xp̄i. p̄ma ē eterna qua naſcitᷣ ex deo p̄re. Et iō dicitᷣ in introitu miſſe. Dn̄s dixit ad me fili9 meus es tu: ego hodie genui te. Et dicitur de nocte ad oñdendū ꝙ illa natiuitas eſt nobis obſcura ⁊ occulta. Unde Jſayas. Generationē eius quis enarrabit? Secūda miſſa rep̄ſentat natiuitatē ex virgine: q̄ partim fuit occulta ⁊ partim nota. iō dicitᷣ in aurora. vel ſm Rōnale repreſentat natiuitatē ſpūalē in qua naſcitᷣ xp̄s in aīabus iuſtoꝝ per grām. Jō dicitᷣ in introitu. Lux fulgebit hodie. i. lux grē. Tertia miſſa repreſentat generationē tēporalē: qua nat9 eſt de virgine. Jccirco cātatᷣ in introitu. Puer natus ē nobis. Uel ſm Joan. beleth. Prima miſſa pertinet ad generatiōē eternā de patre ſine matre. Secūda ptinet ad generationē q̄ fuit de matre ſine patre. ſ. tpo͛ali. Tertia miſſa quaſi cōpacta ē q: ſpectat ad vtranq. ſpectat ad tēporalē per hoc qd̄ dicitᷣ in introitu. Puer nat9

¶ Hodie. i. eternaliter.

eſt nobis. ad eternā per hoc qḋ dicit̄
in euāgelio. in pꝛincipio erat verbū
⁊c̄. Quis ibi verbū caro factū eſt lo-
quatur de vtraqꝫ. ¶ Dicto ꝙ in die
natiuitatis dn̄ice tres miſſe dici poſ
ſunt: dicamus opoꝛtet cū. d. c. cōſulu
iſti. ꝙ ſi neceſſitas ſuadeat duas miſ
ſas pōt in die dicere ſacerdos. Pri-
ma neceſſitas ſi celebꝛauit ſacerdos
et poſtea aliquis moꝛiat̄ et cadauer
ſit ſepeliēdum poteſt miſſam pꝛo de
functis celebꝛare dūmodo ſit ieiunꝰ
⁊ nō ſit alius ſacerdos: ⁊ hoc ad eui
tanduꝫ ſcandalum amicoꝝ defuncti
ſi male alias contentarent̄. Secūda
neceſſitas ē ſi aliquis in pꝛiculo moꝛ
tis petat coꝛpus xpi: ⁊ ſacerdos nō
habet hoſtiam cōſecrataꝫ: tunc pōt
iterū celebꝛare. Tertia neceſſitas ē
ſi ſuꝑueniat aliq̄ magna pſona puta
epſ ⁊ ſimiles quos non decet trāſire
diē ꝙ nō audiāt miſſam. c. ſi. de priui
le. li. vj. ⁊ iſte caſus cū pꝛima neceſſi-
tate quaꝫ diximus ponit̄ in glo. d. c.
cōſuluiſti. ſꝫ in manipulo curatoꝛuꝫ
vbi ſupꝛa. dicit Guido ſe non videre
tantā neceſſitatē ꝙ pꝛopter aduen-
tuꝫ alicuius magne perſone trāſgre
diat̄ pꝛeceptum de vna miſſa ſacer-
dos ipſe. Tu tene quod facit eccleſia.
Quarta neceſſitas ē pꝛopter nupti-
arū celebꝛatiōeꝫ. ſ. quādo tēpus nu-

¶ **Aliquis moꝛiat̄.**
Conciliū carthaginenſe: ut
dicitur in Rationali parte
iiij. ſub titulo. de miſſa: di-
cit. de con. di. j. Sacramē
ta ꝙ ſi epiſcopus vel alius
poſt tertiaꝫ obierit: ꝙ com
memoꝛatio ſolis oꝛatiōibꝰ
faciēda eſt ſine miſſa. Itaqꝫ
tranſacta hoꝛa conſueta ce
lebꝛandi: etiam ſi quis mo
riatur non ē celebꝛanduꝫ.
Nam ſi quis ad pꝛimā ho
ram vel ſecundam poſt me
ridiem celebꝛet: faciet con
tra vſum eccleſie. et graui
ter peccat. ſeruetur igit̄ ho
ra determinata celebꝛandi
⁊ nō fiat contra oꝛdinatio-
nem eccleſie.

ptiarum tranſit: ⁊ ſupueniūt nubere volentes: tūc poteſt ſacerdos miſſam dicere ⁊ benedicere eos iuxta ordinariū benedictionum nuptialiū. Quinta neceſſitas eſt propter debitum: ſicut in beneficijs habētibus eccleſiam ſeu eccleſias ãnexas: quorum fructus ſunt tenues: ⁊ eſt raritas ſacerdotū: ita ꝙ vnus ſolus ſacerdos habet curaꝫ vtriuſqꝫ eccleſie: quia tūc pōt duas miſſas dicere: vnā in vna eccleſia: ⁊ alterā in alia. in illis diebus in quibꝰ tenet̄ ppl'o ſuo dicere miſſaꝫ: vel officia diuina: q̄ requirūt miſſaꝫ. de hac quinta neceſſitate vide. xxj. q. j. c. j. in fi. ⁊ de electio. c. dudū. ⁊. x. q. iij. vnio. Ray. in ſua ſūma ponit. vj. neceſſitatem .ſ. qn̄ ſupueniūt peregrini miſſa dicta. Sed iſtud videt̄ expreſſe cōtra capitulū. te referēte. extra de cele. miſſa. ⁊ ita apparet ꝙ rōne peregrinoꝝ nō debet trāſgredi inſtitutio de vnica miſſa celebrāda: que per cōſuetudinē eccl'ie preeminet cuiuſcunqꝫ auctoritati. ⁊ ideo: qui contra facit: niſi in caſibus ſeu premiſſis neceſſitatibꝰ quinqꝫ vel potius in illis quas obſeruat eccl'ia: grauiter peccat: ⁊ puniri debet. Addit̄ in ſumma angelica. ti. de miſſa. §. xlvj. qn̄ in aliqua eccl'ia cōſuetū ē ꝙ due miſſe dicant̄. vna ꝓ viuis. alia pro mortuis: ⁊ nemo ē qui ſit aptꝰ niſi vnus ſolus: tūc poterit: ut ibidē dicit̄: ambas dicere. Item qn̄ due miſſe proprie occurrūt dicende puta de vigilia: ⁊ de feſto: ⁊ non eſt niſi vnꝰ ſacerdos qui poſſit. extra de cele. miſſa. c. j. ⁊. c. referente. ſecunduꝫ Ber. et hoſti. in. d. c. conſuluiſti. Et intellige ꝙ poteſt dicere duas miſſas: dum tamen ſit ieiunus ⁊ purificationem prime miſſe non receperit: quia alias nullo modo licet. de cele. miſſaruꝫ. c. ex parte. Sed in vltima recipiat ablutionem ſeu purificatiōeꝫ. ⁊ inqualibet miſſa

¶ Sit ieiunus quia ſi cibū vl' minimū potum ſumpſit ſacerdos. ea die nō celebret. de cōſe. eccl'ia. §. ⁊ qualiter ieiuno ſtomacho. li. iij. Itē de cō. di. j. Sacramēta altaris non niſi a ieiunis. ⁊ de cō. di. ij. liquido. apparet.

¶ Corpus xp̄i reci-
piat. de cō. di. ij. peracta cō
ſecratione. ⁊. c. ſequēti. Re
latū. ⁊. c. cōperimꝰ. ea. di.

¶ Veſtimenta ſeu
veſtes eccl'e debēt eſſe ſacra
te ⁊ nō tangi debēt a nō ſa
cratis hoibus. de con. di. j.
c. in ſcā et duobꝰ. c. ſequē.
Nec femine etiā ſacrate de
bēt ea tangere. di. xxiij. ſa
cratas. quod intelligit̄ ſm
Hoſti. in ſūma. ti. d̄ eucha
riſtia. qn̄ ſunt per pōtificez
benedicta. c. iij. de religio.
domi. De veſte alicuiꝰ dn̄e
pōt fieri caſula. quia eo ip̄o
ꝙ dedicat̄ dn̄o purgat̄ om
nis macula. facit. c. nō lice
at. xix. q. vlti. ꝯ̄uis glo. in
c. ad nuptias. de cō. di. j. di
cat ꝙ nō. Veſtes ⁊ manuter
gia eccl'iaſtica adv̄ſus laico
rum deputari nō poſſunt.
ut dicit glo. in. c. mācipia.
de rerū ꝑmuta. ¶ Sex in-
dumēta ſacerdotibꝰ ⁊ epis
ſūt cōmunia. ſ. amictus. al-
ba. zona ſeu cingulū. ſtola.
manipulus. planeta. Nouē
vero pōtificibꝰ ſpecialia. ſ.
calige. ſādalia. ſuccinctori
uz. tunica. dalmatica. cyro
thece. mytra. anulus. bacu
lus paſtoralis. de quibꝰ oi-
bus vide in. iij. pte rōnalis.
Suppeliciuz in ſimplici ſa
cerdote nō ē neceſſariuz: ſz
de bene eſſe. Eſt aūt neceſſa
riū in ep̄is ⁊ in canonicis re
gularibꝰ: quoꝝ talis veſtis
eſt habitꝰ. Et iō veſtes ſacer
dotales cōputant̄ ſeptē. qꝛ
vij. ſunt dona ſpūs ſcti: qui

corpus chriſti recipiat ⁊ ſanguinez.
¶ Miſſe celebratio a Jacobo mi-
nore ap̄lo hieroſolymitano ep̄o: ⁊ a
Baſilio ceſarieñ. ep̄o nobis tradita
eſt. i. ordo celebrād̄e miſſe. Vba. n. q̇-
bus corpus conficit̄ ab ip̄o dn̄o nr̄o
ieſu xp̄o ſunt tradita. ut de con. di. ij.
qꝛ corpꝰ ⁊c̄. Sz etiā poſt: alij alia ad
diderūt ad decorē ⁊ ſolēnitatē. ut. xj.
di. eccl'iaſticarū. Prefatio ꝓpria de
bet dici in miſſa cōmemoratiōis ſeu
votiua: ſi hēat̄ ſm Pa. in. c. cōſiliuz.
de cele. miſſa. Et ſoluz ſunt decē ab
eccl'ia approbate. ix. habent̄ in. c. in-
uenimus. de cō. di. j. ⁊ in Rōnali par
te. iiij. Rūica de prefatiōe. ſ. natiuita-
tis dn̄i. Epiphanie. quadrageſime.
paſce. aſcēſiōis dn̄i. pēthecoſtes. ſan
cte crucis. Sāctoꝝ ap̄loꝝ. ⁊ ſcte̅ tri-
nitatis. ⁊ in. c. ſāctoꝝ. lxx. di. ponitur
decima de beata virgine. Alie ſunt
delende de miſſali: niſi ex ſpeciali pri
uilegio ſit cōceſſum. ut fratribus mi
noribus de beato franciſco per ſixtū
quartū. Gl'ia in excelſis: nō dz dici in
miſſis votiuis. ut in. c. ꝯſiliū. de cele.
miſſa. nec etiā Credo in vnū deū di-
cit̄. licet cōſuetudo derogauerit illi
iuri quo ad gl'iam in excelſis: q̄ dicit̄
in miſſis votiuis bt̄e virginis: ⁊ quo
ad alios etiā in miſſis ſpūs ſcti. Mi
nores tn̄ habēt ex priuilegio ut poſ-

fini: dicere glīa i excelſis i miſſis ſpūſ
ſcti: quas pro eccl'ia dei celebrāt. di
cit tñ hoſti. in. d. c. conſiliū. deuotam
cōſuetudinē non reprobam⁹. Sine
miſſali: in quo ad minus nō ſit canō:
qui icipit ab illa parte. Te igit̄ vſq;
ad ſumptionē ſeu cōmunionē: null⁹
celebret. quia aliter faciens mortali
ter peccat ſm̄ ſummā angelicam. §.
xxxvij. vbi de miſſa agitur. qꝛ cōſue
tudinem eccl'ie trāſgrederet̄ talis: ⁊
periculo ſe exponit errādi. vaſa ⁊ ve
ſtimenta per eccleſiaꝫ determinata
adſint ⁊ ſine eis ſacerdos non cele
bret: ⁊ mūda ⁊ nitida ſint. vt in. c. re
linqui nolum⁹. de cuſto. euchariſtie.
⁊ ideo peccat mortaliter faciens cō
trariū. xiiij. q. j. qđ precipit̄. ⁊ in miſ
ſa publica adſint ſaltē duo pñtes. in
priuata ſufficit vn⁹: qui in pſona po
puli reſpōdeat. vnde nemo ſacerdoſ
ſolus pōt celebrare. vij. q. j. illud. de
filijs preſbyteroꝝ. c. propoſuit. in fi
ne. Epus vero ſine diachono cele
brare non poteſt: niſi neceſſitas co
gat. xciij. di. Diachoni ſunt in gloſa
in v̄bo habet. Mortaliter peccat
qui celebrat ſine aqua et igni ⁊ ī va
ſe ligneo. vel in pane fermētato: ſi ſit
ſacerdos latin⁹: ⁊ talis deponit̄ ab
officio ⁊ beneficio: vt in. c. litteraſ de
cele. miſſa. ⁊ vt ſupra. etiā notauim⁹

bus debet ſacerdos eē pfu
ſus luce. xxiiij. iduimini v̄
tutē ſpūs ſcti ex alto. vel qꝛ
pctā mortalia ſunt ſeptem:
cōtra q̄ ſacerdos debꝫ eſſe
munit⁹. ad epheſios. vj. in
duite vos armatura dei. vt
poſſitis ſtare aduerſus inſi
dias diaboli. vel qꝛ ſeptem
v̄tutib⁹ trib⁹ theologalib⁹
⁊ quatuor cardinalib⁹ debꝫ
ſacerdos eſſe ornat⁹. ad ro
mano. xiij. iduimini arma
lucis glo. i. virtutū. vel qꝛ ī
orone dñica. vij. ſunt peti
tiones: que i miſſa exaudiū
tur. i cui⁹ ſignū heſter. c. v
induta veſtib⁹ regalib⁹ fu
it exaudita ab aſſuero. He
aūt ſacre veſtes a veteri le
ge videt̄ aſſūpte. Precepit.
n. dñs moyſi. exodi. xxviij.
xxxi. xxxv. ⁊. xl. c. vt faceret
aarō ⁊ filijs ei⁹ veſtes ſcās ī
glīaꝫ ⁊ decorē: vt loti ⁊ ſacriſ
veſtib⁹ iduti fūgerent̄ of
ficio in ſacris. ideo tales ve
ſtes debēt benedici ab epo.
docuit. n. dñs moyſen per.
xl. dies facere pōtificalia et
ſacerdotalia veſtimēta ſa
cerdotib⁹ ⁊ leuiticis ſuis:
ornamēta quoq; ⁊ linthea
mina. ¶ Suppelicium qđ — de ſuplicio
fit de lino albo ⁊ mūdo ſi
gnificat mūdiciā vite quā
ſacerdos debet hēre. ideo
dicit ſacerdos. lauabo īter
innocētes man⁹ meas. dicit̄
ſuppeliciuꝫ qꝛ ſup tunicas
pelliceas veſtiebat̄ antiq̄⁹
Amict⁹ ſignificat eleuatio — de amicto
neꝫ mētis ad deū: ⁊ ſaluteꝫ
q̄ p fidem tribuit̄. epheſio.
vj. galeā ſalutis aſſume. ſi

de alba

gnificat etiá caſtitaté cordis ⁊ corporis. Alba ſignificat ꝑſeuerátiá i bono. ſigni
ficat ét ꝙ in vita ſacerdotis nihil ſupfluū aut diſſolutū eé debꝫ. qḋ ſignificat ob
ſpéꝫ cádoris. ¶ Alba hét caputiū. q꞉ deſignat ꝓfeſſioné caſtitatis. ¶ Cingulū ſi

de cingulo

gnificat timoré dei: ⁊ ꝯtinétiá. ná cū ꝑ albá caſtitas ſacerdotis deſignet: cingu
lū in ea ſignificatióe ponit
vt ipa caſtitas nullis incéti
uoꝝ ſtimulis diſſoluat. iux
ta illud ſint lūbi vrí ꝑcicti
⁊ lucerne ardétes i manibꝰ

de manipulo

vrís. ¶ Manipulꝰ ſignifi
cat fructū bonoꝝ opū: qué
boni ſacerdotes reportabūt
in ꝑadyſo. iuxta illud pſal
mi. cxxv. veniétes aūt ve
niét cū exultatióe portátes
maniplos ſuos. Significat
etiá funé quo ieſus fuit liga
tus. io. xj. ꝯprehéderūt ie
ſum ⁊ ligauerūt eū ſignifi
cat etiá ꝯſtátiaꝫ fortitudi
nis: q̄ dꝫ eé i ſacerdote. ſm

de stola

ꝯpédiū theologie. ¶ Sto
la ſignificat mortificationé
carnis. vñ ponit ad modū
crucis. q꞉ ſacerdotes debét
portare crucé pñie i corde
⁊ corpore. vñ aplus. morti
ficationé ieſu xpi in corpo
re vro circūferétes. ⁊ repre
ſentat ligaturá qua xps fu
it ligatꝰ ad colūná. ſm có
pendiū theologie ſignificat
ꝑſeuerantiá lōganimitatis
quá debꝫ hére ſacerdos. é
ꝑſeuerantia lōganimitatis
ſm tulliū i re bene ꝯſidera
ta ſtabilis ⁊ ꝑpetua mánſio.
ſignificat etiá ꝙ xps fuit o
bediés vſqꝫ ad mortem: ad
philipenſes. ⁊ ita ſacerdos
debet habere hūilitaté: ⁊ i
corpore xpi continue debet
meditari. ſignificat etiá iu

de casula

gū dñi eé ſuaue. ¶ Caſula ſeu planeta grece ſignificat charitaté q̄ alijs vtutibꝰ ꝑ
heminet: ſicut ipa ceteras veſtes opit ⁊ charitas opit multitudiné peccatoꝝ. j.
petri. c. iiij. ſignificat etiá purpureuꝫ veſtimétū: quo milites circūdederūt ieſuꝫ

idé dic ſi i vaſe vitreo vl' ḋ auricalco
aut ere ḋ có. di. j. vt calix. idé ſi ſine al
tari lapideo ⁊ ꝯſecrato corꝑalibꝰ. ca
ſula. ſtola. máipulo cigulo. alba. ami
ctu. vt i. c. j. de có. di. j. cū calciamétis
vt recitat Dir. li. j. titu. vij. arg. xxiij.
di. eccl'iaſtica. xxv. di. vnū. xj. q. iij. epſ
de penis degradatio. li. vj. ꝑdicta de
bét eé talia: q̄lia ꝯſuetudo eccl'ie fieri
vlt ⁊ ſint bñdicta: exceptis calciamé
tis: ⁊ etiá cingulo: qḋ ḋ ꝯſuetudie nó
bñdicit ſm ricardū in. iiij. ſꝫ ſi é ꝯſue
tudo bñdici cigulū: bñdicat. De cal
ciamétis dicit frater ágelꝰ i ſua ſūma
vbi ſuꝑ ſe nó credere ꝙ ſit ꝑceptū: cū
i iure nó iueniat. vñ ſi q̇s ipſa omitte
ret nó ex ꝯtéptu: ſed q꞉ nó habet nó
peccaret. ar. d. c. j. pꝫ ꝙ calciamét a ñ
ſūt ḋ neceſſitate: q꞉ ſic oporteret hre
ſpecialia q̇bꝰ nó vterent niſi celebrá
do cuiꝰ contrariū ſeruat cómuniter.

¶ Capitulum. xxij.

¶ Qui ſ teneat audire miſſá: ⁊ i q̄ eta
te teneát fideles ꝯmunicare: ⁊ quo
tpe: ⁊ quotiés: ⁊ q̇bꝰ ſit dáda eucha
riſtia: ⁊ q̇bꝰ ḋnegáda cū alijs ánexis

io. xix. c. veſte purpurea circūdederūt eū. q̄ꝑ charitas ſit forma ꝛ mater oīum vir-
tutū ꝛ excellétioꝛ: ꝓbat aug⁹. xv. de trinitate. iſto dono nullū eſt excellétius. ꝛ
prima chorinthioꝛum. xiij. Spes fides charitas. maioꝛ autem hoꝝ eſt charitas
De ſignificatióe hoꝝ veſtimétoꝝ vide i rōna. pte. iij. ꝛ i alijs doctorib⁹ lógi⁹.

OMnes fideles nó excómunicati nec i terdicti: aut legiti- me impediti dieb⁹ dñicis ꝛ feſtis ab ec cleſia ꝑcepti ſtenēt audire totá miſſá. vt de ꝯ. di. j. oēs fi deles. ꝛ. ea. di. miſſas die dñico. cū duob⁹. c. ſequétib⁹. ꝺ bōa honeſtate q̄libꝫ tenet oī die audire miſſá: maxi me epūs vl' religioſus aut eccl'iaſtic⁹ ar. c. fi. ꝺ ꝑuilegijs. li. vj. ſꝫ attēde q̄ꝑ dicit ricar. in quolibꝫ. j. q. xix. q̄ꝑ ſiq̄s ex ꝟo cóteptu vel interꝑtatiuo omit tat in dieb⁹ dñicis ꝛ feſtis ab eccl'ia

o

OMnes fide- les. q̄ ꝛ quot in hoc c. ꝯtineát titul⁹ de- móſtrat. vbi ptes incipiát per teipſum cognoſces.

¶ Tenetur audire miſſá. ſ. q̄ tali die dicit i ec- cleſia q̄ debet celebrari ꝺ eo de quo fit officiū ſm. pa. in c. quidá laicoꝝ. vñ miſſam peculiaré audiés vel dicés nó ſatiſfacit ꝑcepto de au- diéda miſſa qꝛ illa q̄ ꝑcipit é miſſa de feſto. vl' q̄ ſcd'ꝫ of ficiū debꝫ dici. vt in. d. c. q dá laicoꝝ. credit tñ q̄ꝑ ſecu lares ignorátes excuſent ſꝫ nó celebrátes. ꝛ ꝓpterea di cit in dicto. c. qdá. ꝛ. c. ad hoc. de conſe. di. j. q̄ꝑ tales miſſe peculiares debeát ce- lebrari i occulto. de có. di. j

ꝛ hoc attédédū i dieb⁹ i qb⁹ qs tenet ꝺ ꝑcepto audire miſſá. vl' i eccl'ia cathedra li vel collegiata ſeu monaſterio: vbi quotidie celebrat vna miſſa de offitio. vt in cle. j. de cele. miſ. ꝛ ſic itelligit text⁹. d. c. qdá laicoꝝ. qꝛ ſi ſit ali⁹ q miſſá de offi- cio celebrauit: ꝛ nó ſit de ꝑcepto q̄ꝑ miſſa audiat: pót qs miſſá votiuá dicere ſi- ne oī ſcrupulo: ꝛ in publico ꝛ i ſecreto. Et q̄uis oēs fideles talib⁹ dieb⁹ teneát audire miſſá ꝺ officio diei: nó tñ malū é: imo ſctiſſimū: ſi alias ét miſſas audiát ſꝫ ſi ꝓpt illas dimittát miſſas canonice ſtatutas malū é: vt dr̄ i ſi. xxj. di. deniq̄ꝫ. dare etiá elemoſyná bonū é: ſꝫ dare ad iactátiá malū é. j. q. j. nó eſt putanda.

¶ Vel interꝑtatiuo: ꝯtépt⁹ ver⁹ eſt: qñ veracit cótemnit audire. iterꝑtatiu⁹ é: qñ ſine aliq̄ legitima cá ad nó audiédū miſſá i feſtis aſſueſa- cit. vocat legitima cá corporalis iſirmitas hr̄e pueros tenellos vl' iſirmos. vl' ſi ꝯſuetudo p̄ie hꝫ q̄ꝑ aliquo mortuo: nó egrediát ꝑ tps: ſꝫ iſta cá mihi nó placet. qꝛ ſuitiū dei nūq̄ꝫ ꝑtermitti dꝫ ꝓpt morté alicui⁹. Alia cá é ſi puelle ſint nubiles ꝛ é ꝯſuetudo q̄ꝑ nó ducát ad miſſá. ſm ſūmá ág e. vbi tractat ꝺ fe. §. xlij. dūmó nó ducát ad choreas: ꝛ ſpectacla: alias nó excuſát. ſꝫ nec iſta excuſatio mihi pla cet cū puelle i tenera etate ſūt aſſuefaciéde ad diuia vt iſirmiori etate magis pol leat ꝛ ꝑmáeat ſuitū dei iuxta illud horatij i ep'lis. quo ſemel é imbuta recés ſua bit odoré teſta diu. Caſtellani ꝑterea ꝛ ſimiles tpe inimicoꝝ: videntur excuſari ex mente fratris angelici vbi ſupra: vel quando eſt timoꝛ iuſtus ꝛ verus inimi- corum in aliquibus. vel quando aliquid aliud timet qd ſcd'ꝫ rectū

iudiciũ legitima excuſatio debeat appellari. ſi auté qs ex aliqua paſſióe animi vel pigricia: vel nó cauſa rónabili: ſi tñ ad hoc nó eſt aſſuetꝰ: é veniale pctm̃. ſi vero ex legitima cã erit nullũ peccatũ. et qḋ dicit̃ de tota dic de pte notabili: ſecus de modica. puta introitu: ⁊ huiuſmói: qꝛ textꝰ vult totã vſqꝫ ad bñdictioné incluſiue. i. vſqꝫ ad datã bñdictioné audiat̃ miſſa i. d. c. miſſas. Jté dicit archidiaconꝰ in. d. c. oés fideles ſm hug. ꝙ iſtud ꝓceptũ nó remouet: quin cã neceſſitatis vel honeſtatis: ſeu ex cã minꝰ iuſta nó poſſit añ finé miſſe qs diſcedere ſine hac pena. qḋ limitat̃: niſi ducat in cóſuetudiné. ¶ Jdé dic ſi nó audit ſacerdoté dicénté miſſaȝ: qꝛ excuſant̃: qñ cómode audire nó poſſunt: dũmodo exiſtát ibi pñtialiter. ¶ Qui audiés miſſã talibꝰ diebꝰ ⁊ ſuas recitás orõnes: nó ſatiſfacit ꝗuis mortalr̃ nó peccat: qñ ex deuotióe facit. ſꝫ meliꝰ eét omittere niſi qñ ſacerdos dic ſecretas ſm ſũmã ange. vbi de ferijs agit: ⁊ aduerte ꝙ dicit ibidé ꝙ ipe nó excuſaret a mortali qui tũc diceret aliꝗ̃ ad ꝗ̃ tenet̃. puta officiũ qñ dicit̃ miſſa ⁊ é de ꝓcepto. vt audiat̃. ar. c. ex literis. de ꝓba. cũ ibi notatis i ꝟbo. vices duoꝝ ſecꝰ ſi miſſa eét de ꝯſilio audiéda. ¶ Audiéda é miſſa i talibꝰ diebꝰ i ꝓpa parrochiali eccl'ia ſm pa. in. c. vt dñicis. de parrochi. niſi ex aliꝗ̃ cã legitima. pót audire etiã in publico oratorio facto a populo ſm glo. in. c. ſi qs extra ḋ ꝯſe. di. j. ⁊ a fortiori i eccl'ijs médicãtiũ auctoritate ſedis aplice edificatꝭ. ⁊ cã ꝓdicatióis pót qs alibi ꝗ̃ in parrochia miſſã audire. caueat tñ quicũqꝫ nó dimittat audire in parrochia ſua ex ꝯtéptu. de hoc vide i ſũma ange. vbi tractat de miſſa. §. vi. ¶ Quid ſit parrochia. ⁊ i quo ꝯſiſtit ius parrochiale. vide i dicta ſũma. vbi tractat de parrochia. cũ ibi notatis. ⁊ aduerte ꝙ vt cauet̃ in cle. religioſi de ꝓuilegijs. ꝓcipit̃ religioſis in ꝟtute obediétie ⁊ ſub interminatióe maledictióis eterne: ne dicant aliqua verba. intellige infamatoria vel falſa: vt retrahant laycos ab eccleſiarum ſuarum frequentia vel acceſſu.

ꝓceptis audire miſſam ꝙ eſt mortale. ⁊ ad miſſaꝝ ſolénia ſemꝑ eſt aliquid in eiuſmodi diebꝰ dominicis ⁊ feſtis offeréndũ. recordemur eniȝ decet qḋ dominꝰ per moyſen dixit Nó apparebis in cóſpectu meo vacuus exodi. xxiij. originaliter. ⁊ trãſumpti

¶ Nó apparebis. in ꝯſpectu meo vacuꝰ: tres códitióes requirũt̃ i oblatióe. ſ. ꝙ offerés ſit xpianꝰ. qꝛ eccl'ia ab infidelibꝰ nó recipit oblationé: ſꝫ extimationé oblationũ ꝓ intereſſe. vt i. c. ꝗnto de vſu. ſcḋꝫ ex pte eiꝰ cui offert̃. vt ſit eccl'ia. qꝛ qḋ ſit ꝓuate ꝑſone: nó oblatio ſꝫ donatio eſt. tertiũ ex pte rei donate. vt ſcꝫ ſit licite acꝗſita. qꝛ illicite acquiſita nó recipiũt̃ pro oblatióe. c. qꝛ oibꝰ. de vſu. c. ex trãſmiſſa. de deci. et glo. in ſũma. xiiij. q. v. hec pa. in. c. cã. de verbo. ſigni. ¶ Ad ſciédũ vtrũ oblatióes ſint de ꝓcepto. nó ꝙ oblatio largo mó accipit̃ ꝓ oi qḋ offert̃ eccl'ie. ſiue i vita ſiue in morte facit. c. in nr̃a. de ſepul. ſiue ſint mobilia vel imobilia. xij. q. j. vidétes. ⁊ hec nó ſunt de ꝓcepto: niſi qñ a defunctis legata ſunt. xiij. q. ij. qui oblatióes. nã tũc peccãt mortalr̃ nó ſoluétes. Aut qñ qs ſe obligauit quoquó. Accipit̃ ſcḋo oblatio ꝓprie ⁊ ſtricte ſcḋꝫ cómuné vſũ loquédi. ⁊ é oblatio ꝗ̃ ſit ſacerdoti i miſſa. ⁊ hec eſt de ꝓcepto in ꝓcipuis feſtis ſm hoſtiéſem allegat. c. ois xpianꝰ. de cóſe. di. j.

Pa.in.d.c.cauſa dicit.hoc verũ:vbi ſacerdos indigeret.alias antẽ dicit relin
quendũ ↄſuetudini.q2 nõ repit̃ iure cautũ ꝙ talib⁹ dieb⁹ ex neceſſitate fiãt ta-
les oblatiões.Archidiacon⁹ vero i.d.c.ois xpian⁹.ꝛ glo.ꝛ Hugo.ꝛ ray.tenẽt
ꝙ nõ ſunt de ꝑcepto.ꝛ ſm hugonẽ.illud qđ dicit̃.Nõ apparebis in conſpectu
meo vacu⁹:fuit cerimonia
le:ꝛ iura q̃ videt̃ inuere.ꝙ
ſint de ꝑcepto intelligi de-
bẽt de alijs oblationib⁹ le-
gatis eccleſijs vel ex voto
debitis.erũt ergo ſolũmo-
do de precepto rõne paup-
tatis ſacerdotis: qñ parro-
chiani ſui ſunt diuites ꝛ a-
bundãt. q2 tũc poſſunt co-
gi ab epõ p ſubtractionẽ di
uinoꝝ.ar.j.corinthioꝝ.ix.

ue de cõſe.di.j.omis xpian⁹.Predi-
cationẽ audiãt talib⁹ diebus fideles
ſi ẽ qui predicet.ꝛ alijs dieb⁹ dũmo-
do cõmode fieri poſſit.Sz in diebus
preceptis ab eccleſia in quib⁹ quis
miſſam tenet̃ audire audiat etiã pre
dicationẽ.ſz ſi vtrũqz audiri nõ poſ-

Sed ſi ſunt eque paupes:ſicut ſacerdos:ſic nõ tenẽt̃ ſm ino.ꝛ ray. Sz dicã il-
lud.xcj.di.clericus inquit victũ ꝛ veſtitũ ſuo artificio:vel agricultura ſine of-
ficij ſui detrimẽto pparet.Laudabile tñ conſiliũ eſt:vt ſp offerant in precipuis
feſtis aliquid in miſſa.ꝛ ſic intellige.d.c.ois. ꝛ ſimilia.ꝛ hec ẽ cõmunis opinio
doctoꝝ.hec in ſũma angelica vbi de oblatione.Sz q2 in eccl'ia vniuerſalr̃ cõſti
tutũ ẽ ꝛ obſeruatũ:ſemp in talib⁹ dieb⁹ offerendũ ẽ i miſſa.Ita ꝙ ſi parochiani
m'ltas diuitias hẽant abũdãter offerãt. Si modicũ eis fuerit:offerãt qđ potue
rint.ſic.n.in iob ſcriptũ ẽ.Et ſi ſacerdos paup eſt põt eis diuina officia ſubtra-
here.vt pz in glo.d.c.ois xpian⁹. ¶ Oblatiões pſonaꝝ deſidẽtiũ.ꝛ perſonarũ
opprimẽtiũ paupes.ꝛ ſacrilegoꝝ.extrahẽtiũqz ſeruũ violẽter de eccl'ia ↄfugiẽ-
tem ad ipam.ꝛ raptoꝝ.vſurarioꝝ.ꝛ meretricũ phibẽt̃ recipi. Alioꝝ vo nõ ſũt
reſpuẽde.q2 eſt penale.hec hẽnt̃.xc.di.in glo.c.oblatiões.ex queſtu meretricis
põt fieri elemoſyna:nõ tñ oblatio.vt ibidẽ notat̃ i glo.ꝛ allegat̃ ibidẽ.xiiij.q.v
in pn.vbi magis apte pbat hoc in glo.c.pmi.d.cauſe.q.quinte.ſz de rapina ꝛ
furto nõ põt fieri elemoſyna.vide ibi.oblatiões meretricis nõ admittũt̃: vt p-
pter ruborẽ citi⁹ ↄuertat̃.qđ eccl'ie determinatio tenet:tu firmit̃ obſerua.ꝛ peri
tiores ↄſule.ego hoc opinoꝛ cõmuniter teneri.quia rationabile eſt.

¶ Predicationẽ audiãt:ad qđ vt dicit fr̃ angel⁹ in ſua ſũma:vbi de feri
js agit.tenẽt̃ qui neſciũt neceſſaria ad ſalutẽ. ſm eã di
ſtinctionẽ quã ſup̃ poſui tractãdo de ↄtẽptu interp̃tatiuo in hoc.c. Alios autẽ
dicit ibidẽ ipemet fr̃ angelus theolog⁹ ꝛ canoniſta ſubtiliſſim⁹ ſe credere nõ te-
neri niſi rõne ſcãdali.ꝛ.c.ſacerdote.de ↄſe.di.j.intelligit ipe de eo q egredit̃
ex cõtẽptu vl' cũ ſcãdalo alioꝝ ꝙ tũc peccat mortalr̃.ꝛ venit excõmunicãd⁹:vt
ibi dicit̃ alias nõ.Ego licet ſeru⁹ ſim eoꝝ qui ſcripſerũt oib⁹ ſupplico audiãt at
tente ꝛ deuote ſermonẽ:ꝛ deinde opent̃ ſcđm audita in eo.q2 teſte euangeliſta.
Beati qui audiũt verbũ dei ꝛ cuſtodiũt illud. ¶ Officiũ pdicãdi puilegiatum
cũ ſit:nullus pdicare debet niſi cui cõmittit̃:aut cui ex officio ſibi iniũcto incũ
bit.iuxta illud.apl'i.romanoꝝ.x.quõ pdicabũt niſi mittãt̃.ꝛ.li.v.decretaliũ
extra de hereticis.cũ ex iniũcto.ꝛ ideo pdicatur⁹ licẽtiã petit dicẽs. Iube dñe

ſit:magis preeligat predicationē au dire. q2 ratio legis in hoc magis mi litat: vt p3 intuēti iura de cōſe. di. j. i. c. oēs fideles. ⁊. c. ſacerdote. ⁊. c. epiſ copus nullū. q̄ magis rōne audiēdi ſcripturas ſanctas ⁊ verbū dei pre- cipiūt miſſam audiri q̄ alia ratione facit ad hoc p̄ma. q. j. c. iterrogo vos

benedicere. Itaq3 nullus pōt p̄dicare niſi mittat̃ auctoritate epoꝝ vel aplice ſe- dis. vt p3 extra de hereticis. excōmunicam⁹. §. q2 vero. ⁊ de officio ordinarij. li. j. inter cetera. in glo. ergo laici nō p̄dicabūt: nec etiā alij: niſi ex auctoritate. epoꝝ locoꝝ. vel ſūmi pōtificis. ſit p̄dicator in loco eminētiori: ſic ⁊ euāgeliū le- gēs: ꝓpter rōnes q̄ ſcribūt in rōnali ſub titulo de euā gelio. Nā ieſus Mathei. v aſcēdit in mōtē ⁊ apiēs os ſuū docebat eos. et Eſdras fecit gradū ligneū ad loq̄n dū. ⁊ in. ij. paralipomenon vj. legit̃ q̄ ſalomō fecit ba ſim eneā ponēs eam in me dio baſilice: ſtetitq3 ſup̄ ea3 ⁊ extēdēs manū ſuā loq̄bat̃ ꝓ pſo dī. itaq3 pulpitū ſigni ficat vitā pfectoꝝ. ita q̄ p̄ dicator debet eē in v̓tute ⁊ ſcientia bene ornat⁹. qui ſm̄ gregoriū ſit diſcret⁹ in ſilētio: vtilis in v̓bo: ne aut tacēda ꝓferat: aut proferēda reticeſcat. xliij. di. ſit rector. q̄lis debeat eſſe p̄dica tor vide ampli⁹ i rōnali pte. iiij. ſub titulo de p̄dicatiōe. Quid ſit p̄dicatio. deq3 armatura p̄dicatoris. ⁊ q̄lis debeat eē p̄dicatio. ⁊ q̄lis p̄dicator. ⁊ q̄ nolētibus audire p̄dicationē etiā ꝓſit p̄dicatio quāto magis volētibus. ⁊ q̄n p̄dicatoris ſmo eſt viu⁹. ⁊ an p̄dicator debeat attēdere ad emolumētū ꝓpꝛiū. vide in forta licio fidei in p̄ncipio Predicabit p̄dicator iuxta ingeniū audientiū: ⁊ nō ſit adu lator. nō grādiloqu⁹. nō fallerat⁹ in verbis. iuxta illud apl̄i. xp̄s me miſit p̄di- care nō in ſapiētia verbi. Quinq3 verba p̄dicabit ſc3 credēda. vitāda. timēda. ⁊ ſperāda. q2 p̄dicāda debēt eſſe de his q̄ ptinēt ad fidē ⁊ ſic hēt̃ p̄mū ⁊ de his q̄ ptinēt ad mores. ⁊ ſic habēt̃ alia q̄ttuor ſc3 v̓tutes ⁊ vitia. pena. ⁊ glia. ⁊ iſta debēt p̄dicari cū breuitate ſmonis. ideo dicit aplus quinq3 v̓ba. i. pau- ca. Debēt fideles p̄ter miſſe auditionē ⁊ p̄dicationē in dieb⁹ feſtis nihil aliud a gere: niſi deo vacare: nullā aliā opationē in illis ſcis dieb⁹ agere: niſi tm̄ hym- nis ⁊ pſalmis ⁊ cāticis ſpūalib⁹ dies tales trāſigere ⁊ ꝯſumere. vt dicit text⁹ in. c. ieiunia. de cōſe. di. iij. q̄n dicit nullā aliā opationē agere. nō intelligas q̄ ta- li die nō poſſis p̄parare cibos ⁊ ea ſine quib⁹ nullo mō viuere poſſum⁹. q2 bene potes. ⁊ licet talib⁹ ſit iſiſtēdū: tm̄ de p̄cepto ſunt quinq3. Auditio miſſe p̄dicatio vt dixim⁹. tertiū q̄ fidelis ꝯterat̃ vel ſaltē atterat̃ de pctō mortali cōmiſſo. in quo iteꝝ eſt. ⁊ hoc ꝓbat̃ q2 de p̄cepto tenemur vacare deo in aliq̄ hora diei feſti ſcd3 oēs ſ3 hoc facere nō pōt qui ē in pctō mortali: niſi de eo ꝯterat̃ vel atterat̃ Propterea dicit̃ leuitici. xxiij. ſabbatū requietiōis eſt affligetiſq3 aīas vr̄as. ille qui nō aduertit ſe eē in pctō mortali: generalr̄ in aliq̄ hora dolere debet d̓ pctis oīb⁹ ſaltē in genere. Quartū eſt q̄ pſiſtat in orōne. vñ ſi ſtat in miſſa illud ſuffi- cit: niſi voluītarie alijs intēdat. q2 tūc nō ſufficeret cū ſit vacādū deo i aliqua ho ra. Quintū ē oblatio in miſſa in dieb⁹ feſtis: vt iā ſatis dixim⁹. ⁊ ſic ſanctificat̃ dies feſt⁹ ⁊ dñicus. ⁊ infirmos viſitādo. ⁊ ſimilia. ¶ Q2 dixim⁹ ſup̄ tractādo

de ꝑdicatiõe ꝙ null⁹ debꝫ ꝑdicare niſi auctoritate epoꝝ vl' ſũmi põtificis. Que
rit̃ nũc vtrũ laycus poſſit ꝑdicare. ß. pa. in. c. decernim⁹ de iudi. ꝙ ſic. ſi cõmit
tit̃ ei ab epo. vide bonã glo. xcvj. di. c. bene quidẽ. facit. c. cũ ex iniuncto. de
hereticis. vide. glo. in. c. addicim⁹. xvj. q. j. ſꝫ nõ teneas dñ dicit etiã mulierẽ.

¶ Quilibet xp̃ianus cũ ad ãnos diſ⸗cretionis peruenerit tenet̃ ſaltez ſe⸗mel in ãno cõfiteri proprio ſacerdo⸗ti vel de ei⁹ licentia alteri: ⁊ euchari⸗ſtie ſacramẽtuꝫ ad minus in paſcha recipere. Tenetur etiã quilibet ĩ ar⸗ticulo mortis cõſtitutus. Unde cre⸗do ꝙ peccat mortaliter qui in tali ar⸗ticulo contẽnit ſumere corpus xp̃i. Tenent̃ etiã qui aliquo ſtatuto vl' re⸗gula aſtringunt̃. Tenent̃ etiã ſacer⸗

¶ Quilibꝫ xp̃ianus vt pꝫ. li. v. decretaliuꝫ. de peni. ⁊ remi. c. omnis vtri⸗uſqꝫ ſexus.

¶ Ad annos diſcre⸗tionis. i. cũ doli capax ẽ qꝛ tũc põt peccare. vt pꝫ extra de delictis pueroꝝ. pueris.

¶ Semel in anno. vt diſponit in. d. c. oĩs vtri⸗uſqꝫ ſexus. Si ter ĩ anno qs ſuſcipiat: ſanctũ ẽ. ſic. n. an⸗tiquit⁹ fiebat. vt pꝫ. de ꝯſe. di. ij. ⁊ ſi nõ frequẽti⁹. vbi dic̃ illud. c. oẽs fideles de⸗bere cõicare. ſ. i natali dñi. ⁊ in paſcha reſurrectiõis. ⁊ in paſchate penthecoſtes. ⁊ qui in his trib⁹ tpib⁹ nõ cõmunicabant: tanqꝫ nõ catholici habebãt̃ ſeu hẽri debebant. vt dicit. c. ſeculares. de cõſe. di. ij. niſi ob humilitatẽ: vel delicti ꝯſciẽtiam abſtinebãt. vt ibi pꝫ in glo. d. c. ſeculares. Sꝫ nũc ſemel ĩ ãno ſiqs cõicet: ſatiſfacit: p. d. c. oĩs vtriuſqꝫ ſex⁹. qḋ. c. diſponit ꝙ in paſchate reſurrectiõis ad min⁹ cõmunicet. Et nõ ĩtelligas ꝑciſe ḋ die paſche qꝛ eugeni⁹ papa declarauit ad remouẽdas ambiguitates ꝙ ſufficit ꝙ qs cõmu⸗nicet in die iouis ſancte ⁊ vlteri⁹ vſqꝫ ad dñicaꝫ poſt paſcha immediate ſequen⸗tẽ incluſiue. qñ magis ſue deuotioni videbit̃ expedire: ⁊ ſic ſatiſfacit ꝑcepto. ⁊ habẽtes curaꝫ pueroꝝ tenent̃ eos inducere ad hoc ſacramentũ: ita ꝙ nõ tranſe⸗ant ſine ipſius ſuſceptione dũmodo hẽant reuerẽtiã ad ſacramẽtũ. ⁊ cõmuni⸗cent tpe debito. qꝛ quo ad celebrationẽ requirit̃ dies: ⁊ nõ nox. Quo vero ad alios cõmunicare volentes: oĩ hora poſſunt cõicare dũmodo ſint ieiuni. ve⸗rum eſt ꝙ mane diei eſt ꝯgruentior hora. Ita ꝙ quicunqꝫ aliqḋ cõmeſtibile vel potabile poſt mediã noctẽ ſumpſit nullo modo põt cõmunicare: ſiue digeſſerit ſiue nõ. de cõſe. di. ij. c. liquido. vij. q. j. nihil. de cele. miſſaꝝ. c. ex pte. Excipit̃ caſus infirmitatis: qꝛ ſi de eoꝝ ꝑiculo mortis dubitat̃ etiã poſt cibũ ſunt infir⸗mi cõmunicãdi: ne ſine cõmuniõe decedãt. de ꝯſe. di. ij. ꝑſbyter. Nec obſtat. c. Sacramẽta. de cõſe. di. j. qꝛ obrogatũ eſt. de hoc vide in angelica ſũma. miſſa. §. iii. q. v. vj. ⁊. xiiij. cũ tribus. ſequẽtibus.

¶ Ad min⁹ in paſcha ſcꝫ reſurrectiõis: vt iã ꝑxime declaratũ ẽ: niſi for⸗te de proprij ſacerdotis conſilio ob aliquam ra⸗tionabilẽ cauſam ad tẽpus duxerit abſtinẽdũ. Alioquin ⁊ viuens ab ingreſſu eccleſie arceat̃: ⁊ moriens xp̃iana careat ſepultura: vt in dicto. c. omis vtriuſqꝫ ſexus. In articulo mortis. vt patet in ſumma angelica. Eucharistia tertia.

¶ **Qui** aliquo ſtatuto vl' regula. ut ſi ſūm⁹ pōtifex vl' eps ita ſtatuat ꝛ ordinet. i dioceſi ſua eps. papa: ꝑ totā xpianitatē. ¶ Vl' regl'a. ſ. alicui⁹ religio nis ꝛc.

¶ **Rōne celebratiōis.** q꞉ qlibet ſacerdos cū celebrat: ſumere tenet. de cō. di. ij. relatū. q꞉ ſacr̄m in ſūptiōe cō plemētū ſue ſignificationis accipit ꝛ ſi deficeret: ali⁹ dʒ ſupplere pro eo: q ſit ieiun⁹ ut iam ſupradictum eſt.

¶ **Rōne officij.** Sed attende ꝙ nō qlibet ſacerdos tenet celebrare quotidie etiā i dieb⁹ feſtis. ut pʒ. i. c. quotidie. Exceptis hn̄tib⁹ curā aiarū: q ad min⁹ in dieb⁹ feſtiuis tenent celebrare: niſi ꝑ aliū ſatiſfaciāt pplo. ar. c. j. de cele. miſſa. Sʒ ſi ſacerdos ob ſui indignitatē ꝛ ſacramēti reuerētiā abſtineat nō peccat. ſm. S. bonā vētura in. iiij. di. xij. puta. q꞉ pollut⁹ ꝛ huiuſmodi. Si vo ſtat pro quadā incuria ꝛ negligētia ſua: ita ꝙ ad min⁹ nō celebret in ꝑcipuis feſtis ꝛ maxime in illis in qb⁹ ſeculares deuoti ſolēt cōmunicare. peccat qdē: et ſi non mortaliter ſaltē grauiter: ut pʒ per. c. Dolētes. de cele. miſſa. vbi valde tales reprehēdunt. Ricar. vo in. iiij. di. xiij. tenet ꝙ tenent in talib⁹ diebus celebrare. Idē tenet. S. Tho. in. iij. pte. q. lxxxij. Et ſic videt ꝙ nō excuſent a mortali: qn̄ ſine rōnabili cauſa: i talib⁹ dieb⁹ nō celebrāt. Unde dicit idē. S. Tho. ꝙ licet quo ad act⁹ ordinis ptinētes ad corp⁹ xpi myſticū nō teneat niſi q hēt ex ꝑlatiōe ut ꝑdicare: abſoluere ꝛ huiuſmodi: tn̄ celebrare tenet: ut deo ſacrificiū reddat: etiā ſi nulli hoiū teneat. Idē etiā ponit in. iiij. di. xiij. ꝛ pōt timere ne tāꝙ ſu⁹ nequā q abſcōdit pecuniā dn̄i cōdēnet. Quotidie aūt celebrare laudabile ē: ſi modo ex huiuſmodi celebratiōe nō minuat reuerētia debita ad ſacr̄m ꝛ deuotio. Si aūt minueret: tūc ceſſandū ē. de quo vide. euchariſtia. iij. §. xxxvj. in ſūma āgelica. Nā q euchariſtiā recipit quotidie nec rep̄hēdit nec laudat. de cō. di. ij. quotidie. q꞉ ita facere dʒ qcūqʒ fidelis ſm diſpoſitionē ꝛ deuotionē ſue mētis: ꝛ ſm ꝙ ꝯfeſſor diſcret⁹ ꝛ ſapiēs ſibi ꝯſuluerit. Nā ex pte ſacri: cui⁹ virt⁹ ē hoib⁹ ſalutaris: vtile ē hoib⁹ ipm quotidie ſuſcipe. facit. c. Si quotienſcūqʒ. de cō. di. ij. Sed ex pte ſumentis: in quo requirit ut cū magna deuotiōe ꝛ reuerētia ad hoc ſacr̄m accedat: aliqn̄ expedit quotidie ſumere: ꝛ laudabiliter: qn̄ ſe ꝑpatū iuenit. Sec⁹ nō accedat. ꝛ hoc voluit dicere Aug. de cō. di. ij. c. nō iſte Sic viue inquit: ut merearis quotidie accipe.

dotes ratione celebratiōis: ꝛ ratiōe officij. q꞉ tenent celebrare ſaltem in magnis feſtiuitatibus. Etas debita ad cōmunicādū ē: qn̄ pueri habent vſum rōnis ꝙ poſſunt cōcipere deuotionē hui⁹ ſacramēti: ꝛ diſcernere ꝛ iudicare corpus xpi: ꝛ reuereri ab alio cibo: ſaltē ex alioꝝ inſtructione: qd̄ poteſt eſſe in. x. vel ſaltē in duodecimo anno: vnde ſi appareret in eis tūc ſigna diſcretiōis ꝛ reuerētie poſſunt ſumere ſm Tho. i. iiij. di. ix. imo debēt ſaltē ſemel in āno ſumere. vnde tenent ad hoc eos inducere: qui eorum habēt curam. Ad debitā ſuſceptionē huius ſacramēti requirun

tur tria. ſ. imunitas a pctō mortali. eleuatio mētis ad deuz. ⁊ munditia corporalis. ut tradit Manipulus: vbi agit de eucharistia. c. ix. cui debeat dari eucharistia. Sed ſm Petrū Aureolū ordinis minorꝝ i. iiij. di. ix. q. ij. idone⁹ ſusceptor eucharistie eſt: homo viator. adultus. fidelis. mēte predit⁹. ieiunus. deuot⁹. apparitiōe miraculoſa nō prohibit⁹. ſine conſcientia pcti mortalis. in conuerſatiōe

¶ Etas debita iaꝫ pꝫ in textu. vide etiā in ſūma angelica. Eucharistia. iij. §. xij.
¶ Homo viator. qꝛ nulli mortuo debet dari: ⁊ ſi petūt mortui: illuſio eſt.
¶ Adult⁹. qꝛ licet greci pueris antiquit⁹ darēt. de con. di. ij. puuli. tñ ſacramētaliter ſumere nō poſſunt: qꝛ nō vtūtur ſacro: ut ſacro: ſꝫ ut cōmuni cibo ꝓpter carentiaꝫ diſcretionis.
¶ Itaqꝫ etas reqritur. d qua ia dixim⁹ i textu
¶ Fidelis. qꝛ nulli infideli debet dari: imo nec infidelis pōt ſumere ſacramētaliter etiā niſi hēat intētionē ſumēdi ipm ut ſacrm ecclie: licet ipſe nō credat. Cathecuminis itaqꝫ nō daſ. qꝛ nō ſunt de familia xpi per baptiſmuꝫ.
¶ Mēte predit⁹. vñ demoniacis ⁊ amētib⁹: nō dꝫ dari. ut infra diceſ.
¶ Jeiun⁹. de cō. diſ. ij. c. liquido. vij. q. j. nihil. Excepto caſu infirmitatis: ut dixim⁹.
¶ Deuotus. de cō. di. ij. c. illo. ⁊. c. trib⁹ gradib⁹. vñ. S. Bo. tētura in iiij. Maiorē inquit efficaciā recipit hō i vna miſſa vl' mādu care cum bona preparatiōe q̄ꝫ in multis ſi ſe non preparet diligenter.
¶ Apparitiōe miraculoſa nō prohibit⁹. Nā ſi apperet in forma pueri vl' huiuſmodi nō dꝫ ſumere ſm ꝓfatū Aureo. vbi ſupra. Cōſulit. S. Tho. in hoc. iij. pte. q. lxxxij. ꝙ pſbyter iterato corp⁹ ⁊ ſanguineꝫ dñi cōſecret: ⁊ ſumat. Sꝫ frater Ange. in ſūma. Eucharistia. iij. dicit ꝙ nō fiat ſic. qꝛ q̄ fiūt miraculoſe nō ſūt ſub legib⁹. l. nā ad ea. ff. de legi. ⁊ qꝛ ſic poſſet etiam appere: ⁊ eēt ꝓceſſus in infinitū.
¶ Sine cōſciētia pcti mortalis. Nā ſuſcipiēs cū cōſcientia pcti mortalis peccat mortaliter ſm Aureo. vbi ſupra. Sꝫ ſi cōſcientiā nō hēt de mortali: licet ſit in pctō mortali non peccat mortaliter ſm Aureo. vbi ſupra. niſi ſit ignorātia craſſa vl' affectata: qꝛ debitā diligētiā de cōmiſſis nō adhibuit. Et nota ꝙ diligētia debita ē qñ facit illa que prudēs facit de re quā vellet ſtudioſiſſime examinare. ſm Lādul. in. iiij. di. ix. Et Sco. in. iiij. di. ix. dicit ꝙ teneſ ſe qs examinare ſm diligētiā nře fragilitati poſſibilē. Addit tñ Aureo. vbi ſupra. ꝙ qñ quis dolet de ꝑteritis pctis mortalib⁹ cōmiſſis: ⁊ hēt ꝓpoſitū nō peccādi: ⁊ deuotionē ad ſacrm ꝙ pōt preſumere ꝙ nō ſit in mortali.
¶ In cōuerſatiōe crimine nō notat⁹. vñ hiſtriōib⁹ et huiuſmodi nō dꝫ dari. de cō. di. ij. pro dilectiōe diciſ. vñ ſm glo. ibidē nec talib⁹ nec cuicūqꝫ infami notorio manifeſte dāda ē eucharistia. Si tñ reuertanſ ad dñm: eis cōmunio ⁊ recōciliatio nō negaſ. ut ibidē diciſ. in. c. ſe. Nō ē tñ intelligēdū: ſic ſit a multis min⁹ bene: ꝙ ſtatim debeat eis dari. Sꝫ ꝓpter reuerētiā ſacri dꝫ differri vſqꝫ poſt peractaꝫ pniam quā publice dꝫ facere: niſi articulus neceſſitatis vel pietatis aliqñ in caſu aliter fieri perſuadeat.

Corpore mūdus. ſ. nō pollut⁹ per pollutiōeꝫ vł coitū. de pollutione
iā ſatis dixim⁹ ſupra. De coitu. clarū ē ꝙ debet ab-
ſtinere q coiuit ꝑ tp̄s ꝯueniēs etiā ſi ſit ꝯiugat⁹ vł cōiugata. q2 p. xxiiij. horas ad
min⁹ dꝫ abſtinere de bono ꝯſilio. ut in glo. c. oīs hō. de con. di. ij. ꝛ ſequiť Pe.
d̄ pa. ꝛ Tho. iij. pte. q. lxxx.
Tu igiť diſtingue: ut ſup̈ di
xim⁹ d̄ pollutiōe nocturna
niſi ꝙ pōt eſſe ꝙ exigēs pec
caret mortaliter: et tn̄ red
dēs inuit⁹ nō peccaret: ꝛ ſic
ſolū in exigēte caderet ꝓhi
bitio nō i reddēte. ut in. d.
c. oīs hō. dꝫ intelligi de cō
ſilio in coitu in quo non eſt
pctm̄: vł ialtē ſolū veniale.
Credo tn̄ ꝙ exigēs non di-
gne ſuſcipiat: ſꝫ p. xxiiij. ho
ras ad min⁹ abſtineat d̄ bo
no ꝯſilio nō de precepto: ut
iā allegatū ē i hoc caſu hic.

crimine nō notat⁹. corpore mūdus.
a miniſtro idoneo. tēpore debito. et
recta intentiōe ſumpt⁹. vbi. xv. com
memorat. Sumat etiam ieiunus. ut
caueť. vij. q. j. nihil. ꝛ de con. di. v. ut
ieiuni. ꝛ hoc niſi ſumens ſit egrotus
ꝛ de periculo timeať: ut iam dictum
eſt. ꝛ patet. de cōſe. di. ij. preſbyter.
Addamus poſt hec ſ̄m alios. ſ. ſcdꝫ
fratrē Angelū ꝙ ſumať diſcrete ꝛ le
niter dentibus anterioribus terať ꝛ
ligua moliať ne aliqua pars eius dē
tibus inhereat. Et nō ſtatiꝫ expuat
poſt cōmunionē propter reuerētiaꝫ
ſacramenti. Et nō ſtatim comedat.
Sꝫ aliquas orationes dicat anteq̄ꝫ
comedat: q̄ꝫuis tale ſpaciū nō requi
rať. ſicut diciť in. c. tribus. de con. di.
ij. q2 illud abrogatū ē. Actus cōiuga
lis poſt cōmunionē nō eſt prohibit⁹
quo ad reddētēꝫ: ſꝫ quo ad exigētem
prohibitus eſt eodem die. non tamē
peccat mortaliter ſi exigit ſed ſolum
venialiter ſecundum Albertum.

A miniſtro ido-
neo. ſ. ſacerdote. de cō. di.
ij. ꝓuenit. nā nullus tāgere
dꝫ etiā diacon⁹ niſi in neceſ
ſitate: ut ſi caſu caderet in
terraꝫ vel aliquo alio caſu.
lxiij. di. Diacones. verū eſt
ꝙ diacon⁹ cū p̄ſbyter feſſus
vł ipotēs eſt ꝛ neceſſitas co
git d̄ iuſſu p̄ſbyteri pōt diſ-
pēſare: vł etiā ſine iuſſu: qn̄
iuſſus expectari nō pōt. ut
notat Hugo. in. d. c. Dia
cones. de hoc vide in ſum
ma āgelica euchariſtia. iij.
§. xxxiiij. Et pōt quis ſu
mere euchariſtiā a proprio
ep̄o ꝛ Archipreſbytero. de
officio Archipreſbyteri. c.
iij. ꝛ a pprio ſacerdote: ꝛ ab hn̄te licētiā ab eiſ. Caueat religioſus q2 ſi miniſtrat
excōmunicationē incurrit: ut in Clemē. Religioſi. de ꝑuilegijs intellige ſine li
centia ſpeciali preſbyteri parrochialis.

Tp̄e debito. de quo iā dixi ſup̈: q2 quo ad celebratiōeꝫ reqriť dies ꝛ nō
nox. q̄tū ad alios volentes cōmunicare dic ꝙ oī hora poſ
ſūt dūmō ſint ieiuni: exceptis infirmis: q etiā poſt prādiū poſſūt: iminēte ꝑiclo.

¶ Recta intẽtione ſumaꝛ. ſ. ut p ipm ſctiſſimũ ſacꝛ vniamur xpo p charitatis amorẽ: et muniamur cõtra diaboli tẽtatiões.

¶ Annos diſcretiõis. ſ. cũ poſſũt habere reuerẽtiã ⁊ deuotiõeʒ ad ſacrm: ad qḋ debẽt induci per eos q curã hñt eoꝝ ⁊ per rectores.

¶ Poſt hec ſcias velim euchariſtiã nõ eſſe dandaʒ pueris anteq̃ʒ ad annos diſcretiõis peruenerint: ut in. c. oĩs vtriuſqʒ ſexus. extra. de pe. ⁊ remi. Nec ebrio: nec inſano: neqʒ heretico: neqʒ epiletico ⁊ ſimilib⁹: niſi infirmitate ceſſãte. xxvj. q. vlti. ijs q̃. leproſo tamen dari poteſt ⁊ muto ⁊ egroto cõpoti ſue mẽtis poſt cõfeſſionem ⁊ abſolutionẽ a pctĩs. ut traditur in Rati. pte. iiij. ſub ſeptima particula canonis. Nõ daꝛ etiã eucha-

¶ Ebrio. ceſſãte ebrietate põt ſibi dari

¶ Neqʒ iſano neqʒ amẽti nec furioſo. Sed de his diſtiguẽdũ ẽ: qꝛ aut nũq̃ȝ habuerũt vſuʒ rationis. ⁊ talib⁹ nõ dʒ dari. Aut aliqñ habuit vſuʒ rõnis. ⁊ tũc ſubdiſtinguit: qꝛ aut oñdit ſigna deuotiõis extra. ⁊ ſic põt cõmunicari: aut nõ pretẽdit ſigna deuotiõis. ⁊ tũc recurrẽduʒ ẽ ad tp̃s preteritũ: qꝛ ſi añ infamiã petijt: ⁊ deuotiõeʒ ad ipm habuit: põt dari: et dʒ in articulo mortis: ſi nõ timeꝛ de periculo euomẽdi vel alteri⁹ irreuerẽtie. ut hẽꝛ in. c. ijs q xxvj. q. vj. Si vo nullã deuotionẽ ad ipʒ habuit tpe ſanitatis: nec eũ petijt debito tpe: nullo mõ eis dʒ dari. Idẽ dic de demoniacis ſm pfataʒ diſtinctiõeʒ ſm Tho. i. iiij. di. ix. ⁊ in. iij. pte. q. lxxx. Amẽtib⁹ vo q hñt dilucida interualla põt dari tũc cũ hñt vſuʒ rõnis ſm Aureo. in. iiij. vbi ſupra. Multo forti⁹ põt dari illis q largo modo dicunꝛ amẽtes. ſ. q hñt debilẽ vſuʒ rõnis: dũmodo poſſint aliquã deuotionem huius ſacramenti concipere.

¶ Neqʒ heretico. intellige dum permaneat in hereſi. Secus ſi redeat ad fidei vnitatẽ. qꝛ tũc etiã ſi curie ſeculari ſit tradendus: nõ ẽ ei denegãda euchariſtia: dũmõ peniteat ⁊ penitẽtie ſigna in eo appareant manifeſta: ut extra de here. li. vj. c. ſup eo. qḋ in textu hic infra notatur.

¶ Neqʒ epilẽtico. ut dicit in Rõna. ego putarẽ ſi frequẽter cadit: ita ꝙ nõ eſt interualluʒ. qꝛ ſi interuallũ ẽ põt ſibi dari. Argumẽtũ ẽ ꝙ clericus morbo tali cadẽs ſi raro cadit celebrare põt. vij. q. ij. c. j. dũmodo vocẽ nõ hẽat ꝯfuſaʒ: ⁊ coadiutorẽ hẽat. vij. q. j. illud. Promoueri tñ nõ põt. vt in. c. maritũ. xxxiij. di. ¶ Demoniaci vl' amẽtes: ſi p ãnũ ſteterint liberi miniſtrare poſſunt ſm diſcretiõeʒ epi: ut affirmat frater Ange. in ſumma. Corpore viciatus. licet opiniones ſint in. glo. c. Cõmuniter. xxxiij. di. Promoueri autẽ non debẽt. ut in. c. clerici. ⁊. c. ſe. xxxiij. di.

¶ Leproſis. quomõ ſit eis dandũ iam dicitur hic in textu. videamus nũc vtrum leproſi promoueri poſſint. Reſpõdet Hugo. xlix. di. §. hinc etenim ꝙ non. Sed promoti celebrare poſſunt in occulto: ⁊ etiaʒ in publico alijs leproſis: niſi tãtũ inualuerit lepra ꝙ per corroſionẽ mẽbroꝝ cũ reddi

dit impotentē pſertiꝫ in digitis cū quib⁹ ꝯtractare hēt ſacramētū euchariſtie.

¶ **Excōmunicatis** intellige ꝙ͡ꝫ diu ſunt excōmunicati. qꝛ ſunt diuiſi a pceptione ſacramētoꝝ facit ad hoc. c. audi. xj. q. iij. ⁊ pa. ſup. ẜica. de excōicatione. ¶ Sꝫ quid ſiquis excōmunicat⁹ a iure vel ab hoie ſit in piculo mortis ⁊ petit cōfeſſionē et corp⁹ xpi ſibi dari dic ꝙ ſacerdos dꝫ abſoluere euꝫ: ſi humiliter petat a quacūqꝫ ſnia excois etiam ſi ſit apoſtolica. tamē ſub hac forma. ꝙ ſi vixerit ꝙ͡ꝫciti⁹ poterit vadat ad eū qui pōt ipm abſoluere. et niſi faciat ſtatiꝫ relabit. vt hēt extra ꝺ ſen. excomunicatio. c. eos qui. li. vj. ⁊ intellige ꝙ pri⁹ debꝫ pſtare cautionē: ⁊ pignora: ſi pro aliq̄ re eſt excōmunicat⁹: q̄ reqrit ſolutionē: ꝺ parēdo mādatis eccl'ie: ⁊ ſi pignora dare neqt: iuret ꝙ ſatiſfaciet ꝙ͡ꝫ cito poterit. ¶ Quid ſi aliquis exiſtens in peccato mortali vel excōmunicat⁹ i piculo mortis mittat p ſacerdote vt cōfeſſionē ei⁹ audiat ⁊ abſoluat eum ſibiqꝫ det corp⁹ xpi: ⁊ anteqꝫ accedat ad eum amittit loquelā: nūquid debet ſibi dari corp⁹ xpi. Dico ꝙ ſi intelligat aliqd monēd⁹ eſt: ⁊ ſi nō poteſt loqui ꝙ oñdat aliqua ſigna cōtritionis: ſic ꝙ iunctas man⁹ eleuet ad deū: ⁊ pcutiat pect⁹ ſuū: ⁊ p aliq̄ ſigna oñdat ſe petere abſolutioneꝫ a pctis ⁊ a ſnia excomunicatiōis: ⁊ parētes ⁊ amici ei⁹ debēt loco egroti pmittere ⁊ fide iubere vel pignora dare: ſi poſſūt: ꝙ ſi vixerit: pñtabit ſe ꝯſpectui illi⁹ qui pōt eū abſoluere: mādatū ipi⁹ humil'r ipletur⁹. quo facto ſacerdos debꝫ eū abſoluere ⁊ ꝯmunicare. Si aūt nihil intelligit: ſi cōſtet ⁊ pbari pōt ꝙ ſigna ꝯtritionis et penitētie pceſſerūt: debꝫ abſolui ⁊ cōmunicari: ſi honeſte poſſit corp⁹ ſuſcipere xpi ⁊ deuote. alias ſufficit. qꝛ credidit: ⁊ ſic mādncauit. receptis tñ pignorib⁹ ⁊ cautionib⁹: vel iuramēto a parētib⁹ ⁊ amicis eo modo quo. ś. ſꝫ corp⁹ ei⁹: ſepeliri nō debꝫ in loco ſacrato: quouſqꝫ porꝫ abſolutio ab eo q ꝯcedere pōt.

¶ **Et ſciſmaticis** intellige: niſi redeant ad vnitatē ⁊ pñia peracta: ⁊ a parentib⁹ ſignis cōtritiōis ⁊ deuotiōis. ¶ Nec amētib⁹. de amētib⁹ furioſis ⁊ freneticis demōiacis dcm̄ ē: ⁊ etiā de epilēticis leproſiſqꝫ.

riſtia excōmunicatis et ſciſmaticis. nec amētibus ⁊ demoniacis. nec furioſis nec freneticis. nec cathecuminis. Nec leproſis ſic infectis ꝙ non poſſent dñicū corpus recipere ⁊ tractare in ore ſuo quin ipm reijcerent. ſicut ſunt quib⁹ ceciderūt labia ⁊ dētes ⁊ ſunt toti corroſi vſqꝫ ad guttur. Alijs aūt leproſis bene poteſt dari. Sacerdos aūt leproſus i pſentia populi celebrare nō debet: ſed ad pteꝫ vel in ſecreto pōt. ⁊ ita intelligo illa capitula. extra. de cleri. egrotā. et de rectoribus. ⁊ tua nos. Hugo etiā dicit ꝙ ſacerdos leproſus poſſet alijs leproſis preſentibus celebrare. Suſpendēdis vel decapitandis vel ſubmergēdis pro ſuis maleficijſ ſi peniteant ⁊ pure cōfiteātur: dāda eſt eu-

¶ **Nec cathecuminis.** q₂ nõ ſunt ad huc intra eccłiaz per baptiſmuz. ¶ Suſpẽdẽdis vł decapitãdis ⁊c. quib⁹ dari nõ ſolet: licet de iure poſſit: niſi de grã. pcipit tñ officialib⁹. in. cle. j. de pe. et re. q̇ non prohibeãt dari corpus chriſti talibus condemnatis ad mortem.

chariſtia. q₂ nec euchariſtia nec ſepultura ẽ eis denegãda: ⁊ miſſa pro eiſ debet celebrari ⁊ oblatiões offerri. xxvj. q. vij. c. j. ⁊ vlti. ⁊ di. l. penitẽtes. ⁊. xiij. q. ij. ꝓ obeũtibus. imo hodie in cle. j. de peni. ⁊ remiſſio. p̃cipitur officialib⁹ q̇ eis adminiſtrare ꝑmittãt: ſi petũt. Cõburẽdis autẽ pro crimine hereſis ſi cũ deuotione ⁊ humilitate ⁊ reuerẽtia petãt: debet eiſ dari corp⁹ xp̃i. vt hẽt extra de here. c. ſup eo. li. vj. Jtaq₃ imũdis vt iam

¶ **Comburendis.** de iure dari põt: ut allegat in textu. tñ in hoc inquiſitores videbũt quid expediat q̇due fieri debeat ⁊ ſoleat.

¶ **Jmmũdis.** ea imũditia q̃ tolli põt: nã q̃ tolli non põt puta flux⁹ ſanguis: infirmitas nõ ipedit ſũptionẽ. Uñ mulier menſtruata vel poſt ptũ imediate de neceſſitate nõ d₃ abſtinere. Si tñ ex reuerẽtia abſtinet nõ peccat. diſtin. v. c. ad ei⁹. ⁊ de puri. poſt. ptũ. c. vno. dũmõ cõmunicet ſm ꝯſtitutiões eccleſie. in. c. oĩs. de pe. et re. ¶ Quãto tpe abſtinere debeãt ab vxorib⁹ q cõmunicare volũt iã diximus. S₃ nũc dicẽdũ mihi ſe offert: q̇ ante cõmunionẽ abſtineãt ab vxorib⁹ ad min⁹ ꝑ tres dies. de cõ. di. j. Oĩs hõ. xxiij. q. iiij. c. ſciatis. ¶ Quia d̊ cõburẽdis diximus videam⁹ vtrũ portãtes ligna ꝓpter zelũ fidei ad cremãdũ hereticos ſint irregulares. R̷. ſm Rodo. Guilieł gloſatorẽ Ray. q̇ ſi ligna q̃ portauerũt ſint cooperata ad mortẽ: ſunt irregulares: ⁊ a papa ſolũ diſpẽſandi. Si aũt nihil cooperauerũt. puta q₂ iã erat mortuus ãteq₃ fuiſſent accẽſa ſic nõ ſũt irregulares. vł ſaltẽ ep̃s põt cũ eis diſpẽſare. Si aũt dubitãt ſic ſine diſpẽſatiõe pape nõ debẽt miniſtrare nec ꝓmoueant. c. hi q. l. di. c. ad audiẽtiã. de homi. ⁊ ſic hẽtur in ſũma ãgelica. vbi de irregularitate agit. ¶ Utrũ p̃ſbyter peccet mortaliter dãdo ei quẽ ſcit in pctõ mortali ꝯſtitutũ: R̷. ſm Ricar. i. iiij. di. ix. q̇ ſi talis nõ petit ſibi dari: ſic peccat ſibi dãdo. Si v̊o petit: tũc diſtingue: aut ẽ notori⁹ pctõr: ⁊ ſic peccat ſi ei dat: q₂ hẽt cõtra ip̃m legitimã exceptiõez. Aut nõ eſt notori⁹ q̃uis poſſit ꝓbari ꝑ duos teſtes vł tres. Et ſi petit in occulto: debet ei denegare: q₂ hẽt legitimã exceptiõez contra eũ: ⁊ moneat ne petat in publico ut hẽtur. de cõ. di. ij. ne ꝓhibeat q̇d petit. Si v̊o petit publice: tũc ſi ẽ ſacerdos extrane⁹ nõ debet ſibi dare: q₂ legitimam hẽt cauſaz. de cõ. di. ij. trib⁹. Si aũt ẽ ſacerdos ꝓpri⁹ parrochialis ſic debet ſibi dare: q₂ nullã hẽt exceptionẽ quã in publico poſſit obijcere. de offi. iudi. or. c. ſi ſacerdos. Nec obſtat q̇ ſit mai⁹ pctm̃ ſumere cũ pctõ mortali quã infamari: q₂ ſacerdoti miniſtrãti corp⁹ xp̃i peius ẽ peccare mortaliter infamando iniuſte pctõrẽ ocultũ: q̃ q̇ ille mortaliter peccet. q₂ null⁹ debet mortale cõmittere: ut aliũ a mortali liberet. Pctõr tñ occult⁹ ſm. S. Tho. iij. pte. q. lxxx. poti⁹ d₃

eligere infamari q̃ʒ indigne ad xpi mēſaʒ accedere. q2 q indigne accipit iudici um ſibi mãducat ⁊ bibit. teſte paulo. ꝑma. corinthi. xj. Nã qđ dico q᷑ poti⁹ dʒ eligere infamari q̃ʒ indigne accedere. Credit᷑ verũ qñ quis indigne accedit. i. cũ mala volũtate: puta q2 nõ penitet de pctĩs. Secus eēt de indigne ſumēte: q2 nõ ē ɔfeſſus. de quo dic. ut in Angelica ſũma eucbari ſtia. ij. §. v. De pctõre oc culto dicitur in manipulo vbi de eucbariſtia. ca. ix. q2 aut ille talis petit tpe quo tenet᷑ coicare: vel q2 ē infir mus: et ſic de alijs caſibus in quib⁹ tenet᷑ cõmunicare. Aut petit corp⁹ xpi alio tpe Si alio tpe petit q̃ʒ tuncũqʒ petat in publico: non tenet᷑ ſacerdos dare ipm ſibi: ſed debet ei dicere. amice nõ ē tps nunc cõmunicãdi: ⁊ iõ hẽas patiẽtiã. Si aũt petat tpe quo tenet᷑. aut petit i pu blico aut in ſecreto. Si i ſe creto nõ ē ſibi dãdũ: imo ē monẽdus ne petat in publico. Sʒ ſi ptinax in malitia ſua petat in publico. Sa cerdos debet ipm ſibi dare: q2 nõ debet eũ prodere: nec ali⁹ debet ſuo iure pri uari quouſqʒ ſit declaratũ ipm amiſiſſe ius ſuũ. Et cũ quilibet parrochian⁹ ha beat ius pctẽdi corp⁹ xpi a curato ſuo: ⁊ curat⁹ ſit obligat⁹ ad dãdũ tali tpe ſuis parrochianis corpus xpi: ⁊ nullus fidelis priuetur iſto iure: niſi per peccatum mortale cõmiſſum publice. Jõ licet ſacerdos ſciat ſubditũ eſſe in pctõ mortali: niſi pctm̃ ſit notoriũ: nõ tñ debet ſibi denegari corp⁹ xpi: tpe ſtatuto: ⁊ ſi i publi co petit ſubdit⁹ ſibi dari. Sic. n. legit᷑ Btũs Bernardus feciſſe cũ quodã ſuo monacho exiſtēti in pctõ: qđ ſciebat Bernardus. Sʒ tñ dedit ſibi. dicẽs. dñs iudicet inter me ⁊ te. et ſtatim ille miſer monachus accepto xpi corpore cecidit mortu⁹. Caueat itaqʒ vnuſqſqʒ ne indigne ſumat corp⁹ xpi. q2 nõ ſacerdoti no cet ſʒ ſibi ipi. Et ſacerdotes bñfaciẽt: ſi talia exẽpla dixerint talib⁹ peccatorib⁹.

¶ Quid ſi aliquis ſit ſuſpect⁹ de crimine mortali. Rx. q᷑ ſi ſuſpitio ſit violẽta et notoria. dicẽdũ ē ſicut de eo quẽ ſcio in mortali. alias nõ elicit᷑. ij. q. j. c. ij. ⁊. iij. in glo. ⁊. xxij. q. j. dixit dñs. Sʒ ut melius intelligas: aduerte q᷑ triplex ē ſuſpi tio. ſ. violẽta. probabilis. ⁊ leuis. Violẽta ē cõtra quã nõ admittit᷑ probatio. ſicut ſi aliqs inuenit᷑ cũ muliere corrupta in lecto. ſolus cuʒ ſola. nudus cũ nu da. loco ⁊ tpe ad hoc aptis: nec etate nec parẽtela nec aliquo alio obſtãtib⁹: eēt violẽta ſuſpitio q᷑ cognouiſſet eã: ⁊ ſic nõ admittit᷑ probatio. Probabilis ſuſpi tio ē illa q̃ orit᷑ ex aliquib⁹ ſignis ⁊ ɔiecturis ꝓbabilib⁹: ſic ſi aliqs inueniret᷑ fre quẽter cũ aliqua loquẽs in loco ſuſpecto: eēt ꝓbabilis ſuſpitio q᷑ aliqđ maluʒ ageret. Leuis ſuſpitio ē q̃ orit᷑ ex fatua ⁊ inordinata ſuſpitiõe alicui⁹. Et iſta dici

claudam⁹ ſcʒ ea imũdicia que tolli põt: puta peccato vel cõſciẽcia pec cati mortalis. vel quacũqʒ alia imũ dicia corporali ſcʒ in ore ⁊ ſimilib⁹: vel ſpirituali. vt rãcore odio: eucha riſtia nõ datur: niſi deponat᷑ ⁊ purge tur. ſecus de immũdicia q̃ tolli non põt. puta de lepra. fluxu ſanguinis vel ſeminis: ⁊ de alia infirmitate. q2 talia nõ impediũt ſumptionẽ eucha riſtie: ſed bene celebrationem miſſe vt patet corpore viciat⁹ i angelica.

tur leuis ⁊ fatua ſuſpitio: ſicut ſi viderē aliquē bonū virū ⁊ aliquā bonā iuuenculā ſalutātes ſe: vl' ſibi inuicē ridētes nō in loco vl' tpe ſuſpectis: fatuū eēt pſumere ꝙ male agerēt. Et de tali dicit Salomō: q cito credit leuis ē corde. Qn ergo querit vtrū ſuſpectis de aliquo crimine debeat corpꝰ xpi dari. Dico ꝙ ſi de aliquo habeat ſuſpitio violēta d aliquo crimine notorio ꝙ nō illi dꝫ dari corpꝰ chriſti. verbi gratia. de aliquo habetur ſuſpitio violēta ꝙ ſit notorie hereticus ⁊ vſurarius: vel concubinarius: ⁊ ſic de alijs. Dico ꝙ anteq̄ꝫ detur ei corpꝰ chriſti: debet ſe purgare de iſto crimine. extra de purgati. canonica. c. ij. Si aūt habeat ſuſpitio pbabilis. nō dꝫ ſibi denegari corpꝰ xpi: quouſqꝫ eēt pbatū cōtra eū: licet notorie hēat talis ſuſpitio cōtra eū: eēt tñ monēdus ꝙ ſe purgaret anteq̄ꝫ accederet ad ſacra. Et ſi ꝯſentiret bene faceret. Si aūt pſeuerāter inſtaret ⁊ negaret crimē: de quo pbabiliter pſumit ꝯtra eū: non eēt ante probationē: ſaluo meliori iudicio: puādus iure qđ hēt in petēdo: ⁊ accipiendo corpus chriſti: preſertim cū res ſua agatur. Et ſi indigne accipit ſibi ⁊ non alij nocet. Sed ſacerdos ad terrorem poteſt ſibi dicere aliqua verba cōminatoria ſcilicet. Si digne accipis proficiat tibi ad ſalutē anime ⁊ corporis. Si indigne iudicet dominus inter me ⁊ te. Si autē ſuſpitio eſt leuis ⁊ fatua contra aliquē: in nullo debet agi contra eum in ſpeciali. In generali tamē eſſet bonum: ꝙ ſacerdos diceret aliqua verba cōminatoria: oſtendendo ꝙ nullus debet preſumi bonus vl' malus niſi cōſtet pro certo: quia multi multa loquūtur: ⁊ quilibet debet ſe purgare ⁊ quo ad deū et quo ad populuꝫ anteq̄ꝫ accedat ad iſtud ſacramētum ¶ Quid de illo qui licet non ſit vere in peccato mortali: tamē ſecūdum conſcientiam ſcrupuloſam ſe exiſtimat eſſe. Rꝫ. ꝙ peccat mortaliter: niſi eam deponat. quia quicquid fit cōtra conſcientiam edificat ad gehenā vnde niſi ſit ex probabili coniectura debet deponi. vt in. c. inquiſitioni. de ſenten. exco. quia ut dicitur in. c. non ſolum. de regula. li. vj. decet ⁊ expedit ut cōſcientie puritati nō deſit iudiciū rationis: ne dū ſpiritualis profectꝰ queritur ſalutis diſpēdiū incurratur. hec ibi. Et hec de ſacramēto euchariſtie ſufficiant. ¶ Sed quia circa officium diuinū occurrit nūc mihi: quod nunc dicam clericis vtile. Aduerte ꝙ pater noſter debet dici poſt horas. poſt veſperas ⁊ matutinum. de conſe. di. v. c. id ſemper. Et de conſuetudine dicitur in fine omnium horarum: quia matutinū accipitur pro omni officio vſqꝫ ad nonam. ⁊ pro veſpere omne aliud qđ reſtat. ut patet in dicto. c. id ſemper. Et. c. cōuenit ibidē. ¶ Sed nunquid in ſero poterit quis dicere matutinum ſine peccato? Reſponde ꝙ ſic ſi ex rationabili cauſa facit. quia ſecundum Thomam in quolibet. ¶ Melius eſt ſi deo debitas laudes preueniendo reddamus: ⁊ alia honeſta officia poſtea faciamus: quam ſi per vnum aliud impediatur. Secus eſſet ſi faceret non ex rationabili cauſa. quia ſic eſſet peccatum. ar. c. clericus. el. j. xcj. di.

¶ Capitulum. xxiij.

¶ De penitentia. In quo diffinitur multipliciter. et vnde dicatur.

PEnitentia ſm Ambro. ē mala ꝓterita plāgere: ⁊ plāgēda iterū nō cōmittere idest nō habere ꝓpoſitū iterū cōmittendi. Vel aliter ſm Augu. diffinit. Penitētia ē q̄dam dolētis vindicta puniēs in ſe qđ cōmiſiſſe dolet. Itez Grego. ſic diffinit pñiaz. Penitētia ē ante acta pctā flere: ⁊ iterum flēda nō cōmittere. Et nota ſm Magiſtrū ſñiarū ꝙ ē penitētia interior. ſ. cōtritio. ⁊ exterior. ſ. confeſſio ⁊ ſatiſfactio. ⁊ interior pñia quodāmodo radicaliter ē oīs pñia. ipſe. n. dolor ē in ore per ꝯfeſſionē. ⁊ i ope per ſatiſfactionē. Et iō hec interior pñia. i. cōtritio hic ſpāliter diffinit. q2 ipſa precipue ē pñia ⁊ radicaliter oīs pñia. Penitētia dicit a puniēdo: qua quiſ punit illicita que cōmiſit. Penitētie virtꝰ timore cōcipit. vnde Iſayas. A timore tuo dñe cōcepimꝰ ⁊ peperimꝰ ſpūm ſalutis. Vel pñia dicitur a penitēdo. Et penitere ē penā tenere. ut ſemꝑ pctōr puniat in ſe vlciſcē

¶ Secūdū Ambro. ſcz i ſmone q̄dragesimali.
¶ Auguſtinum. in libro de vnica penitentia.
¶ Gregoriꝰ. q allegat in. iiij. ſententiarum. di. xiiij. vbi hāc diffinitionem ponit.
¶ Flēda nō cōmittere. nā q ſic alia deplorat: ut alia tñ cōmittat: adhuc pñiam agere aut ignorat aut diſſimulat. qd. n. ꝓdeſt ſi pctā luxurie qs defleat: et adhuc auaritie eſtibꝰ anhelat. ¶ Prima diffinitio. ſ. Ambro. ponit etiā trāſſumptiue. de peni. di. iij. c. pñia vbi gloſa.
¶ Pñia ē. i. gr̄a. q̄ vere penitēti infuſa ē facit eū preterita plāgere: ⁊ eū munit: ut caueat ne cōmittat q̄ fleuit. qđ hic traditur potius eſt effectus penitentie q̄ʒ diffinitio.
¶ Nō committere. id ē nō cōmitēdi ꝓpoſituʒ habere. ¶ Scđa diffinitio ſcz pñia ē quedā dolētis vindicta. ponit de pe. di. iij. c. pñia. eſt quedā dolētis ⁊c̄. Et hec ē quedā aſſignatio illiꝰ pñie: q̄ dicit operis ſatiſfactio: ⁊ intelligit de ꝑfecta pñia. ut infra. e. §. hac auctoritate. Itaqꝫ ille digne pñiaʒ agit q ſic ꝑterita mala deplorat: ut futura iterū nō cōmittat. de peni. di. iij. c. ille pñiaz. cū alijs ſequē. Sz ille ē irriſor ⁊ nō penitēs: q adhuc agit qđ penitet. ut dicit Iſido. de ſūmo bono. ⁊ ð pe. di. iij. c. irriſor ē. Et illa ē inanis pñia ſm Aug. in li. ſoliloquioꝝ: quā ſequēs culpa coinquinat. vt in. c. inanis ē pñia ea. di. iij. de pe. ¶ Pñia dicit a puniēdo: ut patet. iiij. ſñiarū. di. xiiij.
¶ Pñia a penitēdo. ut de pe. di. j. Tres ſūt actꝰ. ⁊. di. iij. in tātuz. ⁊ in

iiij.ſententiarum diſtintione.xiiij.

⁋ Et cū dicit penitere eſt penā tenere: ponit a magr̄o ſniap̄. ea.di. ⁊ ponit etiā de peni.di.iij.in.c.penitētia.el.ij.

⁋ Sēꝑ pctōr puniat ſcꝫ hitu nō actu.di.xxxj.Si laycus. ⁋ Semp.ad cuſtodiā humilitatis. vt in paulo.xxiij.q.iiij.diſplicet ⁊ circa illud qd̄ dr̄ i textu.

do qd̄ cōmiſit peccādo. ille penā tenet qui ſemꝑ vindicat qd̄ cōmiſiſſe dolet.et ne multū euagemur: attēde ꝙ. Pn̄ia eſt vnū de ſacramētis noue legis quo bn̄ diſpoſitis ſemꝑ peccata remittunt.de ſūma.tri.c.j.§.ſacramentū. Ambroſius ſuꝑ epiſtolā ad corinthios dicit ꝙ ceſſare a peccato eſt vera pn̄ia.⁊ ideo ſic diffinit penitētia per dictū mgr̄m vbi ſupra. Penitētia eſt virt⁹ ꝗ̄ cōmiſſa mala cū emēdatiōis ꝓpoſito plangim⁹ ⁊ odimus:⁊ plāgenda vlteri⁹ cōmittere nolum⁹.qꝛ vera penitētia eſt in animo dolere ⁊ odire vicia. eſt pn̄ia ſcd̄a tabula poſt naufragium.

⁋ Ca. vigeſimū quartū.

⁋ De penitentia in triplici ſpecie: ⁊ ꝙ penitētie ſunt tres partes integrales.

SPecies penitētie tres ſunt.ſ. penitētia ſolennis. penitētia publica:⁊ penitētia ꝑuata. Penitentia ſolēnis eſt

⁋ Eſt pn̄ia interior.⁊c̄. No.ſm magr̄m in.iiij.ſniap̄.di.xiiij.ꝙ penitētia interior eſt virt⁹ mentis exterior eſt ſacr̄m. ⁊ vtraqꝫ cā ſalutis ⁊ iuſtificatiōis.

⁋ Plāgim⁹: confitemur ore: ⁊ ſatiſfacim⁹ oꝑe niſi neceſſitas prohibuerit.

⁋ Naufragium.

Pn̄ia itaqꝫ neceſſaria eſt lōge poſitis a deo. qꝛ vt hieronymus ait ſuꝑ danielem ſcd̄a tabula eſt poſt naufragiū. qꝛ ſi quis veſtē innocētie in baptiſmo ꝑceptā peccādo corruperit: pn̄ie remedio reparare pōt. Baptiſmus eſt ꝑma tabula: vbi deponit vetus hō et induitur nouus. ſcd̄a pn̄ia. qua poſt lapſum reſurgim⁹: dū vetuſtas reuerſa repellit ⁊ nouitas ꝑdita reſumit nā poſt baptiſmū ꝓlapſi ꝑ penitētiam renouari poſſunt.

⁋ Pn̄ia ſolennis.

q̄ iponit ſcd̄m illū moduꝫ: de quo in.c.in capite.l.di. quā omitto cū hodie nō ſit in vſu. De iſta pn̄ia poteris videre.i.c.de⁹ qui.d̄ peni. ⁊ remiſſio. ⁊ ibi hoſtiēſem ⁊ abbatē. ⁊ theologos in. iiij.di.xiiij.⁊ in rōnali pte.vj.⁊ etiā in maniplo curatoꝝ.itaqꝫ factur⁹ pn̄iaꝫ tale feria.iiij.ſ.in die cinerū ſe pn̄tat epo ⁊ ſacerdotib⁹ i ecclia. ⁊ eps ꝑmiſſa aliq̄ monitiōe ⁊ ꝯſiſa ꝗuitate ⁊ enormitate criminū: illum indutū cilicio eijcit de ec-

cleſia cātādo illud reſpōſoriū. Geneſis.iij.c. i ſudore vult⁹ tui. ⁊c. ⁊ ſit ſic extra eccl'iaz vſqȝ ad dié cene: qua die recipiūt ad ingreſſuz eccl'ie: nó tñ ad cómunio né quouſqȝ ſint tales penitētes p epm recōciliati. vt pȝ. in. d. l. di. in capite. Et talis pñia nó iterat̄ vt hēt̄. xxvj. q. v. c. vltimo. ⁊ ſic itelligit̄ vbū Ambroſij. de peni. di. j. dicentis. q ſicut vnū é baptiſma. ita vnica é penitētia. Sol⁹ ep⁹ illā ipoñit: vl' ſacerdos de ei⁹ mādato. Sȝ ſi ꝯſuetudo alr obtineret: tūc poſſet ſine picl'o iterari. d pe. di. iij. ex pſona

¶ Graui crimine. vt in. c. queſitū. de peni. et remiſſi. Si vero é graue et publicū: ſȝ nó ſcādalo ſuȝ tūc iponet̄ pñia publica ſȝ nó ſolénis. vt notat̄ in. d. c queſitū. ⁊ in. c. j. de peni. ⁊ remiſſi. ſi aūt ſit gue ſȝ occultū: tūc nec ſolénis nec publica debet imponi. ⁊ ideo reprobat ꝯſuetudiné illoꝝ qui mulierib⁹ p extinctióe pueroꝝ in lecto iponūt publicā pñiaȝ. ⁊ vide i. d. c. j. ⁊ in. c. ſtatuim⁹. de male. ⁊ in. c. fi. de his q filios occi.

que alicui cum quadā ſolénitate imponitur pro aliquo graui ⁊ enormi ⁊ vulgariſſimo crimine. ⁊ aīaduerte penitentiā nó dici ſoléné q publice fiat: ſed quia ad quādā imponat̄ ſoléñitaté. Hec aūt penitētia imponi nó debet niſi pro graui et enormi vulgariſſimoqȝ crimine qd totā cómouerit vrbé vel cómunitaté. Nec etiam debet imponi clerico niſi depoſito. nā qui ſemel eā egerit: nó poteſt ad ſacros ordines promoueri: nec in ordine ſuſcepto publica miniſtrare. Penitentia publica eſt proprie illa que fit in facie eccl'ie: nó tñ cū ſolénitate qua fit ſolénis penitētia. ⁊ hec

¶ Nec debet imponi clerico: nec religioſo. nec etiā laycis iſignib⁹. ar. d. c. in capite. ¶ Niſi depoſito. l. di. confirmandum.

¶ Promoueri. l. di. illud. ¶ Nec in ordine ſuſcepto: nec ad ſupiores: vt dicit̄ ibidé. epus pōt diſpéſare in minorib⁹ ppter neceſſitaté vel vtilitaté eccl'ie. l. di. placuit. q ep⁹ poſſit: hétur extra. de ſen. ex. nuper. Soléniter penités nó pōt ꝯtrahere matrimoniū: ſȝ ſi ꝯtrahit tenet. lj. di. ꝯfirmādi. ⁊. xxvj. q. vj. c. vl. Nec pōt militiā aſſumere. xxxiij. q. ij. §. de penitétib⁹ ⁊. c. antiq cū alijs. c. ité nec laycalé hitū deferre. l. di. c. vl. Ité debȝ viuere ſcdȝ regulā eccl'iaſticā. d peni. di. v. ꝯtrariū. ⁊. c. ſe. Ité ꝯueniēd⁹ é ſub eccl'iaſtico iudice. xj. q. j. aliud. de pen. di. j. aliud. ité fit infamis nó róne pñie: ſȝ róne criminis publicati. qd intellige verū: qñ p ſniam iudicis iponit̄. ſecus ſi ex deuotióe qs publicā pñiaȝ facit ſcdȝ hoſti. de officio archipſbyteri. c. ij. ¶ Solus epus iponit hāc pñiam vel ſacerdos de mādato ei⁹ in articlo neceſſitatꝭ: idé dic de recōciliatióe ſoléniter penitétiū q ſi bñ penituerit poterūt recōciliari ifra octauas paſche ⁊ cómunicare ⁊ hére ingreſſuz eccl'ie. ſin aūt: manebūt ſic vſqȝ ad finé vite d hoc hét̄. xxvj. q. vj. c. fi. ſȝ qꝛ iſta materia tāgit epos: ad vlteriora trāſeam⁹

¶ Pñia publica. De hac vide p totū titu. de maledicis. hec differt a ſoléni i mō. qꝛ in hac nó ſuat̄ mod⁹ q ſuat̄ i ſoléni. d quo j. d. c. i capite. tū etiā qꝛ iſta pōt iponi a ſimplice ſacerdote ſm Guilel. duran. ⁊

hoſtiẽſcꝫ.ar.c.penitẽtes.l.di.ꝛ.xxx.di.Si qs p̃ſbyter.de peni.ꝛ remiſſio.q̃ſitũ Nec obſtat.c.accedẽtibꝰ.de exceſſibꝰ platoꝝ.vbi rephẽdũt abbates:qui publicam pñiaꝫ iponebãt. qꝛ ibi accipit publica p ſolẽni: que ſolũ iponit ab epo. ꝛ hoc verũ niſi aliud hẽat ↄſuetudo. Differt etiã tertio qꝛ iſta publica iterat.ſolẽnis vero nõ. Sꝫ quia iudicare de grauibꝰ criminibꝰ ad epos magis pertinet:de bono cõſilio deberet ſacerdos mittere facturos publicaꝫ penitentiã ad epiſcopũ vt iniungat q̃uis ſacerdos poteſt imponere illam. niſi ↄſuetudo habeat cõtrariũ. de.pe.di.vj.Sacerdcs.probatur ꝙ ſic debeat facere ſacerdos.mittere.ſ. ad epm. ¶ Qđ talis pñia ſit iteranda quotiens peccatũ iterat patet.de peni.di.iij.c.reperiunt.ꝛ.c.ſepties cadit iuſtus.ꝛ.c.adhuc inſtãs pſidi

penitẽtia nõ imponitur clerico niſi depoſito:nec etiã imponi debet layco:niſi pro graui crimine ꝛ manifeſto. Penitentia puata eſt illa que ſingulariter ꝛ puate fit quotidie:cũ q̃s pctã ſua ſacerdoti ſecrete cõfitet.et de hac dat diffinitio ſecũda. Et penitentia perfecta habet tres partes integrales.ſ.cordis cõtritionẽ. oris cõfeſſionẽ.ꝛ opis ſatiſfactionẽ. cetera ſuper hoc quere in ſũma raymũdi titulo de penitẽtijs.ꝛ in.iiij.ſniaꝝ ꝛ ſuper eũ.tho.ꝛ alios theologos ꝛ canoniſtas.

¶ Clerico niſi dpoſito.in.c.licet de pe. ꝛ re. ¶ Vocat pprie publica penitentia que fit in facie eccleſie ſm manipulũ:nõ tamẽ cũ ſolẽnitate qua ſolẽnis. ſicut qñ iniũgit pegrinatio per mũdũ cũ baculo cubitali:vel cũ veſte aliqua vel aliquo tali.

¶ Pñia puata. de hac vide i.c.ois vtriuſqꝫ ſexꝰ.đ peni.ꝛ remi.ꝛ p hoſti.ꝛ alibi:vbi placuerit.ꝛ.ſco.in.iiij.di.xiiij.q.j. circa finẽ dicit ꝙ de vi vocabuli penitere eſt penã tenere.ꝛ hec nõ tm̃ iportat paſſionẽ pene vt iherẽti:ſꝫ etiã actionẽ volẽtis reſpectu pene. vñ pñia actualis eſt punitio volũtaria vl' volũtas punitiõis.ꝛ i hac oportet ↄſiderare. Primo velle pctm̃ punire ſeu vindicare. Scđo ſe peccaſſe nolle ſiue pctm̃ deteſtari. Tertio punitionẽ iã inflictã velle libere acceptare.q̃rto penã inflictã patiẽt ferre in quolibꝫ hoꝝ actuũ ſaluat pp̃etas vocabuli huiꝰ penitere:ꝛ in ipis pp̃e ↄſiſtit eiꝰ ſignificatũ. ¶ Et debꝫ pctõr dolere de oĩbꝰ pctis mortalibꝰ actualit cõmiſſis ſiue añ baptiſmũ ſiue poſt.ꝛ de venialibus:quãdo dubitat vtrũ ſint mortalia. ſcđo quãdo habet aliquã affectionem quã niſi reprimat dubitat ne trahat euꝫ ad mortale. ſm.ſ. Bonã vẽturã in.iiij.di.xvj.q.ij.ar.ij. ¶ Et requirit ſingulariter de ſingulis cognitꝭ.ſi adſit opoꝛtunitas proportionata. De incognitis ſi ignorãtia eſt inuincibilis vel excuſabilis nõ tenetur:niſi in generali penitere. Si vero eſt craſſa vel inexcuſabilis: ſic tenetur in ſpeciali penitere.qꝛ tenet dare operã vt ea cognoſcat ꝛ peniteat ſic colligit ex Ricardo in.iiij.di.xvj.ar.iiij.q.ij.

¶ Et pñia pfecta hẽt tres ptes itegrales.ſ.ↄtritiõeꝫ.ↄfeſſiõeꝫ.ſatiſfactiõeꝫ rõ eſt. qꝛ triplex ẽ pctm̃.cordis. oris ꝛ opis. vl' qꝛ triplicit allicimur

ad pctm̄.ſ.ꝯcupiſcētia carnis.ꝯcupiſcētia ocloꝝ ⁊ ſupbia vite iuxta illud.io.
ꝑma.epl̄a.c.ij.oē qđ eſt in mūdo cōcupiſcētia carnis eſt ⁊ ꝯcupiſcentia oculo
rū ⁊ ſupbia vite.⁊ cōtra hāc pctī triplicitatē ſunt cōtritio.cōfeſſio. ſatiſfactio.
vt.de pe.di.j.quē penitet.⁊ ea.di.c.penitentia.⁊.c.ſequē.⁊ Aug⁹ de ſermone
dn̄i in monte.⁊ Joel.ij.⁊ prouerbiorū.xviij.iuſtus eſt accuſator ſui. Et hec tri
plex dieta qua deuenit in celū.exo.iij.ibimus viā triū dierꝝ. Penitētia ſic pfe-
cta eſt illa ſchala iacob quā vidit cū trib⁹ gradibus erectā a terra vſqꝫ
ad celū.¶ De cōtritione aliquid dicā nūc. De cōfeſſione ⁊ ſatiſfactione īfra ſu
is locis dicendū in pn̄ti relinquā Eſt itaqꝫ contritio ſm.ſ. Bonā ven
turā in.iiij.di.xvj.ar.j.q.j.ꝑme partis dolor volūtarie aſſumptus pro peccatis
cū propoſito ꝯfitēdi ⁊ ſatiſfaciēdi.⁊ hec diffinitio ponitur in ſūma theologice
veritatis.li.vj.c.de cōtritione.Dolor ponit in hac diffinitione pro genere.vo-
lūtarie aſſumptus.ponit ad differentiā doloris naturalis: qui nō eſt meritori⁹
cū nō ſit de genere moris:ſꝫ volūtas ponit eū in genere morali pro pctīs.Po-
nit ibi pro materia doloris:ad differentiā doloris inuidie: qui eſt in bono alie-
no.Sic ergo diffinit contritio pro vt eſt actus v̾tutis.Sꝫ vt eſt pars ſacramēti
pn̄ie oportet ꝙ aliquid in cōparatione ad alias partes addat.Et ideo ponit cū
propoſito cōfitēdi:⁊ ſatiſfaciēdi.Et ſicut aliquid dicit cōteri:qn̄ i minutas par
tes frāgit:⁊ q̄ſi anihilat.frāgi autē qn̄ ſolū in magnas ptes diuidit aliqđ. Sic
methaphorice cor hoīs durꝝ dicit q̄diu diuine inſpirationi q̄ſi manui ſe tāgēti
nō cedit.ſicut durū ē qđ tactui nō cedit:ſꝫ obuiat.i.dū affectu peccādi morat.
Cōterit autē qn̄ affect⁹ peccati ſcđꝫ oēm ſui partē in eo totaliter deſtruit.i. qn̄
volūtas pfecte recedit.frangit vero ſolū qn̄ reſpicere incipit q̄uis nōdū totali
ter cōuertat.⁊ ſic dicit atteri nō cōteri. Jtaqꝫ tūc dicit cōtritio ⁊ nō fractio:qn̄
peccator de peccatis ſuis dolet vere nō ſolū in genere:imo de quolibꝫ in ſpecia
li.qr hoc eſt cōteri.¶ Contritio differt ab attritiōe in duob⁹ ſm theologos.j.
qr attritio eſt dolor impfect⁹.Contritio vero pfect⁹. Scđo qr attritio eſt dolor
ſine gr̄a gratū faciēte.Et ideo cōtritio ⁊ attritio materialiter idē ſunt:ſicut do
mus obſcura ⁊ illuminata.Attritio quippe eſt lux aurore:que creſcēdo fit me
ridies.i.cōtritio.Et aduerte ꝙ duobus modis quis cōterit ſm.ſ. Bonā ven-
turā vbi ſupra.vna eſt ſuperi⁹ eleuans q̄ eſt ſpes venie ex cōſideratione diuine
miſericordie.Alia deorſum deprimens que eſt timor pene ex conſideratione di
uine iuſticie.¶ Et nota ꝙ duplex eſt dolor.vnus in voluntate:qui nō eſt aliud
quā peccati diſplicentia.⁊ iſte debet eſſe maxim⁹ in genere.i.in ꝯparatione ad
alios dolores oīum tēporaliū.vnde ſi neceſſitas eſſet vel cōmittere peccatū vel
mori:potius deberet quicunqꝫ eligere mori:quā peccare:vel peccaſſe. Tamen
ſanctus Thomas dicit in quolibet.ꝙ non debet deſcendere in ſpeciali ad hāc
penam.Eſt alius dolor in ſenſualitate qui cauſatur ex primo dolere. vel ſcđm
neceſſitatē nature ex motu ſuperiorum viriū:quē ſequunt inferiores vel ſcđm
electionem:pro vt voluntas excitat dolorem illum.⁊ ſic nō eſt neceſſe ꝙ dolor
ille ſit maximus.immo nec eſt neceſſe dolere iſto modo. ¶ Et in dolore cōtri-
tionis:cū accipitur pro diſplicentia rōnis:nō poteſt eſſe exceſſus. Sꝫ in ſecūdo
modo:cū accipit pro vt ē paſſio ſenſualitatis:pōt eſſe exceſſus.vnde ſi aduertit
ꝙ nō poteſt ſuſtinere ſine magno detrimento tenet tēperare. Si aūt nō aduer-
tit:⁊ ideo nō temperat.nec peccat.vt oppinor.quia dabat operam rei licite.

¶ Et aduerte ſm̄. ſ. Bonā vēturaꝫ vbi ſup̄ ꝙ peccatoꝛ teneṫ ſemꝑ ad cōtritio nē q̄ eſt in habitu: etiā poſt pcti pfectam remiſſionē. qꝛ vt dicit hugo de ſctō victoꝛe. Cū deꝰ abſoluit aliquē a peccato obligat eū vinculo deteſtatiōis ꝑpetue. Sꝫ ad ꝯtritionē que eſt i actu nō teneṫ: niſi pro loco ⁊ tp̄e ſcꝫ cū recogitat pctā ſua. intellige de moꝛtalibꝰ. qꝛ de venialibꝰ nō ē neceſſe vt poteris vide in ſūma angelica. Cōfeſſio. j. §. xxviij. Et aduerte ꝙ dicit tho. in. iiij. di. xvij. nō ſufficit contricio generalis: qñ homo ſpecialiter peccata ſua moꝛtalia habet in memoꝛia: q̄ ſibi adhuc nō ſunt remiſſa ſed opoꝛtet ſit ſpecialis de eis. Sed poſtq̄ ſunt remiſſa ſufficit gn̄alis. ¶ Utrū attritio fiat cōtritio. Rꝫ. ſm Alexādrū i ſūma. li. vj. vbi ſup̄. ꝙ contritio diciṫ cuꝫ grā. tritio hec pōt eſſe dupliciter. vno modo eſt cōmunicatiua. qꝛ grā aſſociatur motui exn̄ti in aīa: et illam infoꝛmat q̄uis nō eliciat. Alio modo p cauſam: ita ꝙ motꝰ a grā eliciaṫ. Primo mō attritio fit cōtritio. qꝛ actus ille ſimplex manēs in aīa foꝛmaṫ adueniente grā. ſicut coloꝛ adueniēte luce. ij. mō iposſibile eſt ꝙ attritio fiat ꝯtritio. hec ille alexāder. ¶ Effectus cōtritionis eſt remiſſio culpe ⁊ pene. de peni. di. iij. Quia ꝯtritio pōt tm̄ intendi ꝙ nō ſolū culpa: ſꝫ etiā tota pena dimittaṫ. ꝙ fit ex parte charitatis. vt in maria magdalena. de hoc nota in dicta ſūma theologice veritatis vbi ſupra. ¶ Iā attēde ꝙ cū quis habet diſplicētiā de pctīs: ita ꝙ diſplicēt volūtati. ⁊ rōni: ꝯtritus eſt eſſentialiter: ita ꝙ nullo modo vellet peccare: nec peccaſſe. ⁊ ſi dolet ſibi: qꝛ nō tm̄ quātū eſt opus dolet de peccatis: digne accedit ad pn̄iaꝫ: qꝛ ex attrito fit ꝯtritꝰ virtute ſacramenti qꝛ q̄uis doloꝛ ſit minimꝰ: ⁊ ipſe vellet magis dolere: ⁊ deteſtaṫ pctā ⁊ pꝛoponit ꝯfiteri ⁊ ſatiſfacere. talis doloꝛ ſufficit ad deletionē culpe: dūmō infoꝛmatus ſit charitate ꝓponēdo cōfiteri ⁊ ſatiſfacere. ¶ De hac materia. vide in manipulo bꝛeuiter. ⁊ in theologis ſup quartū ſn̄iaꝝ ⁊ in alijs doctoꝛibꝰ catholicis. nō dimittas. iiij. ſn̄iaꝝ librū. di. xvj. vbi plenꝰ. de cōtritione. ꝯfeſſione. ſatiſfactiōe. ⁊ ibi doctoꝛes.

¶ Capitulum. xxv.

¶ Quid ſit res ⁊ quid ſacramentū ⁊ quid vtrūq3 in ſacramēto penitētie ⁊ effectu ipſius.

Thomas i tertia parte ſūme. q. lxxxiiij. ar. j. ponit verba q̄ ſequūṫ ad. iij. ar. in pn̄ia eſt aliquid qđ eſt ſacramētū tm̄. ſ. actus exteriꝰ exercitus tā per pctōrem penitētē: q̄ etiā per ſacerdotem abſoluentē. Res aūt et ſacramentū

¶ In pn̄ia eſt aliquid qđ eſt ſacramētū tm̄. hoc videṫ cōfirmare Alexander in ſūma theologice veritatis. li. vj. c. de pn̄ia. qñ dicit ex pꝛedictis patere poteſt ꝙ quoddā eſt ſacramētū tm̄. vt actus penitentis exterioꝛ. qđdā eſt res tantū: vt remiſſio peccatoꝝ quoddā res ⁊ ſacramentū vt cōtritio interioꝛ. Magr̄ ſn̄iaꝝ in. iiij. di. xxij. ꝯcludēs tractatū pn̄ie hoc idem dicit. Ideo ibi vide.

¶ Pn̄ia interior. ſcȝ ꝯtritio: q̄ et res ē ſcr̄i. i. exterioris pn̄ie. ⁊ sacr̄m remiſſionis peccati: quam et ſignat ⁊ facit.

¶ Exterior quoqȝ pn̄ia et interioris ſignū ē. ⁊ remiſſionis peccatorū. hec ibi ipſe magiſter.

¶ Effectus pn̄ie. de quo vide p alexādrū. vj ſūme. c. de effectu pn̄ie.

Materia pn̄ie ſunt actus penitētis. nā ſicut i medicinis corporalib⁹ quedā ꝯſiſtūt in ſola paſſiōe curati vt eſt ſectio vulneris. q̄daȝ vero in actione: vt eſt exercitatio corporis. Ita i ſacramētis quedā ꝯſiſtūt in paſſione ei⁹ q ſanctificat̄: ⁊ nō in actiōe: niſi p accidēs. vt baptiſm⁹ ꝯfirmatio. eucharistia. extrema vnctio. ordo quedā v̄o ꝯſiſtūt in actu ei⁹ q ſctificat̄. vt. Penitētia et matrimoniū. in p̄mis ergo q̄ ſine actu n̄ro opant̄: req̄rit̄ exterior materia q̄ ſignificat et cāȝ ⁊ rē ſacramēti. in alijs vero ipſe act⁹ n̄r eſt p materia ſēſibili. eſt itaqȝ materia pn̄ie act⁹ penitētis dolētis de pc̄tis cōmiſſis: cū apta manifeſtatiōe ꝯſciētie q̄ fit p ſmonē. ſȝ i neceſſitate puta i mutis ⁊ in his q loquelā amiſerūt: pōt fieri manifeſtatio cōſciētie p eq̄pollētē actū. ſ. ſignis vl' ſcripto. ⁊ ſimilib⁹. ⁊ cū ſatiſſactiōe opis: q̄ ē terti⁹ actus.

eſt penitentia interior peccatoris. Res autē tm̄ ⁊ nō ſacramētū eſt remiſſio peccati: quor p̄mū totū ſimul ſumptū eſt cauſa ſecūdi. Primū aūt ⁊ ſcd̄m quodāmodo cauſa tertij. Et ſic in parte patet effectus pn̄ie. ſ. remiſſio peccatoꝝ: ⁊ cōmutatio eterne pene in temporalē: ⁊ per conſequens collatio vite eterne.

¶ Capitulum. xxvj.

¶ De materia forma ⁊ intentiōe in ſacramento penitentie.

Materia penitentie ſunt actus penitentis: qui ſunt cordis cōtritio: ad quā ptinet vt hō doleat de peccato cōmiſſo ꝓpter deū: ⁊ proponat de cetero non peccare. Oris cōfeſſio: ad quā pertinet vt peccator saltē ſemel in anno omnia pc̄tā ſua integral̄r confiteat̄ ſacerdoti ꝓprio ſeu poteſtatē habēti ipſuȝ abſoluēdi a peccatis. ſatiſſactio opis: ad quā pertinet: vt ſcd̄m arbitriū ſacerdotis ſatiſfaciat de cōmiſſis: qd̄ fit p̄cipue p ieiuniū ⁊ elemoſynā et orōnē. Forma autē hui⁹ ſacramēti ſunt verba abſolutionis q̄ ſacerdos profert cum dicit. Ego te abſoluo a peccatis tuis. In noīe pa

¶ Forma ſūt v̄ba. ſatis pbat̄ i textu. ⁊ etiā p magr̄m ſniaꝝ in. iiij. xxij. di.

¶ Saltē ſemel i āno ꝯfiteat̄. ſ. i q̄dragesima. ⁊ i paſchate re-

tris ⁊ filij ⁊ ſpūs ſancti. Amē. ⁊ hec verba ſunt neceſſaria quātū ad ſub-ſtātiā ſolū: ſm thomā in tractatu de forma abſolutiōis: qꝛ abſoluo te: ſūt verba neceſſaria: ⁊ ꝯſueuit addi ego ⁊ a peccatis tuis: ⁊ ſi nō diceret ſub intelligeret. qꝛ. n. in ſacramētis verba habēt efficaciā ⁊ inſtitutionē: te-nenda ſunt determinata verba cōſonantia inſtitutioni diuine dicēti mathei. xvj. Quodcūqꝫ ligaueris ſuper terrā: erit ligatū ⁊ in celis: ⁊ quodcūqꝫ ſolueris ſuꝑ terrā erit ſolutū ⁊ in celis. ideo hec verba cōueniūt. Ego te abſoluo ab oībus peccatis tuis in noīe. p. ⁊. f. ⁊. ſ. ſ. amē. Et debet ſacerdos aliqꝫ orōnē ꝑmittere. ſ. Miſe-reat tui omꝑs de⁹. ⁊c̄. Indulgētiā ⁊ remiſſionē. ⁊c̄. quāuis tales orō-nes ſint ad bene eſſe ſm tho. inno. et hoſti. ⁊ nō de neceſſitate ſacramēti. nō tū̄ pretermitti debent: niſi neceſ-ſitate euidentiſſima cogente. puta ſi quis iā emittat extremū halitū: ⁊ ſacerdos accedens ⁊ vidēs ſigna contritionis dicat. Ego abſoluo te. ⁊c̄. nā ſi preſtolaret ad dicendū illas o-rationes: forſan aīa exiret: ⁊ ſic non eſſet locus abſoluēdi. Intētio eſt ꝙ ſacerdos intēdat abſoluere peniten

ſurrectiōis cōicare. vt i. c. ois vtriuſqꝫ ſex⁹. extra. de peni. ⁊ remiſſio. qꝺ ſi quis trāſgreſſus fuerit mortalr peccat: ⁊ ab ingreſſu ecclie ꝓhibet ⁊ i morte eccliaſtica caret ſepultura. vt i. d. c. ⁊ ſūt cogēdi ad hoc trāſgreſ-ſores hui⁹ ꝑcepti ſctē matris ecclie. ¶ Et poſito ꝙ aliqs nō hēret niſi pctā venialia illa tenet tali tpe ꝯfiteri. ſꝫ ſi mortalia hēret nō tenet. ad vēialia: niſi dubitaret ꝙ eēnt mortalia. ¶ Et ſi qs ex dono dei nō ſētiret nec ha-bet et mortalia nec venialia teneret pūtare ſe ſacerdoti: tali tpe vt nō frāgeret ꝑce-ptū eccleſie vide i maniplo.

¶ Ego te abſoluo

a pctis tuis i. n. p. ⁊. f. ⁊. ſ. ſ. amē. ſolū iſta vba ſunt ꝯſona iſtitutiōi ⁊ neceſſaria. vt dicit. io. de. noto. i. iiij. di. xviij. q. v: ⁊ allegat p ſūmā angeli. Cōfeſſio. v. §. j. vbi pleni⁹ de forma abſolutiōis dicit tū̄ thomas i qdā qſtiōe de quolibꝫ. ꝙ laudabiliter addit ꝯfeſſor. quicqd boni feceris ſit tibi in remiſſionē tuoꝝ pctōꝝ. ⁊ ad hoc ad-dit hoſtiēſis ⁊ quicqd mali paſſus fueris. qꝛ ſic iniūctū a ſacerdote valet tali ex duo-bus, videlꝫ ex vi opis ⁊ clauiū ⁊ ideo iponat penitēti. ita ꝙ intelligat: nō ſecrete: vt faciūt aliq: q ꝑ modū abſolutiōis illud dicūt. qꝛ ſic nō valet: niſi ex vi opis.

¶ Aliquā orōnem ꝑmittere: ne effect⁹ ſacri ipediat ex pte penitēt. ita tū̄ itellige ꝙ tales orōnes nō ſunt neceſſarie. ſꝫ ꝺ bn̄ eē ſm tho. tū̄ nō omittāt: niſi neceſſitate cogēte. vt dicit i textu.

¶ Et q̄ pctō2 acceptet. ꝛ hēat intētionē ſuſcipiēdi abſolutiōeȝ pctōꝝ ſm̄ formā eccľie. nec ē neceſſe ſemꝑ hēre hanc intētionē in actu. Sȝ in propoſito. ꝛ ſufficit hēre intētionē generalē. ſ. eccľie: ut Tho. dicit. iij. pte. q. lxiiij. ar. viij. ¶ Miniſter hui⁹ ſacri. ſ. pn̄ie ē ſacerdos. Magiſter ſn̄iarū in. iiij. di. xvij. Et. S. Tho. ea. di. et text⁹ Aug. de pe. di. j. c. quē penitet. Et glo. extra ð offi. or. in. c. paſtoralis. tenēt q̄ deficiēte preſbytero: tenet̄ qs layco ꝯfiteri in caſu neceſſitatis. Sco. tn̄ ꝛ Ricar. ꝛ coiter theologi in. iiij. di. xvij. tenent q̄ nō teneat̄ qs de neceſſitate layco cōfiteri

tem pro ut dn̄s nr̄ voluit: ꝛ eccľia obſeruat. ꝛ q̄ peccator acceptet beneficiū abſolutionis. Myniſter hui⁹ ſacramenti eſt ſacerdos habēs auctoritatem ordinariaȝ. vel ex cōmiſſione ſuperioris.

q2 ptās ligādi ꝛ ſoluēdi ſolis p̄ſbyteris ē collata. pōt tn̄ eſſe vtile: ut pctō2 vere cūdet̄: q̄ ē vna pena debita pro pctō. vn̄ ſic ꝯfitēs layco ſolueret vnā penā debitā pro pctō: ꝛ ſic eēt bonū cōſiliū: dūmō ſit talis cui cōfitet̄ q̄ nō deprauetur: ex auditiōe pctōꝝ. vide de hac materia. In ſūma Angelica. Cōfeſſio. iij. vbi repi'es quis ſit ꝓpri⁹ ſacerdos. Et cū aliqs layco ꝯfitet̄: ut verecūdet̄: dȝ eſſe in extrema neceſſitate. ſ. qn̄ iminet piculū mortis ꝛ nullo modo ſacerdos hēri pōt. Et ſi ſacerdos hēri poſſit: etiā ſi nō ſit ꝓpus ſufficit in tali neceſſitate: vt tenet glo. in. c. paſtoralis. de offi. or. quā ſequūtur cōmuniter doctores. ar. ad hoc. xxvj. q. vj. Si preſbyter. ꝛ. c. ſe. de fur. c. fures. de ſen. exco. c. eos. li. vj. Ita q̄ non oportet ampli⁹ de ipis cōfiteri ſeu ad aliquē recurrere. etiā ſi erat caſus reſeruatus. ar. d. c. eos. Sȝ tn̄ quo ad excōmunicationē ſua qð ſuat̄ in eccľia. ſ. q̄ conualeſcēte excoicato: adeat eū q pōt eum de tali ſn̄ia abſoluere. ut in Angelica ſūma. Abſolutio. iij. §. xvj. dūmō talis ſacerdos nō ſit excoicat⁹ hereticus: aut ab eccľia preciſus. vide de hoc in. d. ſūma. Cōfeſſio. iij. §. ij. cū ſequētib⁹. ¶ Attēde q̄ q layco cōfitet̄ in extrema neceſſitate: ſi poſtea cōualuerit: cōfiteri tenet̄ ꝓprio ſacerdoti. Et q audit talē cōfeſſionē laycus cū ſit: tenet̄ ſuare ſecretū ꝛ ſigillū. vide de hoc lōgi⁹ doctores. ¶ Sȝ qs ē ꝓpus ſacerdos. Dic q̄ p̄mo papa in toto mūdo. Secūdo legat⁹ in tota ſua ꝓuincia. Tertio penitētiari⁹ eiuſdē legati in ꝓuincia. Quarto Archieps dū viſitat: ē ꝓpri⁹ ſacerdos ſuoꝝ ſuffraganeorū: ꝛ eos abſoluere pōt. c. nr̄o. de pe. ꝛ re. Quinto eps in tota ſua dioceſi. Sexto Archipreſbyter eccľie cathedralis. Septimo vicari⁹ generalis epi. Iſti duo poſſunt audire oēs de dioceſi. ar. l. cū ptor. ff. de iudi. ꝛ. c. officiū. de offici. Archip̄ſbyteri. Octauo preſbyter parrochialis in tota ſua parrochia. Nono vicarij prefatoꝝ. Decimo oēs h̄ntes licētiā ab aliquo predictoꝝ. ¶ Sȝ qui ſūt q poſſūt licētiari a ſupradictis. Dic q̄ oēs ſacerdotes ſeculares nō h̄ntes curam aiarū recte ordinati: ꝛ nō ſuſpēſi nec preciſi ab eccľia licētiari poſſūt: nō ſolum ipis a ſupiorib⁹ cōmittēdo: ſȝ etiā qn̄ generaliter dat̄ licētia ſubditis: ut quencūqȝ voluerint eligāt cofeſſorē. Itē religioſi abilitati a ſuis p̄latis. qui religioſi cū nō hēant velle nec nolle: ſȝ a p̄latis depēdēt: ut. xij. q. j. nō dicatiſ. De electi. ſi religioſus. li. vj. de teſta. religioſus. de ſepul. c. ſi. li. vj. vn̄ neceſſe ē abilitent̄

a ſuis prelatis: ⁊ tūc: poterūt licētiari a ſupradictis: q curā habēt aīarū. Fratres
minores ⁊ dn̄ici: p̄uilegiū habēt a papa. Jō ꝓprij ſacerdotes ſunt: ut in cle. du
dū. de ſepul. ℭ Nec fratres excōmunicati ⁊ ſuſpēſi: licētiari poſſūt. vide in ſū-
ma Ange. Cōfeſſio. iij. per. §. ſequē. ibidē. ℭ Eſt ille etiā ꝓpri⁹ ſacerdos: q eligi
tur a papa pro ſuo cōfeſſore. ⁊ a cardinalibus. patriarchis. archiep̄is. ep̄is. ⁊ ſi-
milib⁹ p̄latis ep̄is ſupiorib⁹. ⁊ etiā ab inferiorib⁹: dūmō ſint exempti: ut pꝫ in
c. fi. de pe. ⁊ re. Sꝫ tales inferiores oportet ꝙ ſint imediate ſub papa. qꝛ q ha-
bēt ſupra ſe abbatē vl' generalē ⁊ huiuſmodi nō poſſunt ſibi eligere cōfeſſorem
de iure cōmuni ſm̄ Hoſti. ⁊ Pa. in. d. c. fi. Ad hoc itaqꝫ ꝙ qs poſſit eligere cō-
feſſorē oportet ꝙ ſit p̄lat⁹ ⁊ exēpt⁹ Quid ſit prelat⁹ vide in cle. dudū. de ſepul. in
v̄ſi. prelati. ⁊ in glo. bona. c. ſecūdi. de iudi. Sacerdotes curati: large prelati di
cunt᷑. ut in. c. tua. de cleri. egrotāte. licet ſtricte veniāt prelati q habēt iuriſditi-
onē fori cōtētioſi. ℭ Talis elect⁹ a prelatis hēt ptātē ſup eos a qb⁹ fuit electus
p̄ñiarij pape quo ad abſolutionē: non quo ad diſpenſationē: niſi de ſpāli man
dato. Elect⁹ a nō exēptis hēt ptātem illi⁹ cui ſubeſt. vn̄ cōfeſſor ep̄i pōt ſup ip̄m
ſicut archiep̄s. ⁊ ſic de ceteris. vide ꝺ hoc lati⁹ in Angelica. Confeſſio. iij. §. vij.
ℭ Uagabūdi; habēt pro p̄um ſacerdotē illū in cui⁹ parrochia ſunt: et ab eo poſ-
ſūt abſolui: ⁊ a fortiori ab ep̄o: aut licētiā habētib⁹ ab eodē ep̄o in ſua dioceſi.
Uagabūdi dicunt᷑ q nō habēt certū domiciliū. ut notat. Pa. in. c. fi. de foro cō
petēti. ℭ Scholares. mercennarij. mercatores. ſtipendiarij. ⁊ huiuſmodi. com
morātes in aliqua parrochia: poſſūt abſolui a curato illi⁹ parrochie. ut in. d. c.
oīs. de pe. ⁊ re. qꝛ ille dicit᷑ tūc ꝓprius ſacerdos: cū nō poſſint cōmode adire ꝓ
priū ſacerdotē. ar. c. fi. de parrochijs. vide glo. que hoc tenet in cle. p̄ma de p̄ui
legi. hoc tenet Pa. in. c. cū cōtingat. de foro. cōpe. Et hanc opinionē limito ve
rā: qn̄ per maiorē ptē anni ſteterūt in tali parrochia alias nō. ℭ Peregrini: vi-
atores. mercennarij: hinc inde diſcurrētes pro negociatiōe. ut dicit Innocē. et
Hoſti. in. d. c. oīs. ſi morant᷑ alicubi per ānū vl' per maiorē ptē āni: preſertiꝫ vl
tra paſcha: in quo tenent᷑ cōfiteri: ⁊ maxime qn̄ in tali paſchate nō declināt ad
domū ſui loci: poſſūt cōfiteri ſacerdoti illi⁹ parrochie: vbi ſūt: ⁊ ab eo abſolui.
xvj. q. j. queſti. ar. de. deci. ad ap̄lice. Sꝫ ſi talē morā nō faciūt: oportet hēant li
centiā a proprio curato vbilibet cōfitēdi: vel peregrinādi ſiue itenerādi. qꝛ qn̄
dat᷑ itenerādi licētia dat᷑ confitendi: ⁊ ſacramēta ſuſcipiendi. Tuti⁹ eſt ſpeciali-
ter licentiam petere: ⁊ quos caſus ſibi reſeruat ſuus ep̄s facere ſibi declarari:
cum non poſſit abſolui a talib⁹ ſine eius licentia. Quod intelligo qn̄ per talem
morā alicubi non ſteterūt: ꝙ poſſint ab illo ordinario abſolui. ℭ Qui in diuer
ſis locis equaliter morātur: aut in diuerſis caſtris habent domicilia: nec appet
qꝺ ſit principale. Debent cōfiteri illi: in cui⁹ parrochia ſe inueniūt. ar. c. ex par-
te. de foro. cōpe. facit gloſa in. l. ij. C. vbi. de cri. a gi opor. que dicit. quēcunqꝫ
cōueniri poſſe: vbi degit ⁊ morat᷑. Hoſtien. tn̄ dicit ꝙ tutius eſſet ꝙ ab vtroqꝫ
ep̄o vel preſbytero: in cuius iuriſditiōe morat᷑ licentiā petat. ℭ Cui cōfitebun
tur ſacerdotes parrochiales. prepoſiti. Decani. Canonici ſeculares. ⁊ huiuſmo
di eccleſiaſtici non exempti inferiores ep̄is. Similiter religioſi etiam exempti:
qui non ſunt prelati. R. ſcd̄m omnes doctores: ꝙ tenentur cōfiteri ſuis prelatis
vel de eoꝝ licentia. ℭ In aliquibus caſibus licet confiteri alijs ſacerdotib⁹ ſe-
orſum a proprijs ſm̄ Ricardū Anglicū in quolibet. puta quādo ſubeſt aliqua

legitima cauſa. ſ. quādo talis ſacerdos proprius ē reuelator confeſſionis: vł ſol licitator ad malū: vel non hēt debitā ſcientiā: vel probabiliter videt periculū ſibi iminere vel ſacerdoti: vel ſi ſacerdos ē excōmunicatꝰ ⁊ huiuſmodi. Et tūc ſubditus petere debet licentiā: ⁊ obtinere ſi poteſt. alias ſufficit ꝙ petijt. ut in di cto. c. oīs per. c. placuit. et ibi glo. de peni. di. vj. c. ſic Maxime cū hodie ſint mł ti proprij ſacerdotes: ut di ximꝰ: quibꝰ legitime cōfite ri poſſumꝰ: ſi vnꝰ nō ē ido neus. q2 precepta nō ſe extē dūt vltra charitatē. Et ſi li cet cauſa meliorādé vite. ex tra. de regula. c. licet. quan tomagis cauſa recuperāde ¶ Fratribꝰ minoribꝰ ⁊ pre dicatoribꝰ licet cōfiteri: dū mō quiq3 ꝯcurrāt. Primū ꝙ preſentent epō: vel eiꝰ of ficiali. de tēpori. ordi. c. cū nullus. li. vj. per ſuos prela tos. Scdm ꝙ ſint tales fra tres abilitati per ſuos prela tos: qñ ⁊ vbi licet. Tertiū ꝙ tales prelati preſentēt ta les cōfeſſores per ſe vel per fratres ad hoc ab eis depu tatos humiliter: ut de eorū beneplacito poſſint audire cōfeſſiōes. Et nō obſtat glo ſa i cle. dudū. de ſepulturis que dicit ꝙ talis p̄ſentatio ſit ꝑſonalis. cū p̄ſentatio ꝑ ſonalis poſſit fieri per ꝓcu ratorē. ut in. l. fi. C. de pro cura. Quartū ꝙ nō audiāt tales p̄ſentati cōfeſſiones extra diœceſim illiꝰ cui ſūt p̄ſentati: niſi habeāt etiā ad hoc licentiam. Quintū ꝙ ille qui confitet ſit de iuriſditione illius prelati: cui tales fratres fuerunt preſentati. Sed ſi epiſcopus vel vicarius nō concedit fa cultatem: quando ſibi preſentantur tales confeſſores: nihilominus poterunt au dire confeſſiones: ⁊ penitētias iniungere. nam papa in dicta cle. dudū de ſepul turis ſibi concedit talem facultatem ⁊ quātam ipi curati de iure habent. §. Si vero ijdem prelati. ibi vide plenius. Quomodo curati poſſint alijs ſacerdotibꝰ cōmittere facultatē audiendi cōfeſſiones. Et an capellani poſſint licētiare par rochianos ſibi cōmiſſos infra dicetur: cum de ferijs ſeu tpe velationū agetur.

¶ Capitulum. xxvij.

¶ Primo de forma abſolutiōis quo tidiana. Deinde de forma abſoluti nis ab oībus cēſuris ⁊ penis tam a iure q3 ab hoīe latis. ⁊ de forma ab ſolutionis in articulo mortis: et alia plenaria: ⁊ alia ſm Andreā Mega reñ. epm: ⁊ de forma abſulutiōis ab excōmunicatione maiori etm inori. ⁊ qd ſit excōmunicatio ⁊ quotuplex eſt ⁊ de ſuſpēſiōe ⁊ interdicto.

Miſereatur tui omni potens deꝰ ⁊ dimiſ ſis oībꝰ pctis tuis: perducat te ad vitā eternā amē. Indul gētiam. abſolutio nem. ⁊ remiſſionem oīum pctōrum tuorū tribuat tibi oṗs et miſericors

dñs. Dñs nr̃ ieſus chriſtꝰ qui ē pius ⁊ potēs te abſoluat: ⁊ ego auctoritate ipſiꝰ ⁊ apoſtoloꝝ eius petri ⁊ pauli: abſoluo te ab omni vinculo excō-municatiōis minoris: ſi forte incurriſti ⁊ teneris: ⁊ reſtituo te ſacramen-tis matris eccleſie ⁊ vnitati fideliū. ¶ Itē eadē auctoritate ego te abſoluo ab oībꝰ pctīs tuis cōfeſſis ⁊ oblitis ⁊ a circūſtātijs eoꝝ. In noīe pr̃is et filij et ſpūs ſcti. Amen. Quicquid boni feceris: ⁊ quecūqꝫ patieris ſub onere ⁊ regulis preceptiſqꝫ xp̄iane religionis ſint tibi cōceſſa in remiſſionē peccatoꝝ tuorum ⁊ penarū pro eis tibi debitarū. In noīe pr̃is ⁊ filij ⁊ ſpiritus ſancti Amen. Vade in pace ⁊ amplius noli peccare.

¶ Miſereatur ⁊c. De abſolutionibus vide in ſūma Angelica. vbi de ab-ſolutiōibus per totum.

¶ Abſolutio ab omnibus cenſuris ⁊ penis tam ab homine q̃ꝫ a iure latis.

¶ De plenitudine poteſtatis apoſtolice: cuius auctoritatem pro preſenti gero: abſoluo te ab omnibus cēſuris eccleſiaſticis ſententijs et vinculis excommunicationum ſuſpenſionum ⁊ interdictorum tam ab homine q̃ꝫ a iure latis: necnō ab oībus negligentijs ⁊ defectibꝰ cōmiſſis in ſacramentoꝝ adminiſtratione officijs actibꝰ tuis: vl' nomine tuo factis ſup

¶ Frater Antoniꝰ archiepſ florentinus. ponit hāc formā abſolutionis in ſūma ſua breui. Et ipſe dicit in ea ꝙ papa ſolet aliqñ tā-tā grãm facere quibuſdaꝫ: ut ab oībꝰ cenſuris ⁊ penis ſimplr̃ iuris: ⁊ ab hoīe latis poſſint abſolui in foro ſaltē cōſciētie: et tūc cōfeſſor pōt iſta forma vti: quaꝫ dicit ſe habuiſſe a romana curia. Et ſi papa cōcedat indulgē-tiā in vtroqꝫ foro: ſacerdos vtatur tali indulgentia: ſm̃ tenorē bulle vel cōceſſiōis.

plendo de ſolita apoſtolice ſedis cle
mentia omnes deffectꝰ eorūdē ab o
leo: ⁊ omnē maculā infamie ⁊ inha-
bilitatis vndecūqȝ contractis: diſpē
ſoqȝ tecum ſuper omni irregularita
te: ſimonia in ordine ⁊ beneficio acti
ue vel paſſiue quacūqȝ occaſiōe vel
cauſa: etiā circa te in collatione ordi
num ⁊ alioꝝ ſacramētoꝝ cōtractis
ſeu cōmiſſis. Reſtituo ⁊ habilito te
ad ſtatū famā honorē ⁊ executioneȝ
officiorū eccleſiaſticoꝝ quorūcūqȝ:
ac ad omnes gradus dignitatū ⁊ ho
noꝝ: ad beneficia eccleſiaſtica habi-
ta ⁊ habēda: ⁊ tibi ⁊ his que habes
de nouo prouideo relaxādo tibi fru-
ctus quos male ꝑcepiſti ſeu leſa con
ſciētia ex eiſdem: ac alia q̄ in ludo ex
ſucceſſiōe ac alias ad te peruenerūt
que ſubiacēt reſtitutiōi vage in for-
ma pleniſſima. In noīe pr̄is ⁊ filij ⁊
ſpūs ſcti amē. ¶ Si autem aliquis
dubitat an pro iſtis ſpecialis exigat
forma abſoluēdi neceſſaria: qui a ſe-
de apoſtolica habēt priuilegiū ꝙ in
articulo mortis dumtaxat ſemel poſ
ſint abſolui: ⁊ habere plenā remiſſi
onē omniū ſuoꝝ peccaminū. i. a cul-
pa ⁊ a pena: ut alij exprimūt requiri
tur ſm ꝙ a magiſtris tam in cōcilio
cōſtātienſi quā Baſilienſi dictū fuit
ꝙ nō. Sed ſufficit ꝙ ea omnia ⁊ ſin-

¶ Reſtitutioni vage hinc colligitur: ꝙ reſtitutio debet fieri perſone ſeu loco proprijs: ſed quādo ꝑſona propria vel locus non inuenitur: tūc dicitur reſtitutio vaga: in qua poteſt diſponere confeſſor: ⁊ a fortiori papa. ⁊ ab eo inferiores prelati poteſtatem habētes vt epiſcopus in ſua dioceſi

¶ Archiepiſcopus florentinus notat hoc i ſūma parua.

¶ De irregularitatis ⁊ ſuſpēſionis abſolutione poteris etiam videre in ſumma Roſella. Abſolutio. vj. § primo.

gula faciat pro quib⁹ prefata indulgentia datur: prout in bullis vel priuilegijs taliũ exprimitur. Nec putet aliquis ꝙ quãdo in articulo mortis fuit abſolut⁹ ſemel plenarie: ⁊ vſus ē ſemel illo ꝑuilegio ꝙ poſtea in alio articulo mortis vti illo iterũ valeat: niſi papa lautiorez auctoritatem daret: q̃z dat: qñ ponit ꝙ in articulo mortis dumtaxat ſemel: ⁊ ita reſpõſum eſt in cõcilio cõſtantienſi a clariſſimis viris pluribus de hoc requiſitis. Nec mirũ. q: priuilegiũ de indulgentijs tantũ valet q̃ztum ſonat: non aũt extendi debet vltra.

¶ Forma abſolutionis in articulo mortis quãdo infirmus habet indulgẽtiam a papa conceſſam.

¶ Miſereatur tui ⁊c̃. Auctoritate domini nr̃i ieſu xp̃i ⁊ beatoꝝ apoſtolorum petri ⁊ pauli ⁊ domini nr̃i pape. N. ⁊ ſancte romane eccl̃ie: in hac pte tibi conceſſa ſp̃aliter ⁊ mihi cõmiſſa: concedo ⁊ do tibi plenariã indulgẽtiã ⁊ remiſſionẽ oium peccatoꝝ tuoꝝ: de quibus ore cõfeſſus es. Nota hic an melius ſit dicere: de quib⁹ modo cõfeſſus es: an de quibus ore confeſſus es ⁊ corde cõtritus: q̃ nõ cõmiſiſti ſub pretextu iſtius indulgentie in q̃tũ claues eccl̃ie ſe extendũt: que quidem plenaria indulgentia ſit tibi in augmẽtum virtutis ⁊ gr̃e: ⁊ acquiſitiõis vite eterne. In nomie patris et filij ⁊ ſpũs ſcti. Amen. Et facies tunc ſignũ crucis cum dicis: in nomine: ſuper illum vel illam. nec eſt neceſſaria manus impoſitio ſuper penitentem immo nec decens ſm Thomaz magis enim decet ſignatio crucis.

¶ Signatio crucis de crucis ſignatiõe vide infra in. li. de doctrina xp̃iana vbi de ſigno crucis.

¶ Alia forma abſolutiõis plenarie ſecũdum Roſellam.

¶ Misereatur ꝛc. Dñs nr̄ ieſus xp̄s te abſoluat. ꝛ ego auctoritate ipſius ꝛ beatoꝝ Petri ꝛ Pauli apoſtoloꝝ ei⁹ in hac parte tibi conceſſa ꝛ mihi cõmiſſa abſoluo te ab oī ſentẽtia excõmunicatiõis maioris ꝛ minoris ſuſpenſiõis ꝛ interdicti: ſi teneris: ꝛ reſtituo te vnitati fideliũ ꝛ ſacramentis eccl'ie. Item eadem auctoritate ego te abſoluo ab omnibus pctīs tuis. confeſſis: cõtritis ꝛ oblitis ꝛ circumſtãtijs eoꝝ. Et auctoritate dei omnipotẽtis ꝛ beatoꝝ Petri et Pauli et auctoritate ſũmi põtificis. N. pape in hac parte tibi cõceſſa et mihi cõmiſſa in quãtũ claues ſancte Romane eccleſie ſe extendunt: ꝛ in quãtum debeo ego te abſoluo ab omnib⁹ penis tibi in purgatorio debitis propter culpas ꝛ offenſas quas contra deũ ꝛ proximum tuũ ꝛ animã tuam cõmiſiſti. Et in quantũ mihi permittitur: ego reſtituo te illi innocẽtie in qua eras qñ baptizat⁹ fuiſti: ꝛ pleniſſimã tibi cõfero abſolutionẽ ꝛ remiſſionem oīum pctõꝝ tuoꝝ In noīe pr̄is ꝛ filij ꝛ ſp̄us ſcti. Amẽ.

¶ Alia abſolutio quam Andreas hiſpanus Megareñ. ep̄s. S. Ro. eccl'ie penitẽtiarius poſuit in ſuo tractatu cõfeſſionis breuiſſime.

¶ Poſita manu ſup caput cõfitentis dicat cõfeſſor. Miſereat̄ tui ꝛ c̄. Itẽ abſolutionẽ ꝛ remiſſionẽ ꝛc̄. quibus finitis dicat. Dñs nr̄ ieſus xp̄s qui habet ptãtem plenariã te abſoluẽdi: ip̄e te abſoluat. Et ego auctoritate ipſius et ſctõꝝ apl'orũ Petri ꝛ Pauli ꝛ ſctẽ matris eccl'ie ꝛ auctoritate mihi cõmiſſa in hac pte q̃ztũ poſſum ꝛ debeo te abſoluere: te p̄mo abſoluo a vinculo excõmunicatiõis iuris vl' hoīs: ſi qd̄ incurriſti. Abſoluo etiã te a participatiõe excõmunicatoꝝ: ſi indiges: ac eadem auctoritate te abſoluo ab oīb⁹ pctīs tuis mortalib⁹ criminalibus ꝛ venialib⁹ mihi confeſſis. Abſoluo etiã te ab oībus alijs peccatis oblitis cõfeſſis ꝛ nõ cõfeſſis cõmiſſis ꝛ obmiſſis ac neglectis

q̄ꝫtū poſſum debeo. in virtute paſſi
onis dñi nr̄i ieſu xp̄i: ⁊ in noīe pr̄is ⁊
filij ⁊ ſpūs ſctī. Amē. Et ipſa paſſio
dñi nr̄i ieſu xp̄i: ⁊ merita oīum ſctoꝝ
⁊ ſanctarū: ⁊ paſſiōes ſctoꝝ marty-
rum ⁊ ſuffragia militātis eccl'ie ⁊ re
miſſiones eiuſdē ac indulgentie: orō
nes ⁊ peregrinationes: et bona que
cūqꝫ fideliū xp̄ianorū quorūcūqꝫ et
ieiunia elemoſyne ⁊ opa mie q̄ feci-
ſti ⁊ facis ac proponis facere: ⁊ quic
quid tribulatiōis patiēter ſuſtinue-
ris totū tibi cōfero in ſatiſfactioneꝫ
huius pn̄ie tibi per me iniūcte: ⁊ ad
profectū ⁊ auxiliuꝫ remiſſiōis oīum
pctoꝝ tuorū: ⁊ liberatiōis penarum
inferni ⁊ purgatorij: quas ꝑ eis me-
ruiſti: ⁊ ad acquiſitionē gr̄e in pn̄ti:
⁊ vite eterne in futuro ſclo. Amen.

¶ Forma abſolutiōis ab excommunicatione maiori.

¶ Quinqꝫ ſeruabit ſacerdos abſol-
uens ab excommunicatiōe maiori.
Primū ꝙ excōmunicat⁹ iuret ꝙ pa
rebit mādatis ipius abſoluētis. Se
cundū ꝙ anteq̄ꝫ abſoluat ſufficiētē
preſtet emēdaꝫ leſis iuxta proprias
facultates. Tertiū ꝙ abſoluat cum
pſalmo. ⁊ orōne dñica ⁊ alijs cōſue-
tis. ſ. abſolutiōe cōſueta. Quartū ꝙ
precipiat abſoluēs ipſi abſoluendo:
ne vnq̄ꝫ faciat contra illū canonem:

¶ Quīqꝫ ſuabit ⁊c̄
⁊ inſuper ſuet ꝙ abſolutio
non ſit cōditionalis: aliter
nō valeret. c. act⁹. de regu.
iu. li. vj. ergo fiat abſoluta.

¶ Excōmunicatus
iuret. c. ex tenore. de ſen. ex.
limitat hoc Hugo in crimi
nibus horrendis.

¶ Sufficiētem pre
ſtet emendā. ſ. iuxta ꝓprias
facultates. c. Porro. et. ca.
parrochianos. de ſentē. ex.
de hac emēda. vide in An-
gelica ſūma. Abſolutio. iij.
§. ix. ⁊. xx. cū ibi notatis.

¶ Cū pſalmo abſol
uatur. ut in. ca. a nobis. el.
ij. de ſenten. exco.

¶ Ne faciat cōtra
illū canonē: cōtra quem ſi
facit incurrit excōmunica-
tionem dicti. c. ex tenore.
intellige niſi in caſibus cō-
ceſſis a iure. quia beneficiū
iuris nulli auferť. ut in au-
ctē. de nuptijs. §. Sed hoc
quod. ⁊. ff. de re. iud. l. iiij.
§. Si quis condemnatus.
Et ita qui percuſſit clericū
iniungendū eſt ne vnq̄ꝫ cle
ricum percutiat: niſi de mā
dato prelati: vl' cauſa defen
ſionis et huiuſmodi. Con-
ſuetudo etiaꝫ habet ut ver-
beretur que ſeruanda eſt in
maſculis: ſed non in femi-
nis: nec in multum iuueni-
bus preſertim in nudo.

¶ Utaṫ verbo ab-
ſolutorio: quia ſic obſeruat
eccleſia. ¶ Queriṫ vtruꝫ ſi
nõ ſeruaṫ prefata forma te
neat abſolutio. Et videṫ ꝙ
non. qꝛ forma reſcripti exa
cta diligẽtia ſuadẽda ẽ: ita ut
nec ordo ꝑpoſtereṫ .c. cũ
dilecta. de reſcriptis. ⁊ alijs
in gloſa allegatis ibidẽ. Sꝫ
mihi videṫ diſtinguẽdũ. ꝙ
ſi abſolutio ſit alicui ab ho
mine ꝯmiſſa ſub tali forma
nõ valet: niſi forma ſeruetur.
facit. c. ſi. et qđ ibi. not. de
pre. et. c. prudentia. in. ℞.
de offi. delegati. ratio quia
qñ omittiṫ forma data ab
hoie nulla competit iuriſdi
tio. ⁊ ꝓpterea nõ valet actꝰ
deficiẽte ꝑtãte. Si vero ab
ſolutio cõpetat alicui de iu
re: vl' ſimplr̃ cõmittatur: te
net quidẽ abſolutio: ꝗuis
non ſit ſeruata forma prefa
ta dũmõ vtatur aliquo ver
bo abſolutiõis vel relaxati
onis. Rõ qꝛ in abſolutione
ab excõmunicatiõe: ſicut et
in excõmunicatiõe nulla eſt
forma ſubſtantialis a iure.
ut not. in. c. j. de ſen. ex. li.
vj. ⁊ in. c. j. de iud. facit. xj.
q. iij. c. j. Ita tenet Gofre.
ut notat. Pa. in. c. ſi. de re.
ſpo. Et idem tenet Inno. in
d. c. Cũ dilecta. et ſic patet
qñ abſolutio ſolo verbo fa
cta tenet. Et ſic itellige ſupra
dictã diſtinctionem. Io. et
Ar. in. c. cõperimus. xxiiij.
q. iij. Inno. et Hoſti. in. c.
cũ deſideres. de ſen. ex. qui
tenẽt: ꝙ abſolutio ab excõ
municatione ſolo verbo fa

ꝯtra quem faciẽdo incurrit excõmu
nicationeꝫ. Intellige: niſi in caſibus
cõceſſis a iure. qꝛ nemini beneficiuꝫ
iuris eſt auferẽdũ. Quintũ ꝙ vtatur
verbo abſolutorio vel relaxatorio.
¶ Unde coiter talis modus ſeruaṫ.
ꝑmo dicat abſolués aliquẽ pſalmuꝫ
vel orõnem dñicam. Secũdo dicat.
Saluũ fac ſeruũ tuũ deus meus ſpe
rantẽ in te. ℣. Dñe exaudi orõnẽ me
am. ℟. ⁊ clamor meꝰ ⁊c̃. ℣. Dñs vo
biſcũ. ℟. ⁊ cũ ſpũ tuo. Orõ. Deꝰ cui
proprium ⁊c̃. vſqꝫ ad per xp̃m dñm
nr̃m. Amen. Deinde dicat. Ego te
abſoluo a vinculo excoicatiõis quã
incurriſti propter tale factũ et reſti-
tuo te ſacramẽtis eccľie. In nomine
pr̃is ⁊c̃. Intellige ꝙ ante oïa abſol-
uẽdus iurabit parere mãdatis eccle
ſie: q̃ fiet ei ab abſoluẽte. Deinde ꝙ
ſatiſfaciat leſis: ſi põt: ut dicit Archi
ep̃s florentinus in ſuo defecerũt: ſũ
ma ſcilicet breui confeſſionis.

¶ Fiet itaqꝫ reconcilia tio hoc modo.

¶ Excõmunicatꝰ: vbi fieri ſolitũ ẽ:
exutus vſqꝫ ad camiſiam ante fores
eccľie corã abſoluente genua flectat
⁊ ipſe abſolués tenens virgã vel cor
rigiã in manibus dicat. Miſerere
mei deus: vſqꝫ in fineꝫ. ⁊. pſ. Deus
miſereaṫ nr̃i ⁊ benedicat nobis vſqꝫ

in finē. Gloria patri. ⁊c. Sicut erat. ⁊ quolibet in verſu verberet abſoluendū cū corrigia vel vga leuius vel acrius pro ut vel abſoluēdi cōtumacia minor vl' maior expoſcit. finito. pſ dicit kirieleyſon. xpeleyſon. kiriel'. Pr nr. et ne nos inducas. Sz libera nos a malo. ℣. Saluū fac ſeruū tuū. Deus meꝰ ſperātē in te. Eſto ei dñe turris fortitudinis. A facie inimici. Nihil proficiat inimicus in eo. et filius iniqtatis nō apponat nocere ei ℣. Dñe exaudi orōnem meā. ⁊ clamor meꝰ. Dñs vobiſcū. ⁊ cū ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

¶ Deus cui propriū eſt miſereri ſp ⁊ parcere: ſuſcipe depcationē nrām ⁊ hunc famulū tuū: quē ſnia excōmunicatiōis ligatū tenet: vl' quē cathena excōmunicationis cōſtringit: miſeratio tue pietatis abſoluat. p xpm dñm nrm Amen. Oratio.

¶ Preſta queſumꝰ dñe huic famlo tuo dignū penitētie fructū: vt eccl'ie ſancte tue: a cuiꝰ integritate deuiauerat peccando: āmiſſorū veniā conſequendo reddatur innoxius. per.

¶ Abſolutio.

¶ Auctoritate dei oīpotentis ⁊ beatorū apoſtolorū petri ⁊ pauli ⁊ dñi pape vel archiepi vel epi: ⁊ eccleſie ſue ſācte mihi cōceſſa ⁊ qua fungor:

eta tenet. Sz peccat qui ea q̄ diximꝰ nō ſeruat: niſi ex rōnabili cā omittat. ¶ Similiter abſolutio ab excōmunicatione ſiue iuſta ſiue iniuſta tenet quo ad eccliaz militātē. c. oīs. de. re. iur. qz iura ſūt pmptiora ad abſoluēdū q̄z ad ligādū. c. pōderet. l. di. ⁊ not. in. d. c. cū deſideres. ⁊. c. ex litteris: de proba. ¶ Quāuis papa aliquē excōmunicatū ſalutet: vel ad oſculū recipiat: non abſoluit illū: niſi ſic faciens intēdat abſoluere. clemē. ſi ſumꝰ pōtifex. de ſen. ex. ⁊ niſi exp̄mat nō reputat abſolutꝰ ſm inno. in. c. cū olī eſſemꝰ. de priui. ¶ Epꝰ vel alius inferior a papa. q̄uis recipiat excōmunicatū ad oſculum vel eum ſalutet: nō pōt eū abſoluere. ſm innocē. in. d. c. cū olim eſſemus. Sz oportet q̄ vtat aliquo verbo. denotāte abſolutionē. Cōcor. glo. i di. c. cū deſideres. in. §. fi. ⁊ ideo dicat. ego abſoluo te a tali excōmunicatiōe ⁊ reſtituo te ſacramentis eccleſie. In noīe. p. ⁊c. ¶ Abſens p lrās abſolui pōt ſz Ricar. i. iiij di. xviij. ar. x. q. ij. textꝰ eſt i c. quanto. ij. q. v. ⁊ ibi glo. ⁊ in. c. de manifeſta. ij. q. j. Sz qñ erit abſolutꝰ: Dic q̄ qñ recepit lrās niſi aliud cōſtet d̄ mēte. ¶ Abſens p procuratorē abſolui pōt ſz io. an. in. c. qui ad agēdū. de procura. li. vj. ⁊ ſpe. ti. d̄ procura. Sz illud crederez verū ſm ino. in. d. c. cū de-

ſideres.qm̄ ſub eſt iuſta cau ſa.al'.nó.vt ſatis patet iſ.d.c.cū deſiderꝛes.de ſen.ex.
¶ Inuitꝰ abſolui pōt ab excōmunicatione ꝙuis theologoꝝ in.iiij.di.xviij. ⁊ canoniſtarū in.c. ab excōmunicato.de reſcriptis.⁊.c. Significaſti. de eo qui duxit in vxoꝛē quā polluit p adulteriū. ⁊ in.c.j. de ſen. ex.li.vj. multe fuerint opiniones. Et hoc notat per. pa.in.c.apoſtolice.de excepti.⁊ facit.c. veniēs .el.ij. de teſti. qꝛ quēadmodū pꝛelatus excōmunicauit inuitū ſic reuocare pōt. par.n. ius.eſt ligandi ⁊ ſoluendi. de peni.di.j.verbū.

ego abſoluo te a vinculo excōmunicationis quā incurriſti: vel qua ligatus es: ex tali caſu.pꝛopter iniectionē manꝰ violēte in clericuz: vel religioſum: vel ꝓpter ingreſſuz in monaſteriū monialiū in caſu nō cōceſſo ⁊ huiuſmōi. expꝛeſſe nominādo debitū vel delictū vel cōtumaciaz. ⁊ ſi pluribꝰ ſententijs ligatꝰ es totiens. ego abſoluo te ab excōmunicatione quā incurriſti pꝛopter talē cauſaz: ⁊ ſi pluries pꝛopter eandē cauſam: dicendū eſt totiēs quotiēs incurriſti: totiēs ego abſoluo te: ⁊ reſtituo te ſā ctis ſacramētis eccl'ie: ⁊ cōmunioni ⁊ vnitati fideliū. in noīe.p.⁊.f.⁊.ſ.ſ. amē. verberando eum vſqꝫ amen.
Deinde appꝛehēdat manū dexterā illiꝰ introducēs eū ī eccl'iaz dicēdo ſic
¶ Reduco te ī gremiū ſcē matris eccleſie ⁊ ad ꝯſoꝛtiū totiꝰ xpianitatis: aquibꝰ fueras per excōmunicationis ſniam eliminatꝰ: ⁊ reſtituo te ſacramētoꝝ eccleſiaſticoꝝ participatiōi. in.noīe.p.⁊.f.⁊.ſ.ſ.amen. Orō.

¶ Notabilia vtiliſſima.

¶ Nota tn̄: ꝙ iſta foꝛma ꝙuis debeat obſeruari.vt extra.de ſē.ex.c.nup. nō tn̄ eſt ita neceſſaria: quin ſimplici verbo fieri poſſet ſm.pe.de pal.ſicut ergo excōmunicatio fieri pōt ſimplici verbo ꝙuis nō debeat fieri: ſic et

abſolutio extra de regu.iu c.oīs res. Sʒ qñ fieret huiuſ-
mōi abſolutio in publico: circa mulieres forte tūc eſſet o-
mittēda huiuſmōi verberatio: ne denudetur peccatum.
¶ Si vero quis ꝑpter rē ablatā alteri eſſet excōmunica-
tus: quāuis reſtituerit: nō tñ eſt abſolutꝰ: niſi iudex qui cō
tulit ſñiaʒ eum abſoluerit: ⁊ hoc declarandū eſt perſonis
poſt abſolutionē ab huiuſmōi. ¶ Vel ſi nō eſt aliq̄ ſētētia
ligatꝰ: ſi habet aliquos caſus peccatorū epo reſeruatorū
de quibꝰ ſacerdos nō pōt penitentē abſoluere: nihilomi
nus abſolue illuʒ ab illis a quibꝰ tu potes ſub hac forma.
¶ Si teneris aliquo vinculo excōmūicatiōis minoriſ. ego
abſoluo te ⁊ reſtituo te ſctis ſacramētis In noīe pr̄is. ⁊c̄.
filiꝰ dei per ſuā miam te abſoluat: ⁊ ego auctoritate qua
fungor abſoluo te ab oībꝰ pctis tuis a quibꝰ poſſum te ab
ſoluere. in noīe pa. ⁊c̄. Peccata vero: a quibꝰ nō poteſt eū
abſoluere: exp̄mat ei imponēs: vt hēat recurſum ad epm
vel archiepm: vt eoꝝ vicariū: vl' ad dñʒ papam: ſi tales ca
ſus a deū ꝑtineāt: vt impetret abſolutionis beneficiū: ⁊ di
cat ea ſibi in ꝯfeſſione: vel ſi eſſet ſimplex: ⁊ neſciret ita bñ
exprimere factū ſuū: ſcribat cōfeſſor in cedula illud: vel il
la: ſi ſunt plura: ſub hac vel ſimili forma.

¶ Forma cedule.

¶ Reuerēde pr̄. latorē vel latricē pñtiū ꝑ hōmicidio vel i
ceſtu tali gradu ⁊ huiuſmōi cōmiſſo vr̄e. P. trāſmitto: vt
abſolutiōis beneficiū ipēdēdo: ⁊ ei ſalutarē pñiaʒ iniūgē
do ipm vel ipam ſancte eccl'ie recōcilietis. Valeat ampli
tudo vr̄a in xpo. ¶ Quod ſi epus vel vicarius remittat eū
ad cōfeſſorē ipʒ: auctoritate talis ſupioris
iterū abſoluat penitentē ab oībus: ⁊ ipo-
nat pñiam pro illo pro quo nōdū impoſue
rat: ⁊ cautū reddat illū: ne illā cedulā alte-
ri legēdā tradat. Vel etiā ipe cōfeſſor:

Si ab epo remit-
tat' ad ſacerdotē.
Confeſſor ad epiſ-
copū eat, ꝑ auctori-
tate abſoluēdi pe-
nitētē: ſi pō[illegible]pe-
[illegible]re.

¶ Premiſſa abſolutiõe hinc pȝ ꝙ cũ excõicatio ſeparet hoĩeȝ a ſacris: ꝑ9 dȝ pctõr abſoluia ſnia excõicatiõis ab eo q hȝ ptãteȝ abſoluẽdi q̃ȝ abſoluat a pctis niſi caſus mortis imineret in quo põt qlibȝ ſacerdos ab oĩ excõicatione ⁊ ab oĩ peccato abſoluere. in. c. nõ dubiũ. de ſen. ex. tñ ẽ iniũgẽdũ tali ꝙ ſanitate recuperata vadat ad excõicatoreȝ vt ab eo abſoluat. ⁊ ſi recuſauerit adire poſt ſanitatẽ hitã ſcd̃ȝ iura retrudet ⁊ reincidet in eãdẽ ſniaȝ pſtinã vt hẽt. de ſen. ex. c. eos q a ſnia. li. vj. etiã nõ cẽſet abſolut9 poſtq̃ȝ recupauerit ſanitatẽ: niſi abſoluat a iudice. ſi vo deceſſerit nõ debet ĩhumari in terra ſctã: niſi abſolutionẽ obtinuerit heredes ſui vl' hẽntes cãȝ illi9 ab excõicatore. hoc notabit ĩfra ex mẽte ricardi. Sȝ alij dicũt ꝙ põt ſepeliri. vt notat in. c. parrochiano. extra de ſepulturis. ¶ Grã cui9 q̃rit vtrũ aliqs poſſit excõicari vl' abſolui poſt mortẽ ⁊ dimiſſis obiectiõib9 rñdet ꝙ põt abſolui: vt notatur. xxiiij. q. ij. c. Sane ꝑfert. et extra. de ſen. ex. c. a nob. n. in quo. c. ẽ text9 ponẽs cãȝ ⁊ papa. rñdetq; iudiciũ dei ꝟitati q nõ fallit nec fallit ĩnitit ſp. iudiciũ aũt ecclie nõnũq̃ȝ ſequit opiõnẽ: quã fallere ſepe ꝯtingit ⁊ falli: ꝑpter qd̃ ꝯtingit interdũ: vt q ligat9 ẽ apud deũ apud eccl'iaȝ ſit ſolut9: ⁊ q liber eſt apud deũ apud eccl'iaȝ ſit ſnia ĩnodat9. p magrm. xviij. di. q̃rti ſniaꝝ vĩculũ. n. quo pctõr ligat9 ẽ apd̃ deũ ĩ culpe remiſſiõe diſſoluit. Illd̃ vo quo ligat9 ẽ apd̃ eccl'iaȝ cũ ſnia remittit: excõicat9 abſoluit. No. tñ ꝙ q̃ȝtũcũq; ſe aliqs iuramẽto aſtrixit pere ecclie mãdato ⁊ q̃ȝtũcũq; ſigna pñie

ſi põt: vadat ꝑ eo ad epȝ ꝑ auctoritate: ſi ſibi velit dare. ¶ Si vo penitẽs nõ hẽt caſũ d̃ reſeruatis: vel ſi hẽt: ⁊ cõfeſſor põt de oĩb9 abſoluere: ꝑmiſſa abſolutiõe ab excõicatiõe minori: ⁊ alijs vt ſupra. dicat ſacerdos.

¶ Miſereat ⁊c. filius dei. ⁊c. ego auctoritate qua fũgor abſoluo te ab oĩb9 pctis tuis. in noĩe. pa. ⁊. f. ⁊. ſ. ſ. amẽ. et faciat tũc ſignũ crucis: cũ dicẽ ĩ noĩe. p. ſup illũ: nec ẽ neceſſaria man9 ĩpoſitio ſup pẽitẽtẽ: vt dixim9 ſup ĩmo nec d̃cẽs ẜm thomã: ꝑcipue ſup mulieres. magis eni decet ſignatio crucis. ⁊ poſtea addat. paſſio dñi nr̃i ieſu xp̃i: ⁊ merita btẽ marie ꝟginis: ⁊ oĩuȝ ſctõꝝ ⁊ ſctãꝝ di merita: ⁊ q̃cq̃d boni feceris vl' ꝑponis facere: ⁊ mala q̃ ſuſtinebis ſint tibi in remiſſionẽ oĩuȝ pctõꝝ tuoꝝ: q̃ ꝟba nõ ſũt obmittẽda. q2 ſũt magne vtilitatis. ſ. oĩa huiuſmõi: cũ hẽant vĩ ſatiſfactiõis ex ꝟtute clauiũ ⁊ ſic magis valet ẜm tho.

¶ Forma abſolutiõis ab excõmunicatione minori.

¶ Excõmunicat9 minori excõmunicatiõe ꝯfiteat ꝓprio ſacerdoti dicẽs Cõfiteor deo ⁊ tibi ꝙ ſum excõmunicatus: q2 participaui tali excõmu

nicatione oȯne vel locutiōe: vel bi-
bendo vel comedēdo.ꝛc. Sacerdos
vero abſoluēs eū dicat ſic vel eq̄pol
lētē abſolutionē.

¶ Abſolutio.

¶ Auctoritate dei oīpotētis ꝛ bea-
toꝝ apl'oꝝ eius petri ꝛ pauli mihi cō
miſſa: abſoluo te a vinculo huiꝰ excō
municatiōis minoris quā confeſſus
es: ꝛ a qualibet alia ſi teneris: in quā
tum poſſum: ꝛ reſtituo te ſanctis ſa-
cramētis eccl'ie. in noīe patris ꝛ filij.
ꝛ ſpiritus ſancti. Amen.

¶ Imponat̄ tali excōmunicato ſalu
tariſ pn̄ia: pro modo culpe: ſm ꝙ do
minus dederit ſacerdoti.

¶ Quid ſit excōmu-
nicatio.

¶ Excōmunicatio ſm ius canonicū
in.c.nihil.xj.q.iij.eſt extra cōmunio-
nem eccl'ie ſeparatio. Vel eſt cenſu-
ra eccleſiaſtica excludēs a cōmunio-
ne fideliuꝫ. Alibi dicit̄. ꝙ eſt eterne
mortiſ dānatio.xj.q.iij. Nemo epoꝝ
Alias dicit̄. ꝙ excōmunicatio eſt in
generali actꝰ clauiū: quo mēbrū ſpi-
ritualr̄ abſcindit̄ a ſuo corpore. alias
ſm angelicā ſūmā. Excōmunicatio
eſt cēſura a canone vl' a iudice eccle-
ſiaſtico ꝓuans cōmunione ſacramē-
toꝝ: ꝛ qn̄qꝫ hoīuꝫ. facit ad hoc. pa.
ꝓceſſerint: ſi tn̄ morte ꝓuētꝰ
abſolutionis beneficiū ab
excōmunicatione obtinere
nō potuit: q̄uis abſolutus
apud deū credat̄ fuiſſe: nō
dū tn̄ hēndꝰ ē apud eccl'iaꝫ
abſolutꝰ. ꝛ ſic debet ei bn̄fi
cio eccl'ie ſubueniri: vt ſi de
ipiꝰ viuētis pn̄ia ꝑ euiden-
tia ſigna ↄſtiterit: defuncto
etiā abſolutiōis beneficiuꝫ
impēdat̄. ꝛ nō decipiaris:
ꝙ ſi bn̄ficiū abſolutiōis ob
tinuit a quocūqꝫ ſacerdote
etiā ſi nō ſit a ſuo excōmu-
nicatore abſolutꝰ ē. qꝛ i ca-
ſu neceſſitatis quilibꝫ ſacer
dos pōt abſoluere ab oī ex
cōmunicatiōe ꝛ ab oī pctō:
vt in.c.nō dubiū. ꝺ ſen.ex.
Sꝫ ſi bn̄ficiū abſolutionis
nō obtinuit: nec ab excōica
tore nec ab aliquo ſacerdo
te: ſꝫ ſic diſceſſit: poſt mortē
pōt īpēdi: vt diximꝰ. Nec
obſtat illa auctoritas. Ma-
thei.xvj. quodcūqꝫ ligaue-
ris ſuꝑ terrā.ꝛc. qꝛ ꝓlatus
eccl'ie licet nō hēat iuriſdi-
ctionē. ſ. mortuos ꝑ modū
auctoritatiue ꝛ iudicatiue
poteſtatꝭ: hēt tn̄ indirecte ꝑ
modū charitatiue cōmuta
tiōis ꝛ ꝑ modū ſuffragij: vt
videt̄ velle hoſtiēſis in ſua
ſūica de remiſſi. heredes tn̄
ꝑ cēſurā eccleſiaſticā ſunt
ↄpellēdi ad ſatiſfactiōeꝫ: ſi
aliq̄d eis ex bonis excōica-
ti ꝓuenerit. i ſi.c.a nob. ex.
de ſen.ex. hāc materiā repi
es pulchre tactā ī glo. flore.
maioris. vbi agit̄ de ſacro
pn̄ie. ¶ Ab eo debꝫ abſol-
ui mortuꝰ a quo potuit ab-

ſolui viuus in glo. dicti. c. a nobis. ¶ De excōmunicatione inferenda poſt mortē. Nota ꝙ ſi agat̃ cōtra ꝑſonā: tñ poſt mortē queri nō debet excepto i crimine heresis: q2 crimina morte extinguūt̃. xxiiij. d. c. quorūdā. c. Si re⁹ vel accuſator mortuus fuerit. l. j. ⁊. ij. niſi in hereſi: vt dixim⁹: vt in. c. ſane. ⁊ hic in auctē. gazarros. c. de. ſen. paſ. ſi vero agat̃ ꝓpter bona: vel ꝯtra ꝑſonā ⁊ bona: poſt mortē agi pōt. C. ſi pē. appe. mors interue. l. q̃uis. ſi poſt mortē agit̃ de matrimonio ꝓpter bona ſup̃. qui fil. ſūt legiti. c. cāz. ¶ Jtē no. ꝙ ſi corp⁹ excoīcati fuerit humatū in terra ſancta debet exhūari. in. c. ſacris. de ſepul. Sz ſi añquā exhumet̃ abſoluat̃: nō dz exhūari. Si v̄o fuerit hūatū in terra ꝓphana: abſolutiōe data: debet exhūari ⁊ ſepeliri in terra ſancta. xj. q. iij. c. tūc v̄a. ¶ Excoicatio fert̃ i aliquē pro pctō ideo ſemꝑ abſoluat̃ de pctō a ſacerdote poſt abſolutionē ab excōmunione. xxvj. q. vj. c. j.

¶ Due ſunt ſpecieſ

pro quo nota ꝙ ho ſꝫ tho. ſuꝑ. xiij. di. iiij. ſñiaꝝ. ꝑ baptiſmū in eccl'ia ad duo aſcribit̃. ſ. ad cetū fideliuz ⁊ ad ſacramētoꝝ pceptionē. ⁊ ideo aliqs pōt eē extra eccleſiā dupliciter. ſ. ꝑ ſeparationē a pceptiōe ſacroꝝ. ⁊ ſic ē minor excoīcatio. alio mō ꝑ excluſionē a coione fideliū ⁊ a pceptiōe ſacroꝝ ⁊ ſic eſt maior excoīcatio q̄ anathema dicit̃ igit̃ excoīcationis due ſunt ſpecies.

¶ Maior excoicatio: ꝑuat a ſacramētis ⁊ cōſortio hoīuz ⁊ ab ingreſſu eccl'ie: ⁊ m̄ltis alijs de qb⁹. notat̃ i. c. a nob.

ſuper rubrica eiuſdem tituli. ⁊ facit etiam ad hoc. xj. q. iij. c. audi.

Excōicationis ſpēs due.

¶ Due ſūt ſpēs excoīcationis. ſ. maior q̄ dicit̃ anathema. ⁊ minor excoīcatio. vide in. c. engeltrudā. iij. q. iiij. glo. optima ꝑ his i. c. pe. de. ſen. ex. i. c. ſi celebrat. de cleri. ex. mi. ¶ Anathema ſeu maior excoīcatio nō īfert̃ niſi ꝓpter pctm̄ mortale. tñ cēſet̃ medicinalis: q2 ſanat cōtumacē, ⁊ rebellē: ⁊ facit eū obediētē: vt i. c. cū medicinalis. ď ſen. ex. in. vj. ē grauior pena quā eccleſia pōt īfligere: qm̄ ꝯparat̃ morti ciuili: vt notat. ino i. c. cū cōtigat. de offi. delega. ¶ Et nō īmerito morti ciuili ꝯparat̃ excoīcatio maior ſeu anathema. q2 q̄ tali nodo ligat⁹ ē nō eligit̃: nec eligit: ſz ꝓhibet̃ eccl'ie porta: coio ⁊ ſacr̄a: tradit⁹ ē ſathane p̄cibuſqꝫ caret eccl'ie. nec agit. Ac ſibi legitim⁹ ꝓhibet̃ q̄libꝫ act⁹ ¶ Qui pticipauerit cū excoīcatis maiori excoīcatiōe īcurrit excoīcationē minorē: p̄terq̄ꝫ in caſib⁹ cōceſſis a iure: q̄ ſūt ſequētes ꝯtēti in v̄ſib⁹ his. Utile. lex. humile res ignorata. neceſſe. Hec anathema quidē faciūt ne poſ

ſit obeſſe.hij vſus ponūt.de ſē.ex.cū deſideres.i glo.ibi vide ↄ̄clarationē. ⁊.xj.q.iij.c.qm̄ mlt9.vide etiā ↄ̄decla rationē i,ange.ſūma.excōicatio.viij. a.§.v. cū ſequētib9 ibidē vbi ſatis ap te agit. ❡ Excōicatio minor ſepa rat a pceptiōe ſacrorꝝ.de ſen.ex.c.of ficij.v.q.ij.c.pn̄ti.per magrm ſniaꝝ. xviij.di.iiij.⁊ ea.di.p beatū tho.ideo differt ab anathemate ⁊ ab iſta excoi catiōe ſimplex ſacerdos pōt abſolue re abſqꝫ iuratoria captione:mō ſu praſcripto. ſꝫ attēdāt ſacerdotes ꝙ debēt abſoluere penitētē in pmis a ſnīa excōicatiōis minoris:deinde ab alijs pctis. ❡ Et ſi aliqs penitēs te neat aliquo vinclo excōicatiōis maio ris:mittat eū ſacerdos ad ſupiorē,p obtinēda abſolutiōe:niſi piculū mor tis adſit:qꝛ tūc pōt eū abſoluere ipo nēs ei:ꝙ ſi cōualuerit ꝙ ipetret abſo lutionē ab illo ſupiore q̄ tulit ſniam vel prātēꝫ hēt.al. reincidit in ſniam priorē. extra de ſen.ex.li.vj.c.eos.

❡ **Duobus modis infli** git excōicatio tā maior quā minor.

❡ Tā maior quā minor excōmuni catio duobus modis infligit. Aliqñ

el.ij.⁊.c.Si ve.co.ti.xj. q. iij.§.euidēter.

❡ Nō eligitur.⁊c. de malis q̄ inducit maior excōicatio:vide in ſūma an gelica.excōicatio.vltimo. ſatis ad lōgū cū ibi notat.

❡ Nō eligit nec eli git ↄ̄ electi.p totū.ↄ̄ apella. cōlli. ❡ Ecclie porta:qꝛ nō pōt intereē officijs diuinis aut cū alijs in ecclia orare: alias peccat mortalr:nec de bet extra ita ppe ſtare ꝙ au diat.de peni.⁊ remi.c.qꝺ i te.poſſet tñ ſol9 in eccleſia orare. ❡ Cōmunio ⁊ ſacra mēta.vj.q.ij.pn̄ti.⁊.xj.q. iij.Si qs epus.p. magrm. xviij.di.iiij.ſniaꝝ: ⁊ ibi p thomā.

❡ Tradit9 ē ſatha ne.c.audi.deniqꝫ.⁊.c.oīs xpian9.xj.q.iij.⁊.j.cori.v ⁊ cā reddit a magro ſniaꝝ xviij.di.iiij.nā extra ecclīā null9 repit xpm:⁊ ideo dia bolo tradit:q ab eccliaſtica remouet cōmunione.

❡ Precibus caret ecclie.qꝛ de his q extra ec cleſiā ſūt nihil ad nos.xxiij q.j.⁊.ij.⁊.iij.⁊.j. ad corin thios.v.⁊ per magrꝫ.xviij di.iiij. ibi Anathematiza tio.⁊c.

❡ Legitim9 actus phibet.in.c. venerabilem

ↄ̄ exceptio.iij.ca.pia ↄ̄ſideratiōe.iiij.ↄ̄ſideratiōe:vbi eſt text9 notabilis ad hoc Graui9.n.punit excōicat9 q̄ ictu gladij.⁊c. ❡ Nec agit.qꝛ talis excōicat9 age re nō pōt.excōicam9.j.§.credētes.de hereticis.nec ipetrare reſcriptū ad agen dum. de re iudi.c.inter monaſterium. ❡ Utile.lex.hūile.⁊c. Utile.i.ppter vti litatē meā.⁊ excōicati.hoc eſt docēdo ei9 ſalutē:⁊ petēdo ab eo qꝺ mihi debitū eſt in.c.excōicato.⁊.c.ſi vero.de ſen.ex.xj.q.iij.anceſſor.⁊.c.ſe.⁊.c.cū voluta te.⁊.c.reſponſo.de ſen.ex.

¶ Lex. i. ꝓpter eãdẽ legẽ q̃ eſt in viro ⁊ vxore. ita ꝙ vxor pót coicare cũ viro extra. de ſen. ex. c. inter alia. et xj. q. iij. qm̃ multos. tñ vir excoicat⁹ nó teneť petere debitũ mulieri ſed reddere ſm̃ Hugo.

Humile. i. ꝓpter humilitatẽ: ut liberi emãcipati ancille ſui: q teneť reddere opaз ſuis dñis poſſũt participare cũ pře excoicato vel dño. ut in glo. c. cũ deſideres. extra de ſenten. excõmunica.

¶ Res ignorata. ideſt ignorãtia inuincibilis q̃ ſi ꝓuat rõnẽ volũtariaз ⁊ cõtẽpt⁹ excuſat ꝑticipantes cũ excõmunicatis. De materia ignorantie vide. ex. de cleri. ex. ca. aplice. ⁊. xij. q. ij. c. qui ex humanis.

¶ Neceſſe. ut ꝑegrini paupes viatores quos aſtringit neceſſitas emere a talib⁹ excõmunicatis cibaria ⁊ potũ: vl' ſi coguntť dormire hoſpitari cũ ipis: vel cõuerſari. puta in naui ⁊ mari. in. c. qm̃ mlťos abſolutio. xj. q. iij. ⁊. c. inter alia. de ſenten. excõ.

¶ Excõmunicatio. minor ⁊c. a qb⁹ ꝓuet minor excoicatio diciť in textu.

¶ Simplex ſacerdos. ſ. ꝓpri⁹ eps vl' curatus vl' hñs licẽtiã ab eis: vl' papa. ar. ca. nuper. §. in ſecũdo. de ſen. ex. etiã archieps in ſua ꝓuincia: ſз extra ſuaз dioceſim declarať nó licere a iure cõmuni ſeu municipali vel ſtatuto. ⁊ hec diciť excõmunicatio a iure. Aliqñ infligiť a iudice ꝑtãtẽ habente. ⁊ hec diciť ab hoĩe: vel a iudice: de quib⁹ diciť ⁊ notať i. c. nup. de ſen. ex. ⁊ ꝑ totũ. ti. ⁊. ibi doctores.

¶ Quõ vitetur excoicat⁹

¶ Si excoicatus eſt occult⁹: debeo illũ in oculto vitare: puta exeũdo ecclesiam fingendo aliam cauſam: taliter ꝙ non ꝓdã eum. ar. c. Si tãtuз vj. q. ij. et. c. cũ nó ab hoĩe. eo. ti. Et ẽ ille occulte excõmunicatus: qui habeť ꝓ nó excõmunicato: licet aliq̃ pauci ſciãt. ⁊ niſi ſit eius prelat⁹ qui cũ eo cõmunicat. quia talis prelat⁹ tenetur eũ monere: ut eccl'iam exeat ⁊ ſi nó vult: ſi pót probare: debet eũ publice increpare. Si vero ẽ publice excoicatus puta qꝛ cõmuniter ſcitur: ſic debet eũ publice euitare. vnde ſi intrat eccl'iam cauſa orandi vel audiẽdi diuina debet eũ publice monere: ut exeat. ꝙ ſi nolit: pót ad precептũ ſacerdotis violẽter eijci: ſi modo nó imineat periculum effuſionis ſanguinis: vel ſaltẽ debẽt de eccleſia ipſi exire. ¶ Et ſi ſacerdos icepta miſſa perpẽdit ibi excoicatum eſſe: ſi eſt occultus nó debet dimittere officiũ vij. q. j. nihil. limita niſi ſit prelat⁹ ſuus: ⁊ poſſit hoc probare: qꝛ tunc faci

et ut dictū ē ſupra proxime. Si ē publice excoicatus moneat eū: ut exeat ꝙ ſi nō vult exire: ⁊ ſacerdos nondū inchoauit canonez: debet dimittere miſſam. ar. c. Omnis. xxiiij. q. j. ⁊ hic noie canonis intelligo: a. Te igitur et vltra ſm Archi. in. c. de hymnis. de cōſe. di. ij. q̄zuis dñs. Alex. vincē. in. c. cū Marthe. de cele. miſſa. recitat. Hoſtiē. Inno. tenere ꝙ canō incipit a verbis cōſecratiōis. Si vero inchoauit: proſequat̄ vſqz ad ſumptionē ſacramēti: qua facta: iterum moneat eum: ut exeat. ꝙ ſi non vult exire dimittat poſtcōmunionē: ⁊ in ſacriſtia eā dicat. Sic habet̄ in Angelica ſūma. Excōmunicatio. viij. §. xxj. Mortuus qui ſigna contritiōis oñdit abſoluat̄. ut in. c. a nobis. el. ij. de ſen. ex. Et non niſi ab eo q̄ de iure poterat. vl' de ei⁹ mādato. ut i dicto. c. Sz nūquid exhumabit̄ corp⁹. R. ꝙ nō: ſi ē ſepultū in eccl'ia. Alias ſic: et ſepeliet̄ in eccl'ia. Et de iſta materia vide i. d. c. a nobiſ. el. ij. p doctoreſ

¶ Solet plerūqz euenire ꝙ aliquis eſt excōmunicat⁹: ⁊ in articulo mortis: qñ cōmode nō pōt haberi iudex qui tulit ſnīam: fuit abſolut⁹ per ſimplicē ſacerdotē: et ſic deceſſit ex hac vita: ita ꝙ nō potuit adire eū a quo fuerat excōmunicat⁹: ſicut fuit ſibi in intellige niſi duz viſitat. ut in. ca. ppetuo. de cēſi. li. vj. ergo multo min⁹ alijs licet. concor. Inno. et Hoſtien. in. dicto. c. nuper.

¶ Tā maior q̄z minor ⁊c. ꝙ duob⁹ modis infligat̄ excoicatio ſatis patet

¶ Dicit̄ excoicatio a iure. de qua ut magis ſuccincte videas. vide in ſumma āgelica. Excoicatio. v. vj. vij. ⁊ p Ho. li. v. de cleri. excom. miniſ. ⁊ extra de ſen. ex. et ibi abbatē ſiculū. ⁊ magiſtrū ſnīarū. di. xviij. ⁊ ibi theologos. ¶ Et nota ꝙ dixi ꝙ excoicatio minor priuat a ſacris tm̄. Intellige pcipiēdis nō miniſtrādiſ c. Si celebrat. de cleri. ex. miniſ. Et etiam ab electiōe paſſiua: vñ reddit ipſuz excoicatū ihabilē ad q̄ɔcūqz bñficiū eccliaſticū cōſequēdū. ut notat̄ in. ca. Si celebrat. de cleri. ex. miniſ. vnde dicit Inno. ibidē: ꝙ nec dignitatē aliquā cōſeq pōt niſi ꝑus abſoluat̄: etiā ſi eligentes hoc ignorant. ut tenet gloſa ibidem.

¶ Periculū mortiſ adſit nā tūc q̄libet ſacerdos pōt abſoluere ſm Inno. in c. a nobis. el. ij. ⁊. c. ſacris. de ſentē. ex. Et hoc idē dic qñ aliqs excoicat⁹ tenet̄ aliquo legitimo impedimēto ⁊ ceſſante piculo vl' impedimēto: eat ad eū q hēt ptātē abſoluēdi offerēdo ſe pere ei⁹ mādatis: qđ ſi nō fecerit reincidit i eādē ſnīaz i quā

p̃us lapſus erat innodat⁹. de hoĩ.c.de;cetero.ꝺ ſen. ex.ꝛ in.c.eos.li.vj. ¶ Legitimū ip̄edimētū ē oē qđ arbitrio boni viri legitime impedit: puta: qꝛ hēt capitales inimicitias. ut.in.ca. eos.de ſen.ex.li.vj.et in decretalib⁹.de ſen.ex.c. de cetero. vl' legitimū ip̄edimentū ē: qñ hoies ſūt ſenes valde: qꝛ tunc abſolui poſſunt ſm Inno.et Hoſti.in.c.q̃uis. vl' qñ ē paup nō mēdicās viuēs ex artificio qđ in via exercere non pōt ꝛ ſimilib⁹.de qb⁹ impedimētis vide in ſūma Ange. Excoicatio.v.§.l.ꝛ abſolutio.iij.§ xvj.ꝛ p ſūmā petri de tarātaſio. Mulieres abſoluunt ꝛ alie pſone valitudinarie: q̃ ſui iuris nō ſūt: ut p̃ui: et delicati. ut in.c. mulieres. de ſen.ex.ꝛ in.c. Ea noſcit etiā de ſen.ex. qđ loquit de ſene ꝛ infirmo ꝛ mutilato.

Interdictū dꝛ ab īterdico.cis. qđ idē ē qđ p̄hibeo.ꝛ ſic p̄tinet ad int̃dictū iuriſ canonici ex quo int̃dicit adminiſtratio aliquoꝝ ſacroꝝ: ꝛ celebratio diuinoꝝ: vl' executō aliquorū ſpūaliū ſm Inno.ꝛ ſic ē eccl'iaſtica cēſura. Aliqñ dꝛ int̃dictū.i.int̃ duos datū vl' int̃ duo dicta.ut iſtitu. de i t̃dicto.i p̄n. Et iſto mō accipit int̃dictū a lege ciuili ſiue a p̄tore. Et q̃dā ſūt publica ꝛ iſta ſūt.ix.q̃dā ſūt p̃uata. ꝛ hec ſūt.xxviij.ꝺ qb⁹ vide glo.ꝛ docto.ꝺ c.ī poſſeſſiõis ꝛ p̄prietatꝭ.ꝛ i.c. Itē cū qs.

iūctū p ſacerdotē iuxta tenorē.c.eos ꝺ ſē.ex.li.vj.ꝛ.c.ꝺ cetero.i ꝺcı et alib⁹ ꝺ ſē.ex. ꝓpt̃ qđ aliq̄s dubitabit. vtrū ſit neccē ꝙ p⁹ mortē abſoluat̃ p ſupiorē vl' de ei⁹ mādato. cui hoc rñſū ē de iure ꝙ nō neceſſe ē abſoluat̃ p latorē ſnīe vl' de ei⁹ mādato. qꝛ iā p ſacerdotē ē abſolut⁹. Attēde ꝙ ſacr̃a atq; ſepultura eccl'iaſtica ei nō denegāt̃: ut extra ꝺ ſepul.c. prochiano.ꝛ i.c. l'r̃is de raptori. Sꝫ heredes cogūt̃ ad ſatiſfaciēdū ꝓ eo: vl' hi ad quos ei⁹ bona puenerūt.ut i.ꝺ.c.ꝛ i.c.a nobis.el ij.de ſen.ex. ¶ Cōſuetudo tñ ē in dioceſib⁹ multis: ut tales ī cimiterio nō ſepeliant̃ niſi p̄ri⁹ hita licētia dioceſani vl' ſui official'. Cui⁹ ꝯſuetudinis rō ē qꝛ per hāc viā facili⁹ poſſunt cōpelli heredes ad ſatiſfaciēdū. hoc ponit Ricar.iiij.ſen.di.xviij.ar.ix.q.j.

¶ Interdictū. ſuſpēſio.

¶ Ultra excoicatiõis ſnīaꝫ ſūt ſentētia interdicti ꝛ ſnīa ſuſpēſiõis. ut in.c.p̃nti.li.vj.ꝛ ꝯueniūt cū excoicatiōe ꝛ ei ī aliqb⁹ pariſicant̃. ꝓcedūt eni a ptāte clauiuꝫ. Sꝫ differūt.qꝛ ſnīa excoicatiõis nō fert̃ ī locū ꝛ vniuerſitatē: ſꝫ bene interdictuꝫ.i.c. Si ciuitas li.vj. Itaq; interdictū ꝛ ſuſpēſio metuēda ſūt: ꝛ p̃uanda: q̃ꝫuis ſint pene leuiores. de qb⁹ habet̃ de officio dele.c.ſane.ꝛ.xxiiij.q.j.c.miror nullus.

de reſti.ſpo. Et qꝛ ꝺ hiſ nō ē p̃ntis ſpeculatiõis tractare: vide: ſi placet: i ſpeculo eo.ti. Attēde ꝙ hic ſolū agit̃ ꝺ interdicto p̃mo mō dicto nec etiā hic dicem⁹ ꝺ interdicto quo aliqđ p̃ticulare ſpāle int̃dicit̃ puta cū qs īt̃dicit̃ ab officio vl' a bñ

ſi cio ⁊ huiuſmõi. q2 ꝺ hoc agiᷓ i ſũma an. vbi ꝺe ſuſpẽſiõe. Sꝫ hic tractabiᷓ ꝺ i terdicto: ex quo i aliq̃ ꝉra vl' eccl'ia vl' aliq̃ ꝑſone ĩterdicũᷓ a celebratiõe diuinoꝝ ꝑceptiõe ſacroꝝ aliquoꝝ pulſatiõe cãpanaꝝ ⁊ ceteris. ꝺe qb⁹ ꝺr i ſũma an. inꝉdictũ. v. ¶ Spẽs inꝉdicti ſũt due. Una hoiuꝫ. alia locoꝝ. Inꝉdictũ hoiuꝫ. Aliud generale: Aliud ſingulare. Gñale eſt cũ interdiciᷓ populus Regni caſtri. vl' ville vl' ciuitatis. Et cũ iterdiciᷓ ppl's. vl' vniuerſitas: tũc nec loc⁹ nec cler⁹ eſt interdict⁹. Itẽ ſm Calderi. nec ꝑſone eccl'aſtice q̃ ex toto ſũt trãſlate in eccl'iaꝫ. q2 ꝺe ppl'o nõ ſunt. xij. q. ij. duo ſic qñ interdiciᷓ cler⁹ tm̃: nõ ẽ interdict⁹ ppl's: nec vniuerſitas vl' cõe q2 ſũt diuerſa ppl's ⁊ cler⁹. ꝺ ſen. ex. ſi ſñia. li. vj. vñ clici pñt celebrare ſic p⁹ ſm Jo. Andre. i. ꝺ. c. ſi ſñia. ſ. alta voce. pulſatis cãpanis: iterdictis tñ excluſis. q2 ꝓhibitio. c. qꝺ i te. ꝺ pe. ⁊ re. ⁊. c. nõ ẽ vob. ꝺe ſpõ. ⁊ moderatio. c. alma. ꝺ ſe. ex. li. vj. Intelligiᷓ qñ loc⁹ ẽ iterdict⁹ ⁊ nõ exp̃ſſo loco i ſñia inꝉdicti: nõ hꝫ locũ ceſſatio diuinoꝝ ⁊ alia q̃uiſ ſit gñiale. Cal. tñ tꝫ ꝙ ꝺꝫ ſuari moderatio. ꝺ. c. alma. Itaq3 ſm ãge. ſũmã iterdictũ. ſ §. j. clici pñt celebrare ſic ꝓus. Et i iſto caſu admittũᷓ oẽs q nõ ſũt ꝺ ppl'o illo ⁊ nõ ſũt cã inꝉdicti. Tenet Archi. i. ꝺ. c. ſi ſñia. ⁊ fe. ꝺe ſe. ꝯſilio. lxx. Sil'r ſm Calde. illi pñt admitti q ꝺe illo erãt ppl'o: ſꝫ domiciliũ trãſtulerũt. Aſteñ. tñ. li. vij. ti. xvj. tenet ꝙ nõ: niſi abſoluãᷓ: ex quo ſemel fuerũt iterdicti. Sꝫ dictũ Calde. affirmat Ange. ſũma eẽ veri⁹: ⁊ ſeqᷓ. Gemi. i. ꝺñic⁹ ꝺe ſctõ Gemi. i. ꝺ. c. ſi ſñia. Et etiã abſẽtes excuſãᷓ donec ſciãt. c. ap'lice. ꝺ cleri. ex. miniſ. poſtq3 ſciũt teneᷓ ſuare. ¶ Sigulare interdictũ hoiuꝫ diciᷓ cũ aliq̃ certa ꝑſona interdiciᷓ vl' etiã incerta: ut cũ diciᷓ. Qui fecerit ſic ſit interdict⁹ ip̃o facto: ⁊ iſti quocũq3 vadũt. ſũt ſẽp interdicti: niſi abſoluãᷓ: ſi interdictũ nõ ẽ ad tp̃s. vñ aduerte ⁊ nota bene ꝙ tales interdicti ſiue gñal'r ſiue ſpãl'r vl' ſingulariᷓ nõ pñt exercere aliquẽ actũ ꝯceſſoꝝ tp̃e interdicti. ꝺ qb⁹ lati⁹ i ſũma Ange. vbi ꝺe interdicto. ¶ Interdicti gñaliᷓ ſpãliᷓ vl' ſingulariᷓ: vitãdi ſũt ſm Ho. Inno. ⁊ Ber. i diuinis officijs qñ ꝓꝑo noie ſeu alia certa locutiõe p ſñiaꝫ ſũt deſignati. Alij ãt nõ ſũt vitãdi niſi a iudice ſpecificẽᷓ: niſi eoꝝ offẽſa p quã ſũt interdicti eẽt mltũ notoria: ita ꝙ nulla tergiuerſatiõe poſſet celari. c. tua nos. ꝺe cohabita. cle. ⁊ mulie. Sꝫ tu dic ut i An. ſũma. excoicatio. viij. §. iij. ¶ Tp̃e iterdicti gñal' locoꝝ vl' ſpãlis vl' ſingularis celebratio officioꝝ diuinoꝝ ⁊ miſſarũ i eccl'ijs ⁊ monaſterijs admitti

⁊ iſte ſñie ſũt timẽde. q2 imediate inficiũt aiaꝫ. iõ trahũt ſecũ executiõeꝫ ſiue iuſte ſiue iniuſte late i. c. ſñia paſtoral'. xj. q. iij. ex ꝯcilio Antiocheñ. ⁊ ſm btũm. Tho. ſup. xviij. di. iiij. ſen. ⁊ in. ca. Paſtoralis. ꝺe appellatio. ¶ Hic excipiunᷓ duo caſus: qb⁹ ſñia iniuſte lata nõ ẽ timẽda. Primus: ſi ſñia ẽ lata poſt appellatiõeꝫ Scꝺus ſi ſñia cõtinet errorẽ intollerabilẽ: ⁊ hoc intellige cũ ꝺe his ꝯſtiterit. Uñ diciᷓ error intollerabil': ſi aliq̃s excoicaᷓ: q2 nõ furaᷓ: vl' mechaᷓ: vl' q2 nõ vult incidere in hereſim. ⁊ ſic ꝺe ſimilib⁹ erroꝛib⁹. in. c. per tuas. extra. ꝺe ſen. ex. Quidã apponũt ſi ꝑlat⁹ precipiat ſub pena excoĩs aliqꝺ impoſſibile. Itẽ qñ aliquis excoicaᷓ pro in

fe. de. s.
federicus de
Senis

tur ſicut ſiebat ante cū iſta modificatiōe.ſ.voce ſubmiſſa:ianuis clauſis. cāpa
nis nō pulſatis.excōmunicatis ⁊ interdictis excluſis.i.d.c. alma.§. addicim⁹
Aduerte tñ ꝙ iſtud.c.alma loqͥ̄ de generali ⁊ ſpeciali interdicto tā hominū ꝗ̄
locoꝝ:nō de ſingulari iterdicto alicui⁹ eccl'ie ſm glo.in.d.§.addicim⁹. ⁊ ideo
ibi nō poſſet celebrari. qđ
nota bene.q₂ pauci aduer-
tūt. ¶ Qui poſſint admitti
tpe interdicti vſus eccl'ie ap
probat⁹ docet:ideo ptrāſeo
rogās aduertāt ſacerdotes
ꝙ olim frēs ⁊ ſorores ſācti
franciſci nō admittebanť ſi
ne excōmūicatiōe:nūc idul
to vel extrauagāti ſixti pō-
tificis.iiij.admittūť. ¶ Fe-
neſtra vel oſtiū aperiri non
pōt:vt videať eleuatio cor
poris xp̄i.nec pax extra por
tanda eſt nec poſt euāgeliū
ad offertoriū aliqs admittiť
Ad p̄dicationē vero admit
tūť oēs licet ſint excōmuni
cati.vt in.c. Reſponſo.de
ſen.excōmunicationis iun
cto.c.epus nullū. de cōſe.
di.j. ¶ Suſpenſio eſt que-
dā eccleſiaſtica cenſura qua
interdicitur aliquod offici
um vel exerciciū cōpetens
certe pſone eccleſiaſtice ali-
quando a iure aliquando
a iudice prolata.elicitur.ex
glo.in.c. ad reprimendam
de offi.ordi.⁊ in clemē.cu-
pientes.de penis. ¶ Licet
glo.in.d.c.cupientes mul-
tos numeret caſus:quibus
a iure incurritur aliqua ſu
ſpenſio. Angelica tamē ſū-
ma eos reducit ad .xxxviij.
qui pertinent ad ſuſpenſio
nem maiorem:que proprie
dicitur ſuſpenſio. ideo ibi
eos vide. ⁊ de hoc vide omnes doctores allegatos ⁊ alios latius. quia ſumma
tim ſatis diximus.

debitis exactiōib⁹. extra de exceſſi.
prela.cū ad quorūdam. Nota ꝙ ſen
tētia trib⁹ modis diciť iniuſta in.ca.
ep̄s preſbyter.§.ſi ergo.xj.q.iij. Pri
mo modo ex animo:cum iudex malo
zelo pronūciat. Ex cauſa: cum certa
cauſa non ſubeſt ⁊c. Ex ordine:cum
pretermittiť ordo iuris.in.c.non dz
xj.q.iij. vbi diciť ꝙ iniuſta ſnīa nullū
alligat apud deū: ſi de hoc cōſtiterit
In oībus his ſentētijs caueať cōte-
ptus.xj.q.iij.c. Nemo enim cōtēnat
vincula eccl'iaſtica. nam non homo
eſt qui ligat ſed chriſtus.

¶ Capitulum.xxviij.

¶ Quid ſit confeſſio ⁊ qualis debeat eſſe.

Confeſſio ſacramē-
talis ſm Hoſti. ē le
gitima coram ſacer
dote pctōꝝ ſuorum
declaratio. vel ſm.
Directoriū ꝯfeſſio
diciť quaſi ſimul vel ex toto: vel vn-

diqȝ faſſio. Naꝫ ſi ē ſnīa ſic cōfeſſio q̄ generat ſnīaȝ debet eſſe certa. vnde in.l.certuȝ.ff. de cōfe.c. certū.inquit cōfeſſus pro iudicato erit. Ut aūt legitima ſit cōfeſſio decem ⁊ ſex hēbit cōditiones ſm Tho.in.iiij.di.xvij. ⁊ coīter ſm theologos ibidē. prout in his verſib⁹ cōtinent̄. Sit ſimplex. humilis cōfeſſio.pura.fidelis. Atqȝ freq̄ués.nuda.diſcreta.libēs.verecūda. Integra. ſecreta. lachrymabil̄. accelerata. Fortis:⁊ accuſans:et ſit pere parata. Quas Ricardus exponit in.iiij.di.xvij.ar.iij.q.vlti. Simplex.i.ut nihil admiſceat̄ qd̄ non facit ad pcti quātitatem.qꝛ ſimplex dȝ eſſe.i.ſine plica ſeu ſine fallacia duplicitatis.ita ꝙ nō recitet in cōfeſſione niſi id qd̄ pertinet ad declarationeȝ ſui pcti ⁊ etiā quātitatē. Humilis.ſ. in verbo ⁊ ſigno: ita ut ſe miſerū cognoſcat ac pctōrem ſine fictiōe. Pura.i.recta intentiōe.facta.i.ut nō reputet̄ bonus vel laudet̄ ab hoībus. Fidelis. i. vera ut nihil de falſitate admiſceat̄ Frequēs.i.ſepe cōfiteat̄.qd̄ valde ē vtile. Iſtud tn̄ ē de bene eſſe cōfeſſionis:⁊ nō de neceſſitate. Nuda non inuoluta verboꝝ obſcuritate. Sȝ dicat verba ut ītelligat̄ peccatū ſuū cum circūſtantijs ſaltē neceſſarijs. Diſcreta. ut maiora cū maiori

¶ Siplex humilis. Declarationē harū pticularū vide in ſūma Antonina deſecerūt dicta. parte.ij.⁊ S. Tho.in.iiij.di.xvij.et Ricardū ⁊ oēs theologos. ⁊ de pe.di.j.ij.iij.et in gloſa floreti maioris et minoris.⁊ per Hoſti. et in manipulo curatoꝝ: vbi agit̄ de confeſſione.in.c. qualis debet eſſe confeſſio.

grauitate: vl' nō plura ſimul: ſʒ diſtincte loquēdo ⁊ dicēdo numerū ſi fieri vel ſcire pōt: vel etiam ut diſcreto ⁊ ſuffici enti confeſſori cōfiteatur pctā ſua. Libēs. nō neceſſitate ſʒ libera volūtate. Verecūda nō iactātia plena. Integra: ut nullū retineat de his que cōmiſit. Secreta. non publica. Lachrymabil: ex dolore cordis dolēdo de cōmiſſis: ⁊ deteſtādo ea saltē intellectu rōnis. Accelerata. ne nimis prologet: ſʒ q̄ʒ citiꝰ pōt cōmiſſo pctō cōfiteat: hoc tn̄ eſt de bene eſſe. Sed acceleret quicūqʒ de bono cōcilio: ⁊ cū dolore cordis q̄ʒ citius pōt cōfiteat. ⁊ ad minus ſemel in anno non dimittat. ſ. in q̄dragesima. ut in. c. Oīs vtriuſqʒ ſexus. de peni. Fortis: ne et vere aliquid dimittat. Accuſans ſe ⁊ nō alios: nec in cōfeſſione ſe excuſet ⁊ alios culpet. Parere parata. ſ. ad obediētiaʒ cōfeſſoris ſcilicet ad implere pn̄iam ſibi iniunctā: ⁊ facere ea q̄ hēt neceſſario facere: ut aliena reſtituere ſi hēt ⁊ huiuſmōi. ¶ Ricardus vbi ſupra dicit prefatas conditiōes nō eſſe oēs de confeſſionis neceſſitate: ſʒ quaſdā de cōgruitate. Quapropter multas circa hoc queſtiōes inſeruit frater Angelꝰ in ſua ſūma: ibi eas vide ſi placet: vbi de cōfeſſione ſacramētali agitur. ¶ Attēde ꝙ de pe. di. j. c. quē penitet. dicit ꝙ quilibet p ſe confiteatur pctā ſua ſacerdoti qui ſciat ligare ⁊ ſoluere: nō per nūciū: nō per ſcriptuʒ. ut. xxxv. q. qualis ſʒ viua voce: cū dn̄s dixerit leproſis. ite et oſ̄dite vos ſacerdotibus. Dicitur etiaʒ in dicto. c. ꝙ qui ſacerdotis copiā nō hēt cōfiteatur proximo qꝛ ex deſiderio ſacerdotis veniā cōſequet. Sʒ an hoc ſit neceſſarium vel nō ſupradictum eſt.

¶ Nō per ſcriptuʒ. ſed ſi quis: ut magis recordet: ſcribit pctā ſua in charta: ⁊ ea ipſe legit corā ſacerdote: laudabile eſt. quia tūc ſuo ore pronūciat et confitetur. Manipulus curatorum hoc dicit.

¶ Capitulum. xxix.

¶ De qualitate confeſſoris.

Ebet ſe &c. De ꝯditiõib⁹ boni cõfeſſoris vide btũ Tho. in. iiij.
d di. xxj. q. iij. argumẽto pmo. &. q. j. et de interroga
tiõib⁹ per eũ faciẽdis. & in Manipulo curatoꝝ. & in. li. dicto deiece
rũt. pte pma. Et in ſũma Angelica. Cõfeſſio. iiij. & in eadẽ. vbi de interrogatio
nib⁹ agit. Sʒ hic aliqualr
declarabo particulas in tex
tu poſitas.

Ebet ſe ita confeſ
ſoꝛ diſponere erga
deũ & penitentẽ: ut
ſit blãdus. prudẽs.
verax. pi⁹. equ⁹. ſit
hoꝛtatoꝛ. querens.
terrẽs. puniẽs. mala ſoluat. Poſtea

¶ Blãd⁹. ſ. moꝛe medi
ci infirmo ſe
cõpatiẽtis et blãdis verbis
ſanitatẽ pollicẽtis. ſic cõfeſ
ſoꝛ dʒ pctõreʒ verbis blan
dis allicere. ut facili⁹ pctõꝛ
detegat moꝛbuʒ. & pponat
beneficia q̃ xps ei intulit in
paſſiõe ſua & alibi. et ꝙ xps
venit vocare pctõres. & ꝙ pctõres poſt cõuerſionẽ ad deũ magis diligunt. vt in
maria magdalena: latrone: petro: patet & dõ. Exponat deinde confeſſoꝛ pctõri
miam dei. Suadeat ꝙ nõ verecũdet: qꝛ ipſemet cõfeſſoꝛ ẽ magis pctõꝛ q̃ ipſe pe
nitẽs: & ꝙ ꝯfitet ei ſicut tenẽti locũ dei: & ꝙ ipſe ꝯfeſſoꝛ pus pmittet ſe interfici q̃
detegere culpã vl' pctm̃ ipſius penitẽtis. Et ſi ex his & ſimilib⁹ nõ vult pctõꝛ cõ
fiteri: tũc ꝯfeſſoꝛ pponat ei terroꝛẽ iudicij & q̃ta mala pata ſũt pctõrib⁹. Dein
de audiat ſimplr ei⁹ cõfeſſionẽ: nõ expuendo: nec aliqd aliud ſignũ abhomina
tiõis faciẽdo etiã ſi enoꝛme pctm̃ ſibi audiat a pctõꝛi manifeſtari: ſʒ poti⁹ cũ mã
ſuetudĩe audiat oĩa. ¶ Prudẽs. ita ꝙ prudẽter ſe hẽat attrahẽdo. Interro gã
do diſcrete pctõreʒ nõ deſcẽdẽdo nimis ad pticularia & verecundiã ab eo amo
uẽdo: & pñiam ſalutarẽ ei iniũgẽdo. ¶ Verax. ita ꝙ veraciter ſe hẽat erga pe
nitẽtẽ nõ ad modũ adulatoꝝ. ¶ Pius. cõpatiẽdo ſe pctõꝛi: & cõſolãdo eũ: &
ſalubꝛiter cõſulẽdo ſaluti aĩe ei⁹. ¶ Equus. hoc ẽ plenus iuſticia & equitate.
¶ Hoꝛtatoꝛ. ita ꝙ hoꝛtet pctõrẽ ꝯfiteat libere: et debite: ut ẽ illi neceſſariũ
¶ Querẽs. interrogãs penitẽteʒ de pctis ſuis. qꝛ interrogati
ones in cõfeſſiõe faciẽde ſũt a cõfeſſoꝛe per textũ Auguſtini. de peni. di. vj. c. j.
vbi dicit. Diligẽs inquiſitoꝛ: & ſubtilis inueſtigatoꝛ ſapiẽter & quaſi aſtute inter
roget qd foꝛſan ignoꝛat vel pꝛe verecũdia velit occultare. hec ille. Et nota ꝙ cõ
feſſoꝛ tenet ſub pena pcti moꝛtalis eas interrogatiões facere quas cognoſcit ne
ceſſarias ꝯfitẽti pꝛo validitate cõfeſſiõis hñs pbabilẽ opinionẽ ꝙ cõfitẽs ex obli
uiõe vl' ignoꝛantia ſeu negligentia obmittit. ar. c. Sit rectoꝛ. xliij. di. Secus eẽt
qñ hñs pbabilẽ opionẽ ꝙ ꝯfitẽs talia ſcit & aduertit: qꝛ ſic põt credere eũ vl' nõ
cõmiſiſſe vl' alias ꝯfeſſuʒ fuiſſe. & ſic nõ tenet interrogare niſi foꝛte videret ꝙ ex
verecũdia nõ auderet dicere. Dimittere aũt iterrogare: ut dicit frater Angel⁹:
ex inaduertẽtia aut obliuiõe: nõ ẽ pctm̃. Dimittere aũt interrogatiões facere ex
negligẽtia quas ꝯſciẽtia faciẽdas de neceſſitate dictat: videt moꝛtale. ſm ꝙ tra
ctat ſũma Ange. vbi de negligẽtia. §. j. Multo magis qñ ſciẽter dimittit videt
moꝛtale. ¶ Terrẽs. ſ. poſt bene auditã cõfeſſionẽ timoꝛẽ inferẽs de cõmiſſis:
ut de pteritis doleat: & futura cõmittere fugiat. ¶ Puniẽs. ſ. iponẽdo pñiaʒ ſa
lutarẽ vl' ſaltẽ eã inſinuãdo. ¶ Mala ſoluit. i. p pctis abſolutiõis bñficiũ im
pẽdit: vñ neceſſe ẽ hẽat ptãtẽ abſoluẽdi. itaꝙ ſit pp⁹ ſacerdos vl' hẽat auctoꝛitatẽ

qȝ tūc ꝓpriꝰ ſacerdos ē. ⁊ ſi audiuit pctā reſuata ſupio ribꝰ ꝙ hēat caſus ſupioris. alias mittat̄ penitēs ad ſupi orē: vel ipſe ſacerdos ſi pōt eat ad ſupiorē ut diximus.

Sit tacitꝰ. ita ꝙ nū q̄ȝ reue let pctā. nā alias deponitur ⁊ pegrinꝰ fit. ut in. ca. Ois. de peni. et re. De hoc vide Tho. vbi ſupra. ⁊ oīes do ctores. vñ aduerte ꝙ in tā tū debet ſacerdos eſſe ſecre tus: ꝙ etiā ſi iuramentū re cipiat̄ ab eo ſup crimine qđ audiuit in confeſſiōe tm̄: ꝙ pōt et debet et tenet̄ iurare ſe nihil ſcire. intelligitur ut hō: vl' per modū quo debe at teſtificari. Ita ꝙ nullo mō dicturꝰ ē: etiam ſi ſit cri mē hereſis. Sȝ in crimine hereſis. ut dicit Ray. ibit ſacerdos ad ep̄m vl' inquiſi torē: et dicet ei. Uigila ſup gregē tuū. lupus ē in grege tuo. Sȝ ſi cōfitēs ea que di xit in ꝯfeſſiōe reuelauerit ſa cerdoti extra cōfeſſionē tan q̄ȝ homini: tūc pōt ea dice re: ut hō: nō ut confeſſor.

Ut nō ſit in pctō mortali: vñ cōfeſſor exiſtēs in pctō mortali qñ abſol uit penitētē: niſi de ſua cul pa mortali peniteat graui ter peccat ſm̄ bonā vēturā in. iiij. di. xix. Immo mor taliter ſm̄ Directorium. ti. xv. li. j. ar. dicti. c. j. Et vi de in ſūma Angelica. Cle ricus. viii. §. j.

Scia ſuffultus.

ſit tacitus: ut crimina ſibi confeſſa ⁊ manifeſtata penitus celet. Sit pre terea Cōfeſſor bonitate vite decora tus. ſ. ut nō ſit ĩ pctō mortali. de pe. di. vj. c. j. Sit ſcđo ſcia ſuffultus. Sit tertio charitate erga penitētem ple nus: ut eū interroget et inſtruat. de pe. di. v. ca. j. Habeat quarto pietatē in cōpatiēdo pctōri: benigne eū cō ſolādo: infūdēdo vinū ⁊ oleū: ut dici tur in dicto. ca. Ois. ut potius velit ſaluū in purgatorio q̄ȝ nimiā pniam imponēdo deſperatū in inferno. nec exigat iuramētū vel promiſſioneȝ a penitēte: niſi in caſibꝰ in quibus ius ita vult. etiā ſi videat ꝙ nō implebit Habeat quinto et vltimo ſacerdos ip̄e ptātē abſoluēdi: de quo iā dixi mꝰ: q̄s hēat ptātē abſoluēdi: ⁊ q̄s ſit ꝓprius ſacerdos. Dirigat tandē cō feſſor penitēteȝ in viā ſalutis: aliter enī preuaricat̄ p̄ceptum illud. Dili ges primum ſicut teip̄m. Nō tñ de bet eſſe ꝯfeſſor nimis ſcrupuloſus in interrogādo oia que poſſibile eſt cō miſerit pctōr: ſȝ ſolū circa ea interro gabit: q̄ probabil'r credit cōmiſiſſe. ita ꝙ ſcđȝ Aſten. ĩterrogabit de pec catis: nō de fabulis ⁊ alijs mūdanis de pctīs: intellige conſuetis. qȝ de in cōſuetis general'r ⁊ a longe. deinde ne deſcēdat nimis ad p̄ticularia car

nis: q͛ vt dicit̃. iij. ethicoꝝ. Delecta bilia q̄nto magis cōſiderantur: tāto magis ſūt apta mouere ⁊ nocet talis interrogatio ⁊ cōfeſſori ⁊ cōfitenti. Sufficit enī habere vltimā ſpeciem pctī in huiuſmodi ⁊ circūſtātiaſ q̄ ca dūt ſub ſpeciali ꝓhibitiōe: ⁊ a lōge ⁊ cū verbis honeſtis: vt nullo mō deſ cendat ad alia ſpecial'r. puta mulier confitet̃ ſe eſſe cognitā extra vas de bitū. tūc ſacerdos nō q̄rat in quo lo co, q͛ tunc magis eſſet cōtaminator quā cōfeſſor: ſic interrogādo ꝓpter delectationē. Fiant deinde interro gatiōes ſcʒ de trāſgreſſione precep torū. de cōmiſſione ſeptē pctōꝝ mor taliū. ⁊ de abuſione quiqʒ ſenſuū: et de circūſtantijs mutantibus ſpēm ⁊ aliq̄n aggrauantibꝰ. ⁊ general'r de il lis. que coīter contigūt. Preſbyter parrochialis parrochianos ſurdos mutos. furioſos ⁊ huiuſmodi cona bitur iuxta poſſe ſuū inducere ad pe nitentiā ꝯtritionē ſcʒ ſignis ſcriptis aut nutibꝰ. ⁊ huiuſmodi. ⁊ ſi nō pōt ꝓficere oret deū ꝓ ipſis: ⁊ faciat ora re pplm: vt dn̄s eos illuſtret. ⁊ cū ni hil omiſerit de cōtingentibꝰ: nō im putabit̃ ei. facit de ꝯſe. di. iiij. Solet q̄ri. ⁊ lxiij. di. epheſis. Si eger p̄ſby terū petat: ⁊ ante q̄ʒ veniat loque lam perdat vel furioſus fiat: tūc pre

ſ. tanta ſm̄ bonā venturaꝫ in. iiij. di. vij. ⁊ ellicit̃. ex. c. nulli ſacerdotū. xxxviij. di. q̄ ſciat diſcernere in pctīs cōmunibꝰ qō veniale ⁊ qō mortale. ⁊ q̄ ſciat ſemꝑ ad que peccata ſua ptās ſe pōt extendere. Ratio q͛ alia pe nitētia pro mortali. alia ꝓ veniali eſt īponēda. qm̄ ſi aliqō genꝰ peccati eſt ad qō nō pōt manū extēdere: niſi hoc cognoſceret: in piculū aīe eiꝰ ⁊ ꝯfitentiū audiret cō feſſiones. vide de hoc in ſū ma defecerūt parte. ij. ⁊ in angelica. Cōfeſſio. iiij. ⁊ de pe. di. vj. c. oportet. ⁊ tho. in. iiij. di. xvij. in expoſitio ne littere.

¶ Charitate. ex qua tenet̃ in terrogationes facere: vt di ximꝰ in gloſa. huius preſen tis capituli.

¶ Fiāt interroga tiones. vide in defecerunt. vbi agit̃ de modo interro gādi pctōreſ ⁊ angelica vbi de interrogatiōibꝰ. vbi ad plenū cū notatis ibidem.

¶ Preſbyter in ange lica la tius. Confeſſio. iiij. §. vij.

¶ Si eger. in. d. ſūma ⁊ loco. §. viij. de hac materia dicet̃ infra in notabili quo inſtru untur ſacerdotes quomo do ſe debeant habere erga infirmos.

¶ Confeſſoꝛ. vide la tiꝰ hoc i ãgelica. Cõfeſſio. iiij. §. xiij

V T reminiſcaris: m̃lti doctoꝛeſ cõpoſuerũt tractatꝰ oñdẽtes mõ ſũ ꝯfitẽdi. tu accipe quẽ volueris: qm̃ parũ refert hoc vel illud ꝯfitearis ꝓus dũmõ nihil dimittas qd̃ nõ dicas. Alij. n. incipiũt a ꝑceptis. alij aũt a ſeptẽ peccatis moꝛtalibꝰ: ⁊ ſic d̃ alijſ

¶ Res circũſtãtes quia ſm̃ Scotũ i. iiij. di. xvij. ar. ij. nõ ſolũ peccatũ ẽ ꝯfitẽdũ: ſꝫ etiã circũſtãtia illa q̃ ſpeciali ꝓhibitiõe ꝓhibet᷑. vbi gr̃a. cognoſcere nõ ſuã ꝓhibet᷑: cognoſcere cõſanguineã ꝓhibet᷑ ſpecial'r. ⁊ ideo iceſtꝰ ẽ ſpeciale pctm̃ ꝑ quod ipa ꝯſtituit᷑. ſimil'r frequẽtia ẽ neceſſario ꝯfitẽda. ſimil'r ponẽs aliud peccatũ. qꝛ qualibꝫ vice nouũ pctm̃ cõmittit᷑. dicit tñ. Archidia. vt refert. Dir. q̇ ſufficit dicere ſe m̃ltotiẽs peccaſſe: ⁊ de ſimilibꝰ: idẽ iudiciũ hẽat᷑. Alie aũt circũſtãtie ex qbꝰ aliquo mõ pctm̃ ẽ grauiꝰ: vel ex parte obiecti nõ opoꝛtꝫ ꝯfiteamur: q̃uis cõis opĩo theologoꝝ teneat q̇ nõ ſunt de neceſſitate: tutũ tñ eſt ⁊ vtile eas ꝯfiteamur maxime q̃ notabiliter aggrauãt nõ i pctis carnalibꝰ ſm̃ tho. in. iiij. xvij. di. laudabile ẽ circũſtãtias tacere: q̃ ſpeciẽ nõ mutant: ⁊ audiẽtẽ ⁊ ꝯfitẽtẽ alliciũt ad turpitudinẽ: licet aggrauẽt pctm̃. imo poſſẽt ita eſſe ꝓuocatiue q̇ neceſſario eẽnt tacẽde. Alie aũt circũſtãtie

ſuper debet ei impẽdere quicquid humanitatis põt. vel ad nutũ infirmi vel ad teſtimoniũ eoꝛũ qui ipſum audierũt petere pñiaꝫ abſoluẽdo eũ vel recõciliando. ⁊ ſi põt ſine periculo oꝛi eius euchariſtiã infundẽdo. et ſufficit vnus teſtis in hoc: cũ nulli fiat ꝑiudiciũ: teſte fratre angelo in ſũma ſua ꝯfeſſio. iiij. §. viij. cõfeſſoꝛ nõ põt abſoluere nolentem abſtinere a pctõ certe moꝛtali. interrogabit ſacerdos ſtatuꝫ ꝑſone: ⁊ tẽpus in quo fecit ꝯfeſſionẽ: ⁊ an ipleuerit pñiam iniunctã: eũ inducẽdo ad ꝯtritioneꝫ ⁊ ꝯfeſſionẽ. Nunq̃ interroget q̃ fuerit ꝑſona cũ qua pctoꝛ peccauit ſufficit eni ſcire an fuerit virgo. vł ꝯiugatus vel ſolutꝰ vł religioſus ⁊ ſimilia qꝛ ſi tale ſacerdos interroget: peſſime facit: ⁊ nõ eſt ei dicendũ. ſed pctã ſũt ei manifeſtãda integre ⁊ debite.

Capitulũ. xx.

¶ De mõ quẽ q̇ſqꝫ ſuabit i ꝯfeſſiõe

V T reminiſcaris: ſecundũ bernardũ abbatem clare vallis: hoc oꝛdine cõfitearis. Dic ꝑmo de criminibꝰ moꝛtalibꝰ ⁊ eoꝝ ſpeciebꝰ. Dic ſcd̃o de mãdatis dñi ꝑ te violatis. Dic tertio de male ꝑceptis ſacris Dic q̃rto ſi contẽp

ſiſti virtutes theologales aut cardi-
nales: vel ſi eis caruiſti. Dic quinto
de q̃ttuordecim operib⁹ mie malefa
ctis ꝛ ꝯpletis: aut omnino nõ factis.
Dic ſexto de quinqꝫ ſenſib⁹: nec ce-
tera mẽbra relique. Dic ſeptimo de
articulis fidei. Dic bñ quecũqꝫ ma-
la feceris: ac vbicũqꝫ: ꝛ quomõcũqꝫ
in factis: dictis: ꝯſenſis: ſiue relatis.
Dic q̃ non dixiſti. Dic iterꝫ ſi recidi
ſti in aliq̃d graue pctm̃ ꝑ te dudũ pa
tratuꝫ. Tres circũſtantes dicas pctã
grauãtes. Saltẽ mutantes crimẽqꝫ
nouũ generãtes Sed ante oĩa cũ do
lore te accuſabis: ꝙ nõ fueris q̃ntuꝫ
oportebat pctã tua premeditat⁹: et
ꝙ ſero magis quã decet venis ad pe
nitẽtiã ꝛ cõfeſſionẽ. ꝛ ꝙ nõ portas ꝑ
fecte illas tres integrales pñie par
tes ſcꝫ. ꝯtritionẽ. ꝯfeſſiõeꝫ. ꝛ ſatiſfa
ctionẽ. ꝓpter qd̃ maximũ debes hẽ
re dolorẽ: qꝛ magis nõ doles d̃ pctis

❡ Capitulũ. xxxj.

❡ De circũſtãtijs viciũ grauantib⁹

Peccata aggrauan-
tur circũſtãtijs his
q̃ ſequunt̃ Dignus.
ſtatus. recidiuatio
cõditio. numer⁹. lo
cus. ordo. ſciẽtia. tẽ
pus. copia. cauſa. mora. mod⁹. etas.
lucta. puſilla. Augu. de peni. di. v. de

q̃ nihil faciũt ad grauitatẽ
pcti: nõ eſt opus: ꝯfiteri: ni
ſi ſm ſanctũ bonavẽ. qñ fa
ceret vt ſatiſfaceret ſacerdo
ti. puta cõmedit carnes in.
xl. ex ĩfirmitate ꝛ huiuſmõi
Attẽde ꝙ i circũſtãtijs car
nis nõ ẽ deſcendẽdũ nimiſ
ad pticularia. qꝛ ſiquis di-
cit ſe cognouiſſe vxorẽ ex-
tra vas debitũ nõ eſt q̃rẽdũ
in quo loco qꝛ iaꝫ habet vl
timam ſpeciem peccati.

❡ Mutãtes crimẽ. ſcꝫ quo
ad ſpeciem eius.

❡ Crimẽ nouũ ge-
nerãtes. qꝛ ſiquis cõmittit
in ecclia adulteriũ: vltra id
cõmittit ſacrilegium: ꝛ ſic
de alijs.

p Ctã. ꝛc̃. ponũtur i ꝑ
ma pte capi. dictiões
d̃notãtes circũſtãtias q̃ aggrauãt viciũ. Deide. Ñ. ex qb⁹
colligũt̃ circũſtãtie. Quõ
itelligãt̃ oĩa dicamus.

❡ Dign⁹. i. dignitas peccãtis. ſtat⁹. i
ꝯditio nobilitatis vl plebeitatis

❡ Recidiuatio. i. caſus ſre
quẽs. l. iterat⁹: qꝛ grauius ẽ fre
quẽt̃ relabi i pctm̃ q̃ꝫ ſi ſe-
mel cõmiſiſſet. ❡ Cõditio.
plebeitatis vel nobilitatis.

❡ Numer⁹ cõmiſſiõis qꝛ pluries.
ſic peccauit ❡ Locus ſacer
vel pfan⁹ i quo ſic peccauit
pluries.

❡ Ordo cũ quis peccat die ſolẽni vl pe
nitẽtiali. Aut ſi eſt ordina-
tus vel nõ. ❡ Sciẽtia. i. cũ qs ſciẽs eſt nã talis graui⁹ peccat.

circũſtantijs dat vſus ſequẽtes ꝛ ſumuntur ab Ariſtotele.iij. ethicoꝝ.c.iij.ꝛ ponunt ꝑ Pe.de palude in.iiij di.xvj.et ſunt hi. Quis:quid:vbi per quos.Cur:quoties:quomodo:qñ.ꝛ ſcd̃z Raymundũ addit quib⁹ auxilijs:Sed ipſe dicit per quos.interrogabit itaqz ſacerdos de circũſtãtijs que aggrauãt vel alleuiãt.vñ innoc. in.c.omnis de peni.ꝛ remiſſio.dicit Sit diſcretus ſacerdos ꝛ cautus: vt more periti medici ſupinfundat vinum ꝛ oleũ vulneribus ſauciati diligenter inquirẽs pctã ꝛ eoꝝ circũſtãtias quib⁹ diligẽter ꝛ prudẽter inq̃ſitis: intelligat q̃le ei debeat p̄bere ↄſiliuz ꝛ cuiuſmodi remediũ debeat adhibere:diuerſis vtẽdo experimentis ad ſanandũ egrotũ.hec ibi. Ad illud facit qđ dicit Auguſtin⁹ de circũſtantijs pctoꝝ.de.pe.di.c.ↄſideret q̃litatẽ criminis in loco.in tp̃e.in pſeuerantia.in pſone varietate.q̃li hoc fecerit intẽtione ꝛ ipſius vicij multiplici executione.oĩs iſta varietas ↄfitenda eſt ꝛ dicenda.

Capitulum.xxxij.

Quod pctõr poſt oĩuz delictoꝝ ſuorũ manifeſtatiões generalẽ clauſulam addat de oĩbus alijs pctĩs.deinde ſequat̃ iniũctio pñie ꝛ abſolutio.

Tẽp⁹ ſolẽnitatis. vt feriaꝝ. ſiue vigiliaruz ecclie. Copia.i. multitudo pluriũ pctõꝝ.qñ plurimum peccat.

Cauſa qñ ſine occaſione vel tentatione.

Mora idest qñ diu mãſit i pctõ vel ſi appetiuit morari diutius in voluptate peccati.

Mod⁹ peccãdi. vt naturalr vel contra naturam.

Etas qñ quiſ hẽt etate diſcretionis ſeu plenũ animi iudicium. q2 tũc grauius eſt peccatũ.

Lucta .i. pugna reſiſtẽdi vel nõ: vt qñ qs nõ reſiſtit:ſz ſtatiz ↄſẽtit dlectatiõi ꝛ tẽtatiõi.

Puſilla qñ qs ẽ debili ad reſiſtẽdũ forte ex culpa ei⁹. velut i ppt lõgã peccãdi cõſuetudinẽ ꝛ carnis fragilitatẽ

Nũc dicam⁹ quõ itelligũt̃ v̾. Quis quid.ꝛc. vñ.

Quis p varietate pſonaꝝ:ꝛ ſtat⁹: ſapientie: etatis ꝛ ordinis. ꝛ ſic g̾uiſſimũ pctĩ fuit ade: q2 q̃nto grad⁹ altior tãto caſus g̾uior:ꝛ ĩgtitudo maior

Quid vtruz cõmiſit furtũ. adulteriũ fornicationẽ ſtuprũ. homicidiũ vel ſacrilegiũ. vtrũ mortale: vel veniale:an occultũ vl̾ manifeſtũ. antiquũ vel nouũ ꝛ cõſimilia: ꝛ in quo loco. ꝛ an ſolus vel cũ alijs.ꝛc.

Ubi.ſ.in quo loco.q2 in loco ſacro graui⁹ peccatur.

Per quos.ſ.an ſui⁹ vl̾ aſſociat⁹ ꝑ ſe an ꝑ aliũ. vl̾ ſi traxit illos ad peccãdũ:qđ

PEtrus ꝺ palude dicit in.iiij.ꝙ homini expedit in omni cõfeſſiõe ſacramẽtali poſt oĩa ſua peccata ſpecialr̃ enumerata gñalem clauſulã addere: de omnib⁹ alijs mortalib⁹ ⁊ venialib⁹ cõfeſſis ⁊ nõ cõfeſſis ac oblitis ſuã culpam dicendo. ⁊ hoc ideo. q: ignorat vtrũ vnq̃ fecerit vnã ꝑfectam ꝯfeſſionẽ. Deinde ſacerdos iniungat ei pñiaȝ ſalutarẽ manifeſtãs ei: quãta merebat̃ pro cõmiſſis. ⁊ poſtea euȝ abſoluat: ſi nõ habet caſus ſuperiori reſeruatos. ⁊ ſi habet: abſoluat eum ab illis quib⁹ põt: ⁊ pro alijs mittat eũ ad ſuperiorẽ: vt ſupra iã dictũ eſt. Et talis clauſula gñalis nõ dimittatur. q: ſic valebit ad remiſſionẽ culpe ⁊ pene etiam mortalis ⁊ ſcite ac etiã oblite: ſm fratrẽ Antoniũ archiepiſcopũ florentinũ in ſuo defecerũt ad quã tñ nõ tenebat̃ alias ĩ ſpeciali ꝯfiteri iteꝝ. q: ſ. ſufficiẽter ꝯfeſſus ẽ.

¶ Capitulum.xxxiij.

¶ Qđ cõtraria pñia debeat imponi delictis ⁊ occultis nõ publica. ⁊ ꝙ ẽ arbitraria. ⁊ documentum ad imponendum penitentiam.

ẽ ꝓpriũ diaboli: vl̃ quos poſuit mediatores ad malũ ꝑpetrãdũ: q: pctõꝝ illoꝝ eſt particeps: vel cũ quib⁹: ꝑ quibus et contra quos.

¶ Cur. ſ. quo aio qua intentiõe: an ex infirmitate: vel ignorantia vel elatiõe: vel qli intẽtione fecerit. q: mortalia peccata trahũt ſpeciem a fine. ideo hoc diligẽter ẽ explicãdũ. Qui.n. furat̃: vt mechet̃: magis dicẽd⁹ ẽ mechus q̃ fur: ⁊ tñ vnũ pctm̃ ẽ ĩ vno actu ſȝ hñs plres ꝺformitates

¶ Quotiẽs ſ. ſemel vl̃ pluries.

¶ Quõ an naťalr vl̃ ꝯtra nãȝ. an puẽt⁹ a tẽtatiõe: aut poti⁹ ipã ꝑueniẽſ

¶ Qñ. ſ. an in die feſto vel ieiuniorũ: ⁊ de pſeuerãtia in pctõ. De materia circũſtãtiaꝝ vide ĩ angelica. vbi agit̃ de titulo circũſtãtia. ⁊ ĩ eadẽ vbi de ꝯfeſſiõe ſacramẽtali. §. xxiij ⁊ ĩ defecerũt ſumma breui archiepi florẽtini. iij. pte. ꝺ bonitate ꝯfeſſoris. c. de circũſtãtijs pctõꝝ. ⁊ ĩ Mani. vbi de ꝯfeſſiõe. c. de qb⁹ debet fieri ꝯfeſſio. ⁊ de peni. di. v. ⁊ theologos in. iiij. ſniaꝝ. vbi ad lõgũ poteris videre: cũ notatis ibidẽ.

P. de pal. ĩ. iiij

ꝑ fr antoni⁹ archiep⁹ florẽtin⁹. iij. pte. de bonitate ꝯfeſſoris. c. de forma ṽboꝝ abſoluẽdi penitẽtẽ. ¶ Raymũ. ĩ ſua ſũma Archiepus ĩ ſuo defecerũt iij. pte. ꝺ bonitate ꝯfeſſoris.

i MPonēda
eſt penitētia ꝯtra
ria: vt luxurioſo
⁊ guloſo abſtinētia: ⁊ ſic de
alijs. Dic q̄ verū eſt nō de
neceſſario: vel etiā de con
gruo in ſpeciali: ſed de con
gruo generaliter: vt dicit
Scot⁹ in. iiij. di. xv. q. j. nā
ſepe cōtingere poteſt q̄ ali
quis peccet peccato ſuper
bie: auaritie: luxurie ⁊ gule
cui de ꝯgruo deberet cor
reſpōdere ſuū cōtrariū. Sȝ
propter aliq̄ȝ rationabilem
cauſam nō poteſt penitens
cōplere: tūc diſcret⁹ cōfeſſor
imponet aliā penitētiā quā
penitēs libentius acceptet
⁊ cōplere poſſit.

IMPonēda ē pñia
ad malum ꝯtraria:
qđ penitēs cōmiſit
ſm̄ Raymundū et
Archiepiſcopū flo
rentinū et omnes
doctores theologos ⁊ canoniſtas:
poſtq̄ȝ increpauerit ſacerdos peni=
tentē correxerit ⁊ dulciter admonue
rit abſtinere a ſocietatibus ⁊ cauſis
pctōꝝ. Nō tñ exigat iuramētum niſi
ſolū de his in q̄bus ſic iura diſponūt
vt in excoicatione ⁊ huiuſmōi: teſtę
fratre Angelo in fine interrogatio=
num: quas in ſua ſumma annotauit.
¶ Imponet itaqȝ ſacerdos pñiam
talē qualē poſſit penitēs ĩplere ſta=
tim ante recidiuationē pro ſacramē
tali dicēte ipō frē Angelo vbi hic ſu
pra notaṫ. ⁊ poſtea aliā quā videat
q̄ pctōr veriſimiliter faciet. q̄ ſi cre
dit veriſimil'r q̄ nō implebit: tūc nō
imponat: niſi leuē ⁊ quā credit illum
adimplere. quia imponere quā cre=
dit nō eſſe ad implendā: poti⁹ eſt il=
laqueare quā ſoluere. ⁊ eſt bonū no=
tificare penitēti pñiaȝ quā meretur:
vt ſic magis timeat. ¶ Itaqȝ his cō
ſideratis: ſuperbo opera humilia in=
iunganṫ. guloſo ieiunium. auaro ele
moſyne. luxurioſo maceratio. inuido
tūſio. irato ire remiſſio. accidioſo of=

ficioꝝ ⁊ ſermonũ auditiones ⁊ pere
grinationes. qꝛ ꝯtraria cõtrarijs cu
rantur. Q̄ð intellige ſi creditur illuȝ
velle: et poſſe perficere hoc enim eſt
ad bene eſſe imponere magis iſtam
quã illã. Debet tñ cauere ꝯfeſſoꝛ ne
det talẽ pñiam per quã fiat alteri ꝓ
iudiciũ: puta ſi ſeruo iniungať lõga
peregrinatio: vel ieiuniũ ꝓlixum: ita
ꝙ eius dñs reciperet detrimentũ de
ſeruicio ſuo. Si etiã iponeret vxoꝛi
vt daret multas elemoſynaſ qð fieri
nõ debet: ſi ipſa aliquã ꝓpꝛietatem
nõ habeat aut ꝯſenſuȝ viri. Pꝛo pec
cato occulto nõ debet dari manife-
ſta pñia: talis vt poſſit inde oꝛiri ali
qua ſuſpicio peccati cõmiſſi: vt dici-
tur in. iij. parte defecerunt.

Capitulum. xxxiiij.

Ubi agiť ꝗ̄ois ipoſitio pñie ad ie
iuniuȝ orõneȝ ⁊ elemoſynã reſpicit.
⁊ de tuto remedio ininiũgẽdo pñiaȝ

q Uicq̄d pñie pctõꝛi
peniteñti a ſacerdo-
te iniungiť ad tres
partes ſatiſfactio-
nis ſcȝ. orõnẽ. ieiu-
niũ: ⁊ elemoſynã re
duciť. Sunt ſecũdario alie ſatiſfacti
onis partes: vt vigilie peregrinatio
nes diſcipline. ⁊ huiuſmodi. vñ oĩa
opa afflictionis ad ieiuniũ reducunť

Curanť. de peni. di ij. c. ii.

Ad bene eẽ ipo-
nere. qꝛ hodie peniteñ oẽa
ſunt arbitrio cõfeſſoꝛis ta-
xande cõſideratis circũſtã-
tijs criminũ ⁊ pſonaꝝ ⁊ hu
iuſmodi extra. d̄ peni. ⁊ re.
De⁹q. ⁊ i. c. mẽſurã. de pe.
di. j. Dic̃ etiã leo papa. xxvj
q. vij. c. Tpa plenitudinis
tue moderãtis arbitrio ſũt
cõſtituẽda: put cõuerſoꝛuȝ
aios ꝓſpexeris eẽ deuotos
Raymũ. ⁊ Guilel. ⁊ Spe.
in ſuo repoꝛtoꝛio hoc tenẽt
⁊ generalis ꝯſuetudo ſic ſe
hẽt. nec eſt cõtra id qð dicit
Grego. de pe. di. v. c. falſas
pñias dicim⁹ q̃ nõ ſcðȝ au-
ctoꝛitatẽ ſctõꝝ pꝛuȝ ꝓ q̃lita
te criminũ ponũt. hoc. n. i-
tellige ſm Ray. cũ ſine ne-
ceſſitate rõnabili dimitterẽ
tur pñie antiquit⁹ taxate. ſȝ
dico cũ multe ſint rõnes ſuf
ficit ꝙ breuitate vite taxate
pñie hodie nõ imponunť:
ergo ſunt arbitrarie. ⁊ ideo
ſm hoſtienſis attendere de
bet ſacerdos quid expediat
peccatoꝛi ad ſalutem: etiaȝ
imponẽdo vnum pater no-
ſter. facit. c. alligãt. xxvj. q.
vij. Sequitur Pa. in. d. c.
vbi bonus textus.

¶ Sanctus Bona-
uentura in. iiij. di. xv. par-
te. j. articlo. j. q. iiij. ꝛ i An-
gelica. vbi de ſatiſfactiōe.

¶ Satiſfactoria ē.
ſm Scho. i. iij. di. xxj. ꝛ in
ſūma angelica. vbi de mor
te. ꝛ vbi de ſatiſ factione.

Omnia opera mīe ad elemoſynam oīa opera ſpūalia ad orōnez. hec ex Sancto Bona ventura ellicit̄ ꝛ extrahitur. ¶ Flagella miſſa a deo vł ab hominib⁹ etiā pro pctis noſtris ſatiſfactoria ſunt: in quantū cadunt ſub volūtate patiēter ipſa acceptante: ꝛ patienter ſuſtinere volente: dūmodo alias ſit in charitate etiam de morte naturali: ſi volūtarie acceptetur: idē eſt iudiciū. quia ſatiſfactoria eſt ꝛ ſufficiēs pena pro oībus pctis venialib⁹. ꝛ forte pro magna parte pene debite pro mortalib⁹. ex quo infert̄ ꝙ multo magis ſatiſfactoria eſt mors que infligit̄ alicui etiā ꝓ pctō ſuo: ſi volūtarie ꝛ patiēter ſuſtineat̄. ex trib⁹ partib⁹ ſatiſfactiōis p̄dictis magis ſatiſfactoria ē elemoſyna. qꝛ in ſe includit virtutē orōnis ꝛ ieiunij Primo. quia ꝯſtituit eum cui dat̄ debitorem ad orandū pro eo qui dedit. Scdo. quia elemoſyna data ꝓpter deū eſt quaſi quedam obligatio deo facta: que habet vim orōnis. Et ſimiliter bonoꝝ exteriorū ſubtractio per elemoſynā facta ꝯtinet virtualiter ieiuniū: in quo macerat̄ corpus. Similiter orō virtute ꝯtinet ieiuniū. quia intentio interius ad deū debilitatez corporiſ parit: cōpletius tn̄ elemoſyna habet vim ſatiſfactiōis quaz orō

⁊ ieiuniū. Quapropter Paul9 dicit Corporalis q̇dez exercitatio ad modicū vtilis eſt. Dicit glo. Oīs ſūma diſcipline xp̄iane eſt in miſericordia et pietate. Si tn̄ gn̄aliter loquimur. pōt dici ꝙ in ſactiſſactione ſunt tria ſcz vitatio culpe. augmētatio gratie ⁊ ſolutio pene. ⁊ hoc tertium eſt infimum in ſatiſſactiōe Ad primū valet or̄o. Ad ſcōm valet elemoſyna: qua q̇s ſibi facit amicos de mamona iniquitatis qui impetrāt gratiam. Ad tertiū valet ieiuniū. hec ex Ricardo originaliter. Sed ſpecialius in fine tractatus agem9 dāte deo de or̄one elemoſyna ⁊ ieiunio: vt ꝯfeſſor plenius ⁊ cautius informet̄ ⁊ pn̄ias impo nere ſciat ſalutares. ¶ Seruet vnuz ſacerdos ſi dat pn̄ias diutinas: ne det pn̄ias or̄onis: niſi q̇s vl' quā penitens poſſit implere in ſtatu gr̄e ſcz anteq̄z exeat eccl'iam. et ſi impoſuerit or̄onem aliquā dicendā declaret ei ꝙ nō imponit illā pn̄iaz ſibi ſacramentalē: ita ꝙ quāuis fiat nō in ſtatu gr̄e: nō ſit neceſſe iterare illā maxime in his de quibus timeri pōt de recidiuo pn̄ia or̄onis iniungi nō debet. quia multi doctores dicūt ꝙ qn̄ op̄a ſatiſſactoria iam facta nullū effectū relinquūt poſt ſe: ſicut ē or̄o: ꝙ tūc ſi in pctō mortali fiāt: oportet ite

¶ Paul9. i. thimothei iiij. ca.

¶ Infimum. ut in Angelica. vbi de ſatiſ factione.

¶ Mamona.

¶ Ricardo. in. iiij. xv. di. articulo. ij. q. iij.

¶ Seruet. hic agitur vtruz pn̄ia facta in mortali valeat vel nō. i. ſi ſit iteranda vel non. Et quāuis opiniones multe ſunt. Scotus dicit in. iiij di. xv. ꝙ nō eſt iterāda. Et hūc ſequit̄ frater Angelus. vbi đ pn̄ia. §. xiiij. ⁊ coīter doctores. ⁊ hoc eſt ſic. licet Pa. in. c. qđ quidē. de pe. ⁊ re. ⁊ Archidia. de pe. di. iij. §. vltimo. teneant ꝙ eſt iteranda ſimpliciter.

¶ Scot⁹. in. iiij. di. xv. q. j. circa. fi. q. tenet ꝙ q̄uis in pctõ cõpleat̄ p̄nia: nõ iterat̄: ſi vere ſemel aliquis penituit ⁊ recepit p̄niam cõdignã impoſitã ſibi ab eccl'ia claue non errãte: q̄ʒtũcũqʒ poſtea recidiuet: nõ tenebitur pro illis pctĩs pro quib⁹ illam p̄niaʒ recepit: niſi ad illã p̄niam ſibi impoſitã: quam ſi in charitate implet nõ tãtũ ſoluit penã ſed meret̄ gr̃am. et etiam idem Scotus. di. xvij. ar. ij. queſtiõis. dicit q̄d in dicta diſtinctiõe. xv. dixit.

retur p̄nia. Sed p̄nie: ex quib⁹ aliq̄s effectus manet poſt ſatiſfactiõis actum: nõ ſunt iterãde. ſicut ſunt ieiunium et elemoſyna. qꝛ poſtq̄ʒ aliquis ieiunauit: effectus ieiunij remanet. debilitas ſcʒ corporis. Simil'r poſt factã elemoſynã remanet ei⁹ effect⁹ ſcʒ diminutio ſubſtantie tẽporalis. ideo nõ iterat̄ p̄nia quãuis ieiunioꝝ ⁊ elemoſynaꝝ p̄nie fiãt in mortali. hoc fere cõmuniter dicunt doctores Sed ſcotus dicit ꝙ quãuis in pctõ fiat p̄nia: iteranda nõ eſt: ſi ſemel claue nõ errante p̄niam accepit condignam ⁊ impleuit: ſed ſi nõ impleuit: ad illã adimplendã tenebit̄ ⁊ poſtea de pctõ cõmiſſo dolebit ⁊ ꝯfitebitur dicens ⁊ accuſans ſe nõ impleſſe penitentiam eo quo decens erat ſtatu. Nota ad hoc ꝙ ſi q̄s in mortale labatur ante quã p̄niam ſibi iniũctam fecerit: quãuis bonũ ſit quãcitius cõfiteri: tñ cũ per ſolã ꝯtritionẽ pctm̃ dimittat̄ ⁊ gr̃a reſtituat̄ quãcito ip̄e ꝯteritur: dũmodo ꝓponat tp̄e ꝯfiteri determinato: interĩ dolẽs de pctõ per ꝯtritionẽ: tũc bene põt implere p̄niam iniunctã: qꝛ realiter ſatiſfacit quia in ſtatu gr̃e ſ̄m Archiep̄m florentinũ. et hoc eſt pium ⁊ humile: ſʒ quãuis in peccato fiat p̄nia ex mẽte Scoti: vt dixim⁹ ſupra in hoc. c. ite-

rāda nō eſt. ſi determinatio eſt eccl'ie ſuꝑ hoc eam ex nunc ⁊ ſemper amplectimur.

¶ Capitulum.xxxv.

¶ Utruȝ opa fctā in charitate ꝑ ſequēs moꝛtale pctm̄ mortificata: viuificent̄ poſtea per pn̄iam. et an illa q̄ fuerūt facta in moꝛtali viuificari poſſint: ⁊ ad quid ꝓſint. Et quot modis deleatur veniale peccatum.

Opera facta in charitate nō moꝛiunt̄ per ſe ſed per accidēs id eſt per pctm̄ quo remoto viuificari dicunt̄ ſm Tho.xiiij.di.iiij.ſn̄iarū. Sȝ illa que nūq̄ȝ fuerunt viua id eſt illa que fuerūt fctā in pctō moꝛtali nunq̄ȝ poſſūt viuificari: nec ſunt meritoꝛia. quia ſm Bonamuenturā. Moꝛtua ſemꝑ erunt q̄ moꝛtua nata fuerūt id eſt facta in pctō moꝛtali. Cauſa eſt. qꝛ ſi opa extra charitatē facta eſſēt meritoꝛia: tūc aliqui ſine charitate poſſent mereri vitā eternam: qd̄ eſt abſurdū ſm beatū Tho.xiiij.di.iiij. ⁊ de peni.di.ꝑma. ois Prius enim reſpexit dn̄s ad abel quā ad munera eius. Geneſis.iiij. Et cauſa quare talia opera que fiunt in pctō moꝛtali ſemꝑ remanent moꝛtua eſt. quia nō ſunt a charitate ellicita: et ideo cauſa moꝛtis ab eis nō tollitur per pn̄iam ſm beatuȝ Tho. di. pꝛeallegata. Ualent tn̄ talia opera extra charitatē facta ſi fiant bona intentiōe ad tempoꝛaliū multiplicationē Yſaye pꝛimo. Si volueritis ⁊ audieritis me bona terre comedetis. ⁊ ad diſpo

¶ Opa facta in charitate ſi per pctm̄ moꝛtificent̄: per pen̄itātiaȝ viuificant̄

¶ Sed illa opa facta in moꝛtali nunq̄ȝ viuificantur: ſed ad infra ſcripta ꝓſūt.

¶ Ad quid valent opera facta extra charitatem.

ſtionẽ ad grãm. ⁊ ad bonoꝝ aſſuetudinẽ. de peni. di. iij. c. cauendũ. ⁊. xxij. q. ij. Si quelibet ⁊ ad extremũ iudicij ſuppliciũ tollerabilius ſubeundum de. pe. di. iiij. Si quis. Et ad hoc vt coꝛ eius illuſtretur ad pñiam de. pe. di. iij. flens in fine. Ultimo quia diabolus nõ poterit ei tantuꝫ nocere. Sicut patet de iudeo de quo narrat Gregoꝛius in dialogo. ꝙ diaboli nõ potuerunt ei nocere: qꝛ ſe pꝛius ſigno crucis ſignauerat Ad maioꝛẽ declarationẽ nota ꝙ opera hominis. quedã dicunt̃ viua: et ſũt q̄ hominẽ ad vitã eternã perducere poſſunt. illa dicuntur moꝛtua: q̄ hoc faciendi ptãtem nõ habent. illa autẽ dicunt̃ moꝛtificata moꝛtua: q̄ ptãtem illã amiſerunt: cũ pꝛius eã habuerint. q̄ licet tranſeãt actu: manent tñ quãtum ad meritũ in dei acceptione: ⁊ remoto ꝓhibente ſcꝫ pctõ moꝛtali reuiuiſcunt. Uñ verſus Jlla reuiuiſcunt que moꝛtificata fuerunt Sed non reuiuiſcunt q̄ moꝛtua facta fuerũt. Jtaqꝫ bona opera quãdiu ſunt ꝯiuncta radici merẽdi dicunt̃ viuere. qñ ab illa ſeparant̃ dicunt̃ moꝛi. qñ reuertunt̃ dicunt̃ viuificari. qꝛ redeũt ad ſtatũ ſue oꝛiginis videlicet charitatis. Peccatũ veniale neminẽ a deo auertit nec obligat ad penã eternã: repugnat tñ feruoꝛi charitatis vl' alterius virtutis inquãtum retardat eius actũ a ꝯſecutione vltimi finis. Sed nõ eſt cõtra eſſentiã charitatis vl' virtutis: vt cõmuniter theologi dicunt ⁊ ſumitur a magiſtro. ij. ſniaꝝ. di. xxxv. ⁊ habetur per ſanctuꝫ Tho. ſcda. ſcde. q. xxiiij. ar. x. ⁊ in

¶ Opera hoïs q̄dã viua. quedã moꝛtua. quedaꝫ moꝛtificata moꝛtua.

¶ Verſus.
Hoſtienſis i ſua ſũma ponit hos ṽ. de penitẽ. §. ⁊ an ficte penitẽti. circa finem. ⁊ ibi de iſta materia.

¶ Peccatũ veniale quotimodis remittitur: ⁊ q̄ neminẽ obligat ad penam eternam.

multis alijs locis. ¶ Et remittit̃ pctm̃ veniale p̃ feruorē charitatis aut p̃ aliq̃ q̃ ip̃m excitant. vt p̃ aſperſionē aq̃ bn̄dicte de.cō.di.iij. c.aq̃. Et p̃ orōnē dn̄icā de.pe.di.iij.c.de quotidianis. et p̃ tunſionē pectoris de pe.di.j.c. tres ſūt. Et p̃ ieiunia ⁊ elemoſynā d.pe.di.j. c.medicina. Tollit̃ etiā p̃ ꝯfeſſionē gn̄alem ⁊ p̃ alias cerimōias eccl'ie feruorē charitatis excitātes: vt doctores cōmuniter dicunt.iiij. ſen.di.xvij. Nec ꝯfeſſio ſpecialis de ſingulis venialibꝰ ē neceſſaria: vt dicūt doctores.iiij. ſen.xvij.di.⁊.xx.rōnez aſſignāt.qꝛ veniale nō eſt ꝯtra charitatē ⁊ legē diuinā.⁊ſic tenet petrus de coſtana Theologus hiſpanꝰ Decanus toletanꝰ i ſuo tractatu ꝯfeſſiōis. ¶ Sed qn̄ eſt dubiū vtruȝ veniale ſit mortale: vel qn̄ pctōr nō hēt mortale ad ꝯfitendū: tūc tenet̃ pctōr ꝯfiteri venialia. ¶ Notandū ꝙ venialia pctā efficiunt̃ mortalia qn̄ ordinantur ad mortale: ſicut ē riſus tendēs in adulteriū.⁊c. Item ex multis venialibꝰ fit ſepe vnū mortale: vt vult gloſa de.peni.di.j.§.Tres ſunt.

¶ Remittitur pctm̃. de hac materia vide in. c.oīs. d pe.⁊ re. ⁊ Joan. Andreā in ꝓhemio ſexti.

¶ Utrū veniale ſit mortale qꝛ ſm. S. Bonam venturā in iiij.di.xvj.ar.ij. q.j. qn̄ ꝓbabiliter ē dubium an ſit mortale vel veniale cōfiteri tenet̃ ⁊ abſtinere i futurum aliter ſi nō cōfitet̃ mortaliter peccat qꝛ exponit ſe periculo Concordat. S. Tho. ibidez.di. xxj. Sȝ ſi certificat̃ per aliquā pſonā doctaȝ: tūc nō tenet̃ cōfiteri dūmodo conſcientia deponat̃.

¶ Efficiūt̃ mortalia. Notatur hic pctā venialia effici poſſe mortalia.

¶ Capitulum.xxvj.

¶ Utrum penitētia debeat iniungi ante abſolutionem vel poſt.

PRius debet ſacerdos ſm ioannē Andreā .cle.dudū. de ſepulturis ſup verbo audire imponere pn̄iam quā facere abſolutionē a pctis: qd̓ probat ex ipſo textu clementine: q̃ prius loquit̃ de pn̄ia iniungenda po-

¶ Priꝰ debet. verba huius capl'i ſunt. archiepi florentini in ſuo defecerūt.

ſtea de abſolutione. Tum etiã ex rõne. qꝛ cũ abſolutio ſit cõplemẽtũ ⁊ forma in pñia: pri⁹ debet eſſe ſatiſfactio que eſt pars materialis pñie: ſaltẽ in propoſito actuali: vt expreſſa ſatiſfactione: q̄ debet imponi per ſacerdotẽ: acceptet eam penitẽs ſicut ꝯfeſſus eſt: ⁊ doluit ⁊ inde ſequit̃ abſolutio. ¶ Sed ꝯtrariũ dicit̃ eſſe de cenſi. c. finali. vbi dicitur ꝙ Archiepi poſſunt in viſitatione abſoluere: pñias imponere: ergo hoc de neceſſitate nõ ꝓcedit. qꝛ tñ cõmuniter fit ꝯtrariuꝫ: vt ſcꝫ prius abſoluat̃ ⁊ poſtea iniungat̃ pñia. quõcũqꝫ fiat vel añ vel poſt ſufficit. Preſupponit enĩ ꝯfeſſor illũ habere ꝓpoſitum eã pñiam faciẽdi: quã ſibi iniunget ſacerdos: cũ ipſuꝫ peniteat. ſm Joãnem. ſi penitentẽ abſoluis: cuius ꝯfeſſionẽ generalẽ audiuiſti abſoluas eum: ⁊ a penitẽtijs oblitis iniũctis ab alijs ſacerdotib⁹: ⁊ ſi aliq̃rum pñiarum iniunctaꝝ memor ſit ꝙ nõ ĩpleuerit eas: ſi iudicaueris expediens: cõmutes eas: niſi eẽt ĩ caſu: a quo nõ poſſes abſoluere.

¶ Sufficit. qꝛ qđ fit in cõtinenti videt̃ ineſſe. C. đ pac. l. petens. ideo nõ obeſſet ſi abſolutio prius fieret: ⁊ poſtea penitẽtia iniungeretur.

¶ Commutes. de iſta cõmutatione. vide in ſũma Angelica. Confeſſio. v. §. iiij.

¶ Capitulum. xxxvij.

¶ Utrum ſufficiat penitenti rñdere ad interrogationes factas per ꝯfeſſorem. ⁊ an ſacerdos poſſit abſoluere penitentem habẽtem caſus ſuperiori reſeruatos ab illis a quib⁹ ipẽ ſacerdos põt. ⁊ de ſigillo ꝯfeſſiõis ⁊ vtrũ poſſit abſoluere quã carnalit̃ cognouit ⁊ quõ ſe hẽbit ſacerdos audiẽdo mulieres ⁊ etiã viros.

Guilelmus Rodonenſis glo
ſator Raymūdi tenet ꝙ ſuf-
ficit penitenteꝫ reſpondere
ad interrogationes factas
per confeſſorē quantum ad
ea de quibus interrogatur.
Similiter qui rogat confeſſorē vt eum inter-
roget vt pleniꝰ confiteatur niſi ſit talis qui po
tius dimitteret cōfiteri quā ore proprio cōfi
teret ſuū peccatū: quia de ſuperbia prouenit
de peni. di. v. c. j. que quideꝫ eſt peccatū mor-
tale. vnde prudēs ꝯfeſſor quādo hoc perpen
dit faciat eū rectificare ꝯſcientiam ⁊ dolere
de tali diſpoſitiōe. Scđa pars capituli huiꝰ
eſt hec ꝙ ꝯfeſſor audiens penitentē q̇ hēt ca
ſum a quo nō pōt eū abſoluere: abſoluet ipm̄
penitenteꝫ a quibus poteſt. Et poſtea remit
tet eum ad ſuperiorē pro abſolutione aliorū
pertinentium ad ipſum: opinionibus multis
dimiſſis. quia hec eſt verior: quā tenet henri
cus de gandauo theologus in quolibet in. q.
xxx. ⁊ ita ſeruat curia ⁊ cōmunis cōſuetudo.
Unde penitens cōfiteatur integre de quibꝰ
eſt memor. Et ſacerdos abſoluet a quibus
poteſt. Et poſtea remittet eū ad ſuperiorem
vt abſoluat eū a reliquis. Ratio qꝫ per cōfeſ-
ſionem factam inferiori omnia peccata ſunt
confitenti remiſſa. ⁊ iam pctōr eſt abſolutus
a deo. Abſolutio vero ſacramētaliſ fiēda per
eccliaꝫ duo facit. vnū qꝫ pt̄e debite ſatiſfacti
onis dimittat. Aliud ſeu alterū qꝫ abſolutuꝫ
ecclie militāti a qua per pctm̄ ſuū ſepatus fu

¶ Scđa ps
cōcordat Ange-
lica Confeſſio. v
§. ix.

¶ Nullus cõfiteatur per interpoſitã perſonã vel per ſcriptum.

¶ Mutus ignorans linguã.

¶ Angelica. Confeſſio. j. §. xxxiij.

¶ Pena reuelãtis cõfeſſionẽ. inueniet taxatã i. li. dicto. defecerunt. iij. pte. Et ibidẽ. q teneant ad ſigillũ cõfeſſiõis. vbi dicitur. ꝙ tenet q cõfitet. ꝛ qui audit cõfeſſionẽ: etiã ſi nõ ſit ſacerdos: ut in neceſſitate põt contingere. Et interpres. Et qui caſu audit. Jtẽ cui de licentia cõfitentis reuelat. Jtẽ qui ſe cõfeſſorẽ ſingit. Jtẽ q latẽter abſcõdit⁹ ꝯfeſſiões audit: qꝺ ẽ ſacrilegiũ. Jtẽ q recipit aliquid ſub ſigillo confeſſiõis nõ rõne ſacri ſꝫ rõne ꝓmiſſi ₰m Tho. et Pe. de palude.

erat recõciliat. ¶ Nullus per interpoſitã pſonã vel per ſcriptũ cõfiteat loquẽdo de confeſſione prout ẽ ſacramẽtũ coĩter ₰m theologos in. iiij. facit de pe. di. j. quẽ penitet. qꝛ qui peccauerit tenet ſe accuſare. Et ad. c. qualis. xxx. q. v. rñdet Scotus. in. iiij. di. xvij. ar. iij. ꝙ põt cõfiteri per ſcriptũ ſi ẽ preſens ipe penitẽs ꝛ legit ipemet qꝺ ſcripſit. ¶ Mutus vł q̃ ignorat linguã tenet cõfiteri eo modo quo põt. ſ. per ſigna ꝛ huiuſmodi. Et qꝺ dicũt aliqui ꝙ cõfiteat per interpretẽ improbat Scotus: ꝛ ſũma Angelica dicit ꝙ bene improbat Scot⁹. ſimiliter per ſcriptũ. qꝛ eſt cõtra rõnẽ ſacramẽti. Et iõ nullo modo faciat. ſꝫ ut dixi cõfiteat ꝓut põt per ſigna ꝛ ſufficit ₰m Scotum in. iiij. di. xvij. q. vnica. ꝛ Ri. ea. di. ¶ Sꝫ qñ ſacerdos nõ intelligit ydioma cõfitẽtis: ſufficit interpres vel ſcriptura ₰m ſacramentariũ Bonauẽture ꝛ btĩ Thome. xvij. di. iiij. ſñiarũ. Et interpres tenet celare cõfeſſionẽ qꝛ auris ſacerdotis ẽ ₰m Bonã venturã. Sacerdos reuelãs cõfeſſionẽ deponit et oĩbus dieb⁹ vite ſue ignominioſus pegrinando pergat. vel in monaſteriũ detrudat ad penitẽtiã peragẽdã. Cui cõcordat decretũ. de peni. di. vj. c. ſacerdos ꝛ. c. placuit. et extra de peni. et re. c. oĩs vtriuſqꝫ ſexus. §. caueat. Confeſſio qua quis ſubijcit ſacerdoti ſignũ ẽ interioris cõfeſſiõis qua quis deo ſubijcit: de⁹ aũt peccatũ illius qui ſe ſibi per pñiam ſubijcit tegit per Auguſtinũ per illũ locũ. ps. Quoꝝ tecta ſunt pctã. tecta. i. ut deus eternaliter non

puniat. ⁊ per magiſtrum. xviij. di. iiij. ſen. q̄re oportet neceſſario ꝙ ſacerdos ꝯfeſſionē celet. etiā q̄ꝛ per hoc hoīes magis attrahūt̃ ad ꝯfeſſionē ⁊ ſimplicius pctā confitent̃. ideo ſit caut⁹ ꝯfeſſoꝛ vt celet oīa que per pctm̄ ꝯfitē tis poſſent depꝛehēdi ſiue reuelari. ⁊ idē ſm̄ Alexādꝛū in cōpendio ſuo. Sed ponat̃ ꝙ aliquis ꝯfeſſus fuerit ſacerdoti aliqđ crimen: et ep̄us excōmunicauit oēs talis criminis ꝯſcios niſi veritatem reuelauerint. Querit̃ an ſacerdos teneat̃ reuelare. ⁊ videt̃ ꝙ nō per. c. Sacerdos. allegatū ſuperi⁹ ⁊. ar. extra de officio oꝛdinarij. c. Si ſacerdos. ⁊ extra de adulterijs. c. ſignificaſti. De hac materia vide quō ſe debeat habere ſacerdos viceſima. ij. q. v. c. hoc videt̃. ⁊. ij. q. j. c. Si peccauerit. ⁊. ij. q vij. pleriq̄ȝ. ⁊. xv. q. v. c. pꝛeſbyter. ⁊ Ricar. in iiij. di. xxj. Et ipſe penitens tenet̃ celare ꝯfeſſionem: qn̄ manifeſtando facit pꝛeiudiciū ꝓpꝛie fame. Nō reuelabit ſacerdos ep̄o eccl'iaȝ eſſe violatā niſi in genere: qn̄ per ꝯfeſſionem auditā ſcit. dicendo talis eccl'ia eſt polluta et indiget reconciliatione. ar. c. Significaſti. de adulterijs ⁊. c. Si ſacerdos. de offi. oꝛdi. ſȝ qn̄ omnino occultū eſt nō indiget recōciliatione. Quādo ſacerdos audiuit duos in ꝯfeſſione. ⁊ vnus eoꝝ dixit ſe peccaſſe cū illo alio: ſȝ ille alius ꝯfitendo hoc nō dicit: nunq̄d interrogabit eū? R̷. ꝙ ſic in genere. ſȝ nō pōt dicere ꝙ alius ſibi reuelauerit: niſi ille extra ꝯfeſſioneȝ ſibi dixiſſet. Penultima pars capituli hu i⁹ indicabit vtrū ſacerdos poſſit abſoluere quam carnal'r cognouit. ⁊ Ricar. in. iiij. di.

¶ Penitēs vide in angelica confeſſio vltima §. xviij. ⁊ ibi per totū. de hac materia.

¶ Pars penultima notanda.

o

xvij. dicit q̄ sic intellige niſi ſit caſus reſerua-
tus ꝑ ſuperiorē. Itē ſi nō imminet periculū:
aut ex parte ſacerdotis aut ex parte mulieriſ
vnde ſi imminet periculū nullo modo ꝯfitea
tur: ſed petat licentiā alteri ꝯfitēdi: quā ſi nō
vult dare malicioſe: pōt nihilominus alteri
ꝯfiteri. Melius tn̄ faceret ſi eā ad aliū ꝯfeſ-
ſorem mitteret: cū quo magis verecundaret̄
Et in audiendo mulieres in ꝯfeſſiōe eas vel
eam faciat ſacerdos ex tranſuerſo ſtare: nec
faciē mulieꝝ aſpiciat: q: facies eaꝝ vent⁹ eſt
vrens: teſte ꝓpheta: Et nō audiat mulieres
niſi in publico: et niſi ab aliquo videant̄: nec
multū immoret̄ cū eis: niſi quantū neceſſitas
ꝯfeſſionis requirit: ⁊ mulierib⁹ volentib⁹ fre
quenter ꝯfiteri certū tēpus aſſignet̄: nec in
alijs colloquijs ſe immiſceat ſacerdos cū eis
⁊ ſemꝑ rigidis verbis vtat̄. Itē nec virū aſpi
ciat ſacerdos in facie: ne eū erubeſcere faciat
vltra quā oportet. viros graues ⁊ ſapientes
dulcius ⁊ vrbani⁹ ſunt reprehendēdi. Ruſti
ci vero ⁊ groſſi ac ydiote durius: ſm̄ Archie
piſcopū florentinū: ne pctā ſua paruipendāt
ex leuitate ſermonis. Stimulatos aūt ex do-
lore ⁊ deſperatiōe: quātūcunqꝫ pctā cōmiſſa
ſint grauia cōfortabit ſacerdos ⁊ animabit:
inducēdo exēpla Dauid Magdalene Pau
li. Petri ⁊ latronis. Et qn̄ penitētes ſunt in
durati ⁊ ſe excuſantes: tūc aggrauet ꝯfeſſor
peccata eorū oſtendēdo pericula. Exemplo
Ade. Saulis. Iude. ⁊ huiuſmodi.

Ultima pars conſideranda.

Capitulum. xxviij.

Quod in aliqbus caſib⁹ ē iterāda ꝯfeſſio.

Ricardus i.iiij.di.xvij. dicit ꝙ vere et legitime cõfeſſus nõ tenet̃ iterare ↄfeſſionem de neceſſitate: nec tenet̃ q̇s obedire p̄cipienti ſibi vt iterum talia ↄfiteatur: nec papa ↄcederet legẽ hoc precipientẽ ſm pe.de pal.niſi ex bono ↄſilio quis velit: vt facili⁹ inueniat remiſſionẽ qđ fit ſepius ↄfitendo de pe.di.j. menſurã. Aſſignãt tñ doctores i.iiij. di.xvij.aliquos caſus in quib⁹ ↄfeſſus tenet̃ confiteri iterũ eadẽ pctã. Primus qñ confitetur ei qui nõ põt abſoluere. Puta ſi nõ hẽt caſus ſupioris.aut q: nõ ſacerdos ꝗuis reputaret̃: vel q: penitẽs nõ erat confeſſori ſubditus: vel q: intruſus: aut q: excõicatus aut ſuſpẽſus ab officio huiuſmodi. ⁊ abſolutus a tali cũ illi hoc cõſtat: tenet̃ iterũ cõfiteri. q: realiter nõ ẽ abſolutus: ꝗuis ignorãtia facti excuſet eum in cõſpectu dei ac ſi eẽt abſolut⁹ dũ neſcit ſm Tho.in quolibet. Secũd⁹ caſus eſt ex pte cõfeſſoris ſm Tho. ⁊ Hoſti. qñ videlicet notabiliter ẽ ignorãs ſacerdos: ita ꝙ neſcit diſcernere inter mortale ⁊ veniale de cõmunibus pctis: ⁊ precipue cũ penitẽs hẽt caſus intricatos ⁊ difficiles. qđ intelligit̃ ſi alius cõfeſſor poſſit haberi. Nã ſi alius haberi nõ poſſit ſacerdos põt quis cũ tali ſacerdote ↄfiteri. Itẽ ſi penitẽs ſit doct⁹ ꝙ poſſit inſtruere cõfeſſorẽ. Sz ſi reperiri poſſit cõfeſſor doctus ꝗuis penitẽs ſit erudit⁹ cũ docto cõfeſſore cõfitẽdũ ẽ. de hoc ſcđo caſu vide in libro defecerũt ⁊ in angelica cõfeſſio. iij. per totũ.

¶ Supioris i. ſi a ſacerdote pctõr fuit abſolut⁹ ab illis caſibus qui ſũt epo reſeruati: tenet̃ pctõr ea q̃ ad caſus epiſcopales ptinẽt ipi epo cõfiteri: vel ipi ſacerdoti cui pri⁹ ſi iã caſuſ epi fuerint cõmiſſi illi.

¶ Vel q: intruſus. itruſi ⁊ excõicati ⁊ nõ hẽntes licẽtiã audiẽdi ↄtũ eſt ex pte eoꝝ ↄcipiũt aias cũ nõ poſſint nec ligare nec ſoluere. vt i. c. null⁹. de parrochi. Sz quo ad ↄfitẽtes diſtiguo. q: aut hñt iuſtã cãz ignorãtie: ⁊ ſic ſũt abſoluti quo ad deũ q̃ndiu talis ignorãtia durat Sz ſi poſtea hoc ſciãt ſm ino. tenẽt̃ ↄfiteri iterũ ſacerdoti legitimo eos potenti abſoluere. Sz ſi ĩpedimẽtũ ẽ iuris diuini ſm petrũ de pal.i.iiij. di.xvij. puta q: nõ eſt baptizat⁹ vel ordinat⁹: tũc durãte ignorantia tali ↄfeſſ⁹ ab-

ſolutus ē: ſʒ illa
ſcita: tenet̃ ꝯfite-
teri iteꝝ legiti-
mo ſacerdoti. ſi
ĩpedimẽtũ ē iu-
ris poſitiui: tũc
aut ille cũ quo cõ
feſſus ē hẽbat̃ cõ
municat̃ ꝑ p̃lato.
puta quia erat ĩ
poſſeſſiõe ⁊ ꝯfir-
matꝰ ꝑ ſuꝑiorẽ:
licet nõ legitime
habuerit bñficiũ
⁊ ꝯfeſſus ē q̇s ta
li tãq̃ʒ ſuo p̃lato
qꝛ ſic reputabat̃
cõmuniter: ⁊ ſic
ipe credebat ex
ignorãtia facti:
tũc tali ꝯfeſſꝰ nõ
tenet̃ iterare cõ-
feſſionẽ: licet po
ſtea ſciat nõ fuiſ-
ſe legitime poſi-
tũ. ſi v̓o ex igno-
rantia iuris hoc
ꝯuenit. vt puta
qꝛ vidit eũ v̓be-
rare clericũ: ſed
nõ putabat excõ
municatũ ⁊ hu-
iuſmõi: ſic tenet̃
iterare ſcd̃m eũ-
dẽ pe. ⁊ ita tenẽt
Doctores ⁊ glo.
vltima. in. c. ni-
hil. d̓ electi. ⁊ ita
ē verũ de iure an
tiquo. Sʒ hodie
dic ꝙ ꝯfeſſus ſci
enter etiã cũ eo q̇
eſt ſuus p̃latꝰ: q̃ʒ
uis ſit excõmuni
catꝰ vel ſuſpẽſus
nõ tenet̃ iterare.

⁊ cõfeſſio. iiij. §. iij. Tertius caſus ē qñ q̇s nõ
cõfitet̃ integre oĩa pctã mortalia: de quibus
nõ ē legitime cõfeſſus vni cõfeſſori: etiã ſi cõ
fiteret̃ diuerſis cõfeſſoribus. Sʒ ſcienter ta-
cet aliq̇d pctm̃ mortale. vel de quo dubitat
vtrũ ſit mortale: vel aliquid aliud q̇d ē de ne-
ceſſitate cõfeſſiõis. ut puta circũſtãtiaʒ q̃ mu
tat ſpeciem: ⁊ huiuſmodi ex verecũdia vel ali
quo quocũqʒ reſpectu. de pe. di. v. c. j. circa fi.
Quartus caſus ē ſm Tho. qñ penitẽs nõ im
pleuit pñiã ſeu ſatiſfactionẽ iniũctã pro mor
talibꝰ ex cõtẽptu vel negligẽtia: ⁊ ē oblitꝰ eiꝰ
Si. n. eius recordaret̃ adhuc poſſet perfice-
re: ⁊ tũc perficiẽdo iterare non tenet̃: ⁊ preci
pue qñ nõ eſt ſibi prefixus terminus: quẽ nõ
poſſit trãſgredi: q̃ʒuis ſit ſibi declaratũ ĩ quo
ipſam debeat facere: vel in alio tpe ipſam ſup
plere: eo ipo aũt ꝙ facit ſibi propoſitũ nõ im
plendi pñiam ſibi iniũctã pro mortalibus ex
negligẽtia vel cõtẽptu peccat mortaliter: qꝛ
tenet̃ ad illã ſub precepto. Secus vero eſt de
pñia iniũcta pro venialibus ad quã nõ tene-
tur de neceſſitate ſm Tho. Idẽ ſi pñiam in-
iunctã pro mortalibus dimitteret ex impoſſi
bilitate puta infirmitate ⁊ huiuſmodi. nam
tũc non tenet̃ iterare. Sʒ ſufficit intimare eã
cõfeſſori: ut eã cõmutet. q̇d poterit facere cõ
feſſor etiã ſine audientia illoꝝ pctoꝝ pro qui
bus erat impoſita talis pñia. ſm Pe. de pal.
⁊ archiepm̃ florẽtinũ in ſuo defecerũt. Ideʒ
dic ſm Angelicã ſũmã: ſi fuiſſet ſibi cõmuta-
ta ab alio confeſſore. Quintus caſus ē qñ cõ
fitet̃ quis ſine cõtritiõe vel attritiõe debita q̃

vt ĩ An. excõicatio. viij. q. j. ⁊ l eadẽ. ꝯfeſſio. iiij. §. xij. ſi aũt nõ erat cõfirmatꝰ ſ3 itruſus: ſic teneť iterare ꝯfeſſionẽ factã talı. poſtq̃3 ſcit ſm Pa. i. d. c. nihil. ⁊ ad. l. Barbariꝰ. ff. de offi. p. dicit. ꝙ loquiť qñ talis p oniť ĩ officio a ſupiore. hoc tene in cõfeſſis cũ ſuo plato. Secꝰ ĩ cõfeſſis cũ extra ordinarijs volũtarie electis. ſicut ſũt religioſi: q2 poſtq̃3 ſciũt de impedimento credo teneãtur iterare cõfeſſionẽ ſm ꝙ tenet Innocẽ.

Tertiꝰ Ray. ⁊ Tho. cõcordant.

Scienter tacet.

Sed quid ſi tacuit aliq̃s ex ignorãtia ſeu obliuiõe? Ri. ĩ. iiij. di. xvij. ar. ij. q. vj. ꝙ ſi penitẽs adhibuit debitã3 diligentiã. ſ. tãtã q̃tã adhibet ĩ re ardua vt memoriã hẽat ꝙ tũc nõ teneť cõfiteri alia pctã de qbꝰ ꝯfeſſus ẽ nec etiã pctm̃ oblitũ teneť confiteri ꝓ̃po ſacerdoti ten tiõe neceſſitas. ſ3 ſolũ teneť ꝯfiteri alij ſacerdoti: qñ recordať. Et nota ſm. pe. d pal. ĩ. iiij. ꝙ ſi ꝑmꝰ ꝯfeſſor hẽbat auctoritatẽ abſoluẽdi ab oĩ excõmunicatiõe: ⁊ caſibꝰ: ⁊ ſic ĩtẽdebat abſoluere penitẽtẽ qñ cu3 eo cõfeſſus ẽ q2 l3 pctm̃ oblitũ tali mõ eẽt caſus reſeruatꝰ vl excoĩcatio: poterit nihilominꝰ ſecũdꝰ ꝯfeſſor abſoluere illũ penitẽtẽ de illo pctõ oblito in ꝑma ꝯfeſſiõe: ĩ ſecũda manifeſtato q2 nõ põt eẽ ãplıꝰ caſus reſeruatꝰ nec excõicatio: ſ3 ſolũ pctm̃ ſimplex. Qđ bñ nota pro hiis q eligũt ꝯfeſſorem auctoritate aplica: quos talis ꝯfeſſor intẽdat abſoluere ab oĩ excoĩcatiõe ⁊ ab oĩ caſu in quãtũ auctoritas ſe extendit. alias oporteret recurrere ad eũ q de iure poſſet eũ a tali abſoluere. facit. c. Officij. de ſen. ex. a cõtrario. ⁊. c. ſup litteris. de reſcriptis. clarũ ẽ ꝑ hoc. Aut penitẽs nõ

ſufficiat ad grẽ ſuſceptionẽ cũ ſacfo. ⁊ l3 q̇dã dicãt ꝙ ĩ iſto caſu nõ tẽeť iterare. q2 recedẽte fictiõe ſuſcipiet fructũ pñie. Tu tñ ſaniꝰ tene cu3 fratre Angelo Cõfeſſio. j. §. xiiij. ꝙ iterare teneť. et hec ẽ cois opio theologoꝝ. Sextꝰ caſus ẽ ſcđ3 aliquos qñ q̇s recidiuat: ſ3 hũc nõ ſequũť coiť doctores: niſi ſm Ri. di. xvij. in. iiij. ar. ij. q. viij. qñ pctã dimiſſa ⁊ recidiuata notabiliť tm̃ aggrauãt: ꝙ notabiliſ ⁊ piculoſa grauitaſ pcti exꝑmi nõ poſſet niſi dicẽdo aliqđ pctm̃ ꝑus ꝯfeſſu3 ⁊ dimiſſũ. aliaſ nõ. ⁊ ſic tene Septimꝰ qñ q̇s ꝯfiteť pctm̃ a quo ſuꝰ ꝯfeſſor nõ potuit eũ abſoluere. q2 l3 iſtud cõfeſſuſ fuerit: ⁊ oĩa alia. tñ iſtud a quo nõ potuit abſolui: teneť ĩfato ſupiori ꝯfiteri: nec ꝓpe iſta diciť iteratio: q2 ſupior accipiť ꝓ vna pſona cũ cõfeſſore. Nã ꝯfeſſor abſoluit a quibꝰ põt: ⁊ ſupior pficit. Vñ ſm Ri. vbi ſup̃ deberet p̃cedere abſolutio ſupioris. qđ credo de honeſtate: nõ de neceſſitate ſm Dir. ⁊ iſte due abſolutiões faciũt vnã ꝯpletã. de hoc caſu vide latiꝰ in An. ꝯfeſſio. v. §. ix. ⁊. x. Octauꝰ caſus ſcđm aliquos ẽ ꝓpter

adhibuit debitā diligētiā: ſʒ fuit ignorās ignorātia craſſa vl'affectata tūc tenet̃ oīa ꝑus ꝯfeſſa ꝛ taliter oblita ꝯfiteri: niſi in caſu qñ poſſet hēre priorē ſacerdotē ꝛ nō eēt ei interdicta ptās abſoluēdi. Adde ſm. ſ. bo. ꝙ ſcʒ fuerit recēter cū eo cōfeſſus: ita ꝙhēat memoriā ſuoꝝ pctōꝝ q̄ antea fuit ꝯfeſſus. vel ſaltē recordēt̃ pnie īpoſite. de quo latiꝰ in ange. cōfeſſio. j. §. xij. ꝛ. xiiij

¶ Octauꝰ hic caſus ponit̃ a. ſ. Bo. ven. in. iiij. di. xvij. ꝛ vide ī angelica. Cōfeſſio. j. §. xvij ꝛ. xviij. cū ibi notatis. vbi notat̃ quid ſit de illis qui nō cōfitēt̃ de aliquo mortali. q2 nō cognoſcūt ꝙ ſit mortale. ꝛ ꝯcludit ꝙ ſi adhibuerūt debitā diligentiā vt memoriā haberēt ſuorū peccatoꝝ: ꝛ cōfitent̃ integre de his q̄ cognoſcūt eſſe mortalia: ꝙ tūc nō tenent̃ iterare. ibi vide latius.

¶ Confitet̃ in mortali: hinc reſpōdet̃ obiectioni quā aliquis poſſet facere q̄rens. vtrum cōfeſſio facta in pctō mortali valeat. ꝛ dicendum ꝙ nō. quia ſi valeret nō eſſet iterāda. Sed ad maiorē intelligētiam nota ſm. S. bonam venturam. ꝙ confeſſio eſt in remediū ꝛ in ꝓceptū. vñ facta in mortali nō valet in quātū ꝯcernit remediū. Confitēs tñ abſoluitur a precepto. Oīs vtriuſqʒ ſexus. de pe. ꝛ re. Sicut ficte baptiſmum ſuſcipiens non rebaptizatur. De illa materia videatur. de peni. di. iij. c. pe. ꝛ. xxvij q. j. que chriſto. ꝛ. c. qd̄ quidam. extra. de peni. ꝛ remiſſionibus.

pctī obliti recordationē. q2 cū q̇s ꝯfitet̃ ꝛ alicuiꝰ pctī obliuiſcit̃: volūt ꝛ poſtea oīa ꝯfiteat̃: vt cōfeſſio ſit integra. Sʒ hoc nō ſequūt̃ coīter doctores. Sʒ tu dic ſcd̄ʒ diſtinctiōeʒ poſitā ī glo. Tertij. caſus ſupioris ¶ Nonꝰ caſus ē ſcd̄m aliquos qñ q̇s añ cōpletā pñiaʒ cōmittit aliqd̄ mortale. Sʒ ego dico ex mēte frīs angeli vbi ſup̄ ꝙ ſufficit ꝙ pñiaʒ expleat. Et de cōmiſſo cōfiteat̃ ſolū. de hoc iā dixímꝰ ſupra. ꝛ dicit̃ ī Angelica vbi de pe. §. xiiij. Cautiꝰ tñ eēt ꝙ ꝯfeſſor aliquā pñiā iniūgeret quā ſtatī ꝛ īſtatu grē pñītēs poſſit agere. ꝛ poſtea aliā adījcere: quā nō ītēdat ꝓ pñia ſacr̄ali īponere: ſʒ ꝓ quadā volūtaria ſatiſfactiōe īiūgere. ita ꝙ q̄litercūqʒ īpleat ſufficiat: ꝛ etiā ſi nō īpleat nō tñ intēdat illaq̄are ſʒ ī ſuo arbitrio ponere.

¶ Decimꝰ caſus ē ſm̄ Pe. de pal. cū quis ꝯfitet̃ excoīcatꝰ exiſtēs: quā tūc ignorat. nā cū nō ſit capax ſacrī pñie tenet̃ iā abſolutꝰ iterato ꝯfiteri de oībꝰ. Sʒ cōtrariū tenet Ange. cōfeſſio v. §. x. vbi dicit ꝙ pōt pctōr abſolui a pctīs: ꝛ mitti ad ſupiorē ꝓ abſolutione ab excoīone. ꝛ ibi aſſigat̃ rō ¶ Vn

decim⁹ casus ē qñ q̄s ꝯfitet̄ in mortali ſeu ſine ꝓpoſito abſtinēdi. ¶ Bernard⁹ clare vallis ponit vſus ſequētes denotātes eiuſmōi casus Si fuit ignar⁹ ꝯfeſſor: vel ſine poſſe. Aut interdict⁹ pctōr: vl' ſine poſſe. Aut iterdict⁹ pctōr vl' ſimulat⁹. Si fatēs tacuit aliqđ mortale ſciēter. aut anathema tacēs: ſi ſolui iure nequiuit Oblit⁹ pene nō facte iā ſibi iuſſe. Qui ꝯfitet̄ dormiēti vl' penit⁹ ſurdo: tenet̄ iterū ꝯfiteri: ſi eſt pctm̄ mortale. qꝛ ꝯfeſſio īportat reuelatiōez pctōꝝ: q̄ fit relatiōe vni⁹: ꝛ ꝑceptione alterius.

¶ Capitulum. xxxix.

¶ Qđ pñia eſt hodie arbitraria: q̄ pri⁹ per canones erat taxata. ꝛ quot ſunt canones pñiales ꝛ i ꝓmis quomodo ſe habebit ꝯfeſſor in iniungendo.

In iniūgēdo pñiā hoc maxime attēdēdū eſt: vt ſcʒ talis pñia det̄ penitenti: ꝙ credas eū omnino ꝑficere q̄ntūcūqʒ ſit magn⁹ pctōr. ꝛ ſm Chriſoſtomū. Meli⁹ ē reddere rōnē de nimia mia quā d̄ nimia iuſticia. xxvj. q. viij. c. alligāt. Dādo etiā libertatē ꝙ cū vna die omittit ſcʒ orōnē iniūctā vl' ieiuniū poſſit ī alia die ſupplere. Si vo dubitat̄ de aliquo ne faciat pñiaʒ: puta ieiuniū: dicas ꝙ faciat loco ieiunij elemoſynā vel aliud. Orōnes vo ꝑſonis q̄ de facili ſolēt recidiuare in mortale raro dāde ſunt: vel per paucos dies. ieiunia vero elemoſyne ꝛ peregrinationes ꝛ huiuſmodi: poſſunt dari ꝑ plures dies. Querendū eſt etiā a penitēte: ſi pōt facere pñiaʒ ſibi datā: qꝛ ſi nō poteſt vel dubitat. tūc nō eſſet dāda: ſʒ cōmutāda vl' remittāda eēt. Declarādum ē etiā pctōrib⁹ ſm Hoſti. ꝙ ſm regulas eccl'ie taxatas. xxij. q. j. c. ꝑdicandū. ꝑ quolibʒ pctō mortali eēt ſeptēnis pñia iniungēda: iō nō credat pctā ſua leuia: qꝛ ꝑua dat̄ ei pñia: qꝛ hoc fit ne eā dimittat: qđ eēt ei mortale. ꝛ oporteret ꝙ iteraret cōfeſſionem. Poteſt etiam penitens admoneri fa-

ciat aliqđ memoꝛiale de pñia iniũcta: vt meli⁹ recoꝛdeť: ⁊
ſi obliuiſcereť ꝙ reuertať ad ipmmet ꝯfeſſoꝛē: vl' ſi nō pōt
bene facere ꝙ tu ꝯfeſſoꝛ cōmutabis eā ſibi. Si ꝟo poſtea
recoꝛdať penitēs de aliquo pctō criminali: ſi pōt hēre co
piā ſacerdotis cui pri⁹ fuit confeſſus reuertať ad eũ: q̄zuis
nō ſit de neceſſitate: vl' vadat ad aliũ: nec teneť niſi tm̄ illđ
dicere Infirmo nō eſt pñia iniungēda: q: eā facere nō poſ
ſet: ſʒ innoteſcēda. vt diciť. xxvj. q. vij. c. ab īfirmis: declarā
do ei ꝙ ſi ſan⁹ eēt talē daret ꝯfeſſoꝛ pñiaʒ. Sʒ cũ eris ſan⁹
facies hoc vl' illđ dicat ſacerdos: vl' venies ad me et dabo
tibi pñiā Pōt iniũgi amicis vl' ꝯſāguineis aliq̄d pro pñia
ſi vterqʒ acceptat: ⁊ ſi credať ꝙ ſatiſfaciēs ſit in ſtatu grē.
exhoꝛtādus eſt pctōꝛ ſatiſfaciat ſi debet aliq̄d alicui. ⁊ ad
ꝯtritionē ⁊ fiduciā diuie mie. Exēplo latronis ⁊ meritis
paſſiōis xpi. Et nullo mō vt dicit Hoſtiēſis ꝑmittat ſacer
dos pctōꝛē d'ſperatũ a ſe recedere. ar. xxvj. q. vj. c. ꝓſbyter
ſʒ poti⁹ īponat ei vnũ pr̄ nr̄. vl' aliđ leue: ⁊ alia bona q̄ fece
rit vel mala q̄ tollerauerit ſint ei ī pñiaʒ. hoc ītellige ſi ipʒ
pctōꝝ penitet ⁊ dicit ſe paratũ facere qđ debet: ſʒ illđ on⁹
pñie ferre nō poſſe: tũc quātũcũqʒ deliquerit nō debet di
mitti ſine abſolutiōe ne ſe deſperet. Sʒ ſi dicit ſe nō poſſe
dimittere odiũ vl' caſte viuere: vel alienũ nō velle reſtitue
re: vel aliud huiuſmōi q̇cq̇d ſit vitare cũ poſſit: abſolui nō
debet ſm Tho. q: vt dicit Grego. ij. q. iij. c. Tũc vera eſt
abſolutio ꝓſidētis cũ ſequiť arbitriũ iudicis. Sʒ ſi talis in
durat⁹ ꝯfiteri vult ſʒ nō abſtinere: audiať: ſʒ nō abſoluať:
aliq̇d tm̄ pōt ei iniũgi: declarādo ei ꝙ nō ē abſolut⁹. ⁊ hoꝛ
teť eũ faciat bonũ qđ pōt: vt de⁹ coꝛ ei⁹ illuſtret ad pñiaʒ
vt diciť de. pe. di. v. c. falſas. ⁊ ſic nō dimittať ſine ꝯfeſſiōe
⁊ quāuis inſtet ꝓ abſolutiōe: nō pōt ſibi dari: etiaʒ ſi dicat
eē ſcandalũ. q: phariſeoꝝ eſt. ij. q. iij. c. inter ꝟba. Videat
tm̄ ꝯfeſſoꝛ ne īponendo pñias vileſcat auctoꝛitas eccleſie
ne poteſtas clauiũ ꝯtemnať. de. pe. di. j. Sũt q̇ arbitranť

Et.l.di.c.abſit.⁊.c.ſi q̇s prepoſtera.cās pctōꝝ ſcidat. Sʒ ut meli⁹ ſacerdos ſe hēat: attēdat ꝙ nō tenet̃ ꝑciſe pn̄iaʒ canonis iponere. Sʒ eā pōt ex cauſa mutare ⁊ diminuere Nā oēs pn̄ie hodie ſūt arbitrarie. ut i.c.de⁹ q̇. de pe.⁊ re. ⁊ in.c.mēſura.de pe.di.j. Sʒ nō dʒ ſacerdos de facili recedere a pn̄ia ꝑ canonē determinata. ut notat̃ i iurib⁹ prealegatis. ⁊ ſic limita ⁊ reſtringe dictū. Jo.an.i.c.ut meſure. de emptio.⁊ vēditi. q̇ videt̃ velle ꝙ hodie iſti canones de nihilo ſuiāt. qđ nō ē verū: ut doctores dicūt i eodē.c. vide glo.in.c.ſūt plures.de pe.di.iij. hec abbas ſiculus i allegato.ca.ut mēſure.de emptio.⁊ vēdi. Et vide ꝑ Hoſti. intra eo.§.circa fi.v.ſic ergo q̄ʒuis canones. Et ꝓ maiori declaratiōe circa pn̄ie ipoſitionē notādū ꝙ triplex ē pn̄ia.ſ.ſolēnis.publica.⁊ ꝑuata. Solēnis ē illa q̄ fit i capite q̄dragesime cū ſolēnitate q̄ hēt̃ i.d.l.i capite.⁊ iponit̃ ſolū ab epo: vl' de ei⁹ mādato ſm Hoſti.in ſum.de offi.archiep̄. Publica v̄o pn̄ia ꝓprie dicit̃ illa q̄ fit i publico nō tn̄ cū p̄dicta ſolēnitate: ut cū iniūgit̃ ꝑegrino ire ꝑ mundū cū baculo ⁊ pera bn̄dictis ⁊ huiuſmōi. hāc pōt imponere q̇libet ſacerdos pochiano ſuo: niſi adſit i ꝯtrariū ꝯſuetudo in aliq̄ eccl'ia. Priuata āt pn̄ia dicit̃ illa q̄ quotidie fit ſaltē ſemel i āno: cū q̇s ſecrete ⁊ ſoli ſacerdoti pctā ſua cōfitet̃. ut de.pe.di. iij.iuſt⁹.⁊.c.repiunt̃.⁊.c.oīs.d̄ pe.⁊ re. Et hāc pōt iponere etiā q̇libʒ ſacerdos. Sʒ qm̄ regulariter ꝓ quolibet mortali pctō dʒ ſeptēnis iponi pn̄ia.xxxiij.q.ij. hoc ipʒ ⁊.§.ſe. Et.xxij.q.j.p̄dicādū. niſi maior vl' minor iueniat̃ per canones exp̄ſſa. Jō eos: ut maturi⁹ ꝓcedat̃: ⁊ ne alicui ignorātia ſit occaſio delinquendi: hic inſerere volui cōpoſitos ⁊ cōpilatos ꝑ. R. D. epm ciuitateñ. ad lr̄aʒ ſic ipe cōpoſuit ſatis abūde: ⁊ alijs clari⁹ vtiliuſve.

Incipiunt canones penitentiales per epiſcopū Ciuitateñ. compoſiti.

Et alijs clarius. ſʒ q ſūt q hos canones pn̄iales ꝯpilarūt ⁊ i breuitatē redigere curarūt? Dic ꝙ mlti ſūt. videlicet Hoſti. i ſua

ſūma.de pe.⁊ re.et dicit eē xlvj. Jtez egregiꝰ Bar.de chaimis de mediolano or dis minoꝝ i ſuo interroga torio ſiue cōfeſſionali:qđ in cipit.Cū ars artiū ſit regi mē aīarū.in fine fere tracta tus ſapientiſſime canones pñiales ſcripſit.Et in An. Cōfeſſio.vj.reperiunt̄ cano nes pñiales reducti ad.xx. ſcripſit etiā eos ille Clemēs ſācti ꝰhiſpanꝰ i ſuo.li.ſacra mētali dicto:et plures alij. Sz magis mihi placuit eps ciuitateñ.

Dominꝰ mecū ē tan q̄z bellator fortis. Sicē dicit btūs Augu. Cōfeſſor igno rās canones pñia les q̄ztum ad bonā executionē vix meret̄ dici ſacerdos. ut ponit̄.xxxviij.d.c.q̄ ipis. Si cecus cecū ducat:āboi foueā cadūt. Mathe.iij.⁊ Lu.vj. Jō ꝑpt̄ informatio nē ſimpliciū ſacerdotū curā aīarum hñtiū ponā aliquos canones ꝑ pec catis a iure taxatos quos vnuſq̄ſq3 p̄ſbyter curatꝰ tenet̄ ſcire ſub pena pcti mortalis. ¶ Primꝰ canō ē ꝙ p̄ſbyter fornicās publice ⁊ notorie tenēs ꝯcubinā incluſā:⁊ ſacco indutꝰ vł cilicio:tribꝰ mēſibꝰ in pane ⁊ aq̄ ieiunet ꝑ ſpaciū ſeptē ānoꝝ.quolibet āno tribꝰ mēſibꝰ.exceptis feſtiuitati bꝰ ⁊ tūc modico vino vtat̄.⁊ ſexta feria ſemꝑ ieiunet i pa ne ⁊ aqua.ut ponit̄.lxxxij.di.p̄ſbyter.Et hoc idē intellige de adulterio vł inceſtu notorio ¶ Jtē p̄ſbyter q̄ cognouit filiā ſuā ſpūalē vł monialē vł ꝯfeſſatā vł baptizatā.iij.an nis peniteat.Et ſi eſt ep̄s.xv.ānis peniteat.xxxviij.q.j.c.ſi q̄s ſacerdotū ⁊.c.nōdū. ¶ Jtē ſi q̄s accepit ſpōſā alienā ꝑ ꝟba de p̄ſenti.vij.ānis peniteat ⁊.lx.diebꝰ in pane ⁊ aq̄ ie iunet.extra.de ſpōſali.c.dudū. ¶ Jtē ſi q̄s deuotā ſiue mo nialē cognouit.x.ānis peniteat.ut notat̄.xxvij.q.j.c.deuo tā. ¶ Jtē p̄ſbyter cātās miſſā ⁊ nō cōmunicās.j.annū pe niteat.nec iterū celebret.de cō.di.ij.relatū. Jtē ſi q̄s ꝯ na turā peccauerit ſi ſit cłicꝰ dz deponi.⁊ ſi icorrigibilis ē dz recludi in monaſterio.⁊ ſi ſit laycus dz excoicari.extra.de exceſ.p̄la.c.clerū.q2 hoc pctm̄ maiorē meret̄ pñiā q̄z ſi ali q̄s cū ꝓpria matre coiret: ut ponit̄.xxxij.q.vij.c.adulter. ¶ Jtē nuptias clādeſtinas faciētes puniunt̄.⁊ etiā ſacer

+.c.cū./nhibitio.

dos ſi p̄ſēs ē punit̄ niſi fiāt ī facie eccl'ie. extra. de clādeſti:
deſpō. ¶ Itē q̄ cognouit filiā ſuā ſpūalē vl' cōmatrē ⁊ etiā
q̄ ꝯſentit eiſ. vij. ānis peniteat. xxx. q. c. nō opoꝛtet ¶ Itē ſi
q̄s recepit alicuiꝰ deſpōſatā vl' nuptā. vij. ānis. ⁊ p. xl. dies
peniteat. ī pane ⁊ aq̄. extra deſpō. ca. accepiſti. ¶ Itē ſi pr̄
⁊ filiꝰ cū vna muliere doꝛmiuerint. aut ſi q̄s cū mr̄e vl' filia
vl' cū duabꝰ ſoꝛoribꝰ coierit. vij. ānis peniteat. xxxviij. q. iij
c. cū pr̄. ¶ Itē ſi q̄s monialē cōꝛruperit. vij. ānis peniteat:
⁊ a cōiōe ſepet̄. ⁊ ſi ꝯ̄xerit ip̄o facto ſint excoicati. xxvij. q.
j. c. eos. de cōſā. ⁊ affi. ¶ Itē ſi q̄s mr̄eꝫ vl' filiā vl' duas ſoꝛo
res vl' nuptā vl' neptē ſciēter cognouerit. perpetuo careat
ꝯiugio. extra de. eo q̄ cog. ꝯſāg. vxo. ſue. c. ex lr̄is. ⁊. xxxij. q.
vij. c. ſi q̄s. viduā. ⁊. viij. ānis peniteat. xxxviij. q. iiij. c. ſi pr̄
⁊. c. vlti. ⁊. xxv. q. iij. ¶ Si q̄s ignoꝛās cognouerit ſuas ſo-
roꝛes vl' matrem vl' filiā vno āno peniteat. xxxiiij. q. vlti.
¶ Itē zelās ſe cognouiſſe mulierē quā ꝯtraxit frater eiꝰ.
vij. ānis peniteat. xxx. q. iij. ¶ Itē ſi q̄s frāgens ſpōſalia fi
liarū. iij. ānis peniteat. xxxj. di. c. vnico. ¶ Itē cognoſcēs v
xoꝛē adulterā. iij. ānis peniteat. xxxij. q. j. c. ſi quis. ⁊ extra
de eo q̄ cog. ꝯſāgui. vxo. ſue. c. ex lr̄is. ⁊. xxxij. q. vij. c. ſi q̄s vi
duā. ⁊ grauiꝰ punit̄ iceſtꝰ q̄z adulteriū. xxxij. q. viij. c. adul
ter. ¶ Itē ſi voluiſti foꝛnicari ⁊ nō potuiſti. Aut ſi pollutꝰ
fuiſti ī ſōno p̄ malā delectationē. Aut obſculatꝰ fuiſti ille-
cebꝛā mulierē q̄ꝫtūcunqꝫ. v. aut ſepteꝫ diebus peniteas.
¶ Itē ſi abuſus fuiſti vxoꝛe tua vl' ī die dn̄ico vl' ī alijs feſti
uitatibꝰ ſctōꝝ ꝯcubuiſti cū ea vl' in q̄dꝛageſima. vij. diebꝰ
peniteas. ¶ Itē ſi q̄s ꝯmiſit adulteriū cū vxoꝛe aliena. vij
ānis peniteat. ¶ Itē ſi q̄s foꝛnicatꝰ ē cū v̄gine. iij. ānis pe
niteat. vno ex his ī pane ⁊ aq̄ ⁊ ſi cū vidua. ij. ānis. penite
at. Itē ſi foꝛnicatꝰ fuiſti cū ſctā moniali. xv. ānis peniteas
⁊ tres ex his in pane ⁊ aqua facias. ¶ Itē ſi peccaſti cū iu
mēto. aut cū alijs aīalibꝰ. vl' feciſti ſodomiā. xv. ānis peni
teas. ⁊. v. ex his in pane ⁊ aqua facias. ¶ Itē ſi q̄s vir hn̄s
vxoꝛē cū alia ꝯcubuerit. vij. annis peniteat. et tres ex his

in pane ⁊ aqua faciat. ¶ Jtē ſi fuiſti luxuriat⁹ die veneris ſctā cum vxore tua duabus ſeptimanis peniteas. ¶ Jtē ſi quis cū filia vel cōſanguinea vel nepte ſua peccauerit: oībus dieb⁹ vite ſue peniteat. ⁊ elemoſynas multas faciat ⁊ in domo ſua nō maneat. ¶ Si q̇s cū vidua patris ſui vl' vxore: vel cū germana ſua ſiue cognata ſua. Vel ſi pr̄ turpitudinē filie ſue reuelauerit. Vel cū filiaſtra ſua coierit: decē annis peniteat. ⁊ peregrinus incedat. ⁊ tres annos ex his in pane ⁊ aqua faciat. ¶ Si quis cū cōpatre vel cū cōmatre ſua de fonte vl' de chriſmate peccauerit vel coierit: quindecim ānis peniteat. ¶ Si quis cū duabus ſororibus ſuis coierit vel nupſerit vſq; ad extremū vite ſue peniteat. ¶ Si q̇s vxorē legitimā dimiſerit: ⁊ cū alia nupſerit: talis cū chriſtianis non mādu cet: ⁊ nullus ei aſſociet̄.
¶ Si quis epiſcopus vel preſbyter vel diaconus vxorem acceperit ab ordine deponatur.
¶ Si eps̄ adulteriū perpetrauerit quindecim ānis peniteat. Et preſbyter duodecim. Diaconus vero decem. Subdiaconus ſeptē. Et clericus vnum. Et tertia pars ſit in pane ⁊ aqua. iij. q. v. c. Si quis ſacerdos. et. q. iij. c. non oportet. ¶ Si aliqua mulier fornicata fuerit ⁊ pr̄em ſuū viuū occiderit. x. annis peniteat. ¶ Si mulier cū duobus fratribus coierit vſq; ad mortē peniteat. ⁊ tūc corpus dominicū accipiat. Si aliqua mulier potionem acceperit ut nō cōcipiat: duobus ānis pane ⁊ aqua ieiunet. ¶ Si aliq̄ mulier occiderit paruulum per. xl. dies anteq̄; pareat ut matricida iudicet̄. ⁊ trib⁹ ānis in pane ⁊ aqua ieiunet. extra. de his. qui fili. ſuos occi. c. vlti. Si aliqua mulier ſemē viri in cibū miſcuerit: aut alia ſortilegia vel cauſas illicitas fecerit: ut plus amorē viri hēat: tres ānos peniteat.
¶ Votū ſimplex frāgens caſtitatis: tres annos peniteat.
¶ Si puer moriat̄ in lecto ſine parētū negligētia: tutū eſt eis aliquā pn̄iam dare. Si vero ſponte occiderit grauior imponit̄ penitētia quā pro quocūq; homicidio. Si aūt le

nis culpa p̄ceſſerit: trib⁹ annis peniteat. vt ponit̄ .ij.q.v. cõſuluiſti. ⁊ extra de his.q̄ fili.ſu.occide. ¶ Si ↄſultus es homicidiũ ⁊ tñ nõ ē fctm̄: duos annos peniteat. ¶ Si habuiſti irã vel odiũ in corde: quãdiu habuiſti tãdiu i pane ⁊ aq̄ ieiunes. ⁊ velut homicida iudicaberis. ¶ Si occidiſti filiã vel filiũ .x. annis peniteas ⁊ nunquã mutes cibũ niſi in die dñico. ¶ Si q̇s q̄ñ cũ muliere fornicat̄ infantē occiderit vel mortuũ parere ꝓcuret .x. annis peniteat. ¶ Si dediſti ↄſiliũ vt aliq̇s occideret̄ .vij. annis peniteas. ¶ Si q̇s ſacrilegus fuerit vel calicē polluerit. vij. annis peniteat. xij.q.ij.c. de viro. ¶ Si q̇s coact⁹ falſuꝫ dixerit nec ſeq̇tur mors. ij. annis peniteat. ſi vero ſpõte. v. ¶ Pro homicidio adulterio ⁊ fornicatiõe denr̄. vij. anni de peni. xxj.q.j.c. p̄dicandũ. ⁊ .xx.q.j.c. hoc ipm̄ ⁊ .c. ſequẽti. ¶ Qui accuſat ad mortē malicioſe ſi occiderit. vij. annis peniteat. Si vero membrũ p̄diderit. iij. annos peniteat. ⁊ tres q̄drageſnas q̄s btũs Petr⁹ inſtituit. faciat ſcꝫ p̄mã añ natale dñi ⁊ añ paſcha. ⁊ tertiã añ feſtũ ſctĩ Joannis baptiſte. vt .c.j. in glo. extra de accuſa.c. accuſati. Si vero accuſat⁹ nullũ dãnuꝫ hēat. xl. dieb⁹ peniteat. Itē ſi cleric⁹ homicidiũ voluntarie fecerit: debet deponi ab ordine ⁊ bñficio ⁊. vij. annis penitere. Et caſualis homicida. v. annis ſi tñ aliq̄ culpa p̄ceſſerit. Sed ſi homicidiũ fuerit neceſſariũ: vt qꝛ aliter euadere nõ potuit: ⁊ ſi culpa aliq̄ nõ fuit nõ eſt irregularis. Et idē dicit̄ de furioſo vt patet in. cle.c. furioſus de homici. ⁊ .l.di.c. miror. ¶ Itē ſi q̇s intuitu diſcipline aliquē occiderit deponat̄ ab altari. extra de homici.c. p̄ſbyterũ ⁊ .xv.q.j.c. Si q̇s nõ irat⁹. ¶ Itē ſi quis matrē ſuã occiderit puniat̄ ſcd̄m formã. xxxiij.q.ij.c. lator. ¶ Iteꝫ ſi q̇s vxorē ſuã occiderit ſemꝑ peniteat. xxxiij.q.ij.c. ammonere. ⁊ in glo. iij.q.j.c. cito. ¶ Item ſi q̇s preſbyteꝝ occiderit xij. annis peniteat ſcd̄m formã extra de peni. ⁊ remiſ.c.ij. Et ſi ↄiugat⁹ fuerit careat malicia ⁊ ↄiugio vt ponit̄ ibi-

dem. ¶ Itez ſi mulier machinat̃ in morte᷑ viri ſine ↄiugio erit. Tame᷑ ſi de facto matrimoniū ↄtrahat: tenebit matrimoniū. extra de diuor. c. j. ¶ Ite᷑ ſi q̇s ep̄m percuſſerit vel cōprehenderit vel a ꝓpria ſede expulerit excoīcatus eſt: ⁊ ei⁹ bona tradunt̃ illi eccl'ie cuius ep̄us eſt ꝓſecutus. ⁊ ſi fuerit ſimplex cleric⁹ ꝑcuſſor deponēdus eſt: ⁊. vij. annis peniteat. ¶ Ite᷑ ſi patron⁹ vel aduocat⁹ eccl'ie vel ali⁹ officialis clericū vl' p̄ſbyteꝝ occiderit vel mutilauerit: ꝑdet ius patronat⁹ ⁊ aduocatiōis ⁊ feudatā feudū ⁊ nunq̈ admittat̃ collegio clericoꝝ nec libertati. xvij. q. iiij. c. ſi q̇s ſuadēte. ⁊ extra. de. pe. c. ij. ⁊. c. in q̇bus. ⁊ imponit̃ ſibi pena ī foro cōtentioſo ſicut ꝓ homicidio. ¶ Maxima p̄nia ipo-nitur illi q̇ pontifice᷑ vel ep̄m ꝑcuſſerit aut ceperit vel ↄſilium aut auxiliū: vel fauore᷑ dederit in. cle. c. vnico. de. pe. ¶ Qui preſbyterū interfecit. xij. ānis peniteat. c. ij. ⁊. d. c. Si q̇s ſuadēte. ¶ Occidens fure᷑ vel latronez q̇ alias ſine occiſiōe capi poterat per. xl. dies eccl'iaz nō intret. ⁊ vtat̃ cilitio. ⁊ q̄rta ⁊ ſexta feria ieiunet. Et ſi cleric⁹ pro rebus eccl'ie ſeruādis hoc fecerit: nō deponat̃. tn̄ peniteat quā-diu viuat. extra de homici. c. ij. ¶ Si ſacerdos ſe defendēs latrone᷑ interficiat duobus annis peniteat. extra. de. homi. c. ij. ¶ Si clericus ſit fur vel latro. vij. annis peniteat. laycus vero. v. xvij. q. iij. Si q̇s clericus. ⁊. c. pctā. ¶ Preſbyter excoīcat⁹ ſi celebret tres annos peniteat. xij. q. iij. c. de illis. ¶ Si q̇s homicidiū fecerit in bello de mandato dn̄i ſui. xl. dieb⁹ peniteat. ¶ Interfector dn̄i ſui vel vxoris ſue nūq̈ equitet: nec cōtrahat ſ; per dece᷑ annos peniteat ⁊ carnes nō comedat ⁊ vinū nō bibat. xxxiij. q. ij. c. admonere. ⁊. c. q̇cunq;. de diuor. c. j. S; matris iterfector armiſ depoſit⁹. x. annos peniteat. xxxiij. q. ij. c. labore᷑. xxiiij. q. j. c nō auferam⁹. ¶ Occidens ꝑ infamiaz nō reputat̃. iij. q. ix. q̇ iudicas. ⁊. xvj. q. j. c. aliq̇s. Sed homicida euitabilis neceſſitatis. ij. annis peniteat. l. di. c. de his clericis. S; in-

euitabilis neceſſitatis nõ punit᷑.l.di.ca.q͛ tecũ: tñ ad cau
telã ſecũ diſpẽſat᷑.xxxiij.q.ij.c.electũ.⁊.xxv.q.ij.excoĩcatis
¶ Quicũq; ꝯtra ſuũ iuramẽtũ machinat᷑ ĩ morte dñi vl̓ in
p̄iudiciũ ei⁹ ſemꝑ peniteat ⁊ coꝛonẽ nõ recipiat.xxiij.q.
vlti.c.ſi q̇s laycus. ¶ Si quis occiderit monachũ vl̓ cl̓icũ
in ſacris oꝛdinib⁹ ꝯſtitutũ publicã pñiam agat. ⁊ ſeptem
ãnis peniteat.xvij.q.iij.c.qui occiderit. ¶ Si eṗs homici
da fuerit.xv.ãnis peniteat:⁊ ſemꝑ ꝑegrinet᷑. Sʒ p̄ſbyter
duodecim:trib⁹ ãnis in pane ⁊ aqua. Diacon⁹ vero decẽ
ãnis peniteat deponat᷑.l.di.c.ſi q̇s homicidiũ. ¶ Qui ꝑiu
rauerit vl̓ adulteriũ vl̓ homicidiũ cõmiſerit.vij.ãnis peni
teat.⁊ q̇ pñiam recipere noluerit ab eccl̓ia repellat᷑:⁊ nul
lus cũ eo comedat.xxxij.q.j.c. vlti.⁊.xxxiij.q.ij.c.hoc iṗm.
¶ Incẽdẽs domũ vl̓ hoꝛreũ.iij.ãnis peniteat. ¶ Qui do-
mũ vl̓ hoꝛreũ volũtarie incẽderit:dãnum reſtituat.⁊ tres
ãnos peniteat.extra de iniurijs. ¶ Cõburẽs eccl̓iam ſciẽ
ter reſtituat eccl̓iam.⁊.x.ãnis peniteat. ⁊ tm̃ det pauperi
bus q̃ʒtũ dãnũ fecit.xvij.q.iiij.c.Si q̇s eccl̓iaʒ. ¶ Qui ſtat
ĩ eccl̓ia occupat⁹ ocioſis fabulis ⁊ nõ intẽdit ad miſſas ⁊ a
lia diuina officia trib⁹ dieb⁹ peniteat. ¶ Si q̇s furtũ rece-
perit vl̓ furat⁹ fuerit rẽ ſacrã de loco ſacro.vl̓ ſacrũ d̓ loco
nõ ſacro:ſeptẽ ãnis peniteat. tres ex his ieiunãdo ĩ pane
et aqua. ¶ Qui cõmiſſit ſacrilegiũ auferẽdo res eccl̓ie et
eccl̓iaʒ violãdo.vij.ãnis peniteat. Pꝛimo ãno extra cimi-
teriũ exeat.Scd̓o ãno ingrediat᷑ cimiteriũ.Sʒ ſtet ante fo
res eccl̓ie. Tertio ãno ingrediat᷑ eccl̓iam ſʒ nõ cõmunicet
coꝛp⁹ xp̄i. Alijs ãt q̃ttuoꝛ ãnis carnes nõ comedat nec vi
nũ bibat:⁊ q̇cq̇d accepit reſtituat.xij.q.ij.c.de viro ¶ Qui
iniuriat᷑ eccl̓ie:pñia ſibi dʒ imponi ꝙ ꝓuet᷑ cõmuniõe ⁊ ec
cleſie ingreſſu.extra de foꝛo cõpe.c.nullus. ¶ Si q̇s aliq̇d
furatũ comederit.vij.dieb⁹ peniteat. ¶ Si q̇s quencũq;
xp̄ianũ quolibet ingenio in captiuitatẽ duxerit vl̓ eũ vẽdi
derit.vij.ãnis peniteat.⁊ tres ex his ĩ pane ⁊ aqua faciat,

¶Si quis decimas primitias vel oblatiões defraudaue
rit: vl' furatus fuerit ſeu negauerit. vl' minus dederit de oī
re quā laborat. ſ. de grano. de vino. de oleo. de pecorib⁹ ⁊
beſtijs. ⁊ de vniuerſis ſuis fabricis ⁊ negotijs ſeu artifici-
js. aut veniā petat ab eccl'ia: aut in duplū reſtituat. et. vij.
annis peniteat. ⁊ tres ex his in pane ⁊ aqua faciat. ¶Si
fuiſti raptor. tres annos peniteas. ⁊ totū qđ rapuiſti reſti
tuas. Si ſit ꝑpter neceſſitatē leuis pñia dat' aut ad caute
lam. ſi aūt modica fuerit neceſſitas reſtituat totū ⁊ punia
tur pñia arbitraria. extra. de fur. c. iij. q2 raptor punit' pe-
nitētia arbitraria. ꝑmo debet puniri et reſtituere anteq̄3
abſoluat'. xj. q. ij. c. fraternitas. ⁊ in glo. c. vlti. ⁊. c. ſi q̇s. ex-
tra. de electi. c. ꝙ ſicut. ⁊ in glo. c. vlti. Et extra de ſimo. ca.
licet. Si quis ſimoniā ſciēter cōmiſerit: anteꝙ abſoluat' ⁊
aliqua pñia ſibi iniungit': tenet' renūciare beneficiū ſymo
niace acquiſitū. ⁊ dare pecuniā illi eccl'ie. ⁊ reſtituere om
nes fructus perceptos ⁊ qui percipi poterāt. ⁊ hoc intel-
lige tā de layco q̄3 de clerico a quocūq3 fuerit accepta pe
cunia ſeu ſymonia facta. q2 hoc pctm̄ ē tam graue in eccle
ſia dei ꝙ oīa pctā in cōparatōe eius pro nihilo reputātur
q2 per ſymoniacā cupiditatē ⁊ auariciā tota dei eccl'ia cō
fundit' vituperat' ⁊ depredat'. ⁊ latrōib⁹ depredatoribus
ignotis: ideotis: riffianis: ⁊ fornicatorib⁹ regēda cōmittit'
Et hec ſymonia fidē probitatē ⁊ ceteras bonas virtutu3
artes in dei eccl'ia ſubuertit. ⁊ propter reddit⁹ fruct⁹ ⁊ ho
nores eccl'iaſticos habēdos deū ⁊ ei⁹ fidē negligere ⁊ oīa
venalia iā hēre bñficia eccl'iaſtica ⁊ ſacr'a edocuit: ⁊ mul
tos eccl'iaſticos preſertim ſuperiores nr̄os qui videbant'
regere populū falſos ⁊ iniquos fieri. Subegit aliud clau-
ſum in pectore: aliud ſub lingua preceptū habere labijs ⁊
ornamētis eccl'iaſticis deū tm̄ honorare. Corde aūt dn̄m
deū nr̄m ieſum xp̄m ⁊ ei⁹ ſacr'a ac ſpōſam ſuā publice ⁊ cū
ſcādalo totius xp̄ianitatis nō ſemel ſ3 pluries vēdere nō

ſicut iudas pro.xxx. denarijs ſꝫ ſepe ꝓ trib⁹ mille floreñ. Ve autē hoī illi per quē huiuſmōi ſcādalū venit. bonum erat ei ſi nat⁹ nō fuiſſet hō ille. ⁊ q̄ꝛ hoc pctm̄ ſymonie eſt tā graue. ideo grauiſſima pn̄ia eſt ſibi iponenda reſpectu alioꝝ pcōꝝ. etiā q̄ꝛ ſymoniac⁹ ī ordine nō recipit executionē ordinis ſꝫ ē ſuſpēſus quo ad ſe ⁊ quo ad alios. nec ep̄us nec cardinalis. nec aliquis ali⁹ p̄ſbyter poteſt eū ab hoc peccato ſymonie abſoluere niſi ſolus vicari⁹ xp̄i. ſ. papa. ⁊ tūc oportet ꝙ reſtituat p̄mo. q̄ꝛ nō intrauit ꝑ oſtiū ſed aliūde vt fur ⁊ latro. ⁊ nō dimittit̄ pctm̄ niſi reſtituat̄ ablatū. hec nota. j. q. j. c. ſi q̄s. ⁊. q. vij. c. requiris. ⁊ extra. d̄ elec. c. dudū. el. ij. ⁊. xiij. di. c. nemini. ⁊. xiij. q. vj. c. ſi res. extra. d̄ reſti. ſpo. c. grauis. ex. de ſymo. c. tāta. ⁊ huic graui pctō vt dictū eſt pn̄ia eſt iponēda pro arbitrio ſacerdotis.

¶ De vſura.

¶ Et q̄ꝛ vſura eſt ſpecies furti: ideo ſi aliq̄s fuerit vſurari⁹ nec ad cōmunionē corporis xp̄i nec ad eccl'iam admittat̄ niſi p̄mo reſtituat vſuras ꝑceptas: ſi eas ſoluere potuerit. extra. de vſu. ver. poſtq̄ꝫ. huic etiā pctō iponit̄ ꝑ cōfeſſiōeꝫ pn̄ia arbitraria poſtq̄ꝫ ſoluit vel cū dederit cautionē de ſoluēdo extra. de peni. ⁊ re. de⁹ qui. ¶ Colēs idola ⁊ ymagines faciēs ꝓpter incātatiōes ⁊ ſortilegia ac diuinationes. iij. annis peniteat. ¶ Quicūq̄ꝫ incātauerit anathematizat⁹ ſit. xxvij. q. vij. Siquis ariolus. ¶ Preſbyter ſortilegus debet p̄uari vel ſuſpēdi. ⁊ laycus puet̄ cōmunione corporis xp̄i. extra. de ſortile. c. ij. ⁊ in glo. Sortilegus. xl. dieb⁹ peniteat. de ſortile. c. j. ⁊ reſpiciēs aſtrolabia. ij. annos peniteat. de ſortile. c. ij. ¶ Siquis intrat domū cū magicis: vel incantationibus: ⁊ qui ꝯſulit. v. annos peniteat. xxvj. q. v. c. qui diuinatiōes. ⁊. c. nō liceat. ¶ Si quis ſacerdos mortuo palliū inuoluat. x. annis peniteat. cū ſex mēſibus. ⁊ diaconus. iij. annis cum dimidio. de cō. di. j. c.

Nemo. ❡ Qui blaſſemauerit deū ⁊ ſanctos ſuos ⁊ pre‑ſerti vginē mariā. vij. ſeptimanas peniteat. ⁊. xij. diebus dñicis extra eccleſiā exiſtēs paliū ⁊ calciamēta nō hēat. ⁊. vj. dieb⁹ in pane ⁊ aqua ieiunet. ⁊ tres paupes reficiat. ⁊. v. ſolidos ſoluat. ⁊ ſi hoc facere noluerit careat ſepultura. ❡ Qui ꝯpulſus piurat tā ꝯpellēs ꝙ cōpulſus. xl. dieb⁹ in pane ⁊ aqua peniteat. ⁊ p. vij. annos pñiaȝ agāt. xxij. q. vij. c. qui ꝯpulſus. ❡ Qui piurat in manib⁹ epi vel ſuper crucē ꝯſecratā vno anno peniteat. ⁊ ſi ignorāter piurauerit. iij. q̄dragenas in pñia agat. xxij. q. v. c. ij. ❡ Si q̇s ꝓ neceſſitate vł cauſa ſpeciali ꝓ voto vł reb⁹ redimēdis piurat tres. annos vno ī pane ⁊ aq̄ peniteat. xxij. q. ij. c. Si q̇s coact⁹. ❡ Si q̇s ſciēter falſe iurat vł aliū iurare cōpellit p. xl dies ī pane ⁊ aq̄ ieiunet. ⁊. p. vij. annos peniteat. xxij. q. v. c. iij. ⁊. c. ſi q̇s coact⁹. ❡ Si q̇s ꝯ ſuū iuramētū ī morte dñi machinat᷑ arma reliquat ⁊ ſp peniteat: ⁊ ī fine vite ſue euchariſtiā accipiat. ❡ Clerici q̇ epo iurauerit obediētiā ⁊ poſtea ꝯ ipm malicioſe ꝯſpirauerit curie ſeculari tradāt᷑ xj. q. iij. c. ꝯiurandū. ⁊. c. Si q̇s ſacerdotū. ❡ Si q̇s iurauerit ſup ſctā dei euāgelia vł ſup altare. vij. ānis peniteat. ⁊ ſi ī manib⁹ frīs vel pſbyteri vel alteri⁹ homīs iurauerit ⁊ nō obſeruauerit. iij. ānos peniteat. ❡ Si nō ſeruaſti diem dñicā vel alia feſta ab eccł'ia inſtituta. vij. dieb⁹ peniteas. ❡ Si nō feciſti iuſtū iudiciū aut ſi nō cuſtodiuiſti vł iuuiſti ꝯpatres cōmatres aut filias ſpūales nec honoraſti vt debuiſti. vij. dieb⁹ peniteas. ❡ Si q̇s offendit prē vł matrē verbis tm̄. vij. dieb⁹ peniteat. ⁊ ſi leui īpulſiōe aut graui iniuria veniā petat. ⁊ p vnū annū peniteat. ❡ Si quis patrē vel matrē aut vxorē interfecerit: nūq̄ȝ equitet nec matrimoniū cōtrahat. ⁊ per. x. ānos carnes nō cōmedat nec vinū bibat. xxxij. q. ij. c. admonere. ⁊. c. quicunqȝ. extra. de diuor. c. j. ⁊ matris īterfector. x. annis peniteat. armis de‑

poſitis.xxxiij.q.iiij.c.latronẽ. ¶ Qui occidit iudeũ vl' paganũ.xl.dieb⁹ peniteat.l.di.qm̃ odit.⁊ homicidio volũtario vt dictũ ẽ.vij.ãnoꝝ pñia daꝛ.xxj.q.j.c.ꝑdicãdũ.⁊.xxxiij q.j.c.hoc ipm. ¶ Contrahẽs cũ ea quã polluit ꝑ adulteriũ.v.annis peniteat.xxx.q.j.c.ſi quẽ. ¶ Si quiſ cognoſcit vxorẽ adulterã ante pactã pñiaꝫ.ij.annis peniteat.xxxij.q.j.c.j. ¶ Si q̇s furaꝛ vel rapit rẽ eccłiaſticã:reſtituat quadruplũ eccł'ie.⁊.vij.annis peniteat.⁊ tres ex his ĩ pane ⁊ aqua faciat.vij.q.ij.c.peccata.⁊.xij.q.ij.c.de viro. ¶ Ep̃s homicida.xl.annis peniteat.⁊ tres ex his in pane ⁊ aqua faciat.l.di.c.ſi q̇s homicidiũ. ¶ Si q̇s vomitũ ꝑpter ebrietatẽ ĩcurrerit.xl.dieb⁹ peniteat. ¶ Mulier dãs ptũ alteri quã pr̃i.x.annis peniteat.extra.de pe.⁊.re.c.officij. ¶ Sacerdos q̇ intereſt clãdeſtinis ſpõſalib⁹.iij.ãnis peniteat.extra.ꝺ clã. deſ.c.vl. ¶ Si q̇s ꝑ ebrietatẽ euchariſtiã euomerit:ſi laycus fuerit.xl.ſi religioſus vel p̃lat⁹.lxx.ſi ep̃us xc.dieb⁹ peniteat.ſꝫ ſi cauſa ĩfirmitatis illud factũ fuerit.vij.dieb⁹ peniteat.vel deꝛ pñia arbitraria. de ꝯſe.di.v.c.ſi q̇s.xiiij.q.vl.qui bñ. ¶ Jtẽ ꝺ ſãguine xp̃i ſtillauerit ĩ terrã lingua lãbaꝛ ⁊ tabula ſiue terra radaꝛ ⁊ igne ꝯcremeꝛ ⁊ pãn⁹ laueꝛ ⁊ illa lotio a p̃ſbytero ſumaꝛ.⁊.xl. dieb⁹ peniteat.de con.di.ij.c.ſi per negligentiã.⁊.S.thomas dicit ꝙ ille pãnus cõburaꝛ ⁊ deꝛ pñia arbitraria. extra.de pe.⁊ remiſſi.c.deus qui.⁊.xxvj.q.vij.c. Tẽpora.⁊.extra.de peni.di.j.c.menſam'. ¶ Si amiſſa fuerit hoſtia vel pars eius ſacerdos triginta diebus peniteat. de conſe.di.j.c.qui bene. ¶ Si quis euchariſtiã nõ debite cuſtodierit:vel chriſma.iij.menſibus ab officio ſuſpendaꝛ. ⁊ ſi nephãdũ aliquod acciderit grauiori pena pene ſubijciatur. extra.de cuſtodia eucha. ¶ Falſarius monete vel regulaꝝ aut inſtrumẽtoꝝ ſiue cõtractuũ quãdiu viuat in pane ⁊ aqua ſe abſtineat.extra.de verborũ ſignificatione.c.nouimus.

¶ Si latro cófiteaꝛ vel petat inſtanter confeſſionem ſe-
peliatur in cimiterio ⁊ oretur pro eo ⁊ detur ei corpus
chriſti. vij. q. vltima. c. fi. ¶ Cleric⁹ qui canonicas horas
ſcdm ſuã eccleſiã metropolitanã nó dicit: ſex mẽſibus pu-
niaꝛ. xij. di. c. de his. ⁊. c. vlti. ¶ Epus ordinãs clericũ in-
uitum ſuſpendaꝛ vno anno. lxxxiiij. di. c. j. vel. lxxiij. di. c. ij.
¶ Epus qui ſcit aliquos clericos vẽdidiſſe ſacramenta ⁊
eccleſie miniſteria ac ſimoniã commiſiſſe ſi hoc nó cor-
rigit duob⁹ menſibus ſuſpẽdatur a cómunione miſſe. ⁊ ſi
pſbyter fuerit. iiij. menſib⁹. Et ſi diaconus vel alius ordi
natus iudicis arbitrio puniatur. j. q. j. quinquẽniũ. ¶ Sci
enter rebaptizatus ſi pro hereſi hoc fecerit ſeptẽ ãnis in
oĩbus ſextis ferijs ⁊ trib⁹ quadrageſimis in pane ⁊ aqua
puniaꝛ. Si vero propter infirmitatẽ tribus annis penite
at. Si vero propter ignorantiã nó peccat. ſed tñ nó pro-
moueatur: niſi ſit excellens perſona. de có. di. iiij. c. qui bis
extra. de apoſ. c. ij. ¶ Jtẽ epus pſbyter diacon⁹ ſciẽter re-
baptizatus peniteat quãdiu viuat. Alij vero clerici ⁊ re
ligioſi volẽtes ab hereticis rebaptizari. xij. annis penite
ãt ſcdꝫ formã. de cóſe. di. iij. c. hoĩes quos. ¶ Jtẽ patron⁹
dilapidãs res eccl'ie excóicatur. xvj. q. vij. c. filijs. ¶ Jtem
qui heretico ſciẽter cómunicat. iij. ãnis peniteat. ⁊ ſi igno
ranter vno anno peniteat. ¶ Jtem qui pmiſit hereticum
in eccleſia ſua celebrare. Si hoc fecerit ignoranter. xl. die
bus peniteat. Sꝫ ſi hoc ſcienter ⁊ in abuſióe fidei fecerit.
xij. annis peniteat. xxiij. q. j. c. Si quis dedit. ¶ Jtẽ incẽ-
diarius domoꝝ vel agroꝝ volũtarie reſtituẽs damnũ. iij.
annis peniteat. extra de iniurijs. ⁊. xxiiij. q. vlti. c. peſſimã
Hodie tñ iſte talis a ſolo papa abſoluiꝛ extra. de ſen. ex. c.
tu. ¶ Jtẽ cóburens eccl'iaꝫ reſtituat eccleſiã: ⁊ puniaꝛ. xv
annis. xxvij. q. iiij. c. Si quis eccleſiã. ¶ Jtem ſacerdos re
uelans ſigno vel verbo vel alias quouis modo confeſſio

nem alterius:retrudat̃ in monaſteriũ ad perpetuã pñiaʒ pagendã. de pe. ⁊ re. c. Omnis vtriuſqʒ ſex⁹. vel ſemꝑ peregrinet̃ d. pe. di. j. c. j. ¶ Sacerdos ſe defendes ⁊ latronẽ inter ficiens. ij. annis peniteat. extra de homicidio. c. ij. ¶ Clericus fur vel latro. vij. ãnis peniteat. Laycus q̃ꝫ. v. xvij. q. iiij. c. ſi quis clericus. ⁊ c. pctã. ¶ Excoicat⁹ pſbyter celebrãs. iij. annos peniteat. xij. q. iij. c. de illis. ¶ Si quis falſificauerit mẽſurã vel monetã reſtituat. ⁊ per. xxx dies peniteat in pane ⁊ aqua. extra de emptione. ⁊ vẽdi. c. j. ⁊ c. vt mẽſurã. ¶ Si quis in pctm̃ recidiuauerit: debꝫ ſuſpẽdi a cõmunione corporis chriſti. de pe. di. v. c. de his ⁊. l. di. c. vlti. ¶ Preſbyter cantãs miſſam ⁊ nõ cõmunicans vno anno peniteat. ⁊ ꝑ annũ nõ celebret. de con. di. ij. c. relatũ. ¶ Si quis clericus manũ mittẽs in epm̃ vel pſbyterũ vel eccleſiã vaſtãs aut impugnans vel incendens ſemꝑ peniteat ⁊ in monaſterijs pñiam agat perpetuã. xxiij. q. iij. quiſquis per dolũ. ¶ Si abbas vl' abbatiſſa nõ receperit profeſſionẽ a monachis vel monialib⁹ poſt annũ probationis tãdiu in pane ⁊ aqua ieiunet. in clemẽ. de proba. ¶ Epus preſbyter ⁊ diaconus crimẽ capitale cõmittẽs. Chartã falſificãs. falſũ teſtimoniũ dicẽs: deponatur ⁊ in monaſterio retrudat̃ ꝑpetuo. l. di. c. Si tẽpus ⁊ c. ſequẽti. ¶ Si quis per annũ in excoicatione ſteterit: priuet̃ oibus beneficijs ſuis. extra. de eta. ⁊ quali. c. cũ litteræ. ⁊. xj. q. ij. c. miſſus. ⁊ extra. d pe. c. vlti. ¶ Qui iniuriat̃ eccl'ie: priuet̃ cõmunione illius. extra. de ſo. cõpe. c. nulli⁹. ¶ Qui nõ poteſt ſoluere expẽſas litis puniat̃ arbitrio iudicis. extra. de dolo. ⁊ cõtu. c. finẽ litib⁹. ¶ Quilibet fur ⁊ latro primo reſtituat. ⁊ tũc puniat̃ pñia poſtea arbitraria xij. q. ij. c. fraternitas. in glo. vlti. ⁊ c. ſi quis. extra. d electi. c. ꝙ ſicut. ĩ glo. vlti. extra. de ſimo. c. licet. ¶ Si quis iterat pctm̃ ꝑus ꝯfeſſuꝫ pñia ſibi iponit̃. extra. de hereti. c. excoicam⁹. ¶ Clerici latrones dephẽſi aut ĩ magniſ criminib⁹

culpati degradent̃ ⁊ in monaſterijs detrudant̃.extra.de peni.c.tua. ¶ Grauiſſima pena punit̃ pſequẽs hoſtiliter Cardinalẽ ſctẽ. Ro.eccl'ie.⁊ ſcientes ⁊ ꝯſentiẽtes.extra. de peni.c.felicis.li.vj. ¶ Grauiter punit̃ q̃ pontificez vel epm temere ⁊ iniurioſe pcutit vl' capit: aut ꝯſiliũ auxiliũ vel fauorẽ dedit.in clemẽ.de.pe.c. Si q̃s ſuadẽte. ¶ Jlle presbyter deponat̃ q̃ celebrat miſſã in oratorio in domo ſua ſine licẽtia epi.de.conſe.di.j.c.clericos.⁊.c. vnicuiqȝ. ¶ Si abbas vel prior dedit monacho aliquã poſſeſſionẽ firmã ieiunet p annũ ſingulis ſextis ferijs in pane ⁊ aqua ¶ Degradat⁹ celebrãs priuat̃ cõmuniõe perpetuo.l.di. accedẽs. ¶ Si q̃s excõicat aliquem iniuſte ſuſpendit̃ vno menſe ⁊ alia pena punit̃. extra.de ſen.ex.c.ſacro. ¶ Jteȝ aliũ excõicans ſine ſcriptis vno mẽſe ſuſpendit̃. Et ſi tũc celebrauerit:ſolus papa diſpenſat ſup irregularitate. extra.de ſen.ex.c.cũ medicinat̃.li.vj. ¶ Jtẽ ꝓ quolibet pctõ mortali.vij.annoꝝ pñia ĩponit̃ a iure.xxxij.q.ij.c.hoc ipm niſi alibi forſan maior reperiat̃ a iure expreſſa. ¶ Jtẽ pro pctis venialib⁹. ſicut ſunt cõmedere pluſq̃ neceſſe ẽ. aut bibere.vt ponit̃.xlj.di.q̃ dicit.aut loqui vel tacere pluſq̃ nõ expedit. vel exaſperare pauperẽ penitentẽ. vl' fabulis ocioſis vacare. ſiue iocoſe vel inutiliter mẽtiri vel iurare vel opa mĩe nõ adiplere. ⁊ ſimilia pctã venialia: q̃ clari⁹ exprimunt̃.xxvj.di.§.alias eã demũ. Reuera pro iſtis venialib⁹ dant̃ Pater noſter ⁊ alie oratiões: ⁊ aſpergatur aqua benedicta. vel audiat miſſas ⁊ benedictiones ſacerdotum.⁊c.que remittunt venialia.vt notatur. de peni.di iij.c.de quotidianis. Et di.j.c.tres ſunt.⁊.c.conſecrata. ⁊ di.iij.c.celebrandos.⁊.c.aquam. Et.di.iij.c. Nequaquã. Et de conſe.di. .cum ad celebrandas.
¶ Has aũt pñias quas temporib⁹ antiquis. Patres nr̃i poſuerũt. nos eorum filij minores penitentiarij aliquan-

do iponere ipſis penitentib⁹ debem⁹ vel ſal tem inſinuare nobis ꝯfeſſis: alias pnia dicaṫ eſſe falſa: q̄ nō daṫ ſcd̄z canones: ſi ſit a canonibus diffinita. de. pe. di. j. c. falſas. Sed tñ diſtinguiṫ: q̄ꝛ aut pctm̄ tibi ꝯfeſſuz eſt publicū vel occultū. Si ſit publicū maxime ſcādaloſū certe tūc maioꝛ aut minoꝛ eſt dāda pnia quā illa quā ius expꝛimit. Et illud intelligit xxvij q. vij. c. Sacerdos. de. pe. di. j. c. nōnulli. Poſſunt tñ minui: ꝯſideratis circūſtantijs criminum q̄litate ꝛ quantitate: dignitate: officio: paupertate: infirmitate: ꝯſuetudine: ſcādalo tēpoꝛe: q̄litate: regionis cōplexione: lachꝛymarū effuſiōe: deuotione ꝛ ꝯtritione. de con. di. iij. c. de penitente. Si aūt pctm̄ eſt aut fuit occultū: tūc iponiṫ ei pn̄ia arbitraria. xxviij. q. ij. c. tpa. extra. de offi. lega. c. de cauſis. ꝛ de accuſa. c. ſup his. p̄ſertim ſi non eſt difinita a iure. de pe. di. j. c. mēſura. ꝛ. l. di. de his cleric⁹ extra. d. . c. de⁹ q̄. ꝛ. c. quātū. Et q̄ꝛ hodie i arbitrio ſacerdotū ſtatute ſunt pn̄ie dāde ꝯfitentibus: ideo p̄mo ꝑ grauib⁹ pctis occultis quib⁹ canones pn̄iaz taxāt ipſi pn̄iarij oñdere debēt eis ꝯfitentib⁹ ꝛ dicere pn̄iam iuris ꝛ canonū ipſi ꝯfitenti. Et pꝛo quolibet pctō moꝛtali. vij. annoꝝ debet pn̄iam agere. Sed q̄ꝛ in hac vita nō pōt ipſaz pagere debet ſibi ad min⁹ vnū pr̄ nr̄ omni die dare Vel ꝯcedat ſibi indulgētias elemoſynas ꝛ orōnes oīum chꝛiſtianoꝝ ꝛ paſſionē dn̄i nr̄i ieſu xp̄i ꝛ ſctōrum martyrum ꝛ merita oīum ſanctoꝝ ꝛ indulgentias eccl'ie: ꝛ quicq̄d boni fecerit vel mali patienter ſuſtinuerit. etiā dicat ſibi. con

¶ In arbitrio ſacerdotū. xxvj. q. vij. tpa ꝛ de pe. di. j. mēſurā. ꝛ extra eo. c. q̄ſitū. ꝛ. c. de his q. ¶ Ergo canones ad q̄d ſuiūt cū pn̄ia ſit arbitraria. Dic q̄ad hoc vt ſacerdos meli⁹ ſciat differētias pctōꝝ cognoſcere: ꝛ ſcd̄m eoꝝ grauitatem cuilibꝫ penitēti pꝛo vt congruit penitentiā iniūgere: cōſideratis tñ cōditiōe ꝑſone dignitate: ſexu. officio paupꝛtate. cōplexiōe. ſocietate. diſpoſitiōe. vt dicit hoſtienſis in ſūma. titu. de peni. §. q̄ pn̄ia. hoc idē dixit poſtea. egregius vir Bartholomeus de chaimis de Mediolano in ſuo interrogatoꝛio Confeſſiōis. parte vltima. vbi de canonibus penitētialibus.

cedo tibi oīa iſta ⁊ oēs remiſſiões ⁊ orones ⁊ pegrinatio
nes⁊ q̄cūq3 alia bona militātis eccl'ie q̄ tibi cedāt i ſatiſſa
ctiōe3 hui⁹ pn̄ie per me tibi iniūcte ⁊ in remiſſiōe3 pctōꝝ
tuoꝝ.etiā ſi iſta via ꝯfeſſoꝛ nō incederit alias certe nō ad-
erit.vt notat̄.de.pe.⁊ remiſſi.c.ꝙ autē.❡Sed an ꝯfeſſoꝛ
poſſit pn̄ias ꝓ ſuo arbitrio moderari vl' in totū remittere.
⁊ q̄d iuris ſi male fuerit eas arbitrat⁹.l.di.c.de his cleri-
cis.⁊.ix.q.ij.c.lodouicū.extra.d̄.iudi.c.ac ſi clerici.⁊.xxxiij
q.vlti.ca.xpa.⁊ hec fit extra.de.ſen.ex.c.iij.et de.pe.d.j.c.
mēſurā.❡Et ſi cōfitēs fuerit infirm⁹:tūc ſit caut⁹ ꝯfeſſoꝛ
ꝙ nō det ſibi pn̄ia3:ſ3 oſtendat eā ſibi.vt ponit̄.xxvj.q.j.p
totū.⁊.q.vij.in ſūma.Sic dicendo.Si eēs ſan⁹ talē debe
res pn̄ia3 facere ꝓ pctīs tuis.S3 q2 infirm⁹ es nō iniūgo
tibi eā.ſ3 qn̄ ꝯualueris:agas eā vl' venias ad me vl' ad aliū
ſacerdotem ⁊ de nouo recipias pn̄ia3.Si aūt moꝛieris ex
hac infirmitate facias teſtamentū tuū ⁊ des tn̄ vl' facias
tot elemoſynas dari ꝓ aīa tua. ❡Ex p̄dictis oſtendit̄ ꝙ
quilib3 ꝯfitens debet eligere ſibi ſcientificū et diſcretum
ſacerdotē q̄ ſciat pn̄ias iniūgere:alias periculoſu3 eſt ſibi
ꝯfiteri.q2 nec excuſat penitentē ignoꝛātia ſacerdotis.nec
eū excuſat q2 licet abſolut⁹ a pctīs nō tn̄ eſt abſolut⁹ a de
bito pn̄ie ⁊ ſatiſfactiōis.q2 neceſſario opoꝛtet ꝙ hic vl' in
purgatoꝛio ſatiſfaciat.ſic̄ dicit Januen̄.i legēda moꝛtuoꝝ
Aut pn̄ia data per ꝯfeſſoꝛē eſt eq̄lis pctō.aut maioꝛ.aut
minoꝛ Si ē eq̄lis:tūc vnū ꝑ aliud redimit̄.Si ꝟo maioꝛ ſit
tūc illud q̄d plus facit:cedit ſibi ad maioꝛē gl'ia3.Si vero
minoꝛ eſt ꝭm Auguſtinū īpunitū de⁹ nō dimittit delictū
aut enim homo ipſum punit.aut de⁹.ideo reſtat ꝙ punia
tur in purgatoꝛio.

❡Finis caſuū cōpoſitoꝛum
per epiſcopum ciuitaten̄.

¶ Capitulum. xl.

Quid ſit reſtitutio. ꝛ q̇ teneaťͬ ad reſtitutiōez

Reſtitutionez: q̄ ſi nō fit: ſepe aīas dānare ꝯſueuit: ſub ſilētio nō licet ꝑterire. quā Auguſtin⁹ ſic diffinit. Reſtitutio eſt rei male ablate iuſta recōpēſatio. colligiť ex hac diffinitiōe ꝙ res male ablate vel ꝯtra volūtatē ſui dñi iniuſte retente: aut cū dāno ꝓximi ꝛ nō ſ̄m iuſticiā acq̇ſite ſuo dño ſūt reſtituende. Sʒ vt dicit philoſophus. Tria ſūt gña bonoꝝ ſcʒ aīe. corꝑis. et bona fortune. Ideo trib⁹ modis pōt vn⁹ alteꝝ damnificare. Primo in bonis aīe ſubtrahēdo ꝟtutez ꝛ inducēdo ad pctm̄. Perſuadēdo ad malū. agēdo cōtra charitatē dei vel ꝓximi. ſiue per exemplū male vite. Scd̄o pōt damnū inferri in bonis corporis ꝓximū occidendo. menbrū mutilando ſiue aliter iniuſte ledēdo. Tertio in bonis fortune hoc eſt in bonis temporalib⁹. iniuria ꝯtra ꝓximuʒ cōmittitur aliqn̄ ꝑ furtū. aliqn̄ ꝑ rapinā tandē ꝑ fraudes ꝛ diuerſos modos decipiēdi. Et hec oīa q̄ iniuſte ablata ſūt de neceſſitate ſalutis ſunt reſtituēda Nā ſi ꝯtingat aliquē ad pctm̄ prouocare vel inducere. oportet eū ad ſtatū charitatis quantū poſſibile fuerit reducere bene perſuadēdo: vtō ꝑteritis malis peniteat. ꝛ futuris caueat. Itē ſi vnus per aliuʒ in pſona ꝓpria ſiue ꝯiuncta ideſt i vxore. filijs aut familiarib⁹ fuerit leſus iuſtā recōpenſationē dʒ accipere ſ̄m arbitriū

¶ Reſtitutionē ꝛ c̄. pulchre Aug. hic in textu diffinit reſtitutionē. Sʒ attēde ꝙ frater Angel⁹ ī ſua ſūma. dicit ꝙ Reſtitutio eſt in priſtinū ſtatuʒ repoſitio. vl' Reſtituere. ff. ð ver. ſign. vñ dič text⁹ i. l. plus ē. ff. de. ver. ſignifi. Reſtituere ē nō mō pñiam rei prebere ſʒ etiā poſſeſſorē facere fructuſ ꝗ reddere. Et ad āpliorē noticiam reſtitutiōis vide in dicta ſūma cū ibi notatis. ꝛ in baptiſtiniana. ꝛ in ſūma florētna breui. ꝛ S. Tho. ij. ij. q. lxij. Et magiſtrū in. iiij. ꝛ cōmuniter vide ibi oēs Doctores quos potueris. et. R. Petruz de coſtana toletanū Decanū in tractatu de penitentia.

¶ Philoſophus. iij. ethicorum.

bonoꝝ viroꝝ. Si vero aliq̇s bona ꝓximi iiuſte detinet: de neceſſitate reſtituere tenet̃ q̄ꝫtū ei poſſibile fuerit: nō tn̄ ſatiſfacit cuilibet reſtituēdo: ſꝫ tm̄ ꝓprio dn̄o dū inueniri poteſt aut ſine magna difficultate ⁊ ꝑiculo res male abla ta pōt ad eū ꝑuenire. ⁊ ſi dn̄s rei nō fuerit inuēt⁹ ex ꝯſilio ꝑlati aut ſacerdotis cui incūbit cura aiaꝝ reſ male ablate vel iniuſte detēte in pias cauſas expēdant̃. vn̄ collige oia q̄ ꝑ furtū. aut rapinā. vel fraudē ſiue ꝑ alium iniuſtū modū ablata ſunt vel acquiſita eē de neceſſitate reſtituēda: hoc ē itelligēdū extra neceſſitateꝫ. q: in caſu neceſſitatis extreme. oia ſunt cōmunia de iure naturali. de quo. vi de Sanctum Tho. ſcda. ſcde. q. lxxvj. ar. vij. Fama etiam iniuſte ablata reſtituēda eſt ſiue fiat i ꝟtute ſiue in ſciētia aut in hōre. vel in alia laudabili ꝑfectiōe. hoc ē intelligē dū: qn̄ infamat⁹ erat benemerit⁹ ⁊ dign⁹ illa fama. q: ſi nō erat dign⁹ ea: nō eſt fiēda: cū nil aut modicū ſit ei ſubtra ctū. ⁊ nō ſolū fama eſt reſtituēda: ſꝫ dānū īde ſecutū. vide de his. Tho. in. ij. ij. q. lxij. ⁊ cōmuniter doctores. di. xv. li. iiij. ¶ Reſtitutio triplex ē realis. ſ. ⁊ nō volūta ria: vt ſi q̇s cogat̃ reſtituere rē. ⁊ talis ꝓpe nō ē meritoria cū nō fiat libera volūtate reſtituētis Alia ē reſtitutio realis ⁊ volūtaria: vt ſiquis ſpōte reſtitu at rē ad eſtimationē vel arbitriū boni viri: ſeu iuxta cōſi liū eccl'ie. Alia eſt reſtitutio volūtaria ⁊ nō realis: vt cuꝫ quis tēt⁹ reſtituere nō hꝫ vn̄. ſꝫ hēt bonā volūtatē reſtitu endi. ⁊ talis reſtitutio volūtaria i nō hēntib⁹ bn̄ dicit̃ ſuf ficere: cū volūtas apud deū ꝓ facto reputet̃. ſ. i illo cui de eſt facultas. in glo. in. c. j. extra de eo q̇ mitti. i poſſe. cauſa rei ꝯſeruādē. tn̄ nō obſtāte tali volūtate tēt⁹ ad reſtitutio nē dꝫ ꝯteri ⁊ cōfiteri cū ꝓpoſito reaľr ſatiſfaciēdi: ſi ad pī guiorē venerit fortunā ¶ Reſtituat q̇uis ſi poſſit itaqꝫ reſ aliēas: ſꝫ ſi reddere neq̄at ſaltē ꝓmptā hēat volūtatē reſti

¶ In caſu extreme neceſſi tatꝫ. oia ſūt cō munia. vt in. c. ſi q̇s. de fur.

Triplex Re ſtitutio.

tuēdi. ¶ Perſōe aūt q̄ ad reſtitutionē tenēt ſunt. fur. vſurator. vrēs. ſimoniaticus. raptor in re deceptor. alienorūq3 reptor. Rector di lapidās vl' ſpūalis vl' tpalis. Quiuis dānū in ferēs. Oēs hi reddere: ſi q̄d hūt vl' amore dei dare debēt iuxta pfeſſorum ſapiētiū conſiliū. ¶ S. Tho. i. iiij. di. xvj. q. j. ar. v. q. iij. dicit. q̄ ad reſtitutiōe3 tenēt q̄ intelligūt p ſequētes dictiōes. Juſſio. pſiliū. pſenſus. palpo. recurſus. pticipās. mut9. nō obſtās. nō manifeſtās mādās. Alij. v. ſm Ber. abbatē clare vallis. Qui mādat. cōſiliās. ſociās. adiutor. adulās. celās. pticipās. defēdēs. atq3 receptās. q̄lib3 ē factor: τ reddat: niſi reddiderit actor. ¶ Or lōgū eēt dicere. q̄d q̄ntū τ q̄b9 ſit reſtituēdū τ quo ordine: attēde octo q̄ vidēda ſunt q̄ cōtinent i hoc vſu. Quis: q̄d: vbi p quos: cui: cur: quō q̄n. Declaratiōe3 harū dictionū vide in ſūma Antonina Defecerūt dicta. i. c. ij. de reſtituti. vbi lati9 cū ibi notatis de materia reſtitutiōis. hic met vſus fuit ad circūſtantias pctōr. τ tūc declarātur ei9 dictiōes in dicta ſūma. iij. pte. in. c. de circūſtātijs pctōr.

¶ Persone tēte ad reſtitutionē. Si principales factores non reſtituerint.
¶ Palpo. ideſt adulator.
¶ Recurſ9 id ē ad quē male factor recurrit.
¶ Mutus ideſt celans.
¶ Mādās. aliq̄d malū fieri.
¶ Quid. q̄3 ru. qbus ſit reſtituendum et quo ordine.
¶ Quis. q̄d et c. Quis tenēt ſatiſfacere. R̃. q̄ qlibet hūs de alieno vl' q̄d ad aliū ſpectat ſeu debēt ex ptractu vl' quaſi ex maleficio: vel quaſi: vl' ex quacūq3 alia cauſa. ar. c. ſi res xiiij. q. vj. τ. l. iuſticia. §. iuris pcepta. ff. de iuſti. τ iure.

¶ Ca. xlj. ¶ De ſatiſfactiōe.

Satiſfactio dicit̄ duplicit̄. vno mō recōciliatio. τ ſic q2 oēs ptes pn̄ie ordinant̄ ad recōciliationē: q̄lib3 earū ſatiſfactio dici pōt. Alio mō dicit̄ ſolutio pene debite τ ſic ē ps vna pn̄ie q̄ ē aſſūptio ſiue adipletio pn̄ie iniūcte vl' debite. τ nihilomin9 tn̄ etiā ptib9 alijs pn̄ie pueniт per accidēs ut ptritiōi rōne doloris piūcti q̄ ē in pte ſenſibili: τ cōfeſſiōi rōne erubeſcētie. hec. S. Bo. i. iiij. di. xvj. circa lr̃a3.

¶ Dupliciter dicitur ſatiſfactio.

Satiſfactio
Diffinitio ſatiſfactiõis ſm Gre. ⁊ ponit per magiſtrũ. iiij. ſñiaꝝ

¶ Satiſfactio ſm culpã preteritã ẽ iniurie illate recompẽſatio ſm equalitatẽ iuſticie. Scdm vero culpã futurã ẽ pctõꝝ cãs ſcindere: ⁊ eoꝝ ſuggeſtiõibus aditũ nõ prebere. de pe. di. iij. c. Satiſfactio. ⁊ qꝛ tres ſunt radiceſ oĩuꝫ pctõꝝ teſte Jacobo in canonica. ſ. concupiſcẽtia carnis. aut cõcupiſcẽtia oculoꝝ. aut ſupbia vite. per ꝯcupiſcẽtiã oculoꝝ auaritia intelligit̃. per cõcupiſcẽtiaꝫ carnis luxuria intelligit̃. per ſupbiã vite: ipa ſupbia intelligit̃. Cõtra iſtas tres radices ordinant̃ tres ptes ſatiſfactiõis ſcꝫ elemoſyna: ꝗ ordinat̃ ꝯtra auaritiã. ieiuniũ contra luxuriã. Orõ cõtra ſupbiã. ⁊ ſic ſũt tres principales ptes ſatiſfactionis. ſ. elemoſyna. ieiuniũ. ⁊ orõ. de ꝗbus poſtea dicem⁹. ſ. in fine tractatus: ut diximus ſupra ⁊ promiſimus. Quedã vero ſũt ptes ſecũdarie ꝗ ad has reducunt̃. ut vigilie pegrinatiões: diſcipline. vñ oĩa carnẽ affligẽtia reducunt̃ ad ieiuniũ. Omnia vero opera ſpũalia ad orõnem. Omnia opa miſericordie ad elemoſynã. Et nota ſm Alexãdrũ de alis in. vj. ſũme. c. xxix. ꝙ ſicut in bellis reſtituta amicitia nõ ſtatim reſtituit̃ debitũ illati damni. Ita poſt remiſſionẽ culpe in cõfeſſione ſeu cõtritione remanet debitũ pene ſatiſfactorie. Et ideo ſacerdos iungit quedaꝫ ad ſatiſfactiõis fundamentũ: ſicut abſtinere a peccato ⁊ reſtituere ablatum. Quedam ad ſatiſfactionis expeditionem: ut eſt vitare cõſortia maloꝝ. Quedam iungit ad ſubſtantiam ſatiſfactionis. ut eſt ieiunare. vigilare. dare elemoſynam. peregrinari. ⁊ huiuſmodi opera penalia. Quedam iniungit ad ſatiſfactionis perfectionem ⁊ ſecuritatem. ut ſunt opera ſupererrogationis. Satiſfactio debet reſpondere culpe in tribus: ſcilicet in numero. ps. iiij. Lauabo per ſingulas noctes lectũ meũ ⁊c. In pondere

¶ Treſ partes ſatiſfatiõis. ſ. elemoſyna: ieiuniũ: oratio.

Auguſtinꝰ libēter dꝫ facere īmortalis futurꝰ quecūqꝫ faceret, ꝑ differēda morte moriturꝰ. In mēſura Gregoriꝰ Tāto tpe dꝫ ꝙs iˡ pñia eē: quanto fuit in culpa. Iſta tria reqrunt̄ in pñia ſcđm cōuenientiā nō ſcđm neceſſitateꝫ ſm Alexandrū vbi ſup. ¶ Aliq voluerūt Reſtitutiōeꝫ eē ps ſatiſfatiōis: ſꝫ ꝓprie nō ē. qꝛ dꝫ pcedere omnē partē pñie cū dicat ceſſatiōnē ab iniuria. de quo dic vt in Angelica Reſtitutio. ij. in pncipio. Sꝫ large accipiēdo reſtitutionē, put dicit oē illō qđ ad debitā ſatiſfactionē erigit̄: ſic ē ps ſatiſfactiōis. Ideo neceſſe fuit dicere ſeorſū a Reſtitutiōe de ſatiſfactiōe: cū ꝓprie reſtitutio nō ſit ps ſatiſfactionis. De iſta materia ſatiſfactiōis ⁊ reſtitutiōis: vide i Angelica ⁊ baptiſtiniana ſuis locis: cum ibi notatis. ⁊ in. iiij. ſñiaꝝ. di. xv. ⁊ ibi doctores omnes.

¶ Proprie nō eſt. teſte fratre Angelo: vbi de reſtitutiōe. §. x.

¶ Capitulum. xlij.

¶ De effectu confeſſionis.

Confeſſio liberat a culpa pcti Nā ſcđꝫ Aureo. li. iiij. di. xvij q. j. niſi meritum xpi actualr applicet̄ iſti vel illi nulla culpa delet̄. qꝛ ſolū per meritū paſſiōis xpi pctā remittunt̄ Cū ergo ſacr̄a ſint imediatū applicatiuū paſſiōis xpi ad nos. Ideo oīs culpa delet̄ mediātibꝰ ſacr̄is de fctō exhibitis vel in voto. Preterea cū pñia ſit ſacr̄m ⁊ pcipiat̄ i ꝯfeſſiōe. qꝛ ꝑ eā hō ſe ſubdit miniſtris eccl'ie ꝙ ſūt ſacroꝝ diſpēſatoreſ. Iō ꝯfeſſio ex vi abſolutiōis coniūcte culpā remittit: niſi hō ponat obicē pcti

¶ Cōfeſſio De effectu cōfeſſionis vide. S. Tho. in. iiij. ſententiarū. ⁊ Alexādrū in. vj. ſūme. c. xxvj. ⁊ in Manipulo curatoꝝ ⁊ in tractatu reuerēdi Petri de coſtana Toletani Decani. Et in tractatu breui đ ſacr̄is reuerēdiſſimi dñi Ioānis pr̄iarche. alexandrini poteris videre: vbi dicit̄. ¶ Effectꝰ huius ſacr̄i ē abſolutio a pctō ⁊ reatꝰ ſeu obligationis ad penā eternam.

mortalis in actu. ſm Sco.in.iiij.di.xiiij.q. vlti. Liberat etiā cōfeſſio a pena pctī tripliciter. ex vi abſolutiōis in voto vel in actu liberat a pena eterna ſicut ⁊ a culpa: ſed remanet obligat⁹ ad penā tpalē. Scdo qꝛ ſacerdos pōt dimittere de pena debita ſm Pa. i.c.ſicut dignū de homi. Tertio dimittit pena ex ipa natura act⁹ cōfitētis hn̄tis penam annexā erubeſcentie.

De quibuſdā excoīcatiōib⁹ ſedi aplīce reſeruatis. Has excoīcatiōes reſeruatas ſedi aplīce tam a iure q̄ȝ per pceſſum curie Copilauit. R. D. Antoni⁹ archiepſ florētin⁹: ⁊ ego eas ad litterā hic inſerui. quia nō oēs paupes clerici habebūt ei⁹ ſūmā: ⁊ qꝛ breuiter ⁊ ſapiēter eiuſmōi excōmunicatiōes papales et etiā epales per dictū. D. archiepm in vnū cōgeſte ſūt in ſuo defecerūt. Sȝ qui pleni⁹ voluerit videre ⁊ clari⁹ diffuſiuſue: videat in ſua.iiij.pte.ſūme.ti.de cēſuris eccliaſticis Et in Angelica.vbi.de excoicatiōe per totū. Et in ſūma Petri de Tarātaſio. et Hoſti. ⁊ in Roſella. ⁊ alijs Et vide inſup in decretis ⁊ decretalib⁹.vj. et clementinis cū doctoribus. locis notatis in qualibet excōmunicatione tanq̄ȝ in fontibus. ¶ Et attēde q̄ ex eo℞ quotidie a ſede apoſtolica emanāt extrauagantes: q̄ te hēre oculos ad eas oportebit ipſaſq̄ȝ ad manū habere te curare decebit: ne forſan inſciēs aut imprudens ſis: cū

¶ Capitulum.xliij.

De qbuſdā excoīcatiōib⁹ ſedi aplīce reſeruatis tā a iure q̄ p pceſſuz ſiue p extrauagātes breuiter recolectis.

DApalis ē abſolutio ſi quis manus violētas vel temerarias inijciat ī clicū vl' religioſū vl' monialē: vl' alterā religioſam pſonā: ſi iniuria ē enormis: hui⁹ tn̄ declarationem vide.xvij.q.iiij.capi.ſi quis ſuadente diabolo. in decretis. ¶ Incendiarij eccleſiarum vel aliorum locorum ſacrorum vel religioſorum vel cimiteriorum: papaz querant qui eos abſoluat: ſi iam ſint denunciati. Poſſunt tamen per epiſcopum abſolui ante denunciationē: et de hac abſolutione poteris videre in.ca.Cōqueſti: ⁊ in.ca.Tua nos. extra de ſen.excoica. ¶ De effractoribus predictorum locorum ſacroruz qui etiam poſtq̄z fuerint denunciati ē abſolutio papalis: ſed ante denunciationem epiſcopalis eſt abſolutio:

extra.de ſenten. excõi.ca. Cõqueſti. ❡ De incendiarijs aliorum locorũ nõ ſacrorꝝ De cõſulẽtibus aut fautoribꝰ qui tales nõ ſũt excoicati a iure

aliquis extiterit aliqua cenſura in eis contẽta irretitꝰ: quẽ audiueris vel auditurus ſis de cõfeſſiõe ſeu peccatorum manifeſtatione.

cõmuni:ſꝫ ſũt excõicãdi. Si tñ fuerit excoicati aliquo iure ꝑticulari: puta excoicatiõe ſinodali vel ab hoĩe: ⁊ fuerint denũciati: eſt papalis abſolutio: vide de hoc in.c. Tua.de ſen.ex. ❡ De falſantibꝰ lr̃as papales: vl̃ falſis ſciẽter vtẽtibꝰ: extra.de crimine falſi.c. Dura. ❡ De apponentibus manũ ad corrigẽdũ etiã minimã lr̃am vl̃ pũctũ minimum ĩ his lr̃is: exceptis his q̄bꝰ ẽ cõmiſſũ: ẽ papalis abſolutio ſm Hoſtienſem per ſententiam curie latam. ❡ De fingẽtibus nouam hereſim: vel iam damnatam ſequentibꝰ. iiij.q.j.ca.j.et.ij.extra de hereticis.ca. Ad abolendum.et nunc eſt caſus papalis per extrauagantẽ Martini: quinti: ut patet in proceſſu ipſius annuali. ❡ De sciſmaticis ⁊ precipue de ſequentibus ſciſma. Petri de luna ⁊ ſucceſſorum eius ⁊ fautorum ipſius ſciſmatis eſt papalis abſolutio per proceſſum curie. ❡ De credentibus receptatoribus. Defenſoribus: ⁊ fautoribus hereticorum eſt papalis abſolutio: et quomodo intelligantur iſta nomina vide in ſumma.titulo de excõmunicatiõibus in.iiij.parte ſumme. ❡ De committentibus ſimoniam ſiue pro ordinibus ſiue pro beneficijs: vel prelaturis eccleſiaſticis: vel pro ingreſſu in religionem: vel pro alijs ſpũalibus: eſt abſolutio papalis per extrauagãtem Martini quinti: vide de hac in ſecũda parte ſumme.ti.de ſimonia. ❡ De facientibus pactum vel promiſſionem recipiẽtibus ex pacto vel promiſſione occulta vel manifeſta aliquid etiã paruũ pro aliqua iuſticia: vel gratiã pro alio vel pro ſe in cauſis iudicialibus ſeu pro litteris obtinẽdis ab apoſtolica ſede. eſt papalis abſolutio: per extrauagantẽ Bonifacij. ❡ De ſcienter vtẽtibus talibus gratijs vel litteris ſic obtẽtis eſt ab-

ſolutio papalis per extrauagātem Bonifacij. ❡ De pira-
tis ⁊ quibuſcūq; alijs in mari deprędātib⁹ ē papalis ab-
ſolutio per ꝓceſſum curie. ❡ De impedietibus depredā-
tibus vł inuadētib⁹ adducētes victualia ſeu alia q̄ ad vſū
Romane neceſſaria: vł nec talia deferant: aut adducant
ad curiā: ⁊ de defendētibus talia faciētes ē abſolutio pa-
palis per ꝓceſſum curie. ❡ De capiētib⁹: detinētibus: de
predātibus romipetas ⁊ peregrinos ad vrbē Romā ac-
cedētes tā cauſa deuotiōis: q̄ʒ pegrinatiōis: ⁊ ſimiliter in
ea morātes ⁊ recedētes ab ipſa: eſt abſolutio papalis per
ꝓceſſum ānualē qui fit in curia. ⁊ ſimil'r de dātibus ꝯſiliū
⁊ fauorē ad talia ſupradicta faciēduʒ ē papalis abſolutio
per proceſſum. ❡ De portātibus arma: equos: ⁊ alia ne-
ceſſaria ad impugnādū xp̄ianos: vł trāſmittētibus ſeu ga
leas ⁊ naues vendētibus: vel in piraticis ſarracenoꝝ gu
bernationē exercentibus vel dātibus auxiliū: cōſiliū ⁊ fa-
uorē in diſpēdiū terre ſctē: extra de iudeis. c. Ad liberādā
⁊ eſt caſus papalis per extrauagātem clemētis ⁊ per pro
ceſſum curie. ❡ De portātibus etiā victualia ⁊ alia que-
cūq; mercimonia in Alexādriā vel in alia loca ſarraceno
rū terre egypti vł cuiuſlibet alie terre. vel mittētibus ipa
vel de ſuis portubus ut eis deferāt extrahētib⁹: vel extra
hi ꝑmittētibus aut dātibus auxiliū ⁊ fauorem: ē papalis
per proceſſū curie. ❡ De portātibus predicta vel aliquo
predictorum ⁊ ad hoc operantibus ad omnes terras ſolda
no ſubiectas vel alij cuilibet potentatui pagano. eſt papa
lis abſolutio per extrauagātem clemētis. ❡ De eūtibus
ad terrā ſanctā etiā cauſa deuotiōis ſeu voti ſine licentia
ſedis apoſtolice: et eſt abſolutio papalis prout reperitur
in. li. penitentiarie ſummi penitentiarij: qui ⁊ ipe hoc po-
teſt. ❡ De inſecutoribus cardinalem hoſtiliter: et eſt
excommunicatio papalis per. c. felicis. de penis. li. vj.

¶ De bannientib⁹ epos vel capientib⁹ ⁊ in ſecutorib⁹: vel hoc fieri mandantib⁹ aut fctā ab alijs rata hn̄tibus vel in his dātib⁹ ꝯſiliū ⁊ fauorē: vł ſciēter tales defendētib⁹ eſt papalis abſolutio per.c.ſi qs.ḋ penis.ī cle. ¶ De exenterrantib⁹ vł fruſtra ꝯcidentib⁹: ſeu decoquere vł incidere: aut oſſa de carnib⁹ euellere ꝓſumētib⁹ cuiuſcūqꝫ defūcti: vt ei⁹ oſſa ad ꝑtes alias deferanꝫ eſt papalis abſolutio ꝑ extrauagātē Bonifacij. ¶ De occupātib⁹ vel detinentib⁹: vł hoſtilr̄ diſcurrentib⁹ per ſe vł ꝑ aliū directe vł īdirecte ſub quocūqꝫ titulo vel colore ciuitates: terras. loca: vł iura ad romanā eccłiaꝫ ꝑtinētia: ⁊ adherētib⁹ fautorib⁹ ac defēſſorib⁹ eoꝝ: eſt abſolutio papalis per ꝓceſſuꝫ curie. ¶ De his qui occaſiōe ſn̄ie excōicatiōis: ſuſpēſionis vel interdicti late dāt licentiā eos grauādi q̇ eā tulerūt: vł ſuos: in ꝑſonis reb⁹: vel bonis illoꝝ quoꝝ occaſiōe late ſunt: vel q̇ eas obſeruāt: vel q̇ talr̄ excōicatis cōmunicare volūt: niſi licētiā ipaꝫ īntegre reuocēt. ¶ Similr̄ qui dicta licētia vſi fuerint: vł etiā ſine licētia hoc fecerit ſuo motu: excōicationē incurrūt: in q̄ ſi ꝑmāſerint ꝑ duos mēſes ē papał abſolutio. Uide de hac in.c.de dn̄is.in ſcd̄a ꝑte. ¶ De his q̇ cogunt aliquē celebrare in loco interdicto: vel ad audiendū ꝯuocant excōicatos vel interdictos vel prohibent interdictos: vel prohibēt eis ne moniti exeant: ⁊ de his qui moniti non exeunt.cle.grauis. de ſn̄ia exco. ¶ De his qui imponunt terris ſuis noua pedagia: ⁊ eſt ex-

¶ Bānientib⁹.i.exterrātib⁹ naꝫ Bannit⁹ quaſi proſcript⁹ de ciuitate: ut in Proemio. ff. et proſcribo.i. procul a ſcriptura remoueo Unde proſcripti dicebantur quoꝝ nomina de enea tabula delebantur cum pro aliquo ſcelere damnabanꝫ ſignificat etiā ꝓſcribo dānare.

¶ Pedagia: dicūtur que dātur a trāſeū tibus in locū cōſtitutū a prīcipe: ꝛ capiēs pedagium debet dare ſaluū cōductū: ꝛ territoꝛiū ei⁹ tenere ſecurum: adeo ꝙ ſi aliquis ſpolietur tenetur ei dn̄s terre rapinā reſarcire ſm̄ baldum in. vſi. feu. de pa. iura. firmā. in. §. Conuenticulas.

coīcatio papalis per proceſſum curie. ¶ De laycis recipientibus in Romana curia lr̄as dn̄i Pape de manu alicui⁹: niſi de manu dn̄i Pape: vel bullatoꝝ: vel nūcij recipientis de manu predictoꝛum.

¶ Capitulū. xliiij. in quo ſunt

¶ Excoīcationes papales ꝯcernentes religioſos: religioſaſqꝫ.

De clericis ꝛ religioſis inducentib⁹ ad vouendū iurandum vel penitendū de eligēdo apud eos ſepulturā: vel vt eā vlteri⁹ nō mutent iaꝫ electaꝫ excoīcatio eſt papalis. per cle. cupiētes. de pe. ¶ De religioſis qui abſqꝫ ſpeciali licētia ꝓꝑrij ſacerdotis ſolēnizarēt matrimonia aut miniſtrarent ſacramētū euchariſtie vel extreme vnctiōis cle. j. de priuile. eſt excoīcatio papalis ¶ De religioſis qui excoīcatos a canone abſoluūt a caſib⁹ nō ꝯceſſis: aut q̇ abſoluūt a ſn̄ijs per ſtatuta ſinodalia vel ꝓuincialia ꝓmulgata: aut abſoluūt a pena ꝛ culpa eſt excoīcatio papalis per cle. j. de ꝓuile. ¶ De inquiſitoꝛib⁹ hereticoꝛū qui odio: gr̄a vl' lucro ꝛ amoꝛe cōtra iuſticiā ꝛ cōſcietiā omiſerint cōtra quēpiā ꝓcedere vel ipſā hereſim alicūis iponerēt aut iponerētꝙ ipedirēt officiū ſuū eſt excoīcatio papalis. per cle. multoꝝ de hereticis. ¶ De mēdicātib⁹ ꝓfeſſis qui trāſeūt ad aliquā religionē monachalem: excepto oꝛdine carthuſienſiū: ꝛ recipiētibus talis ſciēter eſt

excōicatio papalis ꝑ cōſtitutionē3. Martini facrā cōſtātie. ¶ De cleri-
cis ſciēter ⁊ ſpōte cōmunicātibꝰ ex-
cōmunicatiſ a papa ī diuinis ē excoī
catio papaliſ ſm hoſti. Jſta excoīca
tio tñ hēt dubiū. extra. d̄ ſen. ex. ſigni
ficaſti ¶ De participātibꝰ i crimine
propter quod aliquis eſt excōicatus
aliqua p̄dictaꝝ excōmunicationū eſt
excoīcatio papalis. p. c. ſi cōcubine.
extra. de ſen. ex. ¶ De his qui abſol
uūt ab aliqua predictaꝝ excōmuni-
cationū citra ſedē apoſtolicā. preter
quā in articulo mortiſ: qui taliter ab
ſoluti ſi nō ſe repreſentāt quācitius
poſſunt ei a quo pñt abſolui: vel mit
tant pro abſolutione reincidūt in eā
dem ſc3 papalē excōmunicationem.
p. c. eos. de ſenten. excoī. li. vj.

¶ Capitulum. xlv.

¶ Excomunicationes epiſcopis
ex iure reſeruate.

D Euerberātibꝰ cle-
ricoſ: religioſos vel
mōiales: ſeu talibꝰ
manꝰ violētas inij-
cientibꝰ ſeu teme-
rarias: ē ep̄alis ex-
cōmunicatio: ſi fiat leuis iniuria tali
bus. per. c. peruenit. extra. de ſentē.
excōmuni. ¶ De his qui īnituntur.
ordinationibus ſeu alienationibus

¶ Excōiones ep̄is
reſeruate vltra has excomu
nicationes a iure: ſolēt cō-
ſtitutiones ſynodales obli-
gare ſubditos: ideo opere
p̄ciū eſt ſacerdos ſciat cōſti
tutiōes ſue dioceſis: vt poſ
ſit recte ꝯſulere aīabꝰ eoru3
quoꝝ curā gerit: ⁊ quoꝝ cō
feſſiones audit. ¶ Attēdat
etiā ad caſus ep̄ales de cō-
ſuetudine reſeruatoſ: q2 de
eis eſt magna diuerſitas in
ter doctores. q2 nō pōt da-
ri certa determinatio: cum
vna queq3 dioceſis ſuo abū
dat ſenſu. lxxvj. di. vtinā. ⁊
ſuā hēat ꝯſtitutionē: q2 epi
vno anno reſeruāt plus ſi-
bi. alio minus. ideo caueat
ſacerdos ne abſoluat a ca-
ſibus ſibi ſpecialr vel ꝑ ali-
quā cōſuetudinē vel cōſe-
quētiā vel a iure ꝓhibitis.
S3 ab omibꝰ nō reſeruatis
a iure ep̄is: vel que nō ſūt
ab ep̄is ſacerdotibꝰ directe
vel ꝑ aliquā cōſequētiā vel
ꝯſuetudinē inuariabilē in-
terdicta pōt abſoluere pro-
priꝰ ſacerdos ſcd̄3 ſpeclato-
rē. ſ. Guilelmū durādi i re
portorio. in regula. Super
quibꝰ ſit penitēs ad ep̄um
mittendꝰ. De caſibus a iu-
re modica eſt controuerſia
q2 doctores cōmuniter ſe
remittūt ad glo. ī. c. ſi ep̄us
de pe. ⁊. re. li. vj. q̄ ponit.
vj. caſus.

a ſciſmaticis factis ē epiſcopalis.per.c.j.extra. de ſciſma. ¶ De his q̄ vſurpāt de nouo vacantiū eccleſiarū. Mo-naſterioꝝ: vl' alioꝝ pioꝝ locoꝝ cuſtodiā ſeu guardiā titulū aduocationis ſeu defēſionis: que proprie ſunt nomina patronatus: vel ipſoꝝ locorū vacantiū bona occupāt vel regalia ideſt collectā que fit ratione Regis vel imperatorū ſeu tributū Regi debitum: vt.c. Generali. de electi.li. vj. ¶ De clericis vel Monachis ipſoꝝ locoꝝ vacantiū qui hoc fieri procurant ⁊ hec excoīcatio cū priori habentur: excoīcatio eſt ep̄alis per.ca.Generali.de elec.li.vj. ¶ De his qui ab eccleſijs vel perſonis eccl'iaſticis per ſe vl' per aliū ſuo noīe vel alieno pro perſonis vel rebus quas non cā negociationis defferūt: vel defferri faciūt: ſeu tranſmittunt exigunt aliquod pedagiū vel guidagū eſt excoīcatio epiſcopalis.per.c.Quamquam.de Cenſi.li.vj. ¶ De his qui fecerint ſtatuta contra libertatē eccleſie. ⁊ qui ſcripſerint ea: qui ſunt poteſtates: cōſules rectores ⁊ conſiliarij locorum vbi dicta ſtatuta ſeu etiam conſuetudines edite ſunt vel ſeruate: ⁊ qui ſeruare ea fecerint et ſecundum ea iudicauerint: vel qui in publicam formā redegerint iudicata: eſt excoīcatio epiſcopalis p̱.c.nouerit.de.ſen.exco. ¶ De rectorib⁹ ciuitatū facientibus exactiones indebitas clericis religioſis vel eccl'ijs eorū: ſi poſtq̄ fuerint moniti: nō deſiſtant: eſt excoīcatio ep̄alis. Per.c. non minus extra de immuni.eccleſiarū. ⁊.c.aduerſus conſules ¶ De his qui abſolutionē ab aliqua excoīcatione vel reuocationem eius ſuſpenſionis vel interdicti extorquent per vim vel p̱ metū: neq₃ valet abſolutio: ſ₃ incurrūt nouā excoīcationē: ē ep̄alis excoīcatio.p̱.c.j.de his q̄ vi metus ve cauſa fiūt.li.vj. ¶ De his q̄ p̱ aſſaſinos: ideſt quoſdā īfideles: q̄ ex falſis ſuis opinionib⁹ de facili mittebant ad occidēdū xp̄ianos: ⁊ qui interfici fecerint vel mādauerint aliquem

xpianū: etiā ſi mors nō fuerit ſubſecuta: ⁊ de receptatori-
bus ⁊ defenſorib⁹ ⁊ occultatorib⁹ eoꝝ eſt excōmunicatio
epiſcopalis. per. c. pro humani. de homicidio. li. vj. ¶ De
poteſtatib⁹: capitaneis. rectoribus: cōſulib⁹: iudicib⁹: cō
ſiliarijs: ⁊ alijs officialib⁹: qui ſtatuta faciūt ſcribunt vel
dictant: per que quis cōpellatur ſoluere vſuras vel ſolu-
tas nō repetere: ē ep̄alis excōicatio. cle. ex graui. d̄ vſuris.
¶ De his q̇ occaſiōe ſnīe excōicationis vł interdicti late
dāt licentiā grauādi illos q̇ tullerit eas vł ſuos in p̄ſonis
vel reb⁹: hic tn̄ caſus eſt ep̄alis vſq3 ad duos mēſes ab in
curſione ſnīe: abinde vero eſt papalis excōicatio. p. c. q̇cū
q3. de ſen. ex. li. vj. ¶ De his q̇ iudicāt ſtatuta edita in fa-
uorē vſurarioꝝ: ⁊ q̇ hn̄t ſup hoc p̄tātē: niſi ſtatuta ip̄a de
leuerint aut ſi ea p̄miſerint obſeruari. Unde illi q̇ faciunt
capitula cū iudeis: vt dn̄i ⁊ cōmunitates ⁊ ꝯtinentia ꝙ
poſſunt fenerari: ⁊ ꝙ nō poſſint repeti in iudicio vſure ex
torte ab eis ⁊ huiuſmōi videnť incidere in hāc excōicati-
onē: ⁊ dn̄i q̇ ea faciunt: ⁊ ciues q̇ ꝯſulūt. cle. ex graui. d̄ vſu
ris ¶ De his q̇ ꝯcedūt repreſalias ꝯ p̄ſonas eccl'iaſticas
ſpecial'r aut generał'r: eſt ep̄alis excōicatio. p. c. Si pigno-
ratiōes. de i iurijs ⁊ dam. da. li. vj. ¶ De rectorib⁹ ſecula
ribus vel quibuſcūq3 officialib⁹ eoꝝ q̇ cognoſcerēt de cri
mine hereſis: aut captos liberarēt vł dioceſanoꝝ vel inq̇-
ſitoꝝ officium ip̄edirent: eſt ep̄alis. p. c. vt inq̇ſitionis. de
here. li. vj. ¶ De his q̇ ſcienter ꝯtrahūt matrimonia i ca
ſibus nō ꝯceſſis ⁊ p̄hibitis ꝯſanguinitatis et affinitatis:
⁊ de ꝯtrahētib⁹ cū monialib⁹: eſt ep̄alis excōicatio. p. c.
eos. de immu. eccl'i. li. vj. ¶ De his q̇ ip̄ediunt: qui corā iu
dicib⁹ eccl'iaſticis vel legatis: vel ordinarijs in caſib⁹ qui
ad eos pertinēt illi q̇ cōquerunť iuſticiā poſſint obtinere
excōicatio eſt ep̄alis. p. c. qm̄. d̄ immuni. eccl'i. li. vj. ¶ De
dn̄is t̄palib⁹ q̇ ſubditis interdicūt ne p̄latis vel perſonis

¶ Blā dum fru mentum. ecc̄liaſticis quicq̄ vēdāt vl' emāt ab eis bla[illegible]dū-
molāt panē coquāt: ⁊ huiuſmodi obſeq̄a exhibe
re p̄ſumant: eſt ep̄alis excoīcatio. per. c. eos. de
imuni. ecc̄li. li. vj. ¶ De his q̄ cōpellūt ipetratores lr̄arū
apoſtolicaꝝ: vl' alios recurrētes ad forū ecc̄liaſticū in cau
ſis q̄ d̄ iure vl' antiq̄ ꝯſuetudine ad ip̄z ꝑtinēt: vl' ad deſiſtē
dū vl' litigandū de eis in foro ſuo ſciari: grauando iudices
ecc̄liaſticos: vl' iperātes ſeu litigātes ſeu volētes corā eis
litigare vel grauādo ꝓpinquos eoꝝ vel capiētes res vel
ecc̄lias taliū vl' quocūqꝫ alio mō. d. c. qm̄ ē ep̄alis. ⁊ ſimil'r
de dātib⁹ ꝯſiliū ⁊ fauorē ⁊ auxiliū ad oīa p̄dicta in duob⁹
§. p̄cedentib⁹. ¶ De his q̄ p̄latos capitula ſeu alias pſo
nas ecc̄liaſticas cōpellunt ad ſubmittendū laycis: vel ad
alienandum bona immobilia ſeu iura ecc̄liaꝝ. Et ſimil'r
layci q̄ vſurpāt ſibi illicite huiuſmōi ⁊ ſi nō deſtiterīt poſt
q̄ꝫ fuerit admoniti: eſt ep̄alis excoīcatio. ꝑ. hoc. c. Cōſul
tiſſimo de reb⁹ ecc̄lie nō alienādis. li. vj. ¶ De his q̄ fin-
gunt frauduletēr aliquē caſū: ꝑ quē aliq̄s iudex mittat ad
aliquā mulierem pro teſtimonio ē excoīcatio epiſcopalis
per. c. mulieres. de. iu. li. vj. ¶ De his qui vocant' ad diri-
gendas moniales in electionib⁹: niſi abſtineāt ab his ꝑ q̄
poſſit diſcordia nutriri: eſt excoīcatio ep̄alis. ꝑ. c. indēnita
tib⁹. de electi. li. vj. ¶ De his q̄ grauāt clericos vl' alias ꝑ
ſonas ecc̄liaſticas ad q̄s ſpectat aliq̄ electio ꝓ eo q̄ roga
ti ſeu alias īducti eū ꝓ quo rogabāt ſeu īducebāt noluerūt
eligere: vl' ꝯſāguineos eoꝝ aut ip̄as ecc̄lias: ſeu loca bn̄fi
cij: ſeu alijs bonis ſpoliādo: ſeu alias iniuſte pſequēdo. c.
ſciāt cūcti. de. electi. ⁊ ē ep̄alis excoīcatio. ¶ De his q̄ lo-
quunt' ſecrete: vl' mittūt ſcripturas vl' nūciū alicui cardina
li: qn̄ ſūt clauſi occaſiōe electiōis pape: ē ep̄alis excoīcatio
ꝑ. c. vbi ꝑiculū. de elec. li. vj. Et de dn̄is ⁊ rectorib⁹ ⁊ offi-
cialib⁹ q̄ iminēte dicta electiōe nō ſuāt ip̄aꝫ ꝯſtitutiōeꝫ.

ꝑ.c.vbi ꝑiculū.¶ De his qui ꝓcurāt ꝙ ꝯſeruatores dati
ſe intromittāt de his q̄ nō licent.ideſt de alijs quā de ma-
nifeſtis iniurijs ⁊ violētijs ē excōicatio ep̄alis.ꝑ.c.ſtatui
mus. de offi.delega.li.vj.¶ De dn̄is rectorib⁹ ad regimē
vrbis Rome ⁊ electis ⁊ fautorib⁹ qui fecerint ꝯtra ꝯſtitu
tionē ſup hoc factā:eſt excōicatio ep̄alis.ꝑ.c.fundamenta
de electi.¶ De electis mgr̄is doctorib⁹ vl' ſcholarib⁹ tra
ctātib⁹ cū aliquo ciue Bononiēſi de ꝯducēdo hoſpitiū ir-
requiſitis inquilinis niſi tēpus ꝯditionis fuerit elapſum:
eſt epiſcopalis excōicatio.ꝑ.c.ex reſcripto.extra đ locato.
¶ De doctorib⁹ ſeu mgr̄is q̄ ſciēter illos religioſos q̄ di-
miſerūt habitū docēt lr̄as ſcʒ legē vel phyſicā:eſt excōica
tio ep̄alis.per.ca. vt periculoſa. ne cle.vl'mo.li.vj.¶ De
dn̄is vel rectorib⁹ tpalibus qui nō fecerint obſeruari ea q̄
ſtatuunt̄ ꝯtra inſecutores Cardinaliū: ſeu alicuius de fa
milia eoꝝ vl' pape:ē excōicatio ep̄alis.ꝑ.c.felicis.đ pe.li.
vj.¶ De his q̄ ipediūt viſitatores mōialiū vl' canonicoꝝ
ſi moniti nō deſiſtāt:ē ep̄alis excōicatio.ꝑ cle.attēdētes.đ
ſtatu monachoꝝ.¶ De ipūgnātib⁹ lr̄as pape an̄ corona
tiōem ei⁹.⁊ ē Bn̄dicti pape.ij.¶ De q̄buſdā mulierib⁹ q̄
beghine dicūt̄:⁊ đ religioſis fauētib⁹ eis ī illo ſtatu:⁊ erāt
iſte certū hitū aſſumētes:nulli obediētiā ꝓmittētes nec re
nūciātes ꝓprijs: nec regulā hn̄tes:licet q̄buſdā religioſis
ſpecialr̄ ihereāt. de hereti.c.ad nr̄aʒ.i.cle. Nec intelligūt̄
ſub hoc noīe ille q̄ etiā beghine vel veſtite dicunt̄ de pn̄ia
Btī dn̄ici: vt patet in declaratiōe Joannis.xxij.Et idem
dicit̄ de tertio ordine btī frāciſci: immo ex illa clemētina
videtur dici beghine ille excōicate que habent illos erro-
res ibi poſitos: qui cum ſapiāt hereſim:eſt hodie forte ca
ſus papalis:⁊ ē ꝯ tales beghinas ¶ De his q̄ abſoluti ab
excōicatione in articulo mortis:vl' ꝓpter aliđ īpedimētū:
nō repreſentāt ſe quācitius cōmode poſſūt ei a quo debe

bāt abſolui:q₂ reincidūt in eandē. de ſen.excō.c.eos.li.vj.
¶ De pticipantib⁹ cū excoīcato in crimine ,ppter qđ eſt excoīcatus dādo ei ꝯſiliū ⁊ fauorē.c.ſi.ꝯcubine.de.ſen.ex.
¶ De his q̄ abſoluunt a ſede ap̄lica vel legatis:⁊ iniūgit eis ꝙ ſe repñſentēt ordinarijs vl̄ alijs ſuſcepturi pñiam: ⁊ paſſis iniuriā ſeu alias obligati eis quib⁹ ſciēter ſatiſſaciant.ſi hoc nō faciūt cū ꝑmū cōmode poterūt:q₂ reincidūt in eandē ſniā₃.d.c.eos. ¶ De his q̄ ꝯtumaciter aſſerunt Roma.eccl'ia₃ nō eē caput oīu₃ eccl'iaꝝ: nec ei tanꝙ capiti eē obediendū.di.xix.c.nulli phas. ¶ De his q̄ ſepeliunt corpora in cimiterijs tpe interdicti in caſib⁹ nō cōceſſis i iure.cle.eos.de.ſepul. ¶ De his qui excoīcatos publice aut nominatim interdictos vel vſurarios manifeſtos ſcienter ſepeliūt in cimiterijs. dicta.cle.eos. ¶ De clericis qui manifeſtis vſurarijs ad exercendū fen⁹ domos locāt Vel alio titulo concedūt:eſt excoīcatio ep̄alis.per.c. vſurarum.de vſuris. ¶ De eo qui nō eſt elect⁹ a duabus partibus Cardinaliu₃: ⁊ ſe gerit pro papa.c.licet.de electio.
¶ De monachis ⁊ Canonicis regularib⁹ Archidiacōis Decanis ꝑpoſitis plebanis cātorib⁹ ⁊ alijs clericis pſonatū habētib⁹: aut etiā quibuſcūq₃ p̄ſbyteris q̄ audiūt leges vel phiſicā:eſt ep̄alis excoīcatio.p.c. nō magnopere. ne cle.vl' mo. ¶ De religioſis q̄ temerarie vbicūq₃ habitū ſue religionis dimittūt:excoīcatio eſt ep̄alis.p.c. vt piculoſa.ne.cle.vl' mo.li.vj. ¶ De religioſis q̄ accedūt ad ſtudia:niſi a ſuo p̄lato cū ꝯſilio maioris ptis ꝯuent⁹ licētia ſibi ſit ꝯceſſa.d.c.vt piculoſa.li.vj. ¶ De Religioſis q̄ decimas debitas eccl'ijs ſibi appropriāt vl' vſurpāt:ſiue qui nō ꝑmittūt ſolui eccl'ijs decimas de aīalib⁹ familiariū ⁊ paſtorū ſuoꝝ vel alioꝝ īmiſcentiū ipſa gregib⁹ eorū: tales ſi nō habent adminiſtratiōes ⁊ beneficia:ſunt excoīcati. Si habēt ſunt ſuſpēſi:niſi req̄ſiti deſtiterit īfra menſē.cle. religioſi.de decimis.⁊ ē ep̄alis excoīcatio. ¶ De monachis

⁊ Canonicis regularib⁹ nõ hñtib⁹ aliquã ad miniſtratiõez: q̇ ſe ↄferũt ad curias p̄ncipũ ſine licẽtia ſuoꝝ p̄latoꝝ: vt dãnũ aliq̇d ĩferãt ſuis p̄latis aut monaſterijs: ⁊ qui ſine licẽtia arma tenẽt infra ſepta monaſterij. eſt ep̄alis excoĩcatio. p. cle. ne ĩ agro. de. ſta. mo. ¶ De religioſis vł monialib⁹ ꝓfeſſis ⁊ clericis ĩ ſacris ordinib⁹ ↄſtitutis: q̇ ↄtrahũt m̃rimoniũ d̃ fctõ: ẽ excoĩcatio ep̄alis. cle. eo. d̃. ↄſã. ⁊ affi. ¶ De inquiſitorib⁹ hereticoꝝ qui p̄textu officij inquiſitionis q̇buſuis modis illicite pecuniã extorquẽt: vel ſciẽter bona eccl̃iaꝝ ob delicta clericoꝝ fiſco eccl̃ie applicãt: nec poſſunt abſolui: niſi q̇b⁹ extorſerint plene ſatiſfecerint de pecunia: ẽ ep̄alis excoĩcatio. cle. nolẽtes. de hereticiſ. ¶ De religioſis qui nõ ſeruãt interdictũ: q̇d ſeruat ſctã mater eccleſia Roma. vt cle. ex frequẽtib⁹. de ſen. excõmu. ¶ De religioſis q̇ ↄfitẽtib⁹ ſibi nõ faciũt cõſciẽtiã ſciẽter de decimis ſoluẽdiſ: tales ab officio p̄dicatiõis ſunt ſuſpenſi: donec cõmode poſſint faciãt eis ↄſciẽtiã: ⁊ ſi interĩ p̄dicãt: ſunt excõicati ep̄ali excõicatiõe. Et ſimil̃r de religioſis qui dicũt aliq̃ verba: vt retrahant audiẽtes a ſolutiõe decimaꝝ: ẽ ep̄alis excõicatio p̄ cle. cupiẽtes. de pe. ¶ De religioſis mendicãtib⁹: qui domos ad habitãdũ vel loca de nouo reciperẽt: aut d̃ nouo recepta mutarẽt: vel alienarẽt. c. j. de exceſſi. p̄la. in. cle. ¶ De frĩbus minoribus qui tẽpore interdicti recipiũt ad diuina: frẽs vel ſorores de tertio ordine ſancti frãciſci: ẽ ep̄alis excõicatio. c. cũ ex eo. de ſen. excõ. in clementinis. ¶ In-

¶ Fratres vł ſorores. iſte caſus ponit̃ in cle. cũ ex eo. de ſen. ex. Sȝ q̇ꝛ hodie vacat p̄ p̄uilegiuȝ dñi Sixti q̇rti. recipi poſſunt frẽs ⁊ ſorores tertij ordinis. Sã. franciſci ad diuina. ſic notat̃ etiã in angelica. excõmunicatio. vj.

gredientes monaſteria monialium
ordinis predicatorũ extra caſus ne-
ceſſarios: qui declarantur in cõſtitu
tionibus ſuis: puta ad dãdum ſacra
menta infirmis: ad medendũ eis: ad
reparandũ edificia: ⁊ huiuſmodi: nõ
habita licentia a papa vel a magi-
ſtro ordinis: ſunt excõicati: nec poſ-
ſunt abſolui niſi a papa vel a magi-
ſtro ordinis: vel ab alio cui fuerit cõ
ceſſa talis abſolutio: vt patet in bul
la ipſius ordinis: cuius bulle tranſ
ſumptũ vidi ego ¶ Ingrediẽtes mo
naſteria mõialiũ ordinis minorũ ex
tra caſus neceſſarios ꝯceſſos in ꝯſti
tutionibus ſuis ſine licentia Pape
vel miniſtri ordinis excommunica-
tionem dioceſanis reſeruatã incur-
runt pro vt audiui a quibuſdam fide
dignis ego Archiepiſcopus floren-
tinus. ¶ Nota ꝙ ab excõmunicatio
nibus que fiunt ab homine ſiue a iu
dice regulariter nõ põt q̇s abſolui
niſi a ſuo excõicatore: vl' ab hñte ple
nariã iuriſdictionẽ ſuꝑ eũ: vl' a ſupio
ri ſuo: niſi ĩ articlo mortis. ¶ Itẽ no-
ta ꝙ frẽs p̃dicatores ⁊ volẽtes igre
di eoꝝ religionẽ poſſunt abſolui a p̃-
latis ipſius ordinis a ſentẽtijs excoĩ
cationis ſuſpẽſiõis ⁊ interdicti latis
ab hoĩe vl' a iure: ſaltẽ ab illis quoꝝ
abſolutio reſeruat' epo.

¶ Fide dignis. qđ
eſt verum. ¶ Et adhuc vt
notatur in angelica. Excõ
municatio. v. Caſu. xxxix.
intrantes monaſteria. S.
clare ⁊ ordinis predicatoꝝ
ipſo facto ſunt excõmuni-
cati preterq̃ in caſibus per
eoꝝ regulam ⁊ ſtatuta cõ
ceſſis.

¶ Finiuntur excōmunicatiōes reſeruate tam pōtifici ſūmo ꝙ̄ epiſcopis vniuſcuiuſqꝫ dioceſis:tā a iure qꝫ per extrauagātes:ꝛ proceſſus curie.

¶ Excōmunicationis due ſunt ſpecies ſcilicet maioris ꝛ minoris. Excōmunicatio maior ſemper eſt peccatū mortale. et talis primo eſt ſeparat9 a deo:ꝛ nō poteſt cōmunicare pro aliqua vtilitate anime ſue. Secūdo ē ſeparatus a ſctā eccl'ia.i.a cōmunione ꝛ participatiōe fideliuꝫ: exceptis his caſibus qui ſupra ſpecificati ſunt. Et ſunt quinqꝫ in quibus ipſe excōmunicatus non poteſt participare:qui cōtinentur in hoc verſu. Si pro delictis anathema quis efficiat̄. Os.orare.vale.cōmunio.mēſa negat̄. Qui ſic intelligunt̄ Os.i.locutio. Orare.i.oratio cum alijs in eccleſia. Cōmunio.i.cōmunicatio ſacramentorum. Uale.i.ſalutatio. Menſa.i.cibus ꝛ potus. ¶ Excōmunicatio vero minor aliquando eſt mortale peccatum: aliquando veniale. Sed anteqꝫ dicatur quando ſit mortale vel veniale: noto prius ꝙ nouem modis homo poteſt incurrere excōmunicationē minorem. ¶ Primo qn̄ quis participat cū excōmunicato excōmunicatiōe maiori aliquo illorū modorū ſuperius dictoruꝫ. ¶ Secundo qn̄ quis cōmittit ſacrilegiū:ſicut qui furatur in eccl'ia:vel in ea illicitū qd facit. ¶ Tertio qn̄ quis ē publicus ꝯcubinari9 vl' fornicator. ¶ Quarto qn̄ qs acceptat aliquā eccl'iam a layco ꝛ illam ſic tenet. ut.xxvj. q.ij.c.ſi quis.

¶ Excōmunicationis due: hic notat maiorem et minorem excōmunicationeꝫ in textu:ꝛ qb9 modis incurratur in minorē et quibus ſeparatur excommunicatus maiori excōmunicatione. et a quibus excommunicatus minori excommunicatione ꝛc.

¶ Sed nunc nota ꝙ eſt excōmunicatio iuris et hominis. Ab excommunicatiōe iuris maiori ſeu minori: Regulariter epiſcopus ſubditos ſuos:ꝛ prelati exēpti ſuos ſubditos abſoluere poſſunt: niſi papa abſolutionem ſibi reſeruauerit. extra.de ſentē.excōi. Nuper. vel etiam ſede vacāte capi. aut ille ad quem epalis iurſditio ptinet. extra. de maiori. et obedientia.c.ij.li. vj.

A ſñia vero hoīs nō pōt abſoluere niſi qui eā tulit: vel eius ſucceſſor: ſi hēt eā-
dē iuriſditionē ſuꝑ excoicatuz quā ipe qui tulit habuit. ij. q. iij. Si eps. ij. vel
etiā ſuperior ſcḋm Ricar. in. iiij. Cū tñ alia ſit excoicatio ꝑtinēs ad forū cōtentio
ſum. Et alia ꝑtinēs ad forū penitētiale. Sciēdum ꝙ a ꝑma abſoluere pōt etiaz
nō ſacerdos. extra de ſētē.
ex. cū illoꝝ. ⁊. c. canonica. ⁊
de cōſuetu. quāto. Nā ab-
ſoluere potiꝰ ē iuriſditionis
ꝙ̄ ordis. ij. q. j. nemo. So-
lēnia tñ abſolutionis ſicē di
cere ōrones cum ſtola. pſal
mū pñialē: et in eccl'iam in-
troducere eſt ordinis et offi
cij. de exceſſi. pla. c. ſi. et de
ſen. ex. c. nuper. Ab illa vō
que ꝓcedit ex vi clauiuz ſo-
lus ſacerdos abſoluere pōt
Pe tñ de Pa. ⁊ Jo. ſuꝑ de
cretalē. a nob. extra de ſen.
ex. clariꝰ dicūt. ſ. ꝙ oīs ſupi
or etiā nō ſacerdos hñs po
teſtatē excoicandi: hēt etiaz
⁊ abſoluēdi q̄ztū ad reſtitu
endū excoicatū ad actꝰ legi
timos habilē ⁊ cōmunioni
fideliū: ſz q̄ztū ad tollēdam
culpā rōne criminis vl' cō-
tumacie ꝯtracte requiritur
abſolutio ſacerdotis. Con
cordat Ricardꝰ. in. iiij. di.
xviij. ar. x. q. iiij. vbi dicit
ꝙ in ꝑma excōmunicatiōe
nō ē neceſſariū ꝙ abſoluēs
dicat ꝓciſe abſoluo te: ſed
ſufficē dicere. Reuoco. Re
laxo: et huiuſmodi verba.
In illa vō que fit ex vi clauiū in foro cōſcientie debet ſacerdos dicere. Ego ab
ſoluo te. Jo. an. ſuꝑ verbo. Reuocatiōez. extra de his que vi metuſue cauſa fi-
unt. c. j. li. vj. Circa hoc tripliciter diſtinguit ⁊ ſoluit. vide ibi. Ligatꝰ tñ pluri-
bus ſñijs: vel vna ex diuerſis cauſis: ſi vult vere abſolui: debet exprimere oēm
ſentētiā ⁊ cauſam: ⁊ ſic vna abſolutio ſufficit ad plures excoicatiōes tollendas:
aliter nō teneret abſolutio: q: per ſurreptionē obtēta eēt. extra de ſen. ex. officij
Et de hoc dicit clariꝰ Ricar. vbi ſupra. ar. iij. q. x. De modo abſoluēdi iam ſu
pra diximꝰ. Jō iam ſuꝑſedēdū eſt in hac materia excōmuniōis. In qua clicos
adhortor ne fraudent: q: multi ſe intromittūt ad abſoluēdū de quibꝰ nō ꝑſſūt

¶ Quinto qñ quis ē ſimoniacus qui
ē etiā excoicatꝰ excoicatiōe maiori.
¶ Sexto ſcḋm quoſdā qñ i bello iniu-
ſto cōtra xpianos exercet quis artē
baliſtarū aut ſagittarū. ¶ Septimo
oppreſſores inopū ⁊ pauperū: publi
ci predones: publici vſurarij: mere-
trices: qui oēs largo modo loquēdo
poſſunt dici excoicati pro quāto tali
um oblatiōes non debēt admitti ad
altare ſcrūm dñi. ¶ Octauo illi ꝗ̄-
bus denegat eccl'iaſtica ſepultura: ſi
cut ſūt illi qui moriuntur in tornea-
mētis: qui dato ꝙ penitētes moriā-
tur: nō ponunt in cimiterio. Simili-
ter etiā dicit de illis qui nō cōmuni-
cāt ſemel in anno ſine neceſſitate et
cauſa. ut. c. oīs. de pe. et re. ¶ Nono
oēs publici peccatores. Omnes aūt
caſus ſupradictoſ ponit Inno. Ray
mūdus ⁊ Hoſti. ⁊ in quolibet predi-

ctoꝝ caſuū pōt abſoluere ſimplex ſacerdos ⁊
eps:preter q̄z forte in ſimonia ⁊ excoīcatiōe
maiori. In primo ergo caſu.ſ.in ꝑticipatiōe
cū excoīcatis maiori excoīcatiōe pōt hō pec
care mortaliter: et venialiter. Mortaliter
tripliciter. Primo qñ ꝑticipāt in eodē crimi
ne ꝓpter qd̓ ipe ē excoīcat⁹ dādo cōſiliū au-
xiliū:⁊ fauorē:rōne cui⁹ pctm̄ cōmittit. ¶ Se
cūdo qñ participat cū excoīcato ī aliquo alio
crimine mortali ab illo propter qd̓ ipe eſt ex
coīcatus. Sz in primo caſu nota ꝙ ꝑticipās
cū excoīcato ī eodē crimine: ut dictū ē:incur
rit excoīcationē maiorē. Sz in ſecūdo modo
cadit tm̄ in minorē excoīcationē etiā ſi mor-
taliter peccat. Tertio qui cōmunicaret cum
excoīcato maiori excoīcatiōe in ſacris: puta
accipere corpus xp̄i cū eo: vl' ſacros ordines
incurrit excoīcationē minorē:peccat tm̄ mor-
taliter. In alijs aūt caſib⁹ ſupradictis nō pec
cat quis ꝑticipando cum excoīcatis: niſi pro
quāto aliquis in cōtēptū ꝑcepti ⁊ prohibiti
onis facte audacter cū excoīcato ⁊ ad libitū
cōuerſaret:aut in ſalutādo: aut in loquēdo ſi
ne neceſſitate:aut in morādo vel cōmunican
do. ¶ Sz nota ꝙ ſacerdos recipiēs aliquē ex
coīcatū maiori excoīcatiōe ad officiū eccl'ie:
aut ad ſacramēta: aut ad eccl'iaſticā ſepultu-
ram:nō ſolū mortaliter peccat: ſz ſubito ē ſuſ
pēſus ab adminiſtratiōe ⁊ ſibi ē interdictus
introit⁹ eccl'ie quouſqz ſit abſolut⁹: et efficit
quaſi irregularis. Et ſi taliter interdict⁹ mo
riat non debet poni in cimiterio:nec det pro

Et i indulgētijs caute ſe habeāt: ne extēdant eas vltra id qd̓ in ſe cōtinent. De abſolutiōe quō ſacerdos ſe hēbit erga eā: vide in cōfeſſiōali Bartholomei d̓ chaimis: ꝑte vlti. circa finez. qui plene tibi ſatiſfaciet

¶ Simplex ſacerdos. ut i. c. nup. de ſētē. ex. tn̄ ſi ꝑticipantes excōicent a iudice: nō poterunt abſolui niſi a iudice. Idem dicēdum de ꝑticipātib⁹ in crimine. In. capi. nuper. abſo. ⁊. xj. q. iij. ca. qui cōmunicauerit.

pter timorē ſacerdos deſiſtere quin talē excoīcatū expel-
lat de eccl'ia:qꝛ non excuſat rōne timoris: niſi talis eēt ti-
mor qui poſſet cadere in cōſtantē virū.tūc.n.ſm quoſdaꝫ
excuſat ab interdicto. Hoſtieñ. aūt dicit ꝙ btūs erit talis
ſacerdos:ſi ſe prepararet ad martyriū. Nota igitur quō ha-
buiſti ꝙ in nouē caſibus hō cadit in excoīcationē minorē:
rōne cuiꝰ ſepatꝰ ē ab effectu ſacroꝝ ꝛ q̄ꝫtū ad deū. Nā pec-
catū mortale aīam ſepat a deo:ꝛ excoīcatꝰ quōcūqꝫ eſt in
pctō mortali:preterq̄ꝫ pticipādo cū excoīcato maiori ex-
coīcatiōe in loquēdo:ſalutādo:ꝛ orādo:coīcando: ꝛ come-
dēdo. In quibꝰ caſibꝰ ſm Tho. homo nō peccat mortali-
ter niſi propter cōceptū:dato ꝙ excoīcationē incurrat:iō
qui ē in pctō mortali quocūqꝫ aliter ē excoīcatus: etiā q̄ꝫ-
tū ad eccl'iam ē ſeparatꝰ ab effectu.i.a grā ꝛ ſacris. qꝛ nul-
lus qui ē in pctō mortali:cū ſit indiſpoſitꝰ: poteſt cōſequi
grām ſpūs ſācti:pōt tñ intrare in eccl'iam: ſtare in officio
diuino:ꝛ etiā pōt cū alijs in alijs pticipare: ſed nō poteſt
pacē in eccl'ia recipere:cum pax ipſa ſit loco cōmunionis.
Sed hec oīa plenius habētur in decretis ꝛ decretalibꝰ:ꝛ
in ſūmis. Jō ibi vide plenius. Hec ſupiora de excoīcatio-
nibꝰ ad lrām ſunt verba Reuerēdi archiepi florētini.

De cōmutatione penitentie.

Pōt cōmutare. vide in Angelica.cōfeſſio. v.§.iiij.cū ibi notatiſ ſatis vtiliter ꝛ ſapiēter.

Sacerdos pōt cōmutare pñiam
quā iniunxerit ſm Hoſti.in ſūma.ti.
de remiſſiōibus.§.ꝛ an ſacerdos:dū
tñ diſcrete faciat ꝛ ex cauſa rōnabili
ꝛ circa ſubditos ſuos.di. lxxxij.preſ-
byter.aliter non. Concor. Ray. Tu dic ſm Guilel.ꝙ aut
confeſſor a quo cōmutatio petitur eſt idē qui iniunxit eā
ſiue ſuceſſor eius vel ſupior ordinarius iudex penitentis.
Et hi oēs poſſunt pñiam cōmutare vel relaxare. Aut eſt
alius ꝯfeſſor a predictis:ꝛ tūc ſi talis pñia ē ſecreta ꝛ in ta

li caſu iniuncta in quo ipe ſecūdus cōfeſſor poterat ab ini
tio abſoluere ⁊ pn̄iam iniūgere: poterit etiā eo caſu rela-
xare ⁊ cōmutare. Secus aūt ē ſi in caſu a quo ipe ante nō
poterat abſoluere: aut ſi talis pn̄ia iniūcta fuerit a ſuperi
ore qui ſibi talē cōmutationē vl' relaxatiōez reſeruauerit.
Archidiaconus ad hoc. l. di. accedēs. xxxiij. q. ij. latorez. ⁊
ibi glo. idē i Directorio. ti. eodē. ſ. de pe. ⁊ re. §. cxl. hoc tn̄
eſt caſu cū pn̄ia iniūcta ē a ſup̄iore vel in caſu ſibi reſerua-
to poterit inferior ſm Guilel. eā cōmutare vel relaxare:
ſi vrgeat neceſſitas aut ſuadeat vtilitas etiā ſi ſit publica.
Piū eſt tn̄ (ſm Bartho. de chaimis de mediolano ordis
minor in ſuo Cōpendio cōfeſſionali) interpretari in his
caſib⁹ q̄ ſuperior cōceſſerit inferiorib⁹ ptātē cōmutādi vl'
relaxādi. hec ille. nec videt̄ neceſſe ex hoc iterare cōfeſſio
nē: ut dicit expſſe Pe. de pa. licet aliqui cōtrariū dicāt.

¶ Quō cōfeſſor circa īfirmos ſe hēre dʒ

¶ Licet piculoſuʒ. verbo poſita in pn̄ti notabi li ſūt egregij viri Bartho lomei de chaimis ꝺ medio lano ordis minoruʒ in ſuo Confeſſionali paulo ante fi nem operis.

¶ Licet piculoſuʒ ſit pn̄iaʒ vſqʒ ad
extremū vite differre. de pe. di. vj. ca.
ſi q̄s. attn̄ q2 nemo ē deſperād⁹ dum
i hoc corpore ꝯſtitut⁹ ē. ea. di. nemo.
Preſbyter q̄ moriētib⁹ vl' in mortis
piculo cōſtitutis pn̄iam negauerit:
eoꝝ aīarū reus erit. xxvj. q. vj. ſi preſ-
byter. ⁊ ca. ſe. Igit̄ cōfeſſor vocatus ad infirmū ſollicite ⁊
diligēter eius ſaluti intēdat q2 facile pōt tūc animū cuiuſ
libet pctōris ad deū ꝯuertere. Et inducat eum in primis
ad contritionē ⁊ confeſſionem cum ſpe venie: ⁊ a tempore
quo non cōfeſſus eſt exigat ab eo purā cōfeſſionē interro
gando in generali vel ſpeciali plus vel minus prout vide
rit ſacerdos expedire. Et interroget egrotū ſi cōtētat̄ de
oī eo q̄ ōn̄s de eo diſpoſuerit ſiue de ſanitate ſiue infirmi
tate vel morte. Et ſi dolet de oīe offēſa dei ⁊ proximi: ⁊ ſi

¶ Curari cū iudeo ¶ Medicus iudeus non eſt vocādus ad infirmū. nec infidelis. nec incātatores. nec venefici

remittit ei iniurias. nā alias ſaluari nō pōt. ſi ſe fecit ī infirmitate ſua curari cū iudeo vel infideli. qđ ē mortale: cū ꝓhibitū ſit: ⁊ ex hoc debet excōmunicari ſi eſt laycus. ſi clericus debet deponi. xxviij. q. j. c. nullus. ⁊. c. oēs. ⁊ no. collec. extra. de iudeis. ad hoc ⁊ archidiaconus in. d. c. nullꝰ. vbi tñ dicit: ꝙ ſi quis moriatꝰ: niſi iuuetꝰ a medico iudeo ⁊ aliū inuenire nō poſſit. credit hug. ꝙ in tāta neceſſitate licet ei vocare eū. Si vſus eſt veneficoꝝ aut incātātiū remedijs ꝓ ſanitate ſua recuperanda: mortale ē. xxvj. q. ij. c. illud. ⁊. c. qui ſine ſaluatore ea cā. q. vij. admoneat. ⁊ extra. de peni. ⁊ re. Cū infirmitas. in fine ſi debet aliquid alicui cauſa maleficij. ꝯtractꝰ depoſiti vel p̄deceſſoꝝ ſuoꝝ legati nō ſoluti alio quouis reſpectu. Nā nō remittitꝰ pctm̄ niſi reſtituatꝰ male ablatū.

Ideo: ſi pōt: ſine mora reſtituat: ne cum alieno diſcedens dānetꝰ in eternū. Sꝫ ſi ꝓ tūc nō pōt: ſufficiēter ordinet et diſponat. vel talē cautionē faciat ꝙ creditores ſint ſecuri: ⁊ executores ſui ſi deceſſerit quā primū fieri poterit ſatiſfacere cogātꝰ. Qđ ſi alienū noluerit reſtituere: vel vt p̄dixi teſtamētū. Vel alias ſufficiēter diſponeret. nullatenus abſoluatꝰ. Si āt vere ꝯtritꝰ ⁊ ad oīa bene diſpoſitus ſatiſfactiōe vel cautiōe p̄miſſis vt p̄dicitꝰ tūc ſi nō eſt multū grauatꝰ infirmitate imponatꝰ ei pñia prout cōfeſſori videbitꝰ ꝯſideratis pctōꝝ grauitate ⁊ pſone ꝯditione vt ſupra quā faciat cū ſanatꝰ fuerit. Melꝰ tñ eſt errare in mīa remittēdi quam in ſeueritate vlciſcēdi. xxvj. q. vij. alligant. Si vero fuerit infirmitate grauatꝰ ſeu in piclo mortis cōſtitutꝰ: nō eſt ei pñia iniūgēda: ſꝫ tñ inoteſcēda quātitas ⁊ qualitas. ea. cā. ⁊. q. c. ab infirmis. Declaret tñ ei ſacerdos dicēdo. Si tu eſſes ſanꝰ: talē pñiam tibi darē: ⁊ vſqꝫ ad tale tp̄s: ꝙuis etiā multo maiorē facere deberes ſcđꝫ

canones. Et ſi ꝯualueris facias hoc vel illud Si vero ad deũ migraueris: facias pro pñia talẽ elemoſynã. vl' iniũgas heredib⁹ tuis vl' amicis vt ꝑ te faciãt Et ſi hoc acceptat ſecure eũ abſoluat. Tal' etiã erit viatico reficiẽd⁹: ꝛ añ mortẽ oleo iniũgẽd⁹: ꝛ amicoꝝ orõnib⁹ ꝛ elemoſynis adiuuãdus vt in. d. c. ab ĩfirmis. Si ṽo talis infirm⁹ ĩfirmitate oppreſſus loquelã amiſerit vel in freneſim ꝯuerſus fuerit diſtingue. q₂ aut talis bene viuebat: et vt fidelis xp̄ian⁹ ſingulis annis ꝯfitebat' ꝛ cõmunicabat ꝛ huiuſmõi: licet ſacr̃a non petierit: q₂ talia ex inſꝑato acciderũt vl' etiã ſi mal⁹ ꝛ obſtinat⁹ diu in pc̄tis ꝑſeuerauerit: ꝛ a lõgo tp̄e nõ eſt ꝯfeſſuſ: petijt tñ ſacerdotẽ ꝑ ꝯfeſſione: ꝛ oñdit ſe oĩa velle facere q̃ debuit: ꝛ de hoc dẽt teſtimoniũ q̃ eũ audierũt. Et periculũ eſt ĩ mora: q₂ ꝯtinuo credit' moritur⁹. In vtroq₃ caſu talis p̄ſumit' ꝯtrit⁹. Jdõ aliquo d̃ circũſtantib⁹ faciẽte ꝑ eo ꝯfeſſionẽ gñalem: ſacerdos abſoluat eũ ab oĩbuſ cẽſuris caſib⁹ ꝛ pc̄tis iniũgẽs aliq̃d circũſtantib⁹ vel ꝯſanguineis aut heredib⁹ ꝑ aĩa ei⁹ faciendũ: ſi voluerint acceptare. ¶ Deinde ꝓprius ſacerdos miniſtrabit ei ſacr̃m euchariſtie: l₃ nõ ſit ꝯfeſſus eo ꝙ nõ potuit. xxvj. q. vj. is q̃. vl' ali⁹ ſ̃m archidiaconũ ea. q. c. ſi p̄ſbyter. niſi timeret' de ei⁹ expuitiõe vel vomitu ¶ Jdẽ videt' ſi q̃ſ a natiuitate amẽs fuerit' ſ̃lñã tal' põt baptizari: ꝛ ĩ neceſſitate. ſ. ĩ mortis articl'o ꝯſtituto corp⁹ xp̄i dari: vt no. glo. xxvj. q. vj. c. q̃ recedũt. ſ₃ circa eiuſmodi amẽtes faciat ſacerdos

¶ Quomodo ſe hẽbit ſacerdos quãdo infirmuſ amiſit loquelã.

¶ Deinde Euchariſtia dat' his qui bene vixerũt ꝛ ſemel in anno ſunt cõfeſſi: ꝛ his q ſignũ penitẽtie fecerũt eã petẽteſ: poſtq̃₃ ſunt abſoluti: aliquo de circũſtãtibus pro eis vl' pro eo cõfeſſionẽ generalẽ faciẽte.

¶ Nō miniſtrabit religioſus intellige ſine licētia proprij ſacerdotis.

qđ vniuerſalis eccl'ia facit: ꝛ peritiores ꝯſulat ſic ego illi ꝯſulo. ¶ Nō aūt miniſtrabit ei religioſus euchariſtiā: q2 etiā in articulo mortis hoc ſacr'm miniſtrādo ſine licētia ꝓprij ſacerdotis incurreret excoīcatiōe3 papalē. vt no. pau. Jo. de le. ꝛ Jo. de imola. in clemēti. Religioſi. de priuilegijs. ¶ Extrema vero vnctio omnino talib9 dāda eſt: etiā ſi nō potuerit cōmunicare: q2 licet ꝓpter freneſim nō pmitterēt ſe inungi: poterūt ligari: ꝛ ſibi violēter dari vnctio. Sec9 aūt de eo q̇ a multo tpe citra nō eſt ꝯfeſſus: vel notori9 pctōr exiſtēs ſubito incurrit amentiā: vel loquelā pdidit: nec prius vel poſtea oñdit ſigna ꝯtritionis. nā tali ſacra nō debēt dari: nec in eccleſiaſtica ſepultura ſepeliri.

¶ Interrogationes. vltra has interrogationes procuret ſacerdos diſponere infirmū ad bene moriēdū: pro vt dñs ſibi dederit intelligentiā. Et ad hoc erit vtile legat artē bene moriēdi editā a ioāne Gerſon Cancellario pariſieñ. ꝛ tranſitū hyeronimi: ꝛ ſimilia. vñ poterit habere noticia3 ad iuuandū infirmū: vt bñ ꝛ criſtianiſſime moriatur.

¶ Interrogatiōes btī anſelmi faciende infirmo.

¶ Primo interrogari debet. Si credit oīa q̄ ſunt fidei xp̄iane. Et rñdeat. Credo. Scđo ſi gaudet ſe mori ī fide xp̄iana: ꝛ rñdeat Gaudeo. Tertio: ſi recognoſcit ſe deū multū offēdiſſe: ꝛ rñdeat. Recognoſco. Quarto ſi dolet de oī dei offenſa. ꝛ rñdeat. Doleo. Quinto ſi ꝓponit de cetero ab oī offenſa pctī mortalis abſtinere: ꝛ rñdeat. Diuino auxilio mediātē ꝓpono. Sexto ſi credit ſe meritis paſſionis xp̄i ꝛ nō ꝓprijs ad glīa3 peruenire: ꝛ rñdeat. Credo. Ultimo debet ſibi dici: ſi occurrerit tibi inimic9 diabol9: ſemp ei opponas merita paſſionis chriſti.

¶ Caſus papales ep̄ales ꝛ abbatiales.

PRimꝰ caſus papalis ē ī illo q̇ ꝑcutit enormiter cl'icū vt ꝓbat.xvij.q.iiij.c. ſi qs ſuadēte. ſi aūt ē leuis percuſſio epūs abſoluit. vt in.c.peruenit. de ſen.excon.

¶ Scđs eſt ī illo q̇ cōburit eccleſias vel eas infringit. Qui poſtq̄ denūciatus eſt abſolutio ptinet ad ſolū papā: Ut de ſen. excom. c. Conqueſti.

¶ Itē idē ē d̄ quocūq; alio īcēdiario ſi forte excoīcetur vel publicet: vt de ſē.exco.c.tua.

¶ Tertiꝰ eſt in illo qui falſificat litteras dn̄i nr̄i pape vel falſis ſcienter vtitur. de cri. fal. .c.cura ꝛ.c.falſariorum.

¶ Quartꝰ eſt in illo q̇ excoīcatꝰ eſt a delegato pape: q̇ nō pōt abſolui ꝑ aliquē niſi ꝑ papā vl' pape delegatū: d̄ ſē.excō.c.ſignificauit.

¶ Quintꝰ eſt in illo q̇ participat cū excoicato a papa qui nō pōt abſolui niſi ꝑ papā. qđ intelligit de participiōe in crimine propter quod talis eſt excoīcatus.

¶ Sextus eſt in illo q̇ participat in obſculo vel alijs ei qui excoīcatus eſt per papā cum participantibus: quoniā iſte talis ab illo debet abſolui qui ſententiam tulit.

¶ Septimus eſt in clerico qui ſecūdas nuptias benedixit. de.ſe.nup.c.j. ſed de iſto caſu an ſit papalis vel epiſcopalis dubitāt multi.

¶ Octauꝰ eſt in ꝑſecutoribꝰ cardinaliū qui graues ꝛ multas penas incurrunt: vt habetur in.c.felicis.de pen.li.vj.

¶ Caſus papales: decreui eē vtile hos caſus papales hic breuius congeſtos ꝛ in vnū redactos intermittere: q̄ꝟuis ſup̄ erāt ſcripti in excōicationibus ſedi apoſtolice reſeruatis nō multū prolixe. qm̄ gaudent hodie homines breuitate; ꝛ illa que breuiter dicunt magis memorie mandant. Poteris tn̄ videre caſus ī quibꝰ quis eſt excōicatus a canone in glo.c.eos qui. d̄ ſen.ex.li.vj. ꝛ dicit ꝙ ſunt.xxxij. caſus per conſtitutiones ſexti. caſus collectiex clementinis. Decretalibus vide ſuis locis: ꝛ in ſummiſtis.

¶ Non⁹ eſt in eo q̇ dat licentiā grauādi eos q̇ tulerūt ſen tentiā excoīcationis ſuſpenſiōis vel interdicti vel eos in ſuis pſonis vl' bonis: vt de ſen. excō.c.quicūqȝ.li.vj.
¶ Decim⁹ eſt i eo q̇ corpus defuncti incēdit vel decoquit pro oſſib⁹ trāſferendis.in extraua.Boni.viij.de teſt.
¶ Vndecim⁹ eſt in inquiſitorib⁹ hereticoꝝ: ſi odio vl' grā amore vel lucro ꝯtra iuſticiā vel ꝯſcientiam omiſerint cō tra quempiā procedere: vel ipſaȝ hereſim alicui īponere vt habetur in cle.de hereti.c.multorum.
¶ Duodecim⁹ eſt de religioſis q̇ abſqȝ ſpāli licentia par rochialis p̄ſbyteri ſolēnizāt mr̄imonia: aut miniſtrāt ſcr̄a veluti: eucharistie: aut extreme vnctiōis.ſufficit tm̄ licētia parrochialis cl'ici: etiā ſi nō dū ē ſacerdos.ſimil'r etiā licē tia filij vicarij q̇ gerit ordinariā curam illius eccleſie.
¶ Itē ſufficit licētia dioceſani vt no.Io.an.de priui.reli. in cle.item excommunicati ſunt religioſi qui excōmunica tos a canone abſoluūt in caſib⁹ nō cōceſſis: aut abſoluūt A ſententijs per ſynodalia ſtatuta ſiue prouincialia pro mulgatis: aut abſoluunt a pena et a culpa.de penis capi tulo ſi quis. in cle.
¶ Tredecim⁹ eſt de pſecutorib⁹ epoꝝ: vel qui eos faciūt exiliari: ſeu ꝓcurāt illos ad pſequendū: vel carceri tradūt aut qui precipiunt hoc fieri: vel tribuunt auxiliū ꝯſilium vel fauorē ad hoc faciendum.
¶ Decimus quartus eſt de religioſis vel de clericis indu centibus ad vouendū vel promittendū vel iurandū de eli gēda ſepultura apud eos: vel vltimā iaȝ electā vlteri⁹ nō immuttent: vt habetur in cle.de penis.c.cupientes.
¶ Decimus quint⁹ eſt de his qui cogunt celebrari ſibi in loco interdicto: vel ad audiendū inuocāt excoīcatos vl' in terdictos: vel ꝓhibent eis ne moniti exeant: ⁊ de illis qui moniti nō exeunt: vt habetur de ſen.excō.c.grauis.in cle.

¶ Decim⁹ ſext⁹ eſt de his q̄ ferūt ferrū arma ⁊ equos ad
impugnādū xp̄ianos: vel alia neceſſaria deferūt vel tranſ
mittunt ſeu galeas vel naues vendūt: vel in piraticis ſar
racenoꝝ nauibus gubernationē exercēt: vel impediūt cō
ſiliū vel auxiliū in diſpendiū terre ſctē: vt habet̄ de iude.c.
quorundā ⁊.c. liberandā. ⁊ iſte caſus ē papalis per extra.
Boni.viij.que incipit. Contra illos.

¶ Decimus ſeptimus eſt in piratis qui ore papali excoi-
cantur: vt no. Jo.an.in.c.excoīcationum.de rap.

¶ Decimus octau⁹ eſt de eo qui abſolutus ꝓpter mortis
articulū vel aliud impedimentū ab eo a quo alias abſolui
nō poterat. Si ceſſante impedimēto nō ſe preſentat cū ſe
commode poterit: ei a quo ꝑus abſolui debebat: in eadē ſnīa
qua prius ligat⁹ erat ab hoīe: vel alias a iure reincidit
ipſo fctō: vt in.c.eos.de ſen.ex.li.vj. pone exemplū de alio
impedimēto: videlicet vt egritudo vel inimicicie capita-
les: vt no.glo.in.c. Religioſo.de ſen.excō.li.vj. Et iſte ca-
ſus eſt papalis: ſi talis abſoluendus erat a papa.

¶ Decim⁹ non⁹ eſt ī abſoluto a papa: vel ei⁹ penitētiario
de ipſi⁹ ſpālī mādato qui ſe debet alicui⁹ ꝯſpectui p̄ſenta-
re. nā reicidit ſi hoc nō faciat vt in p̄cedenti caſu dictū eſt:
in dicto.c.eos.de.ſen.excom.li.vj.

¶ XX. Imperator rex vel p̄nceps dux marchio vł comes
aut baro: vel aliq̄s alius notabilis p̄eminentie: dignitatis
vel ptātis: ſr fili⁹ vel nepos ipſoꝝ q̄ ad terminū vel imp-
petuū noīatur eligit̄ vel aſſumit̄ in rectorē vel ſenatorē
vrbis Rome: quocūqꝫ noīe vocet̄ ipa rectoria: ⁊ q̄cūqꝫ ali
us q̄ vltra annū ad huiuſmodi regimē aſſumit̄ p̄ter ſedis
apł'ice licētiā Oēs p̄dicti ī lr̄is ipius ſedis exp̄mēdi ⁊ ꝯſēti
ētes ſue noīatiōi: electiōi: vł aſſūptiōi ⁊ eos talr noīanteſ
eligētes vł aſſumētes: ⁊ eis obediētes: auxiliū ꝯſiliū: vł fa
uorē dātes: ſūt abſoluēdi p papā. vt ꝺ elec.c.ꝗ ſi q̄s.li.vj.

¶ Unde verſus.

Per papā: clericuꝫ feriens: falſarius: vrens:
Soluitur: ⁊ quiſquis audet cantare ligatus:
Simon qui fuerit: nec fallit regula talis.

¶ Nota tñ ꝙ non oīs ꝑcutiens clericū tenet̃ ire ad papā vt pꝫ ꝑ ſequētes ꝟſus.

Percutiēs clericū romam petat excipiunt̃
Ut puer: atqꝫ ſenex: egrotꝰ: femina pauper:
Et clauſtralis: hñs inimicos: ⁊ oſtia ſ̃uās:

¶ Finiunt caſus papales.

¶ Incipiunt caſus epiſcopales.

¶ Sciāt ſacerdotes ꝙ licet ī priuata penitentia pro occultis delictis regularē poſſunt imponere penitētiā. vt habetur in.c.preſbyteri. xxvj.q.j. Regulare eni eſt ꝙ ipſi cognoſcere poſſint de oībus criminibꝰ occultis vt in.c.ſi peccauerit.ij.q.j.ſūt tñ etiā certi caſus de quibꝰ cognoſcere nō poſſunt: Imo de talibꝰ criminibus oportet eos neceſſario remittere ſuos ꝯfitentes ad ſuperiorē ꝓlatuꝫ ideſt epm̄. Et iſti caſus dicunt̃ epales ⁊ ſūt iſti q̇ ſequūt̃ Quoſ.no.hoſti. in ſūma de pe.⁊ re.§.iiij.ꝟ.cui ꝯfitendū.notat eos latiꝰ.ſpecu.i.iiij.pte ci tra.fi.d̓.pe ⁊ re.§.vj.ꝟ.ꝓuata autē.

¶ Primꝰ caſus epalis eſt in illo qui cognouit carnalit̃ mōialē ꝯſecratā: vl̓ nō ꝯſecratā ꝟginē vl̓ nō ꝟginē: vl̓ forte ſi mľr coiuit cū religioſo dū nō

¶ Caſus epales. d̓ excoicationibus epis reſeruatis iā ſupra diximꝰ: ſꝫ nō inutile duxi caſus epo reſeruatos hic īſerere: qꝛ magis clare ⁊ aperte videt̃ hic poſiti eiuſmōi caſus q̄ꝫ ex his q̄ ſupra ſcripta ſunt colligi pñt. Sꝫ nota vnū ꝙ de caſibus a iure reſeruatis modica eſt ꝯtrouerſia īter doctores. qꝛ cōmuniter ſe remittūt ad gloſaꝫ in. c.ſi epus. de peni.⁊ re.li.vj. que ponit ſex caſus. Primꝰ de excōmunicatiōe maiori: quā conditor canonis ſibi vl̓ alteri reſ̃uauit. ⁊ allegat.ca. nuper.de ſen.ex. Scd̓us de blaſphemante publice deū vel ſanctos. hoc verū ſimiliter quando denunciatur epiſcopo. videtur tamen ꝙ ſi quis cōtra cum nō procedat ꝙ in foro aīe poſſit abſolui a proprio ſacerdote: cum pena non debeat excedere caſuꝫ ſuū. Tertius de ſortilegijs. allegat.c.ij. de ſortilegijs. ſꝫ nihil facit. ⁊

ſit ĩ loco ſacrato: qꝛ tũc eēt papalis.

¶ Secũdꝰ eſt ĩ eo q̃ verberat patrē vel matrē. ſ. ex caſu. ſꝫ ſi ex certa ſciē tia abſolutio ſpectat ad ſolũ papã.

¶ Tertiꝰ ē ĩ eo q̃ ꝺfloꝛat ꝟginē frau dulēter: ſꝫ ſi violēter malicioſe ꝛ vi abſolutio ad ſolũ papam ſpectat.

¶ Quartus eſt in eo qui in moꝛtem coniugis machinatur.

¶ Quintꝰ eſt in eo qui abutit̃ criſma te vel euchariſtia vl' alia re ſacra: aut facit furtũ in eccl'ia: ꝛ etiã in illo cle rico ex cuiꝰ negligẽtia hoc ꝯtingit.

¶ Sextꝰ eſt in eo qui baptizauit pꝛo pꝛiũ filiũ vel eũ ad baptiſma vel ad ꝯfirmationē tenuit.

¶ Septimꝰ eſt ĩ eo q̃ facit votũ caſti tatis: ꝛ poſt votũ cõtrahit cũ aliqua vel aliqua cum aliquo.

¶ Octauꝰ eſt ĩ eo q̃ ꝯtrahit vel cõti net: ſeu religionē intrat in vita vxo ris ſue poſt carnalē copulã.

¶ Nonꝰ eſt in illo malefico q̃ ꝯfitet̃ ſe credidiſſe heretice pꝛauitati.

¶ Decimus ē in ſimoniaco: ſub quo cũqꝫ genere ſimonie fuerit ſimonia cus quo ad abſolutionē: non quo ad diſpēſationē q̃ ad ſolũ papã expectat

¶ Undecimus ē in illo qui excoica tus eſt ꝛ ſolēniter celebꝛat in eccle ſia: quo ad abſolutionē.

¶ Xij. eſt in illo qui ꝑ ſaltũ eſt ꝓmotꝰ ſic nõ videt̃ caſus reſeruatus. Quartus cõmutatio votoꝝ ſeu diſpenſatio. c. j. de voto. Quintꝰ reſtitutio incertoꝛũ. allegat. c. cũ de iudeis. Sed non facit niſi in manifeſtis vſurarijs: ꝛ ꝺ hoc vide ĩ angelica: vbi caſus epiſcopi ponũtur. Sextus eſt cõtractus matrimonij cõtra interdictũ eccleſie. ꝛ eſt verũ qñ epus pꝛeciperet alicui ne cõtraheret ꝓpter aliquã rõnabilē cauſam: ꝛ talis ꝯtēneret: qꝛ tũc ad epm eēt mittēdus. ar. c. graue. de p̃bē. Septimꝰ clãdeſtinũ matrimoniũ cõtractũ. de clãdeſtinis. deſpõ. c. cũ inhibitio. ſꝫ nihil dicit ꝺ hoc. c. illud. In ſũma piſanadicit̃ ꝙ bñdictꝰ papa. ij. ĩ extrauagante inter cũctas. declarauit quattuoꝛ eſſe caſus epales de iure. p̃mꝰ peccatũ clerici per ꝙ incurriſſet irregularitatē. Secũdꝰ de incēdiarijs. ſ. ante denũciationē. ꝛ ſatiſfacit ad hoc c. peſſimã. xxiij. q. viij. in verbo. Si quis autē archiepiſcopus vel epiſcopus. Tertius de peccato per qꝺ inducenda eſt ſolēnis penitentia. l. di. c. miroꝛ. ꝛ. c. in capite. Sed hec tantũ pꝛo notoꝛio ĩponi debet. xxvj. q. vj. c. vltimo. in textu et in glo. Quartus de excõmunicatis maioꝛi excõmunicatione. ¶ De caſibus ꝑ cõſuetudinē magna diuerſitas eſt: qꝛ alij ponũt pluꝛes caſus. alij dicũt nõ eſſe

tot caſus. glo. in dicto. c. ſi
epiſcopus dicit ꝙ ſolet epiſ
reſeruari p̄nīa oium publi
corū enormiū criminū. op-
preſiōes filioꝝ ex propoſito
vel caſu. cuiuſlibet homici
dij. falſi teſtimonij vel iſtru
menti. ꝑiurij. inceſtus. cor-
ruptiōis monialiū. coeūtiū
cū brutis ⁊ ſimiliū abſolu-
tio ep̄is reſeruatur. Bene-
dict⁹ papa. ij. in. d. extraua
gante declarauit quinqȝ eē
caſus ep̄is reſeruatos d̄ ap-
probata cōſuetudine. ſ. pec
catū homicidij volūtarij.
Scd̄m peccatū falſarioꝛuȝ
Tertiū caſum dixit eſſe vio
lantiū eccleſiaſticā libertatē
Quartū violātiū eccleſiaſti
cam immunitatē. Quintū
peccatū ſortilegorū diuina
torū ⁊ incātatoꝝ. In piſa
nella dicit ꝙ ep̄i in ſuis epi
ſcopatib⁹ poſſunt caſus ſi
bi ipſis reſeruare: pro vt vi
detur eis expedire ſicut poſ
ſunt conſtitutiones facere:
⁊ multo magis concilium
ſynodale vel prouinciale:
a quoꝝ ſententijs religioſi
nō valēt abſoluere: niſi ſpe
cialiter eis cōmittatur. Jo.
an. in. c. ſi epiſcopus. de pe.
⁊ remiſſi. in glo. iij. li. vj.
ponit hos caſus quos de
conſuetudine diximus: et
addit ſortilegiū Matrimo
niū clandeſtine cōtractuȝ.
blaſſemiā. ſanctorū Hoſti-
enſis. de penitētijs ⁊ remiſ
ſionib⁹. §. iiij. addit pecca-
tum cōtra naturā. Specu-
lator in reportorio ſuo ad-

¶ Xiij. ē i eo q̄ ordinaṫ ab alieō ep̄o
ſine licētia ſui proprij epiſcopi.
¶ Decim⁹ q̄rt⁹ ē in homicida: ſiue ī
v̄bo: ſiue in ↄſenſu. vel ſe defendēdo
vel dormiēdo: vel ſi occidat furē vim
facientē: vl' ſi homicida fuerit īfātis.
¶ Decim⁹ quint⁹ ē de cōmittente
luxuriā in eccl'ia maxime ↄſecrata.
¶ Decimus ſextus eſt in eo qui coit
cum iudea vel ſarracena.
¶ Xvij. ē in muliere q̄ ↄcepit ex alio
viro: ⁊ vir ſuus credēs eū ſuū ꝓpriū
filiū eſſe: inſtituit eū heredē in alioꝝ
preiudicium ⁊ grauamen.
¶ X viij. ē i illo vel illa q̄ vl' q̄ ꝓcurat
abortū. l' ſterilitatē: ſiue i ſe ſiue i alia
¶ Xix. eſt in eo qui eſt excoīcat⁹ a iu
dice ⁊ nō vult exire eccleſiaȝ: ſed eſt
diuinum officium impediens.
¶ Xx. eſt in eo qui ↄtrahit m̄rimo-
niū poſt ſpōſalia ↄtracta cū alia: vel
iuramēto interpoſito in ↄtractu.
¶ Xxj. ē i eo q̄ ſciēter celebrat i loco
īterdicto: ſiue i publico ſiue ī ſecreto
¶ Xxij. ē in eo q̄ ē ſortileg⁹: videlȝ ī il
lo q̄ iuocat demōes ꝓ furtis: vl' mulie
rib⁹ vel alijs reb⁹: licet aliq̄ extēdāt
iſtū caſū ad exiſtētes ī ſacris ordib⁹.
¶ Xxiij. eſt in illo qui ſcienter ⁊ pu-
blice ſepelit corpus alicuius excoi-
cati in cimiterio.
¶ Xxiiij. ē i illo q̄ excoīcat⁹ ē a canōe

ſ caſib⁹ inquib⁹ ab ep̄o pōt abſolui.
¶ xxv. eſt in eo qui eſt irregularis.
¶ Uiceſim⁹ ſext⁹ ē i eo q̇ ꝯtrahit matrimoniū clādeſtine
¶ Uiceſim⁹ ſeptim⁹ ē in eo q̇ ē criminoſus publicus vel blaſſemator.
¶ xxviij. ē ſi ep̄us audiuit ꝯfeſſionē de aliquo pctō: inferior clericus nō habet talez abſoluere: ſed debet ipſum ad epiſcopum mittere.
¶ xxix. ē de illo vel illa q̇ vl' q̇ opprimit filios ſuos ſtudioſe vel negligēt
¶ Triceſimus eſt in eo qui cōmittit ſacrilegium vel incēdium.
¶ xxxj. ē in eo q̇ cōmittit crimē falſi ſiue i lr̄is: ſiue in teſtimoniū cōmiſſū ⁊ qd̄ dico de litteris intelligo de nō papalib⁹ q꞉ ille caſus eſt papalis.
¶ xxxij. eſt in eo qui violat eccl'ias ⁊ libertates ⁊ imunitates earum.
¶ xxxiij. ē i eo q̇ cōmittit pctm̄ ꝯ naturā: vt puta ſi vir vir̄ cognoſcit: vel brutū. vel ſi abutit᷑ mēbro mulieris ad hoc non conceſſo.
¶ xxxiiij. ē in illo q̇ cōmittit inceſtū vt ſi cognoſcat ꝯſanguineā pſonam.
¶ xxxv. eſt in illo qui eſt periurus: licet aliq̇ volūt illū extendere de piurio pueri q̇ eſt īfra ſacros ordines.
¶ xxxvj. de illo clerico qui cognouit carnaliter illā quā baptizauit: vel illam cuius confeſſionē audiuit.

dit deflorantes v̄gines oppreſſas vel ſeductas. Contrahentes poſt votū caſtitatis fornicationem cum iudea vel ſarracena. Concipientem prolem per adulterium procurantem aborſum vel ſterilitatē. Contrahentes matrimonium poſt ſpōſalia iuramēto firmata Cognoſcentem carnaliter baptizatam vel cuius confeſſionē audiuit. Tenentē ad baptiſmum vel confirmationem extra neceſſitatem filios vel filias. baptizantem proprios filios extra neceſſitatem. verberantem patrem vel matrem: ⁊ vſurarios. Et ſic concludit. et ſic videtur q꞉ non poteſt dari certa determinatio maxime. q꞉ vnaqueq꞉ dioceſis habet ſuam conſuetudinem: ⁊ ſuo abundat ſenſu. lxxvj. diſtin. c. vtinam. nec eſt vna generalis conſuetudo in omnibus dioceſibus. ¶ Unde tene ſcd̄m Speculatorē in repertorio in regula. Super quib⁹ ſit penitens ad epiſcopū mittēdus q꞉ propri⁹ ſacerdos pōt abſoluere ab oībus q̇ ſpecialiter a iure nō ſunt reſeruata ep̄is vel alijs: vel que non ſunt ſacerdotib⁹ interdicta directe vel per aliquā conſequentiam. ar. c. at ſi clerici. de iudi. ⁊ c. nuper i fi. de ſen. ex. ⁊ in. c. iter corporalia. de trāſ. prela. quia talis habet ordinariam iuriſdictionem ſup pp̄lm ſibi

cõmiſſuz a iure. de pe. di. v
placuit. ꝺ pe. ⁊ re. c. oĩs. pa
tet ergo ꝙ tot caſus ponere
nil aliud ẽ q̃z ſacerdotũ po
teſtatez reſtringere: que eis
plenarie data ẽ a xp̃o. Sed
ẜm eũdem ſpeculatorẽ ep̃s
põt directe vł p̲ aliquã cõſe
quentiã interdicere ſuis ſa
cerdotibus aliquos caſus.
Jõ ſacerdotes aduertãt, ne
faciãt cõtra ius nec contra
prohibitionẽ ſuoꝝ prelato
rũ: nec cõtra cõſtitutiões ſy
nodales vel prouinciales.
¶ Unũ inſup velin attẽdãt
ꝙ vbicunq̃ȝ fuerit aliquod
delictũ graue vł enorme ſu
perioris ẽ iudiciũ requirẽdũ
Et idẽ dico in oĩbꝰ caſibus
in quibꝰ ẽ generalis cõſue
tudo eccl'ie ꝙ ſint ip̃is ep̃is
reſeruati. Sz hoc intelligiẜ
qñ nõ inſtat neceſſitas. De
materia hoꝝ caſuũ vide lõ
gius ſi vis in Angeli. et ba
ptiſtiniana: vbi de caſibus
ep̃i. Et ĩ defecerũt p̲te ꝑma
In Hoſtiẽ. in ſũma. de pe.
⁊ re. §. iiij. verbo cui cõfitẽ
dũ. In ſpeculatore. iiij. p̲te
circa fi. de pe. ⁊ re. §. vj. ver
bo ꝑuata aũt. Et in Petro
de Tarãtaſio. et alijs. vide
etiã per Bartholomeũ de
chaimis de mediolano or
dinis minoꝝ in prima par
te ſui cõfeſſionalis. c. de ha
bilitate fratrũ predicatorũ
⁊ minoꝝ ad cõfeſſiones ſe
culariũ audiẽdas. Cõfeſſio
nale icipit. Cũ ars artiũ. ⁊c̃

¶ Triceſimuſſeptimus eſt de illo
qui excommunicatus eſt ab epiſco
po qui nõ põt abſolui per aliquẽ in
feriorẽ clericum. xxvj. di. inferior.
¶ Triceſimꝰ octauꝰ: eſt in illo qui ẽ
vſurarius publicus.
¶ Triceſimꝰ nonꝰ eſt in illo qui cele
brat miſſã in altari nõ ꝯſecrato. vł ſi
celebrat ſine ſacris indumẽtis: vel ſi
celebrat non ieiunus.
¶ Quadrageſimꝰ eſt ĩ illo q̃ nõ reſti
tuit ablata vel ſubtracta vel alia il
licite acquiſita.
¶ Nota ꝙ ſi epiſcopus cõmittat ali
cui ſacerdoti vices ſuas in caſibus:
in quibus epiſcopus ipſe hẽt pote
ſtatem: talis ſacerdos poteſt iuriſdi
tionez exercere in oĩbus caſibus pre
ter quinq̃ȝ qui ſequuntur.
¶ Primꝰ eſt vbi penitentia ſolẽnis
eſt imponenda.
¶ Scd̃s eſt: q2 ſacerdos non põt ab
ſoluere ab excoĩcatione in caſu quo
ep̃s poſuit limitationẽ niſi ſpeciali
ter ei cõmittat.
¶ Tertius eſt vbicunq̃ȝ inuenerit
irregularitatem ꝯtractã tunc enim
debet eum remittere ad epiſcopum
vel ordinarium.
¶ Quartus eſt de incendiarijs.
¶ Quintꝰ: ſi ẽ de ꝯſuetudine alicuiꝰ
dioceſis ꝙ certa crimina remittanẜ.

¶ Caſus in quibus habent diſpenſare abbates.

¶ Diſpēſant abbates cum ingreſſo religionē: ut ad ordines in monaſterio ꝛ eccl'ijs ſubiectis monaſterio ꝓmoueatur. Sic notat dñs Hoſ. de fil. preſ. i glo. q̄ incipit: ac nota. et in tex. ſatis probat̃ in. ꝟ. vbi. monachi. ꝛc̄

¶ Diſpenſant abbates cū monachis ſui monaſterij circa eſum carnium: vt de ſta. mo. cum ad monaſteriuꝫ. ꝛ de cō ſe. di. v. carnem.

¶ Diſpēſant abbates cū monacho vel ꝯuerſo ꝓfeſſo cōſtituendo ſibi cellam ſpālem. xx. q. vlti. monachum.

¶ Diſpēſant abbates cum monacho qui ſuum ordinē recepit furtiue. de eo qui fur. or. rece. cum. b.

¶ Diſpēſant abbates monachū licētiādo vt ad aliā religionē trāſeat. de regu. licet. vel ad equalē iuſta de cauſa. Ad minorem non poſſet. ꝛ ita debet intelligi decre. ꝛ no. de hoc de regu. nō eſt. in glo. que incipit ꝛ merito.

¶ Diſpēſant abbates cum monacho qui excommunicatus eſt: pro iniectione manuum in clericum violentas ſi ſe fecit ordinari preter ius ſecūduꝫ ꝙ traditur de ſen. excō. Cum illorum. in fine.

¶ Diſpēſant abbates cū monacho q̄ mutauit habitū ꝛ i alio monaſterio ſine licētia ſui abbatis fuit ordinatus. Et no. per. di. Hoſ. de tēpo. or. ex ꝑte. in glo. que incipit. ideo.

¶ Finiunt caſus papales: epiſcopales: ꝛ abbatiales.

¶ Qñ ſatiſfactio debet precedere abſolutionem

¶ Sunt aliqui caſus in quibꝰ ante ſatiſfactionē nullatenꝰ penitēs eſt abſoluēdus nec in vita nec in morte niſi prius ſatiſfaciat: vel idonee caueat pro iniurijs vel damnis et

¶ De excoīcatis qui in oī casu anteq̄ȝ abſoluant̄ iurabūt ſtare mādatis ecclīe vl'illi⁹ abſoluentis: ſiue ꝙ parebit iuri. Et licet Hoſti. dixerit iuramētū eſſe de ſubſtātia abſolutiōis: tñ cōtrariū tenet cōmunis opinio. vñ ſi obmittat̄: qȯ fieri nō dȝ: tenet nihilominꝰ abſolutio. extra. de ſen. ex. Cū deſideres. et. d. Anto. de bu. ibidē. Cōcordat Gof. et Guil. de pueris an debeāt iurare relinquit̄ arbitrio abſoluētis. Deinde aduertat̄ ꝙ ſi quis excoicatꝰē pro notoria offenſa in ꝓximū nō abſoluat̄ niſi pri⁹ ſatiſfecerit et ſufficiētē p̄ſtiterit emēdā ſi pōt. extra. de verbo. ſigni. ex pte. el. j. qȯ preſertim obtinet: qñ hoc in iure expreſſe cautū repit̄. Alias ſi nō poteſt debet abſolui recepta ab eo idonea cautione: ꝙ ſatiſfaciat ſi ad pinguiorē fortunā peruenerit. Idem dico ſi pro cōtumacia aut offēſa dubia erat excōmunicatꝰ: quia ſimiliter ſufficit cautio iuratoria: vbi nulle expenſe petūtur. ut ibi et in. ca. Odoardus. extra. de. ſolutioni. Abſolutio enim neganda non eſt xxxvj. q. vj. Si preſbyter. Tertio abſoluantur excommunicati per eum qui tulit ſententiam vel ſuperiorem ſuum: vel alium cui commiſſa fuerit auctoritas abſoluendi: debita forma ſeruata. Et ſic abſoluens male ablatis. Quoꝝ pm⁹ ē de excoīcatis. Scd̄us ē de vſurarijs manifeſtis. dicit̄ enī vſurari⁹ manifeſt⁹ ꝑ cuī dētiā fctī puta q2 mēſā patā tenet ad vſuras vl' q2 de hoc in iure ꝯfeſſus ē vl' ꝯuict⁹. vl' ſi ſint de hoc argumēta cū fama. ſola aūt fama nō ſufficit. vt no. glo. ī. c. vſuraꝝ. de iuriſ. li. vj. ſup ꝟbo. manifeſtos Tales enī vſurarij manifeſti nec ad ꝯfeſſionē nec ad ſepl'turā recipi debēt: licet dicāt ſe velle reſtituere: vel etiā ī vltima volūtate mādent de vſuris ſatiſf.eri. Sed oportet ꝙ de ipis ſit vel fuerit: prout patiunt̄ facultates eoꝝ: plenarie ſatiſfactū: vel illis quib⁹ faciēda eſt reſtitutio: ſi preſto ſint ipſi: aut alij q̄ eas poſſunt acquirere: vel eis abſentibus loci ordinario vel vices ei⁹ gerēti. Aut decano. Archipreſbytero: vel abbati: qui alias iuriſdictionem hēt in ſpūalib⁹ de cōſuetudine. Aut rectori parrochie ipius vſurarij vel eius cui debet fieri reſtitutio coram aliquib⁹ fide dignis: aut ſeruo publico. i. tabellioni de ipſi⁹ ordinarij aut predictoꝝ mādato de reſtitutione idonee ſit cautū dādo. ſ. pignora vel fideiuſſores: ſi poſſunt: alias ſufficit cautio iuratoria. Et ſi vſurarū quātitas ſit manifeſta: illa ſemp in cautione exprimat̄. Alioquin moderanda

erit arbitrio recipiētis. Ipſe tamē ſi
ſciēter minorē q̄z veriſimiliter credi
tur modereť ad reſtitutionē reſidui
tenetur: alias nullus debet intereſſe
eorum teſtamentis aut eos ad eccle
ſiam ſepulturam ſeu confeſſionem.
admittere vel abſoluere. ut in. ca. q̄
quā. de vſuris. li. vj. Si igitur vſura-
rius debite cupit ſatiſfacere ad hoc
ut ei pctm̄ vere remittať: quattuor
obſeruare debet. ¶ Primo ſi hēt pe
cuniā vnde reſtituere valeat priuſq̄
moriať p ſe ipm̄ vel per fidele amicū
reſtitutiōi illā exponat. ¶ Secundo
publice proponi faciat edictū in lo
cis a quoꝝ incolis ſunt extorte vſu-
re q̄ oēs veniāt. et ſi aliqui appeant
quibus fides ſit adhibēda: pri9 illis
reſtituať q̄z paupib9 erogeť: ut no.
glo. ibidē ſup verbo ſatiſfieri. ¶ Ter
tio ſi aliquid defuerit per cautionez
idoneā ſuppleat ut ſupra diximus.
¶ Quarto ſi vſurarū hēt aliqua in-
ſtrumēta vel ſcripta: ex tūc ea caſſet
per publicū inſtrumētū vel redigat
ad debitum veritatis.

¶ De duplici
clauе in confeſſore.

¶ Oportet cōfeſſor hēat ptātem iu
dicādi. i. ligādi et ſoluēdi: que ē vna
clauis. Deinde oportet hēat ſciam
diſcernēdi: q̄ ē altera clauis. he cla-
excoicatū virgis vel corri-
gijs ſcapulas nudas haben
te vel verebit dicēdo pſal-
mum. Miſerere. ⁊ ſeruādo
formā quā ſupra poſuim9.

¶ De vſurarijs.

ma
teri
am vſurarū ſacerdotes ſci-
ant equū ⁊ neceſſariū ē: qui
canones audierūt in. ti. pro
prio. in decretalib9 ⁊. vj. et
cle. poterūt videre et ibi do
ctores. Theologi in Scoto
in. iiij. et in alijs theologis
videāt. Ricar. tm̄ q2 mixt9
ē. ſ. i theologia ⁊ iure cano-
nico multū ſatiſfacit. Cleri
ci vero: q nō tm̄ tpis i addiſ
cēdo triuerūt: videāt i illo
ſti. ti. de vſuris. ⁊ in Ange.
⁊ Roſella. ⁊ alijs. ac etiā in
Florētina. deniq3 plegāt p
vtilē tractatū breuiſſimum
D. Antonij d Roſellis edi
tū ſup vſuris. q incipiť. De
vſuris: q2 reſtitutiōi ſubia
cet vſura ſicut furtū. ⁊ ut iā i
hoc ꝯcludā oēs Doctores
quos potuerint legere ⁊ in
telligere amplectanť q2 nō
parū neceſſe ē: cū hodie mť
ti omiſſis officijs ⁊ agricul-
tura: ſola vſura et calidita
te deceptoria vitam agant.
Sed ve illis.

¶ Ptāte iudicādi.

ut patet. Jo. xx. vbi xp̄s di-
xit diſcipl'is. quoꝝ remiſi-
tis pctā remittunť eis. Et
quoꝝ retinueriť retēta erūt

¶ Sciaz diſcernēdi

vnde nota q̄ duplex eſt cla-
uis. ſ. clauis ſcie: et clauis
potentie. vn̄ Xp̄s Petro di

xit. Tibi dabo claues re-
gni celorum. Mathei.xvj.
Nota tñ ꝙ iſta ſcia nō dici
tur clauis: ſed ipa ptās diſ-
cernēdi atqꝫ examinādi: ſi-
ue cognoſcēdi in foro con-
ſciētie: ⁊ ptās determinādi
ſeu diffiniendi cauſam.i.li-
gādi et ſoluēdi dicit̄ clauis
potētie. Jſta vero duplex po
teſtas ē vna in eſſentia: ſed
duplex in effectu. Scientia
aūt acquiſita non eſt clauis
ſꝫ bene iuuat: ut clauis. Et
de his clauib⁹ habes.xx.di
ſtin.per totū. De ptāte con
feſſoris vide in Antonina.
ſcꝫ Defecerūt. parte.pma.
Et in pma pte cōfeſſionalis
Bartholomei de chaimis
de Mediolano ordinis mi
norum. Sꝫ breuiter atten-
de ꝙ cōfeſſor debet habere
clauē potentie: ut poſſit ab
ſoluere penitētē. Sed cum
nō poſſit abſoluere eū niſi li
gādo ad aliquod faciēduꝫ:
oportet ꝙ hēat iuriſditiōeꝫ
ſup eū: ⁊ ſic cōcludit̄ ꝙ ne-
mo pōt ſolui nec ligari niſi
cōfiteat̄ proprio ſacerdoti.
extra. de peni. et remi.ca.
Ois. ⁊ de peni.di. vj.capi.
Placuit. Et dicit̄ proprius
ſacerdos omnis qui habet
curā alicuius ordinariam
ſiue delegatā in foro anime
Sed ſtrictius accipit̄ pro-
prius ſacerdos ille qui iure
ſuo ordinario ⁊ immedia-
te habet hanc curā: ut pa-
pa.epiſcopus. ⁊ curat⁹ par
rochialis.qꝛ ut dicit Hoſti
enſis.extra de officio archi

ues dant̄ ſacerdotibus per miniſte-
riū epi in promotiōe.ſ.clauis ptātis
per magiſtrū.xix.di.quarti ſñiarum.
Sane tñ pōt dici ꝙ non oēs ſacerdo
tes habēt hanc clauē.ſ. ſciam diſcer
nendi: vnde dolēdum eſt atqꝫ lugen
dum.per eūdem magiſtrū loco pre-
allegato. Duplex ē clauis ut patet.
vna q̄ ſe extēdit ad ipm celū imedia
te remoto impedimēto introitus in
celū per dimiſſionē pcti: ⁊ hec voca
tur clauis ordinis: ⁊ hanc ſoli ſacer-
dotes habent: ut patet Jo.xx. Alia
eſt clauis q̄ non extēdit ſe directe ad
ipum celū ſed mediāte eccl'ia militā
te per quā aliquis ad celū vadit: dū
per eam admittit̄ ad cōſortiū eccl'ie
militātis per abſolutionē: vel exclu
ditur per excōmunicatiōeꝫ: ⁊ hec vo
cat̄ clauis iuriſdictiōis in foro cau-
ſarū. Et hāc clauē non oēs ſacerdo-
tes habēt: ſꝫ maiores ut epi ⁊ archi-
epiſcopi: ⁊ ſimiles qui excōmunica-
re poſſunt. ¶ Et nota ꝙ duplex ē fo
rum.ſ.publicū ⁊ ſecretū.xj.q.j.ca.cle
ricus. ⁊ extra de verbo.ſigni.c.forū.
vbi dicit̄ ꝙ forus eſt exercendarū li
tium locus a fando dictus. Et vbi ē
lis occulta: ibi eſt forū cōſcientie ſeu
ſecretū. Ubi eſt lis publica.ibi eſt fo
rum iudiciale ſeu publicuꝫ. Jn iſtis
enim foris requirit̄ ptās cognoſcen

preſbyteri.c.iij.his tribꝰ imediate quelibet aīa xp̄iana ſubeſt:vt pape qui habet curā oīum generaliter ⁊ vbiq̄ȝ.ep̄o proprio quo ad ſuā dioceſim:⁊ de his hētur expreſſe in.cle.dudū.Et proprio curato quo ad ſuā parrochiā.vt in.c.oīs.de pe.⁊.re.nō ſolū poſſunt vbiq̄ȝ audire ſubditū ſuū ⁊ abſoluere ſiue intra territoriū ſuū ſiue.extra.vt.ff.de offi.procō.l.ij.⁊ de oī crimine vbiq̄ȝ cōmiſſo.ſȝ etiā alijs hoc ipm cōmittere.et ſufficit ſubdito ſi cōfiteatᷓ alteri ī hoꝝ triū cui ſibi placuerit:vel etiā de licētia cuiuſlibet eoꝝ.ar.ex.de here.ex cōmunicamꝰ.j.§.q2 vero Et in.cle.dudū.⁊ regulariter idē eſt de quocūq̄ȝ alio ſacerdote ordinario hēnte curā aīaꝝ p electionē:vel etiā ex officio ſibi annexo:q2 ſicut pōt audire ſubditū ſuū:ita pōt ei licētiā dare alteri:cōfitēdi ſm pe.de pa:l.iiij.di.xvij.¶ Secus aūt eſt de ſimplici delegato:et oī eo qui ex cōmiſſione ſolū audit cōfeſſiones:q2 non pōt alteri cōmittere audiētiā cōfeſſionū. Tn̄ licet qs confiteri poſſit vicario curati:tn̄ ipe vicarius nō pōt dare licētiā illi q alteri ꝯfiteaᷓ ſm pe.de palu.in.iiij.di.xxij. Idē de archidiacono q licet ſit iudex ordinariꝰ de ꝯſuetudine:vt notat archidiaconꝰ.di.xxv.c.plectis nō tn̄ ē in foro cōſciētie niſi ſit ſacerdos:⁊ tūc q2 audit ex cōmiſſione ep̄i:nō pōt alteri cōmittere.de officio.archi.c.cū ſatis.

¶ Legatꝰ vō pape ē ordinariꝰ in vtroq̄ȝ foro in ꝓuītia ſibi decreta:ideo ſicut ī exterioribꝰ dat iudices legatos:ita pōt dare penitētiarios.ex.de offi.lega.c.j.

¶ Sūmꝰ pn̄iarius pape ē ordinariꝰ in ſp̄ualibꝰ tm̄. vn̄ hēt pn̄iariꝰ ſuos ſub ſe coadiutores:⁊ ꝯcedit licētiā eligēdi ꝯfeſſores. Secꝰ de alijs ſimplicibꝰ pn̄iarijs qui ꝙuis ſint delegati pape ⁊ ipe ſolus eos ponit:vt poſſint oēs audire vnūquēq̄ȝ veniētes:nō tn̄ poſſunt ſibi aſſumere coadiutores:nec dare licētiā eligendi cōfeſſorem.

¶ Archipreſbyter ecclie maioris dicitur etiā ordinariꝰ ⁊ ꝓprius ſacerdos ⁊ habet curā totiꝰ dioceſis.extra.ō offi.archip̄ſbyteri.c.officiū.⁊ibi.glo.⁊ dn̄s Anto.de bu.

¶ Dicunt q̄ qlibȝ de ciuitate ⁊ dioceſi pōt ſacra accipere in maiori ecclia:qd̄ pegrini:⁊ aduenis veniētes:quādiu morā trahūt in ciuitate:ſunt ſub cura epiſcopi loci:⁊ archipreſbyteri:⁊ ſi decedant debent ibi ſepeliri.

di in cauſa:⁊ auctoritas ſentētiandi in ea ſecūdum Landulphum.xix.di. quarti ſentētiarū. Habet ergo ſacerdotes poteſtatē ſentētiandi in foro aīe. Judices vero in foro cōtētioſo.

¶ De ſcientia neceſſaria cuilibet confeſſori.

¶ Confeſſor hēat ſeu habere debet clauem ſcientie:que tamē non dicitᷓ proprie clauis:ſed poteſtas diſcernēdi in cauſe examinatione in foro conſcientie:⁊ ſic clauis ſcientie non eſt habitus ſciētie nec actus ſciendi:q̄zuis claues eccleſie recipere non debeat niſi habens ſcientie habitum conuenientem ſeu ſufficientē ad executionem poteſtatis illius ſecundū

Et ſi alibi ſepulturā eligāt quarta debet epo. de hoc per pau. in cle. dudū de ſe pulturis. Archipreſbyter ruralis dicit ordinari⁹: q2 curam gerit pſbyteroꝝ: ꝛ laycoꝝ plebanat⁹. Nā in qualibet plebe debet eē pleban⁹: qui ꝛ archipſbyter dicit. ¶ Uicarius etiaꝫ epi generalis dicit ordinari⁹. extra. de offici. ordinarij. c. inter cetera. ꝛ de appella. Romana. li. vj. ꝛ notat archidiacon⁹ in. c. plectiſ. ¶ Idē de legato pape generali. ar. extra. de offi. dele. c. ſup qſtionū. ¶ Idē de archiepo dū viſitat prouinciā. ꝛ tūc credo ꝙ pōt cōmittere alteri audire cōfeſſionē ſubditi ſuffraganei ſui. ar. extra. de offi. ordi. c. ſi. ¶ Qui aūt dicat propri⁹ ſacerdos plātoꝝ ꝛ curialiū Regū ꝛ principū plene notat per hoſtien. in ſūma. ti. de pe. ꝛ re. §. cui cōfitendū ſit. ꝛ in piſana. Cōfeſſio. iij §. xiij. ꝛ ſe. ¶ Preſbyt parrochialis pōt aſſumere ſibi ſociū quēcūqꝫ religioſuꝫ vl' aliū ſacerdotē ſine cuiuſcūqꝫ ſui ſuperioris licētia ad tēpus: vt iuuet eū in quadrageſima i ſacramētis cōferendis ꝛ in officio predicādi. Guilelm⁹ in cle. Religioſi. de puillegijs illud affirmat dūmodo curato conſtet de ſufficientia talis coadiutoris. ꝛ allegat notata per inno. de cle. pcu. Tua. ꝛ de here. c. excōmunicam⁹. j. §. q2 vero. Itaqꝫ curato pbente materiā tali coadiutori rite ordinato: poterit ille coadiutor exercere. xiij. q. j. ecce. ꝛ. c. addicim⁹. Et no. jo. de immola in. d. cle. Religioſi. et Archidiacon⁹. xxv. di. plectis. ꝛ. xvj. q. j. c. ij. ¶ Nunquid parrochianus de licentia proprij ſacerdotis poterit recipere pniam a religioſo ſeu alio pſbytero nō curato. glo. in. d. cle. religioſi. ſuper verbo. ꝛ no. dicit ꝙ nō pōt recipe niſi ab alio curato. ex. de peni. ꝛ re. Oīs. vt ibi not. glo. ſup verbo ſacerdoti. licet ſecus in alijs ſacramētis. Pau. vero de laza. hoc limitat eē verum quādo proprius ſacerdos ſiue cōfeſſor nō cōmittit ſeu delegat vices ſuas ſꝫ ſolū licentiam cōcedit: ſecus ſicū licentia etiam cōmittit vices ſuas. q2 tūc poterit parrochianus recipe pniam a religioſo: ꝛ etiā a pſbytero nō curato. Et aſſignat rōnē diuerſitatꝭ. q2 in pmo caſu vtit ſuo iure ille qui ꝯfert pniam iniūgere qd̄ eē non pōt ex prorogatione iuriſdictionis: cū iuriſdictionē talē nō hēat. de offi. dele. p. ꝛ. g. Secūdo caſu facit ex iure alieno tāqꝫ delegat⁹ ꝛ gerēs vicē alteri⁹: ideo pōt facit ſup de hereticis. c. ſi. ꝛ de foro ꝯpetenti. ſignificaſti. Et hec opinio va

Ricar. i. iiij. di. xviij. ar. j. j. q. iij. q2 vt dicit Durā. in ſūma. li. j. ti. de ꝯfe. q. ij. Cōfeſſor quotiēs ſe ingerit ad cōfeſſiōes audiēdas totiēs ſe offert ad rn̄dēdū de quolibet. Et interdū de caſib⁹ inopinatis ꝛ alias inauditis ꝛ de queſtionib⁹ valde pplexis. ideo oportet ꝙ ſciat cognoſcere quicquid debet iudicare. de penitē. di. vj. c. j. Intereſt tamē inter eū qui ſponte ꝛ voluntarie ſe ingerit ꝛ offert ad cōfeſſiones audiēdas: ꝛ inter eū qui inuitus ꝛ per ſui obedientiā ſuperioris coactus ad eas promouet. Naꝫ multo maior ſcientia requirit in pri

niſi dicatur ꝙ cura per inferiorē epō nō pōt delegari: ut notat Archi. arguēdo ꝛ de electi. cū ex eo. li. vj. qđ nō ē verū in cōmiſſiōe ſpeciali ceteroꝝ caſuū vel ad modicū tp̄s ſm̄ Joan. Andreā. in dicto. c. cū ex eo in nouella: vbi exponit modicū tēpus. i. per tres ſeptimanas. facit qđ notat Hoſti. de officio vicarij. c. clericos. ꝛ. c. ad hec. ꝛ not. in piſa. Simonia. iiij. § . cum paulo. cōcordat. Joā. de legn. ꝛ Jo. de immola in. d. cle. Religioſi. Idē dn̄s Andreas de butri. in. d. c. oīs.

¶ Ad hoc ꝙ religioſi poſſint audire cōfeſſiōes perſonarū ſeculariū: excepto articulo neceſſitatis: oportet ꝙ ſint habilitati a propꝛio epō. de cōſenſu ſui p̄lati. i. ꝙ de eoꝝ licētia audiāt. xvj. q. j. placuit. ꝛ. c. peruenit. ꝛ ibi glo. ꝛ Archi. dato ꝙ aliqui hērent licētiā a ſuo proprio ſacerdote vel prelato eligēdi ſibi cōfeſſorē quēcūqꝫ etiam religioſum: nō debet ſine licētia ſui ſuperioꝛis audire eos. etiā ſi huiuſmodi licētiam haberēt a papa. qꝛ velle et nolle religioſi eſt in manu ſup̄ioꝛis ſui. xij. q. j. nolo. et. c. non dicatis. ar. a ſimili. de electio. ſi religioſus. li. vj. vbi dicit ꝙ electioni de ſe facte nō debet nec pōt aſſentire ſine licētia ſuperioꝛis: ſi tn̄ papa nō in generali ſꝫ ſpecifice ꝛ nominatim eligeret aliquē religioſum ad aliqđ officiū preſumeret induſtriaꝫ perſone, ſcire. ꝛ elegiſſet illū: ſiue elegiſſet pro inquiſitione ſiue pro predicatione ſiue pro audiētia cōfeſſionū. vel pro prelatione: et tunc non requireret alterius licentia.

¶ Ad hoc ꝙ fratres predicatores ꝛ minores poſſint audire cōfeſſiones perſonarū ſeculariū oportet ꝙ magiſtri: priores: p̄uinciales predicatoꝝ aut eoꝝ vicarij: miniſtri generales ꝛ prouinciales ac cuſtodes ordinis minoꝛū ad preſentiam ſe conferant prelatorum in ſingulis ciuitatibus ꝛ dioceſibus: in quibus ipſoruꝫ fratrū loca cōſiſtere dignoſcunt: ꝛ in ciuitatibus ꝛ dioceſibꝰ locis ipſis vicinis: in quibus loca huiuſmodi nō habent ꝛc. prout habet in clemē. dudū. de ſepulturis. Et ſi iuxta formā illius clemētine. dudū. dicti prelati prefatos fratres ad

mo q̄ꝫ in ſcđo. Et p̄mꝰ tenet ad oēm exactā diligentiā: ꝛ imputabit etiaꝫ ei leuiſſima culpa. ar. ff. de p. bi. §. ſepe. Scđs vero q ſcꝫ coactꝰ p obediētiā ꝯfeſſiōes audit nō tenet niſi iquātuꝫ ſcit vl' pōt cōmode ſcire. ff. de re. iu. l. impoſſibiliū. Et ſufficit ꝙ hēat ſciam ꝛ ſi nō eminentē ſaltē cōpetētem vt ſcꝫ ſciat diſcernere īter leprā ꝛ leprā id ē īter pctm̄ ꝛ pctm̄. ꝛ ſciat q̄ ſint pctā capitalia ꝛ q mortalia ſaltem ī cōmuni: ꝛ q̄ venialia ex gn̄e de quibꝰ hētur. xxv. di. §. criminis. Cōcordat Albertus ī. iiij. addēs ꝙ hec neſciens credit ꝙ peccat mortaliter ꝯfeſſiones audiendo. Et pluſꝙ ipſe peccat eū inſtituēs ſeu inſtitutū miniſtrare p̄mittens: ſi ſua itereſt taleꝫ p̄hibere. Adde ſcđꝫ Durā. vbi ſup̄

ꝙ confeſſoꝛ debet etiā ſcire canones penitē
tiales: de quib⁹ iā diximus ſupꝛa. nō tñ pꝛo-
pter hoc ꝙ ſciat pñias iniūgere: cū hodie pe
nitētie ſint arbitrarie. extra. de pe. ⁊ re. c. q̄ſi-
tū. ⁊. c. deus qui. ſed etiā vt per hoc ſciat cul-
parum differentias agnoſcere: opoꝛtet etiā
vt ſciat diſcernere vtrū ea que ſibi penitens
expꝛimit ſint peccata vl' nō: puta ſi bella prin
cipum ſint iuſta vel iniuſta. Si exactiones
iuſte exigantur vel non. Si negotia vel con-
tractus mercatoꝛum liciti ſint vel illiciti: et
an teneantur ad reſtitutionē vel non: vt per
hoc ſciat vtrum confitentē debeat pꝛohibe
re vel ſuſpendere a cōmunione aut licentia
re. Nam cum pꝛeceptū ſit cuilibet adulto ſe
mel in anno cōmunicare: ſi confeſſoꝛ pꝛohi-
beat a communione illum qui nō habet pec
catum moꝛtale: quia foꝛte iudicat illicitum
eſſe qđ eſt licitū: vel econtra: ſi licentiat ad
cōmunionem non licentiandū: quia iudicat
licitum qđ eſt illicitum: impletur in eis illud
Mathei. xv. cecus ſi ceco ducatum pꝛeſtet:
ambo in foueam cadunt: niſi foꝛte pꝛobabi-
li ignoꝛantia excuſaretur. puta ſi confeſſoꝛ
iudicauerit ſcđm opinionē alicuius docto-
ris auctentici ⁊ famoſi cui innititur. Secus
ſi contra opinionem cōmunem doctoꝛum li
cet iudicauerit ſcđm opinionē allicuius do-
ctoꝛis minus auctentici. ¶ Tenetur etiam
ſcire confeſſoꝛ caſus in quibus oppoꝛtet cō-
feſſionē iterari. de quibus iā ſupꝛa diximus.
Poteſt addi ꝙ etiam periculoſum eſt audi-

cōfeſſiōes audiē
das elegerit ſeu
deputauerit: au-
dire poterūt. Si
vero plati frib⁹
pdictis iuxta foꝛ
mā. d. cle. a ſuis
ſupioꝛib⁹ electis
⁊ pñtatib⁹ abſo-
lute huiuſmōi li
centiā exhibere
recuſauerint: et
tūc ipis vt ꝯfeſſio
nes ſibi cōfiteri
volētiū libere li-
citeq; audire: et
bñficiū abſolu-
tiōis poſſint im-
pēdere auctoꝛita
te aplica gr̃oſecō
cedit. per huiuſ-
mōi tñ cōceſſio-
nē nō intēdit pa
pa frib⁹ ipſis ad
cōfeſſiōes tal' de
putatis ptātē im
pendere amplio
rē quā curatꝭ ſeu
parrochialib⁹ ſu
is eſt a iure cōceſ
ſa. Et de hoc vi
de lati⁹ in angeli
ca ⁊ in Bartho
lomeo de chai-
mis. pte pꝛima.
c. de habilitate
frūm pdicatoꝝ
⁊ minoꝛum.

re confeſſiones non habenti competentem noticiā caſuum pape ⁊ epiſcoporū. vt in. cle. religioſi. de priuilegijs. Ex predictis claret ꝙ confeſſor qui nec per ſe ſcit: nec in predictis caſibus dubitare nouerit: cū periculo anime ſue ⁊ ſibi confitentis confeſſiones audit. Et qui ſcienter tali imperito cōfiteť eius criminis particeps efficitur: et eius cōfeſſio inualida redditur: niſi denuo homini ſcienti cōfiteať. Pro inde aug⁹. de pe. di. j. Quē penitet. ait. Qui cōfiteri vult pctā ſua vt inueniat grām: querat ſacerdotē ſcientē ligare ⁊ ſoluere: ne ſi negligens circa ſe extiterit: negligať ab eo qui eū miſericorditer monet ⁊ petit. ⁊c̄. Et ſi tāta ignorātia in cōfeſſore reperireť ꝙ neſciret ſaltē ea que dicta ſunt ſupra: credo ꝙ nō excuſaretur a peccato: ſi acceptaret huiuſmōi officiū ſui periculo ⁊ aliorū: etiam ſi iniungereť ei per obedientiā: niſi forte ibi non inuenire tur vita ⁊ ſcientia magis idoneus: qui vellet ⁊ poſſet hoc facere. quo caſu etiā minus idoneus ⁊ in predictis nō inſtructus: ſi facit ex charitate: poteſt ſe ingerere. naꝫ qđ nō eſt licitum neceſſitas licitum facit. extra. de re iu. Qđ non eſt. Prouide tū faceret confeſſor imperitus: ſi hoc caſu deprehendēs penitentem grauibus inuolutū: conſulat ei ꝙ data oportunitate: iteruꝫ de illis cōfiteatur perito: vel ſaltem ab eo cōſilium poſtulet. Sed quid: ſi confeſſori occurrat aliquid in confeſſione de quo dubitet propter varietatem opinionum doctorum: an ſit licitum vel illicitū: ſicut eſt in non ſoluendo decimas: vbi non eſt conſuetudo nec eccleſia petit. quia aliqui doctores dicūt tales excuſari: aliqui non. ⁊ not. io. andre. in. c. pmo de decimis. li. vj. de emptione iuriuꝫ locorum. ianue mōtis florentie. ⁊ impreſtitorū Venetis. quia quidā dicunt hanc opinionem eſſe licitam. quidam illicitam. dic ſecundū Guilielmum

¶ Cōfiteať pito. no. no. no.

ꝙ in his caſibꝰ ⁊ ſimilibꝰ ꝯfeſſoꝛ nō dꝫ p̄cipi
tare ſnīas de moꝛtali nec cōdemnare ꝯtrari
um faciētes ſeu ꝯtrariā opinionē tenentes
nec ꝓpter hoc debet abſolutionē denegare
ſꝫ terroꝛē incutere exponēdo eis periculū
conſulēdo ſemper qđ tutius eſt ſcꝫ vt ab hu-
iuſmodi ſe abſtineant.

Octo caſus ſūt in q̄bus pōt quis alteri cōfiteri quā pꝛopꝛio ſacerdoti.

In ſūma ti. de pe. ⁊ re. §. cui cōfitendū.

Hoſtiēſis in ſūma ponit octo caſus q̄bus
q̄s alteri q̄ꝫ ꝓpꝛo ſacerdoti ꝯfiteri pōt. ⁊ cō-
tinēt: hic breuiter ⁊ ſuccincte qꝛ poteris eoſ
videre lōgius in cōfeſſionali Bartholomei
de chaimis parte pꝛima. ⁊ in defecerūt ar-
chiepiſcopi floꝛentini etiam pꝛima parte: ⁊
meliꝰ in hoſtiēſi. Primꝰ caſus eſt: quādo
ꝓpꝛiꝰ ſacerdos ē oīno indiſcretus ⁊ ignarꝰ:
vt qꝛ neſcit diſcernere īter pctīn ⁊ pctīn. etiā
quādo ſacerdos eſt ſollicitatoꝛ ad malū: vel
reuelatoꝛ confeſſionis: vel ꝙ ex confeſſione
imminet periculum. Secundus caſus cū
quis tranſtulit domiciliū: de vna parrochia
ad aliaꝫ: vel de vno loco ad aliū: quia ſtatim
efficitur parrochianꝰ illius eccleſie ad quaꝫ
ſe tranſtulit: ⁊ ſubiectus illi curato in omni-
bus que ad ius parrochiale pertinēt p̄terꝙ
in decimis p̄dialibus: que regulariter illi ec
cleſie debēt dari: in cuiꝰ parrochia p̄dia ſunt
ſita. Et hoc verum ſi ſe trāſtulit animo rema
nendi: ⁊ ex toto. quia tunc ſtatim ꝙ explica-
tis ſarcinulis ſuis in domicilio cōducto re-

Diſcernere nā qui vult confiteri debet querere ſacerdotē q ſciat ſoluere ⁊ligare. đ pe. di. vj. qui vult. ⁊ c. ſi ſacerdos. ⁊ de hoc ſatis per archi.

Reuelatoꝛ etiā ſi doꝛmiens ſomniando reuelaret ut aliqbus accidit de ſimili in cle. j. de homi.

In cuius parrochia p̄dia ſunt. extra. đ parrochi. c. ſi. ⁊. xvj q. j. ſi quis laycꝰ

ceptus eſt: effectus eſt de foro illi⁹: alias ſola poſſeſſio nõ ↄſtituit domiciliũ: vt notat Ho-ſtienſis. Attamẽ ſi q̇s p̱ annũ moraret̃ i aliq̄ parrochia lꝫ nõ ſe tráſtuliſſet aı̄o remanẽdi: bñ efficeret̃ tũc de foro illi⁹. Si ṽo in diuer-ſis equal'r q̇s degit parrochijs vel locis vtri uſq3 parrochian⁹ itelligit̃. ⁊ poterit ſacr̃a re cipere vtrobiq3 tp̄e quo ibi moratur: puta ſi eſtiuali tp̄e moret̃ i vna: hyemali ṽo in alia. Sec⁹ tñ ſi appareat qꝺ hoꝝ domiciliũ ſit p̄n cipali⁹. Tuti⁹ tñ eẽt ſi tal'de licẽtia ſui ep̄i eli gat ſibi ↄfeſſorẽ: ⁊ notat hoſtiẽſis: vbi ſupra.

Hoſtienſis in ſũma. ti. ꝺ po. §. quis intelligatur. ⁊ archi. xvj. q. ij. §. q2 ergo in fine.

De foro illius. vt notat inno. in. c. oı̄s. de pe. ⁊. re.

¶ Terti⁹ caſus ẽ cũ q̇s ẽ vagabũdus nullibi hñs nec querẽs domiciliũ ſꝫ hic ide circuiẽs talis eñi põt vbiq3 ↄfiteri cuilibꝫ ſacerdoti executionẽ ordinis ſacerdotalis hñti: nedũ quo ad celebrãdũ ſꝫ etiã quo ad ſoluẽdũ ⁊ li tigandũ. ar. ff. de iudi. l. heres abſẽs. Itã ⁊ va gabund⁹ criminoſus vbiq3 puniri põt. qꝺ ꝺ vagabũdis idẽ de mercatorib⁹ q̄ nuſq̄ hñt domiciliũ ſꝫ ſp̄ ſequunt̃ nũdinas. Negociato res ṽo ⁊ viatores ⁊ peregrini: ſi ſine licẽtia ꝓprij curati iter arripiãt nõ poſſunt p̄niam ab alio ſacerdote recipere: niſi i mortis peri-culo: vl'niſi alicubi morã traxerit p̱ annũ ſeu paulomin⁹. Si ṽo cũ licẽtia receſſerit: req̄ri tur q̄ ſit exp̄ſſa ad hoc q̄ poſſint ↄfiteri ⁊ cõ municare: alias nõ poterũt. Si peregrini de licẽtia ꝓprij ſacerdotis p̄egrinant̃. eo ipſo vi det̃ eis tacite dediſſe licentiã cui maluerint confitendi. de quo inno. in. c. oı̄s. de pe. et re.

Puniri poteſt. C. vbi de crimine agi o-portet. l. j. ⁊ extra de rap. c. j. ⁊ monachus vagabũ-dus vbiq3 capi põt. xviij. q. ij. Abbates.

¶ Quart⁹ eſt cũ quis relicto domicilio naui

gat: vel iter facit querens quo ſe transferat: q2 pōt vbiqȝ ꝯfiteri quouſqȝ alicubi habitat: cū talis dicat᷑ eſſe ſine do micilio. ff. ad munici. l. labeo. in pn̄. ⁊. l. ei⁹. §. celſuſ. ⁊ not. Ricar. in. iiij. di. xvij. ar. iij. q. j. ¶ Quint⁹ ē rōne delicti ſcȝ qn̄ quis deliqt in aliena parrochia. extra. de rap. c. j. ⁊. vj. q. iij. placuit. qđ itellige veꝝ in foro iudiciali ſm Ricardū vbi ſupra. xvj. q. j. c. v. ⁊ collec. in. c. oīs. de. pe. ⁊ re. puta cū qs ē excoīcat⁹ i loco delicti: vt fieri ſolet in furtis ⁊ ſimilib⁹ nā tūc nō pōt abſolui a ꝓprio ſacerdote. ſȝ ab excoīcatore: vt i iurib⁹ p̄allegatis notat᷑. Sec⁹ i foro pn̄iali: q2 rōne do micilij: lȝ peccauerit i parrochia aliena: abſoluit᷑ a ꝓprio ſacerdote nedū a pctīs: ſȝ etiā ab excoīcatione iuris coīs ſeu ſinodalis aut ꝓuīcialis: quā ꝯtraxerat i aliena dioceſi poterit a ꝓprio epō abſolui: niſi fuerit pape reſeruata. vt notat. collec. in. c. excoīcatis. de offi. le. Et hāc ſnīaȝ tenet abbas ſicul⁹ extra ne clerici vel mo. ſup ſpecula. ⁊ de ſen. ex. nuper. ⁊ in direc. li. j. ti. de pe. ⁊ re. §. xix. ſm archidiaco num. ¶ Sext⁹ caſus eſt rōne ſtudij. nā vt dicit inno. in. d. ca. oīs. Scholares ⁊ alij incole annales ⁊ mercēnarij de bēt ꝯfiteri ſacerdoti parrochie quā incolūt ꝑ annū. ar. ff. de iudi. l. ſi lōgius. §. j. xvj. q. j. queſti. vbi dicit᷑ ꝙ ibi debēt ſoluere decimas perſonales: q2 ibi recipiunt eccleſiaſtica ſacramēta per anni circulū. Et qđ dixi de ſcholaribus: in telligit᷑ de laycis ſcholarib⁹: nā clerici: vt dicit Hoſtiēſis in ſūma. ti. de parro. §. quis intelligat᷑: ⁊ no. archidiacon⁹ xiij. q. ij. §. q2 ergo. in fi. Si cleric⁹ ſtaret per tres annos in ſtudio: ſine licentia ſui prelati nunꝙ ꝯtrahit domiciliū: ſȝ ſi de eius licentia ſe tranſtulerit: ſtatim efficitur de foro ⁊ iuriſdictione illi⁹ epī ad quē tranſit: ⁊ ſi nō perpetua tē porali. Tutius tn̄ eſt ſm Inno. viatores ⁊ alij ſemper a ꝓ prio ſacerdote licentiā habeāt ſpecialē. Immo non licet clericis ſiue laycis ꝓficiſci ſine licentia epī. de. cō. di. v. nō

opoꝛtet.ij.⁊ ibi p glo.⁊ extra de vo.⁊ vo. redem.c.magne. ¶Septim⁹ caſus eſt rōne neceſſitatis.q꞉ in articulo moꝛtis ꝯſtitut⁹:ſiue occaſiōe infirmitatis ſiue alteri⁹ piculi belli mariſ⁊ huiuſmōi i abſētia ꝓꝛij ſacerdotiſ cui libꝫ ſimplici ſacerdoti catholico: dūmō cēſura eccl'iaſtica nō ligato ꝯfiteri pōt:⁊ ab eo abſolui ab oī pctō ⁊ excoicatiōe ſiue a iure ſiue ab hoīe extra ꝺ ſepul. parrochiāo.⁊ no. R̄ic. i.iiij.niſi ſpecial'r aliud ſit ſtatutū vt ī excoicationibus ꝓceſſus curie.qn̄ tn̄ ep̄us hēri pōt: ſimplex ſacerdos nō debet ſe intromittere ꝺ caſibus reſeruatis etiā in hoc articulo ſm̄ innoc. Et hoc etiam caſu abſoluens ab excoīcatione ſuperioꝛi reſeruata iniunget abſolutoqꝫ impedimento ceſſante quācito cōmode poterit: ſe illi repꝛeſentet a quo fuerat abſoluendus: mandatū eius humiliter ſuper hoc receptur⁹. extra.de ſen. ex.ea noſcitur.alias reincidit ī eadē ſnīaꝫ. vt in.c.eos. eo.ti.li.vj. Secus autem de caſibus reſeruatis epiſcopo. q꞉ ex quo ſemel abſolutus eſt:nō expedit qꝫ iteꝝ ep̄o remittatur abſoluēdus de neceſſitate:ſꝫ de bene eſſe. Adde etiā qꝫ tal'in piculo moꝛtis ꝯſtitut⁹pōt ꝯfiteri layco:deficiēte ſacerdote:ſꝫ nō pōt ab eo abſolui.iō euaſo piculo:teneť iteꝝ ꝯfiteri eadē pctā numero ſacerdoti:cū ei⁹ copiā hūerit.vt no.tho.in.iiij. di.xvij. ¶Octau⁹ eſt: ſi ſacerdos nō ꝓpꝛius ponat ſpem in ratihabitiōe ꝓpꝛij ſacerdotiſ hoc tn̄ cōmuniter nō tenetur: q꞉ in talibus non habet locū ratihabitio.ff.de re.iu.l. act⁹

¶Ricar.in.iiij di.xviij.ar.ix.q pꝛime.

¶Layco. de hac materia iā ſup̄ diximus.

Xtrema vn-
e ctio.&c.hec diſ-
finitio ponitur i
quodã tractatu antiquiſſi-
mo de ſacramẽtis ſine titu-
lo ſed vtiliſſimo. et videtur
extracta per circũlocutionẽ
ex magiſtro ſñiaruʒ in.iiij.
di.xxiij. vbi poteris videre
doctores theologos ad ple
nũ ſup hoc ſacramẽto et in
Rõnali.li.primo. p̃tica de
cõſecrationibus ꝛ vnctiõib⁹
ꝛ in.vj.pte eiuſdẽ. ſub ſab
bato ſcto.ꝛ in manipulo cu
ratoꝝ.et in Alexãdro de a
lis in ſũma theologice veri
tatis.li.vj.ca.xxxv.ꝛ in an
gelica et Baptiſtiniana.ti-
tulo proprio.et in.c.vnico
extra.de ſacra vnctiõe.ꝛ ibi
Inno.abbatẽ et canoniſtas
et Hoſtiẽ.li.p̃mo. de ſacra
vnctiõe.Et in decretis.di.
v.c.p̃mo vbi poteris ſcire
ſi legeris diligenter. Quid
opereẗ iſtud ſacramẽtum:
ꝛ que ſit propͣa ei⁹ materia.
Et ſi quis vngat infirmum
chriſmate carẽs oleo tene-
at vnctio. Et quõ chriſma
nõ ẽ niſi oleuʒ balſamo ad-
mixtũ. Itẽ vtrũ valeat vn-
ctio de oleo nõ cõſecrato ſi
cut valet baptiſm⁹ de aqua
nõ cõſecrata.Et melius tra
ctaẗ hoc in.glo.c. preſbyte
ros.xciiij.di. Uide etiã de
hac vnctiõis materia:ſi pla
cet.In cõpendio ſeptem ſa
cramẽtoꝝ.et in gloſa flore
ti maioris ꝛ minoris.Et in
tractatu reuerẽdiſſimi dñi
patriarche Alexãdri tarra-

legitimi.ꝛ eo.c.act⁹ legitimi.ꝛ.c.ra
tihabitioneʒ.li.vj.ꝛ ibi p Di.ꝛ Jo.
An.ꝛ ſic habes octo caſus in quib⁹
põt ꝗs ꝯfiteri alteri quã ꝓprio ſacer
doti.nõ tñ põt ꝯfiteri cuilibʒ ſacer-
doti ſʒ his tñ qui hñt executionem
ordinis ſacerdotalis:ꝛ ad ꝯfeſſiões
ſũt habilitati licet nõ ſint curati. ha
bilitati dico a ꝓprio epõ:ſi ſũt ſacer-
dotes ſeculares: vel ab eo de cõſen-
ſu ſui prelati ſi ſunt religioſi.xxv.di.p
lectis.In articlo tñ neceſſitatis põt
abſoluere quilibet ſacerdos etiã ad
cõfeſſiones nõ habilitatus.q2 qd eſt
illicitũ neceſſitas fecit licituʒ. Con.
Collec.in.ca.oĩs.de pe.ꝛ re.Ray.et
Hoſ.cõſulũt ꝙ ſacerdos audiẽs par
rochianũ alienũ:iniũgat de bene eſ-
ſe cõfitenti ꝙ ſe repreſentet proprio
ſacerdoti.ar.extra.de ſen.ex.de cete
ro.ꝛ.c.ea noſciẗ.ꝛ.c.qd de his.et ſic
eſt finis in ſacramento penitentie.

Capitulum.xlvj.

De extrema vnctiõe quid ſit

Xtrema vnctio ẽ li-
nitio olei ſãctificati
facta ad releuatio-
neʒ infirmitatis ſcʒ
mentis ꝛ corporis.
Et poniẗ extrema
vnctio pro noĩe vno diffiniti:qd quia
nõ hẽmus:circunloquimur per duo.

Et linitio que ponitur in eius diffinitione ſonat in actū vel in paſſionē que eſt in ſuſcipiente ip̄m ſacr̄m: ſicut baptiſm⁹ eſt tinctio ꝛc. Verūtn̄ ſi quis totum eſſe extreme vnctiōis vellet dicere ſic poſſet notificare. Extrema vnctio ē ſacr̄m ex vnctiōe per oleū ſctificatū facta cōferēs infirmis remediū cōtra pc̄ti reliquias: ꝛ ſi expediat: alleuiationē ferēs infirmitati. Hec ſuperiora ad litterā in quodā tractatu de ſacr̄is ꝛ antiquiſſimo ꝛ vtiliſſimo reperi. Vel ſm fratrē Angelū. Eſt extrema vnctio vnū de ſacr̄is eccl̄ie. Magiſtraliter diffinit̄ ſic in Hoſti. li. j. de ſacra vnctiōe. §. quot ſunt vnctiōes. Extrema vnctio eſt ſacri olei materialis delibutio ſm formā eccl̄ie traditā: q̄ ſi digne ſumit̄ interius forti⁹ q̄z exterius operatur. De iſto ſacr̄o vide in. iiij. ſentē. di. xxiij. ꝛ i decretis. xcv. di. §. Sz iſtud. ibi. oleo vero ſctificato. ſup qui ibi hēs magnam ꝛ bonam gloſam ordinariā.

chonenſis eccl̄ie Adminiſtratoris et ī tractatu Petri de coſtana decani eccl̄ie Toletane: q̄uis breuiter trāſit. Et ī ſūma Raymūdi. et ī Hugone. de ſctō victore: vbi de ſacramentis. Et in tractatu ſācti Thome de ſacramētis poſito inter ei⁹ opuſcula. ꝛ in multis alijs auctoribus. Jō breuiter trāſibo.

Capitulum. xlvij.

De inſtitutione huius ſacramenti.

SAcramētū extreme vnctionis xp̄s inſtituit qn̄ ap̄los miſit vngere ꝛ ſanare infirmos. mathei. iij. ca. Alij dicūt ꝙ ap̄l'i inſtituerunt: per gloſam ſuper illud mathei. vj. vngebāt oleo multos egrotos. ergo ab apoſtolis patet hūc morē eſſe traditū ut energumini ꝛ alij infirmi vngant̄ oleo a pōtifice cōſecrato. Scd̄m hoc ergo dicendū ꝙ ap̄l'i in

Sacr̄um extreme vnctiōis ꝛc. duplex ē opinio. de inſtitutione ſacri huius: vt ī littera dicit̄ vltimam recitat mgr̄ ſniaꝝ i. iiij. di. xxiij. ꝛ videt̄ ſatis ꝯſona. ideo vide doctores et qd̄ magis eccl̄ia approbat: āplectere. vide etiam in. c. vnico. de ſacra vnctio. ꝛ ibi doctores canoniſtas.

ſpirati diuina auctoritate ⁊ volūtate īſtitue
rūt iſtud ſacramentū: vt patet iacobi ap̄li in

¶ Infirmatur.xcv. di.§. ſ; iſtud.

canonica ſua.c.v.infirmat̄ quis in vobis:in-
ducat preſbyteros ⁊ orent ſup̄ eū vngentes
eū oleo ſctō. ꝑpter quā auctoritatē aliqui di
xerūt ip̄m iacobū fuiſſe īſtitutorē hui⁹ ſacra
menti:qd̄ alij nō reputāt ſic. ſ; dicūt ꝙ illud
dictū iacobi nō fuit īſtitutio hui⁹ ſacri. ſ; po-
ti⁹ poſt xp̄i inſtitutionē ipſius ꝓmulgatio.

¶ Sicut in alijs.⁊c. de hoc vide i.iiij.ſniaꝝ di.xxiij. ⁊ in ſūma theologice veritatis. Alexādri de alis in.vj

¶ Capitulum.xlviij.

¶ Quid ſit res. quid ſacramētū q̄d vtrūq;.

Sicut in alijs ſacramētis ec
cleſie. Aliud ē res ſacramē
ti. Aliud ſacramentū. aliud
res ⁊ ſacramētū ſimul. Sic
in extrema vnctiōe. Sacra
mētū ē exterior vnctio ſub
forma verboꝝ a ſacerdote ꝓlatorū. vn̄ null⁹
p̄ter ſacerdotē pōt eē hui⁹ ſacramēti mini-
ſter. Res ſacramēti ē ip̄a vnctio interior ſiue
effect⁹ duplicis ſanitatis ſc; aīe ⁊ aliquando
corporis: q̄ quidē vnctio iterior pctōꝝ remiſ
ſione: ⁊ virtutū āpliatiōe pficit̄. Res ⁊ ſacra
mētū ē quedā vnctio ſp̄ualis interior. ſ. mē-
tis iocūditas ⁊ ſolatiū: teſte alexādro de alis
in.vj.ſūme. ⁊ ſi ex ꝯtēptu vel negligētia hoc
ſacr̄m p̄termittat̄ piculoſum ē ⁊ dānabile.

¶ Miniſter vt patet in.c.vnico. de ſacra vnctione.⁊ de verborū ſignificatione.c. queſiuit.⁊ ſi vnus deficeret alter debet ſupplere.

¶ Pretermittat̄. vn̄ queri poteſt vtrū iſtud ſacramētū ſit de neceſſitate? Bonauētura in.iiij di.xxiij. dicit ꝙ nō. ſ; ſi omittat̄ ex cōtemptu dānabile eſt. Secus ſi ex negligētia.

¶ Capitulum.xlix.

¶ De materia.forma.⁊ intentione.

m Ateria hui⁹ ſacri eſt oleū oliuarū
ab ep̄o bn̄dictū.ſ.infirmoꝝ. Et rō
q̄re oleo oliuarū i hoc ſacro ē ma-
teria talis ē in p̄ptu. q2 a xp̄o in

¶ Materia.

ſtitutum fuit hoc sacr̄m fieri in oleo: q̄n miſit apl'os oleo vngere infirmos. ē. n. oleū doloris mitigatiuū. vnde ille ſamaritan⁹ infudit oleum ſup̄ ſauciati vulnera. ut in euangelio luce legit̄. Ita ⁊ in hoc ſacramento mitigat̄ tam dolor corporalis q̄z ſpiritualis. Unde nota q̄ ad hoc q̄ oleū ſit propria materia ī hoc ſacramēto oportet q̄ ſit p̄mo ab ep̄o bn̄dictū: qd̄ innuit btūs Jacob⁹ q̄n dixit. vngētes eū oleo ſctō. i. ſctificato. et hoc de materia ſatis ſit. Forma hui⁹ ſacr̄i ſūt v̄ba q̄ dicit ſacerdos q̄n vngit infirmū. ſ. p̄ iſtā ſctā vnctionē ⁊ ſuā piiſſimā miam parcat vl' indulgeat tibi dn̄s q̇cq̇d deliq̄ſti p̄ viſuz: p̄ auditū ⁊c̄. Fr̄es p̄dicator̄ ſm̄ Archi. florētinū vtunt̄ hac forma: ut app̄et in ſuo defecerūt. Per iſtā ſctām vnctionē ⁊c̄. p̄cat tibi dn̄s q̇cq̇d p̄ viſū deliq̄ſti. Ul' ſic ſm̄ cl'icos: q̇cq̇d ocul̄oz vicio deliq̄ſti. Inūgo ocl'os tuos iſto oleo ſctificato. In nomie p̄ris et filij et ſp̄ūs ſcti. Amē. Hec Tho. ī. iiij. ſʒ ſuād̄a ē p̄or. ſ. Gregoriana. illa. ſ. qua vtit̄ eccl'ia romana: q̄ optatiua eſt: nō aūt indicatiua: ut forme alioꝝ ſacramētoꝝ. Et ē iō optatiua. q̄ʒ migrātib⁹ ex hac vita eccl'ia optat ſalutē. Sicut illis ſalus exoptat̄ qui ſunt in recuſſu. eſt etiā dep̄catiua forma in hoc ſacramēto. quia iſtud ſacramētū ſm̄ alexādrū ī vj. ſūme videt̄ valere p̄ orōnē eccl'ie ⁊ p̄ modū ſuffragij. dat̄. n. ad effectū quē hō p̄ ꝑpria op̄a poſſet cōſeq̄: ſi eēt ſan⁹. Intētio debita: etiā requirit̄ in hoc ſacramēto ſicut ī alijs: in ſacerdote miniſtrāte ⁊ ī egroto ſuſcipiēte.

¶ Oleū oliuarū. vt patet in c. vnico. de ſacra vnctione. pe. aureolus ordinis minoꝝ. i. iiij. di. xxiij. dicit q̄ oportet ſit oleū oliuaꝝ ⁊ cōſecratum ab ep̄o ſolū nō ab inferiore. vt dicit ip̄e magiſter in. iiij. dicta. xxiij. di.

¶ Forma.

¶ Uerba. de quain ordinario. ſ. dicēdo. p̄ iſtam ſanctā vnctionē ⁊ ſuā piiſſimā miaz indulgeat tibi dn̄s q̇cquid oculoꝝ vicio deliquiſti. in noīe. p. ⁊. fi. ⁊. ſ. ſ. amē. ⁊ ſic de ceteris ſenſib⁹. ſic notat̄ in angelica. vbi ſupra.

¶ Intentio

¶ Capitulū. quinquageſimū.

¶ Quis poteſt cōferre vnctionē. ⁊ quib⁹ cōferri poſſit ⁊ debeat. ⁊ in quib⁹ locis. ⁊ quando iterari poſſit.

Vnctionē faciēs ſit ſacerdos vt dicit alexāder in. vj. ſumme. ⁊ probat̄ ex p̄dicta auctoritate iacobi. infirmat̄ q̄s in vobis: inducat p̄ſbyteros. ⁊c̄. Et q̄uis ī p̄dicta auctoritate dicit̄: inducat preſbyteros. Nō tn̄ ob id neceſſe eſt ꝙ ſint plures. qꝛ thomas in. iiij. ſuo videt̄ dicere ꝙ ſi non poſſunt hēri plures: ꝙ ſufficit vn⁹ ſacerdos cū miniſtris: ita tn̄ ꝙ ſemꝑ preſbyter debet inungere ⁊ dicere verba. Solus baptiſm⁹ cum ſit ſacramētū maxime neceſſitatis: hēbit miniſtrū imo habet maxime cōmunē. Iſtud ſacramentū nō datur niſi adultis qui pctā venialia videt̄ habere: teſte alexādro vbi ſupra: cōtra q̄ inſtitutū eſt. nec datur alijs q̄ꝫ infirmis in periculo mortis conſtitutis. Sanis autē nō dat̄ hoc ſacramentū: qꝛ habēt remediū penitentie paratū. nec dari debet: niſi poſtulātib⁹: q̄ deuotiōe ſurſum erigunt̄. Pueris aūt nō datur: nec eūtib⁹ ad bellū: aut alio modo in periculo caſuali mortis non dat̄ ſm coīter doctores. Nec amētib⁹: niſi ante amētiā ipam petijſſent. Sꝫ ſm. S. Bonā vē. i. iiij. di. xxiij. tn̄ dꝫ dari infirmis qui in mortali nō ſunt. ⁊ rōne vtētibus ⁊ in articulo mortis exiſtentibus. ⁊ veniale peccatum hn̄tibus. alijs nō.

¶ Sit ſacerdos. vt patet in. c. vnico. d̄ ſacra vnctio. ⁊ in. c. queſiuit. de verbo. ſignificati. ⁊ ſi vnus ſacerdos deficeret: alter debet ſupplere: vbi primus omiſit.

¶ In periculo mortis cōſtitutiſ. de quib⁹ ꝓbabiliter creditur vel dubitat̄ de morte.

¶ Extrema vnctio eſt medicina ꝯtra debilitatē derelictā ex pctō. iō applicat᷑ ⁊ fit i organis ſenſuū: ꝓpter q̄ morb⁹ pctī in aīaȝ intrat vñ fit vnctio. In oculis. aurib⁹. ore. naribus. manib⁹ ⁊ pedib⁹. renibuſqȝ. Et quidā dicūt ꝙ in pectore. ⁊ in vmbilico: in quo ē delectatio veneris: lȝ nō multū ſit neceſſe. Sȝ vbi eſt ꝯſuetudo lūbos aut vmbilicū inungi: omitti nō dȝ masculi i renib⁹ vngunt᷑. femine ꝟo in vmbilico. Sacerdos infirm⁹ nō debet iungi infra man⁹: q꞉ ſunt ſacrate in ſacro ordinis: Sȝ debet iungi exteri⁹. Genitalia nō inūgūtur ꝓpter reuerentiā ſacri. etiā ꝓpter feditatē ⁊ verecundiā infirmoꝝ. Aliq̄ dicūt ꝙ mulieres nō vngunt᷑ in renib⁹ ſeu vmbilico propter honeſtatē: ſȝ tu ꝟua ꝯſuetudinē dioceſis Et nota ꝟm Archiepm florentinū in ſuo defecerūt ꝙ in vngēdis vtriſqȝ oculis ſic dices vt ſup̄. ſcȝ quicq̄d deliq̄ſti ꝑ viſuȝ vel oculoꝝ vicio. ⁊c. Scdo inunges in vtriſqȝ aurib⁹ dicendo vt ſupra vſqȝ ad hūc locū. Quicq̄d exinde ſic deliq̄ſti per auditū vel aurium vicio. Tertio in narib⁹ vngi debet infirm⁹ dicēdo ꝑ iſtā. ⁊c. q̄cquid deliq̄ſti ꝑ odoratū vel nariū vicio. Quarto in ore clauſo dicēdo. Per iſtā ⁊c. Quicq̄d ꝑ guſtū deliq̄ſti: vł quicq̄d guſt⁹ vicio deliq̄ſti. Quīto in vtriſqȝ manib⁹ ab intro in palmis dicēdo. ꝑ iſtā. ⁊c. quicq̄d deliq̄ſti ꝑ tactū: vł tact⁹ vicio. Sexto i pedib⁹ ābobus in pte ſuperiori vel inferiori: ſi eſt ꝯſuetudo: dicēdo. Per iſtaȝ. ⁊c. quicq̄d deliq̄ſti ꝑ greſſū: vel iceſſuȝ: vel receſſuȝ: vel taliū vicio

¶ In quib⁹ locis vngatur īfirmus. de iſtis locis. vide in angelica ⁊ in alexandro.

¶ Archiepiſcopus floreñ.

deliquiſti. Clerici ſeculares addūt ſeptimū locū ad lūbos:⁊ fiere debet:vbi ē cōſuetudo licet nō vtat̄ ordo predicatoꝝ erga fratres. Et fit in renib⁹ dicēdo: Per iſtā ⁊c̄. quicq̄d lūboꝝ vel per carnis viciū deliquiſti: ⁊ dum fiunt vnctiōes dicant̄ hec verba ſemel tm̄: ut in ordinarijs per ordinē ſcriptū eſt.

Utrū ſit iterabile hoc ſacr̄m: ⁊ qñ vide.i. iiij. ſentē.di.xxiij.

Cū in hoc ſacr̄o character non imprimat̄:manifeſtū eſt:ꝙ pōt hoc ſacr̄m iterari : cū hō poſſit ad mortē multotiēs infirmari. vnde:teſte alexādro. vbi ſupra.

Sñia Alexandri in.vj. ſūme.

Si ſepe infirmat̄ quis ad mortē:ſepe pōt vngi. Sȝ in vna infirmitate nō debet quis bis inūgi:niſi eadē infirmitas vltra ānum protrahat̄:ita ꝙ in vno āno propter eādem infirmitatē nemo bis inūgat̄:ut ipē alexāder dicit.

Sñia Guidonis in Manipulo:ſūpta ex Thoma in.iiij.di. xxiij.vbi dicit hoc ſacr̄m eſſe iterabile:q̄ȝdo ſine iniuria fit: etiaȝ in eadē infirmitate dūmō ſit caſus diuerſus . puta hydropicus nūc ē in articlo mortis : poſtea euadit. Et durāte infirmitate aliquo tp̄e lōgo iterū venit ad articuluȝ mortis:tunc pōt iteruȝ ei dari. qꝛ ſtat⁹ ⁊ caſus ē diuerſus : licet ſit eadē infirmitas.

Sȝ Guido de mōte R̄hocherij.in ſuo manipulo dicit ꝙ infirmitatuȝ. q̄dā ſunt breuis terminatiōis ſicut ſynochia vel cauſon.⁊c̄. Tn̄ ſi recidiuaret aliquis cuȝ recidiuū ſit alia infirmitas a prima:in tali recidiuo poſſet iterato inungi. Alie ſunt infirmitates diuturne:ſicut tuſſis.febris.ethica. et c̄.q̄ durāt per ānum ⁊ plus:⁊ ſic cū in talibus infirmitatib⁹ hō poſſit multotiēs venire ad pūctū mortis:in talibus poſſet hoc ſacramētum iterari. Et iſta ē ſnīa. S. Thome in.iiij. Et videt̄ ſatis pia ⁊ probabilis. Jllō qō quidā dicūt ꝙ ille qui fuit inunctus : ſi curet̄:ꝙ nō ſe debet poſtea balneare: ē quedaȝ fatuitas.qꝛ ſequeret̄ ꝙ epiſcopus nō poſſet caput ſuuȝ lauare:cum fuerit in cōſecratiōe chriſmate inunctū: cuius vnctio dignior eſt vnctione infirmoꝝ. Sȝ decet ꝙ miniſter cū

ſtupa abſtergat locum vnctiõis: ⁊ poſtea il- la ſtupa comburatur.

¶ Capitulum.lj.

¶ Quo in loco inungat̃ mutilatus. vel cecus vel ſurdus a natiuitate. ⁊ ſimiliter.

Mutilati: ut tenẽt doctores: inungunt̃ in locis magis ꝓpinquis: ſi nõ habent predicta mẽbra. Nã licet eiuſmodi membro careãt: nõ tñ ob id carẽt potẽtia qua cõplet̃ actus pctĩ intus licet nõ extra. Et iõ ut expietur pctm̃ mẽbri in loco inciſionis vel in loco illi mẽbro maxime vicino erit inungẽdus infirmus. Idez dic de ceco. ſurdo. claudo. qꝛ licet cecus nõ peccauit vidẽdo: tñ forte peccauit inordinate viſum appetẽdo. Idem de ſurdo ⁊ claudo. Credo etiã ꝙ q̃zuis aliquis non haberet oculos vel alia membra in quibus fit vnctio: deberet tamen inũgi in locis circumvicinis propter rationem iã dictã. ¶ Mutilatus. ¶ Cecus. ¶ Surdus. ¶ Claudus.

¶ Capitulum.lij.

¶ De effectu huius ſacramenti.

Effectus aũt hui⁹ ſacrĩ ſm magiſtrũ ſñiarũ in.iiij.di.xxiij. duplex ẽ. ſ. ſanatio ſpũs ⁊ aliqñ corporis. qꝛ ſic hõ ex duobus cõſtat. ſ. corpore et anima. ita effectus huius ſacramẽti ẽ ſanatio vtriuſqꝫ: ſed precipue mẽtis. qꝛ effectus hic ſemper ſequit̃ in vere penitẽte. Et illa ſanitas mentis in duob⁹ cõſiſtit. ſ. i pctõꝝ remiſſiõe: ⁊ ꝟtutũ ampliatiõe ¶ Magiſter in iiij. ſentẽtiaruꝫ.

¶ Aureolus in. iiij.

¶ Sꝫ vt magis ſcias effectū huiꝰ ſacr̄i: attē-
de ꝙ vel effectꝰ ipſe agit vel auget īuiſibileꝫ
vnctionē ſpūs ſcti: ſi digne accipiat̄. vt dicit̄
in. d. c. vnico. Aureolꝰ in. iiij. di. xxvij. Ponit
ſeptē fructꝰ. Primꝰ ē deletio venialiū. Scđs
diminutio pene debite pctō mortali. Tertiꝰ
grē augmētatio: q̄ vt huiꝰ ſacr̄i augere hēt.
nō tm̄ ex deuotiōe miniſtrātis ⁊ ſuſcipiētis:
ſꝫ etiā ex ṽtute opis operati miſ̄icordia dei
aſſiſtente operi ſuo: ⁊ aucta grā auget̄ ⁊ glīa
Quartꝰ eſt iterior leticia ⁊ robur ꝯ demonis
inſidias: q̄ potiſſime tūc inſunt. Quintꝰ arta
tio diabolice ptātis. qꝛ non eſt ita potēs ſum
pto iſto ſacr̄o. Sextꝰ corporis ſanatio: vbi ex
pedit ſaluti. vn̄ in ꝓmitiua ecclīa multi ſana-
bant̄. Jacobi. v. Orō ſaluabit infirmmu. Se
ptimꝰ ꝓteſtatio decedētis ꝙ ꝑmāſerit ī fide
militātis ecclīe. ex quo ſigno vadit ad ecclīaꝫ
triūphantē: tanꝙ̄ q̇ fidelr̄ pugnauit. Octauꝰ
ſm̄ ſctm̄ Thomā ī. iiij. di. xxiij. tollit pctm̄ ve
niale ⁊ mortale etiā quantū ad culpā: dūmō
nō opponat̄ obex ex pte recipiētis. Pctā etiā
oblita remittunt̄ ſm̄ Guidonē in ſuo mani-
pulo curatoꝝ. Alexāder dicit ꝙ ſanitas cor-
poralis q̄ attingit̄ aliq̄n do ꝑ hoc ſacr̄m ē q̄ſi
ſignū ꝓoris ſanitatis. ⁊ hoc veꝝ ē qn̄ ſanitas
corpalis expedit ſanitati ſpūali. Tūc eni iſtō
ſacr̄m cauſat vtrūqꝫ in ſuſcipientibꝰ digne.
Interdum enim vtilis eſt ſanitas corpora-
lis ſcilicet ad meritum glorie cumulandū.
Ualet etiam ad deuotionem excitandam et
ad velotiorem traſitum.

¶ Alexander in vj. ſumme.

Capitulum.liij.

¶ De ſacramento ordinis quid ſit.

Quinqz ſacr̄a iam dicta ptinent ad ſtatū pſone ſm alexandrū in.vj.ſūme. Sz ordo ⁊ matrimoniū de quib⁹ dicendū eſt ptinent ad cōmunez ſtatū eccl̄ie. q2 ordo ptinet ad gn̄ationē ſpūalem. Matrimoniū vo ad gn̄ationē carnalē. Sed ordinē p̄cedit prima tonſura: q̄ nō eſt ordo ſz diſpoſitio media ad ordines. Nūc q2 de ordine intendim⁹: Attende quid ſit ordo ſecundū Hugonē. de ſancto victore. ¶ Ordo eſt ſignaculū qđdam in quo ptās ſpūalis tradit̄ ordinatis ⁊ officiuz Et nota ſic in ſpūalib⁹ quoſdā ſuperiores eē̄ poſitos: ſicut de⁹ ſuperiora corpora dedit in regimē inferiorū. iō clerici p̄ſunt in ſpirituali bus. ⁊ principes ⁊ iudices in tpalibus. ergo non ab re dicit̄ in diffinitiōe ptās. ¶ Magr̄ ſn̄iaruz ordinē ſic diffinit. Ordo eſt ſignaculū hoc ē ſacrū qđdam quo ſpiritualis ptās traditur ordinato ⁊ officiū. hec diffinitio idem eſt cū diffinitione Hugo. Itē quidā antiquorū magiſtroꝝ ita diffiniuit. ¶ Ordo ē ſacr̄m ſpiritualis poteſtatis ad aliquod officium in eccleſia ordinatum.

¶ Alexander in vj.ſūme.c.xxxvj

¶ Diſpoſitio media.ſ.non neceſſitatis ſz cōgruentie.

¶ Quid ſit ordo ſm Hugonē

¶ Signaculū.S.Bo.i.iiij di.xxiiij. dicit q ſignaculum ſtat hic p ſignaculo i aīa diuinit⁹ impreſſo.

¶ Ptās ſpiritualis. ponitur ibi quo ad ordines pprie dictos Sz officiū ponit̄ ibi quo ad ordines cōmunit̄ dictos.

¶ Magiſter ſententiarū. li.iiij di.xxiiij.

¶ Ordo eſt ſacr̄z. hec diffinitio: ē facta a quodā antiquo magiſtro: cuius nomē ignorat̄: ſed ipſa ſufficiēs diffinitio eſt.

Capitulum.liiij.

¶ Quid ſit ſacramentum. quid res. quid vtrumqz.

IN hoc ſacro qͦddã ē ſacr̄m
tm̄: vt viſibile ſignū quo po
teſtas tradi oñdit. qͦddam
eſt res tm̄ ſcʒ grã q̄ ꝯfertur
digne recipiēti. Quoddã ē
res et ſacr̄m: vt character.
hec alexander de alis in. vj. ſūme theologice
¶ Sed cū dicat ꝙ ſacr̄m hoc ſit aliqd ſignū
exteriꝰ cū verbis ad hoc ordinatis: ⁊ cū in q̄
buſdã ſicut in ſacerdotio ſit ipoſitio manuuʒ
cū forma verboꝝ: querit ſi ab vno ꝓferat for
ma verboꝝ: ⁊ ab alio manus iponat: an cōfe
ratur ordo. Et rñdetur ꝙ nō. p. c. quorūdam
clericoꝝ. in textu ⁊ gloſa: vbi dicit ꝙ duo im
perfecta nō conſtituunt vnū perfectū. ⁊c.

¶ Capitulum. lv.

¶ Quot ſunt ordines. q2. vij. ſm
theologos ⁊. ix. ſcdm canoniſtas.

SEptē ſunt ordines ſm the
ologos ſcʒ oſtiarius. lector
exorciſta. accolitꝰ. ſubdiaco
nus. diaconꝰ. ⁊ preſbyt: qui
oīum ordinū eſt ꝑfectiſſimꝰ
⁊ terminꝰ alioꝝ. Alij ſūt qͥ ſi
ſeptē gradꝰ qͥbus aſcēdit ad thronū ſolutio
nis. ⁊ ideo dicit ordo. q2 oēs ordines ordinā
tur ad corpus xp̄i ꝯſecrandū. Prima tōſura
enī ꝓprie nō ē ordo. ſʒ diſpoſitio ad ordines
ſm Ricarduʒ in. iiij. di. xxiiij. facit. xxiij. di. de
pſalmiſtatu. q̄ pſalmiſtatꝰ idē eſt qd̄ p̄ma tō
ſura. Et in hoc ꝯcordāt cōmuniter theologi
¶ Ratio mouēs theologos eſt hec: ⁊ ponit

¶ Alexander viſibile ſignuʒ. ſ. cū verbis quibꝰ ſpūalis poteſtas tradi oñditur. vt in oſtiarijs traditio clauium cū verbis ad hoc ꝑtinentibꝰ. Traditio libri ꝓphetarū cū verb ad hoc inſtitutis ⁊ ſic de alijs.

¶ Res tm̄ ſ. gratia vel poteſtas ſpiritualis. Alij ponūt duo priora pro ſacro ⁊ re.

¶ Theologos ſignāter ſm magr̄m in. iiij. di. xxiiij. c. j. et ibi ſm oēs doctores. ⁊. ſm oēs ſumiſtas theologos. ⁊ alexādrū in. vj. ſūme. c. xxxvj.

¶ Prima tōſura nō eſt ordo. Cōcordat. ſcotꝰ. iiij. ſniaꝝ. di. xxiiij. ad vltimū argumētū.

¶ Septē ordines. de quibꝰ ⁊ etiā de epiſco-

a mgr̄o in.iiij.ſniaꝝ.di.xxiiij. Septē ſūt ordines ꝓpter ſeptiformē gr̄am ſpūs ſcti. cui⁹ q̄ nō ſunt participes ad gradus eccl'iaſticos i digne accedūt. Illi vero in quoꝝ mentib⁹ diffuſa ē ſeptiformis gr̄a ſpūs ſcti: cū ad eccl'iaſticos ordines accedūt: in ipſa ſpūalis grad⁹ ꝓmotione ampliorē gr̄am ꝑcipere credunť Confirmať ꝙ ſint ſeptē ordines exemplo ieſu xp̄i capitis nr̄i. q̄ oīum officia in ſemetipſo exhibuit et corpori ſuo: qḋ eſt eccl'ia eoſdē ordines obſeruādos reliquit. ¶ Canoniſte tenent nouē eſſe ordines. ſ. ſeptē quos diximꝰ ⁊ addunt pſalmiſtatū ſeu primā tonſuraꝫ: ⁊ ep̄atū. Et ꝙ prima tōſura ſit ordo ꝓbāt per textū. in. c. cū cōtingat. ⁊ ibi. Do. Anto. ⁊ canoniſte. de eta. ⁊ qua. or. Similiter ꝙ epiſcopatus ſit ordo: et ꝙ imprimatur character (niſi fallor) facit text⁹ in. c. j. de ordinatis ab epiſcopo qui epiſcopa. renūciauit. ⁊ ibi patet ꝙ lꝫ reſignauerit: nihilomin⁹ ꝯfert ordines licet nō executionē: qḋ nō poſſet ſi characterem indelebilē non impreſſiſſet ordo epiſcopalis. Et ſic ſcḋm canoniſtas erūt nouē ordines: ꝓpter. ix. ordines angeloꝝ ſeu ierarchias. Ratio mouēs canoniſtas talis eſt. qm̄ in quolibet ordine tribuať ſpūalis ptās vel officiū. ⁊ vbi ſpiritualis ptās vel officiū eſt: ibi eſt ſpūalis ordo. Sꝫ in ep̄atu tribuiť ſpūalis poteſtas: ⁊ in pſalmiſtatu ſpirituale officium. Ideo epiſcopatus eſt ſpiritualis ordo et etiam pſalmiſtatus. Et ſic eccleſia militans triumphanti reſpondet: in qua eccleſia

patu ⁊ pſalmiſtatu: ⁊ quō ordināť. Quis hic infra aliquid diceť: vide tū plenius. xxiij. di. quaſi ꝑ totā. di. ct. xxj. di. cleros. xciij. di. a ſubdiacono. lxxvij. di. illud. ⁊. c. cū contingat de etate ⁊ quali. ordi. ⁊ ibi gloſa. ⁊ in. iiij. ſentētiarum. di. xxiiij. ⁊ ibi vide theologos.

¶ Canoniſte. ix ordines ponūt.

¶ Exhibuit. vt patet in ipſo magiſtro in. iiij. vbi ſupra. ⁊ in rōnali. parte. ſecūda. ⁊ vt ſup diximꝰ tractādo de inſtitutiōe ſacramētoꝝ. ⁊ de gradibus eccl'ie.

¶ Thomas in .iiij. theologos & canonistas cócor dare videtur.

triumphāti.ix.ſunt ordines angelorū. Ideo ix.ordines ſunt in militāti eccl'ia. ¶ Sanctus Thomas dicit ordinem tripliciter dici. vno modo ordo eſt nomē meri officij: & ſic pſalmi ſtatꝰ eſt ordo. alio modo eſt nomē dignitatis & ſic ep̄atus eſt ordo. Alio mō eſt nomē cuiuſ dā ſpiritualis ptātis: & ſic ſunt ſeptē ordines tm̄. & videnť quodāmō iura ꝯcordari.

¶ Ordo dicitur ab ordinádo.

¶ Ordo dicif eo ꝙ ordinaľ ad corpus xpi, put cō tineť in ſacr̄o euchariſtie: & ſcd̄m ꝙ magis ď ꝓpinquo accedif ad hoc ſacr̄m: dicif maior ordo vel dignior. Et ſ̄m ꝙ accedif nō ita de ꝓpinquo dicif minor ordo aut inferior. vide latiꝰ in manipulo curator: vbi de ordine. qn̄ agit & dicit quot ſunt ordines. nā exinde nu merus & ſufficiētia. vij.ordinū pōt haberi.

Capitulum.lvj.

¶ De materia.forma et intentione.et alijs neceſſarijs.

¶ Materia.

Materia huius ſacramenti: eſt illud materiale per cuiꝰ traditionē confertur ordo.

¶ Forma.

¶ Forma vo ē exp̄ſſio ver borū Ita qd ſemper reqri tur alicuiꝰ inſtrumēti tradi tio: & verbi exp̄ſſio: quo vbo exp̄ſſius ď termi naſ inſtrumēti ſignificatio. vñ materia eſt vn ctio i ſacerdotibꝰ. & tactꝰ illor q̄ tāgēda ſūt i alijs ſ̄m Alexandrū in .vj .ſūme. & forma eſt exp̄ſſio verbor. Reqrif etiā itētio recta & ꝙ ordinās ſit ep̄us. & ꝙ ordinatꝰ ſit vir & nō mu lier. qr mulier nō recipit characterē ordinis

¶ Intentio.

¶ Ordinans ſit epiſcopus.

Eſt etiã neceſſe ꝙ ordinandꝰ ſit baptizatꝰ vt
in.c.veniẽs.de preſby.nõ baptiza.Secus de
ſacr̃o ↄfirmatiõis: qꝛ nõ ↄfirmatꝰ ſi ordinet̃
recipit characterem ordinis.

Ordinandus ſit vir et baptizatus.

Capitulum.lvij.

Quod in quolibet ordine imprimit̃ chara
cter:⁊ in quo actu imprimatur.

Icardꝰ in.iiij.di.xxiiij. ꝙ in
oĩ ordine character imp̄mi
tur. Sed qñ imprimat̃ nũc
dicendum eſt.Oſtiarijs qui
dez character ip̄rimitur qñ
dant̃ eis claues eccl'ie:⁊ di
citur ab ep̃o. Sic agite tanquã rõne deo red
dituri de rebꝰ q̃ clauibꝰ iſtis recludunt̃.Le
ctoribꝰ character ip̄rimit̃: cũ ep̃us porrigit
eis librũ lectionum diuinaꝝ cũ debita forma
verboꝝ ſcz.Accipite ⁊ eſtote verbi dei lecto
res:habituri: ſi fidel'r ⁊ deuote ipleueritis of
ficiũ vr̃m: partẽ cũ his q̃ verbũ dei ab initio
miniſtrauerũt. Accolitis aũt in verbis q̃ di
cit ep̃us:cũ dat eis candelabrũ:qđ accipient
de manu epi.qꝛ ptãs accoliti ſm ſctm̃ Bo.⁊
Ricar. reſpicit principaliter portare cereos
Uerba q̃ dicit ep̃us in ordinatiõe accolitoꝝ
ſũt hec.Accipite ceroferariũ cũ cereo:ſciatiſ
vos ad accendẽda luminaria eccl'ie mãcipa
ti.Alij dicunt.vt Tho. ꝙ imprimit̃ ꝑ hoc ꝙ
tradit̃ vrceolꝰ. qꝛ p̄ncipalius ꝑ id ſignificat̃
eius ptãs.Sed veriꝰ eſt primũ. vt patet.xxi.
di.Cleros.Uel dic ꝙ vtrunqꝫ debet accipe
re.vt i.c. Accolitꝰ.xxiij.di.⁊ i.c.ꝑlectis.xxv.

Charact̃ imprimitur.hoc tenet Archiepiſcopus florẽtinus in ſuo defecerũt et in Angelica. Ordo. p̄mo. §. v. ſic hẽtur et in Alexãdro ꝺ alijs in.vj.ſumme.

¶ Exorciſtis. exorciſta accipiat librum de manu ep̄i: i quo libro exorciſmi ſint ſcripti. cum his verbis. accipe ⁊ cōmēda memorie. ut i. c. exorciſta. xxiij. di.

¶ Energuminos. i. demoniacos. ⁊ dicunt̃ ſic: qꝛ ſingulis ſimationib⁹ valde mēte laborēt. ab en. qđ ē. in. ⁊ erge op⁹ vel labor. ⁊ mene qđ ē deffectus. vel luna. quaſi in efficax. laborās. nō operans.

di. ⁊ cū ordinād⁹ accepit vrceolū vacuū ab archidiacono dicēte ep̄o. Accipite vrceolū ad effundēdū vinū ⁊ aquā in eucharistiā sanguinis xp̄i. Exorciſtis ip̄rimit̃ character qñ ep̄us dat eis librū exorciſmoꝝ cū forma verboꝝ dicēs. accipite ⁊ cōmēdate memorie: ⁊ habetote ptātē iponēdi manū ſup̱ energuminos ſiue baptizatos ſiue cathecuminos. ⁊ nota ꝙ accolitat⁹ ponit̃ in ordine quart⁹: ⁊ exorciſtat⁹ terti⁹. ⁊ ẜm ricardū in iſtis ordinib⁹ minorib⁹ nō ē neceſſe ꝙ ordinādi talia inſtrumēta accipiāt de manu ep̄i: ſꝫ poſtq̄ꝫ ſunt inſtructi ab ep̄o q̄liter in officio ſuo debeāt agere: ſufficit accipiāt īſtrumētū ab archidiacono de mādato ep̄i ⁊ volūtate: in cuius acceptiōe imp̄mit̃ character. qꝛ īſtrumēti traditio p̄ncipalius ē ab ep̄o q̄ꝫ ab archidiacono. ⁊ p̱ iſta opinione ē text⁹ in. c. accolit⁹. xxiij. di. in maiorib⁹ bñ oportet ꝙ de manu ep̄i. xxiij. di. c. ſubdiacon⁹. Character imp̄mit̃ in ſubdiaconis: qñ ep̄us cū forma verborū dat eis calicē vacuū cū patena ⁊ vrceolos cū aqua ⁊ manili. i. bacili ⁊ manutergio dicēſ. videte cui⁹ miniſteriū vobis tradit̃. ⁊ c̄ vt in ordinario inocētiano ⁊ alijs ordinarijs p̱ eccl'iaꝫ romanā ſuſceptis. ita ꝙ in traditiōe calicis cū patena ip̄rimit̃ character qꝛ p̄ncipalis act⁹ eius ē vaſa dn̄ici corporis et oblatiōes offerre diacono. ⁊ legere ep̄laꝫ eſt ſecūdari⁹ act⁹ nō p̄ncipalis. p̱pterea legit̃ etiā a nō ſubdiacono. Diacōis ip̄rimit̃ caracter: qñ ep̄s his tradit librū euangelioꝝ di-

cēs. Accipite ptātē legēdi euāgeliū in eccl'ia dei tā ꝓ viuis quā pro defunctis in noīe dn̄i amen. Itē ep̄s ponit manū ſup caput diaco noꝝ dicēs. emitte i eū qſs ſpiritū ſctm̄. ꝛc. Itē dat eis ſtolā dicēs. accipite ſtolā: vt pꝫ in pōtificali. in datione tn̄ libri euangelioꝝ character impͥmit̄ ẜm tho. ꝛ Ricar. Alij di cūt ꝙ impͥmit̄ in manꝰ epi impoſitiōe. vt. S. Bo. vētura. ꝛ pro hac opiniōe facit. xxiij. di. c. diaconꝰ. iuncto. c. cleros. xxj. di. ꝛ alexād er in. vj. ſūme. In preſbyteris aūt character im pͥmit̄ qn̄ ep̄s tradit eis calicē cū patena pre parata. i. cū vino in calice: ꝛ hoſtia i patena: alias nō reciperēt characterē ẜm tho. ſi nō eēt prepata dicēs. Accipite ptātē offerre ſa crificiū deo miſſamqꝫ celebrare tā pro viuis q̄ꝫ ꝓ defunctis. in noīe dn̄i amē. Itē ab epō īponit̄ manus ſup ordinādū ꝛ oēs ſacerdo tes cū eo ibi pn̄tes: dicēte ipſo epo. Oremꝰ Dilectiſſimi dn̄i. ꝛc. vt in pōtificali. pe. d̓ ta rātaſio dicit ꝙ in īpoſitiōe manuū impͥmat̄ character. Primū tn̄ veriꝰ eſt ꝛ cōmunius ẜm thomā ſcꝫ in porrectione calicis prepa rati. Itē inūgūt̄ manus ſacerdotis cū ordi natur ab epiſcopo dicēte. Cōſecrare ꝛ ſan ctificare. ꝛc. Itē aptat ſibi ſtolā ſuper hume ros dicens. Accipite iugum domini. Item veſtit eum cum caſula. id eſt planeta dicens. Stola innocencie ꝛ cetera. Nota ergo ſecū dum archiepiſcopum Florentinum ꝙ ſi pri mū fuerit omiſſum ſcilicet porrectio calicis preparati totum debet iterari: quaſi nihil

¶ Quando cha racter ſacerdotis imprimatur.

¶ Primū veriꝰ ē. Sꝫ nota ẜm Sco. in. iiij. di. xxiiij. ꝙ ibi ſunt due forme ptiales. In qua ruꝫ altera cōfert̄ ptās cōficiēdi eu chariſtiā. In re liq̄ ptās abſoluē di in penitentia. Et iſtis cōiungū tur due materie hoc ē duo ſigna viſibilia. Propͥa forma pͥme ma terie eſt traditio calicis et patene cū hoſtia ꝛ vino: ut dicit Tho. et verbis. Accipite ptātē celebrandi et c. Secūda for ma eſt impoſitio manꝰ epi ſup ca put cū verbis. ſ. Accipe ſpūꝫ ſan ctū quoꝝ. ꝛc. ut dicit. S. Bona vē. ꝛ Pe. de tarā taſio. ut ſic epus cōcorditer agat ſūmo epo xpo: q prius cōtulit po teſtatē ap'lis cōfi ciēdi q̄ꝫ abſoluē di.

ſit fctū. Si ꝟo iſtꝺ fuerit obſeruatū ⁊ aliq̇ꝺ ꝺ ꝓdictis alijs fuerit omiſſum: nullo mō ꝺƺ iterari ordinario: ſƺ qꝺ omiſſū eſt ꝺƺ ſuppleri ab ep̄o ī alia ordinatiōe: ⁊ interī nō celebret. vn̄ qn̄ aliq̇ꝺ omiſſū ē ī ordinatiōe ⁊ erat ꝺ neceſſitate ſeu ſubſtātia ordinis: ſic totū ē iterādū Si ꝟo ſit ꝺ bn̄ eē: ī alia ordinatiōe ſupplebit̃ ⁊ ab eodē ep̄o ordināte: ſi pōt: ſm Inno. i. c. pſbyter. ꝺ ſacra. nō iter. Nec an̄ ſupplctionē pōt exeq̇ ea q̄ ſūt illiꝰ ordīs. ar. lij. di. ſolicitudo. hec ex Inno. ⁊ Hoſtiē. i. ꝺ. c. pſbyter. nec poterit talis ſuppletio fieri niſi tp̄e debito ad ordīes. ar. pſa. c. ſolicitudo. Ep̄atꝰ ordo quo ad characterē ſuſcipit̃ in vnctiōe capitis ex chriſmate. Sƺ hoc nō ē ver. p. c. vnicū. ī pncipio. de ſacra vnctiōe. vbi dicit ſupplēdū qꝺ ē omiſſū. Imprimit̃ ergo ex īpoſitione manuū ep̄oꝝ ſup caput eius: vt pōt elici ex. ca. ep̄us. iuncta. glo. xxiij. di. Nec obſtat. c. vltimū. de. ſacris nō iterādis. q loquit̃ de īpoſitiōe q̄ fit diacono ⁊ ſacerdoti q̄ nō eſt de eſſētia. Pſalmiſtatꝰ ſeu pma tōſura cōfert̃ cū capilli ſcinduntur ab epiſcopo in eo qui tonſurā ſuſcipit.

¶ Que de neceſſitate ſunt in ordinatiōe: ſi omiſſa fuerint totum iterat̃. Si vero ſunt de bene eſſe in alia ordinatione ſuppleant̃. et vide copilate in Ange. ordo. po.

Character ep̄atꝰ qn̄ imprimat̃.

¶ Prima tonſura.

¶ Capitulum. lviij.

¶ De officio ad qꝺ quilibƺ pmotoꝝ dirigat̃

ACtus oſtiariorū eſt oſtium eccl'ie cuſtodire ne īdigni accedāt. vt teſtat̃ Alexāder ꝺ alis in. vj. ſumme. Oſtiarius idē qꝺ ianitor dicit̃. nā ī veteri teſtamēto. pmi paralipo. v. oſtiarij electi ſunt ad cuſtodiam tēpli:

¶ Actꝰ oſtiariorū. ꝺ officijs ordinatoꝝ ⁊ ep̄i vide in decretis di. xxv. perlectis ⁊ xxj. di. cleros vbi agit̃ vn̄ notādū eccl'iaſticoꝝ graduū ſumat̃. vide etiā de officijs eiuſmōi in.

vt nō igrederet in illud imund⁹ ſpūs i oī re. vñ oſtiarij dicti ſunt eo ꝙ preſint oſtijs tēpli ipſi enim renētes claues oīa int⁹ extraqȝ cuſtodiūt atqȝ inter bonos ⁊ malos hñtes iudiciū: fideles recipiūt: ⁊ ifideles abijciūt. xxj. di. cleros in fine. ⁊. xxv. di. ꝑlectis. ¶ Lectoris officiū eſt lectiōes ꝓnūciare: ⁊ ea q̄ ꝓphete ꝓnūciauerūt ppl'is p̄dicare. xxv. di. ꝑlectis ⁊. xxj. di. cleros. Quō dȝ ordinari hētur. xxiij. di. c. lector. ſȝ meli⁹ i paſtorali epoꝝ. ¶ Act⁹ exorciſtaꝝ arcere demones ne dñentur i corpore nōdū baptizati ſcȝ ꝑ ꝯiuratiōes. vñ ad exorciſtas ꝑtinet exorciſmū memoriter tenere manuſqȝ ſuꝑ energuminos. i. lunaticos ⁊ obſeſſos a demonib⁹ ⁊ cathecuminos in exorcizādo iponere. text⁹ ē in. c. ꝑlectis. xxv. di. Exorciſta ex greco i latinū adiurās ſiue icrepās vocat. dicit. text⁹ in. c. cleros. circa finē. xxj. di. ¶ Act⁹ accolitoꝝ eſt deſignare lumen euangelij in lumīe corꝑali ſm Alexā. vbi ſuꝑ ita ꝙ eoꝝ officiū ē preparare luminaria ⁊ ipſa portare corā miniſtris altaris. xxv. di. ꝑlectis. xxiij. di. §. deſuientes. ¶ Act⁹ ſubdiaconoꝝ ē accipere oblatiōes ab offerētib⁹ eaſqȝ offerre diacono. Subdiacon⁹ iō appellat qꝛ ſubiacet ⁊ p̄ceptis ⁊ officijs leuitaꝝ: oblationes leuitis defert. xxj. di. cleros. Itē ad ſubdiaconū ꝑtinet calicē ⁊ patenā ad altare xp̄i offerre ⁊ leuitis tradere ⁊ eis miniſtrare: vrceolū cū aq̄ ⁊ manuſtergiū corā ep̄o ⁊ p̄ſbyteris ⁊ leuitis tenere: ⁊ ꝓ lauādis manib⁹ añ altare aquā p̄bere. xxv. di. ꝑlectis. Legere aūt

iiij. ſentētiaꝝ. di xxiiij. ⁊ ibi theologos. vide etiaȝ Iſidoꝝ in. li. vj. ethimologiaruȝ ⁊ i ſūmiſtis theologis ⁊ canoniſtis ſuis locis. reꝑies in. iiij. ſniaꝝ vbi ſupra ꝙ dñs ꝓ⁹ fuit eiuſmōi ordinatorū officijs: ⁊ qñ. ideo ibi vide. ⁊ in Ratiōali. vide d̄ omnibus officijs ordinandorum: ⁊ quare ſic nominentur. parte ſecunda. vbi etiaȝ de ornamentis eccleſie ⁊ ſacerdotum.

¶ Nõ est a-
ctus principalis.
ut notat in An-
gelica. Ordo. pri
mo. §. vij. ꝓpte
rea legit̃ aliqñ a
nõ ſubdiacono.

¶ Epiſtola
ẽ. Diminutio eple

eplãs nõ est actꝰ eoꝝ principalis ſed ꝯſequẽs
Et epl'a q̃ in re diuina legit̃ ſic põt diffiniri.
Epl'a eſt doctrina pauli ad eccl'iaꝫ vel ad ali
quã ꝓuatã pſonã miſſa: vel Joannis aut Ja
cobi: vel alteriꝰ loci ſacre ſcripture: vt ex illa
ꝑtingere poſſint fideles btitudinẽ. Uel epl'a
eſt oro lingue humane facunda vicaria vo-
luntatis abſentiũ nũciatrix. ¶ Actus diaco-
noꝝ ſeu officiũ ẽ ordinare hoſtias in altari ſa
cerdotibꝰ ⁊ miniſtris aſſiſtẽdo in oibus que
agunt̃ in ſacr'is xp̃i. ꝑdicare euangeliũ. dona
re pacẽ ⁊ annunciare. xxv. di. ꝑlectis. §. ad di
aconũ. ⁊. xciij. di. in multis capitulis Sꝫ lege
re euangeliũ vel ꝑdicare ſꝫm Alexandrũ vbi
ſupra eſt actꝰ ꝯſequẽs. ¶ Diaconꝰ euchari-
ſtiaꝫ nõ põt diſpenſare. de. con. di. ij. ꝑuenit:
niſi neceſſitate cogẽte de iuſſu ep̃i vel p̃ſby-
teri. xciij. di. p̃ſẽte. Uel ſi longe eſſet ep̃s vel
preſbyt ⁊ neceſſitas cogeret: poſſet ſine alia
licẽtia ea. di. c. Diacões ¶ Eſt euangeliũ bo
na nũciatio. ⁊ dicit̃ ab eu qd eſt bonũ: ⁊ ange
los annũciatio: q̃ſi bona nũciatio. Euãgeliũ
ſtando ⁊ nõ ſedẽdo audiat̃. de cõ. di. j. in. c. au
ctoritate. ¶ Actꝰ preſbyteroꝝ eſt ſacr'm cor-
poris ⁊ ſanguinis dñi ꝯficere. ⁊ eſt actꝰ ꝑnci
palis. aliꝰ eſt ꝯſequẽs ſcꝫ ligare ⁊ ſoluere: ꝑ
quẽ actũ corpꝰ myſticũ preparat̃: vt ſit aptũ
⁊ idoneũ ad ꝑceptionẽ corpis xp̃i veri. Di-
cũt etiã preſbyteri orones: ⁊ bñdicunt dona
dei. vt dicit̃ in. c. perlectis. xxv. di.

¶ Diaconꝰ tp̃e
neceſſitatis cor-
pꝰ xp̃i diſpẽſare
poteſt.

¶ Diffinitio. e-
uangelij. ⁊ vnde
dicat̃. Et q' ſtan
do audiatur.

¶ De hac mate
ria. ſ. de his qui
per ſaltũ promo
uent̃ et de his q
furtiue ordines
ſuſcipiũt vide ſu
is ꝓpiis titulis
in decretalibꝰ. ⁊
ibi doctores. et i
Ange. vbi de ir-
regularitate.

¶ Capitulum. lix.

¶ Sit ſuſ-
pẽſus. d quo no

¶ Utrũ de neceſſitate character vnius ordi

nis p̃ſupponat characterẽ alteri⁹ ordinis. ⁊
vtrũ p ſaltũ ordines ſuſcipiẽs recipiat chara
cterẽ ſuperioris ordinis. ⁊ ꝙ in mortali ordi
nes ſuſcipi non debeant.

[C]haract̃ vni⁹ ordis nõ p̃ſup
ponit de neceſſitate chara-
cterẽ alteri⁹ ordis: ſʒ de bñ-
eẽ ſic. ⁊ hoc tenẽt doctores
in. iiij. di. xxiiij. vñ nõ ſubdia
conus põt ordinari i diaco-
nuʒ: ⁊ nõ diacon⁹ in ſacerdotẽ: lʒ nõ debeat.
imo ſi q̃s aliq̃d tale fecerit de rigore iuris dʒ
deponi Et talis peniteat agẽs pñiaʒ eo ꝙ ſic
craſſe ignorãter vl̃ negligẽter mediũ ordinẽ
pretermiſit: ⁊ ad ordinẽ p̃termiſſum poterit
ꝓmoueri ſic vt canonica iura diſponũt Sʒ in
teriʒ a ſupioris ordis executiõe ſit ſuſpenſus
gradati ergo aſcendẽduʒ eſt. teſte Gregorio.
Ordinate ad ordinẽ aſcendendũ eſt. nã caſũ
querit ⁊ aperit qui ad ſũmi loci faſtigia poſt
poſitis gradib⁹ p arrupta q̃rit aſcẽſũ. di. xlviij
c. Sicut neophit⁹. Queri põt p̃terea vtrum
charact̃ alicui⁹ ordis p̃ſupponat tõſurã rñde
ꝙ lʒ Hugo dicat ꝙ null⁹: niſi hẽat p̄mã tõſu
raʒ: põt ordinari i ſacerdoteʒ: ſm Doctores
theologos põt: quãuis nõ debeat: q̃ cõmunit̃
dicũt ꝙ charact̃ ordis nõ p̃ſupponit de necci
tate p̄mã tõſurã: ſʒ ẽ ſani⁹ añ ordinẽ poſt ꝯfir
matiõeʒ ſuſcipe tõſurã: vt eccl'ia ꝯſtituit. vñ
dicũt nõ tõſuratũ ordinari poſſe: lʒ nõ dẽat fi
eri. q2 tõſura ſm Alexãdrũ d' alis i. vj. ſũme ẽ
diſpoſitio ꝯgruẽtie ad ordĩes nõ: neceſſitatis

ta in Angelica. Irregularitas. p̄mo. §. xxxvj. et vide Archi. i. c. ſolicitudo. liij. di. ¶ Qui extra tp̄a ſtatuta ordines recipit niſi d' licẽtia ſedis aplĩce: irregularitatem incurrit. di. lxxv. ca. vltimo. de tẽpo. or. c. ij. ⁊ c. cũ quidã. et ca. cõſultationi. Sed q2 materia irregularitatis ẽ lõga: ſupſedeam neceſſe ẽ. tu tñ vide in Hoſtiẽſi et baptiſtiniana et Ange. cũ ibi notatis: ⁊ tibi ſufficiet.

¶ Tõſura de neceſſitate non preexigit̃: ſed de bene eſſe ſic.

¶ Conſtituit. dicit eni Alexãder i. vj. ſũme ante ordis ſuſceptionẽ ſe quiſq3 per ꝯfeſſionẽ preparet. In pctõ mortali nõ accedat. p̄mã tõſurã non negligat. ꝙ i mortali nõ promoueant̃ ordinãdi ſiue promoueri nõ debeãt. patet. de tp̄o. ordi. c. ex tuaꝝ tenore

¶ Notādū inſuꝑ. Charact epālis ſacerdotalē characterem p̄ſupponit.

¶ Pōt tñ. ꝙ ſubdiacon⁹ in epm̄ eligi pōt.

¶ Ex litteris aliqui dicūt ꝙ q̄uis nō ſit ſacerdos ſuſcipit characterē ſʒ nō executionē: ⁊ allegant hoc. c. ex litteris. ſignāter in angelica. irregularitas. j. §. xxxvij. ⁊. xxxviij cū ibi notatis.

¶ In mortali nullus: quicūqʒ cum pctō mortali aliquod ſacrū officiū ptractat peccat mortaliter. ⁊ quādocūqʒ exhibet ſe i aliquo acto vt miniſtrū eccleſie mortaliter peccat. ⁊ totiēs moꝛtalit̄ peccat quotiēs huiuſmōi actū facit. hec thomas ſuꝑ. iiij. ſententiaꝝ. di. xxiiij. in fine. q. ꝑme. ⁊ ꝯcordat. iij. pte. q. lxiiij. ar. vj. ⁊ j. q. j. c. mlti ſecularium. circa. ſi. vbi dicit̄. pollui-

qꝛ ad eē ordīs tōſura nō ꝑtīgit: ſʒ ad bñ eē ſic. Notādū inſuꝑ ꝙ ſcdm̄ illos q̄ ponūt epātum eſſe ordinē: ꝙ character epālis p̄ſupponit characterē ſacerdotalē: ⁊ in veritate ſic ē ſm̄ Theologos. qꝛ nō ſacerdos nullo mō poteſt eē epūs. vt hētur. extra. de exceſſi. pla. c. ex lr̄is. Pōt tñ eligi ſubdiacon⁹ i epm̄: ⁊ iſtō videt̄ ſētire text⁹. extra. d̄ eta. ⁊ q̄li. c. a mltis ⁊ idē facit text⁹ i. c. null⁹ i epʒ. di. lx. Ordo. n. ſacerdotal' ē q̄ſi ſubſtātiale fundamētū ordinis epālis. ⁊ ſi in aliquo nō bñ dixi aut i dicēdis errare cōtingat: obſecro et ꝓteſtoꝛ hēat̄ tā ꝙ nō dictuʒ: ⁊ ſctē mr̄is eccl'ie determinationi ſubmiſſū: cū intētio cōpilantis ē ꝑficere ⁊ nō errare. ¶ Secundā capituli partē iā tēpus eſt abſoluam⁹. In q̄ queri pōt vtrū q̄ ꝑ ſaltū ſuſcipit ordines recipiat charactareʒ ſuperioris ordinis. Et ad hāc queſtionē R̄ndet frater Angel⁹ in ſūma irregularitas primo. §. xxxvij. ⁊ dicit ꝙ ſic ſcd̄ʒ cōmuniter theologos. Fallit hoc in epō: q̄ niſi ſit ſacerdos non ſuſcipit characterē epiſcopalē ſm̄ Raymūdū: ſed veri⁹ credit̄ ꝙ ſuſcipit characterē ſʒ nō executionē ſi nō eſt ſacerdos. c. ex lr̄is d̄ exceſſi. platoꝝ. Sʒ ſi ē ſacerdos lʒ nō hūerit aliquē alioꝝ ordinū etiā ſuſcipit executionē. qꝛ pōt ꝯferre oēs ordies ꝑter illū quē nō hēt j. q. j. c. gr̄a. et. q. vij. daibertū: licʒ peccat moꝛtal'r. et ſi daret illū ordinē quē nō hʒ icideret i penā. de q̄ agit̄ i. c. j. ⁊. ij. de. cleri. nō ordina. miniſtrā. Et ille tal' nō eſt ordinat⁹. vt hētur i āgelica. Irregularitas. j. §. xxxvij. ⁊. xxxviij.

In mortali nullus accedat ad ordines ſuſcipiẽdos. qm̃ id facere non debẽt. de tp̃o. or. c. ex tuarũ tenore. ⁊. c. ad aures. Sʒ cũ cõtritione poſſunt ordines ſuſcipi ſm Ange. ordo. iij. licet diuerſa ſit opinio. excepto qm̃ vult dicere miſſam. de quo dic vt dicit in dicta ſumma. Euchariſtia. ij. §. v.

¶ Capitulum. lx.

¶ De cõditiõibus q̃ requirunt in ſuſcipiẽte ordines. ⁊ qui prohibent ordinari. et alijs q̃ neceſſe eſt ſciantur.

Quattuor requirunt in ſuſcipiẽte ordines p̃cipue. Primũ ẽ ſex⁹ debit⁹. ſ. ꝙ ſit maſculus. vñ mulier nõ poterit ordinari. qꝛ mulier ſm Alexãdrũ in. vj. ſũme nõ põt recipere characterẽ ordis: qd teſtat Ambroſi⁹ ſup ep̃lam ad thimoteũ: ꝓpter qd etiã remouent hermofroditi et feminini. ¶ Scđm eſt etas legitima. ita ꝙ ſubdiaconus hẽat. xviij. annos. Diaconus. xx. Preſbyter. xxv. Et in his tribus ordinibus maioribus annus ſufficit inchoat⁹. ꝙ tãta etas requirat ꝓbat per cle. generalẽ. de etate ⁊ q̃li. ordi. Si tñ aliq̃s ante dictã etatẽ ordinet. ſuſcipit characterẽ ordinis ſʒ nõ executionẽ vſqʒ ad cõpletũ tẽpus. ut notat in dicta. cle. generalẽ: nec ep̃s põt diſpẽſare: q̃zuis aliq̃ dicant ꝙ ſic. ꝙ ep̃s diſpẽſare nequeat circa etatem quo ad ordines notat in glo. penul. i. cle. generalẽ. ſupra allegata. q̃ approbat per doctores. Joan. de

mus panẽ. i. corpus xp̃i: qñ indigne accedim⁹ ad altare.

¶ In mortali. et c. Nullus ordines ſuſcipiat in mortali: ſʒ cũ ꝯtritiõe ſuſcipere põt. Et de hoc vide in An. ordo. iij. §. iij.

¶ Mulier nõ põt ordinari. ⁊ ſi de facto det: nihil fit. qꝛ characterẽ nõ ſuſcipit. ut notat. Ricar. i. iiij. di. xxv ar. iiij. q. j. Nec obſtat. c. p̃ſbyter et. ca. mulieres. xxxij. di. i qb⁹ vocat p̃ſbytera. et ca. diaconiſſaʒ. xvij. q. j. et. ca. ſacratas. xxiij. di. qꝛ nõ ẽ ab ordie ſʒ a p̃latiõe dicit abbatiſſa diaconiſſa.

¶ Hermofroditi. xxxvj. di illiteratos. xlix. di. c. ſi. ⁊ ſi ordietur nõ ſuſcipiũt characterẽ niſi p̃ualeat ſex⁹ virilis. Si eq̃lis eẽt nõ ſuſciperet. ut notat i Angeli. ordo. iij. §. xxj.

¶ Etas legitima. vide in

imola. ⁊ Zaba. Sꝫ ut rite ſe hēant ordinādi circa etatē attēde qꝑ q̇ hodie ꝓmouent̃ ad ſacros ordines añ legitimā etatē iā ſupi⁹ memoratā. Uel extra tpa a iure ſtatuta. vl' ſine litterijs dimiſſorijs: ſūt ip̄o facto ſuſpēſi. et ſi huiuſmodi ſuſpēſiōe durāte: ſe imiſcuerint diuinis: ſūt irregulares: ⁊ pñt bñficijs ꝑuari ut in extrauagāte Pij pape. ij. q̄ incipit. cuꝫ ex ſacroꝝ ordinū ⁊c̄.

℄ Extrauagans Pij pape. ij. circa etatē ordinandorum.

Ad ep̄at⁹ ordinē exigūtur triginta āni cōpleti. ut in. c. cū in cunctis de electiōe in principio. Aliq̄n in fauorē ecc'ie ex diſpēſatiōe aliq̇ ꝓmouēt̃. ℄ Poſtq̄ꝫ vo q̇s excesserit ſeptimū ānū cōpletū tōſurari pōt. de tp̄o. or. c. fi. li. vj. ⁊ in. ca. in ſingulis. lxxvij. di. Itē vltra ſeptimū ānū pōt ordinari cl'icus oſtiari⁹. lector. exorciſta: ut i. d. c. in ſingulis. ⁊ q̇cūqꝫ cōferret ante p̄dictā etatē niſi religionē intraret ſuſpēſus ē ip̄o facto ꝑ ānū a collatiōe eiuſdē ordīs. d e tp̄o. or. c. nullus. li. vj. Ad accolitatū pōt q̇s ꝓmoueri vltra duodecimū annū. vt i. d. c. i ſingul'. ⁊. lxxvij di. in ſūma.

℄ Poſtq̄ꝫ. de etate que reqrit̃ in minoribus ordinibus.

℄ Que etas requirat̃ in bñficijs. ordinib⁹ religiōe notat late et compendioſe Henric⁹ in. c. ſup ordinata. extra de p̄bēdis

℄ Que etas reqrat̃ in bñficijs. ordinib⁹ ⁊ religione. vide ꝑ henricū. in. c. ſup ordinata. extra. de prebendis. et in Angelica. vbi lati⁹ de etate poteris videre.

℄ Monialis nō admittit̃ ad eligendū actiue niſi. xij. annū expleuerit ⁊ ꝓfeſſa ſit tacite vel exp̄ſſe. In abbatiſſā aūt vel p̄oriſſā: vbi monaſteriū ꝑ prioriſſā gubernat̃: aliq̄ nō eligitur: niſi. xxx. annū expleuerit ⁊ expreſſe profeſſa fuerit ordinē regularē. habent̃ hec i. c. Indemnitatib⁹. de electiōe. li. vj. ℄ Tertiū eſt morū honeſtas bona vita ⁊ fama. cū eniꝫ

℄ Tertiuꝫ. De qualitate ordinandorum.

porte dignitatũ vel ordinũ infamibus ⁊ indignis patere nõ debeãt. ut habet͂ extra. de regu. iu. li. vj. regula infamib⁹. ⁊. lxxxj. di. c. tãtis Daniel. ⁊. c. dictũ. ⁊ de iure iurãdo. c. relatum. Jtẽ aplꝯs circa hoc oſtendit cui⁹ conditionis promouẽdus eſſe debeat: aut poti⁹ q̃rũ cõditionũ ⁊ quos mores hẽre tenetur. dicẽs. Oportet epm ſine crimine eſſe: vnius vxoris virũ: ſobriũ: prudẽtem: pudicũ: ornatum moribus: hoſpitalẽ: doctorẽ: nõ vinolentum: non percuſſorẽ: modeſtum: nõ litigioſũ: non cupidũ: non neophitũ. i. nouum in fide: ſue domui bene prepoſitũ: ſic intellige: ut ſciat regere domũ ſuam ideſt cõſciẽtiã: ⁊ deinde alios. nam qui ſe regere neſcit: minus ſciet alios regere. Et licet iſta auctoritas videatur intelligi de epiſcopo. tamen ſm̃ Auguſtinum ⁊ Ambroſiũ extendenda eſt ad alios ordinandos. di. lxxxj. apoſtolus. ⁊. di. xxxiiij. cognoſcamus. De ſingulis cõditiõibus poſitis in auctoritate predicta: multa eſſent dicenda: tamẽ quia requirerent magnum tractatum quaſi ſuperficialiter pertranſibo dicẽs. ꝙ cum dicitur: ſine crimine: ꝙ non eſt intelligẽdum de omni crimine: cum nemo ſine crimine viuat: teſte Hieronymo dicente: res pene contra naturã eſt ſine pctõ aliquis ſit. Jdeo intelligendum eſt de crimine enormi: ſeu mediocri notorio ⁊ vulgato. ¶ Sed exiſtẽs in pctõ mortali ſiue occulto ſiue manifeſto pecccat mortaliter recipiẽdo ſacros ordines ſicut recipiendo alia ſacramenta. xl. di.

¶ Apoſtolus. pma. ad thimoteũ. iij. ⁊ ad Titum. po.

¶ Uni⁹ vxoris viruʒ. de hac materia vide lati⁹ per btũm hieronymũ i. ij. volumie in epl'a ad Oceanũ. de vita clicoꝝ. et etiã in leuitico pſinituʒ eſt. in. ca. quales eligi debeant ſacerdotes. vbi dicit͂. dixit dñs ad moyſen. Sacerdos vxorẽ accipiat v̓ginẽ. ex quo ſequit͂ ꝙ non debet eſſe corrupta alias talis bigamus ẽ. vñ de bigamia vide. i angelica. ſuo titulo proprio cum ibi notatis.

multi ſacerdotes. ⁊ tho. ī. iiij. di. xcv. illud. ⁊
xj. q. iij. audi. ideo quilibꝫ debet cōfiteri ante
q̄ꝫ recipiat ſacros ordines. Secūdo dicitur
in auctoritate: vni⁹ vxoris virū: qd̄ negatiue
ītelligit̄. i. nō pluriū. di. lxxxij. c. ꝓpoſuiſti. q2
ſi intelligeret̄ affirmatiue: ſequeret̄ ꝙ virgi
nes ⁊ qui nullā habuiſſent vxorē: nō poſſent
ꝓmoueri: quod eſſet abſurdū. ⁊ loquit̄ ap̄ſus
ſcōm morē p̄mitiue eccl'ie: in qua licitū erat
ordinatis hēre vnā vxorē: dūmodo habuiſ-
ſent eā virginē. nūc autē nō eſt licitū. q2 votū
caſtitatis ſacris ordinib⁹ eſt annexū. De bi
gamia ⁊ quot modis cōtrahat̄ vide in ange
lica ⁊ hoſtiēſi ⁊ in aliis doctorib⁹. Alie cōdi
tiones poſite in p̄fata auctoritate nō multū
ſunt obſcure: ideo eas ptranſibo. ¶ Sꝫ nota
ꝙ in diuerſis capitulis decretoꝝ ⁊ decreta-
liū colligūt̄ alie cōditiones q̄ debēt eſſe i or-
dinādo. ſ. ꝙ nō ſit ſolēniter penitēs nō curia
lis. nō ad ratiocinia obligat⁹. nō corpe vicia
tus. nō illegitime nat⁹. vt dicit̄ in angelica:
vbi de filio. ⁊ ordo. iiij. nō ſeru⁹. vt in angeli
ca. ſuit⁹. §. iij. ⁊. iiij. nō pegrinus. vel ignot⁹
vt in. c. cū nullus. de etate ⁊ quali. ordi. li. vj.
ſecus ſi cū litteris autēticiſ. ⁊ ſi ignoti exami
natiōe p̄uia cognoſcātur. nō minoris etatis
quā iura poſcūt. nō irregulares. nō ſuſpenſi:
nō coiugati. niſi velint religionē intrare. vel
ad ſacros ordines promoueri. c. fi. ō tēpo. or
dinā. li. vj. de quo dic vt ī angelica matrimo-
niū. iiij. §. viij. nō infames. nō illitterati. vt ī
c. null⁹ ep̄us. de tꝑoribus ordi. li. vj. Sꝫ ſi illi

¶ Nō neo-
phitū. xlviij. di.
§. prohibentur.
⁊. c. qm̄. ⁊ rō po
nit̄ ibidē. c. ſic.

¶ Pudicū.
vt notat̄. di. xliij
c. j. qd̄ incipit pu
dic⁹.

¶ Doctorē
in eadē. di. xliij
c. ſit rector agit̄
de diſcretione p̄
dicatoris ⁊ ſilen
tij. ⁊ ea. di. c. ſci-
m⁹. dicit̄ ꝙ ver-
ba p̄dicationis
p̄lati etiā pſecu-
torib⁹ ſuis ſub-
trahere nō d̄bēt
⁊ ea. di. c. in mā
datis hēmus di
citur. ꝙ porcis ⁊
canib⁹ ſacra nō
ſunt cōmittēda.
tādē vide totā il
lā. di. vtilē. n. eē
pro clericis non
negabis: ſi eā p
legeris.

¶ Eā virgi
ne. vn̄ bigami
nō ordināt̄. vt i
c. acuti⁹. xxvj. di
⁊. de bigamis p
totum.

¶ Votū ca
ſtitatiſ. ꝙ ſubdia
conus teneat̄ ad
caſtitatē. pꝫ. xxx
viij. di. §. j. ⁊. ij.

teratꝰ ordinet̃ characterẽ ſuſcipit. ar.c.veniẽs.de preſby.nõ baptiza.⁊ ď hoc vide in Angelica.clericꝰ.ij.§.j.⁊.ij. Itẽ ordinati ĩ diaconos vl' ſub diaconos a papa nõ poſſunt ſine eiꝰ licẽtia ab alio ordinari ad ſuꝑiores ordines.c.ĩ diſtribuẽdis.ď tpi.ordi.⁊ in.c.filiũ.j.q.j. ¶ Et in Alexandro noiant̃ plures ↄditiones ⁊ q̃litates q̃ ĩ ordinãdis requirũtur: ió ibi vide ⁊ de etate ⁊ q̃litate ordi.⁊ ibi abbatẽ.hoſtienſẽ.⁊ ſpeculatorẽ.⁊ theologos in.iiij.ſniaꝝ.di.xxiiij. De vita ⁊ honeſtate clericoꝝ.⁊ tõſura vide.iij.li.decretaliũ.ſub.eo.ti.de vita ⁊ honeſta.cleri.⁊ ibi per hoſtiẽſez.§. Sz in q̇bus eoꝝ. De corona clericoꝝ ⁊ ꝙ comã nutrire nõ debeant. vide in ĩRationali.parte.ij.q̃ſi ĩ ꝑncipio. cũ ibi notatis. Et ꝙ clericꝰ nõ ſit venator. vide de clerico venatore nec aleator.nec caupo. vide ſuis ĩ locis ĩ iure.q: nõ oia poſſumꝰ oẽs. ¶ Quartũ qď requirit̃ ẽ peritia litteraꝝ. vñ ordinandꝰ ⁊ ꝓmouendꝰ ad regimẽ aĩaruz debet hẽre noticiã ſacre ſcripture ad aĩas informãdas: ⁊ tm̃ ſcientie hẽre debet ꝙ officiũ ſuũ recte exerceat ⁊ ſine defectu. Naz vt ꝓpheta Mala.dicit.ij.c.⁊.xj.q.ca.ſacerdo-

¶ Solenniter penitẽtes.nõ ordinatur.l.di.c.ex penitẽtibꝰ.⁊.xxxvj.di.illiteratos.

¶ Corpore viciatꝰ, nõ ordinatur talis. hẽs de hoc.de corpore viciatis.ꝑ totũ c.⁊ in Angelica.corpore viciatus per totum.

¶ Non curialis. qui ꝓpter aliqď officiũ curie ſunt obligati. lj.di.c.j.ij.⁊.iij.liij.di.legẽ.abſoluti vero a curia nõ prohibentur.lxj.di.oſius. niſi alias ſint infames vl' irregulares. ut in dictis iuribus.

¶ Non ad ratiocinia obligatꝰ.de quibꝰ dic. ut in Ange.ratiocinia.§.j.

¶ Nõ ſuus. ut in Ange.ſuusꝰ.

¶ Non infames. de quibꝰ vide in Angelica. vbi.de infamia.§.xvij.

¶ Non illitterati. Sz ſi ordinant̃ characterez ſuſcipiũt.ar.c.veniens.de preſbytero non baptizato. Et de hoc vide in Angelica vbi notat̃ ĩ textu. cũ ibi notatis ſcilicet ĩ ſũma Ange.

¶ Ordinati a papa: ad aliquẽ ordinẽ: nõ pñt ad vlteriores ordines promoueri ſine eius licentia.

¶ Alexãdro. ſ.in.vj. ſumme.

¶ De vita. clicoꝝ.iij.li.decretaliũ.de vi.⁊ ho.clericorũ.

¶ Peritia litterarũ. q: ſi inſcicia in laycis intolerabilis ẽ q̃to magis ĩ his q preſunt.ut in.c.ſi ĩ laycis.xxxviij.di.vñ oportet ſacerdotes ca

nones nõ ignorent. ea. di. nulli ſacerdotũ. ¶ Sacerdotibus neceſſaria ſunt ad diſcẽdum. liber ſacrorum. lectionari⁹. antiphonari⁹. baptiſteriũ. cõpotus. canones pñiales. pſalterium. homelie per circulũ anni ĩ dominicis dieb⁹ ⁊ ſingulis feſtiuitatib⁹ apte. ex quib⁹ oib⁹ ſi vnũ defuerit ſacerdotis nomẽ vix in eo cõſtabit q2 valde piculoſe euãgelice mine ſunt: quib⁹ dicit̃: ſi cecus ceco ducatũ preſtet: ambo in foueam cadũt. verba ſunt. c. que ipis. ea. di. vide illam totã. di. ⁊ ibi reperies multa vtilia circa hãc rẽ: ⁊ que debeãt ſcire cõſecrãdi in epos. q etiaʒ ſi ſint ſenes nõ erubeſcere debẽt diſcere a paruulis. ea. di. null⁹ eps vide etiã que debeant ſcire ſacerdotes. li. ij. Rõnalis. Rrica. de ſacerdote. ⁊ in angelica. Cõfeſſio. iiij. cũ. §§. ſequẽtib⁹ ¶ Et q̃ʒta ſcia requirat̃ in cõfeſſore. vide. de peni. di. vj. c. oportet. ⁊ thomas in. iiij. di. xvij. in expoſitiõe littere. vide etiã in de fecerũt. pte. ij. vbi de quãtitate ſcie cõfeſſoris agit̃ cuʒ ibi notatis. ¶ Quanta ſcia requirit̃ in. epo. clico. monacho. doctore. vide in. c. cũ in cũctis. de electiõe. vbi Abbas ſicul⁹ latiſſime hãc materiã tractat. Iõ ſi piger nõ es: ibi vide: ⁊ nõ eris ſitiens ſiue ignorãs: q̃ te oporteat ſcire ad ordines ſuſcipiendos. vide etiaʒ Inno. in dicto. c. cũ in cũctis. Nam

tibus. Immo dñs per prophetam. labia ſacerdotis cuſtodiũt ſciam: et legẽ requirũt de ore ei⁹. qui. n. ſciam repellit: de⁹ certe repellet eum ne ſacerdotio fungat̃. qđ per eũdẽ pphetã ſacerdoti legis moſayce cõminãtẽ patet ⁊ dicẽtẽ. q2 tu ſciam repuliſti: ego repellã te ne ſacerdotio fungaris. ergo ſacerdos tenet̃ ſcire: in ꝙtũ miſſe ẽ celebrator: tm̃ ſcie ꝙ ſciat recte ⁊ diſtincte legere ⁊ cõgrue pronũciare ⁊ accẽtuare ⁊ ad minus grãmaticaliter ĩtelligere ea que ĩ miſſe officio ⁊ in tota re diuina ſeu officio eccl'iaſtico cõtinent̃. Dicit̃ ſacerdos miſſe celebrator ſm Damaſcenuz. Et in q̃ʒtum ſacerdos ſacra adminiſtrat: dicit̃ ſacra dãs: et ſic debet habere tãtã ſciaʒ ꝙ ſciat numerũ ſacrorum: ⁊ q̃ ſit debita materia: ⁊ debita forma ⁊ intẽtio in quolʒ ſacro: ⁊ modũ adminiſtrãdi debite ipa ſacra: ſʒ ꝑcipue ea q̃ ad eũ expectãt. Itẽ in ꝙtũ ſacerdos ẽ ꝯfeſſionũ auditor dicit̃ ſacer dux plebis: ⁊ dʒ ſcire diſcernere ĩter leprã ⁊ nõ leprã. i. inter pctm̃ mortale ⁊ veniale: ⁊ inter leprã ⁊ leprã. i. inter pctm̃ et pctm̃ et ĩponere pñias ſalutares. Item in q̃ʒtũ ſacerdos ẽ doctor ppl'i dicit̃ ſacra docens ⁊ ſic dʒ tãtam hẽre ſciam ꝙ ad min⁹ ſciat pplm̃ ĩ articl'is ⁊ ĩ aliis rudimẽtis fidei informare. Iã ut claudam⁹

materiā ordīs attēde ꝙ p̄ſbytero ſufficit ſciat canones pn̄iales cōmunes ⁊ c̄. de qb⁹. xxxviij. di. q̄ ipis. Cātor dȝ ſcire cātū: ⁊ ſic d̄ oīb⁹ ordinib⁹: qd̄ ſatis colligit̄ ex his q̄ eis dātur in ordinatiōe. xxiij. di. per totū: ⁊ ex poteſtate ⁊ officio qd̄ habēt exercere. De ſciā cōfeſſoruȝ vide in ſumma Angelica. Cōfeſſio. iiij. §. iij. ¶ Eṗs ordinās aliquē nō habētes cōditiōes requiſitas de iure mortaliter ſm Tho. in. iiij. di. xxiiij. niſi cū eis diſpēſaret in caſib⁹ in quibus pōt. Et vltra hoc ſi ordinat infantē: niſi religionē intraret: aut cōiugatū niſi velit ad ſacros ordines ꝓmoueri: vl̄ religionē intrare. vl̄ illitteratū ſuſpēſus ē ꝑ ānū a collatiōe oīum ordinū. vt notat̄ in. c. eos. ⁊ c. nullus. de tp̄o. or. li. vj. ¶ Prelat⁹ pōt bn̄ficiatū cogere ad ordines ſm coīter doctores in. c. queris. de eta. ⁊ quali. ⁊ hoc ē verū niſi legitime excuſet̄. de quo vide ibidē. Sed nō beneficiatū cogere nō pōt. Et ordinās inuitū q̄ nō ē bn̄ficiat⁹: ⁊ ſuſpenſus a celebratione miſſe per annū. ⁊ debet deponi. lxxiiij. di. c. j. ⁊. ij. ¶ Coacte ordinat⁹: ſi coactio ē ꝯditionalis: puta ut euadat mortem: ſuſcipit characterē. ar. c. vbi iſta didiſciſti. lxxiiij. di. ⁊. c. de iudeis. xlv. di. ⁊. c. ꝙ q̇dā. j. q. j. q2 volūtas coacta volūtas ē. xv. q. j. merito. ſȝ ſi coactio ſit abſoluta. puta q2 per vim ordinat̄: ſic nō ſuſcipit characterē facit. c. maiores in. fi. de baptiſ. Sȝ numquid talis ordinat⁹ metu ꝯditionali teneat̄ ꝯtinere. R̄ñde. ꝙ nō. ſi met⁹ talis fuit qui potuit cadere in cōſtantem vi-

requirit̄ ſm dignitatē. locū. ordinem ad quem aſſumitur.

Sacra dās.

Nā ſacerdos nomē ē cōpoſitū ex greco ⁊ latino qȷ̄ ſacruȝ dans. xxj. di. cleros.

¶ Leprā. ⁊ nō leprā. ſm. S. Bo. in. iiij. di. xvij. ⁊ elicit̄ ex. c. nulli. ſacerdotū. xxxviij. di. ꝙ tātā ſciam dȝ hēre ꝙ ſciat diſcernere in pctīs cōmunib⁹: qd̄ veniale ⁊ qd̄ mortale Et ꝙ ſciat ſemp ad q̄ pctā ptās ſua ſe pōt extendere. Rō. q2 alia pn̄ia pro mortali. alia pro veniali ē imponenda.

¶ Coacte ordinatus.

¶ Volūtas coacta.

Epiſcopus peccat mortalit̄ ordinans aliquē quē d̄ iure nō deberet: niſi cū eis diſpēſaret in caſib⁹ in qb⁹ pōt.

+ peccat

rū.per.c.platū.de his q̄ vi me.⁊ i.c.ad aures de etate ⁊ q̄lita.or.q2 integritas ē res voti nō precepti.c.integritas.xxxij.q.j. ¶ Temp⁹ nō ē de ſubſtātia ordinū. vt in.c.ſane.de tp̄o.or. Sʒ quo tp̄e debeāt dari ordines. ſcʒ tōſura. vide Hoſtien.⁊ ſequit̄ dn̄s Anto.in.c.ꝯſulta tioni.de tp̄o.ordi. Minores dant̄ vni vł duo bus dieb⁹ dn̄icis ſm Hoſtiē.i.c. de eo.q̄ tp̄o. or.vbi text⁹ eſt.Sʒ inno.⁊ Goffre.ibidem te nent ꝙ etiā plurib⁹.Sʒ opinio Hoſtiē.eſt tu tior.q2 in re dubia tuti⁹ accipiendū ē. Papa ꝯfert ſubdiaconatū dieb⁹ dn̄icis ⁊ alijs feſti uitatib⁹ p̄cipuis.di.lxxv.c.vlti. Et Hoſtien. dicit i.d.c. de eo.ꝙ oēs ordines ⁊ omni tp̄e: pōt ꝯferre papa.ar.c.ad honorē.de aucto.⁊ vſu palij. Jtaqʒ ordinatiōes fiūt tp̄ibus ꝯſti tutis ab eccl'ia. Pena ꝯferētis ⁊ ſuſcipiētis ordines extra tp̄a ſtatuta: ⁊ q̄s poterit diſpē ſare. vide i angelica. Jrregularitas.j.§.xxxv. ¶ Poſt prandiū ꝯferri nō debēt. Sed ſi ꝯfe runt̄: tenēt ſm Hugonē.lxxv.di.ordinatiōeſ Miſſa eſt de ſubſtātia in maioribus ordini bus. vt in.c.lr̄as.ſcd̓m qd̓ notat dn̄s Antoni.

Debent ꝯferri in eccl'ia ep̄ali.ar. lxxvij.di.c.j. Sed de ꝯſuetudine dant̄ vbi vo lūt.lxxv.di.in palea. Quo ordine debeāt acci pi. ⁊ quot ordines poſſint ſimul ꝯferri. vide in Angelica. Ordo.vj. ¶ Precedat ſcrutini um ſiue examinatio. de quo. vide in Hoſtieſi li.j.de ſcru.in ordine faciendo.

¶ Tēpus nō eſt de ſubſtantia ordinum.

¶ Ordinationes vide i rō nali. parte. ij. et quare magis in ſabbatis. vbi de ordinib⁹ ⁊ miniſtris eccl'iaſticis ⁊ eor̄ officijs. et in Ange. ordo. iiij. vbi dicit̄ ꝙ i ſex tp̄orib⁹ āni dant̄ ſ.i ſabbatiſ quat tuor tp̄orūʒ. ⁊ in ſabbato in quo cātat̄. Oēs ſitien tes. Et in ſabba to ſc̄tō.lxxv. di. per totū. ⁊ de tē porib⁹ ordinan dorum per totū. ⁊ ibi doctores.

Capitulum.lxj.

¶ De diffinitiōe matrimonij ⁊ vnde dicat̄.

MAtrimoniū eſt ꝯiūctio maris ⁊ femine īter pſonas legitimas indiuiduā vite conſuetudinē retinēs.xxvij.q.ij. §.j. inſti. ꝺ pa.po. ī ꝑncipio Et in.iiij.ſnīaꝝ.di.xxvij. de preſūpti.illud quoqꝫ nobis.etiā Alexander in.vj.ſūme.⁊ in decretis etiaꝫ.xxviij.di.q.ij. §.apud. vide ꝑ totā dictā.di. de iſta meteria cū ibi notatis. Et nota ꝙ nō dicit viri ⁊ mulieꝝ vel viroꝝ ⁊ mulieris:qꝛ nec vnꝰ vir plures mulieres: nec vna mulier plures viros habere pōt. Dicit etiā indiuiduā vite. hoc eſt ꝙ neuter ſine ꝯſenſu alteriꝰ pōt cōtinentiā ꝓfiteri:vel oratiōi vacare: ⁊ ꝙ inter eos dum vixerint vinculum permaneat ꝯiugale.

¶ Dicitur matrimoniū de mater matris: et muniū.ij.i.officiū.qꝛ dat mulieribꝰ vt matreſ ſint. Uel ideo magis matrimoniū denominatur a matre quā a patre.quia eius officiū magis apparet in matrimonio quam viri officium.

¶ De materia matrimonij vide ī.iiij.di.xxvij ⁊ ibi theologos. et in decretis.xxvij.q.ij.per totā ⁊ ibi Archi. ⁊ in decretalibus.de ſponſalibꝰ.et ibi Hoſti.et abbatē et ibidē de cōiugijs.per totuꝫ et Doctores. et in Ange. et alijs ſūmiſtis. vbi ꝺ matrimonio.

¶ Permaneat cōiugale. ſꝫ quibꝰ de cauſis fieri debeat diuortiū. vide.iiij li.decretaliū. de diuortijs. et ibi Abbatē. Hoſti. et ſpeculatorem. Et.l.j.ff.ꝺ diuortijs.et ut in Angeli. Matrimoniū.iiij.⁊ in.iiij. ſen.di. ⁊ ibi theologos.

¶ Capitulum.lxij.

¶ De inſtitutione Matrimonij. ⁊ vtrum ſit ſacr̄m noue legis.

IN padyſo terreſtri fuit matrimoniū inſtitutū a dn̄o nō tm̄ ad remediū ſꝫ ad officiuꝫ vt dicitur ī mgr̄o ſnīaꝝ.di. xxvj. Sed videamꝰ quibus verbis. ideꝫ mgr̄ vbi ſupra. dicit ꝙ in verbis q̄ adā Geneſis.ij.poſt extra-

¶ Ut mr̄es ſint. qꝛ in conceptu grauide. ī ꝑtu doloroſe. ī lactādo laborioſe. xxvij.q.ij. in ſūma.

¶ Ad remediuꝫ.extra paradyſuꝫ:ut vitaret fornicatio.xxxij. q.ij.§.his itaqꝫ.

Et p̄ magr̄m. i͂x vj. di. iiij. ſentē. xp̄s cū nuptijs interfuit in chana galilee: vbi aquā in vinū conuertit. Joan. ij.

¶ Duplex cōiugij inſtitutio. magiſter ſentētiarū di. xxvj.

¶ Dixit deus. Geneſis. j. c.

¶ Auguſti. Auguſtinꝰ ſuper Geneſim. li. de nuptijs. et cōcupiſcentia.

¶ Utruꝫ ſit matrimoniū ſacrm̄ noue legis.

ſim ꝓphetice dixit. Hoc nūc os ex oſſibꝰ me
is ⁊ caro de carne mea. ⁊c. Alij dicūt ꝙ i his
verbis ſcꝫ creſcite ⁊ multiplicamini ⁊ reple
te terrā. Sꝫ p̄mū magis tenet. Et qꝛ de inſti
tutiōe matrimonij iā dictū ē: vbi de inſtituti-
one ſacroꝝ lōgius diximꝰ: nūc ſciamꝰ breuit
ꝙ ꝯiugij inſtitutio duplex eſt. vna añ pctm̄
ad officiū facta eſt in paradyſo: vbi eſſet tho
rus imaculatꝰ ⁊ nuptie honorabiles: ex q̇bꝰ
ſine ardore ꝯciperēt. ſine dolore parerēt. Al-
tera poſt pctm̄ ad remediū fctā extra padyſū
ꝓpter illicitū motū euitandū. Prima vt na-
tura multiplicaret. Scd̄a vt natura excipere
tur ⁊ viciū cohiberet. Nā ⁊ añ pctm̄ dixit de
us. Creſcite ⁊ multiplicamini. Et poſt pctm̄
oībus pene hoībus p̄ diluuiū ꝯſūptis. Quod
ꝟo ante pctm̄ inſtitutū fuerit ꝯiugiū ad offi-
ciū: poſt pctm̄ ꝟo ad remediū ꝯceſſuꝫ. Aug.
teſtat dicēs. Qđ ſanis ē ad officiū: egrotis ē
ad remediuꝫ. ⁊ vltra ꝓgredit magr̄: ſed hoc
dictū ſufficiat ꝑ nūc. ¶ Utrū ſit ſacrm̄ noue
legis opepciū ē ſciamꝰ. ꝑ quo nota mr̄imo-
niū dupliciter accipi: aut quātū ad eiꝰ inſtitu
tionē. ⁊ ſic nō eſt ſacrm̄ noue legis: qꝛ fuit añ
nouā legē inſtitutū. Alio mō quo ad eiꝰ effe-
ctū: ⁊ ſic lꝫ fuerit añ nouā legē inſtitutū: nō tm̄
habuit vi ꝯferēdi grām ſic mō in noua lege.
in qua nō ē euacuatū ſed cōfirmatū ⁊ factum
grē cauſatiuum: ⁊ ſic ē ſacrm̄ noue legis. Hec
Ricar. in. iiij. di. xxvj. ar. iiij. q. ſecunda.

Capitulum. lxiij.

¶ De materia. forma. ⁊ intentiōe.

Cauſa m̃rimonij q̃druplex eſt ſcȝ efficiẽs: vt ꝯſẽſus aiorum ꝑ ỽba de pn̄ti erpſſus vel ſignis. Materialis : vt ipſe pſone legime. Formalis: vt bn̄dictio anuli. Subarratio ⁊ huiuſmodi. finał duplex eſt. vna ꝑncipalis ſcȝ ꝓlis ꝓcreatio. ⁊ fornicatiõis euitatio. q2 matrimoniū nõ ſolū in officiū ſȝ i remediū inſtitutū fuit. lȝ fuerit ꝑmo ſolū in officiū. Alia eſt ſecūdaria: ⁊ illa eſt multiplex. vn̄ ỽſus. hoſtes ꝯciliat. ⁊ eo diſcernit̃ heres. biſ ligat : alma notat ius tr̃ãſſert. auget honorẽ. hec ſuperiora notat ⁊ dicit Alerã. i. vj. ſūme. ď cauſis m̃rimonij. ¶ Scd̃m Ri. i. iiij. di. xxvj. ar. iiij. q. ij. verbū ꝑmo ꝓlatū eſt materia. Et ỽbum ſcd̃o eſt forma. q2 ſicut verbum accedẽs ad verbū precedens q̃ dicit accipio te ĩ meã vxorẽ: eſt forma huius. ſ. dicẽdo. ⁊ ego accipio te in meū virū: vel ꝯ̃trio. Ber. in. c. tua nos. de ſpon. vult ꝙ verba ſint forma. ⁊ conſenſus ſit materia. ¶ Tu de materia ꝯſenſuū q̃ in ſpõſalib9 agit̃. vide. ti. de ſponſalib9: ⁊ ibi canoniſtas. ⁊ in iiij. ſn̄iaꝝ. di. xxvij. ⁊ xxviij. ⁊ ibi theologos. ⁊ in Angelica. M̃rimoniū ij. ⁊ in Guidone de monte Rocherij Ubi. de ſponſalibus : cum notatis

Cauſa efficiens ut cõſenſus. ſcȝ mutu9 verbis expreſſus. ut in. c. tua nos. de ſpõſa. nõ de futuro ſȝ de pn̄ti. ¶ Et nota. ꝙ ſine mutuo cõſenſu animoꝝ matrimoniū ẜm cõmuniter theologos quo ad deū ⁊ veritatẽ eſſe nõ põt. q2 neceſſe eſt ambo ꝯſentiãt: ſimul dicãt aut faciãt quicqd voluerint ab extra. xxvij. q. ij. ſufficiat licet eccl'ia aliud iudicet. ut in. c. is qui. de ſponſali. ¶ Et in tãtū eſt neceſſarius conſenſus de ꝑſenti ꝙ ſi qs cõſentiat in futurum dicẽs accipiã te in vxorẽ: ⁊ ego te in virū: non eſt conſenſus efficax matrimonij. ¶ Item ſi conſentiant volentes contrahere mẽte⁊ nõ exꝑmant ỽbis: vel alijs certis ſignis. Nec talis conſenſus efficit matrimonium. ¶ Si autẽ verbis explicent quod corde nolant : ſi nõ ſit ibi coactio vel dolus: obligatio illa verborum : quibus conſentiunt dicẽtes. Accipio te n virum. Et ego te in vxorem : matrimonium facit. Ex predictis ergo cõcludit̃ ꝙ ſolo conſenſu per verba de preſenti matrimoniū cõtrahitur.

¶ Uel ſignis. in q̃tuȝ dicit̃ ſignis intelligitur ꝙ ſurdus et mutus poſſunt contrahere matrimonium. verū t̄n̄ ſi contrahentes loqui poſſunt neceſſaria ſunt verba.

Tñ theologi dicunt in.iiij.di.xxvij.et moderniores canoniſte. ut no.Pa.i.c. tue. frater. de ſpõſa. q̇ vba exp̄mẽtia cõſenſuȝ d̓ p̄nti nõ ſũt neceſſaria in loqui valẽtib⁹ dũmõ p̱ alia ſigna exteriora cõſenſus exp̄mat̃. ut p̱ nutũ ⁊ huiuſmõi. vide etiã hoc in Angeli.ſi tibi placet. Matrimonio.ij.§.iiij. De cauſa effi cienti matrimonij.vide magr̃m ſñiarũ in.iiij.di.xxvij.⁊.di.xxviij vbi de ꝯſenſu de futuro et ibi Doctores theologoſ ⁊ ſuper oẽs vide Hoſti.⁊ Abbatẽ in iurib⁹ ꝑallegatis.et in Angeli. Matrimonio.ij.cũ ibi notatis ibi.n.pleniſſime de conſenſu matrimonij.⁊ in decretis.xxvij.q.ij.in diuerſis capitulis.

in locis ſuperiob⁹.eſt quippe decẽs ſpõſalia ꝑſcruteris. q2 ſic precedũt matrimoniũ.ſicut diſpoſitio formaȝ teſte ph̄ilopho

Sed nos qui breuiter tranſire curam⁹:hanc materiã ſuis meſſorib⁹ metẽdã relinquam⁹ vt ad reȝ redire nõ moremur ſcȝ ad breuiter ꝑ rudib⁹ matrimoniũ expediẽdũ ¶ Jntẽtio exigit̃ in matrimonio⁊ ex parte materie⁊ ex parte miniſtri.qd̓ clare vnicuiq3 patere põt

¶ Capitulum.lxiiij.

¶ Quid res quid ſacr̃m.quid vtrumq3 in matrimonio.⁊ an cõferatur gr̃a.

¶ Quid ſacr̃m.

¶ Quid res.

¶ Quid vtrũq3

R

Jcardus in.iiij.di.xxvij.ar.ij.q.iij.dicit q̇ exp̄ſſio ꝯſenſus ſiue exterior ꝯiunctio eſt ſacr̃m tm̃. Res eſt duplex q̃ per illud ſacr̃m ſignificat̃ ſcȝ charitas quã ſignat ⁊ diſpoſitiue cauſat. Alia eſt vnio xp̄i ⁊ eccl̃ie quã ſignat ſed non cauſat. Jpſa aũt charitas res ẽ tm̃ ⁊ nõ ſacr̃m. Obligatio vero ĩterior ꝑ mutuuȝ cõſenſuȝ expreſſa ſiue ꝯiunctio exterior eſt res ⁊ ſacr̃m. Gratia gratũ faciens cõfert̃ in hoc ſacr̃o:ſi digne ꝯtrahãt ex diuina inſtitutione:teſte Ricardo vbi ſupra ¶ Põt hic q̃ri vtrũ ſacramẽtum matrimonij efficiat qd̓ figurat ſicut⁊ alia:cũ dictũ ſit q̇ ꝯfert gratiã

¶ Gr̃a gratũ faciens confertur.

gratū facientē ex mēte Ricardi. Ad qđ rñdē
dum eſt. ꝙ triplex eſt in hoc opinio. Una ma
giſtri ſententiarum dicentis contra Ricar=
dum ſcꝫ ꝙ nō cōferat aliquā gratiā. Sed cū
alia ſacramēta ſignificent gratiā ⁊ ꝯferant:
iſtud tm̄ gratiā ſignificat ſed nō cōfert Scđa
opinio eſt ꝙ cōfert gratiā ſm̄ receſſū a pctō
⁊ nō ſcđꝫ ordinē ad bonū. ⁊ dicunt ꝙ gratia
illa eſt quoddā quod in virtute huiꝰ ſacramē
ti mitigat cōcupiſcentiam: ne ferueat vltra
nuptiaꝝ honeſtatē: ⁊ hec opinio videt̄ pro=
babilior ⁊ magis ꝯſona Ricardo: qui ꝓfecto
mihi placet et eum amplector in hoc: ſalua
ſemper eccleſie determinatione. Tertia opi
nio eſt hominū ſatis peritoꝝ ſcꝫ ꝙ conferat
gratiā in ordine ad bonū nō ad quodcūqꝫ: ſꝫ
ad bonum hoc qđ debet facere cōiugatus: ⁊
hoc vt fideliter cōiugi aſſiſtat: opera ſua illi
cōmunicet: prolē ſuſceptā religioſe nutriat
⁊ huiuſmodi. Et ſcđꝫ hoc patet ꝙ efficit gra
tiam quam figurat. quippe figurat cōiuncti=
onem fidelis anime cū chriſto. qui quidē eſt
effectꝰ eius ſolus nō ꝯtentus ſed ſignificatꝰ.

¶ Opinio p̄ma. magr̄i ſētētiarū. has tres opiniones recitat qdaꝫ doctor antiquus tractatu quodā de ſacramentis.

¶ Scđa opinio

Tertia opinio.

¶ Capitulum. lv.

¶ De etate legitima ad contrahendum.

ETas legitima ad contrahē
duꝫ eſt in maſculis cū quis
quattuordecim impleuerit
annos. Et in femina requi
runtur duodecim anni cō=
pleti. vt in. c. impuberes. ⁊

¶ In maſ=culis. xiiij. ut patet de deſponſa. impube. c. atteſtatiōes. et i. iiij. ſentē. di. xxxvj.

¶ Suppleret etatē

⁊ tūc eſt ſm̄ Tācredū ⁊ hoſtienſem. c. de illis. el. ij. de ðſpō. impu. qn̄ ſe inuicē cognouerūt. aliter nō. Sꝫ tu dic cū ioāne andrea ꝙ ſufficit ꝙ ſint expti copulam carnis ſi nō inuicē ſaltē cū alijs. vn̄ exponit̄ illud malicia. i. vigor naturalis ſeu potētia coeūdi ſupplet etatē. vt patet in. d. c. de illis. vbi potuerūt cōiungi. ⁊ iura q̄ dicūt ꝙ matrimoniū tenet: ſi ſunt proximi pubertati. licet doctorū in hoc ſit diuerſa interp̄tatio. Tn̄ tu hec intellige cū hoſtiēſe in ſūma. ꝙ eſt p̄xima etati qn̄ eſt viri potēs qd̄ per experientiā pōt ſciri. d. c. puberes ⁊. c. a nobis. de deſpōſatiōe impuberū. vn̄ glo. in ſūma xx. q. j. refert Greg. dicentē ꝙ puer nouē annoꝝ reddidit nutricē p̄gnātē. ⁊ Alber. in. iiij. dicit ſe vidiſſe puellā nouē annoꝝ cōcepiſſe: ⁊ in decimo peperiſſe. ¶ Sed nūquit peccāt qui contrahunt matrimoniū ante debitā etatem. R̄. ſm̄ Pe. de palude in. iiij. ꝙ ſic mortaliter: ſi ſine iuſta cauſa ⁊ licentia epi. qꝛ contra prohibitionem. c. ij. de deſponſatio. impuberum.

¶ Ante ſeptēnium

ſponſalia ante ſeptēniū nō tenent. vt in. c. ex ſpon. de ſponſa. li. vj.

in. c. ꝯtinebat̄. de deſpon. ipu. Vn̄ ſi q̇s an̄ hāc etatē dixerit v̄ba apta ad mr̄imoniū ꝯhēdū nō eſt mr̄imoniū. qꝛ conſentire nō pōt ſed ſponſalia. c. vnico. de deſpōſa. impu. li. vj. et hoc verꝫ niſi malicia ſuppleret etatē. Similiter ille q̇ inſanꝰ eſt vel furioſus eſt: ſi dicat illa verba: nō ꝯtraxit: qꝛ ꝯſentire nō pōt. Et eſt verū quādiu eſt in furore ꝯſtitutꝰ. qm̄ ſi aliqn̄ habet lucida interualla: et aliqn̄ redit ad ſanā mētē nubere pōt ⁊ teſtari: ⁊ oīa q̄ alij poſſūt pōt. Et nota ꝙ ſi an̄ tēpus ſupra dictū q̇s ꝯhat nō ē matrimoniū: vt diximꝰ: ſed ſpōſalia: niſi fuerit ꝯtrahētes ita etati nubili propinq̇ ꝙ poſſint cōmiſceri: cū tūc etatem videat̄ malicia ſupplere. ita ꝙ poſt ſeptēniū. i. poſt etatē ſeptē ānorum tā pueri quā puelle poſſūt ꝯtrahere ſponſalia. qm̄ incipiūt habere etatē q̄ requirit̄ in ſponſalibꝰ cōtrahendis. Si vero ante ſeptēnium ipſi vel parentes ipſorū eorū nomine cōtrahant ſpōſalia nihil agūt: niſi cum venerit ad ſeptēniū incipiat eis placere: ex tunc valent ſponſalia. Ita ꝙ licet ſponſus nō cognoſcat ſponſam corporaliter: ꝯſanguineā tamen eiꝰ nō poterit habere nec econtra. Ille dicitur vel illa conſentire poſſe qui in coniugalem affectū poteſt conſen

tire ⁊ carnalē copulam exercere: ⁊ hic talis poterit matrimonium contrahere.

¶ Capitulum.lxvj.

¶ De cauſis inſtitutionis matrimonij: ⁊ bonis eiuſdem.

DUe ſunt cauſe finales principales matrimonij ꝑpter quas contrahitur: licet ſint mlᵗe ſecūdarie. Prima cauſa ꝑncipalis matrimonij cōtrahēdi eſt procreatio ſobolis ad cultum diuinū educande. propter hāc enim cauſam inſtituit deꝰ coniugium in paradyſo ante peccatum inter primos parentes: quibus dixit. Creſcite ⁊ multiplicamini ⁊c̄. Secunda eſt poſt peccatum ad vitatio fornicatiōis. Et inde locū habet poſt peccatuꝫ. Et de hac cauſa dicit apoſtolus ꝑma corinthiorū. propter fornicationeꝫ vnuſquiſqꝫ habeat vxorem ſuā. ⁊ vnaqueqꝫ habeat virum ſuum. Et hec ſcd̄a cauſa conſiſtit in reddendo debitum vel exigendo. Ita ꝙ neuter alieno thoro maculetur: ſed vterqꝫ poſſideat ſuum vas in ſanctificatione iuxta apoſtolum. ¶ Alia cauſa fuit ſecundum alios ſacramentum quantum ad inſeparabilitatem: vt matrimonium non diſſoluatᷣ. quia matrimonium ſignū eſt coniunctionis chriſti et eccleſie. Et hoc intelligitᷣ ſi matrimoniū ſit legitime celebratū. qꝛ quos deꝰ ꝯiunxit homo quātumcunqꝫ ſit auctoritatis nō ꝑōt ſeparare.

¶ Due ſūt has duas cauſas aſſignat magiſter ſententiaruꝫ li.iiij.di.xxx.

¶ Quibus dixit geneſis.j.c ¶ Creſcite. ⁊c̄. ſed iſta verba potius videntur benedictio nubētium: quam inſtitutio matrimonij.

Si vero illegitime Matrimonia tractātur vel fuerint tractata eccl'ia ꝓuidere pōt. Hec enī tria scȝ ꝓles. fides. ⁊ sacr̄m sunt bona ꝓpter q̄ Matrimoniū fuit ꝑncipal'r institutū xxxij. q. j. c. Nō enī in sola. Tn̄ dicit̄ ꝙ Matrimonij cause: quedā sunt ꝓpter q̄s: vt spōsalia ⁊ cōsensus. q̄daȝ ꝓpter q̄s. Et haꝝ quedam sunt ꝑncipaliores. vt susceptio sobolis ⁊ vitatio fornicatiōis. Alie cause sunt secundarie honeste. vt inimicoꝝ recōciliatio. ⁊ pacis reintegratio. Sūt etiā alie cause minus. honeste: ꝓpter q̄s aliqn̄ ꝯtrahit̄: vt viri mulierisqȝ pulchritudo: q̄ aīos amore inflāmatos sepe īpellit inire ꝯiugiū: vt valeāt suū explere desideriū. Quest⁹ quoqȝ ⁊ diuitiaꝝ possessio: ⁊ similia sunt ꝯiugij causa. Tn̄ intētio ꝯtrahētiū nō debet referri ad ista: sȝ ad duo ꝑma. ¶ Nō tn̄ ꝑm mgr̄m sniaꝝ in. iiij. di. xxx. est assentiendū illis q̄ dicūt nō eē ꝯiugiū qd̄ ꝓpter has causas min⁹ honestas ꝯtrahit̄. Cōstat enī ex ꝑmissis ꝯiugiū fieri ex coī ꝯsensu v̄bis de pn̄ti exp̄sso: quāuis amor ad hoc attraxerit. Sit nobis iacob exēplo: q̄ rachel decorā facie ⁊ venusto aspectu amauit: eāqȝ multum diligēs ait. Seruiā tibi pro Rachel septē ānis. ¶ Bona Mr̄imonij sunt tria ꝑncipal'r scȝ. fides. proles. ⁊ sacr̄m. Vn̄ Augustin⁹ sup genesim. Nuptiale bonū tripartitū est scȝ. fides. proles sacr̄m. In fide attendit̄ ne post vinculū ꝯiugale cuȝ alio vel

¶ Nō. n. sola. Tria bona. matrimonij. clarius assignantur xxvij. q. ij. omne itaqȝ nuptiaꝝ

¶ Cause secundarie.

¶ Alie cause minus honeste.

¶ Non tn̄. vtrū intētio libidis vl' pulchritudinis aut diuitiarū excludat matrimonium. S. Bo. vē. rn̄det i iiij. di. xxx. ꝙ mlte cause possunt esse inductiue et sine peccato dūmodo non sistat̄ in eis. vn̄ si moueret sicut causa principalis ē minus honesta et esset ꝯtra sacramēti vtilitatē: nō tn̄ cōtra sacramenti veritatē. nisi ita eēt finis ꝙ non q̄reret nisi libidinē vel diuitias: nō vxorē ducere qꝛ sic eēt cōtra v̄itatē sacri. ¶ Bona matrimonij sūt tria. de qb⁹ tractat Magister sniarū in. iiij. di. xxxj. ⁊ in decretis. xxvj. di. c. Omne itaqȝ nuptiarū.

¶ Sacr̄m. i. idiuisibilitas mr̄imonij q̄ idiuisibilitatē xp̄i et eccl'ie significat.

cum alia coeat. In prole: vt amāter ſuſcipiat religioſe educet. In ſacro: vt ꝯiugiū nō ſeparet. Et nota ꝙ p̄ma duo bona q̄nq3 ſunt in matrimonio: q̄nq3 nō. Tertiū ꝟo inſeparabiliter adheret Matrimonio.

¶ Capitulum. lxvij.

¶ Quod quadruplex diſtiguit matrimonium.

Quadruplex diſtinguit mr̄imoniū ſm Alexandrū de alis li. vj. ſume theologice vbi de Mr̄imonio tractat Primū ē carnale iter vir̄ ⁊ mulierē. Scōm ē morale īter deū ⁊ aiaz. Tertiū ē allegoricū iter xp̄m ⁊ eccl̄iaz. Quartū anagogicū inter deū ⁊ aiaz in eccl̄ia triūphanti per cōiunctionē gl̄ie.

¶ Capitulum. lxviij.

¶ Quot mōis q̄s accedere pōt ad vxorē ſuā licite. ⁊ q̄n illicite accedit.

Quattuor de cauſis pōt q̄s accedere ad vxorē ſuā. ſ. cā ꝓlis. cā reddēdi debitū. + His trib⁹ modis nō eſt pc̄m. Quarto pōt fieri cauſa explende libidinis. ⁊

¶ De trib⁹ bonis cōiugij. ⁊ quō nō aſſunt oī cōiugio in. iiij. ſniarum. di. xxxj.
¶ De excuſatiōe coitus: q̄ fit per hec tria. bona. in. iiij. ſententiarū. di. xxxj.
¶ De his qui ꝓcurāt venena ſterilitatis ⁊ aborſuz. in. iiij. ſentētiaruz. di. xxxj.
¶ De ſolutiōe carnalis debiti. in. iiij. ſniar̄. di. xxxij.
¶ Qđ altero inuito: alteri continere non licet. in. iiij. ſententiarum. di. xxxij.
¶ Quib⁹ temporibus ceſſandum eſt a coitu. in. iiij. ſententiarum. diſtin. xxxij.
¶ Et quibus temporibus ſunt celebrande nuptie. in. iiij. ſententiarum. di. xxxij.
¶ Qđ altero inuito: alteri continere nō liceat. vide in decretis. xxvij. q. ij. ſi tu et per multa. c. ibidem.

¶ Prima duo bona: hec duo bona ita adherēt matrimonio: vt ſi tamē deſint: nō anihilēt. ⁊c. nec oēs qui ꝓlē hn̄t: bonuz ꝓlis hn̄t. nā nō dicit ꝓlis bonū. q̄ ad relationē nō refert ideo ad hereditariā ſucceſſionē. ſ3 ſpes ac deſideriū: quo ꝓles ad hec querit: vt religioſe informet.

¶ Adheret matrimōio. i. legitimar̄ pſonarū vt ſine illo cōiugiū eſſe nō videat. q2 ſp manēt inter viuētes vinculū cōiugale. vt etiā interueniēte diuortio. fornicationis cā: cōiugalis vinculi firmitas nō ſoluat. xxxij. q. vij. c. ꝓo. ij. iij. ⁊ vlti. Et. iiij. ſen. di. xxxj. vbi iter legitimas pſonas nō cōtrahit; nō adeſt illud bonū qđ dicit ſacr̄m. q2 pōt ſolui taliū copula.

+ cauſa vitande incontinēcie

hoc modo pctm̄ eſt veniale vel moꝛtale. ¶ Fit autē pctm̄ in ꝯiugali coitu quīqꝫ modis. vn̄ verſus. Quinqꝫ modis peccat vxoꝛe maritꝰ abutens. Tpe. mente. loco. ꝯditione modo. ¶ Tria ſunt oꝛnamenta ſponſe ſcꝫ anulꝰ in digito. monile ī pectoꝛe. coꝛona in capite. Primū ſignificat operis puritatē. qꝛ in manu eſt opus. Scdm̄ ſignificat affectꝰ ſinceritatē. qꝛ in pectoꝛe eſt affectꝰ. Tertiū ſignificat ꝯtēplationis claritatem. qꝛ in capite eſt perſpicacitas intellectus. Hec Alexander: vbi ſupꝛa.

¶ Capitulum. lxix.

¶ De effectu Matrimonij.

EST autez effectꝰ duplex in matrimonio. Unꝰ nō ꝯtentus: ſed tm̄ ſignificatus ſcꝫ ꝯiunctio fidelis aīe cū xpo. Itē cōtentꝰ ⁊ ſignificatꝰ ſcꝫ gr̄a qua mitigatr̄ fomes: ⁊ qua fideliter ꝯiugi aſſiſtat. ⁊c. Alij dicunt effectū Matrimonij eſſe triplicez ſcꝫ fidē. ꝓlem. ⁊ ſacr̄m. fides dicitr̄. quia vir tenetr̄ cuſtodire fidelitatē ꝯiugi. ⁊ econtra. Proles. quia ad cultum dei educanda eſt. Sacr̄m. vt matrimoniū nō diſſoluatr̄. ſignificat enim ꝯiunctionē quā habet ſancta eccleſia cuꝫ deo. Et alias hec tria bona matrimonij dicuntur.

Capitulum. lxx.

¶ De impedimentis Matrimonij.

MAtrimonij impedimēta ſunt. xiij. q̄ matrimoniū ꝯtrahendum impediūt: ⁊ dirimunt iam ꝯtractū. Si enī ipſa vel aliqđ ipſoꝝ ꝑcedant matrimoniū: ꝯſenſum cōiugalē excludunt. Si vero ſequantr̄ matrimoniū nullū preſtāt impedimentū: ſicut pꝫ ꝑ iſta exēpla. ¶ Furioſus nō pōt ꝯhere matrimo-

¶ Furioſus de furioſo. vide in. iiij. ſniaꝝ. di. xxxiiij. in decret. xxxij. q. vij .c. neq; furioſus. c. hi q. ¶ Verſus denotātes ipedimēta ma
trimonij.ſ. xij. ⁊ numerāt̃ ab hoſtiēſe in ſūma de ſpōſa. ſub ꝛica. de matrimo
nio. §. qliter ipediat̃ ꝑ totū. ⁊ Ray. in ſūma. ti. de matri. §. xvj. ⁊ beatꝰ Tho.
pe. ⁊ alber. in ſcriptis. iiij.
ſniaꝝ. di. xxiiij. ⁊ibi ipemet
magr̃. ⁊ frater ioānes. i ſū-
ma cōfeſſio. ti. de ipedimē-
to matrimonij. q. j. ⁊ hen-
ricus poſt eos. de frigidis
⁊ maleficiatis littere. ⁊ in
manipulo curatoꝝ. c. de i-
pedimento matrimonij. ⁊
in āgelica. vbi de matrimo
nio. tractādo de impedimē
tis poteris videre. ⁊ in ab-
bate ſiculo. pte. iiij. ſeu vo-
lumine. iiij. ⁊iquo. c. ſeu in
quibꝰ. c. agat̃ de his impe-
dimētis: tu poteris videre
in. d. iiij. volumie. ¶ Nūc
dicēdum eſt quō intelligat̃
vel declaretur quelibet di-
ctio in verſibꝰ denotātibus
impedimēta poſita. ⁊ in pri
mis. attēde ꝙſi de facto ali
qui ꝯtraxerit in caſu prohi
bito mortale eſt ſm fratrē
anthoniū archiepiſcopum
florentinū. qꝛ cōtra prohi-
bitionē: niſi ignorātia facti
probabilis eos excuſaret. ſ;
ſciendū eſt: vt in textu dicit̃
ꝙ ſunt quedā ipedimēta q̄
impediunt matrimoniū cō
trahēdū: ⁊ dirimūt iā ꝯtra-
ctū: qꝛ nullū eſt. qd̄ itelligēdū eſt qñ dicta ipedimēta ꝑus iter eos inueniūt̃ quā
ſit cōtractū matrimoniū. Et ſunt q̄ ꝯtinēt̃ in verſibꝰ.ſ. error. Cōditio. ⁊c̃. Pro
quoꝝ breuiſſima declaratiōe. Nota ꝙ ꝑma dictio vſuū ē. ¶ Error.ſ. pſone. nō
de bonitate. vel fortuna. cū ſc; qs ꝯtrahit cū caterina credēs eē iſabelā: cū q̄.ſ.
intēdebat ꝯtrahere. ⁊ ſic liquet ꝙ error pſone ex ſui natura ⁊ nō ex inſtitutione
eccl'iaſtica ſolū ipedit matrimoniū. qñ qui errat nō ꝯſentit. vt. ff. de iuriſdictio
ne. l. ꝑ errorē. ⁊ errātiū volūtas nulla eſt. vt. C. de iuris ⁊ facti ignorātia. l. cū ꝑ
teſtamētū. Vñ ſi vir vel mulier erret in matrimonio ꝯtrahēdo: nullꝰ eſt ꝯſen-
ſus: qui ſolus facit matrimoniū. De iſto ipedimēto vide latiꝰ in. iiij. ſniaꝝ. di.
xxx. in pñn. ⁊ in decretis. xxix. q. i. §. verū eſt ꝙ nō oīs error.

niū Si tn̄ poſtq̄ ꝯtrexerit efficiat̃ furio
ſus: nō ꝓpter hoc ſoluit̃ mr̃imoniū.
¶ Jtē q̄ hēt vtrūq; teſticulū ſectū.i.
euulſum nō pōt ꝯhere matrimoni-
um. Si vero poſt ꝯtractū matrimo-
niū ſecent̃: nō ꝓpter hoc ſoluit̃ ma
trimoniū. Et ita intelligendum eſt
de alijs impedimētis: q̄ ꝯtinētur in
his ꝟſiculis. ¶ Error. cōditio. votū.
cognatio. crimen. Cultꝰ diſparitas.
vis. ordo. ligamē. honeſtas Si ſis af
finis. ſi forte coire nequibis. Hec fa-
ciēda vetāt. cōnubia facta retractāt
Preter hec impedimēta dicta que
impediūt matrimoniū cōtrahendū:
⁊ dirimūt iā cōtractū. ¶ Sunt alia
impedimēta que impediūt cōtrahē
dū ſ; nō dirimūt cōtractū.ſ. tempus
feriarū ⁊ interdictū eccl'ie. vñ verſus
Eccl'ie vetitū. nec non tēpus feriaꝝ.
Jſta vetāt fieri. ꝑmittūt fctā teneri.

¶ **Conditio**: q̄ intelligiẗ de ꝯditione ſeruili. ſ. cū quis ꝯtrahit cū ſerua credēs eā eſſe liberā vel ecōtra q꞉ tūc nō tenet matrimoniū: niſi poſtq̄ꝫ alter nouerit cōditionē alteri⁹ ꝯſentiat in eū vel eā verbo vel facto vel carnali copula. Et ideo attēde ꝙ ſi liber ꝯtrahit ſciēter cū ſerua tenet matrimoniū: ꝛ ſimi̅r ſi ꝯtrahit ſeruus cū libera credēs eſſe ſeruā. Idē videẗ ſi ſeru⁹ cuꝫ ſerua: licet credereẗ eē libera. ꝛ hoc ſcd̄m impedimētū introductū eſt i fauorē libertatis. Uide de eo in. iiij. ſniaꝝ. di. xxxvj. Ibidē theologos. In decretis. xxix q. ij. ſi quis ingenu⁹. Si femina. Si quis liber. Dictū eſt nobis. perlatum.

¶ **Uotū**. Tertiū impedimētū eſt. ſ. votū ſolēne ꝑ profeſſionē tacitā vel expſſam alicui religiōi approbate: talis etiā ꝯtrahēs irretit⁹ hoc ipedimēto eēt excōmunicat⁹. ¶ Et votū cōtinētie ꝛ caſtitatis ipedit etiā. q꞉ oē votū caſtitatis emiſſuꝫ obligat ad id qd̄ ē cōtra vnū qd̄ eſt de eſſentia matrimonij: ꝛ ideo ipm. Matrimoniū ipedit. ꝛ ſi ſit tale votū ſolēne: tal̄r impedit ꝙ nō tenet matrimoniū poſt ꝯtractū ſꝫ eſt nullū. Si vero nō ſit ſolēne ſꝫ ſolū ſimplex impedit quidē. Sꝫ tn̄ poſt ꝯtractū tenet. vt notaẗ in. c. rurſus. c. cōſuluit. ꝛ. c. inſinuāte. qui. cleri. vouē. xxix. cā. ꝑ totū. De voto ſolēni vide in. c. vnico. de voto ꝛ voti redēptiōe. li. vj. vbi declaratū eſt per Bonifaciū octauū qd̄ votū ſit ſimplex: qd̄ ve ſolēne. ꝛ in angelica. votū. j. §. viij. ꝛ ſi ſit pctm̄ ꝯtrahere poſt votū ſimplex cū alijs queſtionib⁹ neceſſarijs i hac materia hui⁹ tertij ipedimēti. vide in. d. ſūma āgelica: qn̄ tractat de matrimonio. impedimēto. v. Sꝫ votū ſolēni ꝫaẗ quātū ad dirimēdū matrimoniū duob⁹ modis. Primo per ſuſceptionē ſacri ordinis. ſ. ſubdiaconat⁹. diaconat⁹. presbyterat⁹. Alio modo ꝑ profeſſionē tacitā vel expreſſam factā alicui de religionib⁹ approbatis. promoti ergo et religioſi nō poſſunt cōtrahere matrimoniū. ¶ Nota penalē cōſtitutionē in cōſtitutionib⁹ dn̄i clemētis pape ꝯtra religioſos ꝯtrahētes matrimoniū de facto. ſ. ꝙ ſunt excōmunicati ꝛ irregulares. nec pōt cū eis niſi per ſedē apoſtolicā diſpēſari. De hoc tertio impedimēto vide latius in. iiij. ſententiarum. di. xxxviij. in decretis. xxvij. q. j. nuptiarum. ꝛ alijs capitulis.

¶ **Cognatio** q̄ triplex eſt. ſ. naturalis que alio noīe diciẗ carnalis. ſpūalis. ꝛ legalis. ¶ Naturalis ꝯſanguinitas eſt vinculū pſonaꝝ ab eodē ſtipite deſcēdentiū carnali propagine ꝯtractū. ꝛ hec habet tres lineas ſcꝫ aſcēdentiū: vt pater ꝛ au⁹ ꝛ huiuſmōi. Deſcēdentiū: vt fili⁹. nepos ꝛ huiuſmōi Collateraliū: vt fratres. ſorores ꝛ huiuſmōi. ꝛ hēt quelibet linea quattuor gradus excluſiue ꝑcipue collaterales. Nā inter aſcendētes ꝛ deſcēdētes. videẗ eſſe ꝑpetua ꝓhibitio: hec eſt etiā excōicatio. inter collaterales eſt prohibitio vſqꝫ ad quartū gradum. hec habentur in ſumma antonina confeſſionis.

¶ **Cognatio** ſpūalis hēt etiā tres grad⁹: ꝛ cōtrahiẗ in baptiſmo: ꝛ cōſirmatiōe. Nā cū ſacerdos baptizat puerū vel quencūqꝫ efficiẗ ei⁹ pr̄ ſpūalis. Simil̄r patrin⁹ ꝛ matrina. vt diciẗ. iij. q. j. in. c. oīs. hec aūt cognatio ꝓhibet matrimoniū inter leuatē et leuatū: ꝛ inter filios ꝛ filias leuātis ꝛ patris ꝛ matris leuati. De quo vide arborē ꝯſanguinitatis ꝛ iura canonica q̄ i hoc loquūẗ. diximus ꝙ cognatio ſpūalis hēt tres grad⁹. quoꝝ. Primus eſt inter tenētē ad baptiſmū ꝛ ꝯfirmationē: ꝛ eā q̄ teneẗ: q̄ diciẗ pr̄nitas vel filiatio. idē intellige de matrina: vt diciẗ. iij. q. j. in. c. oīs. ſecūd⁹ eſt inter patrē ꝛ matrē carnalē ei⁹ qui teneẗ ꝛ eū q̄ tenet cū vxore ei⁹: ꝛ diciẗ cōpaternitas. Terti⁹ ē inter

filios naturales eius qui tenet ⁊ illā que tenet: ⁊ dicit fraternitas.

¶ **Cognatio** tertia. ſ. legalis q̄ ſit per adoptionē habet tres lineas vel gradus: ⁊ vix aut nūq̄ȝ habet in vſu: prebet tn̄ impedimētū ſcđȝ ius ciuile inter adoptantē ⁊ adoptatū: ⁊ inter filios carnales ⁊ adoptiuos. huius tertie cognationis. ſ. legalis. Primꝰ gradus eſt inter ipſum adoptantē ⁊ filiam quā adoptauit: ⁊ etiā filiā ipſius adoptati. Secūdus eſt inter vxorē adoptātis ⁊ ipm̄ adoptatū: ac etiā vxorē adoptati: ⁊ ipm̄ adoptātē. Tertius eſt inter filios naturales ⁊ legitimos adoptātis ⁊ ipm̄ adoptatū. ⁊ hoc tm̄ cū ipſi filij ſunt in poteſtate pr̄is. De impedimēto cognatiōis carnalis ſcđm antiquos vide in. iiij. ſententiaꝝ. di. xl. ⁊ in decretis. xxxv. q. iij. per totū ⁊ hoſtienſi. ti. de cōſanguinitate. ⁊ affi. ⁊ in āgelica cū ibi notatis impedimēto. vj. De cognatione ſpūali. vide in. iiij. ſn̄iaꝝ. di. xlij. ⁊ ibi theologos. in decretis. xxx. q. j. iij. ⁊. iiij. per totū. ⁊ extra. de cognatione ſpūali. c. vltio. ⁊. c. veniēs. ⁊ in angelica. impedimēto. vij. cū ibi notatis. ⁊ in hoſtiēſi. ti. de cogna. ſpirituali. ⁊ in Raymū. ⁊ in manipulo. vbi. de cognationis impedimēto tractat. De cognatione legali modicū tāgit magiſter ſn̄iaꝝ in. iiij. di. xlij. c. ꝙaūt ſpūalis. de qua vide etiā. extra. in. c. vnico. de cognatione legali. ⁊. ff. de adoptio. ⁊ in glo. d. capitu li vnici. ⁊ inſti. de nup. §. ſpecies. ⁊ in hoſtiēſi. de cognati. legali. ⁊ in angelica impedimento octauo. cū ibi notatis.

¶ **Crimē**. Quintū impedimentū eſt criminis. vnde nota ꝙ eſt aliquod crimē impediēs matrimoniū ſed nō dirimēs: ſicut eſt inceſtus: vxoricidiū: raptus aliene vxoris: ſolēnis pn̄ia. ⁊ ſiquis inſidiando matrimonio ꝓpriū filiū de fonte ſuſcepit: vt poſſit ꝑuare vxorē debito carnali. Itē homicidiū preſbyteri: ⁊ alia multa. Tria autem ſunt crimina que impediūt contrahendū ⁊ dirimūt cōtractū. Primū cū mulier machinat cū effectu in mortē vxoris alterius: vt habeat illū in virū: vel ecōtra vir in mortē alterius viri vt habeat illā in vxorē. ⁊c. Secūduȝ cū quis dat fidē alicui cōiugate ducere eā i vxorē poſt viri ſui mortē: ⁊ cū iſta ꝓmiſſione ſequit adulteriū. Tertiū eſt quādo nō preſtat fidē de ducēdo eam: ſȝ principaliter eā ducit ⁊ cū ea cōtrahit: quia vt ait celeſtinꝰ papa plus eſt ducere quā fidē dare. extra. de eo qui ducit in matrimoniū quā polluit per adulteriū. c. cū habere. ⁊. c. ex litteraꝝ. Et hūc caſum intellige qn̄ primū matrimoniū eſt verū ⁊ legitimū: q2 ſi verū nō fuerit ſȝ putabat nullū preſtat impedimētū ſecūdo matrimonio. Si vero nullus caſus predictoruȝ interuenerit: bene pōt quis cōtrahere cū illa quā polluit per adulteriū. Nota etiā ꝙ ſi mulier que cōtrahit cū coniugato ſcit eū eſſe coniugatū: nūq̄ȝ pōt euȝ habere etiā poſt mortē vxoris. Si aūt crederet eū eſſe ſolutū: nō obſtāte eo ꝙ cōtrahit cū eo viuēte vxore legitima: poterit contrahere cū eo poſt mortē vxoris legitime. extra. de eo qui duxit vxorē in matrimoniū quā polluit per adulterium. c. propoſuiſti. et. c. veniens. extra. de ſponſa. c. cum apoſtolica. De criminibus que impediunt matrimoniū ſed non dirimūt cōtractū vide in gloſa. c. qui preſbyterum. de peniten. ⁊. remiſ. ⁊ in gloſa. xxx. q. ij. in. §. de penitentibꝰ. Et in angelica. impedimēto. ix. ⁊ in manipulo. c. de impedimento criminis. De his qui cum duabus ſororibus vel duobus fratribus dormiunt. vide in. iiij. ſententiarū. di. xxxiiij. In decretis. xxxij. q. vij. qui. dormierit. ⁊. xxvij. q. ij qui dormierit. ⁊. xxxiiij. q. ij. Si quis cum duabus. De illis qui ſe ante pollue-

runt per adulteriū .in.iiij.ſententiarū.di.xxxv.in decretis.xxxj.q.j. Nullus relatum. deniq; poſſe.

¶ **Cultus diſparitas**: ſextum impedimentum eſt diſparitas cultus. vt ſi fidelis contrahat cū iudea vel pagana permanente in infidelitate: ſecus ſi contraheret cū heretica: nam tūc tenet matrimoniū: ſed cohabitare nō debet: ſi eſſet ei incurrendi in heriſim periculū: ꝛ peccauit mortaliter ꝯtrahēs cū tali. vt poteris videre latiꝰ. extra de diuortijs. ꝛ i.iiij ſententiarum. di. xxxix. in decretis. xxviij. queſtio. j. per totum.

¶ **Uis**: idest violentia. ſ. abſoluta impedit ꝛ dirimit: ꝛ ſimiliter violētia per metum qui poteſt cadere in conſtantē virum: ꝛ cōtinetur in hoc verſu. Stupri atq; ſtatus verberis atq; necis. niſi poſtea de inuito efficiatur voluntariꝰ Et eſt ſeptimū impedimentum. de quo vide in. c. cum locū. de ſponſa. ꝛ in. iiij. ſententiarū. di. xxix. in decretis. xxxj. q. ij. c. de neptis. c. ſi verum. Qō duplex eſt coactio. vide in. l. j. ff. qō metus cauſa. ꝛ in angelica. impedimento. xj. cum ibi notatis. Et attende ꝙ vbi metus vel coactio interuenit nō poteſt conſenſus locū habere. extra de ſpōſa. cū locū. ꝛ. xxvij. q. ij. ſufficit. Quid ē vis. qd eſt violentia. quid metus. vide has diffinitiones in gloſa. c. ad audientiā. de his que vi metuſue cauſa fiunt. ꝛ in. c. ad aures. vide etiā. de ſponſa. i glo. c. cū locū. ꝙ minor metus excuſat feminā q; virū. ꝛ generaliter de hac materia vide in titu. de ſpōſalibus. ꝛ in titulo de his que vi metuſue cauſa fiunt.

¶ **Ordo**: Octauū impedimentū eſt ordinis. ꝛ intelligendū eſt de ordine ſacro. qm̄ minores ordines nō impediunt. vnde ſi quis poſt ſuſceptionem ordinis ſacri contrahit: matrimoniū dirimit. vt in. c. vnico. de voto. li. vj. ꝛ eſt excommunicatus ipſo facto. vt in. cle. eos. de conſan. ꝛ affi. De iſto impedimento ordinis. vide in. iiij. ſentētiaꝝ. di. xxxvij. in decretis. xxij. di. placuit ſeriatim. Si quis eoꝝ. ꝛ attende ꝙ votū caſtitatis ſacris ordinibus eſt annexum. extra de voto. ꝛ voti redemptione. li. vj. ſi vero quis poſt ſuſceptionē ordinū minoꝝ ꝯtrahit: nō dirimit. ſ; i officijs nō miniſtrat: ſi ē clericus occidētalis ꝛ bn̄ficia nō aſſeqt. ꝛ ideo ordo ſacer ipedit ꝛ dirimit. Nō ſacer ſolū ipedit.

¶ **Ligamen**: Nonū impedimētū eſt ligaminis: cum quis ſcilicet eſt ligatus alteri vxori per ſacramentū matrimonij. nam talis nullo modo poteſt alteri matrimonialiter copulari: niſi illa cū qua cōtraxit profiteatur in aliquā religionē. Et ſi recederet vnus cōiugum. ita ꝙ per multos annos nihil audiret de eo nō licet alteri cōtrahere: niſi ſciret de morte eiꝰ. De hoc impedimento vide in angelica ſpōſalia. §. xxiij. ꝛ in angelica ipa. impedimēto. xij. cum ibi notatis. ꝛ in. iiij. ſententiarum.

¶ **Honeſtas**. Decimū impedimentū eſt publice honeſtatis iuſticia q̄ orit ex ſponſalibꝰ contractis cū aliqua etia; ſi ſit ſeptē annorum: cum qua poſtea nō ſequit matrimoniū propter mortē vel aliā cauſam: nullus conſanguineus viri poterit eā habere in vxorē vſq; ad quartū gradū: vt in. c. iuuenis. extra. de ſponſalibꝰ. vide etiā in. c. ex ſponſalibꝰ. de ſponſa. li. vj. vide etiā de iſto impedimēto in. iiij. ſniaꝝ. di. xxvij. c. aliquādo. in decretis. xxvij. q. ij. ſi quis deſponſauerit. qui deſponſatam. ꝛ in angelica impedimento. xiiij.

¶ **Si ſis affinis**: vndecimum impedimentum eſt affinitas. eſt autē affinitas proximitas perſonarū ex carnali copula prouenienſ

omni carens parentela. Dixi ex carnali copula. quia tā per fornicariā quā per matrimonialē copulā cōtrahitur affinitas.xxv.q.iij.nec eā.extra.de eo qui cognouit cōſanguineā vxoris ſue.c.Diſcretioni.ꝛ de cōſanguinitate ꝛ affini. tue fraternitati.ꝛ licet olim eēnt tria genera affinitatis:hodie tñ primū genꝰ ſtat tātū:ſecundo ꝛ tertio de medio ſublatis.ſʒ vt melius intelligas attēde ſm archiepiſcopū florentinū ꝙ affinitas contrahit̃ per eū qui duxit vxorē:ꝛ oēs conſanguineos vxoris vſqꝫ ad quartū gradū.ꝛ vxorem ipſam ꝛ oēs cōſanguineos viri eius vſqꝫ ad quartū gradum:nec illa mulier pōt cōtrahere cum aliquo. Et nota ꝙ affinitas contrahitur etiā per fornicariū coitum: ita ꝙ ille qui fornicatur cum aliqua non poteſt contrahere matrimoniū cū cōſanguinea aliqua eiꝰ vſqꝫ ad quartum gradū:neqꝫ illa mulier poteſt contrahere cū aliquo cōſanguineo fornicātis cum ipſa vſqꝫ ad quartū gradū:ꝛ ſcienter contrahens in huiuſmodi gradibus affinitatis eſt excōmunicatus. De hoc impedimento vide in.iiij.ſententiarum.di.xlj.ꝛ ibi per theologos.in decretis.xxxv.queſtio.iij.ꝛ.q.v.ꝛ.x.ꝛ per totum.Et in angelica.impedimento.xv.

¶ Si forte coire nequibis. Duodecimum impedimentum eſt impotentia exercendi actum coniugalem: que de directo contrariat̃ matrimonio:ꝛ poteſt prouenire vel ex frigiditate naturali.vel ex maleficio:vel indiſpoſitione mēbri genitalis viri vel mulieris. aliquādo poteſt prouenire ex accidēte:ut caſtratio.aut ex maleficio: quod fit per quedam maleficia que dicūtur ſortes vel facture.¶ Impotētia naturalis eſt frigiditas in viro ꝛ artatio in muliere.Defectꝰ etatis in puero. Accidētalis impotētia.ut caſtratio ꝛ maleficiū.Sed impotētia naturalis diuidit̃.qꝛ alia ē tēporalis alia perpetua.Tēporalis impedit matrimoniū pro tēpore quo durat. ſicut defectus etatis in puero.qꝛ ꝙdiu ē minoris etatis nō pōt contrahere matrimonium.xxx.q.ij.c.j.extra de frigidisꝛ maleficiatis.q ͦd ad ſedem.Naturalis impotētia ſicut frigiditas in viro ſi ſit perpetua impedit matrimoniū cōtrahendum ꝛ dirimit iam cōtractū.xxxiij.q.j.c.ij.extra.de frigi.ꝛ maleſi.c.laudabilem fidem.De artatiōe que eſt in muliere ita dicas ꝙ ſi poteſt ei ſubueniri beneficio medicine vel per cōtinuū vſum cum homine cōuenientis ſtature non impedit matrimonium cū illo a quo poteſt carnaliter cognoſci. extra de frigidis ꝛ maleficiatis.c.ex litteris.Et nota ꝙ ſi propter artationē mulier ſeparatur ab eo q eam nō pōt cognoſcere:ꝛ per aſſiduum vſum alterius cui ſe copulauit ſit facta idonea primo:ſeparāda eſt a ſecūdo:ꝛ reddēda eſt primo.extra.de fri. ꝛ maleſi.c.fraternitatis.Sed ſup hoc dicit Paulus in.c.fraternitatis eodē.ꝙ ſi non poterat cōiungi primo viro antea ſine periculo mortis per aliquod remediū:ꝙ nō reſtituit̃:ſʒ ſtabit cū ſecūdo.qꝛ in pmo nō fuit matrimoniū.ut tenet abbas.ꝛ Pe.ꝛ ſequit̃ Andreas in.d.c.fraternitatis in fi.qd verū limita qñ aperte apparet de diſſolutiōe mēbroꝝ amboꝝ. alias eēt reſtituēda. qꝛ videt̃ eccl'ia decepta.ꝛ ſic ꝯcorda doctores.Si vero ſit talis artatio ꝙ ei nullo mō ſubueniri poſſit bñficio medicine impedit mr̃imoniū ꝯtrahēdū ꝛ dirimit iā ꝯtractū.ut patet i dictis.c.ex lr̃is.ꝛ fraternitatis hēt̃.Si aūt ſit ipotētia accidētalis ſicē caſtratio firmiter tenēdum ē ꝙ impedit mr̃imoniū cōtrahēdū ꝛ dirimit iam contractū.de frigi.ꝛ maleſi.c.per fidem. De maleficio aūt diſtingue. qꝛ aut tēporale aut perpetuū. Si ſit temporale nullum preſtat impedimētum. Si autem perpe

tuū ſit impedit matrimoniū contrahēdum ⁊ dirimit iam cōtractū. xxxiij. q. j.
Si per ſortiarios. Sꝫ quō ſciet an ſit tꝑoꝛale vľ perpetuū. dic ꝙ a pꝛincipio oē
maleficiū reputať tꝑoꝛale. Sꝫ ex quo per triēniū habitauerūt: ut de iure cautū
eſt in. c. fi. de frigiditate: dātes ſtudioſe operā carnali copule: ſi adhuc durat ma
leficij impedimētū: reputať maleficiū perpetuū. Notādū tñ ꝙ illud qđ dictū ē
de caſtratiōe et maleficio in
telligēdū ē qñ pꝛecedūt ma
trimoniū: qꝛ ſi ſequanť ma
trimoniū: nullū pꝛeſtāt im
pedimētū. xxx. q. vij. Illi q
ſani. extra. ut lite nō cōteſta
ta. qm̄ frequēter. ff. de iure
iurādo. l. fi. Et idem intelli
gēdū ē de quolibet alio im
pedimēto. Et oīa que dicta
ſunt de matrimonio fideliū dicunť. Nā de infidelibꝰ nihil ad nos: nec de ma
teria diuoꝛtioꝝ. Sed ad iudices eccľie. De iſto impedimēto vide in. iiij. ſentē.
di. xxxiiij. ⁊ ibi lege theologos. ⁊ vide iura pꝛeallegata. Et in Ange. impedimē
to. xvj. vbi cōplures queſtiōes legere poteris. Dicto de impedimētis que impe
diūt mrīmoniū ⁊ dirimūt iam cōtractū. De impedimētis dicēdū ē que impe
diūt cōtrahēdū ſꝫ nō dirimūt iā cōtractū. Et ſunt hec duo. ſ. tēpꝰ feriarū: ⁊ in
terdictū eccľie. Et poſtea dicemꝰ de impedimēto cōſuetudinis. ⁊ de impedimē
to pꝛiuationis. Nūc in pꝛimis de interdicti impedimento dicamus.

¶ Sūt alia impedimēta. ſ. eccľie ve
titū necnō tꝑs feriarū. ⁊ adhuc inſu
per alia duo. ſ. impedimentū conſue
tudinis. ⁊ impedimētuꝫ pꝛiuatiōis
de quibus nunc dicemus in gloſa.

¶ **Eccľie vetitū.** Eſt. xiij. impedimētū ī oꝛdine. et diciť eſſe duplex. quod
dam generale: quo pꝛohibeť clandeſtine cōtrahere ma
trimonium oībus. Quādo dicať matrimoniū clandeſtinū. vide in gloſa in. c.
cum inhibitio. de clandeſtinis deſpōſa. ⁊ dic ꝙ tribꝰ modis fit clandeſtinū ma
trimonium. Pꝛimo cum nō habētur teſtes. ut in. c. quod nobis. eodē ti. Secū
do cum non fit cū ſolēnitate illa. de qua in. c. aliter. xxx. q. v. ⁊ eſt ut deſpōſetur
a parētibus vel quibus cura cōpetit mulieris dotetur ſuo tēpoꝛe ⁊ a ſacerdote
benedicať. Tertio quādo non pꝛemiſſis bannis a pꝛeſbytero publice cū termi
no. ut qui voluerit pꝛoponere impedimētum ſi eſt compareat. ut in dicto. c. cū
inhibitio. Aliud ē interdictum ſpeciale quo alicui a iudice ſpecialiter pꝛohibe
tur pꝛopter aliquā cauſam legitimam ne cōtrahat. ſ. cum aliqua. quia foꝛte di
citur eius conſanguinea. vel affinis. vľ ſpōſa alterĭ. Et generaliter quādocūqꝫ
pꝛohibeť matrimoniū a canone expꝛeſſo iure. Sed ſi contrahat: niſi aliud im
pedimentum ꝗꝫ interdictum eccľie impediat poſſunt ſimul manere: ⁊ non ſunt
ſeparandi: niſi ad tēpus: ut agant penitētiam. quia mandatū eccľie contempſe
runt. Et ita expꝛeſſe legiť. extra de ſponſa. de muliere. extra de matri. cōtrahē.
contra interdictū eccleſie. c. litteras. Et ita ſunt intelligendi omnes canones q
dicunt eos ſeparandos eſſe. quia exponendum eſt non ſemper ſed ad tempus.
Sed ut clarius intelligas nota ꝙ contrahens cōtra iſtud interdictū peccat moꝛ
taliter. Et ſi cauſa pꝛopter quā factum eſt interdictum ē perpetua. ſic oīno ſepa
rabunť: data ſentētia diuoꝛtij pꝛobato impedimēto. de matrimonio cōtra in
ter. eccle. ꝯtra. c. vlti. Si vero erat tēpoꝛalis ſic tenebit matrimoniū: ſꝫ in penā

debēt ad tēpus ſeparari. de matrimonio ꝯtrahē. inter eccl. ꝯtra. c. j. ꝛ. ij. ¶ Et vt diuerſa ꝑicula euitēt: ſtatutū fuit in cōcilio generali: vt cū matrimonia fuerint cōtrahēda: a preſbyteris in eccliijs publice proponat: cōpetēti termino pfinito: vt infra illū qui aliqđ legitimū impedimētū ſciuerit declaret. ꝛ pſbyteri ſcrutēt ſi illud tale impedimētū obſiſtat. Cū aūt apparuerit probabilis coniectura ꝯtra matrimoniū cōtrahendū: cōtractꝰ ꝓhibeat interim donec quid ſit faciendū ſup eo manifeſtis cōſtiterit documētis. Sacerdos itaqꝫ nō cōtēnat denūciare matrimoniū ꝯtrahendū in eccliijs iuxta ſue ecclie cathedralis ſenſum ꝛ dioceſim: quelibet. n. ecclia ſuo ſenſu abūdat. lxxv. di. vtinā. Et ſi ſecus fecerit pergrauiter iuxta canonicas ſanctiones puniatur ꝛ ſynodales.

¶ Tēpus feriaꝝ: eſt. xiiij. impedimētū tempꝰ feriaꝝ. quo poſſunt ꝯtrahi ſpōſalia ꝛ etiā matrimoniū qđ ſolo cōſēſu cōtrahit. vt in. c. capellanꝰ. de ferijs. Sꝫ traductio vxoris nuptiaꝝ ſolēnitas. carnalis copula prohibent. xxiij. q. iij. c. nō oportet. ꝛ. c. nō liceat. extra. de matrimo. ꝯtra interdictū eccleſie. c. ex litteris. Et attende ꝙ vt notat Panor. in. c. capellanꝰ de ferijs prohibētur nuptie celebrari ab aduētu vſqꝫ ad epiphaniā incluſiue: licet Hoſtien. dicat etiā includi octauā. ſꝫ tu tene: vt in angelica impedimēto. ij. nō includi. qꝛ. c. non oportet. xxxiij. q. iiij. nihil dicit de octaua. niſi conſuetudo eſſet. quia illa ſeruāda. l. ſi de interpretatione. ff. de legibꝰ. Itē a ſeptuageſima vſqꝫ in octauā paſche incluſiue. q. in. d. c. capellanꝰ. dicitur poſt octauas. ergo non in octaua. Itē a primo die rogationū qui eſt ſecūda feria ante aſcenſionē domini vſqꝫ ad octauā penthecoſtes incluſiue. qꝛ littera dicit in. d. c. capellanꝰ poſt ſeptē dies. poſt feſtū penthechoſtes. nō. n. eſſent. vij. dies: niſi dnica includeretur. facit qđ ibi dicit tres ſetimanas. que nō eſſent niſi includeret. Et expone litterā: cū dicit poſt. vij. dies feſti penthecoſtes. qđ caret octauis nuptie ſuſpendantur in dnica q̄ ſequit ꝛ deinceps. ꝛc̄. vt intelligas de ſecūda dnica poſt pēthecoſtes: nō quia oportet expectare vſqꝫ tūc: ſꝫ quia ſi vult celebrare eas in dei ſolenni: vt communiter ſit: oportet expectet vſqꝫ tunc. ¶ Sed vt magis breuiter ꝛ facilius intelligas nota. ꝙ tempus feriarum eſt ab aduētu domini vſqꝫ ad octauas epiphanie. Et a. lxx. vſqꝫ ad octauas paſche. ꝛ a tribꝰ diebus ante aſcēſionem domini incluſiue vſqꝫ ad octauas penthecoſtes. extra de ferijs. Capellanus. Unde verſus. ¶ Coniugium prohibet aduentus. hilariuſqꝫ relaxat. Septuagena vetat. octaua paſche relaxat. Rogamen reſtat. concedit trina poteſtas. ¶ Alij verſus. Aduentus ſeptuageſima vetant rogatio nuptum. Octaua Stelle. paſche pentheqꝫ relaxant. ¶ Alij vſus.

A longe	Hominem.	Dederunt
Aſpiciens	Ueterem	Circum.
Nō licet hic	Licet hic	Hic nō licet
Modo	Ueſtrum.	Sit ſctā trinitas.
Quaſi	Quis	Benedicta
Hic licet	Hic non	Hic licet

¶ Aſpiciens. veterem. circum. quaſi. quis. benedicta.

Hos verſus ſuperiores intellige ſcđm theoricam quam ſupra proxime poſui

mus in hoc ipedimēto feriaꝝ. ⁊ vide pallegatū. c. nō oportet ⁊ lege i. iiij. ſniaꝝ di. xxxij. ⁊ ibi theologos. ⁊ in rōnali. li. j. ꝑrica. de ſacramentis.

¶ Impedimentū cōſuetudinis: eſt. xv. impedimētū ↄſuetudinis vel ſtatuti ſcōm aliquos. ¶ Sꝫ vtrū cōſuetudo poſſit cōtra matrimoniū. vide. pa. in. c. ſup eo. de cognatione ſpirituali. Et habe vnū pro certo ꝙ cōſuetudo nō approbata a papa nō pōt tollere impedimētū publice honeſtatis: cū cōſuetudo nō valeat cōtra honeſtatē ecclie. c. cū decorē. de vita. ⁊ honeſta. cleri. ⁊ de hoc impedimēto vide notata vbi ſup. ⁊ in angelica. impedimēto. xvij. ⁊ iuriſcōſultos: ſi neceſſitas ad ſit: cōſule: ⁊ ſatis tibi erit. Tpous. n. anguſtia me facit ſic breuiter in hoc tranſire.

¶ Impedimētū priuationis. priuatiōis impedimētū dicit̃ etiā eſſe. xvj. ⁊ eſt qn̄ aliqs eſt ſurdꝰ. mutꝰ ⁊ cecus. nā talis nō pōt cōtrahere. ⁊ ſi ↄtrahit nō tenet: ſꝫ dirimit ſcđꝫ aliquos. Nō qꝛ qui nūꝗ̄ vidit nec audiuit: nec pōt ſcire quid ſit matrimoniū: nō pōt ↄtrahere nec ↄſentire in matrimoniū. Sꝫ iſtud limitat̃ ſm̄ Ho. ⁊ pa. in. c. cū apud. de ſpōſa. verū ſi nullo modo poteſt exprimere cōſenſum ſuū. Sꝫ ſi poſſet exṗmere cōſenſum in cōtrahēdo per aliq̄ ſigna. ſic erit matrimoniū ↄtrahēdo. qꝛ licet ignoret quid ſit matrimoniū pro vt ſacramentū eſt. nō tn̄ pro vt eſt vinculū: qđ a iure naturali ellicitur. quo ratio dictat vt alicui in ſeparabiliter adhereat ad generationē ꝓcreādam ſeu ꝓcurādā. Difficillimū tamē ē hoc tales poſſe oñdere ꝑ aliq̄ ſigna.

¶ Similiter furioſus: Priuatus iudicio rōnis nō pōt cōtrahere. vt notat̃ in. c. Dilectꝰ filius. de ſpōſa. niſi hēret lucida interualla: quia tunc cōſentire poſſet. Idem dic de ebrio

¶ Idem dic de impedimēto. Defectꝰ ſenſus. Nā furioſi quoqꝫ dū i amētia ſunt ↄtrahere nō valēt. in. iiij. ſniaꝝ. di. xxxiiij. c. furioſi. extra. de ſponſalibꝰ. c. dilectꝰ. in decretis. xxxij. q. vij. c. neqꝫ furioſus. c. hi qui ¶ In quibus impedimētis papa poſſit diſpenſare. vide in angelica. Impedimento. xviij. § ij. vbi ſapienter ⁊ copioſe declaratur ⁊ dicitur. ⁊ an epiſcopus poſſit diſpenſare. vide. ibidem. § iij. ⁊ iiij.

¶ Et vt iam ad laudē dei ⁊ glorioſe virginis marie ſacramentorū tractatū pro modulo nr̄o abſoluamꝰ. Aduerte ꝙ impedimēta perpetua ponit dn̄s innocētiꝰ cū allegationibus in. c. iuuenis. extra. de ſponſalibus.

¶ Tractatus ſacramētorū ad laudem dei abſolutum: cui recollectio ſit nomē. aut ſi mauis brachilogia ſeu epythoma.

¶ Capitulum.lxxj.

¶ De oratione.

Um ſup̄ polliciti fuim⁹ i cal
c ce tractat⁹ nos de. or̄one.
ieiunio. ⁊ elemoſyna dictu
ros: nūc par eſt ꝓmiſſuꝫ ſol
uaꝛ ꝑ modulo nr̄o cū dei adiutorio.
Et iō de or̄one iā dicere incipiam⁹:
tāquā de vna ſatiſfactiōis p̄te. dein
de de ieiunio. et elemoſyna partib⁹
etiā ſatiſfactionis. Sūt tn̄ alie p̄tes
ſecūdarie. vt vigilie. p̄egrinationes
diſcipline. ⁊ huiuſmōi. vn̄ oīa opa af
flictionis ad ieiuniū reducunꝛ. Oīa
opa mie ad elemoſynā. oīa opa ſpū
alia ad or̄oneꝫ. hec ex. S. Bo. vē. in
iiij. di. xv. p̄te. j. ar. j. q. iiij. ¶ Et attē
de ꝙ or̄o ſcd̄ꝫ eūdē Bo. vē. in. iiij. di.
xv. p̄te. ij. ar. j. q. iiij. accipiꝛ coīſſime
ſm̄ ꝙ cōprehēdit oēꝫ actū bonū. ſic
accipiꝛ i glo. j. ad Theſ. v. nō ceſſat
orare q̄ nō ceſſat bn̄ facere. Accipiꝛ
ſcd̄o coīter ſcd̄m ꝙ cōprehēdit oēm
actū ꝯtēplatiue relatū ad deū. Acci
piꝛ etiā ꝓprie or̄o ſcd̄m ꝙ ē aſcēſus
mētis i deū ad aliq̄d deguſtādū. vl̓ i
petrādū vl̓ exſoluendū. ⁊ hoc mō ac
cepta diuerſimōe diffiniꝛ. vt pꝫ per
hoſtiē. i ſūma. ti. de penis. ⁊ Jo. An.
i cle. vnica. de reliqui. ⁊ veneratiōe
ſctōꝝ ¶ Vn̄ ſm̄ augu. i. li. ꝺ v̄bis dn̄i
Or̄o eſt quedā petitio ⁊ alibi dicit.

¶ Cum ſupra. de or̄one
vide p̄ tho. ij. ij. q. lxxxiij.

¶ Et ideo ꝺ or̄one:
Tres ſūt p̄tes ſatiſfactiōis
ſ. or̄o ieiuniū elemoſyna.

¶ Sūt tn̄ alie p̄tes
dicit eē alias p̄tes ſecūdari
as or̄onis: que ad tres p̄tes
p̄ncipaleſ reducūꝛ. ſ. ad or̄o
nē. ieiuniū ⁊ elemoſynā.

¶ Et attēde or̄o ac
cipiꝛ tripliciter. ſ. cōmuniſ
ſime. cōmuniter ⁊ proprie.

¶ Or̄o ē quedā pe
titio: he diffinitiōes ſeu de
ſcriptiones or̄oni ꝯueniūt
ſcd̄m diuerſos eius effect⁹.
⁊ propterea or̄o aliquādo
dicitur or̄o noīe proprio: ⁊
hoc fit quādo mēs nr̄a aſ
cendit in deū: vel per quaꝫ
aliquid deo voueꝛ vel of
ferꝛ. ⁊ ſic ei cōpetit diffini
tio ſcd̄a auguſtini. ⁊ prima
Damaſceni. aliq̄n dicitur
obſecratio qua q̄s pro cō
miſſis veniā dep̄caꝛ: ⁊ alia
expediētia ad ſalutē petit. ⁊
ſic ei ꝯuenit p̄ma diffinitio
auguſtini. ⁊ ſcd̄a damaſcē
⁊ alia raꝫ. Diciꝛ tertio po
ſtulatio: ⁊ hoc ē q̄n q̄s cōſti
tut⁹ in feruore ſpūs ⁊ chari
tatꝭ fraterne etiā ꝑ ſalute a
lioꝝ orat ⁊ petit. Quarto
diciꝛ gr̄aꝝ actio per quā q̄s
recolēdo beneficia dei tam
preterita quā p̄ſētia ⁊ futu
ra totus in deū attractus
quodā ſpiritu compunctio
nis regratiando deo totus
fit illi deuot⁹. ⁊ ſic ei cōpe
tit diffinitio hugonis. ⁊ de
iſtis ꝺr̄ p̄me ad thimote. ij.

Oratio ē pius mētis affect⁹ direct⁹ in deū: ꝛ plerūqꝫ ne pigritet̄ i vocē ꝓrumpēs. facit ad hoc de cō. di. j. c. qñ aūt. ꝛ Tho. in. iiij. di. v. vł ſm damaſcenū. li. xxiij. Orō eſt aſcenſus mē‑ tis in deuꝫ: vel petitio decentiū. facit. c. fi. xx. di. Vel orō ſm Ray. ē cōgeries vocū ad ali‑ q̄d impetrandū in deuꝫ tendentiū. Hugo. de ſctō victore: dicit ꝙ Orō ē deuotio quedā ex cōpunctiōe ꝓcedens. ¶ Orō ſm caſſiodorū ꝛ yſidorū ꝛ Bernardū q̄ſi oris orō: vt ſcꝫ rō nabile petat̄. alias nō eſſet orō. ſicut de reb⁹ eccle. nō alienandis. c. fi. ꝑ hoc videt̄ ꝙ debe at eſſe vocalis. ¶ Spēs orōnis ſm caſſianū poſt apluꝫ. i. ad thimoteū. ij. q̄ttuor ſūt ſcꝫ ob ſecratio. orō. poſtulatio. grarū actio. ¶ Por rigit̄ orō ad deū vt ꝑ ipſū ipleant̄ petitiōes. Mathei. vj. Cū oraueritis: dicite pr̄ nr̄ Ad ſctōs aūt porrigi pōt nō tanꝙ ꝑ ipſos iplen da: ſed vt ꝑcib⁹ et meritis ipſoꝝ exaudiat̄ a deo. vñ Apocalipſis. viij. dicit̄. aſcēdit fum⁹ aromatū de orōnib⁹ ſctōꝝ de manu angeli corā deo. maxime glorioſa virgo ſuꝑ ceteros ē orāda iſto ſcdo modo. Patet hoc ex modo orādi quo vtit̄ eccl'ia. Nā cū oram⁹ deuꝫ: nō dicim⁹ ora pro nobis: ſꝫ audi nos. vel miſere re nobis. vel da nobis. Sꝫ cū oram⁹ ſanctos orate ꝓ nobis dicim⁹. ¶ Et tenent Theolo gi maxime Ricard⁹ in. iiij. di. xv. ar. iiij. q. ij. ꝛ in glo. clemētine vnice. d̄ reliquijs. ꝛ venera. ſancto. ꝙ licet anime ſanctoꝝ naturali co‑ gnitiōe nō cognoſcūt oīa q̄ fiūt in hac vita: ꝛ maxie īteriores mot⁹ cordis. q2 ſol⁹ de⁹ ſcru

¶ Unde dicat̄ oratio.

¶ Spēs. iiij. ſpecies orationis.

¶ Oratio. porrigit̄ ad deū Poteſt ad ſctōs porrigi: ut a deo impetrent orō‑ nis exauditiōeꝫ.

¶ Et tenēt nūquid ſancti vi deant orationes noſtras.

taꝛ corda.de ſimo.c.tua.in fine.tñ in verbo vident ea q̄ decet eos de nr̄is actibꝰ cognoſcere: d quoꝝ q̄litate ſūt illi actꝰ quibꝰ eos oramꝰ orando.qꝛ ad eoꝝ gl̄iaʒ ꝑtinet ꝙ ad eos habeamꝰ neceſſe recurrere.ꝛ ꝙ ipſi ꝓbeāt nobis auxiliū ad ſalutē. fatēdū ergo ꝙ ofones q̄s ad ſctōs v̄bo vel corde dirigimus: deo manifeſtante ſcti cognoſcūt. ¶ Porrigēda eſt ofo ꝑ bn̄ diſpoſitū ꝯtritū ꝛ penitentē.qꝛ cū is q̄ diſplicet ad intercedenduʒ mittiꝛ irati animꝰ potiꝰ ad deteriora ꝓuocaꝛ. Dicit Gregoriꝰ.iij.q.vij.in grauibus.ꝛ.xlix.di.§.j.vbi etiā notaꝛ an ofones maloꝝ ꝓſint his ꝓ q̄bꝰ orāt. Cōpetit aūt orare etiā ſūme ꝑfectis vt diciꝛ in clemē.ad nr̄aʒ.de hereticis. ¶ Debemꝰ ꝓncipaliter ſalutifera orare.mathei.vj. Primū q̄rite regnū dei ꝛ iuſticiā eiꝰ. Ex ofone dn̄ica patet ꝙ etiā t̄palia petere poſſumus: nō vt finē ꝯſtituamꝰ in illis: ſʒ vt ſint adminicula beatitudinis cōſequende facit.j.q.iij.ſi quis obiecit. ¶ Xiij.ꝯditiones requirūꝛ in ofone q̄s ponit hoſtienſis in ſūma ſcʒ ꝙ ſit

¶ Is qui diſplicet. hinc pōt querivtrū ofo pctōꝛis exaudiaꝛ. Ricar.in iiij.di.xv.ar.iiij.q.v.vj.ꝛ.vij.et tho.xxij.q.lxxxiij. Rn̄dēdo dicūt ꝙ aut pctōꝛ petit aliqua vt pctōꝛ.i.ſm deſideriū pcti: ꝛ tūc nō exauditur ex mia: ſʒ bene' q̄nq3 ad vindictā. dū ꝑmittiꝛ ampliꝰ ruere in pctā. vnde Augu. Quedā negat deꝰ propiciꝰ que ꝯcedit iratꝰ. Et ſic intelligiꝛ illud ꝓuerbioꝝ.xviij. Qui declinat aurem ſuaʒ ne audiat legē: ofo eiꝰ execrabilis erit. Aut pctōꝛ orat ex deſiderio bono nature. Et ſic deus exaudit non quaſi ex iuſticia: qꝛ talis nō mereꝛ: ſʒ ex mia: ſi tñ alie ꝯditiōes concurrāt. ¶ Sʒ quid ſi orat pro alio nūquid exaudieꝛ. Rn̄de ꝙ aut orat ut miniſter eccl'ie. et ſic exaudiꝛ. j.q.j.c.dictū eſt. Aut orat vt ꝑuata perſona: ꝛ ſic nō exaudiꝛ pctōꝛ pro alio orās. Et ſic intellige.c.ſi quis inquit.ꝛ.c.ipſi ſacerdotes.ꝛ.c.ſacroſctā.ꝛ c.neceſſe.j.q.j.veruʒ ē ꝙ ſi ille qui inducit pctōꝛem ad orādū pro ſe ſit bonꝰ: tunc pctōꝛ exaudieꝛ: nō pro ſuo ſʒ pro merito poſcentis.v.c.dictū ē. Sʒ aduerte ꝙ accipiꝛ hic pctōꝛ pro illo q eſt in mortali: nec de eo ē attritus vel ꝯtritꝰ.qꝛ licet quis ſit in pctō: dolet tñ de eo et abſtinere proponit et ſatiſfacere: iam talis nō ē in pctō ſm Augu. ſup Joan. Homelia.xliiij.ſi.n.pctōꝛes deus non exaudiret: fruſtra ille pctōꝛ publicanus oculos in terrā demittēs et pectus percutiēs diceret. Dn̄e propitiꝰ eſto mihi pctōꝛi: cuius ꝯtrariū ibi patet. qꝛ deſcendit iuſtificatꝰ. Et iō tales exaudiunꝛ. ¶ Debemꝰ. Que debeamꝰ petere i ofone.
¶ Xiij.cōditiones. quō intelligantꝛ particule poſite in verſibus.vide per

Hoſti. in ſūma. de pe. ꝛ re. §. quis ſit effectus. ſub. §. ē aūt oro. ꝟ. ſūt aūt. xiij. que in orone requiruntur. vide etiā in glo. cle. vnice. de reli qui. et vene. ſctoꝝ. ſub. vij. mēbro tractādo de orone.

¶ Breuiloquium. ut xp̄s dicit Mathei. v. p̄ ua. n. oro cū deuotiōe meli or ē q̄ʒ lōga ſine deuotione. de cō. di. v. nō mediocriter

¶ Oro dn̄ica ē effi cacior. in qua ſeptē petitio nes cōtinētur. de qb⁹ vide in Rōnali. p̄te. iiij. ſub rubri ca de pr̄ nr̄. et in manipulo curatoꝝ vbi de orone dn̄i ca. et in floreto maiori vbi de oratione.

D E materia ieiu nij poteſt videre breuē et vtilē tra ctatū editū per dn̄m Anto nium de Roſellis vtriuſqꝫ iuris doctorē. ꝛ incipit ſic. Oēs hoies qui rectum.

¶ Nōne hoc ē ieiu niū qd̄ elegi: propheta cuꝫ hoc dixit loquebat̄ contra ieiunātes in pctō: qui proxi mos perſequebantur. ac ſi diceret non ē hoc ieiunium qd̄ elegi. Sed hoc qd̄ ſequi tur. Diſſolue colligationes impietatis ꝛc. Bene ergo dicebat Augu. Maximū ꝛ perfectū ieiuniū eſt abſtine re ab iniquitatibus ꝛ a car nis voluptatib⁹: ꝛ delecta tiōibus hui⁹ ſeculi. vn̄ Pi-

fidelis. ſecura. humilis. diſcreta. de uota. verecūda. ſecreta. pura. lachry moſa. attēta. cōis. feruida. operoſa. ꝛ aſſidua. Sʒ tu nota quātū ad pre ſens membrū q̄ modus orādi requi rit humilitatē corporis. deuotioneʒ cordis attētionē ꝛ breuiloquiū. Ny. de lyra ſup̄ illo ꝟbo. Jacobi vltimo multū enim valet dep̄catio iuſti aſſi dua. dicit q̄ tres conditiones faciūt oroneʒ ſp̄ exaudibilē ſcʒ q̄ oro ſit p̄ ſeuerans. iuſta. ꝛ p̄ ſe. ꝛ Jo. Gerſon hoc idē dicit. ¶ Oro cōis q̄ p̄ miniſ tros eccl'ie fit: vocalis eē dʒ. Oro ꝟo ſingularis p̄ſone q̄uis nō ſit neceſſa riū q̄ fiat cū ſēſibili voce: niſi ad hoc ſit hō obligatus ex voto q̄nqꝫ tn̄ ex pedit ad meritū: vt mētali adiūgat̄ vocalis: vt p̄ vocalem feruor cordis ampli⁹ excitet̄. Si tn̄ in caſu vocalis oro remitteret interiorē feruorē: tūc nō eēt vocal'r orandū orone ſingula ri. ¶ Oro eſt de p̄cepto ſaltim mēta lis: ꝛ etiā vocalis. ¶ Oro dn̄ica ē ef ficacior. p̄mo auctoris dignitate. ſe cūdo ex ei⁹ ſētētioſa breuitate. tertio petitoꝝ vtilitate. ꝛ d̄ orone ſatis ſit.

¶ Capitulum. lxxij.

¶ De ieiunio: vbi agit̄ q̄ ieiu nia ſeruat eccleſia: cū aliis per tinentibus ad ieiunium.

IEiuniũ multis mo
diſ dici poteſt. quia
aliud corporis ali-
ud mentis. aliud a
uaritie. aliud faſti-
diẽtis. aliȯ diſpẽſa
tiõis aliud deuotiõis. aliȯ voti ſeu ꝓ
miſſiõis. aliȯ ſupletiõis. aliud circũ
ſpectiõis aliȯ rõnabile. aliud irrõna
bile. aliȯ q̃litatis. aliȯ q̃ntitatiſ aliȯ
numeri. aliud ſũme exactiõis. aliud
alternitatiſ. aliud zerophagie. aliȯ
meroris. aliud exultatiõis. aliud va
nitatis. ſiue hypocriſis. aliud v̾tutis
ſiue charitatis. aliud ĩdictiõis. aliud
neceſſitatiſ. aliud inſtitutiõis. aliud
volũtatis. Quid qȯlibꝫ hoꝝ ſit: vide
ĩ R̃õnali pte. vj. ſub q̃rta feria ⁊ ieiu
nijs q̃ttuor tẽpoꝝ. R̃ica de alijs ie-
iunijs. Sꝫ ne diffuſe ⁊ ꝯfuſe ꝓceda-
mus attẽde ſm ſctm̃ Bo. vẽ. in. iiij.
di. xv. pte. ij. ar. j. q. iiij. ꝙ ieiuniũ dici
tur cõmuniſſime pro abſtinentia ab
oĩ mortali. yſaie. lviij. Nonne hoc
eſt ieiuniũ qȯ elegi: diſſolue colliga
tiões colli tui. Dicit̃ etiã coiter oĩs
afflictio q̃ ꝯſiſtit in vigilijs flagellis
⁊ diſciplinis. Proprie aũt dicit̃ ie-
iuniũ afflictio carnis ꝑ ſubtractiõeꝫ
cibi ⁊ potꝰ facta ſcȯm inſtitutioneꝫ
eccl'ie. Et ſic diffinit̃ ieiuniũ ſm Go
fredũ. ieiuniũ eſt ſubtractio prandij
us papa. de cõ. di. v. nihil.
ait nihil prodeſt orare ⁊ ieiu
nare. niſi mẽs ab iniquita-
te: ⁊ ab obtrectationibꝰ lin
gua cohibeat̃. Et ieiunium
dicit̃ a ieiunio: quod eſt qȯ
dam inteſtinuꝫ in homine:
quod ſemper ẽ vacuũ ⁊ ſub
tile. ſic et ieiunãtes nos de-
bemus eſſe vacui a ſupfluis
⁊ a vicijs tam in corpore q̃ꝫ
in mente.

¶ Ieiuniuꝫ eſt ſub
tractio. hec eſt diffinitio ie-
iunij optima. Diffinit̃ etiã
aliter ab alijs. vnde ieiuniũ
eſt cõmunis oium mẽbro-
ruꝫ ſatiſfactio: ut. ſ. mẽbra
ſatiſfaciant ſm peccatũ qȯ
cõmiſerũt vel geſſerũt. ut ſi
quis gula peccauit: ieiunet.
⁊ ſufficit: quia enim ſola fu
it in culpa: ſola ſit in pena.
Similiter ſi oculus. vnde
hieremias. Oculus meꝰ de
predatꝰ eſt animam meam:
⁊ per feneſtras oculorũ me-
orum mors intrauit in ani
mam. Et Auguſtinꝰ Oculo
nihil eſt nequiꝰ. ⁊ ſic de ali-
js mẽbris. Uel ieiunium eſt
parſimonia victus ⁊ abſtinẽ
tia ciborum.

In paradyso. xxv. di. circa principiū. vbi dicit Ambro. ut sciamꝰ nō esse nouellū ieiuniū: ꝓmuȝ illic. i. in paradyso legē cōstruit de ieiunio.

Parētibꝰ ꝑcepit Genesis. c. ij.

Quadraginta diebus. ut patet Mathei. iij. Marci. j. Luce. iiij.

De hora. nota ꝙ sicut nō est anticipāda: sic nec differenda vsqȝ sero: sicut faciūt multi in vigilia natiuitatis: ne videat ritꝰ paganoꝝ notat. de cō. di. v. sint tibi.

Hora nona. de cō. di. j. c. solēt. Et nota ꝙ in iure nulla hora ē determinata pro comestiōe in die ieiunij: nisi solum hora vesperoꝝ tpe quadragesimali. ut in. c. solēt iam dicto. de cōse. di. j. que iō deputata ē. ut sicut celebratis vesperis nō restat aliud officiū diurnuȝ: sic fictiōe iuris videamur. xl. dies ieiunare. de quo per Archi. in. d. c. solēt. et p. Pa. in Rica de obseruatiōe ieiunioꝝ. Et iō seruāda ē cōsuetudo circa horā comestionis: que cōmuniter ē ī hora none vel circa ꝯm Archidia. in dicto. c. solēt. Nūquid frangit ieiuniū q ante ꝑfatā horā māducat. Re. ꝙ sic in. xl. per tex. in. d. c. solēt. Sȝ alij dicūt ꝙ nō frā

et post cenam cuiuslibet cibi ꝓuatio vsqȝ ī diē sequētē. ⁊ abstinētia a carnibus ⁊ trahentibꝰ sementinaȝ originē ab ipis. vt a lacte. caseo ⁊ ouis. ellicit hec diffinitio. dis. iiij. c. deniqȝ Et ponit a Pa. in Rica de obseruatione ieiuniorum.

Qn̄ fuit institutum ieiunium.

Dominꝰ instituit ieiuniū in paradyso qn̄ ꝓmis parentibus ꝑcepit ne comederēt de ligno scientie boni et mali. Et illud postea scificauit ī deserto: qn̄ ieiunauit q̄draginta diebꝰ ⁊ quadraginta noctibus.

Quattuor requirūtur ut ieiunium sit meritorium.

Ad hoc ꝙ ieiuniū sit meritoriū q̄ttuor requirunt. scȝ largitas. leticia. hora. mēsura. De largitate dicit hieronymꝰ. Quod māducaturꝰ eras: si nō ieiunares: da pauperibꝰ. vt ieiuniū tuū sit aīe saturitas nō marsurpij lucrū. Et gregoriꝰ in homelia. illud ieiuniū dn̄s approbat qd̄ ad eū manus elemosynaꝝ leuat. ideo illud qd̄ tibi subtrahis: alteri largire. vt vn̄ caro tua affligit: inde indigētis primi caro releuetur. De leticia dicit xp̄s mathei. vj. Cū ieiunatis nolite fieri sic ypocrite tristes. extermināt

enĩ facies ſuas: vt appeant hoĩbꝰ ieiunãtes. De hora notandũ. ꝙ hora comedẽdi in diebꝰ ieiunioꝝ eſt hora nona vl' circa. ita tñ ꝙ ſcđm qđ dicit Tho. in. iiij. ſuo. Nõ oportet aſpicere aſtrolabiũ: ſ3 ſufficit ꝙ nõ ãticipetur nimis notabil'r ꝑdicta hora. vñ legit i. j. li. regũ. xiiij. c. ꝙ ionathas q̃ anticipauit horã comedẽdi morti fuit adiudicatꝰ. De q̃rto ſc3 de menſura notandũ ꝙ ieiunãs d3 multu3 ſobrie comedere. vñ dicit btũs Petrꝰ j. petri. v. c. Sobrij eſtote. Sobrietaſ iſta attendit in cibi q̃litate ⁊ q̃ntitate. In q̃litate cibi vt ſc3 homo nõ comedat cibaria ꝓhibita: ſicut carnes vel lacticinia. Et ſimil'r nõ querãt cibaria exq̃ſita exq̃ſito modo parata. vide de hoc in manipulo Guidonis de mõte Rocherij in. c. de iterrogationibꝰ faciẽdis in ꝯfeſſiõe. Sobrietas etiã attendit in quãtitate vt nõ ſumat cibus niſi quãtũ ſufficit ad nature ſatiſfactiõe3. Supfluitas enĩ cibi multa mala facit. q2 ꝓuocat ad luxuriã. Et oẽ opus bonũ diſſoluit. vñ in figura huiꝰ legit in. iiij. li. regum. xxv. c. ꝙ nabuzardã q̃ iterpretat ꝑnceps cocoꝝ: per quẽ intelligit vẽtriſ ingluuies: deſtruxit muros hierl'm: ꝑ quos intelligunt ṽtutes aie fidelis. vñ Augu. mens auiditate ciboꝝ

git ieiuniũ etiã ſi ante ſtatutã horã quis comedat: du3 tñ nõ faceret in fraudẽ ieiunij. q2 ſi quis attẽdat ad verba pꝛefati. c. ſolẽt. potius loquit de perfectiõe q̃3 de neceſſitate. Et licet glo. i. xxv. di. §. Alias ea demũ teneat ꝙ ſit pctm̃ mortale ante horã comedere. Tamẽ. c. j. de cõ. di. iiij. qđ allegat ꝑ ſua opinione nihil facit pꝛo ea. Meliꝰ foꝛte faceret pꝛo ea c. vtinã oi tpe. lxxvj. di. qđ innuit conſuetudinẽ patrie eſtimãdã legẽ: qđ quidẽ admitterẽ qñ ꝯſuetudo eẽt introducta ea mẽte: ut frãgeret ieiuniũ qui ante ꝑdicta3 horã comederet: qđ quidẽ nõ credo niſi ut dixi: qñ in fraude3 ieiunij fieret. Et iõ ꝯcludo cum Aug. in. d. §. alias ea demũ. ꝙ quotiens quis coꝛpoꝛe ſanꝰ: ante pꝛefatã horã comedit: venialiter peccat. Si vero ex cauſa rationabili nullũ pctm̃ erit. Inno. in pꝛefata ꝶica.

Ieiuniu3 debite

obſeruatũ. hec tria bona q̃ ponũtur in littera aſſignat Guido in ſuo manipulo. Aug. tñ in ſmone de oꝛone ⁊ ieiunio. dicit ꝙ ieiuniu3:

- Purgat mentem.
- Subleuat ſenſum.
- Carne3 ſpiritui ſubijcit.
- Coꝛ facit contritu3 et humiliatum.
- Concupiſcentie nebulas diſpargit.
- Libidinum ardoꝛem extinguit.

¶ Caſtitatis vero lumen ac cendit.
Allegat hec Tho. ij.ij. q. cxlvij. ar. j. in corpore. q.

¶ Jeiunium aliqñ.

hec ſūma eſt Ricardi in. iiij. di. xv. ar. iij. q. ij. iij. et. iiij. Et in ea ꝯcordat frater Ange. in ſūma. vbi de ieiunio. vbi ipſe ſcripſit ex mēte ipi⁹ ricardi. loco quo ſupra.

¶ Jeiunium aliqñ.

trib⁹ modis accipit̃ hic ieiuniū ad ſciēdum vtrū cadat ſub precepto. Et nota ꝙ cū accipit̃ tertio modo intelligit̃ oib⁹ eſſe de precepto ad ieiunia indicta ab ecclia dū tñ ſint ſane mētis: ⁊ doli capaces ⁊ potētes ad ieiunandum cum peccare poſſint ⁊ pctā deflere. ut. in. c. j. ð delictis puerorꝫ. Innocen. in ꝑeica de obſuatiōe ieiuniorū notat eos qui tenent̃ ad ieiunia eccleſie. ¶ Et hinc ē ꝙ frāgētes ieiunia de precepto ſine rationabili cauſa mortaliter peccāt. ut notat glo. in. §. alias aūt ea de mū. ⁊ coīter docto. dñs cardinalis in. c. ij. de obſeruatiōe ieiuniorꝫ tenet ꝙ nō: niſi ex cōtēptu vel ex inobedientia fiat. Sȝ de hoc vide i Ange. vbi de inobedientia in principio. ¶ Et nota ꝙ ieiunia de ꝑcepto ab ecclia nō pñt redimi vel in aliud cōmutari ſm Inno. vbi ſupra. niſi cauſa vel neceſſitas in ieiunāte ſubſit. Quod in laxata ꝑdit orōnis virtutē. ⁊ hieronymus. vēter mero eſtuās de facili prorumpit in libidinem.

¶ Bona q̄ facit ieiuniū.

Jeiuniū debite obſeruatū ꝑmo carnis ſtimulū reꝑmit. ſcḋo mentē eleuat ad diuinorꝫ ꝯtēplationeȝ. tertio ĩpetrat grāȝ virtutū ⁊ celeſtiū ꝑmiorum. Tria hec notant̃ in ꝑfatione q̄dragesimali. in q̄ dicit̃. Qui corpali ieiunio vicia cōprimis: quātuȝ ad ꝑmuȝ mentē eleuas: quātuȝ ad ſcōm. virtutē largiris. ⁊ ꝑmia: quantū ad tertiū. Et nota ꝙ ꝑ ieiuniū ĩtelligūtur oēs afflictiōes corpales: ſicut vigilie ꝑegrinatiōes ⁊ flagella ⁊ ſimilia

¶ Utrum ieiuniū cadat ſub ꝑcepto: ⁊ q̄ ieiunia ſunt indicta ab eccleſia: ⁊ quando.

¶ Jeiuniū aliqñ accipit̃ largiſſime ꝑut eſt act⁹ nature: ⁊ ſic quilibȝ ieiunat anteq̄ȝ comedat. et hoc mō nec eſt act⁹ ỽtutis: nec de ꝑcepto. Scḋo modo accipit̃ large ꝑut eſt act⁹ virtutis abſtinētie ſcȝ frenare delectatiōes guſtus ꝑ cōparationē ad cibū ſcōm regulā rōnis: ſiue ſemel comedat ĩ die ſiue pluries. ⁊ ſic cadit gñaliter oībus ſub ꝑcepto. Nō ĩtelligat̃ tñ ꝙ ſꝑ mortal̄r peccet qñ excedit. ſȝ ſolū qñ rō ỽtutis total̄r extinguit̃

Et hoc eſt in caſib⁹ qñ gula eſt mor-
talis. de quo poteris videre in An-
gelica vbi de gula. Tertio modo ac-
cipit̃ ꝓprie ꝓut abſtinem⁹ etiã ab
illis q̃bus vti poſſem⁹ ſaluo actu v-
tutis. Et ſic accipit̃ i diffinitiõe pre
miſſa. Et iſto modo cadit ſub p̃cep-
to in duob⁹ caſib⁹ ſcꝫ qñ ex iuramẽto
q̈s vl' ex voto ſe obligauit. Scd̃o qñ
ex p̃cepto ei indicit̃ ab eccl'ia vel ab
alio p̃lato. facit. c. vtinã. de ꝯſe. di. v.
c. ieiunia. ¶ Ieiunia ĩdicta ab eccl'ia
¶ Indicitur primuꝫ quadrageſima
tota ieiunanda ab eccleſia. vt in. ca.
q̃drageſima. de ꝯſe. di. v. vbi dicit̃ ꝙ
ſũma obſeruatiõe eſt obſeruãda. ⁊ i-
cipit in q̃rta feria q̃ p̃cedit p̄mã dñi
caꝫ q̃drageſime quo ad ſeculares. vt
in. d. c. q̃drageſima Quo aũt ad cleri
cos incipit ſcd̃a tertia poſt dñicaꝫ q̃
drageſime. vt in. c. deniqꝫ. iiij. di. Sꝫ
cõiter tenet̃ ꝙ eſt ꝯſiliũ nõ p̃ceptũ:
ſꝫ ſolũ in q̃rta feria p̃dicta. Scd̃a q̃t
tuor tp̄a vt in. c. ſtatuim⁹. di. lxxvj. ſta
tuim⁹ inquit vt q̃ttuor tp̄a anni ab
oĩbus hoib⁹ cuꝫ ieiunio obſeruent̃.
Prima tp̄a cadũt i q̃drageſima ſcꝫ
q̃rta feria ⁊. vj. ⁊ ſabbato poſt p̄maꝫ
dñicaꝫ q̃drageſime Scd̃a cadũt. iiij.
⁊. vj. feria. ⁊ ſabbato poſt pentheco
ſten. Tertia cadũt. iiij. ⁊. vj. feria. et
ſabbato poſt exaltationẽ ſcẽ crucis

telligo ab inferiore a papa.
Secus eſt de ieiunio voti vl'
penitentie. ¶ Excuſan-
tur a talibus ieiunijs pueri
vſqꝫ ad pubertatẽ. ar. c. ex
litteris. de deſponſa. impu.
vel ſm alios vſqꝫ ad plenã
pubertatẽ: que ẽ in. xvij. in
muliere. Et in. xviij. in maſ
culo. vel ſm alios vſqꝫ ad
xxv. ãnuꝫ. ar. l. ſi quis aliq.
C. de his qui ve. eta. impe.
Hoſti. in. c. iij. de obſerua-
tione ieiunioꝝ. Et cõmuni
ter theologi tenent ꝙ vſqꝫ
ad vigeſimũ. alij vigeſimuꝫ
p̄mũ. ar. c. cũ viceſimũ. de
officio delegati. intellige ꝙ
nõ tenent̃ ad oĩa ieiunia: ſꝫ
bene ad aliqua eis comẽſu
rãda ſm augmẽtũ ⁊ propi-
quitatẽ ad dictũ vigeſimuꝫ
p̄mũ annũ. Tho. i. iiij. di.
xv. Propterea dico hoc re
mittẽdũ arbitrio boniviri:
ut penſata qualitate etatis:
ita iudicet̃. ar. c. de cauſis.
de officio delegati. ¶ Ideꝫ
dic de ſenibus. licet quidaꝫ
dicãt nõ teneri poſt annos
lv. ¶ Excuſant̃ etiam infir
mi et debiles. Et qui labo-
rando victum acquirũt ſeu
ratione itinerũ: vl' alio mo
do. ſ. quãdo nõ poſſunt ſi-
mul ſufferre ieiuniuꝫ cum
labore. Aduerte tamẽ ꝙ in
tẽtio maioris lucri non ex-
cuſat ſm Aſten. Similiter
non excuſantur qui nolunt
cõducere operarios niſi ie-
iunium ſoluãt niſi cauſa ſit
neceſſaria ſm Aſten. que ſe
ſtinantiam requirit.

¶ Medici excuſant̃ qñ ci
bũ neceſſariũ i vna vice ha
bere nõ poſſunt. Mulieres
ꝓgnantes aut nutriẽtes ex
appetitu extraneo excuſant̃
aut nutrimẽto fet⁹: q̄ꝛ ieiu
nare nõ poſſunt ſine ꝑiculo
eaꝝ vel fet⁹ ſeu pueri. Tales
ideo nõ ſolũ excuſant̃: imo
tenent̃ ſoluere ieiuniũ ſm.
Ro. vñ dicit. ſ. tho. in. iiij.
di. xv. ꝙ ſubtractio cibi ꝑ
ieiuniũ ſi impediret ea q̄ ne
ceſſarie ſunt agẽda cũ qbus
ↄuiuit ex ſocietate vel offi
cio tenet̃: nõ eẽt licita: ſꝫ di
ceret̃ rapina. ¶ Mulieres
ꝓpter ꝓhibitionẽ viroꝝ
a ieiunijs indictis ab eccl'ia
nõ excuſant̃ ſm inno. in. d.
decre. de obſeruatione ieiu
nioꝝ. ⁊. xxxiij. q. vltima.
manifeſtũ. Credit̃ tñ a mul
tis ꝙ preſbyter ꝓpri⁹ pro
pter ſcãdalũ viri põt diſpẽ
ſare. ar. c. vt ↄſtitueret̃ i. ſi.
l. di. q̄ꝛ ꝓceptũ iuris poſiti
ui nõ obligat quẽ cũ ſcãda
lo. ar. c. ij. de no. op. nũ. et
c. nihil. de ꝓſcrip. cum ſi
milibus.

¶ Indicit̃ primum
quadrageſima tota ieiunã
da. Nota ꝙ auctoritas ieiu
nij eſt cõmedãda ex tribus
ſ. ex loco ⁊ ex tp̃e ⁊ ex ꝑſõa.
ex ꝑſona. q̄ꝛ ꝓcepit de⁹ ade
⁊ eue vt abſtinerẽt a fructu
ligni ſcientie boni ⁊ mali.
Ex loco. q̄ꝛ in paradyſo in
ſtitutũ fuit ⁊ initiũ habuit.
xxxvj. di. vj. Ex tp̃e. q̄ꝛ ab
antiquo preceptũ eſt cele
brari. creato nãqꝫ homine

Quarta ⁊ vltima cadũt. iiij. ⁊. vj. fe
ria. ⁊ ſabbato poſt feſtũ ſcẽ lucie. vt
pꝫ in. c. de ieiunio. lxxvj. di. ⁊ ꝑ totũ.
¶ Tertio oẽs vigilie duodeciꝫ apl'o
rum ſunt in obſeruatiõe ieiunij cele
brãde preter vigilias apl'oꝝ philipi
⁊ iacobi: ⁊ bti Joannis euãgeliſte.
vt dicit tex. in. c. ↄſiliũ nr̃m. eo. ti. Et
ſunt hec ſcꝫ vigilia ſancti Mathie
Petri ⁊ Pauli. Jacobi. Bartholo
mei. Mathei. Simõis ⁊ Jude An
dree ⁊ Tho. Quarto vigilia ſũptio
nis dñe. vt in. c. j. eo. ti. Quĩto vigilia
natiuita dñi nr̃i ieſu xp̃i in. d. c. j. ſex
to vigilia oium ſctõꝝ. Et ſcti Joan
nis baptiſte. ⁊ ſcti Laurẽtij ſm Jn
nocentiũ in decre. de obſeruatiõe ie
iunioꝝ. ⁊ coiter doctores. Nullo tñ
iure inuenit̃ expreſſũ: ſꝫ rõne ↄſuetu
dinis hoc dicũt. q̄ꝛ vt dicit Ricard⁹
in. iiij. di. xv. ar. iij. q. viij. ſi i aliq̄ regi
one ẽ aliqđ ieiuniũ ↄſuetũ: qđ tñ nõ
eſt ꝓceptũ ꝑ ius ſcriptũ: nichilomi
nus obſeruandũ eſt ab exiſtentibus
ibidẽ. facit ꝓ hoc. c. ↄſuetudo. di. j. ⁊
c. eccl'iaſticaꝝ. ⁊. c. in his rebus. xj. di.
Sed dico ego veꝝ: qñ cõſuetudo hꝫ
oia req̄ſite. de q̄bus in Angelica vbi
de ↄſuetudine tractat̃. Septimo vi
gilia penthecoſtes. vt. lxxvj. di. c. de
ieiunio. Et lꝫ Gratian⁹ teneat ꝙ ſit
de ↄſilio i. §. neceſſario. ea. di. Tñ ve

rius videt̄ ꝙ ſit de p̄cepto ſcd̄m glo.
Jo. ibidē in. d. §. ꝛ patet euidēter in
d. c. de ieiunio. ❡ Quid ſi vigilia p̄re
fatoꝝ ſolennitatum veniat in dn̄ica.
Rn̄de ꝙ in ſabbato p̄cedēti ieiunā-
da eſt. vt in. c. j. ꝛ. ij. de obſeruatione
ieiunioꝝ. ❡ Qn̄ debeat celebrari vi
gilia ſcti Mathie tp̄e biſexti. dicꝙ
vigilia ſcti Mathie ſp̄ dꝫ eſſe die i̅
mediate p̄cedēti feſto eiuſdē. niſi ve
niret feſtū die lune. q̄ꝛ tūc fieret die
ſabbati. Et ſm̄ ꝯſuetudinē Roma-
ne eccl̄ie tp̄e biſextus: ſecūda die fit
feſtū ſcti Mathie. hec notant̄ i. c. q̄
ſuit. de verboꝝ ſignificatiōe. ❡ Sūt
et alie vigilie ſeu ieiunia indicta ab
eccl̄ia ſꝫ nō de p̄cepto. vt coīter tene
tur. ſ. aduent⁹ dn̄i. de quo in. d. c. cō-
ſiliū. ꝛ Rogatiōes. de q̄bus in. c. Ro
gatiōes. de ꝯſe. di. iij. Jtē. iiij. ꝛ. vj. fe
ria. vt in. c. ieiunia. ea. di. Et ſabbata
oīa. vt in. c. ſabbato. ea. di.

❡ Eſt inſup ieiuniuꝫ Romanoꝝ pō
tificū hoc eſt ſua auctoritate intro-
ductū: ſi qō fuerit Poſſunt Romani
pontifices ꝯſtituere ſub pena culpe
mortalis. Et tenent̄ ſubditi obedire
vt in. c. ſi q̄s. de maioritate ꝛ obediē
tia. De tp̄ibus ieiunioꝝ: ꝛ ſolēnita
tibus ieiuniuꝫ hn̄tibus. vide plene
in. c. ij. de obſer. ieiunioꝝ. ꝛ ibi vide
Docto. canoniſtas. ❡ Sexta feria ē

in primo mūdi exordio di-
ctū fuit ei: de ligno ſcie bo-
ni ꝛ mali ne comedas: et q̄ꝛ
fuit celebratuꝫ ante legem a
moyſe. Et ſub lege ab He-
lia. Et in tp̄e gr̄e a chriſto.
Moyſes enim nō comedit
neqꝫ bibit. xl. dieb⁹. helias
quoqꝫ ambulauit. xl. dieb⁹
ꝛ. xl. noctib⁹ in fortitudine
ſub pane cinericio. Xp̄s. xl.
dieb⁹ ꝛ. xl. noctibus ieiuna
uit. ❡ Fuit etiā celebratum
in ſex etatib⁹. Nā in ea eta-
te q̄ fuit ab Adā vſqꝫ ad noe
fuit abſtinētia carniū ꝛ vini
xxx. di. ab exordio. A Noe
vero in poſterū fuit cōceſſū
vinū ꝛ carnes. ꝛ ſic de cete-
ris etatib⁹. Cōmēdat̄ ieiu-
niū ab exēplis. qm̄ Eua q̄ꝫ-
diu ieiunauit ꝛ abſtinuit in
paradyſo: ꝛ virgo p̄manſit.
Adam: q̄ꝛ ieiuniū violauit:
a delicijs paradyſi in ſūmā
miſeriam corruit. helias q̄ꝛ
ieiunauit in celum curru
igneo rapt⁹ ē. Moyſes poſt
ieiuniū cum deo locut⁹ eſt.
hieruſalē per ieiuniū libera
tur a Senacherib tempore
regis Ezechie. ꝛ Jſaie. Jo-
na quoqꝫ predicāte p̄ſtat̄
venia niniuitis: in ſacco et
cinere ꝛ ieiunio pn̄iam agē
tib⁹. Jeiunamus etiā exem
plo ap̄loꝝ ut dicit̄ i Rōna-
li. ſub. iiij. feria pēthecoſtes

❡ Sexta feria. vtrum li
ceat comedere
carnes. vj. feria quando in
ea ē natiuitas: Et in die ſab
bati. vide in Ange. vbi de
feria agit̄ in fine. Et ibideꝫ
de feſtis ſolēnib⁹ q̄ ſeruātur
ab eccl̄ia: ꝛ quō ſīt ſ̄uāda.

etiã ieiunandũ p̃ter illas ſextas feri
as q̃ ſunt inter paſcha ⁊ pentheco-
ſten. et p̃terq̃ ſi natiuitatẽ dñi in ea
venire cõtingat: niſi tũc aliq̃ voto vl̃
religioni ſint aſtricti. Dicũt tñ qui-
daꝫ q̃ ieiuniũ ſexte ferie nõ eſt neceſ
ſitatis: niſi quo ad carnes: eſt tñ con
gruẽtie ⁊ deuotiõis. ¶ Sabbato rõ
nabilis ↄſuetudo eſt a carnib⁹ abſti
nere. ¶ Gñalia quoqꝫ ⁊ ſpecialia ie
iunia ꝑ epiſcopos in ſynodo ⁊ ↄcili
js ↄſtituta ſolui nõ debẽt. ¶ Siqui
deꝫ ad neceſſaria ieiunia tenenť oẽs
doli capaces ⁊ potẽtes: cũ ⁊ ipſi deli
quere poſſint: diſpẽſari tñ põt circa
hoc cũ impuberib⁹: ⁊ etiã cũ ſenib⁹

¶ Quadrageſima qñ ⁊ quõ fuit inſtituta notať in. c. quadrageſima. ⁊ c cõ. di.
v. vbi dicit q̃ a xp̃o fuit inſtituta: vt decimã annoꝝ deo reddamus. Et quadra
geſima ẽ numerus ſp̃alis pñie: in qua ieiunat eccl̃ia. i. congregatio fideliũ. ⁊ pe
nitet de pctis ſuis. per pñiam. n. quadrageſime: peruenit ad quinquageſimã. i.
ad annũ iubileũ. hoc eſt ad
remiſſionẽ pctõꝝ. btũs Pe
trus ꝓo inſtituit ieiuniũ. xl.
ante paſcha. nec vacat a my
ſterio q̃ a capite ieiunij. xl.
et. vj. dieb⁹ vſqꝫ ad paſcha
in abſtinẽtia ſum⁹. Nã poſt
babilonicam captiuitatem
xlvj. annis edificatũ fuit tẽ
plũ dñi. vnde et nos poſt ca
ptiuitatẽ babilonis. i. cõfu-
ſionis viciõꝝ. xl. ⁊. vj. dieb⁹
per abſtinẽtiaꝫ et bona opa
nos metipſos tẽplũ deo edi
ficam⁹. ¶ Ex dieb⁹ quadra
geſime in quibus ſex ebdo
made cõputanť: ⁊ ſunt. xl.
⁊ duo dies: ſubtrahunť ſex
dies dñici de ieiunio: rema
nẽt. xxxvj. dies abſtinẽtie q̃
ſunt quaſi decima ãni. Sed
vt numer⁹. xl. dierũ quib⁹
xp̃s ieiunauit impleať: reci
piunť ex inſtitutiõe Grego-
rij pape. d cõ. di. v. quadra
geſima: quattuor dies p̃cedẽtis ebdomade. vꝫ. iiij. v. vj. ferie: ⁊ ſabbatum. Et
ſm̃ hoc dicit quadrageſima. quaſi quattuor cũ decima qm̃ triginta ⁊. vj. dies:
qui ſunt decima addunť quattuor. Sꝫ cũ ann⁹ cõſtet ex trecẽtis ſexaginta quiqꝫ
dieb⁹ ⁊ ſex horis: remanẽt. v. dies in decimati ⁊ ſex hore. Et ideo ieiunam⁹ illos
quattuor dies ebdomade p̃cedẽtis: vt ſacer numerus cõpleať. ⁊ propter illas
horas decimãdas tardius cenam⁹ in ſabbato ſctõ. vt notať in Rõnali. pte. vj.
ſub rubrica de feria. iiij. in capite ieiunioꝝ. Dicit itaqꝫ quadrageſima: licet in ea
ſint. xlij. dies vſqꝫ ad paſcha. Primo q2 eccl̃ia nõ curauit de duob⁹: que minu-
tias nõ attẽdit: ſꝫ ſũmã numeri ponit q̃uis ſit parũ plus vel minus. Secũdo q2
quadrageſima nõ protẽdit: niſi vſqꝫ ad diẽ cene dñi: q̃ ẽ dies abſolutiõis. Nã
per quadrageſimã bene obſeruatã: ⁊ per verã pñiam peruenit hõ ſp̃ualiter ad
cenã agni. vnde apocalypſis. btũs ẽ qui vocat⁹ ẽ ad cenã nuptiarũ agni.
⁊ ſm̃ hoc ſolũ ſũt. lx. dies. Tertio q2 filij iſrl̃ laborãtes in deſerto quadragin-
ta ãnis cibati mãna per quadraginta mãſiones venerũt in terrã promiſſionis:
quo etiam exẽplo. xl. dieb⁹ a delicijs corporis abſtinẽtes verbis vite reficimur:
oratiõi vacam⁹: vt eãdẽ per ieſum xp̃m in terra viuentiũ introeamus: ſicut illi

per ieſum naue.i.ioſue in terrã ꝓmiſſiõis introducti ſũt. Ideo aũt ſm̃ hierony mũ ſunt in ea.xl.ꝛ duo dies:q2 dñs venit ad nos per.xlij.generatiões cõputan do a Jeconia p̃re ꝛ Jeconia filio ꝛ ipo dño. Matheus.xl.generatiões poſuit. Ad hoc.n.dñs ſuo qudragenario numero ad nos deſcendit: vt nos ad eũ nr̃o quadragenario numero aſcẽdamꝰ.de.cõ.di.v.ieiuni um. vide de hoc etiã ſi vis i Rõnali.pte.vj.ſub rbica de ꝑma dñica q̃dragesime.

¶ Scd̃a q̃ttuoꝛ tp̃o ra. Jõ dicunt quattuoꝛ tp̃a q2 ptes ãni ſũt quattuoꝛ.ſ. ver.eſtas.autũnꝰ.ꝛ hyems. que propter ſua delectamẽ ta a dei amoꝛe nos auertere ſolẽt. Et iõ quatter in ãno ieiunamꝰ:ut coꝛpꝰ nr̃m cõ ſtãs ex quattuoꝛ elemẽtis in quattuoꝛ tp̃oꝛibꝰ ãnis caſti get.hõ.n.ↄſtat ex quattuoꝛ elemẽtis q̃ztũ ad coꝛpus: et ex tribꝰ potentijs q̃ztum ad aĩam.ſ.rõnali concupiſci bili ꝛ iraſcibili. vt ergo illa moderent nobis:quatter ie iunamꝰ in ãno per tres dies ut quatternariꝰ numerꝰ ad coꝛpꝰ:ꝛ trinariꝰ ad aĩam re ferat. In ꝑmitiua eccl̃ia ſtatutũ fuit ꝙ ieiunia quattuoꝛ tp̃oꝝ fierẽt ter in anno. Sꝫ calixtꝰ papa.lxxxvj.di.ieiuniũ cõſtituit quatter in ãno fieri. nã ꝛ iudei quat ter in ãno ieiunabãt.ſ.ãte paſcha añ peſtecoſtẽ añ cenophegiã in ſeptẽbꝛi.ꝛ ãte encenia.de qbꝰ dicit in ꝓhemio.vij.ptis Rõnalis. Et nota ꝙ iõ quatter i ãno ſit hoc ieiuniũ per tres dies:ne aliqui dies remaneãt de quibꝰ ꝑmitias nõ red damꝰ. In iſtis.n.diebꝰ ieiunij ꝑmitias tp̃oꝛis exoluimꝰ.qm̃ quodlibet tp̃s tres hẽt mẽſes:ꝛ pꝛo quolibet mẽſe vnũ diẽ ieiunamus:ut ſatiſfaciamꝰ in die quod deliquimus in menſe. De his quattuoꝛ tẽpoꝛibus. vide in Rationali longius parte.vj.ſub rbica de quarta feria ꝛ ieiunijs quattuoꝛ tẽpoꝝ. Quo tempoꝛe ca dant hec quattuoꝛ tẽpoꝛa notatur in his verſibus.

ꝛ infirmis ac debilibus. Mulieres vero licet ꝓpter viroꝛum pꝛohibi tionem Jeiunia votiua voluntaria dimittere debeant. Jndicta tamen per eccleſiam non licet:et in illis ſa cerdos foꝛte pꝛopter ſcandalũ cum eis valeat diſpẽſare. Aliter enim in dicta ieiunia redimi pecunia:vl' alio modo nequeunt:niſi caſualis neceſſi tas ſubſit.tũc enim bene poſſunt re dimi vel commutari: ſicut ieiunium feſti quod eſt die lune fit in ſabbato. vt notatur in Rationali. vj.parte. ſub rubꝛica de alijs ieiunijs a quat tuoꝛ tempoꝛibus.

¶ Poſt cinerem . poſt pneuma. poſt feſtuꝫ ſancte crucis
Septembꝛis.feſtum poſt ſancte lucie decembꝛis.

¶ Tertio oẽs vigilie apl'oꝝ. In vigilijs aploꝝ et alioꝝ ſctoꝝ iõ ieiu namꝰ vt ſicut illi paſſi ſunt pꝛo chꝛiſti no mine:ſic et nos cum eis compatiamur:ſi cum eis regnare cupimus in celis.

¶ Aduēt⁹ dñi. qui cadit die dñica propinquiori ipi feſto Andree. qđ ſi venerit in .ij. vl'. iij. vel. iiij. feria: aduēt⁹ intrat dñica proxima ante. Sʒ ſi venerit in feria. v. vel. vj. vel in ſabbato: aduētus intrat dñica proxima vētura. Et ſi die dñica fuerit feſtū Andree: in ipa met die intrat aduentus. De aduētu dñi. vide lōgi⁹ in Rōnali. pte. vj. rica de tpe aduentus. vbi notatur quo tpe intret aduēt⁹: ⁊ mł ta a[illegible] ſciri digna.

¶ Rogatiōes. latine: grece letanie dicunt. ē duplex letania maior ⁊ minor. Maior ē in feſto beati marci inuēta a btō Gregorio ꝓpter peſtē inguinariā. Minor letania fit trib⁹ dieb⁹ ante aſcēſionē: ⁊ inuēta fuit apud Viēnam a btō Mamerto epō viēneñ. propter peſtem lupoꝝ ⁊ ferarū ī gallijs homines acriter pimētiū. De his letanijs ſiue rogatiōib⁹ vide in Rōnali. pte. vj. rica de rogatiōib⁹. et in. li. q intitulaṫ legēda ſctōꝝ. vbi de letanijs ante feſtū aſcēſionis. fuit edit⁹ eiuſmōi liber a Iacobo de voragine.

¶ Capitulum. lxxiij.

¶ De elemoſyna.

Elemoſyna eſt res ſctā augēs preſentia minuēs pctā cōiūgēs angelis ſeparans a demonib⁹: pctōreʒ ſuo creatori recōciliās q̄ſi mur⁹ inexpugnabilis circa aīaʒ ¶ Elemoſyna (vt colligiṫ ex dictis ſalomonis) eſt res ſctā augēs virtutes iungēs angelis ⁊ ſe parās a demonib⁹: mur⁹ īexpugnabilis. ⁊ hec diffinitio ꝯuenit cū pma fere. ¶ Vel ſm Thobiā. iiij. ⁊. xij. c. Elemoſyna ē q̄ a morte ⁊ pctō liberat aīam: ⁊ nō patiṫ ire in tenebras. ¶ Triplex ē elemoſyna. Prima cōſiſtit in cordis ꝯtritione qñ ſcʒ aliq̄s ſe offert deo ſacrificiū. de quo diciṫ ī pſalmo. l. ſacrificiū deo ſpūs ꝯtribulat⁹ cor ꝯtritū ⁊ humiliatū deus nō

¶ Elemoſyna eſt. diffiniṫ hic elemoſyna prout cōſiſtit in largitione manuali. Et accipiṫ cōmuniſſime: ut dicit. S. Bo. ventura in. iiij. di. xv. pte. ij. arti. pmo. q. iiij. ſm qđ cōprehēdit omne op⁹ mīe impēſuʒ ſiue ꝓximo ſiue ſibi: iuxta illud eccle. xxx. miſere aīe tue. Cōmuniter accipiṫ ſm q̄ importat oīe pietatis op⁹ impēſuʒ ꝓximo corporale ſiue ſpūale. Proprie vero ſm q̄ importat op⁹ pietatis impēſum proximo ad releuādā indigētiā corporalē. Et iſto tertio modo diffiniṫ elemoſyna: ⁊ ſic cōſiſtit in largitiōe manuali. ¶ Et diciṫ ab eleo qđ ē verbū grecū: qđ idē ē qđ miſeor: cui⁹ imperatiu⁹ ē eleyſon. i. miſere. a quo eleos. i. mīa. Et iō debet dici elemoſyna nō elea vl' elia.

¶ Triplex ē elemoſyna. De triplici elemoſyma no. hoſti. ī ſūma. đ pe. ⁊ re. §. qs ſit effect⁹ ꝟe pñie. ſub. §. elemoſyna

triplex ē. Et cōcordat ut hic. Et de elemoſyna pleniſſime notat idē Hoſti. in ſūma. de tpo. ordi. §. ⁊ cui. ⁊ ſeptima regula. ¶ Notat de elemoſyna Archi. de peni. di. iij. qui vult. ſup verbo. elemoſyna. ¶ Notat Henri. poſt eū in. c. inter opa. de ſponſalibꝰ. ¶ Cōtinent ſeptē opa mīe. Tria ſunt genera elemoſynarū. tria. ut dicitur in. c. tria xlv. di. primum corporale: ⁊ hoc cōſiſtit in opibꝰ mīe corporalis: que ſūt paſcere eſurientem. potare ſitiētē. veſtire nudū. hoſpitē recolligere. infirmū viſitare. redimere captiuū. mortuum ſepelire. vnde verſus. Viſito. poto. cibo. redimo. tego. colligo. condo. Secūdū et tertiū genꝰ ē ſpūale. ſ. remittere iniuriā: ⁊ corrigere delinquētē. ut. in. d. c. tria. Addunt alia quinqꝫ. ſ. cōſulere dubitātē. cōſolari triſtē. ſupportare oneroſos. docere ignorantes. orare pro oībus. Et que ſint digniores. vide Ricar. in. iiij. di. xv. ¶ Aduerte ꝙ dare elemoſynā intētiōe ſubleuādi neceſſitatē proximi ē opꝰ mīe: ſꝫ dare intētiōe recōpēſandi pro debito diuine offenſe. ſic ē opus iuſtitie. ⁊ ſic eſt ſatiſfactoria ꝓprie. et ꝑtinet ad meritū dimiſſiōis pene. Sꝫ ꝑmo mō ꝑtinet ad meritū vite ſm Iaco. de laudu. in ſūma. ¶ Vtrū paupibꝰ cōpetat aliq̄ actio contra diuites ut eis ſubueniāt. Re. Pa. in. c. ſi qs. de fur. ꝙ nō. Sꝫ bene pñt implorare officiū iudicis ſeu ſupioris: ut eos cogat. et ecclia pōt eos cogere. vt notat glo. i. c. ſic hi. xlvij. di. ⁊. arg. i. c. nullus laycus. de iure. pa. Qd̄ limita verū qñ ſūt in tali neceſſitate ⁊ diuites in tali abūdātia ꝙ tenent eis facere elemoſynā de precepto. alias non.

deſpicies. De iſta elemoſyna dicit Sapiēs. eccle. xxx. miſere aīe tue placens deo. Et de hac cantat in eccl'ia dñica ꝑma q̄dragesime. Sicut aq̄ extinguit ignē: ita elemoſyna extinguit pctm̄. Et eccle. iij. et. iiij. ignē ardētē extinguit aqua: ⁊ elemoſyna reſiſtit pctis. Elemoſyna ſic dicta nō eſt ps ſatiſfactiōis imo eſt pars integralis pñie ꝯdiuiſa a ſatiſfactiōe. ꝓut dicit ꝙ pñie tres ſunt partes ſcꝫ ꝯtritio. ꝯfeſſio. ⁊ ſatiſfactio. Alia eſt elemoſyna q̄ ꝯſiſtit in cōpaſſiōe ꝓximi: in q̄ cōpatimur alienis miſerijs. ſicut nr̄is. ⁊ de iſta dic̄ Iob. xxxj. ab initio ꝯualuit mecū miſeratio: ⁊ ab vtero mr̄is egreſſa ē mecū. Tertia ꝯſiſtit ī largitiōe manuali qñ ſcꝫ aliq̄s exhibet indigenti aliqd̄ tpale ſubſidiū ꝓpter deū. ⁊ de iſta intendimꝰ hic. Et de hac dicit ſaluator in luca. xj. ī. iiij. ſniaꝝ di. xv. Date elemoſynā: ⁊ ecce oīa mūda ſūt vobis. Et Am. lxxxvj. di. paſce. dicit. paſce fame morientē. Si nō paueris: occidiſti. Et ſub iſta elemoſyna ꝯtinent. vij. opa mīe.

❡ Elemoſynam poteſt facere quicūqꝫ ē ſui iuris ⁊ hēt dn̄iuꝫ aliquoꝝ bonoꝝ tpaliū: ita ꝙ donare pōt. Cui ſi multa bona adſint: ſtudeat dare multū frequenť. thobie. iiij. Si tn̄ ſit ei modicū: dabit iuxta poſſe libēter. ⁊ ſi dare nō ſufficiat: ſaltē prōptam hēat voluntatē. qꝛ ſi dare nō pōt q̄s: ꝓ velle mereť. ❡ Attēdat elemoſynas faciēs: ꝙ ille cui dederit ſuū munus ſeu elemoſynā ſit vel videať egenus. ❡ Res quā das chriſticola ī elemoſynā ſit tua. ❡ Itē xp̄s ſit tibi cā. Et da bona dū tua ſūt: qꝛ magis vtilis erit tibi elemoſyna in vita quā ſi dederiſ cū retinere nequeas bona. ſ.

❡ Elemoſynā ⁊c. In. c. vj. fiūt. pmo oñdiť quis pōt facere elemoſynaꝫ. Secūdo declarať cui ſit faciēda. Tertio ꝙ de re propria fiat. Quarto ꝙ xp̄s ſit cauſa faciēdi elemoſynā. Quinto quō debeat fieri ⁊ qualiter. Sexto narrātur vtilitates q̄ ꝓueniūt ſiue oriūtur ex largitiōe elemoſynarū. vbi ps quelibet incipiat facile apparet. ❡ Quātū ad primū in quo diciť ꝙ quicūqꝫ ſui iuris eſt: facere pōt elemoſynā ⁊ qui donare pōt. ergo monachi ⁊ filij ⁊ ſimiles facere nō poſſunt. ❡ Ad qd̄ rn̄de ꝙ monachi ⁊ filij ⁊ qui ſūt in ptāte aliena ut ſerui: in quattuoꝛ caſibꝰ pn̄t facere elemoſynā. j. Exiſtēti in magna neceſſitate: qn̄ nō ē tp̄s hēre recurſū ad ſupiorē. ut notat. Pau. in. c. de furtis. et no. glo. in c. nō dicatis. xij. q j. ❡ Secūdus qn̄ predicti de licentia ſuoꝝ ſuperioꝝuꝫ peregrinanť vel ſunt in ſcholis: qꝛ poſſūt facere elemoſynā ſeu elemoſynas quas alij honeſte peregrini ⁊ ſcholares cōmuniter faciūt. ar. l. vltima C. ad macedo. ⁊. l. Si lōgiꝰ ff. de iudi. ⁊. l. ij. ff. de iuriſdi. om. iudi. ⁊. c. pꝛeterea de offi. delega. facit glo. in cle. ij. §. penul. de vi. ⁊ honeſta. cle. ❡ Tertiꝰ qn̄ vidēt aliquē in extrema neceſſitate etiā ꝯtra ſuperioꝝum prohibitionē pn̄t elemoſynā dare: qꝛ tūc oīa ſūt cōmunia iure diuino: imo teneť ſm̄ Ricar. in. iiij. di. xv. ar. ij. q. v. ⁊ glo. xij. q. j. in. c. nō dicatis. ❡ Quartus pn̄t de volūtate expreſſa vl' preſumpta. ut puta qꝛ habēt adminiſtrationē a ſuis ſupioꝛibꝰ cōmiſſam. ar. ff. de dona. l. filius familias. §. j. ❡ Uxoꝛ habēs bona paraphꝛenalia. i. propꝛia p̄ter dotē. dicta a para qd̄ ē iuxta ⁊ fernas qd̄ ē dos quaſi iuxta dotē. pōt de illis facere elemoſynā inuito marito. C. de pac. cōiu. l. qui hac. ❡ Si vero nihil hēt preter dotē: nō pōt facere elemoſynā. xxxiij. q. v. ꝙ donatio. niſi in. viij. caſibꝰ. Primꝰ. ſcd̄s. tertiꝰ. ⁊ quartꝰ ſūt de quibus ſupra dixi. ſ. quādo monachi ⁊ filij poſſunt. Quintus ſi cōſuetudo ⁊ bonus mos ita habēt ꝙ vxoꝛes de pane ⁊ vino ⁊ huiuſmodi faciāt elemoſynas: qꝛ conſuetudo dat iuriſditionē. ⁊ licet viri aliquādo prohibeant debet ſibi foꝛmare cōſcientiā ſm̄ Rodoneñ. Guilelmū gloſatorē. Raymun. ⁊ Iaco. de laude in ſūma. ꝙ iō faciūt ne nimis dent ſed tēperate. Sextus quādo vtiliter gerit negociū viri. puta quia videt virū crudelē ⁊ ſceleratū. Et ut deus ſuſpēdat iram: vel eum illu-

minet ꝟat elemoſynas moderatas occulte ſm Rodonen. Nā propter elemoſy nas deus ſuſpendit flagella. ut. xvj. q. j. reuertimini. Et iō bene facit mulier dā do elemoſynas occulte ſine ſcādalo viri. ut deꝰ eū adiuuet. facit. l. ſoluēdo. ff. de ne. geſt. cū ſi. Et melius exēplū Abigail. ꝑmi. Regū. xxv. que liberauit virum a

poſt mortē. Et cōmittis nō grādem errorē. ſi ꝯfidis ꝙ tu ſepultꝰ plus ab herede tuo diligeris: quā tu diligis teipſuȝ. ¶ Fiat elemoſyna aīo volūtario: ⁊ cū ſermonis dulcedine: ⁊ ſecrete. atqȝ cū vultꝰ hilaritate ⁊ feſtināter. ¶ Ad multa valet ⁊ ē elemoſyna vtilis. Primo xp̄o facientē recōciliat. federa firmat. crimina mortificat. penā redimit ⁊ relaxat. Gratos ꝯſeruat. Dātes a crimine ꝑuat. Oīa mltiplicat bona. pro donātibꝰ. orat. Demonis expungnat fraudes a morteqȝ ſaluat. Prodeſt defūctis in purgatorij carcere vinctis.

morte propter panes quos dedit dauid cōtra volūtatē viri. ¶ Septimus ſi vir aſſignauit mulieri certuȝ quid pro victu: et ipſa abſtinet: et inde elemoſynā facit: qꝛ ſuum videt. ¶ Octauꝰ ſi mulier ē lucroſa. puta qꝛ exhibita gubernatiōe domꝰ ⁊ familie lucrat ex opibꝰ ſuis. nec intelligo deducēdas expēſas victꝰ. qꝛ vir tenet eaȝ alimētare, ꝑpter dotē. ⁊ etiā ꝑpter obſeqa ab vxore exhibita. Tenet. S. Tho. i. iiij. ⁊ Ricar. di. xv. ⁊ coiter ſūmiſte ſequunt hic cū theologis. ut Jaco. de laude ordinis minoꝝ in ſūma. Diſtingue tn̄ ſic. ꝙ aut lucrū ē neceſſariū ſuſtētationi ſue ⁊ viri: ⁊ ſic nō pōt facere elemoſynā: qꝛ magis tenet ſibi ⁊ viro ꝗȝ alteri. Si vero lucrū ſupabūdat: ſic pōt: ⁊ idem dic de parafrenalibus. ¶ Filius familias nō pōt facere elemoſynā de rebus pr̄is ſine eius mandato: niſi intelligat placere patri: niſi in caſibus quattuor quos ſupra notauimus Et niſi habeat peculiū caſtrēſe vel quaſi caſtrenſe. quia de talibus poteſt facere elemoſynam. Eſt itaqȝ peculiū caſtrāſe quod acquiſiuit ex militia. de hoc vide in gloſa Joan. andree. de ſepulturis. c. licet pater. li. vj. Et melius in gloſa. Accurſij. inſtituta. per quas pſonas nobis acquirit. ſuper parte. caſtrēſibꝰ peculijs ⁊. ff. de caſtrenſi peculio. l. caſtrenſe. ⁊ ibidem de quaſi caſtrenſe peculio. Quod quaſi caſtrenſe eſt quod filius acquiſiuit ex ſcientia vel alio artificio honeſto.
¶ Seruus vel ancila non poteſt facere elemoſynam de rebus dominoꝝ: niſi fuerit eis cōmiſſa adminiſtratio bonorū dn̄orum quia tunc poſſunt facere moderate: ſi ſciant ſe dn̄is nō diſplicituros. Et non ab re ſeruus non poteſt facere elemoſynam: cum nec mulier poſſit: nec filius: niſi modis ſupradictis. ꝙ mulier non poſſit teſtatur Auguſtinus. ad editiam. d. Nihil ergo de tua veſte. nihil de auro. nihil de argento. vel quacunqȝ pecunia. vel de rebus terrenis tuis. ſine arbitrio eius ſcilicet viri facere debuiſti. xxxiij. q. v. c. quod deo pari.

¶ De clericis habentib⁹ beneficia: quoꝝ fructus pꝛeter victū ꝛ veſtitū paupe-
rū ſunt: vt hieronymus dicit ad damaſum. Qm̄ quicquid habēt clerici paupē
rū eſt: ꝛ domus illoꝝ oībus debēt eſſe cōmunes: nimis lōgū eēt dicere quomō
debēt facere elemoſynā. ꝛ quomodo debeant ſuſtentari ſtipēdijs eccl'ie. ꝛ. quō
habentes patrimonia eoꝝ ſtipendijs ſuſtētari debeāt. ideo ſup ſedeo in pꝛeſenti
Sꝫ tu potes videre hoc. xvj. q. j. c. qm̄ quicqd. qđ oꝛiginale eſt hieronymi ad
damaſum vt dixim⁹. vbi hēricus intelligentiā pſati. c. notat. extra. de pꝛebē. c.
epiſcopus. Poteſt videre quis poſſit facere elemoſynā per Hoſtiēſen in ſūma.
de penitē. ꝛ re. §. quib⁹. q̄liter ꝛ aquibus ꝛ in quātū eſt faciēda reſtitutio. ꝛc.
V. quid de facientib⁹ elemoſynā. cū ſequētib⁹. ꝛ ꝯcoꝛdat cū hic dictis. ꝛ Ray.
etiā cōcoꝛdat in ſua ſūma. li. ij. titu. vltimo. de negotijs ſecularib⁹. Et vtrum
de illicite acquiſitis debeat fieri elemoſyna.

¶ **Studeat dare multū:** eſt enim elemoſyna dāda ſcđm facultatē dan-
tis. vnde Thobias. iiij. fili ſi multū tibi fuerit
abundanter tribue. Si autē exiguum: libenter impartiri ſtude.

¶ **Pꝛo velle meretur** quia volūtas pꝛo facto reputat̄. vt notat̄ in gloſa
c. j. extra. de eo qui mittit̄ i poſſeſſio. cā rei ſuā.

¶ **Si vel videat̄ egen⁹.** ille. ſ. cui dāda eſt elemoſyna. vt dn̄s ait luce.
xiiij. cū facis cōuiuiū noli vocare diuites: ſꝫ
voca paupes ꝛ debiles. ꝛ thobias ait in. c. iiij. panē tuū cū eſurietib⁹ ꝛ egētib⁹
comede. ꝛ de veſtimētis tuis nudos tege. grādis. n. culpa eſt: ſi te ſciēte fidelis
egeat. quos enim paſcere homines poteris: ſi nō pauiſti occidiſti. lxxxvj. di. c.
nō ſatis. ꝙ elemoſyna ſit dāda paupibus pꝛobat̄ auctoꝛitate ſaluatoꝛis. luce. j.
cū dicit̄ eſurietes impleuit bonis. Ad idē ambꝛoſi⁹. da paupib⁹ nō locupletib⁹
nō ſupbis ſꝫ humilib⁹. vn̄ abūdāti dare nihil aliud eſt quā pdere. j. q. ij. c. pa-
ſtoꝛ. Elemoſyna. n. diuinit⁹ eſt inſtituta ad pꝛoximi neceſſitatē ſubleuādā. ꝛ in-
telligat̄ per pximū: nō pꝛoximū ſanguinis ppinqtate tm̄: ſꝫ ſocietate rōnis ſcđꝫ
gloſaꝫ ſup illud. Leuitici. xix. ꝛ mathei. xxij. Diliges pximū tuū. In elemoſynis
enim tria ꝯſiderant̄. honeſtū. debitū: ꝛ neceſſariū. Honeſtū: vt pꝛopinquioꝛi ſi
indigeat ſubueniat̄. vn̄ ambꝛoſi⁹ pꝛoximos ſeminis tui ne deſpicias: ſi egere co-
gnoſcas. meli⁹. n. eſt vt ipe ſubuenias tuis quib⁹ pudoꝛ eſt ab alijs ſūptū depo-
ſcere. Debitū eſt: vt ſubueniat̄ benefactoꝛib⁹ ſi egeāt: nō vt opes augeant̄: ſꝫ vt
neceſſitas ſuſtēret̄ ſm̄ hieronymū. Notāter dicit̄: ſi egeant. qm̄ ſcđm eūdē hie-
ronymū Pars ſacrilegij eſt res paupum dare nō paupib⁹. Neceſſariū eſt: vt ele-
moſyna det̄ magis indigēti. ¶ Elemoſyna dāda eſt bonis ꝛ malis capacibus
fruct⁹ ei⁹: vt ſim⁹ imitatoꝛes ei⁹ q ſolē ſuū facit oꝛiri ſup bonos ꝛ malos ꝛ pluit
ſup iuſtos ꝛ iniuſtos. Mathei. v. ꝛ luce. vj. ſcriptū eſt. n. mathei. v. diligite ini-
micos vr̄os: ꝛ benefacite his qui oderūt vos. ꝛ puer. xxv. ſi eſurierit inimicus
tu⁹: ciba illū. ſi ſitit: potū da illi. ¶ Pōt queri vtrū aliquis poſſit ſibi facere ele-
moſynam coꝛpoꝛalē: cū elemoſyna ſit opus mīe. mīa aūt reſpicit alienam miſe-
riam. ꝛc. Rn̄de ꝛ dic ꝙ ex cōſequēti pōt ſibimet cōmodū facere ex elemoſyna:
ſicut cū diſtributoꝛ elemoſynaꝝ facit ſibi cōmodū ex elemoſynaꝝ adminiſtra-
tione ſibi etiam poſſet accipe ſi indigēs fuerit ſicut daret alij indigēti. ¶ Eſt vt
ex dictis patet pꝛeferēd⁹ ipe met dans ſi eſt egen⁹: deinde ſui. deīde noti. demū
boni. deinde extranei. de quo vide textū pulchꝛū. in. c. nō ſatis. lxxxvj. di. ꝛ tex.

tū gloſa.in.c.quieſcamꝰ.xlij.di.q̃ quidē iura intellige ceteris paribꝰ.qꝛ poſſet eē extraneꝰ in tā arta neceſſitate ꝙ deberet ꝑponi noto ⁊ cōiūcto: qui nō eſt in tali. Sꝫ pr̄ malus debet ꝑponi cuicūqꝫ bono in equali neceſſitate ꝓpter ꝑceptū dei. ¶ Religioſi mēdicātes qui ꝑdicant vbū dei ⁊ celebrant quotidie ꝓ bn̄fa‐ctoribꝰ ſuis: oibꝰ ſunt preferēdi: cū cōſtet eos hēre hoc officiū. ⁊ hi dicūt petere quaſi ex debito. qꝛ nō ſolū dant eis tpalia: imo excipiūt ab eis ſpūalia. vn̄ apo‐ſtolus.j.chorinthioꝝ.ix.dicit in ꝑſona taliū. Si ſpūalia vobis ſeminauimꝰ: nō ē mirū ſi tpalia vr̄a metamꝰ. vn̄ hieronymꝰ dicit de ꝑdicatoribꝰ. Aplicis viris ⁊ euāgelizatorībꝰ xp̄i in neceſſarijs vſibꝰ nolle tribuere ſe ipm̄ cōdēnare ē.xvj. q.j.apoſtolicis. ¶ Mendicantibꝰ oibꝰ pro ſuſtētatione ſue vite: vt ſunt q oſtia‐tim mendicāt: dāda eſt elemoſyna: ſi homo pōt. Sꝫ ſi oibꝰ nō pōt dare: poſito ꝙ oēs equaliter indigeāt: dicit ambroſiꝰ.lxxxvj.di.nō ſatis eſt cū ſequētibꝰ nouē eē ꝯſiderāda.ſ.fides.cauſa.locus.tēpus.modꝰ.neceſſitas.ſanguinis ꝓpin‐quitas.etas.debilitas.cōditio ſiue nobilitas.

¶ **Fides.** qꝛ fidelis ꝑferēdus eſt īfideli. ¶ Cauſa. qꝛ ſi duo tenēt capti. vnꝰ ꝓpter culpam ſuam. alius ſine culpa. iſte talis ꝑfertur alij.

¶ **Locus.** quia captꝰ ſiue detētꝰ in carcere eſt preferendus illi qui poteſt li‐bere ire quocūqꝫ vult. ¶ Tēpꝰ. qꝛ ſi vnꝰ eſt in tpe perſecu‐tionis eſt ꝑferendus illi qui nullam perſecutionem patitur.

¶ **Modus** vt nō totū detur vni ne ſimul effundāt opes: ſꝫ diſcrete diſpē‐ſent: niſi forte aliquis ex toto velit relinquere ſeculum.

¶ **Neceſſitas.** vt magis indigēs minꝰ indigēti preferatur. ¶ Sā‐guinis propinquitas. vt ꝓpinquus ꝑferat extraneo.

¶ **Etas.** ita ꝙ ſenes iuuenibꝰ preferēdi ſunt. ¶ Debilitas. vt infirmꝰ preferat ſano: ⁊ debilis forti. ⁊ intellige de debilitate nature vel ſe‐xus. vnde ceteris paribus magis ſubueniēdū eſt mulieribꝰ q̃ꝫ viris ꝓpter fra‐gilitatē ſexus. ⁊ magis fauet monialibus q̃ꝫ monachis. vt notat latiꝰ hēricꝰ. Borth. extra. de teſta. c. tua nobis.iij.di.in fine. ⁊ ꝓbat ꝑ mlta iura. ibi vide.

¶ **Nobilitas ſiue** cōditio. vt nobilis preferat innobili. ⁊ hoc totū intel‐ligendū eſt ceteris paribus. talis.n.cōditio poſſet eſſe ex vna parte qꝛ reformaret pctm̄ in cōtrariū. ¶ Sꝫ pone aliquis habet pr̄em in fidelē elemoſyna indigētē. ⁊ extraneus fidelis indiget equaliter cum pr̄e. ⁊ ta‐lis nō pōt vtriqꝫ ſubuenire: cui ergo ſubueniet. iſta queſtio mouet per.io.xxx. di.c.j. ⁊.lxxxvj.di.c.nō ſatis. ⁊ approbat.j.opīo. ⁊ ibi vide. ⁊.xlij.di.c.quieſca‐mus. Rn̄de ad queſtionē. ꝙ quidā dicūt patrē infidelē ꝑferri extraneo fideli in exhibitione nutrimēti. Sꝫ extraneꝰ fidelis prefert patri infideli in dilectiōe. ar. xxx.di.c.iij. ⁊ fundat iſta opinio ſup illud ꝑceptū. honora pr̄em tuū. ⁊ intelligit ſi equaliter indigeat. Si eni extraneꝰ indigeret ad mortē ⁊ pater nō: tūc extra‐neus ꝑferret patri. Alij dicūt cōtrariū.ſ. ꝙ boni extranei malis ꝓpinquis pre‐ferant. ⁊ in hanc opinionē videt declinare magiſter ſentētiaꝝ in.iij.diſ.xxix. dicit tamen hanc queſtionē eſſe latebroſam: nec a nobis plene abſoluēdā. ideo que opinio ſit melior eccl'ie determinationi relinquo. Dn̄s hoſtienſis tenet pri‐mam opinionē in ſumma de temporibus ordinan. §. ſeptima regula. ℣. Quid ſi pater carnalis. vbi latius videre poteris iſtam queſtionē. ¶ De ordine dili‐gendorum. quid prius quid poſterius. vide.iij.ſn̄iaꝝ.di.xxix. ¶ Et vtrū hō

magis debeat diligere filiũ quã patrẽ. vide.ij.ij.q. xxvj.arti.ix. ¶ Et vtrum magis coniunctis ſit magis benefaciendũ. ⁊ ſi magis filijs quã parentibus. vide.ij.ij.q.xxxj.ar.iij.ad.iiij.argu. ¶ Deputatus executor ad diſtribuendum certa bona pauperibus diſtribuere poteſt inter ſuos cõſanguineos. ſm. panor. in.c.pri.de cohabitatione clericorũ ⁊ mulierꝫ. Nã clericus poteſt in pauperes cõſanguineos de rebꝰ eccl'ie dare: qui eſt diſtributor. vt in.d.c.j.⁊.xvj.q.j.c.ſi. ſic ⁊ prelatꝰ.ar.in.l.Si mandauero.§.ſi tibi cẽtũ.ff.mãdati. Sibi aũt nõ põt diſtribuere. vt in.d.§.ſi tibi cẽtũ. preterq̃ ſi ipſemet egeat ineuitabiliter. ¶ Potenti laborare nõ eſt dãda elemoſyna.ar.lxxxij.di.c.epiſcopꝰ qđ verũ intellige: qñ per laborẽ ſibi põt prouidere: ⁊ ſic limita.l.vnicã.C.de mẽdi.vali. ¶ Peccatoribꝰ dãda ẽ elemoſyna. vt in.c.quieſcamꝰ.xlij.di.⁊.j.q.ij.quã pio.niſi qñ propter ſecuritatẽ cibi negligeret iuſticiã.quia tũc ſubtrahendus eſt.v.q.v. nõ omnis. ¶ Ad faciendũ elemoſynã oĩbus indifferenter qñ poſſumꝰ inducimur exẽplo Abrahe ⁊ Loth. Geneſis.xviij. ⁊ Geñ.xix.qui quia oẽs recipiebãt angelos receperũt. Si enim aliquos expellerent forſam inter illos angelos repuliſſent. Et in hoc caſu ait ioãnes criſoſtomꝰ in ep'la ad hebreos.⁊.xlij.di. quieſcamus. quieſcamꝰ ab hac ſurda ⁊ nefanda ac diabolica curioſitate.ſ.diſcernendi inter pauperes.nõ.n.ex vita illorꝫ quos accipis: vel quibꝰ das mercedẽ tibi retributurꝰ eſt deus. ſed ex volũtate ⁊ honorificentia multa ex miſericordia ⁊ bonitate. ¶ Excõmunicato etiã põt fieri elemoſyna ⁊ cuilibet alij notorio peccatori ſm gregorium.xj.q.iij.qm̃.in fine.⁊ hoc intelligitur niſi ex ſecuritate cibi deteriores fiant. Sꝫ ſi eſuriant ad mortẽ: tũc quãtuncũqꝫ negligerent iuſticiam debent paſci: niſi a iudice fuiſſent dãnati propter ſcelera ſua ad moriendum fame: vt dicitur in manipulo: vbi de elemoſyna. ¶ Utrum elemoſyna cadat ſub precepto? Ricardus in.iiij.di.xv.ar.ij.q.ij. Rñdet ꝙ ſic ſub precepto legis nature.p'me io.iij.qui habuerit ſubſtantiã huius mundi: ⁊ viderit fratrẽ ſuum neceſſitatẽ habere: ⁊ clauſerit viſcera ſua ab eo: quomodo charitas dei manet in eo. Cadit etiã ſub precepto legis diuine. Mathei.xxv. eſuriui ⁊ non dediſtis mihi manducare. Et legis canonice ſub precepto cadit etiam ieiuniũ. lxxxvj.di.nõ ſatis.⁊.vij.q.j.oẽs. ſed quia preceptũ eſt affirmatiuũ nõ obligat niſi pro loco ⁊ tẽpore. Et ideo cõſideranda eſt facultas habentis: ⁊ inopia indigentis. Si enim homo habet aliquid nõ neceſſarium ſuſtentationi ſue nature: nec illorũ quibꝰ tenet̃ prouidere: ſicut ſunt vxor. filij.ſerui.ancille.pater ⁊ huiuſmõi. ⁊ ſit tanta neceſſitas ꝙ imineãt ſigna probabilia extreme neceſſitatis in paup'e tunc tenet̃ de p̃cepto. Si.n.habet aliquid ſup'fluũ: nõ ſolũ ſuſtentationi nature: ſꝫ etiã ꝯueniẽtie ſui ſtatus. tenet̃ de illo facere elemoſynã: etiam ſi nõ inuenirent̃ tales qui eſſent in neceſſitate predicta. Et ſi plures occurrerẽt quibus oĩbus nõ poſſet ſubuenire: tenetur ceteris paribus illi qui magis indiget. Si vero non habet vltra conuenientiam ſui ſtatus nec eſt qui ſit in extrema neceſſitate: nõ tenetur de precepto. Concordat Tho.xxij.q.xxxij.

¶ Res quã das ſit tua. hoc voluit Thobias.iiij.cũ dixit.honora dñꝫ deũ tuũ de tua ſubſtãtia: ⁊ nõ de aliena.xiiij.q.v.c.niſi res.⁊ idẽ per beatũ augu.⁊ ſic breuiter de male acquiſitis non debet fieri elemoſyna ſm auguſtinũ in libro de verbis dñi.c.ab illo.§.qđ vero.xiiij.q.v. Jlla ſunt male acquiſita q̃ ſunt ei reſtituẽda aquo illicite fuerũt extracta.ſi

cut de rapina. furto. vſura ꝛ huiuſmodi. ꝛ de talibus nõ debet fieri elemoſyna
ſed eſt reſtituendũ ei a quo talia ablata ſunt. vñ leuitici. ij. Ois oblatio q̃ offerẽ
dño abſq3 fermẽto. ſ. inique acquiſitionis erit. Dicitur etiam male acquiſitu3
aliquid quãdo dans ꝛ accipiẽs faciunt ꝯtra diuinã iuſticiam: ſicut in ſymonia
ꝛ tale non eſt reſtituendũ ei qui dedit: nec remanebit apud accipientem: ſed in
elemoſynis debet errogari. c. veniens. extra de ſymonia. Tertio dicitᷣ aliquid
male acquiſitum ſeu illicitũ ratione actus acquirendi nõ rõne acquiſitionis: ſi-
cut in meretricio: cuius actus eſt illicitus: ꝛ a deo prohibitus. tamen illud qđ
datur poteſt meretrix accipere pro locatiõe ſui corporis. ꝛ de eo põt meretrix
facere elemoſynam. Et ſimiliter hyſtriones poſſunt facere elemoſynas de his
que ſibi dantur. q2 nulli competit reſtitutio. xvij. queſ. iiij. c. nõ ſane. q̃uis im-
mane peccatum ſit dare aliquid hyſtrionibus pro hyſtrionatu. lxxxvj. di. capi.
donare ꝛ idem dicendum eſt de cytharistis ꝛ alijs ludentibus ad voluptatem
ꝛ luxuriam. quia deũ manibus ſtimulant qui vocibus populum delectant. xc.
ij. di. c. in ſancta. Tamen ad laudem dei ꝛ ad recreationem infirmi vel aliam
iuſtam cauſam tales ludi poſſunt permitti. de conſe. di. v. c. peruenit. ℣. fina.
Sed meretrix nõ poteſt facere ſacrificiũ ad altare de mercede proſtibuli: tã pro-
pter reuerentiam ſacramenti q̃3 propter ſcandalũ ꝛ deteſtationem peccati: ꝛ vt
propter ruborem ꝛ verecundiã citiꝰ cõuertatur. xc. di. c. oblationes. ꝛ. xvij. q.
iiij. ca. miror. vnde. deutero. xxiij. non offeres mercedem proſtibuli. Illa enim
elemoſyna placet deo que non ex iniquitate ꝛ illicitis congeritur: ſed que de re-
bus conceſſis ꝛ bene acquiſitis impenditur. xiiij. queſtio. v. capi. elemoſyna.
¶ Elemoſyna bona eſt que fit de patrimonio xpi: in quo ſoli clerici habẽt di-
ſpenſationẽ. vnde bernardus facultates eccliaꝝ patrimonia ſunt pauperũ. ꝛ ſe-
quitur. ſacrilega crudelitate ſubripitur quicquid miniſtri vtra victum ꝛ ve-
ſtitum accipiũt. melior eſt q̃ fit de ꝓprio patrimonio. Optima eſt que fit de his
que acquirũtᷣ proprio labore. quia elemoſyna q̃ datur tãto eſt deo gratior quã-
to res q̃ datur eſt charior. ij. regũ. vltimo. vnde numeri. xviij. que offeretis deo
donaria optima et electa erũt. Quõ clerici debeãt diſtribuere redditꝰ eccliẽ. vi-
de in decretis. xij. q. ij. c. quattuor autẽ. ꝛ. c. aurũ habet ecclia. ꝛ. xij. q. ij. glia
epi. q2 in. iiij. partes. Patet iã. de quibus debeat fieri elemoſyna. q2 de omni
re ꝓpria ꝛ q̃ nõ ẽ obligata reſtitutioni alicui certe perſone ſiue licite ſit acq̃ſita
ſiue turpiter. vt colligitᷣ. j. q. j. in. c. nõ eſt putanda. ꝛ. xiiij. q. v. ꝛ per theologos
in. iiij. di. xv. ꝛ per iura ſupra allegata. Quãdo autẽ ſit reſtitutioni obligata. vi-
de in Antonina. c. de reſtitutionibus. ꝛ in angelica. vbi de reſtitutione. ꝛ vbi
de vſura. Limita etiã in rebꝰ ꝓprijs ſm̃ Ricar. vbi ſupra. q. v. dũmodo nõ ſint
neceſſaria ad ſuſtentationẽ nature ſue ꝛ ſuoꝝ. q2 ordine charitatis magis deb3
ſe diligere q̃3 aliũ: niſi eẽt talis pſona de cuiꝰ morte imineret notabile nocumẽ-
tũ rei. p. ꝛ profectui animaꝝ: q2 tũc eẽt pfectionis nõ neceſſitatis de tali dare
elemoſynam. ¶ Utrũ qs poſſit furari vt faciat elemoſynã. R. ꝙ nõ. quia non
ſunt faciẽda mala teſte aplo: vt veniãt bona. ꝛ. xiiij. q. v. c. forte.

¶ Chriſtus ſit tibi cauſa. danda igitur eſt principaliter elemoſyna a-
more dei. iuxta illud Mathei. c. v. cum fa-
cis elemoſynam noli tuba canere: ſ3 ſit elemoſyna tua in abſcõdito: ꝛ pater tu-
us qui videt in abſcondito reddet tibi. A deo enim debet expectari retribu-

tio nō ab hoīe luce.iiij. Cum facis conuiuiū voca pauperes ⁊ debiles claudos ⁊ cecos: ⁊ btūs eris. qꝛ nō habēt vnde retribuere tibi. retribuet aūt tibi in reſurrectiōe iuſtoꝝ. dāda ē igit elemoſyna propter deū nō propter vanā gliam. qꝛ ſi propter vanā gliam dat. amē dico vobis dicit dñs. ꝙ iam receperūt mercedē ſuam. ⁊ vētum fauoris trāſitorij querūt qui taliter faciūt: teſte Gregorio: et celū m deſierūt mereri. Perdūt quidē illi qui propter vanam gloriam dāt elemoſynā: rem ⁊ meritum rei. xxxiij. q. vj. §. ex his omnibus.

¶ **Da bona dum tua ſunt.** ſ. quādo es ſanus et viuis. ut ante te portes bonoꝝ operuꝫ candelā: ne cadas in lutum vel foueā. quoniā candela que fertur alicui poſt tergū non cuſtodit hominem quin cadat in foueam inferni. Adiuuat tamen exiſtētes in purgatorio. ꝙ elemoſyna debeat fieri in vita. apparet. eccle. xiiij. fili ſi habes: bene fac tecum: ⁊ deo dignas offer oblationes. ⁊ memor eſto qm̄ mors non tardabit. ante mortem bene fac. Et ante obitum tuum operare iuſticiam.

¶ **Fiat elemoſyna** animo volūtario. modꝰ faciēdi elemoſynā oñditur hic. qꝛ ut dicit philoſophꝰ i ethicis. modꝰ iponit ſpeciē actui. qd̄ itelligo de ſpecie moris. nō. n. ſufficit facere bonū: niſi bñ fiat. vñ pcepit dñs moyſi. deutero. xvj. iuſte qd̄ iuſtū ē exeq̄ris. Jō ad hoc ꝙ elemoſyna ſit meritoria: requiritur ꝙ debito modo fiat. qꝛ deus nō ē remunerator nominū ſꝫ aduerbioꝝ. glo. in. c. j. de colluſione. fiat igitur in primis elemoſyna.

¶ **Animo voluntario.** qm̄ deus plus reſpicit ad animū ꝙ̄ ad donum. prouerbioꝝ. xvij. ſpūum ponderator eſt deus. vnde ſuper illud. Mathei. xxv. quod feciſtis vni ex minimis meis mihi feciſtis dicit gloſa. deum ad affectū mētis magis reſpicere ꝙ̄ ad qualitatē rei exhibite.

¶ **Et cū ſermonis dulcedine** Eccliaſtici. iiij. declina pauperi ſine triſtitia aurē tuam. ⁊ reſpōde ei in pacificā māſuetudine. Sicut enī multi. qui mox ab egenis fratribꝰ fuerint neceſſaria poſtulata prius in eos cōtumelioſa verba iaculant q̄ ſi rebus miniſteria pietatis perficiant verbis tamen cōtumelioſis erogati grām perdunt. vnde Jſaie lviij. Cum videris nudum operi eū: ⁊ ne deſpexeris carnem tuam.

¶ **Et ſecrete.** ⁊ nō ad vanā gloriam. Mathei. v. cū facis elemoſynam: noli tuba canere ante te ſicut faciunt ypocrite in ſinagogis ⁊ in vicis: ut videant ab hominibꝰ. Amē dico tibi receperūt mercedē ſuam: te aūt facienti elemoſynā neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera: ut ſit elemoſyna tua in abſcondito: ⁊ pater tuus qui videt in abſcondito reddet tibi. Et eccleſiaſtici xxix. Conclude elemoſynam in ſinu pauperis: ⁊ hec orabit pro te.

¶ **Atqꝫ cum vultus hilaritate.** ſic teſtat Apoſtolus. ij. Corinthioꝝ ix. qui tribuit in ſimplicitate nō ex triſtitia aut neceſſitate. Hilarem enim datorem diligit deus.

¶ **Et feſtinanter.** proberbiorū. iij. Ne dicas amico tuo vade ⁊ reuertere ⁊ cras dabo tibi cū ſtatimꝰ poſſis dare. ⁊ eccliaſtici. iii. Cor inopis ne affligeris ⁊ ne tardes datum anguſtiāti. qui. n. cito dat bis dat. Hinc collige ꝙ̄ male ſit ab ijs qui mercedē retinēt mercēnarijs ⁊ ſeruis. quia nec vſqꝫ ad mane retinēda ē merces. ut habet. Leuitici in. c. xix. Jdeo ve illis qui nunꝙ̄ ſeruitoribus ſatiſfaciunt ⁊ mercennarijs.

¶ **Et in charitate** fiat elemoſyna vt. ſ. ſit meritoria ⁊ fructuoſa ad vitã
eternã. vñ magiſter in. iiij. ſententiaꝝ. di. xv. nõ enim
ſe fallat qui per elemoſynas largiſſimas fructus ſuoꝝ vel pecunie impunitatẽ
ſe emere eſtimãt in peccatis permanẽtes que ita diligũt vt in eis optent verſari.
ad quos ſaluator nr̃. Mat. xxiij. mũda prꝰ qđ intꝰ eſt: vt fiat et illud qđ deforis
eſt mũdũ. nã i imũdis nihil ẽ mũdũ: ſ3 polluta ẽ eoꝝ mẽs et ꝯſciẽtia. vñ beatꝰ
paulꝰ. Jmmũdi ſũt oẽs quos nõ mũdat fides operãs p dilectionẽ: qua credit̃ i
xp̃m. de q̃ ſcriptũ ẽ. actuũ. xv. purificãs fide corda eoꝝ Ex his ſatis apparet ꝙ i
pctõ mortali pmanẽtes ſi elemoſynas largas faciãt: nõ tñ p eas ſatiſfaciũt. q2 i
ordinate agũt dũ a ſe nõ incipiũt. eccl̃. xxx. miſerere aĩe tue placẽs deo Et augꝰ.
in encheridion. qui vult elemoſynã ordinate dare a ſe ipo debet incipere. Non
enim ille eſt vere miſericors qui aĩe ſue infirmãtis ad mortẽ nõ miſeret̃: cũ ma-
gis eã diligere debeat q̃3 matrẽ. vñ catho. ſemp tibi proximꝰ eſto. ⁊ de iſta ma-
teria ſatis habetur. xv. di. iiij. ſniaꝝ. per magiſtruz ⁊ doctores. ſine charitate.
enim nihil viuit vita grẽ: ſ3 oĩa ſunt mortua oĩa arida. j. iohãnis. iij. qui nõ di
ligit manet in morte. ⁊. j. ad corinthios. xiij. ſi dedero oẽs facultates meas i ci-
bos pauperũ: ⁊ corpus meũ ita vt ardeã: charitatẽ aũt nõ habeam: nihil mihi
prodeſt: ſaltẽ quo ad vitã eternã: bene tñ ad alia que ſup̃ diximꝰ valere bona q̃
fiũt in mortali. Jtem opera ſi debeant eſſe fructuoſa: debẽt procedere ex chari-
tate. hoc eſt dicere ꝙ fiant intentione charitatiua.

¶ **Ad multa valet** elemoſyna: hec eſt vltima pars huius. c. in qua decla
rant̃ vtilitates quas elemoſyna operatur. Prima eſt:
ꝙ facientẽ xp̃o recõciliat. q2 pñiam homini impetrat. glo. ſuper. c. iiij. j. epiſto-
le ad thimoteũ. Si quis miſericordiã ſequitur: ſi ludibriũ carnis patiatur: va-
pulabit: ſed nõ peribit. hoc tñ nõ eſt intelligendũ de illo qui ſemp fiduciã po-
nens in elemoſynis quas facit peccat. Jtẽ prouerbioꝝ. xxj. munꝰ abſcõditũ ex-
tinguit iras ⁊ donũ in ſinu indignationẽ maximam.

¶ **Federa firmat.** vnde prouerbiorũ. xxj. facere miſericordiam ⁊ iudi-
cium magis placent deo q̃3 victime.

¶ **Crimina mortificat.** ⁊ peccatis etiã reſiſtit. eccle. iij. ignẽ ardentem
extinguit aqua ⁊ elemoſyna reſiſtit peccatis.

¶ **Penã redimit** ⁊ relaxat: patet quia eſt vnum opus ſatiſfactoriũ. vnde
Danielis. iiij. elemoſynis peccata tua redime: ⁊ iniqui
tates tuas miſericordijs pauperũ forſitã ignoſcat deus delictis tuis.

¶ **Gratos ꝯſeruat.** ſ. factores elemoſynaꝝ creatori. eccle. xxix. elemoſy-
na gratiam eius quaſi pupillam conſeruabit.

¶ **Dantes a crimine** ſeruat: ⁊ a morte. vnde Thobie. iiij. premiũ bonũ
theſaurizaſti tibi in die neceſſitatis. qm̃ elemoſy-
na ab omni pctõ ⁊ a morte liberat. nec patietur aĩam ire in tenebras.

Oĩa multiplicat bona. ſ. temporalia. vnde gregorius in dialogo. Ter-
re ſubſtantie per hoc quod pauperibus diſtribu
untur multiplicantur. De hoc habetur exemplũ de Bonifacio qui cũ eſſet pu-
er triticum matris ſue expendit in vſus pauperũ: ⁊ cũ mater horreũ ingreſſa vi
diſſet triticũ ſuũ cõſumptũ: incepit filiũ ſuũ Bonifaciũ increpare ⁊ cedere in
faciem eo ꝙ ſic diſtribuiſſet bona ſua. ſed oratione facta a Bonifacio: ſtatim

horreum inuentū eſt plenum ergo date iuxta preceptū altiſſimi ⁊ dabitur vo-
bis ⁊ ſpūaliter ⁊ tēporaliter. luce. vj. fiducia. n. magna corā ſūmo deo erit elemoſyna omnibus facientibus eam Thobie. iiij.

¶ Pro donātibus orat. Eccle. xxix. cōclude elemoſynam in ſinu pauperis: ⁊ hec orabit pro te.

¶ Demonis fraudes expugnat: vnde auguſtin⁹ mur⁹ inexpugnabilis circa animā eſt elemoſyna.

¶ Prodeſt defunctis. ⁊c̄. ſaltem exiſtentibus in purgatorio: vt tenet vniuerſalis ecclia: vñ beatus auguſtinus in xlv. di. iiij. ſententiarum. neq₃ negandū eſt defunctorum animas pietate ſuorū viuentiū releuari: cum pro illis ſacrificium mediatori offertur: ⁊ elemoſyne fiunt in eccleſia. ⁊ magiſter ea. di. dicit. orationibus ſancte eccleſie ⁊ ſacrificio ſalutari ⁊ elemoſynis: que pro eorū ſpiritibus offeruntur non eſt dubium mortuos adiuuari. hoc idem Alexander de alis in vltimo libro. Uide etiam omnes doctores pluribus in locis. ⁊ in. c. anime defunctorum. xiij. q. ij.

¶ Jam vt claudamus nr̄m epythoma cū gloſemmatis. Attende ꝙ elemoſyna eſt danda ſcd̄m poſſibilitatem et qualitatē diuitiarū Thobie. iiij. ſi multū tibi fuerit: abundanter tribue: ſi exiguū: etiā exiguū libenter īpartiri ſtude. vt centuplū accipiamus: ⁊ vitā eternā elemoſynā facientes poſſideamus Mathei. xix. ad quā nos perducat ipſe omnipotēs dei filius qui cum patre ⁊ ſpiritu ſancto viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculorum. amen.

¶ Explicit epythoma ſiue tractatus de ſacramētis: ex multis catholicis doctoribus diſcerptus ⁊ extractus ad nouellorū clericorū inſtructionē correptioni ſancte matris eccleſie ſuppoſitus ⁊ ſubiectus. cū tractatu de orōne. ieiunio ⁊ elemoſyna.

Deo gratias.

¶ Prolog⁹ in libellum de doctrina chriſtiana.

Fideles ſūt per btm̄ Petrū apl'm in .j. ſua canonica ad moniti: vt parati exiſtāt oī poſcenti ſatiſfacere de ea q̄ in eis eſt fide ⁊ ſpe: qđ tm̄ potiſſime obligat ſacerdotes. quos ꝑ ꝓphetā malachiā interrogat de⁹ legem. in tm̄: vt teſte btō Hieronymo. Officiū ſit ſacerdotis interrogāti rn̄dere đ lege: q̄ vt Augu. ait in fide ꝯſiſtit ⁊ morib⁹. Jđ (vt ſacerdotes breuiſſime hēant articulos fidei et vij. ſacr'a. et v̄tutes ceteraq3 alia neceſſaria digeſta ⁊ cōſcripta ad inſtruendū̄ fideles q̄bus ī dirigēdo aīas p̄ſunt: vtq3 facillime ad īterrogata queāt ī examīe rn̄dere tā añ ordinū ſuſceptiōe3 quā poſtea cū a ſuis p̄latis ⁊ viſitatorib⁹ req̄runt: de oībus q̄ vt plurimū īterrogari ſolēt) decreui ego Alfōſus camera l3 imperit⁹ ⁊ parui ingenij fiduciā hēns ī dn̄o a quo eſt oē datū optimū ⁊ oē donū perfectū: q̄ gr̄a3 ſuā dat oībus affluēter diuidēs ſingula ꝑut vult: nō ex preſumptiōe aut ꝯſequēde laudis auiditate: ſed zelo ſalutis fraterne ſuccēſus eiuſcemōi in re ꝑutilē cōpilare tractatū breuiorē ſupiore. Qua in re ꝯſiderat⁹ ſu3 volentē breuit' inſtrui ī ſacr'is: in hoc magis ſuccincto libello ſui voti poſſe cōpotē fieri. cupiētē aūt ꝓfūdi⁹ magiſ-rc ad vnguē ī ijs q̄ ad clericoꝝ attinēt officiū erudiri: latio

¶ In p̄ma ſua canonica. iij. c. ſ'a ſe. q. x. ar. vij. ⁊. q. iij. ar. x.

¶ Mala- chiam. c. ij.

¶ Officiu3. ſacerdotis. Sacerdos rn̄debit đ lege. et regimē aīarum nō negliget. Cū ars artium ſit regimen aīarum. extra de eta. ⁊ quali. cum ſit. Et inter hūana exercitia tāto ſit ꝑiculoſi⁹: ſi eos male fungat': q̄to aīe p̄cioſiores ſūt oībus rebus ⁊ corporib⁹ xxj. q. ij. precipimus. xxiiij. q. iij ſi hēs. ⁊ de pe. et re. cū infirmitas Profecto cōſtat q̄nta diligētia ⁊ maturitate: q̄ta ue intelligētia et diſcretione et ſcientia opus ſit ſacerdoti: cui commiſſa ē cura aīarum ⁊ audientia confeſſionum.

rez ſuperiorē ve cōpilationē ⁊ eiꝰ gloſemata oculis ⁊ mēte debere ꝑcurrere. vt ſic q̄libet qd̄ deſiderat carpēs: deo ſit laus et gloria in ſcl'a ſeculoꝝ Amen. cui labores meos oīs et eccl'ie ſue ſcē Romane ſubmitto: ⁊ patribꝰ et dn̄is p̄fatis humilit̄ offero et dico. qui feliciter valeāt in chriſto: ⁊ ſuū illeſōſum amore ſolito proſequātur.

¶ Capitulum. j.

¶ Quō homo ſe ſignabit crucis ſigno. ⁊ q̄d ſibi velit hoc nomē chriſtianꝰ: ⁊ vnde deriuetur ⁊ vbi ſit primo nominatum.

Crux q̄ſi regale vexillū ⁊ triumphale eſt. iuxta illud. vexilla regis ꝓdeūt. hoc ſigno demones victi ſunt: ⁊ eo viſo fugiunt ⁊ timent. Arma igit̄ xp̄iani ↄtra hoſtē antiquū ſignū crucis eſt: cuiꝰ myſteriū eſt nr̄m ſignū ⁊ vexillū. Vn̄ eſayas. xj. Stat in ſignum ꝑploꝝ: ipſuz gētes deprecabunt̄: ⁊ erit ſepulchrū eiꝰ glorioſū. Premittit̄ in ꝓceſſionibꝰ ⁊ in quibuſdā locis tēpeſtatibꝰ aeris opponit̄: vt demones fugiāt ⁊ ab aeris ↄcitatiōe deſiſtant. Premittit̄ igit̄ in oibus crucis vexillū. q2 ſicut ait ap̄l'us ad galathas. vj. Abſit nobis gloriari niſi i cruce dn̄i nr̄i ieſu xp̄i. ⁊c̄. In p̄ncipio euāgelij ſignamꝰ frontē os pariter ⁊ pectꝰ ſeu corne diabolꝰ q̄ bonis operibus inſidiat̄ tollat per erubeſcentiā deuotionem de corde vel ſermonē de ore: ac ſi dicat ſacerdos ⁊ nos cū eo. Ego xp̄i crucē nō eru-

¶ Crux ē q̄i regale vexillū. vide de hoc in Rōnali. ꝑte. iiij. de acceſſu ſacerdotis ad altare.

¶ Fugiūt ⁊ timēt. q2 fugiūt timētes baculuz quo plagā acceperūt. hoc ſigno crucis. Oia criſmata. i. ſacramēta que cum chriſmate fiūt. ſigno crucis perficiuntur. chriſoſtomꝰ de cō. di. v. nunquid non oia.

¶ In principio euangelij. ut notat̄ in Rōnali. ꝑte. iiij. R̄ca de euāgelio.

beſco:ſʒ eā oꝛe ꝑdico ꝛ corde credo:qꝛ corde
creditꝛ ad iuſticiā oꝛe aūt ꝯfeſſio fit ad ſalutē
Crux dñi multiplicit ꝑfigurata fuit in vete-
ri teſtamēto.legitꝛ moyſes. Numeri.xxj.ene
um ſerpentē erexiſſe in palo in deſerto:queʒ
oēs aſpiciētes ꝑcuſſi a ſpētibꝰ ſanabantꝛ.qđ
dñs i euāgelio exponēs dixit.Sicut moyſes
exaltauit ſerpētē in deſerto:ita exaltari opoꝛ-
tet filiū hoīs.ꝛc.Legitꝛ etiā ꝙ cū ioſeph ap
plicuiſſet manaſen ꝛ effraī ad iacob ſtatuēs
maioꝛē ad dexterā ꝛ minoꝛē ad ſiniſtram: ut
eis ſcđm oꝛdinē bñdiceret. Jacob manꝰ cō-
mutās.i.in modū crucis cancellās dexteraʒ
poſuit ſup caput effraim iunioꝛis.Siniſtraʒ
aūt ſup caput manaſſe maioꝛis:ꝛ dixit.De-
us in cuiꝰ ꝯſpectu ambulauerūt patres mei
ꝛc.Bñdicat pueris iſtis ꝛc. Jtē moyſes ait
Die ac nocte erit vita nr̄a pendēs:ꝛ videbi
tis ꝛ cognoſcetis.xp̄s enī nocte fuit in cruce
pendens:qꝛ tenebꝛe facte ſunt ab hoꝛa ſexta
vſqʒ ad nonā.Quod etiā fuerit pendens cer
tuʒ eſt.Rurſus ezechielis.ix. Ezechiel audi
uit dñm dicentē ad viꝝ veſtitū lineis haben
tem attramentū ſcriptoꝛis ad renes.Tranſi
per mediā ciuitatē:ꝛ ſigna Thau in frōtibꝰ
viroꝝ dolentiū ꝛ gementiuʒ.Poſt hec dixit
vij.viris. Tranſite ꝑ mediā ciuitatē ꝛ ꝑcuti
te oēm ſup quē nō videbitis Thau. nemini
parcet oculꝰ veſter.Jtē hieremie.Cōgrega
bo oēs gētes:ꝛ erit eis ī ſignū thau. Jtē ali-
bi.ꝛ erit ꝑncipatꝰ eius ſup humerū eiꝰ.xp̄s
enī poꝛtauit ſup humerū crucē in q̄ triūpha

¶ Ad ſalutem. verba ſunt Pauli apoſtoli. ad roma.x.

¶ Crux domini. vide ꝺ hoc in rationali. parte.v.vbi de officio agitur.

¶ Eneum ſerpētē. Numeri.xxj.de quo vide Sapiētie. xvj vide etiā Joan. iij.Serpētē iſtuʒ Ezechias rex iuda cōfregit qꝛ adoꝛari cepit a populo.ut habetur iiij.Regū.xviij. Et in decretis. lxiij.di.§. veruʒ qꝛ. Et per Aug. de ci.dei. li.x.c.viij.in.fine.

¶ Manꝰ cōmutās. Geneſis xlviij.ꝛ.xj.di.c. eccleſiaſticarum in glo.

¶ Jtē moyſes ait.

¶ Quoad-
vſqȝ tenet̄ indiffi
nite. ſicut dicit̄.
iſte non penituit
quo aduſqȝ vixit
ideſt nunqȝ peni
tuit. vide latius
Ny. de lyra apo
calypſis. c. vij.

¶ Aquas
Marath. exodi
c. xv. vbi legit̄ ꝙ
cū popul⁹ iſrael
poſtqȝ d̄ mari ru
bro exierunt ⁊ e-
greſſi ſunt in de-
ſertū: ambulaue
rūt trib⁹ diebus
per ſolitudinē: ⁊
nō inueniebant
aquā. ⁊ venerūt
in marath: et nō
potuerūt bibere
aquas de Ma-
rath: eo ꝙ eſſent
amare. vn̄ Ma-
rath. i. amaritu
do interp̄tatur.
Et murmurauit
ꝯtra moyſen po
pulus. ipſe moy-
ſes clamans ad
dn̄m lignū ſibi
oſtſū miſit ī aq̄s:
et ſic in dulcedi-
nē verſe ſunt.

¶ Et alibi.
Uidi ciuitatem.
Apocalyp. xxj.

¶ De pro-
fundo. vbi tra-
ctat̄ de ꝓfundo
crucis myſterio.

uit. Joãnes quoqȝ vidit angelū aſcendentē
ab ortu ſolis habentē ſignū dei viui: ⁊ clama
bat voce magna q̄ttuor angelis q̄bus datū ē
nocere terre ⁊ mari dicēs. Nolite nocere ter
re ⁊ mari neqȝ arboribus quoaduſqȝ ſigne-
mus ſeruos dei in frontib⁹ eoꝝ. Item lignū
miſſuȝ in marath aq̄s dulcorauit amaras: ⁊
ad lignū miſſū in iordanē: ferrū qd̄ inciderat
enatauit: hoc eſt lignū vite ī medio paradyſi
de quo ſapiēs ꝓteſtatur. Benedictū lignū ꝑ
qd̄ fit iuſticia. qm̄ regnauit in ligno de⁹. Hoc
ergo ſigno crucis ſe armat eccl̄ia in pectore
et ī frōte ſignificās crucis myſteriū eē corde
credēdū: ⁊ manifeſte ore ꝯfitendū. Per hoc
enī ſignū ꝯfundit̄ ciuitas diaboli: ⁊ triūphat
eccl̄ia terribil̄r. vt caſtroꝝ acies ordinata. iux
ta illud. Terribilis ē locus iſte. Et alibi. vidi
ciuitatē magnā ſanctā hierl̄m nouā. ⁊c̄. Au-
guſti. tn̄ dicit. xj. di. eccl̄iaſticaꝝ. ꝙ nulla ſcrip
tura noui teſtamēti vel veteris docet fideles
crucis ſignaculo inſigniri. De ꝓfundo cru-
cis myſterio agit̄ in rōnali. p̄te. vj. ſub titulo
de paraſceue. ¶ Jam vt accedam⁹ ad ꝓmiſ
ſa attendam⁹: ꝙ in oīb⁹ agēdis in noīe dn̄i in
choandū eſt a nobis crucis ſigno nos ſignan
tib⁹. Dicēdo per ſignum crucis de inimicis
nr̄is libera nos dn̄e de⁹ nr̄. In noīe pr̄is ⁊ fi
lij ⁊ ſpūs ſcti amen. Signabit ergo ſe ſic ho-
mo manu dextera collectis duob⁹ digitis ſcȝ
auriculari ⁊ medico: ⁊ erectis pollice ac in-
dice ⁊ medio ſiue maiori. ponendo manū ſuꝑ
caput dicēs. In noīe pr̄is. deinde deſcēdens

vſq3 ad pectora: dicat. ⁊ filij. Poſt hec po-
nens manū ad humerū ſiniſtrū: dicat. ⁊ ſpūs
⁊ reuertēs cū manu ad humer⁊ dextrū dicet.
ſcti amē. Et ſic coīter obſeruat ⁊ tenet. Qui
dicūt ſignū crucis a ſiniſtra eſſe pducendū i
dexterā fulti ſunt auctoritate illa. Egreſſus
ei⁹ a pr̄e. excurſus vſq3 ad inferos. recurſus
ad ſedē dei. Incipiūt enī ſe ſignare a pte ſu-
periori: q̄ patrē ſignificat: ⁊ deſcendūt ad in-
feriorē: q̄ mundū deſignat. Deinde a ſiniſtra
parte. q̄ infernū: pducunt ad dexterā q̄ celu3
ſignificat. Nā xp̄s deſcēdit de celo in mūdū
de mūdo ad infernū. ab inferno aſcēdit in ce-
lu3: vbi ſedet ad dexterā dei pr̄is. Intelligi-
mus itaq3. p illud. egreſſus. In noīe. p. Et p
illud. excurſus. intelligim⁹ partē ſiniſtrā. Et
p illud. Recurſus. intelligim⁹ dextera3. De
modo ſignādi ⁊ ei⁹ ſignificatiōe: vide lōgius
in Rōnali pte. v. vbi de officio agit. Et. ḋ cō.
di. v. c. ij. q̄d in glo. ¶ Chriſtian⁹ a xp̄o dicit.
Chriſt⁹ ꝟo a chriſmate. ¶ Nomē xp̄ianorū
pmu3 in Anthiochia inuentū eſt: cū bti apl'i
Petr⁹ ⁊ Paul⁹ in vrbē illam venerūt: teſte
Anacleto papa. xxij. di. c. Sacroſctā. Antea
n. oēs vocabant diſcipuli vl' frēs. S3 poſtq̄
Apl'i in Anthiochia ɔciliū fecerūt: xp̄iani di
cuntur. xj. q. iij. ad menſa3. Et xp̄iani ortho-
dorij dicunt. i. recte gloriātes: ⁊ vt credūt vi
uentes. Nā orthos grece dicit recte latine:
et dora glia. Dicit ergo xp̄s a chriſmate q̄ſi
vnct⁹. Ipſe aūt vnct⁹ eſt eternal'r a deo p̄ cō-
ſortib⁹ ſuis: put in actib⁹ legit aplo⁊: ⁊ hoc

¶ In noīe dn̄i. ut patet. j. corinth. v. et. ix. et. xxvij. q. vlti. nō obſeruetis.

¶ Signabit ergo ſe ſic. vide de hoc Rōnali. parte. v. vbi ḋ officio.

¶ Erectis pollice et c. bene cū trib⁹ digitis. q2 ſub inuocatione trinitatis impmit ſignū crucis.

¶ Chriſtiani dicunt a xp̄o.

¶ Chriſtus a chrimate. vide lōgi⁹ de hoc i rōna. li. ij. ſeu pte. i pn. ⁊ in eodē. rōnali. pte. j. ſub titu. ḋ ɔſecratiōe.

¶ In antiochia. actuu3. xj. circa finem.

¶ Chriſtiani dicunt. Quare dicimur xp̄iani et non ieſuani xxij. di. c. ſacroſctā per Archi. et de imu. eccle. c. decet. li. vj.

¶ Cōſortibus ps. xliiij. et actuum. xiiij.

nomẽ eſt oleũ effuſuȝ. hinc eſt ꝙ in veteri teſtamẽto ſacerdotes ⁊ reges xp̃i nũcupabant̃ q: vncti erãt vnctiõe tp̃ali. iuxta illud. Noli te tãgere xp̃os meos. hoc aũt nomẽ xp̃s nõ ẽ ꝓpriũ ſaluatoris ſȝ ẽ cõis nũcupatio p̃tãtis. eſt eñi cõmune nomẽ dignitatis. Sȝ hoc nomen. ieſus ꝓpriũ ẽ vocabulũ pſone ſaluatoris quo ab angelo Gabriele in ↄceptione vocatus eſt: euãgeliſta teſtãte: Uocabis inquit nomẽ ei⁹ ieſuȝ: ⁊ ab hoĩbus in circũciſiõe. de hoc noĩe ieſus: ⁊ alijs noĩbus xp̃i vide in Rõnali. parte p̃ma. Paulo poſt p̃ncipium.

¶ Capitulum. ij.

¶ De articulis fidei. ⁊ p̃mo de. vij. articulis ſpectantib⁹ ad diuinitatẽ. Deinde de. vij. articulis pertinentibus ad humanitatẽ.

Articuli diuinitatis metrice ſcripti.

¶ Articulus p̃mus mõſtrat ꝙ ſit de⁹ vnus.
In patremq̃ȝ ſequẽs dicit ꝙ credere debes
Tertius in natuȝ te cogit credere chriſtum.
Quartus te cogit in ſctm̃ credere pnuema.
Credas in quinto deitatẽ cuncta creaſſe.
Sextus ait crede dñs peccata remittet.
Omnes ſurgemus ſeptenus dicit aperte.

Nolite tangere xp̃os meos ¶ Euãgeliſta teſtante. luca in. c. i. Jſaie. vij.

¶ Articul⁹ p̃m⁹ ⁊ ẽ. q: fides eſt totius ſpũalis edificij fũdamẽtũ: p̃ma. q. j. cuȝ paulus. et iuxta apl̃um. j. corthi. iij. nemo põt. ponere niſi qđ poſitũ eſt: qđ ẽ ieſus xp̃s. Circa cuius diuinitatẽ fides xp̃iana verſatur Recte p⁹ ponuntur articl̃i diuinitatis. deinde humanitatis. Et q: fides verſat̃ circa diuinitateȝ et humanitatẽ. xp̃s dicebat. Creditis i deũ ⁊ in me credite. Sũt circa diuitateȝ tria cõſiderãda: teſte Tho. de aquino Doctore glioſo i tractatu de articl̃is fidei ⁊ eccl̃ie ſacris. ſ. vnitas diuine ẽẽntie: trinitas pſonarũ: ⁊ effect⁹ diuine ṽtutis. ¶ Et nõ refert dicam⁹ eſſe q̃ttuordecim articl̃os: vl̃ duodeci. q: nihil auget̃ fidei ſic nec remouet̃. q: dicẽtes articl̃os eẽ duodeciȝ hñt reſpectũ ad apl̃os q ſymbolũ in quo ↄtinent̃ ↄpoſuerũt: ⁊ fidẽ catholicã p̃dicauerũt: ⁊ eccl̃iam fũdauerũt. Qui ṽo dicũt articl̃os eẽ quatuordeci diſtiguũt penes ea q̃ radicaliter ſũt credẽda. ¶ Septẽ articl̃i ſpectãtes ad diuinitatẽ ſignati ſũt ĩ apoca. c. j. ⁊. ij. c. in. vij. ſtellis. Articl̃i ṽo ad humanitatẽ ſpectãtes ſignati ſũt etiã in Apocaly. per ſeptẽ candelabra aurea: in quoꝝ medio filius hominis. i. chriſtus ambulabat. ¶ Quãdo articuli duodecim numerant̃: habent figuram ſeu figurti ſunt. Joſue. x. Et Apocalypſis. xij. Joſue. x. habetur ꝙ duodecim viri per quos figurant̃ duodecim apl̃i. portauerunt de medio iordanis aluco. i. de medio ſacre

ſcripture. Profunditate vbi ſteterũt pedes ſacerdotũ.i.affectiões ſctõꝝ patruꝫ. duodecim lapides duriſſimos.per quos figurãtur.xij.ptes ſymboli: q̃ ſũt firme et imutabiles:et poſuerũt in loco vbi caſtrametati ſunt.i.in eccl'ia:que ẽ ut caſtroꝝ acies ordinata. Cãticorum. vj.ut fideles reſiſtãt diabolo fortes in fide. ꝑma.Petri.v.c.vigilate:q2 aduerſari⁹ veſter dyabolus tãq̃ꝫ leo rugiẽs circuit querẽs quem deuoret. Et ſequitur remediũ quãdo dicit. Cui reſiſtite fortes in fide.Apocalypſis.xij.habet.ꝙ mulier amicta ſole ꝛ luna ſub pedib⁹ eius habe bat coronã duodecim ſtellarũ. Mulier illa ẽ eccl'ia: que ẽ amicta ſole et luna.i. fulgida diuinitate xp̃i.Malach.ij.Orief nobis timẽtib⁹ deũ ſol iuſticie.Corona dicit fides in qua micãt duodecim ſtelle.i. duodecim articuli fidei: qui dicunt ſtelle eo ꝙ mẽtis obſcuritatẽ illuminãt. ¶ Qm̃ hic de articulis agit:iam operepreciũ erit Diffiniat articulus:anteq̃ꝫ ad ipoꝝ articuloꝝ ennarrationem ſeu aliqualẽ declarationẽ accedamus. Eſt igit articulus indiuiſibilis veritas de deo ſupra rõnem exiſtẽs artãs nos ad credẽdũ hec diffinitio articuli ẽ Ricardi de ſctõ victore. Et ſic dicit ab artãdo.q2 artat nos credere q̃d facultatẽ humanã excedit. Dicit i diffinitiõe:indiuiſibil':q2 articul⁹ nõ diuidit: ſ3 ſtat i eo diuiſio credibiliũ. Dicit etiã artãs. Quid hic dicem⁹.q2 volũtas libera ẽ ꝛ cogi nõ põt? Dic ꝙ q̃uis volũtas i volẽdo ꝛ ꝯſentiẽdo artari nõ poſſit q2 in hoc libera eſt.põt tñ allici ꝛ attrahi i cognoſcẽdo ipſã v̾itatẽ. ¶ Declarationẽ aduertam⁹.

¶ **Articulus ꝑm⁹** noſtrat ꝙ ſit deus vnus.i.primus articulus ẽ credere vnũ eſſe deũ:qui ibi notat. Credo in deũ p̃rem oipotẽtẽ creatorẽ celi ꝛ terre.quẽ cõpoſuit btũs petrus. In quo tria ꝯtinẽtur. Primũ vnitas deitatis.ibi. credo in deũ:nõ deos. Scd̃m diſtinctio pſone p̃ris.ibi.patrẽ oipotẽtẽ. Et ut dicit Ricar.in.iij.ſentẽ. hic oipotẽtia includit oẽm ſciam: ſũmã bonitatẽ:prouidẽtiã reſpectu oĩum ꝛ oẽm perfectionẽ. Tertiũ creatio oium.ibi. Creatorẽ celi ꝛ terre.i.viſibiliũ per terrã:et inuiſibiliũ per celũ ſignificans.ꝙ eſſentie diuine vnitatẽ credam⁹ in ꝑmo articulo. notat Deutero.c.vj. Audi iſrl':dñs deus tuus vnus eſt. De quo hieremie.iij. Patrẽ vocabis me:et poſt me ingredi nõ ceſſabis. ¶ Quot ꝛ qui errores vitent per hũc articulum: ꝛ per alios:vide. S. Tho.in tractatu de articl'is ꝛ eccl'ie ſacr'is:q2 breuitatis cauſa ſubticent hic. Sectas hereticoruꝫ poteris videre in decretis. cauſa.xxiiij.q. iij.qdã aũt heretici.ꝛ i.li.viij.ethimologiarũ Iſid o.q̃ oẽs ſecte ſeu hereſes extirpate ſũt p ſctõs articl'os:ꝛ p ſymbola in qb⁹ fides ꝯtinet. ¶ Scd̃s articl'us ẽ

¶ **In p̃remq3 ſequẽs** dicit ꝙ credere debes.i.ſcd̃s eſt credere p̃rem eſſe deũ:q notat.ibi. P̃reꝫ oipotẽtẽ. ¶ Terti⁹ ẽ credere filiũ eẽ deũ.ibi. Et i ieſũ xp̃m filiũ ei⁹. Et hoc ẽ q̃d dicit i textu:qñ dicim⁹.

¶ **Tertius in natũ te cogit credere xp̃m.** ¶ **Quart⁹ te cogit in ſanctũ credere pneuma** ideſt quartus articulus eſt credere ſpũm ſanctũ eſſe deuꝫ. ibi. Credo in ſpiritũ ſanctum. Sic patet ꝙ predicti quattuor articuli ſunt de vnitate diuine eſſentie: ꝛ trinitate perſonarũ. Ita ꝙ credimus tres perſonas ꝛ vnũ deuꝫ: ut refert Athanaſius nõ tres dij ſed vnus eſt deus.tres pſonas oñdit qñ dixit. deus pater:deus filius:deus ſpũs ſanctus. Et tñ nõ tres dij ſed vnus ẽ deus. Et ita de ſanctiſſima trinitate dicit Joan.vlti. Tres ſunt qui teſtimoniũ dant in celo ſcilicet p̃r.verbũ.ꝛ ſpũs ſctũs. Et hi tres vnũ ſunt. Pater ẽ ingenit⁹ ſ3 gene-

rans:filius genitus:ſed non generans. Spiritus ſanctus: nec genitus nec generans:ſed a patre filioq₃ procedens.

¶ Credas in quinto deitatē cuncta creaſſe.i. Quintus articulus ē credere deū cuncta creaſſe viſibilia ⁊ inuiſibilia.ibi. Creatorē₃ celi et terre.⁊ ibi i ſymbolo qđ cātat in miſſa:factorē celi ⁊ terre viſibilium ⁊ inuiſibiliū iuxta illud geneſis. In principio creauit deus celū ⁊ terrā.per terram viſibilia intelliguntur. per celum inuiſibilia. Itaq₃ hic articulus ſupradictus oſtendit deum omnia ex nihilo in eſſe nature creaſſe:ſm illud. Dixit ⁊ facta ſunt.

Articuli ad humanitatē ſpectātes.

¶ Concept⁹.nat⁹.paſſus.deſcēdit ad ima.
Surgit ⁊ aſcendit. veniet diſcernere cuncta

¶ Sextus ait crede dn̄s pctā remitet.i. ſext⁹ articulus ē credere remiſſionē pctō₂ ijs qui ſunt in eccl'ia catholica.ibi. Sanctā eccl'iam catholicā ſancto₂ cōmunionē remiſſionē pectorum:ut dicit Alexāder de alis in ſuo cōpendio theologice veritatis.li.v.vbi de artic'lis. Thomas in tractatu de articulis dicit. q̄ ſextus hic articulus ē credere q̄ per dei grām iuſtificamur a pctō gratis a deo. ſm illud ad Romanos. iij. Iuſtificati gratis per grām ipſi⁹.ſ.dei. Et ſub hoc articulo cōprehēdunt oīa eccl'ie ſacramēta: et quecunq₃ pertinēt ad eccleſie vnitatem:⁊ dona ſpiritus ſancti: ⁊ iuſticia hominum. Hoc idem dicit patriarcha Alexandrinus in tractatu ſuo de inſtructiōe clericorum:qui incipit. Beatus Petrus apoſtolus.

¶ Omnes ſurgemus ſepten⁹ dicit aperte.i. Septimus articulus eſt credere reſurrectionē mortuo₂: boni habebūt gl'iam:mali vero penā.q₂ de⁹ ē remunerator omniū. Iuxta illud mathei. Ibunt hi in ſuppliciū eternū Iuſti aūt in vitam eternam. De reſurrectiōe dicit ap'lus ad corin.xv. Oēs quidē reſurgem⁹.hic articulus denotatur.ibi.vitā eternā.ſub quo cōprehēditur ⁊ malo₂ punitio.teſte Alexā.de alis.

¶ De articulis ſpectantibus ad humanitatem.

¶ Conceptus. Primus articulus humanitatis eſt credere filium dei eſſe conceptum de ſpiritu ſancto.

¶ Natus. Secundus eſt credere filium dei natum ex maria virgine.ibi.natus ex maria virgine.

¶ Paſſus. Terti⁹ articul's ē credere filiū dei ꝑ nob paſſū ſub pōtio pilato fuiſſe.ibi. Paſſus ſub pōtio pilato crucifixus mortu⁹ ⁊ ſepult⁹.

¶ Deſcēdit ad ima. Quartus articulus ē credere filiu₃ dei deſcendiſſe ad inferos ſm aīam diuinitati vnitā. Corpore etiā diuinitati vnito in ſepulchro manēte.ad inferos dixi.i. ad limbū ſctō₂ patrū: q ē quedā ps inferni. Et inde ſctōs pr̄es qui in fide de xp̄o incarnādo:⁊ in charitate deceſſerāt liberauit.pctōribus in inferno in loco dānato₂ remanentib⁹. Et de hoc articulo dicitur in ~~vtroq₃~~ ſymbolo. Deſcendit ad inferos. Per quot horas aīa xp̄i māſit in inferno: vide per Nycolaū de lyra dicentē q̄. xxxix. ſup illud pſalmi.xvj. Quoniā nō derelinques aīam meā in inferno. Et exnotatis

per Tho.iij.pte.q.lj.ar.iiij.ꝛ per eūdē. iij.pte etiā.q.lij. ar.iiij.in.corpore.q. videtur cócludi ꝙ anima chriſti manſit in inferno.xl.horis. Et quot horis corpus chriſti manſit in ſepulchro notatur per eundem Thomam vbi ſupra.

¶ Surgit. Quint⁹ articulus ē credere filiū dei reſurrexiſſe ſm ꝙ ſcripture prophetarū predixerant.ibi. Tertia die reſurrexit a mortuis. ꝛ Mathei. xx. Tertia die reſurrexit.

¶ Aſcendit

Sext⁹ articulus eſt credere eūdez aſcēdiſſe ad pr̄is equalitatez. ibi. Aſcēdit ad celos ſedet ad dexterā dei pr̄is oīpotentis. et Joan. xx. aſcēdo ad patrē meū ꝛ p̄rez vr̄m.

¶ Duodecī articuli fidei ſm.xij.aplo̅s.

¶ Articuli fidei ſunt bis ſex corde tenendi.
Quos xp̄i ſocij docuerunt pneumate pleni.
Credo deū pr̄em petr⁹ inqt cūcta creantē.
Andreas dicit ego credo ieſuz fore chriſtū.
Conceptū natū iacob⁹: paſſūqz ioannes.
Inferos philippus fregit: thomaſqz reuixit
Scādit bartholome⁹: veniet cēſere mathe⁹
Pneuma minor iacob⁹: ſimō pctā remittit.
Reſtituet iudas carnē: vitāqz mathias.
Ergo coſtanter credas ac indubitanter·
Que docet eccl̄ia romana petra ſolidata.
Secus nō poteris fieri ſalu⁹ nec ſctūs hēri.

¶ Veniet

diſcernere cūcta

Septimus articulus ē credere filiū dei vēturū eſſe iudicare viuos ꝛ mortuos. Et in forma humana apparebit cū virtute magna ꝛ ptāte in valle Joſaphath: Joſaphath. de quo tn̄ dic. ut. in. iiij. ſenten. di. xlviij. ꝛ. ibi. Judicabit bonos ꝛ malos. vt patet. ibi. Inde vēturus ē iudicare viuos ꝛ mortuos. Et math. xxv. Cum venerit filius hoīs in maieſtate ſua ꝛ oēs angeli cū eo: tūc ſedebit in ſede maieſtatis ſue. Et Petrus dicit actuū. x. hic ē qui cōſtitutus ē a deo iudex viuorū ꝛ mortuoꝝ. i. bonoꝝ ꝛ maloꝝ: ſiue eoꝝ qui iā mortui ſūt ꝛ eoꝝ qui in aduētu xp̄i viui inueniunt: qui viui inuenient: ſtatim morient ꝛ ſurgēt ad iudicium ſimul cū oībus alijs qui antea mortui fuerāt: qꝛ oēs nos manifeſtari oportet ante tribunal xp̄i: ut referat vnuſquiſqz in corpore proprio q̄ geſſit ſiue bonuz ſiue malū: teſte aplo̅. ij. corinthioꝝ. v. ¶ De articulis fidei vide pulchre per hieronymū epl̄arū pte. j. In expoſitiōe ſymboli ad laurētiū papā. in qua ſingulos articulos fidei noui ꝛ veteris teſtamēti auctoritatibus cōfirmat. Et hereſes cōtrarias deſtruit. incipit expoſitio. Mihi quidē fideliſſime papa.

¶ Habendo reſpectū ad. xij. apoſtolos. xij. ſunt articuli: ſ; ut ſupra diximus ſiue numerent. xiiij. ſiue. xij. nihil fidei auget: vel minuit. Et attēde ꝙ articuli fidei non ſunt probandi ſed tanqꝫ prima principia preſupponendi firmiterqꝫ tenendi. Poſſunt tamen defendi oſtendendo ſm diuinam potentiam non eſſe impoſſibiles. Jam accedamus ad expoſitionem in hac conſideratione.

¶ Credo deū pr̄ez ꝛc̄. Primus articlus ē credere ī deū pr̄em oīpotētē Creatorē celi ꝛ terre. quē ꝯpoſuit btūs Petrus. de quo Jeremie. iij. Patrē vocabis me ꝛ poſt me ingredi non ceſſabis.

¶ Andreas dicit. Ego credo ieſum ꝛc̄.i.dicere. Secūdus articulus ē de pſona filij.ibi. Et ieſum xp̄m filiū eius. quez cōpoſuit beat⁹ Andreas.de quo pſalmus.ij.dicit.filius me⁹ es tu.Ego hodie genui te. Cuius articuli ſenſus eſt.filium eius.ideſt patris vnicum.ideſt genitum.

¶ Cōceptū natū. Jacobus. Tertius articulus ē credere cōceptionē eius de ſpū ſctō ꝛ natiuitatē ex maria virgine.ibi.qui cōceptus ē de ſpū ſctō natus ex maria virgine:quē cōpoſuit Jacob⁹maioꝛ.De quo Jſaie.vij.Ecce virgo cōcipiet ꝛ pariet filiū: ꝛ vocabit nomen eius hemanuel. Tn̄ Bonauē.ꝛ plures alij eximij doctores tenēt ꝙ ꝯcipi de ſpū ſctō: ꝛ naſci ex maria virgine ſint duo articuli.Et licet dicat cōcept⁹de ſpū ſctō:nō tn̄ dicitur filius ſpūs ſcti.Cū illa cōceptio fuerit ſolū cooperatiōe ſpūs ſcti. ut habet.iij. di.iij.ſentē.vbi vide lōgius.ꝛ per modū cōpilatiōis vide in gloſa ſup̄ floꝛetuz edita a Joanne Gerſon pariſienſe Cancellario:ut aſſerunt multi.

¶ Paſſumq; Joānes.Quartus articulus eſt credere xp̄m paſſum fuiſſe. ibi. paſſus ſub pōtio pylato crucifixus moꝛtuus et ſepult⁹. quē cōpoſuit.S.Joānes euāgeliſta.De quo daniel.ix. Poſt ebdomadas.lxij. occidetur chꝛiſtus quē iudas ſcarioth tradidit:ꝛ pōtius pylatus moꝛti adiudicauit.Jtē in euāgelio Mathei.xx.Ecce aſcēdim⁹hieroſolymā ꝛ filius hoīs tradetur pꝛincipibus ſacerdotum: ꝛ condemnabunt eum moꝛte:ꝛ tradent eū gentibus ad illudendum:ꝛ flagellandum:ꝛ crucifigendum.

¶ Jnferos philip⁹ fregit. Quintus articulus ē credere ꝙ deſcendit ad inferos ſc̄m aīam:coꝛpoꝛe iacēte in ſepulchꝛo. ut patet.ibi.deſcēdit ad inferos.quē ꝯpoſuit Philip⁹.de quo oſee.xiij. O moꝛs ero moꝛs tua:moꝛſus tu⁹ero īferne.Jtē ephe.iiij.Deſcēdit p̄mū ī iferioꝛes ptes terre

¶ Thomaſq; reuixit. Sextus articulus ē credere ꝙ tertia die reſurrexit a moꝛtuis.quē compoſuit btūs Thomas.de quo Oſee. vj.in die tertia ſuſcitabo eum.Et Zacharie.ij.ſileat omnis terra a facie domini qui cōſurrexit de habitaculo ſancto ſuo. chꝛiſt⁹ reſurrexit tertia die a moꝛtuis reſumendo coꝛpus non tale quale pꝛius habuit ſed impaſſibile ꝛ immoꝛtale.Jtem Mathei.xx.Tertia die reſurget.

¶ Scanditq; Bartholomeus. Septim⁹ articulus ē credere ꝙ aſcēderit in celos:ꝛ ꝯſedet ad dexterā dei p̄ris oīpotētis.quē cōpoſuit btūs Bartholomeus.De quo Amos.ix.q edificat in celo aſcēſionē ſuā. Et Michee.ij.aſcēdit iter pādēs ante eos. Jtē Jo.xx.aſcēdo ad p̄rem meū ꝛ p̄rez vr̄m.¶ Aſcēſio ꝑtinet ad xp̄m:aſſumptio ad btām virginem.Euolatio ſiue eleuatio ad alios ſctōs.Aſcēſio fit pꝛopꝛia virtute aſcēdētis.aſſumptio vō fit v̄tute dei aſſumētis:q̄ fili⁹obſequit m̄ri.Euolatio ſeu eleuatio fit miniſterio angloꝝ:

¶ Ueniet cēſere matheus. Octau⁹articulus ē credere eius aduētuz ad iudiciū.ibi. Jnde vēturus ē iudicare viuos ꝛ moꝛtuos.quē cōpoſuit btūs Matheus.de quo Joelis.iij. Jn valle ioſaphath iudicabit oēs gētes.ꝛ in eodē.c. Congregabo oēs gentes ꝛ deducam eas in valle ioſaphath: et diſceptabo cū eis ibi. Et in eodē.c.cōſurgēt ꝛ aſcendēt gētes in vallē ioſaphat.quia ibi ſedebo ut iudicē oēs gētes in circuitu.Jtē Mathei.xxv.cum venerit filius hoīs in maieſtate ſua:ꝛ omnes angeli cum eo: tunc ſedebit in ſede maieſtatis ſue. Et actuū.x.dicit Petrus. hic eſt qui conſti-

tutus eſt a deo iudex viuoꝝ ꝛ mortuorum.ideſt bonorum ꝛ malorum.
¶ Pneuma minor Jacobus. Nonus articulus ē credere in ſpūm ſctm̄ ibi.Credo in ſpūm ſctm̄.quē cōpoſuit iacobus minor.De quo Agei.ij.ſpūs meus erit in medio vr̄m nolite timere. In ſymbolo ſanctoꝝ patrū addit:qui ex patre filioqꝫ procedit.quod negant greci.
¶ Symō pctā remittit. Decimus articulus eſt credere vnaꝫ ſctām eccleſiā:in qua eſt cōmunio ſctōꝝ: per quā fit remiſſio pctōꝝ his qui ſunt in ea per grām ſpūs ſcti in ſacramētis. Quē cōpoſuit btūs Symō.De quo ſophonie.ij.hec ē ciuitas gl'ioſa habitās in cōfidentia: q̄ dicebat in corde ſuo ego ſum ꝛ extra me nō ē alia.Et ſequit̃ pro eodē articlo. Malachie.ij.cum odiuꝫ habueris: dimitte dicit dn̄s deus iſrl'. Itē ad Ro.iij. iuſtificati gratis per grām ipius ſcilicet dei.Sub hoc articulo comprehenduntur omnia eccl'ie ſacramēta:ꝛ quecunqꝫ pertinent ad eccleſie vnitatem: ꝛ dona ſancti ſpiritus.ꝛ iuſticia hominū:ut dicit Thomas in tractatu de ſacramētis.
¶ Reſtituet iudas carnē. Undecimus articulus ē credere carnis reſurrectionē:quem cōpoſuit iudas frater Symonis.De quo Zacharie.ix.Suſcitabo filios tuos ſyon.Et ezechielis. xxxvij. Oſſa arida audite verbū dn̄i:hec dicit dn̄s deus:Ecce ego intromittā in vobis ſpūm ꝛ viuetis.Et Jſayas.xxvj.viuēt mortui tui ꝛ īterfecti tui reſurgēt. Expergiſcimini ꝛ laudate q̄ habitatis in puluere. ꝛ Corinthioꝝ.xv. Omnes quidē ſurgemus. Itē illud ꝛn̄ſi.credo ꝙ redēptor meꝰ viuit ꝛ in nouiſſimo die de terra ſurrecturꝰ ſū:ꝛ rurſus circūdabor pelle mea : ꝛ ī carne mea videbo deū ſaluatorē meū.
¶ Uitāqꝫ mathias. Duodecimus articulus ē credere remuneratioņeꝫ beatoꝝ vitā eternā.Et dānatoꝝ ſiue reproboꝝ punitionē.ſ.penam eternā.ibi.vitā eternā.quē cōpoſuit btūs Mathias. De quo abdie.j.Et erit dn̄s regnū.ꝛ danielis.vij. Suſcipiēt aūt regnū ſancti dei altiſſimi:ꝛ obtinebūt vſqꝫ in ſeculū ꝛ ſcl'm ſeculoꝝ. Itē.ps. Tu reddes vnicuiqꝫ ſm̄ opera ſua.qui carnis reſurrectionē fideliter credit : nō timet miſerum corpus expēdere in ſuitio xp̄i:ex quo ſperat ſe recepturū illud cū q̄druplici gl'ia claritat' īpaſſibilitatis.ſubtilitatis et agilitatis.etiā aīa ſuis dotibꝰ erit dotata ꝛ ornata.
¶ Ergo cōſtāter credas atqꝫ indubitāter.qꝛ qui nō crediderit cōdemnabit̃. Marci vltimo. igit̃ firmiter credamꝰ ſine dubitatione ea que ſunt fidei noſtre.ut dicit̃ in.c.firmiter credimus ꝛ ſimpliciter confitemur.de ſūma tri.ꝛ fide catho.in antiquis qꝛ niſi vnuſquiſqꝫ fideliter et firmiter credat:nō pōt ſaluus eſſe.ut dicit̃ in ſymbolo Athanaſij. patet ergo ꝙ ſine fide impoſſibile eſt placere deo.ad hebreos.xj.Et ſine fide nullus pōt ſaluari nec ſanctificari.qꝛ qđ nō ē ex fide pctm̄ eſt.ad. Roma.xiiij.c.Et oīa credibilia ſunt a nobis credēda ſicꝫ docet eccl'ia Romana:q̄ mater ē oīum aliarū:ꝛ fundata ſupra firmā petrā:ut dicit̃.Mathei.xvj. Tu es petrus ꝛ ſup hāc petrā edificabo eccl'iam meā.huius aūt fidei fundamētū ē xp̄s.ut dicit̃ in.c.ſundamēta. de electiōe in.vj. Itē dicit̃ ad corinthios.iij. Igit̃ nūq̄ peribit fides eccl'ie: ſicꝫ ſcribit̃ luce.xxij.Ego pro te rogaui petre:ut nō deficiat fides tua. ¶ Quid aūt ſit fides docet aplu̇s ad hebreos.xj. Fides ē ſubſtātia rerū ſperādarū argumentū nō apparētiū.declarationē huiꝰ diffinitiōis vide per Nyco.loco quo ſupra.
¶ Que ptinēt ad fidē? Rn̄det Tho.ſa ſe.q.xj.ar.ij. ꝙ directe ꝛ principalr̄ ar

ticuli fidei. Indirecte verõ ⁊ ſecũdario ea ex quibus ſi nõ crederent: ſequeret
alicuiꝰ articuli corruptio. Et circa vtraqꝫ põt eſſe hereſis eo modo quo ⁊ fides.
¶ Oportet quẽlibet adultũ articulos ſcire: ſꝫ diuerſimode. Implicite credere
oẽs articulos ẽ fidei diminute: ⁊ hoc nõ ſufficit nũc alicui habenti vſum rõnis
ſcꝫ in generali credere redẽptorẽ ⁊ remuneratorẽ. adeo eni notitia quorũdã ar
ticuloꝝ manifeſta ẽ ꝙ nullus habẽs vſum rõnis ignorat niſi omnino negligat
⁊ cõtẽnat dei cultũ ⁊ ſalutẽ propriã. Explicite aũt ⁊ diſtincte credere oẽs articu
los nõ ẽ de generali fidei neceſſitate: niſi forte illis qui fidẽ alijs explicare tenen
tur: ut doctoribus predicatoribus prelatis ⁊ curatis. ut dicit Bo. vẽ. in. iij. di.
xxv. Et cõuenit cũ eo Ricar. ad cuius cõfirmationẽ precipit. Deutero. xxvij.
illis qui lecturi erãt ⁊ docturi: ꝙ lex lucide ⁊ aperte ſcribat ſuꝑ lapides qui la-
pides ſm glo. ſunt layci ⁊ ſimplices. Credere aũt quoſdã implicite: ⁊ quoſdam
explicite ẽ fidei ad ſalutẽ neceſſarie etiã oium ſimpliciũ. Tenent. n. quicũqꝫ ſim
plices explicite credere articulos quos manifeſtat eis nõ ſolũ predicatio: ſꝫ etiã
eccliaſticus vſus ⁊ cõſuetudo: ut ẽ de vnitate ⁊ trinitate: quã poſſunt cognoſce
re ab ipo actu cõſignatiõis. cõſignãt. n. ſe dicẽtes. In nomie patris ⁊ filij ⁊ ſpũs
ſcti Amen. Idẽ de natiuitate. paſſiõe. reſurrectiõe. ⁊ pctõꝝ remiſſiõe. quos co
gnoſcere poſſunt ex ipis ſolẽnitatibus quas ecclia celebrat: ⁊ ex actibus ſacer-
dotum. Iõ ab hoꝝ cognitione nullus rõne vtẽs excipit nec ignorãtia excuſat.
Articulos vero non ita manifeſtos tenent tñ credere implicite. Implicite autẽ
credere voco: ut in generali credãt vniuerſaliter oia que credit ſacroſctã mater
ecclia: ita ꝙ in ꝑticulari a nullo diſſentiãt: nec aliquẽ articuloꝝ diſcredãt: ⁊ in
tñ valet hec fides implicita ſm quoſdã ut refert innocẽtius. extra de ſuma tri.
⁊ fi. catho. c. j. ſuꝑ verbo. credimus. ꝙ ſi aliquis eã hẽt. ſ. ꝙ credat quicqd cre
dit ecclia: ⁊ rõne naturali motus aliquid de fide falſo opinat: puta ꝙ pater ſit
maior: vel prior filio: vel ſimilia: ꝙ propter hoc nõ ẽ hereticus nec peccat dum
mõ hũc errorẽ nõ defendat. hoc notat Bo. vẽ. in. iij. di. xxv. Cõcordat Ricar.
ibidẽ. Et Tho. ſa ſe. q. ij. in qua in articu. vj. dicit. Tho. ꝙ ſimplices q in ſub
tilitatibus fidei errãt nõ peccãt: ſi nõ ꝑtinaciter peruerſe doctrine inherẽt in ꝑti
culari cõtra vniuerſalis ecclie fidẽ. imo aliqñ talis error põt eſſe meritorius: ut
in Ange. vbi agit de fide. Unde ſacerdos qñ videt cõfitentẽ ſecũ ita rudẽ ⁊ par
uã aut nullã noticiã de articulis habentẽ: interroget eũ vtrũ ex corde doleat de
preterita negligẽtia: ⁊ proponat ſm capacitatẽ ſuã illos addiſcere: ſimul ⁊ pater
nr: ſi neſciret. ⁊ ipe exponat ei dictos articulos ſi põt. de pe. ⁊ re. deus qui. Itẽ
interroget vtrũ ex corde credat oia q̃ credit ſctã ecclia: ⁊ vtrũ doleat ſi cõtra di
ctos articulos ⁊ fidẽ catholicã hactenus mẽte vel verbo inciderit in aliquẽ er
rorẽ. ⁊c. Interroget deinde ſi credit ⁊ ſcit ſacra matris ecclie. ⁊c. Nota ut finẽ
in hac materia breuitatis grã faciamus ꝙ quedã ſunt antecedẽtia ad fidẽ: ut ea
que ſunt de iure naturali: q̃ exprimunt in decalogo: que tenemur credere: quia
ſupponunt a fide: ut ꝙ trãſgreſſio cuiuſlibet ꝓcepti ſit pctm̃ mortale. Quedam
ſunt ſequẽtia fidẽ. Et iſta ſunt in duplici differẽtia. q2 q̃dam ſunt reducibilia ad
articulos ſpecialiter: ⁊ ea credere tenemur ut deũ eſſe vbiqꝫ. qḋ reducit ad pri
mũ articulũ. Credo in deũ prẽm oipotẽtẽ. ¶ Alia ſũt que nõ ſunt reducibilia
ad articulos ſpãliter: ⁊ tñ tenemur ea credere: cũ ſint determinata ab ecclia vel
in ſacra ſcriptura. ut antichriſtuꝫ eſſe venturũ. tñ põt reduci ad iſtũ articulum.
eccliaꝫ catholicã: q2 ecclia catholica aſſerit illud eẽ verũ. Quedã ſũt ꝯcurrẽtia ſi

¶ Capitulum.iij.

¶ De quattuoꝛ ſymbolis.

PAul⁹ hebꝛeoꝝ.xj.dicit ſine fide eſſe impoſſibile placere deo. qꝛ fides ē fundamētuꝫ oīuꝫ bonoꝝ operū ſine qua oīs edificatio conſtructa deficit atqꝫ cadit. iſta autē fides in articulis: de q̇bus iā diximꝰ: completiſſime ꝯtinet̄. articuli vero oēs in ſymbolo iccirco operepꝛeciū eſt ſciamꝰ q̇d eſt ſymbolū: ⁊ quotuplex ē ſymbolū: ſiue quot ſunt ſymbola vnā et eandē materiā cōtinētia qꝛ ariculos fidei. Vñ ſymbolum eſt oīum apl'oꝝ ſimul vna ſentētia. Et dicit̄ a ſym. q̇d eſt ſimul: et bole ſnīa: q̄ſi per vnicā apl'oꝝ ſniam ꝯſtitutū: ⁊ totū a quolibet appꝛobatū ſm Bonāventurā. Quattuoꝛ ſūt ſymbola: q̄ licet in verbis varijs ſūt varia: tñ in ſenſu ⁊ ſnīa ſūt vnū. Primū vocat̄ ſymbolum aploꝝ. illud ſcꝫ credo in deū: q̇d dicit̄ in cōpletoꝛio ⁊ in pma: ⁊ vocat̄ apl'oꝝ: qꝛ apl'i recepta ſpūs ſcti gr̄a illud cōpoſuerunt. Et ex hoc vocat̄ ſybolum: qꝛ dicitur de ſingulis ⁊ bolus: qꝛ q̇libet apl'oꝝ appoſuit bolū ſuū. vñ Petrꝰ incepit dicēs. Credo in deū pr̄em oīpotētē: ⁊ ceteri apl'i fuerūt reliq̄ ꝓſecuti. Et

mul cū ipa fide: ut articuli. Tu oīa et ſingula que ſctā mater eccl'ia romana tenet ⁊ pꝛedicat: firmiter crede: ⁊ operare ſm dei pꝛecepta: et habebis vitā eternā pꝛomiſſam Mathei.xix. ſeruātibꝰ mādata dei. de articulis: et qui teneant̄ credere implicite: qui explicite. ⁊ quid ſit fides. qd ſpes. ⁊ in quo conueniāt ⁊ in quo differāt: vide plene per abbatē ſiculū. ti. de ſūma tri. et fi. catho. ⁊ ibi Hoſti. ⁊ innocētius.

¶ Quattuoꝛ ſymbola ſunt facta cōcilia a ſctis pr̄ibus in fidei fauoꝛem. de quattuoꝛ cōcilijs vide in decretis. di. xv. c. ſicut. et. ca. ſctā romana. et ibi q̄ opuſcula recipiantur ab eccl'ia. De ſynodis. vide ca. xv. di. c. canones generaliū. ⁊ i. li. vj. ethimologiarū. c. xviij. ⁊ de ꝯcilijs i eodē libꝛo. vj. ethi. c. xvj. De ſymbulo vide i rōna. pte. iiij. ſūica. de ſymbolo: vbi ad plenū tibi ſatiſſiet. cū ibi notat̄. vide etiā d̄ ſymboliſ. iij. pte manipuli curatoꝝ. ⁊ i. v. li. ſūme theologice v̄itatis. c. de articulis. Et i tractatu. petri de coſtana. de cōfeſſiōe. iij. pte vbi. de articlis fidei. Et in cōpēdio. R. D. fantini dādulo archiepi Cretenſi pro chatolice fidei inſtructiōe. ſūica de articulis. Tractatus incipit̄ ſic. licet quilibet clicꝰ: maxime ſi ſit ſacerdos

hoc ſymbolū dicit̄ voce ſuppreſſa q2 qñ editū fuit fides: nōdū erat ꝓpalata. Scd̄m vocat̄ ſymbolū nicenū. q2 ſci p̄res illd̄ in ſynodo nicena cōpoſuerūt. lꝫ i Cōſtantinopolitana fuerit reformatū. ſcd̄m quā formā cātat tota eccl'ia greca ꝛ latina illud in miſſa. Et vocat̄ Credo magnū. qd̄ incipit. credo in vnū deuꝫ Et cantat̄ imediate poſt euangeliū: q2 editū eſt fide iaꝫ ꝓpalata. Tertiuꝫ vocat̄ ſymbolum Athanaſij q2 ſctūs Athanaſius illud cōpoſuit ad expellēdas hereticoꝝ tenebras. Et dicit̄ in p̄ma. ꝛ incipit. Quicūqꝫ vult ſaluus eſſe. ꝛc̄. Et ſicut p̄ma dicit̄ orto iaꝫ ſole poſt noctis tenebras: ſic Athanaſius fugat arrianas hereſes. Quartū vocat̄ ſymbolum innocētianū ſiue lateranēſe. q2 fuit cōpoſitū ſub innocētio in ꝯcilio lateranenſi. Et ponit̄ extra de ſūma tri. ꝛ fi. catho. firmit̄ credim9. Et ita ſicut i q̄ttuor euāgeliſtis tota veritas ꝛ doctrine ꝛ fidei xp̄iane cōp̄hēdit̄: ita i his q̄ttuor ſymbolis oēs articuli fidei ꝯtinent̄. ꝛ ſicut oīum euāgelioꝝ doctrina ē vna. ita oīuꝫ horū q̄ttuor ſymboloꝝ ē vna ſnīa atqꝫ fides vt iuxta viſioneꝫ ezechielis rota ſit in medio rote. Itaqꝫ materia hoꝝ ſymboloꝝ ſunt articl̄i fidei: de quoꝝ expoſitiōe iā diximus. ¶ Sꝫ attēde ꝙ cū oīa ea teneamur firmiter credere q̄ eccl'ia catholica firmiter tenet ꝛ credit. Ille articul9: credo ſctāꝫ eccl'iaꝫ: eſt maxim9 oīuꝫ. q2 oēs alios in ſe virtualiter ꝯtinet. Nā q̄ hūc articulū credit: nō pōt eſſe īfidelis: vt dicit petr9 de coſtana Decanus Tolletañ.

¶ Petr9 de coſtana. i ſuo tractatu de confeſſione ſacramētali

nō tñ ſufficit iſtū ſolū credere: vt ſupra dictū eſt. ſic tenet ſcūs Tho. ſcda ſcde. q. j. ar. vij. ⁊ cōiter theologi. iij. ſn̄iaꝝ. di. xxv. ¶ Sciēdum ē etiā ꝙ eadē fuit ātiquoꝝ ⁊ modernoꝝ fides qꝛ in lege nature ⁊ ī lege ſcripta ⁊ in lege grē nullꝰ potuit ſaluari niſi in fide xp̄i mediatoris dei ⁊ hoīuz. ¶ Sz nō eodē mō. qꝛ magis explicita fuit in lege moyſi fides quā in lege naturali. Et magis in lege grē quā in vtraqz Nā ſicut xp̄iani ſaluanť nūc in fide xp̄i incarnati ⁊ ex virgine nati. ⁊c̄. ita fideles antiqui ſaluabāť in fide xp̄i vētūri: vt mgř cū ceteris theologis dicit. iij. ſn̄iaruz. di. xxv.

¶ Capitulum. iiij.

¶ De ecc̄ľie ſacr̄is ſuccincte ad examē ſubeūdū. j. in genere. deinde in ſpecie ⁊ pticulari.

Dicto de articulis fidei: dicamus de ecc̄ľie ſacr̄is ſequētes formā ſeu tractactꝰ ordinez: quē ſanctꝰ Thomas ſeruauit in ſuo tractatu: qꝛ ꝓmo tractauit de articulis: deinde de ſacr̄is q̄ cōprehēdunť in. vj. articulo in ordine ſcz Sextꝰ ait crede dn̄s pctā remittet. qñ numeramus. xiiij. articulos. Sed quando numeramus. xij. comprehenduntť ſub decimo articulo in ordine numerādi ſcz Symon peccata remittit. ¶ Igiť ꝓmo ſciēdum eſt ꝙ ſicut Augu. dicit. decimo de ciui. dei. Sacramentum eſt ſacrum ſecretum: vel ſacre rei ſignum. fuerunt autem in veteri lege q̄daz ſacramēta id eſt ſacre rei ſigna: ſicut Agnꝰ paſchalis ⁊ alia ſacr̄a legalia. Que q̄

¶ Nullꝰ potuit ſaluari niſi i fide xp̄i mediatoris. Ad titū. c. ij. Aug. ad optatū. Illa fides ſana ē credimus nullū hoīez: ſiue maioris ſiue ꝑue etatis liberari ⁊c̄. niſi per vnū mediatorē dei et hoīuz ieſuz xp̄m. Et habeť in. iij. ſentē. di. xxv. Et in ſa ſe. q. ij. arti. vij. Et gene. xv. per Ny. de lyra.

¶ Sacr̄m ē ſacre rei ſignuz. Tho. in tractatu ſuo de articulis fidei et ecc̄ľie ſacr̄is ponit hāc diffinitionē. Itē de conſe. di. ij. ⁊ magř in. iiij. ſen. di. j. et Iſidorus li. vj. ethimolo. Et in Rōna. pte iiij. ſub. vij. pticula canōis. ſub v̄bo. myſteriuz. expoſitis. n. ibidē colligiť diffinitio ſeu notificatio ſacr̄i. ⁊ declarať ibi apte: ⁊ in tractatu maiori ſupra declaratū eſt quomodo itelligať hec diffinitio.

Sacr̄m ē ſacre rei ſignū. Signoꝝ alia ſūt naturalia. ſ. q̄ ſm̄ naturā ſignificāt. Alia ſūt poſitiua: que ſm̄ impoſitionē ſignificāt. Sz ſignoꝝ naturaliū: quedā ſūt que per antecedēs ſignāt cōſequēs. ut rubore veſpertino ſignificat̄ ſerenitas matutina. alia ſūt que per cōſequēs ſignificāt antecedēs. ut fumo vel cinere ſignificat̄ ignis fuiſſe Signorū poſitiuoꝝ. Alia ſūt ſigna rei ſacre. ut ſp̄ēs eneus erectus in heremo. q2 ſignificauit xp̄m ī cruce. Alia ſūt ſigna rei nō ſacre: ut arcus triūphalis in biuio. ¶ Porro ſignoꝝ rei ſacre. alia ſūt ſacra ut baptiſm⁹. Alia nō ſacra. ut agnus paſchalis. Sacr̄a ſūt ſigna no. teſ. nō ſacra veteris: q̄uis enim vtraq3 ſint ſigna rei ſacre. i. rē ſacrā ſignificātia: nō tm̄ vtraq3 ſūt ſacra. i. iuſtificantia. licet nōnulli dixerint ſacramēta legalia iuſtificaſſe: Hec. n. ē differētia inter legalia ⁊ euangelica ſacr̄a. q2 illa ſignificabāt tm̄. hec aūt iuſtificāt ⁊ ſignificāt. ¶ Uerū qn̄q3 large: qn̄q3 ſtricte accipit̄ ſacr̄m. Large ſm̄ q̄ omne ſignū rei ſacre ſiue ſit ſacrū ſiue nō ſacrū dicit̄ ſacramētum. vn̄ ſigna legalia ſacr̄a dicunt̄. Stricte accipit̄ ſacr̄m ſm̄ q̄ ſacrū ſolūmodo ſignum dicit̄ ſacr̄m. de. cō. di. ij. Sacrificium. ⁊ c. ſignū ⁊. c. ſp̄ēs. j. q. j. multi. ¶ Sacr̄m aūt dicit̄ actiue ⁊ paſſiue: quaſi ſacrū ſignās: vel ſacrum ſignatuz. Nā noīe ſacr̄i qn̄q3 ſignuz rei: qn̄q3 res ſigni varie nuncupāt̄ ſm̄ q̄ ſacr̄m accipitur pro ſigno rei. Sacr̄m dicit̄ a ſacro ⁊ ſignū q̄ſi ſacrū ſignū. Sz ſm̄ q̄ ſacr̄m accipit̄ ꝓ re ſigni. Sacr̄m dicit̄ a ſacro ⁊ ſecreto. q̄ſi ſacrum ſecretū. Sp̄ēs ergo panis dicit̄ ſacr̄m actiue. i. ſacrū ſignās. Unitas aūt ecclie dicit̄ ſacr̄m paſſiue. i. ſacrū ſignatū. Corp⁹ vero dn̄icū vtroq3 mō dicit̄ ſacr̄m. i. ſacrū ſignās: ⁊ ſacrū ſignatum.

dez ſolū ſignificabāt gr̄az xp̄i: nō tm̄ eā cauſabāt. vn̄ ap̄lus ad galathas. iiij. vocat ea infirma ⁊ egena elemēta. Egena q̄dem q2 gr̄am nō ꝯtinebant. infirma q2 gr̄am ꝯferre nō poterant. Sacr̄a vero legis noue ꝯtinēt ⁊ ꝯferunt gr̄am. In eis enī eſt virt⁹ xp̄i: q̄ ſub tegumēto reꝝ viſibiliuz ſecretius operat̄ ſalutē. vt Auguſtin⁹ dicit. Et ideo ſacr̄m noue legis ē inuiſibilis gr̄e: viſibilis forma: vt eius ſimilitudinē gerat cui⁹ cauſa exiſtat hec diffinitio ponit̄ in p̄ncipio q̄rti ſniaꝝ: ⁊ in tractatu Thome de articulis ⁊ ſacr̄is. Diffinit̄ etiā ſic ſacr̄z Sacr̄m eſt illud in quo ſub tegumēto rerū viſibiliū diuina virt⁹ ſecreti⁹ operat̄. Et he ſuperiores diffinitiones ſunt. S. Aug. Hugo de ſctō victore. li. vj. de ſacr̄is. p̄te. ix. c. ij. dicit q̄ ſacr̄z ē materiale elementū extriſecus oculis ſuppoſitū: ex inſtitutione ſignificās: ex ſimilitudine rep̄ſentans: ex ſanctificatiōe aliquaz gr̄am

¶ Secreti⁹ opat̄ ſalutē. ſūt etiā verba iſidori. vj. li. ethimologiaꝝ. c. de officijs. Sub tegumēto. v̄ba auguſtini ſunt ⁊ etiā iſidori. li. vj. ethimologiaꝝ ⁊ etiā alberti in ſūma theologica. li. vj.

¶ Sacramentū eſt inuiſibilis gr̄e. ⁊c. v̄ba ſunt auguſtini. ⁊ trāſſumptiue alberti in. vj. ſūme theologice v̄itatis. ⁊ magr̄. iiij. ſniaꝝ. di. j. addit iſta verba cui⁹ ſilitudinē gerit ⁊ cauſa exiſtit.

ꝯferēs inuiſibilē. ¶ Sacr̄z dicit̄ vno modo a ſacro ⁊ ſignū: q̄ſi ſacrū ſignū ⁊ ſic accipit̄ pro ſigno rei. Alio modo dicit̄ a ſacro ⁊ ſecreto: ⁊ ſic accipit̄ pro re ſigni. et bene ſacr̄m dicit̄ ſacrū ſecretū. q2 ſub tegumento corporaliū rerū (teſte Iſidoro. vj. ethimologiarū. c. de officijs) virtus diuina ſecreti⁹ ſalutē eorūdē ſacramentoꝝ operat̄ ſiue effectū: licet per bonos aut per malos miniſtrētur. vnde a ſecretis virtutib⁹ vel ſacris ſacramenta dicuntur.

Sacr̄a noue legis que xp̄s inſtituit in remediū infirmitatis humane ſūt ſeptē. ſ. baptiſm⁹. cōfirmatio. pn̄ia. euchariſtia. ordo ſacerdotalis. matrimoniū. extrema vnctio.

Hec diffinitio ap̄te oñdit. q̄ ſacr̄m eſt forma nō itrinſeca ut eēntialis: ſʒ exterior viſibilis. i. ſenſibilis rep̄ſentatrix gr̄e inuiſibilis ⁊ cauſa ipi⁹. ſ. gr̄e. ⁊ cū dixi viſibilis: intellige in ſe vel in annexo: teſte alberto ut maiori diximus tractatu. ex̄m hui⁹ diffinitionis ſit in ſacr̄o baptiſmi. in quo aq̄ ſacramēti viſibilis eſt [teſte iſidoro. li. vij. ethimologiarū. c. de ſpū ſc̄tō] aqua tn̄ ſpūs ſcī inuiſibilis eſt. aqua. n. ſacri corp⁹ abluit exteri⁹ ⁊ ſignificat q̄ aīa interi⁹ p ſpm̄ ſctm̄ mūdat̄. corp⁹ v̄o xp̄i videt̄ i ſpē panis ānexa i ſacr̄o altaris: p ut albert⁹ in ſūma theologice v̄itatis li. vj. d̄clarat: q̄ſi ſacr̄z diffinit. Et ex hac diffinitiōe. ſ.

¶ Sacr̄m ē inuiſibilis gr̄e. ⁊c. quā aliquātulū declarauim⁹: quāq3. ſ. tho. i. iiij. ⁊ ibi oēs theologi ꝯplete d̄clarāt: oñdit̄ q̄ ſacr̄a noue legis ut ſup̄ i textu tāgit̄: q̄ñ ſacr̄m diffinit̄ in p̄a diffinitiōe poſita i hoc ſc̄do tractatu nō ſolū gr̄az ſignificāt: ſʒ ē ꝯferūt ex ope opato. i. ex p̄te ſui: ⁊ nō tm̄ ex ope opāt̄ i. ex p̄te miniſtri: ⁊ ex p̄te ſuſcipiēt̄ ſacr̄m. Per q̄d differūt a ſacris veteris legis: q̄ tm̄ gr̄az ſignificabāt ⁊ nō ꝯferebāt ex ope opato. i. de ſe: ſʒ v̄tute opis opantis. i. ex p̄te ſacr̄z miniſtrātis vl̄ illud ſuſcipiētis. vt mgr̄ ⁊ doctores tenēt. iiij. ſniaꝝ di. j. ⁊. ſ. tho. iij. p̄te. q. xij. ar. j. vñ ap̄lus ad gala. iiij. c. appellat ea ifirma ⁊ egena elemēta: q̄uis quibuſdā placet ſacr̄a noue legis ꝯferre gr̄az p accidēs: q2 dicūt illa eē cauſa gr̄e ſine qua nō. ſʒ alia poſitio cōior ⁊ verior ē. Gr̄az aūt ꝯferri ex triplici cā p̄cedit. ſ. ex p̄ncipali q̄ de⁹ ē. ex meritoria q̄ fuit paſſio xp̄i. ⁊ ex cā inſtrumētali: q̄ dicūt̄ eē ſacr̄a. Sic̄. n. cauſa p̄ma ⁊ p̄ncipalis nō agit ſine cauſa ſecūdar̄ inſtrumentali: Ita deus qui eſt cauſa p̄ncipalis gr̄e nō cauſat illaz niſi mediātib⁹ ſacramētis: in quib⁹ gratia cōſiſtit: non ſicut in ſubiecto: ſʒ ut in īſtru

mēto ut coiter ðꝛ a theologis ¶ Licet ꝑ bonos aut malos miniſtrēt. iō dicͭ tho. nō nocet hoi mal⁹ miniſter: nec in baptiſmo: nec in alijs ſacr̃is: qꝛ xp̃s ē bonus: q interi⁹ ꝑficit ſacr̃m. ¶ Quare ſūt. vij. tho. ī tractatu ſuo de artic̃lis ⁊ ſacr̃is: ut reddat rōnē q̃re ſacr̃a ſūt. vij. dicͭ ꝙ baptiſm⁹. ꝯfirmatio. euchariſtia. pñia. extrema vnctio. ordināt ad ꝑfectionē hoīs in ſe ipo. Alia v̓o duo. ſ. ordo ⁊ mr̃imoniū ordinant ad pfectionē ⁊ mlͭtiplicationē toti⁹ eccl̃ie. vita. n. ſpūalis cōformat vite corporali. In vita āt corporali hō ꝑficit. Primo qdez ꝑ generationē qua naſcit in hoc mūdo. Scðo ꝑ augmētū: quo ꝑducit ad quātitatē in v̓tute pfecta. Tertio ꝑ cibū: quo ſuſtētat hoīs vita ⁊ v̓t⁹. Et hec qdez ſufficerēt: ſi nūq̄ȝ infirmari ꝯtigeret. Sȝ qꝛ frequēter hō infirmat q̃rto idiget ſanatiōe. Sic ē in vita ſpūali. Primo qdez hō idiget regeneratiōe: q̄ fit ꝑ baptiſmū: ſm illud Joā. iij. niſi qs renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpū ſctō: nō pōt ītrare in regnū dei. Scðo oportet ꝙ hō accipiat pfectā v̓tutē: q̄ ꝑ qðdā ſpūale augmētū ꝑ ſacr̃m ꝯfirmatiōis ad ſimilitudinē aplōꝝ: quos ſpirit⁹ ſctūs ī eos veniēs cōfirmauit. vñ dñs eis dixit. Luce vlti. Sedete in ciuitate donec induamini v̓tute ex alto. Tertio oportet ꝙ hō ſpūalr̃ nutriat ꝑ euchariſtie ſacr̃m. ſm illud Joā. vj. niſi mādacaueritis carnē fi. ho. ⁊c̃. Quarto oportet ꝙ hō ſpūalit ſanet ꝑ ſacr̃ȝ pñie. ſm illud. ꝓ̃i. Sana aīam meā qꝛ peccaui tibi. Quinto ſpūalr̃ ⁊ corporalr̃ per ſacr̃m extreme vnctiōis: ſm illud Jaco. vltimo. Infirmat qs in vobis et c̃.

Quātū aūt ad cōmunē eccl̃ie vtilitatē ordinant duo ſacr̃a. ſ. ordo ⁊ mr̃imoniū: qꝛ per ordinē eccl̃ia gubernat ⁊ multiplicat ſpiritualiter. Per matrimonium vero multiplicat corporaliter. hec ille Thomas vbi ſupra.

¶ Quare ſunt. vij. ſacr̃a. qꝛ diſponūt hoīem ad habēdū. vij. virtutes. Nā baptiſm⁹ ē ſacr̃m fidei. Cōfirmatio eſt ſacr̃m ſpei. Euchariſtia eſt ſacr̃m charitatis. Pñia eſt ſacr̃m iuſticie. Extrema vnctio ē ſacr̃m pſeuerātie q̄ ē fortitudinis cōplemētū. Ordo ē ſacramentū prudētie. Matrimonium eſt ſacramentum temperātie.

¶ Quinqȝ ſacr̃a ſunt de neceſſitate. Baptiſmus. ꝯfirmatio. pñia. euchariſtia. extrema vnctio. Et ſunt de neceſſitate. qm̃ neceſſario quicūqȝ fidelis ea recepturus ē. Et ſi ex ꝯtemptu hec dimitteret: ſalu⁹ eſſe nō poterit. Et attēde ꝙ q̄ȝuis hec ſint de neceſſitate q̄ȝtū ad ꝑuectos ⁊ vſū rōnis hn̄tes: non tñ̄ q̄ȝtū ad puulos ⁊ īfātes. qꝛ cū ſolo baptiſmo ſaluant

¶ Quīqȝ ſacr̃a ſūt de neceſſitate: de ſacr̃is neceſſarijs: ⁊ de ſacr̃is volūtatis. ⁊ de his q̄ iterant: ⁊ de his q̄ iterari non pñt. vide glo. vnicā. i. c. veniēs ð trāſac. ⁊. j. q. j. §. notādū ē. ⁊. j. q. j. remiſſionē. ⁊ ibidē ī glo.

¶ Ordo. ſacr̃m dignitat ðꝛ. qꝛ a dignioꝛib⁹. i. ab ep̄is ꝯfert. j. q. j. c. ſi qs hereticus. §. ecce: ſi cl̃icus. ⁊ ī glo. d. c. veniēs de trāſactiōib⁹.

¶ Duo ſacra ſũt volũtatis.ſ. ordo ⁊ matrimoniũ.qm̃ i hoīs mẽte ē ea re cipe.qꝛ ſine his duobꝰ ſacrīs ſaluari poſſumꝰ:et ea omittere non ē pctm̃.

¶ Tria ſacramẽta non iterant̃.ſ.ba ptiſmꝰ.cõfirmatio.et ordo. Et hoc iō.qꝛ in eis imꝑmit̃ character.

¶ Quattuor ſacra iterari poſſunt.ſ. penitentia.euchariſtia.extrema vn-ctio.matrimoniũ. Et hoc iō.qꝛ i eis non imprimitur character.

¶ Characte͛ ē ſignũ diſtinctiuũ ſpũa le ⁊ indelebile.hec diffinitio eſt Ale xādri de alis in.vj.ſũme theologice veritatis.et thome in tractatu de ſa cramẽtis:vbi de ſacrīs in cõmuni.

¶ Solus eps adminiſtrat ⁊ confert Cõfirmationē⁊ ordinē.qꝛ hec reſpi ciũt dignitatē epalē.de cõfirmatiōe in.c.de his.⁊ duobꝰ.c.ſe.de cõ.di.v. Simplex ſacerdos adminiſtrat ⁊ cõ fert baptiſmũ.pñiam.euchariſtiam. mr̃imoniũ ⁊ extremā vnctionem.qꝛ hec reſpiciũt indigentiā⁊ neceſſita-tē ſuſcipiētũ. In articulo tñ̄ neceſſi-tatis nõ ſolũ preſbyter ſʒ etiā diaco-nus:ſubdiaconus:vł in quattuor mi noribꝰ promotꝰ:vel tõſuratꝰ:vł lay cus:⁊ mulier:ſiue etiā paganus aut hereticus pōt baptizare:dũmō ſer-uet formā eccłie:⁊ intēdat facere qđ Saluari poſſumꝰ xxij.q.iiij.§.vlti.ad ſi.

¶ Nō eſt peccatũ. in gloſa.d.c.veniēs.⁊ſic te net oīs ecclia ⁊ eiꝰ docto.

¶ Tria ſacra nōite rāt̃.vt dicit tho.in tracta. tu đ ſacramẽtis:circa eādē pſonā ſiue ſup eādē pſonā. nũqꝫ.n.qui ē baptizatꝰ:dʒ iteꝝ vlteriꝰ baptizari:nec ꝯfirmatꝰ iteꝝ ꝯfirmari:nec ordinatꝰ iterũ ordinari:qꝛ character qui in huiuſmōi ſacramẽt̃ iꝑmit̃ idelebilis ē

¶ Quattuor ſacra iterari pñt.qꝛ dicēte Tho. vbi ſup.character nō imꝑ-mit̃ ſuſcipiēti ea.⁊ideo poſ ſunt iterari quātũ ad pſo-nā ſuſcipiētē:nō tñ̄ quātũ ad materiā.pōt.n.vnꝰ fre-quēter euchariſtiā ſumere: frequēt̃ penitere:frequēter extremā vnctionē ſuſcipe: frequēter matrimoniũ cō-trahere.non tñ̄ eadē hoſtia debet frequēt̃ ꝯſecrari:nec id ē oleum infirmoꝝ debet frequēter benedici.

¶ Character eſt ſi-gnũ.iā i tractatu ꝑ nos ꝯpi lato diximꝰ de charactere. ſʒ attēde qñ itelligat̃ illa ꝑ-ticła.diſtinctiuũ.glo.qꝛ di-ſtinguit fidelē ab infideli. ꝯfirmatũ a nō ꝯfirmato.or dinatũ a nō ordinato.vt di cit guilel.de mōte lau.i eiꝰ ſũma de ſacramẽtis.itē dr̃.

¶ In delebile.qꝛ cha racter receptꝰ ſemel amitti nō pōt.qꝛ qđ factũ ē nequit nō fieri.xxxij.q.v.ſi paulꝰ.ff.

facit eccl'ia. Si vero extra articulum
neceſſitatis aliquis a talibꝰ baptize
tur: recipit quidē ſacr̄m: et nō debet
iterū baptizari: non tñ recipit grām
ſacr̄i: qꝛ ficti reputātur: ut pone ꝯtra
ſtatutum eccleſie ſacramentum reci
pientis: ut dicit Thomas.

¶ Tria requirunt̄ neceſſario in quo
libet ſacramento. ſ. materia. forma.
intētio. Quoꝝ triū ſi aliquid deſit. i.
ſi nō ſit debita forma verborum. Si
nō ſit debita materia. Si miniſtri ſa
cramēti nō intēdant cōficere ſacr̄m:
nō ꝑficit̄ ſacr̄m. Impedit̄ etiā effe
ctꝰ ſacr̄i per culpā recipiētis: puta ſi
fictꝰ accedat ⁊ non corde parato ad
ſuſcipiēdū ſacr̄m. talis. n. licet ſacr̄m
ſuſcipiat: effectū tamen ſacramēti. i.
grām ſcti ſpūs nō recipit. qꝛ ut dicit̄
ſapie. po. ſpūs ſctūs diſcipline effu
giet fictū, ecōuerſo aūt aliqui nōduz
receperūt ſacr̄m: qui tñ effectū ſacr̄i
ſuſcipiūt: propter deuotionē quā ipi
habent ad ſacramentum: quod ha
bent in voto ſeu deſiderio.

De ſacramēto baptiſmi.

¶ Baptiſmꝰ ē ablutio corporis ex
terioꝛ cū certa forma verboꝝ facta.
ablutio nanqꝫ materialis q̄ fit exte
rius i corpore ē ſignū ablutiōis quā
deus facit interius in mēte. Itē Au
guſtinꝰ mō ſequēti diffinit baptiſmū

de cap. ⁊ poſt li. reuer. i bel
lo. §. facte. de ordina. ab
epo qui renū. epiſ. c. j. ⁊ ibi
per hoſtien. ⁊ per eundē de
baptiſmo ⁊ eiꝰ effectu. §. qs
ſit effectꝰ. vbi dicit ꝙ bapti
zati characteri impreſſo renū
ciare nō poſſunt. ut extra.
d̄ diuortijs. c. quāto. §. pe.
tñ effectui characteris. i. ſal
uationi renūciare poſſunt.
baptizati: vt in ſupradictis
c. ſit tollit̄ cōtra. extra. d̄ re
gula. cū ſimus. ⁊ p̄mo eo.
maiores. §. ſed adhuc. ⁊ ſ.

¶ Nō debet iterū
baptizari: nō tñ recipit gra
tiā ſacr̄i. j. q. j. c. ſiq baptiſ
ma ab hereticis acceperūt.

¶ Tria requirunt̄.
ſ. materia ⁊ forma ⁊ itētio:
vt doctores dicūt ⁊ ſignāter
tho. iij. pte. q. lxx. ⁊. lxxxiij

¶ In quolibet ſa
cramēto. oia ſeptē ſacramē
ta: quedā hūt cōmunia ⁊ q̄
dā ꝓpria. cōmune quidē ē
oibꝰ ſacramētis ꝙ cōferāt
grām ſicut dictū ē. ⁊ eſt oi
bꝰ cōmune ꝙ oē ſacramē
tū cōſiſtit in corporalibꝰ ſic̄
in carne xpi ſctificata eſt: ⁊
v̄tutē ſctificādi hēt p v̄bū ſi
bi vnitū. Ita ⁊ res ſacroꝝ
ſanctificāt̄: ⁊ vim ſctificādi
hūt p v̄ba q̄ i eis ꝓferūt̄ vn̄
augꝰ dicit ſup ioānē Acce
dit v̄bū ad elemētū ⁊ fit ſa
cramētū: hec eadē v̄ba trāſ
ſūptiue ponūt̄. j. q. j. in. c.
detrahe. ⁊ in. iiij. ſniaꝝ. di.
iij. vn̄ verba quibꝰ ſctificāt̄
ſacra: dicūt̄ forme ſacroꝝ.
Res aūt q̄ p huiuſmōi verba dicūt̄ ſacroꝝ materie. ſicut aq̄ ē materia baptiſmi

⁊ chriſma ꝯfirmatiōis requirit̄ etiā in quolibet ſacro ꝑſona miniſtri ꝯferentis ſacr̄m cū intētiōe faciēdi qđ facit eccl'ia. quoꝝ triū ergo vt dr̄ in textu ſi aliqd deſit: nō ꝑficit̄ ſacr̄m. qꝛ de neceſſitate illa tria requirūt̄ teſte thoma.

¶ Baptiſmꝰ ⁊c̄. hec diffinitio ponit̄ ꝑ mgr̄m ſn̄iaꝝ. i. iiij. di. iij. i qua dr̄

Baptiſmꝰ ē tinctio ī aq̄ v̄bo vite ſcti ficata. ⁊ intellige tinctionē paſſionē ſcilicet qua intingit̄ baptizatus.

¶ Materia baptiſmi ē aqua vera ⁊ naturalis ſimplex potēs lauare: vl' maris: vel fluminis: vel fontis: vl' putei: vel paludis: nec differt vtrum ſit frigida vl' calida. Ex qua vl' in qua fiat ablutio ī toto corpore: vl' ſubmerſio. vl' ſaltē ī digniore pte. ſ. ī capite.

¶ Forma eſt hec. Ego te baptizo in noīe p̄ris ⁊ filij ⁊ ſp̄us. ſ. abſq; obmiſſione. additiōe dictiōis: vl' prepoſteratiōe ordinis. vel cōmutatiōe noīs Que verba debēt ꝓferri puerū ſubmergēdo vel abluēdo. ita ꝙ totū corpus debet īmergi vel ſaltim caput ⁊ facies. ſiue ſup caput aqua infundat̄ Et imerſio fiat ab vno: ⁊ eodem tꝑe qn̄ forma verboꝝ exꝓmit̄ ſm̄ Alexā

¶ Cū certa forma ſ. ꝑſcripta. i. taxata ab ipo deo. mathei vlti. cū dixit. eūtes ergo docete oēs gentes baptizātes eos in. n. p. ⁊. fi. ⁊. ſ. ſ. in gloſa. c. neceſſariū. de cōſe. di. iiij. vbi poteris videre plene de hoc ſacramēto diffinit̄ etiā baptiſmꝰ. in qua glo. d. c. neceſſariū. dicit̄ baptiſmꝰ ē exterior hoīuz ablutio cuz certa forma verboꝝ. Itē baptiſmꝰ ē character impſſus aīe in ipa aqua. Itē alexāder ī vj. ſūme theologice veritatꝭ dicit. Baptiſmꝰ eſt ianua oīum ſacramētoꝝ. qꝛ nulli confertur in eccl'ia aliud ſacramētū ante ipſum.

¶ Materia baptiſmi ē aqua. extra. de bapti. c. nō ut apponeres. ⁊ in. iiij ſn̄iaꝝ. ⁊ cōiter vniuerſalis eccl'ia ſic tenet.

¶ Potens lauare. qꝛ aqua in lintheo vel in lana nō ē apta lauare niſi exꝑmat̄. ſimil'r neq; glacies vl' nix. vel grādo. nec lutū: niſi diſſoluat̄. vn̄ in nullo liquore fit baptiſmꝰ: niſi in aq̄. vt hēt̄. extra. de bap. c. nō vt apponeres. ¶ Ablutio vl' immerſio: ⁊ ī hoc attēdat̄ ꝯſuetudo dioceſis. qꝛ vnaq̄q; dioceſis ſuo abūdat ſenſu. lxxvj. di. vtinā.

¶ In digniore pte. ſ. in capite. vt notat̄ ꝑ hoſtiē. li. iij. de baptiſmo ⁊ eiꝰ effectu. §. q̄ ſit eiꝰ forma. ¶ Et in decret. de ꝯſe. di. iiij. vide vtrū ter ſit imergēdꝰ qui baptizat̄ an ſemel. in. c. poſtq̄. ⁊. c. ſi qs. ⁊. c. de trina īmerſione. ⁊. c. multi ſunt. ⁊ ſequētibꝰ. Itaq; de materia baptiſmi. vide ꝑ totā di. iiij. de cōſe. ⁊ in rōnali pte. vj. ſub ſabbato ſctō. ¶ Forma. ego te. ⁊c̄. Forma baptiſmi ponit̄. de ꝯſe. di. iiij. c. a quodā. ⁊. c. mlti. ⁊ in. c. j. de baptiſ. ſcd̄m doctores. ⁊ in. iiij. ſn̄iaꝝ. di. iij. q. ij. ⁊ ibi theologi. ⁊ in euāgelio Mat. vlti. c.

¶ Que verba debēt proferri puerū ſubmergēdo ſeu aquā ſup capu t infundendo: vt notat̄ in gloſa. c. detrahe. j. q. j.

¶ Intentio. ꝛc. de intẽtione baptizãtis. vide per Hoſtiẽſem. li. iij. de baptiſmo ꝛ eius effectu. §. quis ſit effectus. ꝛ ibi de effectu baptiſmi ſatis ad plenũ. ¶ Generalis aũt intẽtio: ad integritatẽ cuiuſlibet ſacramẽti requirit intentio ex parte miniſtrãtis qui debet habere intẽtionẽ conferendi qd eccl'ia intẽdit. ſ. baptizare baptizandũ: vt a peccato mũdet. ꝛ penitẽtẽ abſoluere. ꝛ ſic de alijs. nec eſt neceſſe hãc intẽtionẽ ſẽp habere in actu: ſʒ in propoſito. nec itẽtio particularis ſacerdotis ꝛ penitẽtis ẽ neceſſaria: cũ ſufficiat habere intẽtionẽ eccleſie: vt. ſ. tho. dicit. iij. parte. q. lxiiij. ar. viij. ꝛ cõmuniter omnes theologi.

¶ Non recipiunt. de hoc vide in. c. maioris. de baptiſmo.

¶ In fide parentũ de cõſe. di. iiij. queris. ꝛ. c. illud ꝛ. c. in eccl'ia. ꝛ ſi parẽtes infideles ſunt: in verbo xpi: dũmõ forma eccl'ie fuerit obſuata. de cõſe. di. iiij. roman⁹. vide hoſtiẽ. li. iij. de baptiſmo et ei⁹ effectu. et in. iiij. ſniaꝝ in. c. de reſpõſione patrinoꝝ. Patrini fideiuſſores ſũt apud deũ ꝓ illis quos ſuſcipiunt de ſacro fonte. vt in. c. vos ante oĩa. de cõſe. di. iiij. ideo patrini admoneãt ſpẽ ꝛ doceãt filos ſuos de fonte caſtitatẽ cuſtodiãt. iuſticiã diligãt. charitatẽ teneant ante oĩa ſymbolũ ꝛ orõnẽ dñicã illis quos acceperũt doceãt: ꝛ ipi teneãt. de ꝯſe. di. iiij. i. d. c. vos ante oĩa.

drũ de alis in. vj. ſumme theologice veritatis. Ita ꝙ nõ vnus puerũ immergat. ꝛ alius verba proferat. ¶ Si aũt de aliquo dubitetur an fuerit baptizat⁹: debet ſic dici. Si nõ es baptizatus. Ego te baptizo ꝛ c. Si vero pueri caput appeat: ꝛ timetur de periculo ei⁹: eẽt baptizãdus ſm formã baptiſmi ſuprapoſitã. Et nõ ẽ poſtea iterũ baptizãdus. ſm fr̃iar chaʒ Alexãdrinũ in tractatu ſuo de ſacr̃is: qui incipit. Brũs Petr⁹ ꝛc. ¶ Intẽtio quoqʒ in miniſtro faciendi qd facit eccl'ia neceſſaria ẽ. Et attẽde ꝙ intẽtio duplex ẽ. ſ. ſpãlis ꝛ generalis. Specialis intẽtio ẽ: ut ille baptizãd⁹ mũdet. Generalis aũt intẽtio ẽ facere illud qd facit eccl'ia. ꝛ aduerte ꝙ intẽtio tã in hoc ſacr̃o q̃ʒ in oĩb⁹ alijs ſemꝑ ẽ neceſſaria vl' ſpãlis vel generalis. Attẽtio aũt nõ ẽ de ſubſtãtia. ſicut qñ mẽs rapit̃ in prolatione verboꝝ ad alia. qd qñqʒ contingit ex infirmitate. qñqʒ ex negligẽtia vl' incuria: et tunc eſt pctm̃. hec Alexãder in. vj. ſũme dicit de intẽtione ꝛ attẽtiõe. Item ſm eũdem Alexãdrũ. vbi ſupra. Intẽtio quoqʒ

ꝉli⁹ reqrit q̄ ē baptizãd⁹: ſi ē adultus. q2 qui inuiti baptizant nõ recipiũt sacr̄m. ¶ Reqrit etiaʒ fides ipſius baptizãdi. q2 in adultis requirit fides propria. Sʒ in puulis aliena. q2 puuli in fide parẽtũ baptizãt et ſaluãtur de cõ. di. iiij. c. paruuli. ⁊ c. mater. ea. di.

¶ Effectus baptiſmi ē remiſſio culpe originalis ⁊ actualis: ⁊ etiã toti⁹ culpe atqʒ pene Ita ꝙ baptizatis nõ eſt aliq̄ ſatiſfactio iniũgẽda pro pctis p̄teritis: ſed ſtatim moriẽtes poſt baptiſmum introducunt ad gl'iam dei. Unde effect⁹ baptiſmi ponit aptio ianue padyſi. Et debilitas fomitis. ⁊ collatio gr̄e.

¶ Baptiſmus fuit inſtitut⁹ materialiter qñ baptizat⁹ fuit in iordane a Joãne baptiſta: mathei. iij. formaliter qñ mathei vltimo. ⁊ marci vltimo x̄ps dixit. Ite docete oẽs gentes ⁊c̄. finaliter: qñ Joan. iij. dixit nicodemo niſi qui renat⁹ fuit ⁊c̄. Effectiue quãdo chriſtus paſſus eſt.

¶ De ſolẽnitate baptiſmi: octo ſũt. vñ vſus Sal. oleũ. chriſma. cereus. chriſmale. ſaliua. Flatus. virtuteʒ baptiſmatis iſta figurant. Hec cũ p̄mis nõ mutãt eſſe ſed ornant.

¶ In quattuor locis inũgit baptizãdus. ſ. in frõte: ut fidẽ publice proteſtetur. In vertice ut agẽda ab eo ſubtilius intelligant. Inter ſcapulas: ut iugũ x̄pi ſuaui⁹ portet In pectore: ut dulci corde deus diligatur.

¶ De confirmatione.

¶ Cõfirmatio ē cõſignatio facta cũ chriſmanã gr̄aʒ i baptiſmo: i hoc ſacr̄o pleni⁹ ꝯfirmat: teſte Guillel. in ſuo ſacr̄ali.

Inuertice baptizat⁹ poſtq̄ aſcẽdit de fonte ſtati ſignat a preſbytero i cerebro cũ ſacro chriſmate: ut x̄pi regni pticeps fiat: ⁊ a x̄po x̄pian⁹ poſſit vocari. de cõſe. di. iiij. c. poſtq̄. in qua. di. vide pleni⁹. de ſacramẽto baptiſmi.

¶ Cõfirmatio ē cõſignatio. hec diffinitio eſt guidonis de mõte rhocherij vbi de ꝯfirmatione. Põt colligi diffinitio etiã ex. c. ſpũs ſctũs. d̄ cõ. di. v. ſic ꝯfirmatio ē plenaria diuine gr̄e infuſio armãs iſtruẽs ⁊ corroborãs baptizatos ad ꝯfitẽdũ firmiter nomen x̄pi. Ita ꝙ valet ad augmẽtũ gr̄e ad ꝯfirmãdũ in pugna cõtravicia ⁊ diabolũ ⁊ armat ⁊ inſtruit ad agones hui⁹ mũdi ⁊ p̄lia Et dicit a cõ: ꝙ ē ſimul: ⁊ firmo qd̄ idẽ eſt qd̄ corroboro: quaſi firmatus per diui-

¶ In frõte baptiza
ti. vt ĩ decretis. cõfirmatio
ideo in frõte ponit̃: vt a re-
cipiẽte fides ſine erubeſcẽ-
tia publicet̃. de. ꝯſe. di. v. c
nouiſſime. vñ luce. xij. qui
me cõfeſſus fuerit corã hoi
bus: ꝯfitebor ⁊ ego eũ corã
patre meo. ergo apoſtolus
ad romanoſ. x. c. bene dixit
Corde credit̃ ad iuſticiã: o-
re aũt cõfeſſio fit ad ſalutẽ.

¶ Ab epõ cũ certa
forma verborũ ergo ſolus
epũs cõfert hoc ſacramẽtũ
vt in. c. de his. ⁊ duobꝰ. ſe.
de cõſe. di. v. Tñ ſm inno.
in. c. quãto. de ꝯſue. Papa
poſſet dare licentiã ſacerdo
tibꝰ vt cõferrẽt. q: ſm glo.
in. c. mãdamꝰ. de cõ. di. v.
⁊ ſequit̃. ino. vbi ſup̃. ex de
mãdatiõe pape quilibet cle
ricus põt cõferre ordinẽ et
ſacramẽtũ qḋ habet.

¶ Materia Tho. in tractatu
de ſacramẽtis ⁊ oẽs theolo
gi. in. iiij. ⁊ in decretis. de
con. di. v. ⁊ oĩs ecclĩa tenet
ꝙ materia ꝯfirmatiõis eſt
chriſma confectũ ex oleo ⁊
balſamo bñdictũ ab epõ.

¶ Formã dicit eẽ ver-
ba poſita in
ꝯtextu ſm Tho. in. iiij. di.
vij. q. iij.

¶ Qḋ ſit baptizatꝰ
q: nõ baptizatꝰ nec ꝯfirma
ri nec ordinari põt. vt extra
de pſbytero nõ baptizato. c
veniẽs. ¶ Sz ſi nõ ꝯfirma
tus: licet nõ debeat facere:

te in fronte baptizati ab epõ cũ cer-
ta forma verboꝝ ad audacter nomẽ
chriſti confitẽdum.

¶ Materia ꝯfirmatiõis ẽ chriſma
cõfectũ ex oleo. qḋ ſignat nitorẽ ꝯſci
entie: ⁊ balſamo qḋ ſignat odorẽ bo
ne fame: per epiſcopuz benedictum
ſcilicet chriſma cũ oleo ⁊ balſamo.

¶ Forma in ſacro ꝯfirmationis eſt
hec. Cõſigno te ſigno crucis: ⁊ ꝯfir-
mo te chriſmate ſalutis. In noĩe pa
tris ⁊ filij ⁊ ſpũs ſctĩ. Amẽ. ¶ Mi
niſter aũt huius ſacrĩ ſolus eſt epũs.
Non. n. licet ſacerdotes ꝯfirmãdos
chriſmate in frõte inungere.

¶ Intentio eſt ꝙ epiſcopus ipſe in-
tẽdat facere qḋ facit eccleſia.

¶ Ex ꝑte ſuſcipientis requiritur ꝙ
ſit baptizatus ſuſcipiẽs ꝯfirmatio-
nẽ: ⁊ ꝙ in eiꝰ fronte fiat: ut notat̃ in
diffinitione.

¶ Unctio chriſmatis triplex fit ĩ tri
bus ſacrĩs: quoꝝ diuerſitas ex fine
accipit̃. In baptiſmo fit in vertice
ad ſignãdum fidei ſuſceptionẽ: quia
vertex ẽ locus cellule rõnalis. In cõ
firmatiõe fit in fronte ad ſignifican-
dũ ꝓfeſſionis audaciã: cuius impedi
mẽtũ ẽ timor ⁊ verecũdia: q̃ ſpãliter
manifeſtant̃ in pallore vł rubore frõ
tis ex propinquitate cellule imagi-
nabilis. In ordine fit in manibus

ordinet: ordines recipit: ut no. Guil. d mōte lau. i ſuo ſacrali: vbi d ꝯfirmatiōe
¶ Unctio. de vnctionibꝰ iā ſatis diximꝰ ſup in tractatu maiori. ⁊ poteris videre in yſidoro. li. vij. ethimologiaꝝ. ⁊ in rōnali. j. parte ſub tit. de vnctionibꝰ. §. iiij. itē. vj. pte ſub ſabbato ſctō. ⁊ de bñdictionibꝰ olei ⁊ chriſ

ad ſignādum poteſtatem conſecrandi dominici corporis ſacramentū.

¶ Quedā ſunt de bene eſſe in confirmatione. ſ. ꝙ ieiunis. ⁊ a ieiuno det. ꝙ per aliquē ꝯfirmādus epō preſentet: qui etiā ſicut in baptiſmo patrinꝰ efficit. ꝙ mitra circū caput liget.

¶ Effectꝰ ꝯfirmationis eſt collatio grē ſpūs ſancti: ut ꝯfortet confirmatus ⁊ accipiat robur: ſicut datꝰ ē apoſtolis: in die pētecoſtes: ad ꝯfitēdū nomē xpi: eiuſqȝ fidē catholicaȝ. ita ut nō neget ꝓpter debilitatē vel timorē illā manifeſtare ⁊ ꝯfiteri: ⁊ precipue crucē xpi. et iō cruce ꝯſignat.

¶ De penitentia.

¶ Penitētia vera eſt penitēda non committere: et cōmiſſa deflere. hec diffinitio eſt Auguſtini.

matis vide in die cene dñi nři ieſu xpi. de vnctiōibꝰ vide inſup in tractatu magři ioānis ꝯtra iudeos. ⁊ p doctores theologos. iiij. ſniaꝝ vbi de cōfirmatiōe. qd omne iā tetigimus in tractatu maiori iā p nos dei grā cōpilato. verba q̄ hic ponūt i textu de quattuor vnctionibus ſunt alexādri de alis. ⁊ etiā in. c. vnico de ſacra vnctiōe: ⁊ ibi p docto. canoni. poteris videre. vide deniqȝ de ſacro ꝯfirmationis l. ſ de cō. di. v. multa ſciri digna.

¶ Qd per aliquem epō pſentet. qꝛ vnꝰ ſolū debet tenere. vt in. c. nō plures. de cō. di. iiij. ſicut ⁊ in baptiſmo. vt ibidem. ¶ Et nō ꝯfirmatꝰ nō pōt tenere aliū ad ꝯfirmationē. vt i. c. baptiſmate. de ꝯſe. diſ. iiij. ⁊ ſi tenet nō ꝯtrahit ꝯpaternitatē. vt ibi pȝ. Cōcordāt Pe. ⁊ tho. ¶ Qui tenuit i cathecíſmo vel baptiſmo ſcdȝ cōſuetudinē romanaȝ nō pōt tenere in hoc ſacramēto. ſȝ per ſingulos ſinguli ſuſcipiāt. Tñ fieri pōt ſi neceſſitas cogit: alias nō. vt in. c. in cathecíſmo. de ꝯſe. di. v. ſȝ nota ꝙ hodie ex ꝯſuetudine eſt. vt q tenēt in cathecíſmo teneāt in baptiſmo. ⁊ ideo ſine pctō fit. Si tñ plres ſunt q tenēt oēs efficiūt cōpatres ſuſcepti. vt i. c. ſi. de cogn. ſpi. li. vj. ⁊ ideo vir nō debet tenere vxorē ⁊ ecōuerſo. qꝛ oriet impedimentū.

¶ Pñia ba. de ſacro pñie. vide plene. de pe. di. j. ij. iij. vſqȝ ad ſeptimā. ⁊ i iiij. ſniaꝝ. di. xxiiij. ⁊ ibi theologos. ⁊ extra. de pe. ⁊. re. ⁊ ibi Abbatē ſiculū vide: ⁊ Hoſtienſem. ⁊ in multis ſūmiſtis ſuis locis.

¶ Pñia ba. vide. de pe. di. iij. c. j. circa fi. ea. di. c. hac. ea. di. circa pnci. eſt itaqȝ pñia ſcda tabula poſt naufragiū. de pe. di. j. ante. c. medicina. de hoc ſacro pñie vide. d pe. di. j. ij. iij. vſqȝ ad ſeptimā ⁊ i tractatu. ſ. tho. de queſtionibꝰ circa ſacrm pñie. incipit tractatꝰ. pmo qrit quotuplex ē pñia.

¶ Materia pñie. ē pctōꝛ: ſꝫ imūda: niſi ſit ial tē attrit⁹: vl' ꝯfeſſio ſine attritiōe ē materia imūda. ideo opoꝛtet ꝙ ꝯfitēs hēat illas tres ptes pñie ſeu tres act⁹ dictos in textu. Pe. de palu. ita ꝙ materia ꝓpinq̄ ſunt act⁹ penitētis. remota vͦo ſunt pctā ꝯmiſſa deteſtāda ⁊ nō cōmittēda. tho. iij. pte. q. lxxxiiij. articu. ij.

¶ Prim⁹ act⁹ penitētis. de ꝯtritiōe. cōfeſſione ⁊ ſatiſfactiōe. iā ſup̄ i tractatu maioꝛi diximꝰ: tu vide p doctoꝛes ſi ápliꝰ videris tibi expedire. ¶ De reſtitutiōe etiā vide i āgeli. ti. ꝓpō ⁊ in anto. ⁊ alias: vbi libuerit: q2 materia eſt nimis lōga: ⁊ iō pauca diximꝰ ſup̄

¶ Forma ē ego te abſoluo. Tho. in. iiij. q2 tenēda ſūt determinata vͦba ꝯſonātia īſtitutiōi diuine dicēti. mat. xvj. ⁊ io. xx. q̄cūqꝫ ſolueris ſup terrā. ⁊c̄. ⁊ hec vͦba ꝯueniūt. Ego te abſoluo. Idē Inno. ⁊ Hoſtiē.

¶ Oia vͦo alia ſunt ad bñ eē. ſ. miſeeaꝛ. ⁊ indulgētiā. ⁊c̄. ſꝫ laudabil'r appoñūꝛ. ſꝫ de hoc iā diximꝰ in tractatu maioꝛi: tu ibi vide ⁊ i alijs: vbi magis placuerit. Quō exponaꝛ foꝛma abſolutiōis. ſ. ego te abſoluo. vide p Dioniſiū in. c. xiiij. celeſtis ierarchie. ⁊ in. iij. pte. ſ. tho. q. lxxxiiij. arti. v. ⁊ aſſumiꝛ iſte mod⁹ abſoluēdi ex vͦbis ſaluatoꝛis. Ma. xv. ⁊ io. xx. qñ petro i pſōa ſucceſſoꝝ dixit: q̄cūqꝫ ſolueris ſup t'rā. ⁊c̄. ⁊ accipite ſpm̄ ſctm̄ quoꝝ remiſitis

¶ Materia pñie ē pctōꝛ cū tribus ꝯditiōibus vel poti⁹ (teſte Thoma i tractatu de ſacr̄is) cū trib⁹ actib⁹ penitētis. ſ. ꝯtritiōe coꝛdis: ⁊ ꝯfeſſione oris: ⁊ ſatiſfactione operis. Et hi tres actus penitētis dicūtur tres integrales ptes penitentie.

¶ Prim⁹ act⁹ penitētis ſeu p̄ma ps pñie eſt coꝛdis ꝯtritio: ad quā pertinet ut hō doleat de pctō ꝯmiſſo: ⁊ ꝓponat ſe decetero nō peccaturū.

¶ Secūdus actus penitētis ſeu ps ſecūda pñie ē oris ꝯfeſſio: ad quā ptinet ut pctōꝛ oīa pctā quoꝝ memoriā hēt ꝓpō ſacerdoti ꝯfiteaꝛ integraliꝛ nō diuidēs ea diuerſis ſacerdotib⁹. Et pctā oblita ꝓcuret toto conatu p̄meditari ſuā vitā ⁊ ꝯſciētiā diſcutiēdo ⁊ cū i mētē venerit ea ꝯfiteaꝛ.

¶ Tertius actus penitentis ſeu tertia pñie ps eſt ſatiſfactio ꝓ pctis ſecūdū arbitriū ſacerdotis: q̄ quidem pꝛecipue fit per ieiuniū: orōnem: et elemoſynaꝫ. ⁊ nō decipiaris lectoꝛ. quia aliud ē ſatiſfcatio. aliud reſtitutio. aliunde quere vtrumqꝫ.

¶ Foꝛma aūt huius ſacr̄i ſūt verba abſolutiōis q̄ ſacerdos ꝓfert dū dicit. Ego te abſoluo a pctis tuis. In noīe. p. ⁊ f. et. ſ. ſ. Amē. Oia vͦo alia: ut dicit tho. in. iiij. ſunt ad bene eſſe. ⁊ etiā. iij. pte. q. lxxxiiij. ar. v.

pctā.zc.ꝛ hoc eccl'ia catholica fidelit tenet. ſic ergo.ego te baptizo.ī noīe.p.ꝛ.ſ.zc.eſt forma baptiſmi.ſic ego te abſoluo eſt forma pñie.ē tñ differētia qꝛ forma baptiſmi ꝑciſe dꝫ fieri ꝑ hec v̄ba.ego te bap.zc.qꝛ ſic tradidit xp̄s ma.vl.ſꝫ forma pñie nō hēt v̄ba ꝑciſe deſminata:niſi.ego te abſoluo.qꝛ alia ſūt arbitraria ut ait.ſ.tho.iij.pte q.lxxxiiij.ar.v. hec ē igit forma pñieēntialiſ nec tñ ꝓpt hoc exclu dūt q̄ ſūt de ſolēnitate.ſic ſūt miſereat:ꝛ alie orōneſ:teſte tho.vbi ſup̄. ¶ Effectus pñie.poit ꝑ tho.alex.ꝛ oēs doc.ꝺ quo iā ſup̄ diximꝰ ¶ Cōditiōnes ꝯfeſſoris.de hac matia iā diximꝰ.ꝛ vide per beatū tho.i.iiij.di.xxj.q.iij.ar.j ij.q.j.de ꝯditiōibꝰ boni ꝯfeſſoris ꝛ de īterrogatiōnibꝰ faciēdis cū auctoritatibꝰ ſacre ſcripture vide plene in manipulo curatoꝝ.

¶ Cōditiones penitēꝫ.ꝺ hiſ iā diximꝰ tā ī textu q̄ꝫ in gloſa in tractatu maiori ꝛ ī hoc etiā lꝫ ſuccicte. ¶ Cōditiones q̄ reqrūt in ꝯfeſſiōe.vide ꝑ tho.loco notato ī textu.ꝛ ī āgeli.vbi ꝺ ꝯfeſſiōe.ꝛ ī defēſ.pte.ij.ī ſi.ꝛ ī tractatu.petri de coſtana

¶ Intētio ē ut ſacerdos hñs auctoritatē abſoluēdi.vl' ordinariā:vel ex cōmiſſiōe ſupioris:q̄ huiꝰ ſacri miniſter ē:intēdat penitētēꝫ abſoluere ſm q̄ eccl'ia vult.penitēs etiā intēdat ſuſcipere abſolutionē.ut dicit Tho.iij.parte.q.lxxxiiij.ar.viij.

¶ Effectꝰ pñie ē liberatio hoīs de penis inferni ad q̄s tenebat ꝓpter pctm̄:de quo poſt ꝯfeſſiōeꝫ ē abſolutꝰ:ꝛ reſtitutꝰ eccl'ie:recōciliatꝰ xp̄o:donis ſpūalibꝰ ditatꝰ.ꝺ filio diaboli filiꝰ dei effectꝰ.padyſus deniqꝫ ē ei aptꝰ.

¶ Cōditiōes q̄ reqrunt ī ꝯfeſſore ſūt he.
¶ Blādꝰ ſit ꝯfeſſor.prudēs.verax.piꝰ.equꝰ.hortat.querit.terret.punit.mala ſoluit.poſtea ſit tacitꝰ.ut celet crimē aliꝰ.i.penitētis.
¶ Cōditiōes penitētis tres.cū reſtitutiōe.
¶ Penitenti cordis nunq̄ꝫ deſit contritio.
Oris ſit ei cōfeſſio.Operis deniqꝫ illi here at ſatiſfactio.Reſtitutio nūq̄ꝫ inſup dimittatur:dum tamē poſſit pctōr.Sed ſi nequeat:promptam habeat voluntatē reſtituēdi.

¶ Cōditiōes q̄ reqrunt in cōfeſſiōe.
¶ Dicit.S.Tho.in.iiij.di.xvij.q̄ ſunt ſedecim ꝯditiōes q̄ requirunt ī ꝯfeſſiōe:q̄ in his cōtinent verſibꝰ.Sit ſimplex.humilis cōfeſſio.pura.fidelis.Atqꝫ frequēs.nuda.diſcreta libēs.verecūda.Integra.ſecreta.lacrymabilis.accelerata.Fortis.ꝛ accuſans:ꝛ ſit parere parata.vni ꝛ proprio preſbytero deniqꝫ fiat cōfeſſio:nullū graue ſpōte tacendo.

¶ Circumſtātiarū numer⁹:ꝛ qñ ſūt ꝯfitēde.

¶ Poſtq̄ plenā pctōꝝ manifeſtatiōem circūſtātie nō ſūt tacēde q̄ viciū grauāt mutāt ve ſpēm. numer⁹ circūſtātiarū ſꝫm Pe. de pa. in iiij. di. xvj. ꝯprehēdit̄. hoc v̄ſu. Quis. q̄d. vbi p quos. q̄b⁹. ſ. auxilijs. cur. quotiēs. quō. qñ. Ray. addit octauū. ſ. quotiēs ꝛ vbi.

¶ Circūſtātie viciū grauātes.

¶ Iſta grauāt viciū: dignitas. ſtat⁹. recidiuatio. cōditio. numer⁹. locus. ordo. ſcia. tp̄s. copia. cauſa. mora. mod⁹. etas. lucta. puſilla.

¶ De ſacramēto euchariſtie.

¶ Euchariſtia ē ſacr̄m charitatis tā diuine q̄ʒ nr̄e vl̄ euchariſtia ē ſacr̄m corporis ꝛ ſanguinis xp̄i ſub ſpēbus panis ꝛ vini cōtētoꝝ virtute verboꝝ a ſacerdote prolatoꝝ.

¶ De ſubſtātia hui⁹ ſacri ſūt q̄ttuor. p̄mū ē ꝙ miniſter ſit ſacerdos: nec aliq̄s ali⁹ pōt cōficere corp⁹ xp̄i teſte tho. ī tractatu de ſacris

¶ Scōm ē materia. vñ materia hui⁹ ſacri ē panis triticeus: ꝛ vinū de vite modica aqua p̄mixtū: ita ꝙ aqua (ut dicit Tho) trāſeat ī vinū. Nā aq̄ ſignat p̄pl'm q̄ incorporat̄ xp̄o De alio aūt pane q̄ʒ tritici: ꝛ de alio vino q̄ꝫ vitis nō pōt hoc confici ſacramentū.

¶ Tertiū ē forma. vñ forma ſūt v̄ba xp̄i dicētis. hoc ē corp⁹ meū: ꝛ hic ē calix ſāguīs mei noui ꝛ eterni teſtamēti: myſteriū fidei: q̄ pro vobis ꝛ pro multis effundet̄ in remiſſioneʒ peccatorū. Sacerdos in pſona xp̄i loquens hoc conficit ſacramentum.

¶ Quartū ē ꝙ ſacerdos cōſecrās intēdat cōſecrare. de ītētiōe generali vl̄ ſpāli: ꝛ attētio

---

¶ Circūſtātiarū numer⁹. vide in. iij. pte deſecerūt. c. circūſtātie. ꝛ in manipulo et in angelica. ꝛ ſupra in tractatu nr̄o maiori. ꝛ per Tho. in. iiij.

¶ Euchariſtia. de hoc ſctō ſacr̄o iā diximus in tractatu maiori vide per. iiij. ſen. ꝛ per theologos. ibi. de oīb⁹ per ordineʒ hoc digniſſimum ſacramētū ꝯtingētib⁹: vide pleniſſime. d̄ cō. di. ij. et de cele. miſſa. in antiq̄nis. ī. c. cuʒ marthe. De excellētia huius ſacr̄i et vnitate ei⁹ vide in canone. Reuera mirabile. de conſecratiōe. di. ij.

¶ Miniſter ſit ſacerdos. ut patet. xxv. di. plectis. ꝛ de ſumma tri. ꝛ fide catho. firmiter. §. vna. hoc ſequuntur theologi in. iiij. di. xiij.

¶ Panis triticē⁹. luce. xxij q꞉ xp̄s in die ſancto cene ſeip̄m ſub ſpecie panis

ne iã dixim⁹ in ſacr̃o baptiſmi. Re-
q̃rit̃ etiã intẽtio iſtud ſacr̃m inſtituẽ
tis ⁊ de hoc lati⁹ i corpore tractat⁹.
¶ Effectus hui⁹ ſacr̃i ẽ duplex: quo
ruz prim⁹ cõſiſtit in ip̃a cõſecratiõe
ſacr̃i. Nã virtute predictoꝝ verboꝝ
panis cõuertit̃ in corp⁹ xp̃i: vinũ in
ſanguinẽ: ita tñ ꝙ totus xp̃s cõtinet̃
ſub ſpẽbus panis q̃ remanẽt ſine ſub
iecto: ⁊ totus xp̃s ſub ſpẽbus vini ⁊
ſub qualibet hoſtie cõſecrate vl̃ vini
ꝯſecrati: ſeparatiõe facta ẽ tot⁹ xp̃s.
Alius vero effect⁹ hui⁹ ſacr̃i quẽ in
aĩa digne ſumẽtis facit: eſt adunatio
hoĩs ad xp̃m: ſicut ipſe dicit. Jo. vj.
qui mãducat meã carnẽ ⁊ bibit me-
um ſanguinez in me manet ⁊ ego in
eo. Et q: per gr̃am hõ xp̃o incorpo-
rat̃ ⁊ mẽbris eius vnit̃. Cõſequẽs ẽ
ꝙ per hoc ſacr̃m in ſumẽtib⁹ digne
gr̃a augeat̃. Sic igit̃ in hoc ſacr̃o eſt
aliquid qḋ ẽ ſacr̃m tm̃. ſ. ipſa ſpẽs pa
nis ⁊ vini: ⁊ aliquid qḋ res ⁊ ſacr̃m
ſ. corpus xp̃i verũ: ⁊ aliquid qḋ eſt ſi
gnatũ tm̃. ſ. vnitas corporis myſtici
ideſt eccleſie: quã hoc ſacramentum
ſignificat ⁊ cauſat. Hec dicit Tho-
mas tractatu ſuo de ſacramẽtis. ex
quo oĩa verba ad litteram decerpſi-
mus: que hic ſupra proxime effectũ
euchariſtie denotant.

¶ De extrema vnctiõe.

⁊ vini apl̃is tradidit. ꝙ pa-
nis ſit tritice⁹ denotatũ fuit
qñ xp̃s dixit   niſi granũ
frumẽti cadẽs in terra. ⁊c̃.
c. oẽ crimen. di. ij.

¶ Vinum de vite.
patet. xxxv. di. vj. q: ipſe ſe
cõparauit viti cũ dixit
Ego ſum vitis vera. et xp̃s
ſic iſtituit. luce. xxij. Docto
res theologi i. iiij. di. xj. di-
cũt nõ poſſe ꝯfici i alio vino

¶ Modica aqua.
ut in. c. cũ marthe. de cele-
bratione miſſarum.

¶ Forma. ſ. cõſecratio
nis corporis
dñi ẽ. hoc ẽ. n. corp⁹ meuz.
Enim. nõ ẽ de ſubſtãtia cõ-
ſecratiõis: tñ omitti nõ de-
bet. aliter mortaliter pecca
ret ſacerdos. Tho. in. iiij.
di. viij. q. p̃ma.
¶ Forma ſanguinis ẽ. hic
eſt. n. calix. etc̃. Enim nõ eſt
de ſubſtãtia ſ3 omitti nõ de
bet. ſm Tho. i. iiij. di. viij.
q. ij. ¶ De forma corporis
⁊ ſanguinis. vide in. c. cum
marthe. §. ex eo. de celebra
tiõe miſſa. luce. xxij. Verba
cõſecratiõis debent dici cũ
deuotiõe ⁊ attẽtiõe perma-
xima. Nã ut ait Gre. i. iiij.
dialogoꝝ. Quis fideliũ ha
bere dubiũ poſſit in ip̃a im
molatiõis hora ad ſacerdo-
tis vocẽ celos aperiri in il-
lo ieſu xp̃i miniſterio ange-
loꝝ choros adeſſe: ſũma ſum
mis ſociari: terrena celeſti-
bus iungi: vnũq3 ex viſibi-
lib⁹ atq3 inuiſibilibus fieri.

Caueant igiť ſacerdotes ut dicta v̄ba nō ꝓferāt trāſcurrendo: ſ3 diſtincte atq3 formate: nec hoſtiā eleuēt: donec ꝑmiſſa verba ꝯſecrationis: ꝑfecte ꝓtulerit. Nec calicē donec perfecte dixerint v̄ba cōſecratiōis ſanguinis hic ē enim calix ⁊c̄.

Materia eſt oleum.

Intēdat cōſecrare. de intētiōe cōſecrātis. vide in. c. ſi ſacerdos. de officio ordinarij. et ibi per Abba. vide etiā per Alexādru3 in iiij. tractatu de eucharistia. et per Bo. vē. in. iiij. di. x. ⁊ per Tho. in. iiij. di. xj. q. ij. ad. iij. et in ſūma theologice veritatis. li. vj. vbi de eucharistia.

Extrema. e due diffinitiones ſunt cuiuſda3 magiſtri theologi famoſi cui⁹ nomē humilitatis cauſa occultať in quodā tractatu de ſacr̄is q penes me ē. De hoc ſacr̄o vide i. c. vnico. de ſacra vnctiōe. Et in ſūma Hoſti. li. ꝑmo. de ſacra vnctione. §. quot ſunt vnctiōes: vbi extrema vnctio magiſtraliter diffiniť. vide etiā. de cō. di. v. c. j. cū ſequē. Et. in. iiij. ſentē. ⁊ ibi lege theologos: ⁊ ſūmiſtas ſuis in locis.

Forma. ſc3 per iſtam ſctā vnctionē ⁊ c̄. Thomas. in. iiij. di. xxiij. q. iiij.

Extrema vnctio ē linitio olei ſanctificati facta ad releuationem infirmitatis. ſ. mentis ⁊ corporis. Itē extrema vnctio ē ſacr̄m ex vnctiōe per oleū ſctificatū facta ꝯferēs infirmis remediū cōtra pcti reliquias: ⁊ ſi expediat: alienatiōe3 ferēs infirmitati

Materia eſt oleum oliuaru3 ab epiſcopo vľ archiepo benedictū.

Forma eſt. Per iſtā ſanctā vnctionē ⁊ ſuam piſſimā miam indulgeat tibi dn̄s quicquid d̄liquiſti per viſum: ⁊ ſimiliter in alijs.

Reqrit etiā intētio: de qua ut ſuꝑ Sacerdos ē miniſter in hoc ſacr̄o.

Hoc ſacr̄m nō dať niſi infirmo qn̄ timeť de periculo mortis. Et vnctio fiat in locis quinq3 ſenſuum. ſ. in oculis propter viſum. In aurib⁹ propť auditū. In naribus ꝓpter odoratū. In ore propter guſtū vel locutionē. In manibus propter tactū. In pedibus propter greſſum. quidam autem inungunt in renibus ſiue lūbis in viris: ⁊ in vmbilico mulieru3 propter delectationē: q̄ ibidē viget.

Effectus extreme vnctionis eſt ſalus anime ⁊ aliquando corporis. de quo vide in. iiij. ſententiarum. di. xxvij. ⁊ in Angelica.

De ſacramēto ordis.

¶ Ordo ſm Hugonē de ſctō victore eſt ſignaculum qͦddā in quo ⁊ per qđ ſpūalis ptās: ſeu officiū tribuit ordinato. Itē ſm magiſtrū ſñiarū in. iiij. di. xxiiij. Ordo ſacer ē qͦddā ſignaculū quo ſpūalis ptās tradit ordinato ad illum ordinem vel officium.

¶ Ordines ſeptē ſunt. ſ. oſtiariatꝰ. lectoratꝰ. exorciſtatꝰ. accolitatus. ⁊ hi q̃ttuor ſunt minores. tres maiores ſubdiaconatꝰ. diaconatꝰ. preſbyteratus. Canoniſte addūt clīcatum ſiue p̄mam tōſurā ⁊ ep̄atū: ⁊ ſic dicūt eſſe. ix. ordines. Sȝ clericatꝰ nō ē ordo: ſȝ quedā profeſſio vite ſe dātium diuino miniſterio. Ep̄atus magis ē dignitas q̄ ordo. ⁊ ſic ſunt ſeptē.

¶ Materia ordinis ē vnctio in ſacerdotibꝰ. ⁊ tactus illoꝝ q̄ tāgenda ſūt in alijs. verba ſunt hec Alexādri in. vj. ſūme. ad idē facit qđ dicit Thomas ī tractatu de ſacramētis. Materia eſt illud materiale per cuiꝰ traditionē ꝯfert ordo. Sicut preſbyteratꝰ tradit per calicis collationem. Et quilibet ordo tradit per collationē illiꝰ rei q̄ precipue ꝑtinet ad miniſteriū illiꝰ ordinis. de hoc vide in pōtificali. ⁊ etiā de forma cuiuſlibet ordinis. ⁊ in tractatu maiori nr̄o.

¶ Forma ſunt verba que dicit epiſ-

¶ Ordo ⁊c̄. Signaculū. S. Bo. in. iiij. di. xxiiij. dicit ꝙ ſignaculum hic ſtat pro ſignaculo in aīa diuinitus impreſſo.

Spūalis poteſtas ponit quo ad ordines proprie dictos.

¶ Sȝ officiū ponitur quo ad ordines coīter dictos.

¶ Ordines. vij. ſūt. ut habetur per magiſtrum in. iiij. di. xxiiij.

¶ Canoniſte dicūt. eſſe nouē ordines ſm nouē ierarchias. nā dicūt ꝙ p̄ma tōſura ē ordo. ē textꝰ in. c. cū cōtingat. et ibi dñs Anto. ⁊ canoniſte de eta. ⁊ q̄li.

¶ Dicūt etiā ep̄atū eſſe ordinē. ē textꝰ. in. c. j. de ordinatis ab ep̄o q ep̄atui renū.

¶ Unctio in ſacerdotibꝰ. qȝ ſupra plura diximꝰ in hoc ſacro. hic vnū nota ꝙ votū caſtitatis ſacris ordinibus ē annexū. Ita ꝙ ſubdiaconus tenet ad caſtitatē. xxviij. di. §. j. et. ij. ꝙ votū caſtitatis ſit ānexū probat extra de voto ⁊ voti redēptiōe. qđ votū. li. vj. ⁊ in decretis. xxvij. c. ſubdiaconibus dicit. oportet ſubdiacones cōtinētiā ſeruare. et ibidē in. c. ſe. ꝙ bñficioꝝ officio careāt: q vacāt vxoribus poſt diaconatū. c. incipit. Eos q poſt diaconatū ⁊ ī. c. erubeſcāt. ea. di. vide ⁊. di. xxxj. ⁊. xxxij.

¶ Forma ordinis ſacerdotalis ſunt verba q̄ dicit ep̄s. ſ. Accipite ptātem of-

ferẽdi ſacrificiũ deo ⁊c. Et tradit calicẽ cũ patena prepata. i. cũ vino in calice et hoſtia in patena. alś ordinãdus nõ reciperet characterẽ. Et ſi talis preparatio ⁊ porrectio fuiſſet omiſſa: totũ debet iterari quaſi nihil factũ. Et hoc ſm Tho. in iiij. di. Scotus in. iiij. xxiiij. dič ꝙ cũ due ſũt forme partiales: Secũda forma ẽ impoſitio manꝰ epi ſup caput cũ verbis .ſ. accipe ſpiritum ſanctũ quoꝝ ⁊ č. Sȝ de hoc vide ſupra.

¶ De materia matrimonij theologi in. iiij. tractãt. et canoniſte ti. de ſponſalibꝰ et matrimonio: cum alijs titulis li. iiij. ⁊ in decretis pluribꝰ locis.

¶ Forma in ſponſalibus. Forma m̃rimonij nõ ẽ determinata: tñ eius vis conſiſtit in expreſſione ꝯſenſus ad inuicẽ inter contrahentes: cum verbo dicũt. ego accipio te in virum. Et ego te in vxorem. Thomas in. iiij. di. xxvij. ⁊ in. c. tua nos. de ſponſali. Sez in ſurdis et mutis ſigna denotantia conſenſum ſufficiunt.

copus in collatiõe cuiuſlibet ordinis. ¶ Requiritur etiam intentio recta.

¶ Effectus ordinis eſt augmentum gratie quam tribuit deus homini: ut magis idoneus miniſter chriſti efficiatur.

¶ De matrimonio.

¶ Matrimoniũ eſt coniũctio maris ⁊ femine indiuiduã vite cõſuetudinẽ retinẽs. Et ẽ ſignum coniunctiõis xp̃i ⁊ eccl'ie. ¶ Matrimoniũ per ſpõſalia initiať. per cõſenſum animoꝝ expſſuȝ. Per v'ba de pñti ratificať. per carnalẽ copulã cõſumať ⁊ perficiť.

¶ Materia matrimonij eſt ſponſus ⁊ ſpõſa qui poſſint legitime in vnũ cõiungi.

¶ Forma in ſponſalibus ſunt verba de preſenti. ut ſi mulier dicat. Accipio te in virum. Et vir ego te i vxorẽ. Et i nuptijs: teſte Alexã. Bñdictio anuli. ſubarratio ⁊ huiuſmõi.

¶ Intentio ut ſupra.

¶ Bonum matrimonij triplex. Primũ proles ſuſcipienda ⁊ ad cultum dei educanda. Secundũ eſt fides: quam vnus coniugũ debet alteri ſeruare. Tertium eſt ſacramẽtum ideſt indiuiſibilitas matrimonij per hoc qđ ſignificat indiuiſibilem coniunctionem chriſti ⁊ eccleſie. Et alias hec tria bona effectꝰ matrimonij dicuntur.

¶ Duodeciȝ ſunt impedimẽta matrimonij.

vñ verſ⁹. Error.cõditio.votũ.cognatio.crimẽ.Cult⁹ diſparitas.vis.ordo.ligamẽ.honeſtas.Si ſis affinis.ſi forte coire neq̃bis.Hec ſociãda vetãt ꝯiugia:facta retractãt.

¶ Quattuor modis q̇s ad vxorẽ ſuã põt accedere.ſ.cauſa ꝓlis.cauſa reddẽdi debitũ. cauſa vitãde incõtinẽtie. his trib⁹ mõis pctm̃ nõ ẽ.Quarta cauſa ſiue mõ q̇s ſi ad vxorẽ ſuã accedit:pctm̃ ẽ.ſ.cũ cauſa explende libidĩs accedit. Et ſic põt eſſe pctm̃ veniale vl'mortale.fit aũt pctm̃ ĩ ꝯiugali coitu q̇nq3 mõis. vñ verſus.Quinq3 mõis peccat vxore marit⁹ abutẽs.Tpe.mẽte.loco.cõditiõe.modo.

¶ Et ſic ẽ finis in tractatu breui ſacr̃oꝝ:q̇ magis cupit ſcire maiorẽ tractatũ nr̃m ꝑlegat cũ gloſẽmate ⁊ ſi ampli⁹ aut ꝓ fundius legere voluerit alios libros legat.

¶ Sunt itaq3 ut vides ſeptem ſacramenta que continentur in hoc verſu.

¶ Abluo.firmo.cibo.piget.vxor.ordinat.vngit.

¶ Virtute horũ ſacramẽtoꝝ homo perducitur ad futurã gl'iam:q̇ eſt cognoſcere ⁊ videre deũ teſte ſcriptura: et dotatur ſeptẽ dotibus:tribus aĩe:⁊ quattuor corporis.

¶ Capitulum quintum.

¶ De dotibus ⁊ primo de prima.

¶ Prima dos eſt viſio dei per eſſentiam:ſm illud Joannis.iij.videbimus eum ſicut eſt.

¶ Secũda dos eſt comprehenſio:qua ſcilicet deũ apprehendimus quaſi noſtram mercedem.Corinthioꝝ.ix.Sic currite ut comprehendatis.

¶ Tertia dos eſt fruitio : qua in deo delectabimur ſm illud Joan.xx.Tunc ſuper oĩpotẽtis delitijs affluas.

¶ Prima dos corporis ẽ impaſſibilitas : ſm illud corinthi.xv.Oportet corruptibile hoc induere incorruptiõe3.

¶ Secunda eſt claritas:ſm illud Mathei.xxviij.fulgebunt iuſti ſicut ſol in regno patris eorum.

¶ Tertia ē agilitas per quā celeriter adeſſe poterūt vbi volūt. Sapiētie. iiij. Tanq̄ʒ ſcintille in arūdineto diſcurrent.

¶ Quarta ē ſubtilitas: p quā poterūt quocū qʒ voluerit penetrare: ſm illud corinth. xxv. Seminaṫ corpus aiale: ſurgit corpus ſpūa-le. Ad quā gloriam nos perducat pater ⁊ filius ⁊ ſpiritus ſanctus. Amen.

¶ Capitulum. vj.

¶ De decem preceptis decalogi.

¶ In tabulis binis lex ē depicta petrinis.
Unum cole deum: ne iures vana per illum.
Sabbata ſcīfices. charos venerare pentes
Noli de cede notari. noli mechari.
Furta caue fieri. Non ſis teſtis niſi veri.
Nō cupias nuptas. nec queras res alienas.

¶ In tabulis. premiſſo tractatu de articulis fidei ⁊ ecclīe ſacr̄is: que quidē ad fidē ſpectāt: nūc agēdū ē de his q̄ ad mores pertinēt Circa que tria ſunt ꝯſiderāda. ſ. p̄cepta decalogi: ut ſeruenṫ: vicia animi ut euitenṫ. virtutes polytice ſiue morales ac theologice ut haberi procurenṫ. Primo itaqʒ de p̄ceptis decalogi ē dicendum: q̄ oportet impleamꝰ: ut vitā eternā ꝯſequamur ut dicit matheus. xix. c. Si vis ad vitā ingredi ſerua mādata ¶ Poſſūt tamē hec decē p̄cepta legis moralia dupliciter impleri. Uno modo q̄ʒtū ad operis ſubſtātiā: ut fiat qd̄ lex dictat. ſ. vnū colere deū. parētes venerari. et ſabbata id ē feſta cuſtodire. Alio mō ut legiſlatoris intētio. i. dei adimpleaṫ. ſ. ut i charitate fiat: dicente aplō. p̄ma. ad Thimoteū in. c. j. finis aūt precepti ē charitas: de corde puro: ⁊ cōſciētia bona: ⁊ fide nō ficta. Nā implēdo precepta ſm intētionem legiſlatoris legi ſatiſfacimus ⁊ vitā eternā meremur. ut. S. Tho. dicit. p̄ma ſecūde. q. c. ix. ar. iiij. Sed implēdo p̄cepta nō in charitate ſolū mō legi ſatiſfit. vitā eternā tñ nō meremur ¶ Nūc videamus quid eſt preceptū. Preceptū ē iuſſio vel imperiū faciēdi aliquid vel nō faciēdi. Ex qua diffinitiōe colligiṫ. q̄ ex numero preceptoꝝ. quedā ſunt affirmatiua: ut. vnū cole deū. ſabbata ſcīfices. charos venerare parētes. quedā negatiua: ut. ne iures vana per eū. noli mechari. ⁊ oia alia. Affirmatiua ſtricto vocabulo dicunṫ precepta ⁊ obligāt pro ſemp. ſ. pro loco et tpe debito. nō tñ ad ſemp. i. ad oīe tp̄s ⁊ locū. vnde filiꝰ nō teneṫ ſemp ad honorandū patrē in oī tpe ⁊ inceſſanter. q2 hoc ē impoſſibile: ſʒ locū cū oportunitas occurrit ⁊ tēpus requirit. Negatiua precepta ꝓprie dicunṫ prohibitiōes ⁊ obligāt ſemp ⁊ ad ſemp. q2 teneor ſemp ⁊ in oī tpe ⁊ loco nō mechari. nec furari. nec homicidium cōmittere. Notat hoc Archi. in. c. Si peccauerit. ij. q. j. et Pa. in. c. nouit. de iudi. ⁊ magr̄ ⁊ doctores theologi in. iij. ſentē. di. xxxvij. ¶ Itē precepta deca

logi data Moyſi.exodi.xx.c.per duas tabulas deſcribūt. in ꝑma tabula ſunt
tria ꝑcepta q̄ ordināt hoīez ad cognitionē ⁊ dilectionē dei. In ſecūda vero ſep
tē q̄ hoīnē ordināt ad dilectionē ꝓximi:ut idē magr̄ ⁊ theologi dicūt.iij.ſniaꝝ
di.xxxvij.⁊ hic modꝰ ordinādi ꝑcepta ſic vt dictū eſt habet ab auguſtino ſuper
exodū.¶Et nota ꝙ preceptū ⁊ cōſiliū differūt in hoc.ꝙ preceptū ſemꝑ obligat
Conſiliū vero nūq̄ per ſe obligat:vt dicit Auguſtinus:q̄uis per accidens vi-
deat̄ obligare:vt pote ſi ꝑceptū nō poſſit impleri: niſi fiat ꝯſiliū:vt ſi nō poſſim
ſuſtentare parētes:niſi vendā oīa:tūc teneor vendere oīa.qđ quidē conſiliū nō
obligat niſi in caſu ⁊ per accidēs.Bene ergo differūt cū cōſiliū ſit volūtatis.ꝑ
ceptū vero neceſſitatis.xiiij.q.j.qđ precipit.Tn̄ qui cōſilio dn̄i nō vtit̄:minus
boni adipiſcit̄.c.quiſquis.ea.q.Et merito arguit̄ qui cōſiliū ſapiētiū ⁊ recte
ſuadentiū nōvult recipe q̄nto magis ꝯſiliū dei.lxxxiiij.di.c.j.et in dubijs dꝫ hō
requirere cōſiliū.xvj.q.ij.viſis.⁊.di.xx.c.vltio.xj.q.iij. excellentiſſimus.
¶Quāuis ſit clarū ⁊ manifeſtū ꝙ loquimur hic de ꝑceptis decalogi: q̄ mora-
lia dicunt̄:tamē perutile erit tibi ſcire.Tria eſſe genera preceptoꝝ legis diuine
veteris ſcꝫ precepta moralia. Alia cerimonialia.Alia iudicialia. Deutero.vj.⁊
poteris videre per nycolaū. de obſeruantijs legalibꝰ qn̄ fuerūt viua ⁊ qn̄ mor-
tua.⁊ qn̄ mortua ⁊ mortifera.in ꝑma epiſtola pauli ad Thimoteū.c.j. ⁊ in epi
ſtola ad romanos.c.xiiii.ſuper verbo olus māducet.⁊ per beatū thomā.j.ij.q
c.⁊.cj.⁊. cij.⁊.ciij. ⁊ de iudicialibus.q.ciiij.⁊.q.cv.ſed breuitatis cauſa pau-
ca ſubnectam. Moralia precepta ſunt de dictamine legis nature : vt ſunt ꝑce-
pta decalogi. quedā ſunt figuralia ſeu myſtica que aliud ſignificāt ꝑter id qđ
lr̄a ſonat.Moꝝ alia ſunt ſacramētalia:ſicut illa:de quibꝰ ratio reddi pōt qua-
re ad litterā ſic ꝑcepta fuerūt:vt de circūciſione ⁊ obſeruatione ſabbati. Alia
cerimonialia:ſicut illa de quibꝰ rō reddi nō pōt qꝛ ſic ꝑcepta fuerūt ad litterā:
vt illud.nō arabis cū boue ⁊ aſino.⁊ illud nō facies veſtē de lana ⁊ lino:⁊ huiuſ
modi.⁊ de iſtis.no.in glo.in.§. his itaqꝫ reſpōdet.vj.di. Quedā ſunt iudicia-
lia:vt illa q̄ in deciſione cauſaꝝ ſunt determinata.vt exodi.xxj.⁊ ſunt determi-
nationes iuſticie inter hoīes ſeruāde.⁊ hodie figuralia tā ſacralia q̄ cerimonia
lia nō tm̄ nō ſunt ſeruāda ſꝫ etiā ſunt pctm̄ mortale hereſis poſt xp̄m ipa ſeruāti
bus vt talia.Precepta vō iudicialia ſunt mortua:qꝛ nō obligāt:niſi ille qui hēt
ptātē ſtatueret obſuāda.qꝛ tūc nō obligarēt vt iudicialia legis antiq̄ : ſꝫ vt ius
canonicū vel ciuile:aut municipale in quo ꝑcipiūt ſm̄ Scotū in.iiij.di.xij.q.
v.et pa.in.c.j.de hoī.facit tex.in.l.j. C.de veteri iure enucle.vbi dicit̄.oīa me
rito faciamꝰ nr̄a.qꝛ ex nob oīs imptit̄ auctoritas.⁊.c.ſi apoſtolice.de ꝑbē.li. vj
Moralia aūt ꝑcepta oīa ꝯprehēdūt in.x.ꝑceptis decalogi q̄ ponūt.exodi.xx.⁊
manēt ſp̄:ut notat̄ per Ny.de lyra in.j.c.ꝑe.epiſtole ad Thimoteū. in verbo.
finis aūt precepti eſt charitas.⁊ in verbo.Scimꝰ aūt qꝛ bona eſt lex ſi quis ea le
gitime vtat̄ ⁊ pōdera verbū.ſi quis ea legitime vtat̄.ſ.moralibꝰ pro ſp.cerimo
nialibꝰ vſqꝫ ad paſſionē xp̄i:ex tūc.n.fuerūt mortua.qꝛ nō obligabāt vltra.Sꝫ
poſt publicationē euāgelij fuerūt mortifera:ut declarat̄ in ep̄la ad galathas ⁊ ī
ep̄la ad romanos ꝑ eundē nycolaū ⁊ per thomā locis vbi ſup. Iudicialibꝰ aūt
tp̄e veteris teſtamēti tāq̄ ex lege obligātibꝰ.tp̄e vero noui teſtamēti ex alia obli
gatiōe.ſ.canonica vl̄ ciuili vel municipali:ut dictū eſt. ¶Et attēde ꝙ vt dicit
thomas.ꝑa ſcđe.q.c.ar.iij.oīa precepta moralia veteris legis ſunt quedā par-

tes preceptoꝝ decalogi ⁊ ad ea reducunť. Oĩa p̄cepta moralis reducũť ad duo
principalia: q̃ ſũt diligere deũ ⁊ ꝓximũ. Et in his duobus p̄ceptis vniuerſa lex
pẽdet atqꝫ ꝓphete: dicẽte dño. mathei. xxij. Ita ꝙ ſicut in ſpeculatiuis oẽs ꝯclu
ſiones dependẽt ex hoc p̄ncipio. De quolibet affirmatio vel negatio. ſic in ope-
rabilibꝰ oĩa depẽdẽt ex dilectiõe dei p̄ncipaliter: ⁊ ꝯſequẽter ex dilectiõe ꝓximi
ꝓpter hoc oĩa mãdata legis ⁊ monitiões nõ ſũt niſi q̃dã explicatiões iſtoꝝ duo-
rũ mãdatoꝝ. qꝛ oĩa ordinanť ad dilectionẽ dei ⁊ ꝓximi. Et ſilr doctrina ꝓphe-
taꝝ ad hoc ordinať. ¶ Diligimꝰ deũ ꝓpter ſe ⁊ in ſe. ꝓximũ vo in deo ⁊ ꝓpter
deũ. ⁊ nõ ꝓpter hoc diciť duplex charitas: qꝛ hec duplicitas nõ intelligiť quãtũ
ad habitꝰ: ſed q̃tũ ad actꝰ: qꝛ vno habitu charitatis diligiť deus ⁊ ꝓximꝰ. Su-
per hoc eſt notandũ ꝙ charitas ẽ habitꝰ qñqꝫ. vt ad ro. v. charitas dei diffuſa ẽ
in cordibꝰ vr̃is. qñqꝫ eſt motꝰ. cãticoꝝ. ij. ordinauit in me charitatẽ. qñqꝫ idẽ ẽ
qȯ ſignũ. vñ Jo. xvj. maiorẽ charitatẽ nemo habet. qñqꝫ eſt tertia pſona in cha
ritate. vñ Jo. iiij. deꝰ charitas ẽ. qñqꝫ ſumiť eſſentialiter: ⁊ ſic tota trinitas diciť
charitas. ad colo. j. trãſtulit nos in regnũ filij: qñqꝫ ſumiť p feruore charitatis.
luce. vij. dilectiõis ſue. Auguꝰ exponit ideſt ſubſtãtie ſue: dimiſſa ſũt ei pctã mul-
ta: qñ dilexit multũ. Cũ hic loqmur de dilectiõe intelligimꝰ illã charitatẽ: qua
diligiť deꝰ ꝓpter ſe: ⁊ ꝓximꝰ ꝓpter deũ ⁊ in deo. ⁊ eſt diffinitio charitatꝭ q̃tũ ad
actũ. vt dicit mgr̃ ſniarum in. iij. ¶ Et qꝛ de ordine charitatis: in. c. de elemoſy-
na diximꝰ: ⁊ infra diceť: cũ de v̾tutibꝰ agemꝰ. Iã accedamꝰ ad p̄ceptoꝝ breuiſſi-
mã expoſitionẽ. qꝛ p multos tractatꝰ iã explanata ⁊ digeſta ſũt p̄cepta: vbi copio
ſius poteris videre. ¶ In tabulis binis ⁊c. in duabꝰ tabulis lapideis dñs dedit
precepta moyſi: vt legitur in exodo.

¶ Unũ cole deum ⁊c. Precepta que ordinant hominẽ ad deum ſunt
tria ſecũdũ ꝙ homo eſt deo obligatus ad tria.
Sicut enim ſubditus ſuo domino tria debet ſcilicet fidelitatem: vt non cogno
ſcat aliũ dominũ. Reuerentiam: vt non faciat ei obprobriũ. famulatum: vt im-
pẽdat ei debitũ obſequiũ. Sic qlibet de dictamine iuris naturalis eſt obligatus
deo. teſte thoma ĩ p̄ma ſcđe ad hec tria. Et iõ ſũt tria p̄cepta ordinãtia hoĩeꝫ ad
deũ. q̃tũ ad primũ eſt hoc p̄ceptũ. Unũ cole deũ. q̃tũ ad ſcđm ẽ hoc. Ne iures
vana p eũ. q̃tũ ad tertiũ eſt hoc. Sabbata ſctifices. ¶ Precepta q̃ ordinãt hoĩeꝫ
ad ꝓximũ ſunt ſeptẽ. hõ ordinať ad ꝓximũ duobꝰ modis ſcꝫ vt bonũ ſibi faciat
⁊ ne ſibi noceat. q̃tũ ad primũ eſt vnũ p̄ceptũ ſcꝫ Charos venerare parẽtes. q̃tũ
ad ſcđm ſũt ſex. põt enĩ hõ nocere ꝓximo tribus modis. vno mõ facto. Alio mõ
v̾bo. Alio mõ volũtate. Facto põt ſibi nocere tribꝰ modis ſcꝫ vl' in ꝓpria pſona.
vel in pſona ſibi ꝯiuncta. vel in ꝓpria ſubſtãtia. quãtũ ad primũ ẽ hoc p̄ceptũ.
Nõ interficias. quãtũ ad ſcđm. Nõ mechatus corpe fias. quãtũ ad tertiũ. Nõ
furtũ facies. quantũ ad hoc vt non noceat homo proximo ſuo verbo: eſt hoc.
Non teſteris quoqꝫ falſũ. Quantũ ad hoc vt nõ noceat homo proximo ſuo vo
luntate. Sunt duo alia ſcꝫ vt nõ noceat ſibi volũtate libidinis: ⁊ tunc eſt iſtud.
Non cupias nuptas. ⁊ vt nõ noceat voluntate cupiditatis. ⁊ tunc eſt hoc prece-
ptũ. Nec queras res alienas. ¶ Hoc habito de decẽ p̄ceptis in genere: de quoli
bet aliquid nũc dicamꝰ oportet p ordinẽ. Ideo Unũ cole deũ. i. primũ preceptũ
eſt. Nõ habebis deos alienos corã me dicit dñs. ideſt alij dij nõ erũt tibi preter
me. Per hoc preceptũ prohibeť ydoloꝝ cultura. Et oĩs ſupſtitioſa ꝯfidentia in

ſortilegijs diuinationib⁹ ⁊ augurijs: ſomnijs: aſtroꝝ iudicijs: niſi quātū ad naturales effectus ⁊ diſtinctionē tempoꝝ ſpectant. Omniſq; alia ſacrilega ſuperſtitio inhibetur. ¶ Et cum ſculptile in ſacris litteris nobis facere prohibeamur ideſt ymaginem. hoc eſt intelligendū ante incarnationem: quia poſtq̄ chriſt⁹ carnē aſſumpſit: licitum ⁊ laudabile eſt per ymagines corporales chriſtū vt caput: ⁊ ſāctos vt membra eius preſentare: nō ymagines adorando: ſed illis qui per eas repreſentantur honorē referendo. vt magiſter dicit ⁊ ceteri doctores. iij. ſententi. diſtin. ix. Et ſanctus Thomas in quolibet ⁊ tertia parte. q. xxv. vbi dicit ymaginem chriſti ⁊ crucē ⁊ coronam ſpineā: ⁊ alia que ad perſonam ipſius pertinent adoratione latria eſſe adoranda. ymago vero virginis adoratione yperdulia. i. ſupereminenti. ymagines autem aliorum ſanctorum adorande ſunt adoratione dulia ideſt minori. De materia adorationis vide in ſumma theologica alexandri de alis libro quinto.

¶ Ne iures vana per eum. Secundū preceptū eſt. Non aſſumes nomen dei ſancti tui in vanū ideſt non falſo vel doloſe nec ſuperflue iurabis per nomen dei. quia vt dicit ſapiens eccleſiaſti. xxiij. Vir multum iurans replebitur iniquitate: ⁊ a domo eius nunq̄ diſcedet plaga. Admoneant igitur rectores ſuos parrochianos circa hoc. ⁊ ſpecialiter de vſu peſſimo: qui in hac noſtra hiſpania ſubintrauit q multi non ſolum iurant ſed vouēt ⁊ blaſphemant vt nobiles videantur. ⁊ membra chriſti contemptibiliter accipiunt in iurando. Sit igitur ſermo hominū ſic ſic: non nō: vt dominus precipit mathei quinto, quod amplius eſt a malo eſt. Et ſi quando iurare cōtingat. Iurabis in iudicio iuſticia ⁊ veritate: vt infra dicem⁹: ſi otium nacti fuerimus. Tres ſunt comites iuramenti: vt magiſter cum doctoribus dicit tertio ſententiarum diſtinctio. xxxix. ⁊ ſanctus thomas ſecūda ſecūde queſtiōe. lxxxix. Et epiſcopus abulenſis. mathei quinto dictione iuramentū.

¶ Sabbata ſanctifices. Tertium preceptū eſt: vt diem ſabbati ſanctifices ideſt ſanctū diē feriatūq; habeas: ⁊ a peccatis ac ſeruilibus operibus ſis alienus. hoc autē preceptū partim fuit morale ſcilicet quātū ad hoc q aliquo tpe vacet diuinis. partim cerimoniale ſcȝ q hoc fiat ſeptima feria ſeu ſabbato. Et ideo cū tempore gratie cerimonialia ſint abolita: eo q adueniente re figurata: ceſſat figura. Septima diei ſolemnitas propter honorē dominice reſurrectionis in diem dominicā eſt tranſlata. [Tranſlata de conſe. diſtin. iij. c. peruenit. quia nullus alius dies fuit magis conueniens quā dies dominicus. diſtin. lxxv. q die dominico. de conſe. diſtin. iij. ſabbato. ⁊. c. ieiunia.] Occupabit fidelis in diebus feſtis in viſitando ſanctorū limina ⁊ infirmos ⁊ in faciendo alia charitatis opera: ⁊ in ſuſcipiendo ⁊ honorando eccleſie ſacramenta. vt habetur mathei. xj. per epiſcopū abulenſē ⁊ alios doctores: tertia diſtin. xxxvij. et ſanctus thomas prima ſcḋe. q. ciij. et. ciiij. et in audiendo officia diuina. Item diebus feſtiuis permiſſum eſt illa que pertinent ad humanā ſuſtentationem in caſu neceſſitatis conſeruare ne pereant: vt vinum ⁊ triticum. Et hoc eſt intelligendum: quando alijs diebus ſine magno detrimento fieri nō poteſt.

¶ Charos venerare parētes. Quartū preceptū decalogi: ⁊ primū ſcḋe tabule eſt: honora patrem tuū: ⁊ ma-

trē tuā: ⁊ eris lōgeuus ſup terrā. exodi. xx. honorā inq̄ꝫ duplici honore. ſ. reuerēdo: ⁊ neceſſaria: ſi indigeāt: miniſtrādo. Et loquit tā de naturali alias carnali: quā de ſpūali patre ⁊ matre. ⁊ prelato. ⁊ de patre ſcientie ⁊ etatis. ⁊ de obedientia eccl'ie ⁊ miniſtris eius. ⁊ de patre defenſionis. ſ. rege ⁊ miniſtris eius. ⁊ d̄ benefactorib⁹. ⁊ ante oīa ſi preſtitit fidelis honorē deo patri oīpotēti querat. ſacerdos. quib⁹ magis ſit ſuccurrēdū dicit. ſ. Tho. ſa ſe. q. xxxij. ar. v.

¶ Noli de cede notari. Quintū preceptuꝫ eſt nō occides. ſ. manu. vel mente. q2 qui odit fratrē ſuū: vt ait iohannes. homicida eſt. vel ſubtrahēdo vite neceſſaria in caſu neceſſitatis extreme vñ ait ambroſi⁹. paſce fame morientē: ſi nō pauiſti occidiſti. Itaqꝫ in hoc precepto ꝓhibet explicite homicidiū. ſꝫ implicite prohibet oīs mot⁹ ire cōtra proximū: ſiue ſit mot⁹ cordis tm̄ vt ira. ſiue oris: ut blaſſemia: ſiue opis: ut ꝑcuſſio aut mēbri mutilatio. vñ homicidium duplex eſt. ſpūale ſcꝫ ⁊ corporale. ſpūale quinqꝫ modis cōtingit ſcꝫ odiēdo ꝓximū. detrahēdo. murmurādo. male ꝯſulēdo. nocēdo. ⁊ vitā ſpiritualē ſubtrahēdo: ⁊ hoc ſp eſt peccatū mortale de ſe. Corporale aūt homicidiū cōmittit duob⁹ modis ſcꝫ lingua ⁊ facto. Lingua vero trib⁹ modis cōmittit ſcꝫ p̄cepto. cōſilio. ⁊ defenſione. Facto aūt cōmittitur quattuor modis ſcꝫ iuſticia. neceſſitate. caſu ⁊ volūtate. De his magr. iij. ſniaꝝ di. xxxvij. ⁊ ſ. tho. ſa ſe. q. xiiij. aug⁹ de anchona. q. lj. eps abuleñ. ma. in. c. v. dictione. homicidiū. vbi diſcret⁹ ſacerdos plegat: ut cauti⁹ ergа penitētem ſe hēat. videat etiā ſacerdos i ange. vbi de p̄cepto tractat. §. ix. ⁊ vbi de homici. ⁊ in. li. v. decreta. vbi de homicidio. ⁊ ibi i hoſti. ⁊ in abbate ſicilo⁊ ſpeculatore.

¶ Noli mechari. Sextū p̄ceptū eſt. nō mechaberis. in hoc oīs illicit⁹ cōcubit⁹: ſiue illoꝝ mēbroꝝ illicit⁹ vſus intelligit eſſe ꝓhibitus: ſiue ſit ſimplex fornicatio: ſiue adulteriū: ſiue inceſt⁹: ſiue ſacrilegiū: vel peccatū ꝯtra naturā: ſiue ſtuprū ſeu violatio. ꝓhibet etiā illicit⁹ cōcubit⁹ i corde. nā q̄ viderit mulierē ad cōcupiſcendū: iā mechat⁹ eſt in corde ſuo. Math. v. prohibet etiā in verbo ⁊ opere. De hoc dicūt Magiſter ⁊ Doctores. quarto ſententiarum diſtin. xxxiij. Auguſtinus de Anchona. q. liij.

¶ Furta caue fieri. Septimū p̄ceptū eſt: nō furtū facies. In quo intelligitur prohibita oīs vſurpatio rei aliene. per furtuꝫ. rapinā. violētiā: ſeu vſurā: ⁊ quācūqꝫ fraudē vel dolū: vel emēdo: vel vēdēdo vel quocūqꝫ modo alio. De hoc vide magrm in. iiij. ſniaꝝ ⁊ doctores. di. xv. ⁊ S. tho. ſcda ſcde. q. lxvj. ⁊ auguſtinus. de anchona. q. liiij.

¶ Nō ſis teſtis niſi veri. Octauū p̄ceptū ē: nō loqueris cōtra ꝓximū tuū falſum teſtimoniū. per qđ etiā ꝓhibetur oē mēdaciū. vt habet in glo. poſtq̄ dn̄s ꝓhibuit iniuriā fieri ꝓximo i ꝓpria perſona: ⁊ in cōiuncta. dicēs. nō occides: ⁊ nō mechaberis. qđ ē in ope. hic ꝓhibet iniuriā fieri alicui in verbo. falſum teſtimoniū inducēdo. qđ pōt ꝯtingere ꝯtra deū. cōtra ſe ipm: ⁊ ꝯtra proximū. de hoc vide in tractatu petri de coſtana: vbi de octauo p̄cepto. ⁊ in. iij. ſniaꝝ. di. xxxvij. ⁊ ſan. tho. ſcda ſcde. q. lxx. ⁊. lxxiij. ⁊. lxxiiij. ⁊. q. cv. ⁊ Auguſtinus de Anchona. q. lv.

¶ Non cupias nuptas. Nonū preceptū eſt: nō cōcupiſces vxorē proximi tui. Per hoc preceptū prohibet oīs concupiſcentia carnis inordinata: ⁊ ſpecialiter cōcupiſcentia vxoris proximi. Cō-

ſiderādū autē ꝙ hic nō prohibet̄ cōcupiſcētia fomitis aut ſenſualitatis: quia il
la eſt ineuitabilis ſ; tñ prohibet̄ cōcupiſcētia: q̄ cōſiſtit in moroſa delectatione
cogitationis ratione cōſentiēte: cū ſit peccatū mortale ⁊ cōtra legē xp̄i. q̄ꝛ apud
deū volūtas pro facto reputat̄ tā in merito quam in demerito eſſentiali: vt eſt
cōmunis doctrina theologoꝝ. ⁊ in. vj. precepto. dictū fuit noli mechari. ergo
videtur ꝙ hoc preceptū nonū ſit ſuperfluū. Dic ꝙ illic in. vj. ꝓhibitꝰ fuit actꝰ
exterior. hic i. ix. ꝑcepto ꝓhibet̄ iterior. ergo nō ē ſupfluū hoc. ix. ꝑceptū q̄ꝛ actꝰ
interior nō trāſit impunitꝰ ſicut nec exterior: dū inordinate ſit. vt doctores cū
magr̄o dicūt. iij. ſententiaꝝ. di. xl. ⁊ epus. mathei. v. q. cxj.

¶ Nec queras res alienas.

Decimū ꝑceptū eſt. Nō cōcupiſces do-
mū ꝓximi tui nō ſeruū. nō ancillā. nō bo
uē. nō aſinū: nec oīa q̄ illiꝰ ſunt. In hoc precepto dn̄s prohibet ꝯcupiſcentiā de
rebꝰ proximi. nō quidē quātū ad corruptionē appetitus: q̄ꝛ illa nō pōt in hac
mortali carne vitari: ſed q̄ꝫtū ad cōſenſum inordinatū rationis. in quo pecca-
tū mortale conſiſtit. vt habet̄ per magiſtrū ⁊ theologos. ij. ſentētiarū. di. xxiiij.
Et ſi obijciat̄ ꝙ hoc preceptū eſt incluſum in. vij. dic ꝙ ſeptimū preceptū prohi
bet: furtū: rapinā ⁊ alios actus exteriores auferēdi bona proximi. In hoc pro-
hibet̄ cōcupiſcētia: q̄ in actu interiori cōſiſtit. vt dicit magiſter cū doctoribꝰ. iij.
ſniaꝝ. di. xl. Bene ergo per hec duo precepta prohibetur oīs inordinata cōcu
piſcentia: vt patet in locis ꝑallegatis. ¶ Et ſic finiūt̄ decē precepta decalogi ſi-
ue moralia q̄ indiſpēſabilia ſunt ab hoīe: cū ſint de lege naturali ⁊ diuina. Deꝰ
vero in illis diſpē ſare poteſt. quia eſt omnipotēs et dn̄s totiꝰ legis. ut. S. Tho.
probat. ꝑma ſcd̄e. q. c. ar. viij. ¶ Et oīa precepta legis reducūt̄ ad iſta decē tāq̄ꝫ
ad prima ⁊ principalia. ut dicit. S. tho. prima ſcd̄e. q. c. ar. iij. ¶ Et hec decē re
ducūt̄ ad hec duo ſc; ad ꝑceptū de dilectiōe dei: ⁊ ad ꝑceptū de dilectione pro
ximi. quia ex his duobꝰ tota lex pendet. ut habet̄ Mathei. xxij. ⁊ ſup̄ diximus
¶ Et adhuc q̄ꝫtū ad ſapiētes oīa precepta ⁊ cūcta q̄ in lege cōtinēt̄ poſſunt re-
duci ad ꝑceptū. ꝙ eſt diliges dn̄m deū tuū. qui eni pfecte deu; diligit: totā legē
adimplet. ut dicit. S. tho. ſcd̄a ſcd̄e. q. xliiij. ar. iij. ¶ Addit quoq; lex xp̄i pre-
ter ſui pfectionē ad ſupra dicta ꝑcepta quedā cōſilia: q̄ de neceſſitate ſalutis nō
ſunt implēda. ſed de pfectiōe charitatis. vt paupertas. de qua dn̄s. luce. ix. qui
nō renūciauerit oībꝰ q̄ poſſidet: nō poteſt meꝰ eſſe diſcipulꝰ. Itē obediētia ⁊ ca-
ſtitas ad conſilium pertinēt. vt mathei. xix. ſunt eunuchi qui ſe caſtrauerūt pro
pter regnū celoꝝ. ¶ Aduertendū tamē ꝙ cōſilium per votū efficitur preceptū
ait enim Auguſtinꝰ vouere eſt volūtatis. ſed reddere eſt neceſſitatis. de voto vi-
de in angelica vbi agit̄ de eo. ¶ Sunt quedā ꝑcepta legis humane tā ciuilis q̄ꝫ
canonice q̄ in foro cōſciētie ad mortale ſepiſſime obligāt ſc; dū ſunt iuſta ⁊ a le
ge naturali dependēt aut per modū conſequentie aut per viā determinationis
aperte. de ſe enim obligāt in foro cōſcientie: quia leges humane tantū ſe exten-
dunt ad actus exteriores: nec legiſlator humanꝰ habet poteſtatē obligādi in fo-
ro conſcientie: niſi in q̄ꝫtum eſt miniſter legis nature ſiue diuine precipiēdo vir
tutes ⁊ prohibendo vitia. nō tamē eſt contemnenda lex humana ſi iuſta ⁊ hone
ſta eſt. quia in illa deꝰ contemnitur: ⁊ peccatum mortale committitur. Poteſt
ergo homo per iudiciariā poteſtatē corpus occidere: ⁊ bona externa capere: ſed
nō poteſt animā propria virtute ad penā eternā cōdēnare. vt dn̄s ait. Mathei.

x.nolite timere eos qui occidūt corpus: animá auté nó poſſunt occidere. De his ſan. Tho. prima ſecūde. q. xcvj. ar. iiij. ⁊ epus. Mathei. iiij. ⁊ in plurib⁹ aliis locis. Et hec de decé preceptis ſufficiát. vnū notádo. ꝙ oía precepta reducuntur ad precepta decalogi: ⁊ ibi includit elargitio oís elemoſynarū ſub pietate. ⁊ ſic eſt ſub precepto. tho. ij. ſcđe q. xxxij. ar. v. ad iij. argumétū.

¶ Capitulum. vij.

¶ De ſepté peccatis mortalibus ⁊ de originali: ⁊ veniali.

¶ Laudis amore tumés: miſeraqꝫ cupidie
îuid⁹. iracūd⁹. inerſ. humoſ⁹. amator (auar⁹
¶ Sint oía delicta triplici nomine dicta.
Eſt primo peccatū nobis ab origine natū.
Eſt graue mortale. leuius fert veniale.
Cū baptizamur ab origine purificamur.
Nec nó peccato: qđcūqꝫ ſit: ante patrato.
Sꝫ cū peccam⁹ grauit poſt nos maclam⁹.
Delétur tamé ſacramentis ſcelera cūcta.

¶ De ſepté peccatis. viſo iá de preceptis decalogi. vt perficiantur: neceſſe eſt videre de pecatiſ ſeu vitijs a deo ꝓhibitis: ut caueantur. E primo numerant ſepté peccata mortalia Deinde dicitur ꝙ triplex eſt peccatū ſcꝫ originale mortale ⁊ veniale. vt breuiter aliquid in hac materia peccatorū dicat. Circa primū dico ꝙ ſepté ſunt peccata mortalia denotata per hác dictioné. ¶ Saligia. vnde verſus ¶ Dat ſepté vitia dictio ſaligia. ſ. Supbiá. Auaritiá. Luxuriá. Inuidiá. Gulam. Irá. Accidiá. Et dicuntur hec vitia capitalia: quia plura peccata ex quolibet iſtorū oriuntur. Dicūtur auté mortalia: quoniá moriés quis vicio mortali perditur vno. ⁊ quia gratiá priuát. Opera meritoria mortificát. ipſam animá rationalé a deo ſeparát: vbi mors anime cóſiſtit. Iſta ſepté peccata ſunt male radices in terra deſerta in via ⁊ inaquoſa animaꝝ oíuꝫ peccatorū: de quib⁹ ego ſum vn⁹: radicate. Et ex ǭlibet eaꝝ radice mlti rami pululát: vt dicit gregori⁹ ſup Iob: ſꝫ iá de vnaqꝗꝫ dicam⁹ oportꝫ: ne lógioré ꝗꝫ decet ſmoné faciam⁹:

¶ Laudis amore tumés. Primū peccatū mortale eſt ſuperbia: ǭ eſt initiū oís peccati. eccle. x. eſt grauiſſimū oíum peccatorū: vt glo. dicit ſuper illud pſalmi. Superbi iniqꝫ agebant vſquequaqꝫ. Itaqꝫ in hoíe maximū pctm̄ eſt ſupbia. vt ꝓbat. ſ. tho. ſa ſe. q. clxxij. ar. vj. qꝛ de⁹ magis ɔténit ab hoíe per ſupbiá quá ꝑ alia vicia. eſt quoqꝫ ſupbia regina ⁊ domina aliorū peccatorū. vt dicit Gregorius. xxxj. moraliū. ſuper Iob. quia cuꝫ cor plene cooperit: mox illud principalibus ſepté vicijs cū quibuſdá ducibus ſuis deuaſtandum tradit. hec eſt per quá Lucifer de celo cecidit amore proprie excellentie ſuccenſus cum tertia parte angelorum: ut habet per magiſtrum. ij. ſententiarū diſtin. vj. hec eſt per quá adá eiectus ſuit de paradyſo. hec eſt deniqꝫ ꝑ quá multitudo maxima hoíuꝫ ab exordio mūdi vſqꝫ ad hanc

xri tēporis fecem in infernū deſcēdūt. quod deus in futurū auertat meritis ſue paſſiōis. ¶ Sed ſciamus quid eſt ſuperbia. Auguſtinus dicit ꝙ ſuperbia ē peruerſe celſitudinis appetitus. vel ſupbia ſm Gregoriū eſt inordinatus appetitus proprie excellētie. vnde ſupbus dicit̄ qui ſup vult videri quā ē. ſm Iſidorū. li. ethimologiarū. Et nota ꝙ ex ſupbia orit̄ inuidia. Eſt. n. ſuperbia inuidie mater ut magiſter dicit. ij. ſentē. di. v. Superbus oībus inuidet. maioribus: quia eis nō equatur. Equalibus: qꝛ illis nō dominat̄. Inferioribus: qꝛ ei equari timet. ¶ Species ſupbie ſm Gregoriū. xxxij. moraliū ſunt quattuor. Prima ē cū homo a ſe putat habere bonū quod poſſidet. cōtra quā apoſtolus. j. corinthiorū iiij. quid habes qđ non accepiſti. Secunda ſpecies ē cum bonum ſibi traditū a deo credit: ſed proprijs meritis accepiſſe ſe putat. Tertia ē cum quis iactat ſe habere quod non habet ⁊ ſcire qđ non ſcit. Quarta eſt qñ ceteris deſpectis ſingularis vult videri. ¶ Filie aūt ſuperbie ſm Gregoriū ſunt. Inobediētia. cōtētio. iactātia. hypocriſis: ptinacia. diſcordia. nouitatū preſumptio. ¶ Gradus ſuperbie ſm Bernardū ſūt. xij. Curioſitas. mētis leuitas. iepta letitia. iactātia. ſingularitas. arrogātia. preſumptio. pctōꝝ defenſio. ſimulata cōfeſſio. rebellio. libertas. peccādi conſuetudo. ¶ De ſpeciebus inuidie vide ſanctū Thomā in ſa ſe q. clxij. ar. iiij. ¶ Superbia eſt contra virtutē humilitatis directe: ⁊ contra omnes alias indirecte. ut ſanctus Thomas tenet ſecūda ſe. q. clxij. ar. v.

¶ Miſeraqꝫ cupidine auarus. Scđm pctm̄ mortale ē auaritia. vnde auaritia eſt appetitus inordinatus habēdi ⁊ nō tm̄ pecuniā ſed etiā ſciam. ut dicit magiſter. ij. ſen. di. xxj. Itē ſm Bernardū. Auaritia ē quarūlibet rerū inſatiabilis ⁊ inhoneſta cupido. Secūdum aplm ad ephe ſios. v. ⁊ coloſenſes. iij. Auaritia eſt ydolorū ſeruitus. Secūdum aplum. j. ad Thimoteū. v. Radix oīum malorū ē cupiditas. Dicitur auaritia ydolorum ſeruitꝰ. quia homo auarus exhibet creature qđ debet creatori ſcilicet fidē. ſpem dilectionē. hec enim ab auaro pecunie exhibent̄. propter quod auaro nihil ē ſcele ſtiꝰ. eccleſi. x. Et auaritia ſemper ē peccatū: quando appetitus eſt inordinatꝰ. ſm Thomam ſa ſe. q. cxviij. cum bona exteriora hominis debeant conſiſtere in quadā menſura ſcilicet ut querat homo habere diuitias: ⁊ alia prout ſunt neceſſaria ad vitā vel ſuam cōditionē. Pro cuius declaratiōe eſt notandū: ut elicitur ex dictis. Alexādri ⁊ Thome vbi ſupra. ꝙ auaritia conſiſtit in tribus ſcilicet appetēdo. in acquirēdo: ⁊ in retinēdo inordinate res tēporales. de his tribꝰ vide in Angelica. vbi de auaritia. ¶ Species auaritie ſm Archiepiſcopū florētinū ſunt ſequētes. Prima ſymonia ut cū fundimꝰ preces carnales pro aliquo ordinando indigno. aut ſi tale procurando aliquid recepimus tēporale. j. q. j. de ordinationibus. quia preces carnales ſuccedunt loco precij. j. q. j. Sunt nonnulli. de hac ſpecie ſcilicet quādo cōmittitur ſymonia orando pro ordinandis. vide. li. j. decretaliū in gloſa. c. quā in dño diligentiā. cum ibi notatis. Secūda ſpecies eſt proditio ex auaritia. ut ſi prodidit ciuitatē aut ſecretū aut ſuſceptum ſub ſigillo cōfeſſionis. Tertia ē Acceptio perſonarū. Lucrū turpe. Ludus multiplex. Inquietudo circa acquirēda tēporalia. Inhumanitas retinēdi. tenaciter egenis nō ſubueniēdo. Auaritia amādi res inordinate. Prodigalitas cōtraria auaritie. Alij appellant filias ſpecies ſuperiores. ¶ Gregorius. xxxj. moralium dicit Auaritie filias eſſe ſex. Prima eſt obduratio cordis: que ſit omittendo

opus mie ſeu elemoſynā.hanc filiā vocat Iſidorus inhumanitatē. Secūda eſt violētia hec fit nocēdo alicui publice.hec vocať ab Iſidoro rapacitas. Tertia ē inquietudo:hec ē appetitus lucri.Quarta eſt periuriū:qđ ſepe incidit in emptionē et vēditionē. Quinta ē fallacia: que fit per verba decipiētis in occulto. Sexta ē fraus:hec ē deceptio:que fit in publico.Septima ē proditio:que ē idē quod deceptio que fit in abſentia illius qui decipiť. ¶ Secūdū doctores ſunt vndecim filie auaritie.ſ.iniuſticia.fraus negotiorum.deceptio aduocatoꝝ.acceptio munerū.ſymonia.promotio cōſanguineoꝝ.pctm̄ illoꝝ qui promouenť fauore principū.fraus mercēnarioꝝ. furtū.rapina.auaritia ⁊ iniquitas ludorū. De his ſctūs Thomas.ij.ſe.q.cxviij. ¶ Non te peniteat ſi hic inſeruero qđ canoniſte dicūt de filiabꝰ auaritie.qꝛ pulchre dictū eſt ⁊ ſapiēter.vnde auaritie multe ſunt filie. Ipſa ē que fecit meū ⁊ tuū cōtra ius naturale qđ oīa cōmunia fecerat.viij.di.§.differt.xlvij.di.ſic.xij.q.j.dilectiſſimis.⁊.c.duo. Ipſa in terrenis facit fortes:in celeſtibus debiles.xlvij.di. Oēs huius ſeculi. Ipſa excecat rationē:⁊ gratius facit videre aurū quā ſolē.d.c.ſicut.⁊.xxxvij.di.nōne. Ipſa facit idolatrare ⁊ fornicari.xxviij.q.j.ydolatriā.⁊.j.q.j.cū oīs auaritia. Item facit adulari regibꝰ:vt captent alienas hereditates.d.c.nōne. Ipſa furtū rapinā.vſurā.fraudē.falſitatē.iniuſticiā.ſimoniā.acceptionē pſonaꝝ. proditionē. turpe lucrū.imiſericordiā ⁊ inquietudinē parit.de qbus poteris videre in angelica ſuis titulis.Et breuiter ipſa eſt oiuꝫ maloꝝ radix.xlvij.di.bonoꝝ auctori ⁊.xxiij.di.his ergo. Ipſa maiorē reuerētiā exhibet auro quā deo.xlvij.di.ſicut ipa excecat mētē de pbē.quorūdā.li.vj.⁊ ſ.c.v.de elec.li.vj.đ auaritie cecitas

¶ Inuidus.

Tertiū pctm̄ mortale eſt inuidia q̄ ſm damaſcenū libro.ij. eſt dolor de alienis bonis vel ſm auguſtinū eſt odiū felicitatis aliene.qđ eſt maximū peccatū:⁊ directe charitati oppoſitū.qua qs debet diligere pximū ſicut ſeipm̄:⁊ in bonis alterius ſicut in proprijs gaudere.Sed ꝯtrafacit inuidus.dolet eni de bono alteriꝰ:⁊ gaudet de damno illiꝰ. ¶ Bonū hoīs:vt dicit philoſophus pmo eticoꝝ:triplex eſt ſcꝫ fortune:ut ſunt bona tpalia:diuitie:potētie ⁊ filia.Scđm bonū eſt nature.ut bona corpis ſcꝫ robur.fortitudo ⁊ huiuſmodi. Tertiū bonū eſt aīe.ut virtutes abilitas:intellectꝰ ⁊ ſimilia.quibus oībus inſidiať mundus:ut noceat murmurādo detrahēdo ⁊ actualiter offendēdo ſi poteſt. Unde manifeſtū eſt inuidiā eſſe pctm̄ mortale de genere ſuo cum ſit contra charitatē proximi:cui:ſi poſſet:cupit nocere. Eſt etiā ꝯtra miāꝫ: que eſt proprius actus charitatis: vt cōmuniter theologi dicūt.⁊ ſanctꝰ thomas ſcđa ſcđe.q.xxxvj.ar.iij. ¶ Dicit inuidia a nō videndo:qꝛ nō poteſt videre bona aliorū. ¶ Filie inuidie ſunt.v.vt dicit gregorius.xxxj.moraliū. Prima eſt odium: qđ eſt velle malū alicui ⁊ nolle bonū. Scđa eſt exultatio in aduerſis pximi. Tertia eſt afflictio in proſperis proximi. Quarta eſt ſuſurratio q̄ eſt detractio latens Quinta eſt detractio q̄ fit in publico:qꝛ intēdit detractor apparere melior illo cui detrahit.vnde geneſis.xxxij.inuidie ⁊ odij fomitē miniſtrabāt. ¶ Inuidia nō cadit inter diſſimiles ⁊ aliqualiter pares:ut philoſophꝰ dicit.ij.rethoricoꝝ. ⁊ ſctūs Tho.ſcđa ſcđe.q.cxxxvj.ar.pmo.vbi etiā dicit ꝙ inuidus eſt nimis ſuperbus:qꝛ ſemp timet ab alijs ſuperari.aut puſillanimis.qꝛ paruos hoīes reputat eſſe magnos.⁊ ſic de paruo bono multū dolet.⁊ eſt ſemp paruulus. Job.v. paruulū occidit inuidia.g omnino fugiēdus eſt.puerbioꝝ.xxiiij. ne comedas

cũ hoīe inuido. Inuidia. ore. ope. ⁊ volūtate cõmittit. ideo penitẽs ɔterẽdo do leat ⁊ sacerdoti se ostẽdat: vt saluet. ¶ Emulatio vero ⁊ inuidia idem sũt generaliter licet proprie inuidia attendat in actu interiori. emulatio vero in actu exteriori vt dicit glo. super illud galatharum. v. emulationes inuidie.

¶ Iracundus. Quartũ peccatũ mortale est ira: q̄ ex inuidia generat: sicut ex superbia nascit inuidia. Ira est vlciscẽdi libido: ut ait augustinus Rabanus dicit. ꝙ ira est. oīs motus malus ad nocendũ. Alias. ira est motus animi concitatus ad penã. ⁊ hec est diffinitio ire per vitiũ nõ per zelũ de qua hic intẽdimus. Ideo vt dicit gregorius duplex est ira scʒ ira per vitiũ ⁊ ira per zelũ. Ira per zelũ procedit a virtute: vt cũ quis irascit cõtra se vel cõtra aliũ ob peccata cõmissa vel propter bona dimissa: ⁊ talis ira nõ est peccatũ sed meritũ. de qua in. ps. iiij. irascimini ⁊ nolite pecare. q. dicat. irascimini cõtra peccata vestra et proximorũ. ⁊ nolite peccare cõsentiẽdo peccatis eorũ. sic dicit glosa. ⁊ san. tho. scda scdę. q. clviij. ar. j. Ira per viciũ est imoderatus appetitus vindicte ⁊ semp est peccatũ: cũ procedat ab inordinata rõne ⁊ sic cõtra charitatẽ proximi. vt cũ qs ex ira vult proximũ occidere. aut cõtra deũ blasfemias dixit. Hec ira q̄ per vitiũ fit duplex est. quedã transiẽs. de qua apostolus ad ephesios. iiij. Sol nõ occidat sup iracũdiã vrãm. ⁊ luce. vj. dimittite: ⁊ dimittet vobis. vnde dñs mathei. v. pcipit iracũdiã dimittere dicẽs. Si offers munus tuũ ad altare: ⁊ ibi recordatus fueris ꝙ frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuũ: ⁊ vade recõciliari fratri tuo: ⁊ tũc venies ⁊ offeres munus tuũ. idem leuitici. xxij. Ecc. xxxv. Deut. xv. ⁊ Malachie. j. ⁊ ideo peccat qui iniuste irascit: sed magis qui fratri nõ recõciliat: si opportunitas adest. Alia est ira inueterata q̄ dicit odiũ: ⁊ ista grauius petm̃ est q̄ prima. de qua apostolus romanorum. ij. thesaurizes tibi irã in die ire. Thesaurizat tñ ira. ore. corde. ⁊ opere. vt est in oibus pctis. Ad hãc irã tardi esse debemus ut hortat Jacobus. q͛ ira iusticiã dei nõ operat. nisi eẽt ira zeli ut diximus. ¶ Ira quõ progredit. R. ꝙ tres habet modos scʒ primo in corde vindictã appetẽdo. de quo mathei. v. Qui irascit fratri suo scʒ p iram mortalẽ. Scdo in signis manifestat: ⁊ ideo subiũgit. Qui dixerit fratri suo Racha. qd est interiectio irascẽtis. Tertio in facto nocumentũ inferẽdo liuore vindicte. Si primus gradus est mortalis: multo magis. Secũdus est grauior. Tertius est grauissimus: si deterius noceat. ¶ Spẽs ire fm gregoriũ. xxx. moraliũ sunt sex. prima est rixa. hec est audax volũtas vindicãdi iniuriã factã p se. Scda est tumor mẽtis. hec est volũtas vindicãdi fugiẽs causã aduersantẽ ne cũ eo colloquiũ habeat, pter estimatas inimicicias. Tertia est ɔtumelia q̄ est voluntas se vindicãs p exprobrationẽ malorum. Quarta est clamor: q̄ est voluntas se vindicãs in exaltãdo vocẽ p vituperiũ exprobratũ ⁊ ad aliorum pueniens aures. Quinta est indignatio q̄ est voluntas se vindicãs p signũ molestie exterius declaratũ. Sexta est blasfemia: que est voluntas se vindicans. per obprobrium deo vel sanctis illatum. Adde. vij. scʒ bellum. ⁊ octauũ scʒ maledictio. ⁊. ix. scʒ seditio de quibus in angelica suis locis poteris videre. Ira charitati est contraria: que non irritat nec malũ cogitat. prima corinthiorum. xiij. De his sanctus thomas secũda secũde. q. lxiij. Et episcopus sufficienter. ⁊ Mathei. v. in dictione. Ira.

¶ Iners. per hãc dictionẽ iners intelligit accidia: q̄ est quītũ petm̃ mortale ⁊ nascit ex ira. Et accidia dicit accidiũ: q͛ facit in aia tediũ: ⁊ qua

ſi acritudinē ad bona opa exequēda. vn̄ diffinit eā ſic auguſtin⁹. Accidia eſt tedium interni boni. Et ricardus de ſancto victore. Accidia ē torpor mētis bona inchoare negligētis. vel ſm̄ Damaſcenū eſt triſtitia aggrauās mētē: vt nihil boni ei agere libeat. ⁊ hec eſt diffinitio eſſentialis ſm̄ alexādrū ſcd̄a ſcd̄e tractatu de accidia. Alie diffinitiones ſūt p effect⁹. ⁊ differt ab inuidia ſm̄ alexandū ibidē: qꝛ inuidia eſt de alieno bono. Accidia vero de ꝓprio. Et nota ꝙ qn̄ homo ꝓpter otiū negligit legē diuinā: ⁊ cū quadā negligentia audit vel dicit officia eccliaſtica. vel opera charitatis negligēter agit: pctm̄ accidie cōmittit: ⁊ hoc pctm̄ ſiue fiat in mente cū deſiderio quietis inordinate ⁊ cū triſtitia boni opis. ſiue in ore recitādo aut canēdo diuina officia negligēter ⁊ cū tedio. Siue in actu exteriori opa charitatis ocioſe adminiſtrādo vel exercēdo ſp eſt pctm̄ mortale de ſuo genere: qꝛ repugnat charitatiſ opi. vt. ſ. tho. ꝓbat ſcd̄a ſcd̄e. q. xxxv. ar. iij. ⁊ gregori⁹. xxxj. moraliū ſup Job. ⁊ iō pctm̄ accidie valde fugiēdū eſt. qꝛ mlta incōmoda nobis parat. in tantū ꝙ replet hoīez vniuerſis vitijs. eccleſiaſti. xxxiij. multā maliciā docuit ocioſitas. Accidia eſt grauiſſimū pctōꝝ ſcd̄m ꝙ terminatꝰ ⁊ cōſumatꝰ in deſperationē. Si loquimur de accidia rōne ocioſitatis: tūc hec ocioſitas eſt occaſio multoꝝ maloꝝ. qꝛ aīa niſi in bonis occupetꝰ: in malis defluit ⁊ ſic eſt magnū malū. Uerūtamē rōne generis pcti nō eſt maximū pctōꝝ qꝛ mai⁹ eſt infidelitas. ſupbia ⁊ huiuſmodi. Accidia ſex habet filias ſm̄ grego. xxxj. moraliū. Prima deſperatio. ſcd̄a puſillanimitas reſpectu ꝯſilioꝝ. tertia ocioſitas. quarta torpor ſeu pigritia circa p̄cepta. quīta eſt vagatio mētis illicita. ſexta malitia qua qs deteſtatꝰ bona ſpiritualia. Ultra has ſex ſpecies accidie: ſunt alie quīdeci ſm̄ alios ſcꝫ tepiditas. molicies. ſonolētia. ocioſitas. dilatio. tarditaſ. negligētia. inpſeuerātia. remiſſio. diſſolutio. incuria. ignauia. indeuotio. triſtitia. tedium vite. ⁊ deſperatio. De his vide in angelica ſuis locis: ⁊ in tractatu Petri de coſtana. de confeſſione ſacramentali.

¶ **Humoſus.** Sextū pctm̄ mortale eſt gula: q̄ intelligitꝰ per hāc dictionē humoſus. Itaqꝫ hic agendū eſt de gula: q̄ eſt incitamētū luxurie Sūt enī hec duo pctā ſcꝫ gula ⁊ luxuria carnalia. poſtq̄ꝫ de quīqꝫ pctis ſpiritualib⁹ dixim⁹. igitꝰ gula ē ſm̄ auguſtinū imoderata cibi auiditas vt habetꝰ p mgr̄ꝫ ſcd̄o ſniaꝝ. di. xxj. verſatꝰ enī gula circa cibū ⁊ potū imoderate aſſūptū. Et quando gula in tantū deordinat rationē ꝙ ꝓpter appetitū comedēdi aut bibendi guloſus nō veretꝰ contra charitatē dei aut ꝓximi ſui agere pctm̄ mortale eſt. Si vero rationē deordinat circa ea que ſunt ad finē. veniale tantū eſt. Si aūt cibus et potus aſſumuntꝰ ad ſatiſfaciendū nature: nec mortale nec veniale eſt. Et poteſt eſſe in mente. ⁊ in ore. ⁊ in opere. In mente quādo cogitatio cū delectatione cibi aut potus pertingit vſqꝫ ad deordinationē rationis ab vltimo fine. In ore vero quando ſermo de cibo aut potu tantū alteri pſuadet: vt legem dei cōtemnat: et ad iſta inferiora conuertatꝰ inordinato appetitu comedendi aut bibēdi. In ope aūt ꝯſiſtit gula: qn̄ aliquis adeo bibit vel comedit: vt limites rationis excedat: ⁊ vſqꝫ ad ꝯtemptū legis diuine ꝑueniat. Omni igitꝰ xp̄iano pctm̄ gule deteſtabile eē debet: qꝛ vitā corporalē ſepe tollit. ⁊ ſpiritualē multū impedit: ⁊ bona tpalia cito ꝯſumit. vnde ad guloſū dicitꝰ. eccleſiaſti. xxxj. nō te effundas ſup omnē eſcā ⁊ bernardus. Nō ſapor ſꝫ fames excitet appetitū. Itē eccleſiaſtici. xxxiij. ꝓpter crapulā multi perierūt ſcꝫ morte nature: ⁊ morte culpe. ⁊ morte infamie. ⁊ mor-

te gehēne. de his quatuor vide in tractatu petri de coſtana. Spēs gule ſm gre
goriū. xx. li. moraliū ⁊ ponit̄ de ꝯſe. di. v. modis. ſūt quiqȝ. ⁊ ponunt̄ ab alexan
dro in. iij. ſūme theologie. Prima ſpēs eſt qñ hora ꝓuenit̄ debita cōmedēdi. de
qua habes. de ꝯſe. di. j. c. ſolent. Scd̄a qñ quis querit cibaria ꝓcioſa ⁊ lautiora
q̄ȝ ꝯueniat eius qualitati. de quo. xlj. di. c. j. ij. ⁊. iij. Tertia qñ nimis ſtudioſe ⁊
accurate cibos preparat. de quo dic. vt. xlj. di. c. iij. Quarta qñ nimis comedit
vel bibit quā mēſura refectionis exigat. Quinta qñ cū nimio deſiderio affectat̄
de quo. diſtin. xlj. c. j. vnde verſus. Propere. laute. nimis. ardenter. ⁊ ſtudioſe.
¶ Filie gule ſm gregoriū ſunt quiqȝ. prima eſt ſcurrilitas. quia gula mouet ad
verba ſcurrilia. Scd̄a multiloquiū ſcȝ detractio. vituperia. ⁊ alia verba inania.
Tertia inepta letitia ideſt laſciuia carnis ſiue geſtus corporis inordinat⁹ laſciuiā
mētis demonſtrās. Quarta imunditia: q̄ ſolet ꝓuenire ex gula: vt eſt vomitus ⁊
eructatiōes fetide ⁊ luxuria. Quinta eſt hebetudo mentis ideſt ſubuerſio ratio-
nis. Gula duo cōplectit̄ ſcȝ cōmeſſationē ⁊ ebrietatem. ⁊ ꝓprie loquendo cōmeſ
ſationi opponit̄ parſimonia: ⁊ ebrietati ſobrietas. De his filijs gule vna cum ca
ſtromargia a caſtro ⁊ mergo. eo ꝙ oīa mergit in caſtrū vētris. Gregori⁹ tractat
xxxj. moralium. ⁊ ſanctus Thomas. ſcd̄a ſcd̄e. q. cxlviij. ⁊. cl. ⁊ prima ſecunde
dicit ebrietatem ſcd̄m ſe peccatum mortale. q. lxxxviij. ar. v. ad primum. ⁊ ſe-
cunda ſecunde. q. cl. ar. ij.

¶ Amator. Per hāc dictionē amator intelligit̄ luxuria que eſt ſeptimū pec
catū mortale. vnde luxuria vt theologi cōiter dicūt: eſt libidino
ſe voluntatis appetitus: ⁊ intelligas hic appetitū: qui eſt ex conſenſu rationis: q̄ꝛ
talis eſt peccatū mortale. ⁊ dicit̄ peccatū mortale quādo ratio nō prohibet huiuſ
modi appetitum cum poſſet. Alias ſm Alexandrū in. iij. li. theologice veritatis
Luxuria eſt ex imundis deſiderijs veniens lubrica mentis ⁊ carnis proſtitutio.
Alias ſcd̄m yſidorum in libro ethimologiarum. Luxuria eſt ſolutio in volupta
tes: voluptates autem maxime veneree ſoluunt animū hominis: ⁊ ideo luxuria
eſt principaliter in eis. Secundario autem dicitur eſſe in quibuſdam alijs perti-
nentib⁹ ad exceſſum ſcd̄m gloſam ad galatas quinto vbi dicit ꝙ luxuria eſt que
dam ſuperfluitas. Bene dicitur luxuria appetitus libidinoſus cum ſit contra
rationis ordinem. Et aliquando conſiſtit in ſola delectatione cogitationis. De
hoc vide in angelica: vbi de cogitatione agitur moroſa. Aliquando conſiſtit in
delectatione cum propoſito opus peragendi ſi facultas adeſſet: quia eſt delibe-
ratus tunc conſenſus ad opus Mathei quinto qui viderit mulierem ſcilicet de
ſiderando corde deliberate ad mechandū iam mechatus eſt ſcilicet propter pec-
catum mortale. Sepe enī in verbis contingit ad libidinē prouocantibus. Ali-
quando vero in tactibus. oſculis. ⁊ alijs actibus libidinoſis. finaliter autem cō
ſiſtit in actu exteriori copule carnalis: ⁊ ſemper eſt peccatum mortale: ſi ratio cō-
ſentit in actu libidinis. vt ſanctus thomas probat ſecunda ſecunde. q. cliiij. ar-
ticu. ij. ⁊ in pluribus alijs locis. Veniale autem poterit eſſe fornicatio per acci-
dens: cum per liberum arbitrium non conſentit in libidine. puta ſi quis coge-
retur ad fornicandum per aliquē tyrannū: ⁊ ſimiliter. ¶ Species luxurie ſunt
octo ſcd̄m alexandrum in. iij. ſūme theologice. Et. xxxvj. queſtione prima. §. ſed
non omnis. ponuntur ſex ſpecies ſcȝ fornicatio ſimplex. adulteriū. inceſtus. ſtu-
prum. Raptus. vitium contra naturam. Adde exceſſum in actu coniugali. de

his agitur in Angelica vbi de pꝛecepto.§.x. Alexā̃der vbi ſupꝛa ſic ponit has
ſpecies eaſq; oꝛdinat. Pꝛima eſt foꝛnicatio: que eſt ſoluti cū ſoluta. Secūda eſt
meretriciū :qđ fit dupliciter.ſ.per vagā libidiné cum diuerſis ſectādo vel cum
venali meretrice in publico. Tertia ē adulteriū quo cōiugalis thoꝛus viciatur.
Quarta ē ſtupꝛum quo virginalis integritas coꝛrūpit. Quinta eſt ſacrilegium
quo continentia deo dedicata leditur:ut in clericis ⁊ religioſis ſacris oꝛdinib9
ſublimatis:⁊ in ijs qui emiſerūt votum continentie. In monialibus ⁊ religio
ſis pꝛofeſſis notū eſt ꝙ cōmittitur ſacrilegiū. Sexta eſt inceſtus:quo vinculum
conſanguinitatis vel affinitatis vel compaternitatis coꝛrumpit. Septima ē pec
catum contra naturam:ſiue ſodomia:quo naturalis vſus peruertit. Sed nota
ꝙ aliquid eſt contra naturam ſpeciei. Et aliquid eſt contra naturam generis.
Pꝛimo modo omne peccatū moꝛtale ē contra naturam. quia in rationali crea
tura remurmurat ſynderesis contra omne peccatum. Sed ſecūdo modo pecca
tum ſodomie eſt contra naturā generis: quia nō ſolū in homine ſed etiā in bꝛu
tis diuerſi ſexus in coitu cōueniunt. vnde ſi aliquo modo fit : contra naturam
generis eſt. Inter omnes ſpecies luxurie hoc vicium eſt deteſtabile ⁊ grauiſſi
mum. quia humanas aures offendit. aerem coꝛrumpit. ⁊ vſum naturalem per
uertit. ut ait Apoſtolus Romanoꝛu3 pꝛimo. Octaua ſpecies eſt libidinoſus coi
tus coniugalis : qui multiplex eſt. Coitus enim coniugalis: alius licitus alius
fragilis . alius impetuoſus. Licitus tripliciter fit ſcilicet pꝛimo quando cauſa
pꝛolis ad cultum dei: ⁊ tunc eſt opus pietatis. Secundo quando fit cauſa red
dendi debitum: ⁊ eſt opus iuſticie. Tertio quando fit cauſa foꝛnicatiōis vitan
de: ⁊ eſt opus cautele . In his tribus nullum dicitur eſſe peccatum. Fragilis ē:
quando fit cauſa delectatiōis. ⁊ tunc diſtinguitur. quia ſi amoꝛ illius delectati
onis pꝛeponitur deo: moꝛtale peccatū eſt. Si vero poſtponit: veniale. Impetuo
ſus eſt qui ex ſola libidine pꝛoueniēs metas honeſtatis ⁊ rationis tranſcendit.
quod fit quinq; modis. pꝛimo cauſa ſatiande libidinis per meretritias blandi
tias. Secundo cum fit contra naturalem modum. Tertio cū fit tēpoꝛe pꝛohibi
tionis. Quarto quādo fit in loco pꝛohibito. Quinto quādo acceditur ad mu
lieré pꝛegnāté partui pꝛopinquā: vel que eſt in fluxu menſtruo ¶ Quelibet aūt
ſpecies ex pꝛedictis eſt peccatū moꝛtale: ita ꝙ niſi per matrimoniu3 excuſet oīs
copula carnalis ē deoꝛdinata: ⁊ culpā moꝛtalem inducit. ut. S. Tho. aſſerit ſa
ſe. q. clx. ⁊ cōmuniter oēs theologi tenent. ¶ Nocturna quoq; pollutio: ſi pꝛo
cedat ex culpa doꝛmiētis pꝛopter exceſſum cibi aut potus: vel ex cogitatione li
bidinoſa pꝛecedēte: aut ex verbis vel tactibus ſiue oſculis aut ex viſu ad luxuri
am pꝛouocātibus moꝛtale pctm̄ ē. ut. S. Tho. dicit ſa ſe. q. cliiij. ar. v. Si ve
ro poꝛcedat ex infirmitate nature veniale aut nullū ē pctm̄. qꝛ pꝛopter natura
lia nullus vituperat. ij. ethi. de pollutiōe iā diximus in tractatu maioꝛi. ¶ Filie
luxurie ſunt octo ſm Gregoꝛiu3. Pꝛima ē cecitas mentis. qꝛ ſm Auguſtinum
in opere luxurie tota ratio abſoꝛbet. Secunda eſt inconſideratio moꝛtis ſcilicet
inferni. Tertia eſt inconſtātia ſcilicet ad cogitandum deſiderandūq; nunc iſtud
nunc illud. Quarta amoꝛ ſui ſcilicet quo aliquis deſiderat longam vitam ad
hoc ut expleat voluptatem ſuam . Quinta eſt pꝛecipitatio qua quis currit pꝛe
cipitanter ad peccandum exponens ſe periculo moꝛtis pꝛopter luxuriam fa
ciendam. Sexta eſt odium dei : quod fit: quia deus abſtrahit et punit eos

quī ſequūtur carnis delitias ad quas inclinat luxuria. Septima ē affectus pre-
ſentis ſcl'i. ſ. appetitus honoꝝ diuitiarū ſanitatis et huiuſmōi per q̄ luxorioſus
finē ſuū cōſequit. Octaua ē deſperatio futuri ſcl'i: que ē diffidētia glie vl' venie
cōſequēde. Et hec ē filia luxurie cōſumate. De filijs luxurie poteris videre per
Iſidorū. li. ethimo. ¶ Hoc pctm̄ cūctis nocet ſed multo magis religioſis cle-
ricis atq; ſapiētibus ſiue monialibus. De eo igit cū oibus alijs penitēs q̄tum
poterit corde doleat: ore cōfiteat. ⁊ opere ſatiſfaciat. alſ eternaliter peribit: ſiue
ea cōmiſerit in volūtate: rōne cōſentiēte: ſiue in verbo: ſiue facto adimpleuerit
mortaliter enim peccauit. ut iam diximus. Ideo ſacramētū penitētie: ⁊ alia ſa-
cramenta ſunt vera ⁊ neceſſaria medicina. ¶ In pctis oibus vitādis acriter oi
bus vigilandū eſt ⁊ dimicandū. Ita ꝙ nullus de ſe preſumat. q: dauid ſanctiſ-
ſimus cecidit qn̄ cū berſabe adulteriū cōmiſit. propter quod vriā virū eius in-
terfecit. ij. Regū. c. ij. Salomō ſapientiſſimus etiā per luxuriā fuit corruptus.
iij. Regū. ij. Sanſon fortiſſimus per mulierem fuit deceptus. Judith. xvj. Igi
tur advitāda oiavicia diuinū auxiliū implora. ⁊ fortiter reſiſte: ⁊ memorare no
uiſſima tua: ⁊ in eternū nō peccabis. eccliaſtici. vj. ¶ De materia peccati vide
in. ij. ſentē. ⁊ ibi doctores. vide etiā in cōpēdio Alexādri. iij. li. ⁊ per Tho. ſcda
ſe. in pluribus queſtiōibus. ⁊ per Joā. Gerſon in gloſa floreti maioris. ⁊ in an
geli. ⁊ Roſella ꝓprijs titulis: ⁊ in tractatu dn̄i petri de coſta. de ꝯfeſſiōe ſacrali.

¶ Sint oīa delicta triplici noīe dicta. Iā dicto d̄ ſeptē pctis mortalibꝰ:
dicamus oportet pctm̄ eſſe in triplici genere. ſ. origi
nale. ⁊ actuale diſtributū ſeu ſubdiuiſum in veniale ⁊ mortale ſm̄ Tho. et ſic
pctm̄ ē in triplici genere. Sed anteq̄ dicamus de quolibet: diffinitionē pcti au-
diamus in generali. pro quo notādum ē ꝙ pctm̄ ſm̄ cauſam efficiētem a beato
Auguſtino ſic diffinit. Pctm̄ ē volūtas retinēdi vel ſequēdi quod iuſticia vetat.
Scdm̄ cauſam materialiter diffinit ſic. Pctm̄ eſt dictū vel factū vel cōcupitum
cōtra legē dei. Scdm̄ cauſam formalē ab Ambro. ſic diffinit. Pctm̄ ē preuari-
catio legis diuine ⁊ celeſtiū inobediētia preceptoꝝ. Scdm̄ cauſam finalē ab au
guſtino ſic diffinit. Pctm̄ eſt ſpreto incōmutabili bono: rebus mutabilibus ad
herere. Siue pctm̄ ē auerſio volūtatis cū cōſenſu ab incōmutabili bono ad cō-
mutabile bonū. Ex premiſſis apparet ꝙ in pctō ſunt duo. ſ. auerſio a creatore:
⁊ cōuerſio ad creaturā. ſm̄ Alber. in. c. ij. iij libri. ſui cōpēdij. ¶ Verūtn̄ pctm̄
ſm̄ rē nō ē ſubſtātia vel res aliqua ſed deffectus ⁊ corruptela: ⁊ boni priuatio.
Pctm̄. n. nihil ē formaliter: tn̄ circa aliquid ē: ⁊ alicuius boni ꝓuatio ē ſm̄ ma
giſtrū ſen. xxvij. di. ij. libri. Nā cauſa ⁊ origo pcti res bona extitit. q: ante pri
mū pctm̄ nō erat aliquid mali vn̄ oriret per eūdē Magrm. xxxiiij. di. ij. ſentē.
Et ſm̄ Iſido. ꝑmo libro de ſūmo bono dicit malū a nullo eſſe creatū nec factū
ſ; a diabolo inuētū. Et ſubdit poſt ꝙ enti bono adherebat. q̄uis. n. pctm̄ ſit cō
trariū ipi bono: nō tn̄ hēt eſſe niſi in bono nec ortū trahit niſi a bono: qd̄ qdem
bonū ē liberū arbitriū ac volūtas a qua pctm̄ ē ſicut a prima origine ⁊ in qua
ſicut in ſubiecto. Volūtas. n. inq̄tū hēt reſpectū ad ſuū ꝑncipiū a quo ē. ſ. de-
um nō ē nata ellicere ex ſe niſi bonū: ſ; ſm̄ ꝙ hēt reſpectū ad ꝑncipiū ex quo eſt
qd̄ ē nihil: cū ipa volūtas ſit ex nihilo tēdit ad deffectū. ſm̄ Albertū vbi ſupra.
Itē ꝙ pctm̄ nihil ſit habet per glo. ſup illud Joan. j. Sine ipo factum ē nihil.
Propter tria pctm̄ dicit nihil. Primo ꝓpter defectū: q: pctm̄ nō ē res aliqua.

naturalis ſꝫ boni corruptio. Unde auguſtin⁹ in pͥma reſpōſione cōtra pelagianos. opera diaboli q̄ vicia dicunt̄ ſunt actus nō res. ⁊ idē auguſtin⁹. oē malū natura nō eſt: ſꝫ actus accidens alicui defectui boni. Secūdo peccatū eſt nihil propter effectū. quia anihilat hominē ⁊ deficere facit a vero eſſe. Tertio ꝓpter deſpectū. quia vilē reddit hoiem ⁊ indignū pͫmio. ſcd̄m eundē albertū vbi ſup̄

¶ Circa predicta ſciēdū eſt. ꝙ aliud eſt peccati actus. aliud habitus. aliud reatus. Peccati actus eſt aliquid: ſꝫ nō habet ampli⁹ eſſe adueniēte gr̄a. Sed peccati habitus eſt qui relinquit̄ ex malis actib⁹: ⁊ aliquid eſt ⁊ remanet interdū etiā ceſſantibus actibus. ⁊ ſm̄ Albertū remanet poſt infuſam gr̄am ac peccati remiſſionē. Peccati vero reatus ſiue macla ſcd̄m rē nihil eſt: tn̄ deformat aīam nō per modū poſitionis ſed per modū ꝑuationis. ſicͭ trūcatio mēbri deformat corpus ⁊ maculat ſcd̄m eūdē Albertū. ad illud addit aug⁹. ꝙ ſicut abſtinentia nulla ſubſtātia eſt: ⁊ tn̄ ex ea corpus lāguet. Jta peccatū nō eſt aliqua ſubſtātia. tn̄ ex eo natura aīe corrūpitur: ⁊ ſemper habet deleri per gr̄aꝫ. ¶ Peccatū preterea multis modis nūcupat̄. vt dicit alexāder. iij. li. ſui cōpēdij. c. iiij.

¶ Eſt primo peccatū nobis ab origine natū. expedito de peccato i genere dictoqꝫ q̄truplex eſt peccatū. hic dicit̄ de peccato in ſpecie. ⁊ p̄o de originali. Qd̄ nihil aliud eſt quā viciū cōcupiſcētie qd̄ in oēs cōcupiſcētialiter natos per adā intrauit eoſqꝫ cōmaculauit per mgr̄m. xxx. di. ſecūdi ſniaꝝ. ⁊ per beatū auguſtinū in. li. de baptiſmo paruuloꝝ. Nō enim ſcd̄m animā ſꝫ ſcd̄m ſolā carnē peccatū originale trahitur a parentibus. eſt enim peccatū originale cōcupiſcētia q̄ eſt lex mēbroꝝ vel carnis q̄ eſt morbidus effect⁹ vel lāgor qui cōmouet illicitū deſideriū. i. carnalē cōcupiſcentiā: q̄ lex peccati dicit̄ manere in carne nō q̄ in aīa ſit: ſꝫ quia per corruptionem carnis in aīa eſt ex vnione eius ad corpus ſm̄ albertū in. iij. li. ſui cōpendij. ⁊ per magr̄m. xxxiij. di. ſecūdi ſniaꝝ. de peni. di. iij. c. pigra. ⁊. j. q. j. vulnerando. Ex quo patet ꝙ peccatū originale eſt in carne ⁊ in aīa. Jn carne materialiter ⁊ originaliter. Jn anima vero formaliter tāqꝫ in ſubiecto. nā ſola aīa eſt ſuſceptibilis virtutis ⁊ vicij. ¶ Ut meli⁹ intelligas quid ſit peccatuꝫ originale vide ꝙ multis modis nūcupat̄ in. iij. li. cōpendij Alexandri. c. vj. vno modo peccatū originale cōparatur ad ipſum hominē a quo cōtrahit̄. Et ſic eſt carentia iuſticie originalis debite in pͥmo parēte accepte ſm̄ anſelmū in. li. de cōceptu virginali. Et iſtud eſt oīno inuolūtariū ⁊ in vniuerſali ⁊ in particulari. ſolūmodo fuit volūtariū volūtate aliena ſcꝫ ade. ⁊ ꝓpterea poteſt remitti ſine actione ⁊ ſine paſſione volūtatis illius in quo eſt. vt per baptiſmū. de quo in. c. maiores. in. §. hic vero dixim⁹ de baptiſmo. de peccato originali tractat̄ pulchre per franciſcū de mayro. in. ij. ſententiarū. ¶ Sꝫ attende ꝙ originale dicit̄ quia ab inſtanti conceptionis hominē ſequitur ⁊ cū ſemine generatiōis ſimul traducitur. vt apoſtolus dicit ad Romanos quinto. oēs in adā peccauerūt. ⁊ tradit̄ per magiſtrū ⁊ doctores. ij. ſententiarū. diſ. xxj. ¶ Si adā nō peccaſſet nō ideo vixiſſet in eternū: q̄uis Geneſis. iij. dictū ſit ecce adā factus eſt ſicut vnus ex nobis. dixit deus. Nunc ergo eijcite eum foras ne forte mittat manuꝫ ſuam ⁊ comedat de ligno vite: ⁊ viuat in eternū. quia cum dixit: ⁊ viuat in eternum: non intelligitur interminatio vite: ſed diuturnitas ſecundum Bonāventuram. ſupra ſecundum ſententiarum.

¶ Cum baptizamur ab origine purificamur. Docet remediū; peccati originalis purgatiuū nō ſolū peccati originalis ſed etiā cuiuſlibet peccati patrati āte baptiſmū. ⁊ ideo ſequitur. textus. Nec nō peccato: quodcū; ſit ante patrato. Itaq; originale ⁊ actuale delentur in baptiſmo. quia de lege cōmuni baptiſmus delet originale ⁊ etiā actuale cōmiſſum ante baptiſmū. vt habetur. ioā. iij. niſi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpiritu ſancto nō poteſt intrare in regnu; celorū. ⁊ ſic tenet magiſter. iiij. ſententiarū cum doctoribus. de. iiij. ⁊. c. maiores. de baptiſmo. ⁊ de cōſe. di. iiij. c. ij. ⁊ eccleſia catholica. deus autē ſpeciali priuilegio delere pōt ſine baptiſmo peccatum originale: cū potentiā ſuā ſacramentis nō alligauerit. vt magiſter ⁊ ceteri doctores oſtendūt. li. iiij. di. prima. Qd peccata actualia cōmiſſa ante baptiſmū in ipſo deleātur baptiſmo vna cū originali probatur per magiſtrum. iiij. ſniaꝝ. di. iiij. ⁊. xxvij. di. c. deinde in. c. vt oſtēderet. ⁊. c. regenerāte. de cōſe. di. iiij. cū dona baptiſmi ſint ſine luctu. de ꝯſe. di. iiij. c. ij. ¶ Pena tñ peccati originalis q̄ fomes dicit̄ ſiue pecādi ꝓnitas remanet poſt baptiſmū. licet enī curet̄ in baptiſmo culpa q̄ztū ad reatū dānatiōis eterne. tñ remanet ipa pena quātū ad actū ⁊ motum ꝯcupiſcētie: cū qua nos oportet quādiu viuim⁹ pugnare: niſi extinguatur concupiſcentia per gratiam.

¶ Eſt graue mortale. leui⁹ fertur veniale. dicto de peccato originali: ⁊ eius remedio: hic agit̄ de pctō actuali: q̄ per actum pſonalē cōmittit̄. ⁊ in triplici differentia conſiſtere cōmuniter aſſerit̄ ſcʒ in praua cogitatione cordis. in deordinata locutione oris. ⁊ in perверſa actione operis. vt magiſter cū doctoribus tenet. ij. ſniarum. di. xxxv. c. ſane. ¶ Sed peccatū actuale iterꝫ ſubdiuiditur in mortale ⁊ veniale ſm. S. tho. j. ij. q. lxxxviij. ar. j. ¶ Unde peccatū mortale eſt dictū vel factū vel cōcupitū cōtra legem dei ſm Auguſtinū ⁊ mgrm. xxxvj. di. ſecūdi ſentētiaꝝ. Alio mō ſm beatū auguſtinū in libro de duab⁹ aīab⁹. Pctm̄ mortale ē volūtas retinēdi vel ꝯſequēdi qd̄ iuſticia vetat. nā pctm̄ ſine volūtate eē nō pōt veriſſimū ſm magrm xlj. di. ſcdi ſniaꝝ. ¶ Mortale pctm̄ dicit̄ q2 mortē inducit aīe: cū ipam a deo ſeparat. ita q̄ moriēs in pctō mortali ꝑditur. q2 de mortalib⁹ pctis dixim⁹ iā ad veniale pctm̄ tractādū tranſeam⁹. ¶ Ueniale pctm̄ eſt voluptas in creatura circa deū. Uel amor voluptatis. de quo dicit auguſtin⁹. peccatū veniale eſt q̄ hominē vſq; ad reatū ꝑpetue mortis nō ḡuat: verūtñ penā meret̄. ⁊ idē dicit mgr ſniaꝝ. xlij. di. ij. ¶ Pctm̄ veniale dicit̄ a venia: q̄ pro veniali cito dat̄ reſpectu mortalis: vt cū quis aliquaten⁹ eſt imoderat⁹ ſuis actib⁹: dūmō talis imoderatio nō ꝯtrariet̄ diuino amori: nec dilectiōi ꝓximi: veluti ſmo van⁹: riſus imoderat⁹: ⁊ mlta alia de quib⁹ in. §. criminis. xxv. di. ¶ Nota tñ q̄ venialia efficiūt̄ mortalia quādo ordināt̄ ad mortale: ſic eſt riſus tēdēs i adulteriū. ⁊c. Itē ex multꝭ venialib⁹ fit ſepe vnū mortale: vt vult glo. de pe. di. j. §. tres ſūt. Pctm̄ veniale feruori charitatꝭ repugnat: ſʒ nō ē ꝯtra eſſentiā charitat̄ vl' v̄tutis vt cōmuniter theologi dicūt ⁊ ſūmit̄ a mgro. ij. ſniaꝝ. di. xxxv. ⁊ hēt̄ p. ſ. tho. ſa ſe. q. xxiiij. arti. x. ⁊ in multis alijs locis. ¶ Quot modis deleantur venialia notatur in. c. omnis. de peni. ⁊ remiſſio. Et ioannes andreas notauit in prohemio ſexti. ⁊ in tractatu maiori noſtro: vbi de penitentia diximus. Sʒ nota hic q̄ precedente aliquantula contritione multis modis delent̄ venialia. ſ. per ſacrificiū

altaris.per aſſumptioné eucharíſtie.per elemoſyná. per oróné dñicá.per aſ-
perſioné aque bñdicte.per bñdictioné epalé.per cófeſſioné generalé. per ieiu-
niú.per extremá vnctioné. per patiétiá in tribulatióibus. per ſignum crucis.
per cótritioné.percutiédo pectus in ſignú diſplicétie pctí. Delet etiam veniale
remittédo iniurias. Docédo indoctos ꝛ breuiter adimplendo opa mie ſpūalia
ꝛ corporalia. Etiá per oia alia ſacra delent venialia. De iſta materia videatur.
xxv.di.c.criminis.ꝛ.c.qualis hinc quiſqȝ egredit.ꝛ de pe.di.j.c.ſi peccatú.c.
ſerpés.ꝛ ea.di.c.penul.ꝛ vlti.xxj.di.iiij.ꝛ.xvij.di.eiuſdé.et Hoſti.in.c.ois.de
pe.ꝛ re. Unde Augu.in enchiridió.de quotidianis leuibuſqȝ pctis: ſine quib⁹
hec vita nó ducit: quotidiana oro ſatiſfacit.ꝛ integritas dú nullú mortale fue-
rit pctm.qꝛ pctó mortali exiſtéte: veniale non dimittit. de pe.di.j.c. vbú pauli.
Cui⁹ cauſa é.qꝛ cú mortale pctm tollat charitaté: q̄ vniuerſa delicta operit: con
ſtat qꝫ exiſtéti in mortali pctó nullú veniale remittit.de có.di.iiij.c.nó póť.

Sed cú peccamus grauiter poſt nos maculamus. diximꝰ pctm actu
ale eſſe diſtributú i mortale ꝛ veniale: ꝛ qd vtrúqȝ
eét. Núc dicamus oportet qꝫ poſt ſuſceptioné baptiſmi in quo originale delet
peccatú: ꝛ etiá actuale perpetratú ante baptiſmú: pctis actualibus núc mortali-
bus núc venialibus maculamur poſtqȝ diſcretióis annos náciſcimur. Et id fit
nra iniquitate ꝛ malicia: cú reſiſtere poſſimus oi tétatiói: teſte aplo. Sed medi-
cus ille celeſtis nolens hominem peccatorum egritudine perire: ſacramentorú
medicamina inſtituit ad curationem ſcilicet cótra triplicem culpam: ꝛ contra
quadruplicem penam. Et ideo ſequitur textus.

Delent tñ ſacramétis ſcelera cuncta. qꝛ baptiſmus delet origina-
le ꝛ actuale cómiſſum ante baptiſmú ut di
ximus. Penitétia delet mortalia ꝛ etiá venialia. Extrema vnctio delet etiá ve-
nialia pctá. Ordo delet ignorátiam. Euchariſtia maliciá. Cófirmatio eſt cótra
impotétiá. Matrimoniú cótra ꝯcupiſcétiá. Et qꝛ de ſacris dictú é a nobis ſu-
pra ꝛ: ni fallor: ſatis abúde: qȝtú ad nrm inſtitutú: ió hic ſupſedebo. Unúťn no-
ta qꝫ ſacra delét culpá preteriti pctí: ꝛ virtuté tribuút preſentibus ꝛ futuris re-
ſiſtédi. ná in ſacris dat gra ſacralis: per quá quis é aptior ꝛ fortior ad reſiſtédú
pctis. quare quilibet xpianꝰ debet bona ꝛ deuota voluntate ſuſcipe ſepté ſacra:
qm qui recipit indigne grauiſſime delinquit. Nota inſup. qꝫ pctm mortale é
volútariú: ꝛ in vniuerſali ꝛ i pticulari. Et ió nó póť ſine nra actióe dimitti. ut i
c.maiores de baptiſmo.§.hic vero diximus. Et de iſto intelligit illud Aug.li.
pmo retractationú.c.xij.ꝛ.li. de vera religióe. Peccatú é adeo inuolútariú: ut
ſi nó ſit volútariú nullo modo ſit peccatú. Et.xv.q.j.§. Sȝ hoc nó generaliter.
Sacra qbus pctá delent efficaciá habét a paſſióe xpi.ut.j. Joan.c.j. Et ſan-
guis ieſu xpi filij eius emúdat nos ab oi pctó. Et apoca.j.lauit nos a pctis in
ſanguie ſuo. Et hebre.ix. Si eni ſanguis hircoꝝ ꝛc. qȝtomagis ſanguis xpi q p
ſpúm ſctm ſemetipm obtulit imaculatú deo: emúdauit cóſciétientiá nram.

E ſepté virtutibꝰ. Cóſiderare iá oportebat: aliquid de virtu-
d tibus moralibus pdictis pctis oppoſitis: q
bus qdé fidelis aia adornat: que ſunt he.vij.q numerant in textu q q
dé.vij. vtutes ad.iiij. reducút: q cardinales vocant: qꝛ i eis dȝ vita nra ſic oſtiú
i cardine ſemp verti. Sȝ de cardinalibꝰ dicemꝰ poſtqȝ d theologalibꝰ dixerimꝰ.

¶ De tribꝰ virtutibꝰ theologicis. Septē virtutes cōtrariātur ⁊ oppoſi te ſunt ſeptē pctis mortalibꝰ. ſ. theologales ⁊ car dinales. In cardinalibꝰ. n. vt diximꝰ includūt. hūilitas. largitas. caſtitas. man ſuetudo. ſobrietas. beniuolētia ⁊ diligētia: quas ſupra ſolūmō breuitatis cauſa numerauimꝰ: iō lectores requirāt doctores ⁊ ſumi ſtas circa eas. ¶ Hic itaqꝫ pri mo agit de tribꝰ virtutibꝰ theolo galibꝰ: qꝛ ſuper oēs vtutes mo rales ſupmū ob tinēt locū ⁊ gra dū. Theologice dicūt a theos qḋ eſt deꝰ qꝛ a deo ſo lo ſpecialiter in fundūt: ⁊ ipm ꝑ inmediato obie cto ⁊ fine habēt q̄ quidē ſunt tres ſcꝫ. fides. ſpes. charitas. ⁊ cōti nent in hoc vſu.

¶ Capitulū. viij.

¶ De ſeptē virtutibus q̄ ſunt ꝯtrarie ſeptem peccatis mortalibus.

Prima hūilitas ꝯ ſupbiā. ſcđa largitas ſeu liberalitas ꝯ auaritiā. iij. caſtitas ꝯ luxuriā Quarta mititas ſeu māſuetudo ꝯ irā. Qui ta ē ſobrietas ſeu mēſura vł tpātia ꝯ gulā. Sexta ē beniuolētia vł bona volūtas ꝯ iui diā. Septia ē cōſtātia ⁊ diligētia ꝯ accidiā

¶ Capitulum. ix.

¶ De tribus virtutibꝰ. theologicis.

¶ Xpicola vtꝰ amor ē tibi. i. charitas. ſpeſqꝫ fideſqꝫ.

¶ Capitulum. x.

¶ De quattuor virtutibꝰ cardinalibus.

Eſt iuſtꝰ. fortis. eſt prudēs atqꝫ modeſtus.

¶ Xpicole vtꝰ amor ē tibi. ſpeſqꝫ fideſqꝫ. Et nota q̄ fides dꝫ eē firma ⁊ opibꝰ ornata. qꝛ fides ſine opibꝰ mortua eſt: teſte iacobo apoſtolo in ſua canonica. c. v. ſpes recta. ⁊ cha ritas ordinata. De his tribꝰ vtutibꝰ theologicis. vide mgr̄m ſniaꝝ in tertio cir ca finē: ⁊ per totū ibidē ſatis ample hēt: ⁊ ſūmatim ī angelica vbi de fide. ⁊ per thomā ſcđa ſcđe. q.   ⁊ in cōpēdio alexādri. li. v. vbi etiā agit de virtu tibꝰ cardinalibꝰ. ⁊ de donis ſeptē ſpūs ſcti: ⁊ de beatitudinibꝰ: ⁊ de ſēſibꝰ ſpūa libꝰ: ⁊ fructibꝰ ſpūalibꝰ: ⁊ de adoratione dulia ⁊ latria. ⁊ de preceptis. ⁊ de cōſi lijs. ideo ibi vide plene. Poteris etiā videre in rōnali parte. iiij. Rubrica de pr̄ nr̄. de ſeptē donis ſpūs ſcti. ⁊ de ſeptē virtutibꝰ. ⁊ de ſeptē btitudinibꝰ. ⁊ de ſeptē vicijs capitalibꝰ. ⁊ ſi hos libros nō habueris vide ī floreto maiori. in. iij. ſniaꝝ poteris etiā videre. de. vij. donis ſpūs ſcti ⁊ virtutibꝰ theologicis: ⁊ ibi thomā lege ⁊ alios doctores in ſcripturis ſuis. ⁊ ī ſcđa ſcđe. de oibꝰ dictis. ⁊ etiā de de cē pceptis. Tn̄ hic ope pciū erit aliquid dicamꝰ. ⁊ pmo de fide. deinde de ſpe. deinde de charitate: qūuis in textu pꝰs ponat charitas in ordine. deinde ſpes. iij. loco fides. ¶ Fideſqꝫ. ne videamur nimis crude reſilire ⁊ trāſire aliqd de vnaquaqꝫ vtute dicamꝰ: ⁊ pmo de fide: q̄ eſt fundamētū verū. vn̄ ſcđꝫ aplm ad hebre. xj. ¶ Fides ē ſubā reꝝ ſpandaꝝ argumētū nō apparētiū. In hac diffini

tione. fides dicit̄ ſubā. i. fūdamētū ſubſtās edificio ſpūali qđ eſt grā ꝛ glīa vt dicit
alexāder li. v. ſui cōpēdij. ipa nāqꝫ fides facit aliq̄lr res ſperādas i nob̄ ſubſiſtere ꝑ
grāȝ: ꝛ faciet tādē ꝑ glīaȝ: qꝛ ipa ē ꝓmꝰ habitꝰ vtutū. ꝓmꝰ dico nō tpe ſed natura.
¶ Reꝝ ſperādaꝝ dꝛ qꝛ fides ꝑ aſſēſū facit nob̄ ſubſiſtere res ſperādas. Argumē
tū dꝛ. i. arguēs mētē. qꝛ fides iclinat itellectū ad credēdū id qđ nō appet ꝛ ꝓpter
hoc dꝛ potiꝰ argu^m q̄ꝫ ꝯcluſio. qꝛ fides ꝓbat de nō apparentibꝰ ꝙ ſit. ꝛ nō ꝓbat̄.
Nō apparētiū dr̄. qꝛ fides ſua vtute ꝛ luce manifeſtat ea q̄ nō apparent tā p̄terita
q̄ꝫ p̄ſentia q̄ꝫ futura. p̄terita q̄dē. qꝛ ſm apl̄m hebreoꝝ. xj. fide itelligimꝰ aptata
eē ſcl̄a. p̄ntia vo ſic ait auguꝰ. dcimꝰ deo aliq̄d poſſe. futura qꝛ ꝑ fidē credimꝰ reſur
rectionē mortuoꝝ ꝛ huiuſmōi. Auguꝰ dicit ꝙ fides ē illuminatio mētis ad ſumā
vitatē: ꝛ tō lux infuſa deſuꝑ ē p̄ncipalis cā ꝙ itellectꝰ ꝯſentiat firmiter in ea q̄ ſūt
fidei. vn̄ glo. ſuꝑ illud math. ix. Credo dn̄e: adiuua icredulitatē meā. dicit credu
litas nr̄a iſirma ē niſi ſit imixta dei adiutorio. ¶ Fides dr̄ mltiplr̄. vno mō habitꝰ i
formatꝰ charitate illuminās mētē ad credēdū. actuū. xv. fide purificās corda eo
rū. Alio mō ē q̄litas iformis. iacobi. ij. fides ſine operibꝰ mortua ē. ꝛ p̄ma chori
thioꝝ. xiij. Alio mō idē ē qđ motꝰ fidei. Augu. fides ē credere ꝙ nō vides. Alio
mō idē eſt quod facultas credendi. mathei. viij. no inueni tātā fidē in iſrl̄. Alio
mō idē eſt qđ deuotio fidei. math. xv. O mulier magna eſt fides tua. Nota ſm
glo. ſuꝑ illud ſcđe ad corinthi. iij. nō ꝙ ſufficiētes ſimꝰ cogitare aliq̄d ex nob̄. ꝙ
cogitare ē initiū fidei. aſſentire aūt ſūme veritati ꝓpter ſe ꝛ ſuꝑ oīa ē eiꝰ cōplemē
tū. ¶ Sicut i aliq̄ ſcīa q̄dā ſūt añcedētia vt ſuppoſitiōes. q̄dā vo ꝯſequētia: vt cō
cluſiones: q̄dā q̄ſi media: vt ꝓpoſitiōes ꝓbātes. Ita in doctrina fidei q̄dā ſūt ad
modū ſuppoſitionū: vt vniuerſalia añcedētia articulos ſcꝫ ꝙ ſcriptura ſit ꝯdita
ꝛ expoſita inſpiratiōe ſpūs ſcti. ꝛ ꝙ vera ſūt q̄ loquit̄ dn̄s in ſcripturis ꝑ ſctōs ſu
os ꝛ huiuſmodi. quedā ſūt ad modū ꝯcluſionū. vt ea q̄ ad mores ꝑtinent ſcꝫ for
nicationē eſſe mortale pctm̄ ꝛ huiuſmodi. q̄dā ſunt ad modū ꝓpoſitionū: vt ar
ticuli fidei. de q̄bus iā ſatis ꝑ modulo nr̄o diximꝰ. ¶ Sit fides ergo charitate
formata ſicut fides magdalene. ſit deuotione feruida: ſicut in chananea. ſit ſūme
veritati innixa. ſit bonis operibꝰ ꝓbata ſicut fides cornelij. qꝛ alias mortua eſſet
ꝛ informis. ſit fortitudine roborata: ſicut fides ſtephani ꝛ laurentij ꝛ alioꝝ ſctōꝝ
ꝛ martyꝝ. Sit etiā obedientia decorata: ſicut fides abrahe ſit humilitate ſubie
cta: ſicut fides beate vginis: q̄ ait luce. j. Ecce ancilla dn̄i. ꝛ nullus ſcrutet̄: cum
ſit ſcriptū. Scrutator maieſtatis opprimet̄ a glīa: ꝛ paulus dicat No
lite ſapere plus q̄ꝫ oportet. ¶ Et nota ꝙ fides magis innitit̄ auctoritati q̄ꝫ ratio
ni. qꝛ ſm gregoriū in homelia. fides nō habet meritū: cui humana rō p̄bet expe
rimentū. Itaqꝫ teſte Auguſtino. qđ itelligimꝰ debemꝰ rōni. qđ credimꝰ debemꝰ
auctoritati qđ opinamur errori. de hoc vide pleniꝰ li. v. cōpendij alexādri. c. xix.
Iā nos xp̄iani a xp̄o ſic vocati firmiter xp̄i doctrinā credamꝰ ꝛ ope cōpleamꝰ. vt
finē nr̄m ꝯſeq̄mur. ꝯtinet̄ xp̄i doctrina i nouo teſtamento p̄ncipalr̄: quā nos ſua
re tenemur. Nō eſt q̄m aliter deo placere nō poſſumꝰ: qꝛ ſine fide impoſſibile eſt
placere deo. ad hebre. xj. Itē nullus pōt ſaluari nec ſctificari ſine fide. Quia ꝙ
nō eſt ex fide pctm̄ eſt. ad roma. xiiij. Xp̄us eni in die aſcenſiōis volens ſcādere ce
lū dixit. Qui crediderit ꝛ baptizatꝰ fuerit ſaluꝰ erit. q vero nō crediderit ꝯdem
nabit̄. marci vltimo. Et ſic peribit ſine fine q nō credit. Igit̄ firmiter credamꝰ
ſine dubitatiōe ea q̄ ſūt fidei nr̄e vt dicit̄ in. c. firmiter credimꝰ ꝛ ſimpliciter cō
fitemur. de ſūma tri. ꝛ fide catho. qꝛ niſi vnuſquiſqꝫ fideliter ꝛ firmiter credat.

nõ poteſt ſaluus eſſe: vt in ſimbolo athanaſij dicit̃. Et oĩa que ſunt fidei creden-
da ſunt ſicut docet eccleſia romana: que mater eſt omniũ aliarum ⁊ fundata ſu-
pra firmã petrã. vt dicit̃ mathei. xvj. Tu es petrus ⁊ ſupra hanc petram edifica-
bo eccleſiam meã. huius autem fidei fundamentũ eſt criſtus. vt dicitur in. c. fũ-
damenta. de electione. in. vj. Item dicitur ad corinthios. iij. Igitur nunq̃ peri-
bit fides eccleſie. ſicut ſcribitur luce. xxij. Ego pro te rogaui petre: vt non defici
at fides tua. Et hoc ſit dictum de fide. vt iam ad ſpem tranſeamus.

¶ Speſq̃z. Scḋa virt⁹ theologalis ẽ ſpes. vnde. Spes ſm magr̃m ſñiarũ eſt
certa expectatio future beatitudinis ex dei grã ⁊ meritis proprijs
ꝓueniẽs. Et ſumit̃ hic ſpes ſm ſumã v̾tutẽ pro motu v̾tutis. Cauſa expectatiõis
ẽ dei grã ⁊ nõ ꝓpria merita: q2 opa nr̃a nõ ſunt meritoria: niſi ex dei grã. Et ſine
meritis aliq̄d ſperare nõ ẽ ſpes ſ3 dicit Grego. ſ3 preſumptio. In p̃dicta diffini
tiõe diffinit̃ mot⁹ ſpei ⁊ nõ v̾tus. S3 virt⁹ ſpei diffinit̃ ſic. Spes ẽ audacia mẽtis
de largitate dei accepta hñdi vitã eternã per bona merita. Al's. Spes ẽ expecta
tio certa boni ardui qḋ ẽ de⁹. de qua dicit ap̄lus ad hebre. hñm⁹ ſpem in-
cidẽtẽ. i. incedere faciẽtẽ ad iteriora valaminis. i. btĩtudinẽ celeſtẽ. ¶ Spes op
ponit̃ diffidẽtie ꝑ quã diffidẽtiã de liberali dei mĩa deſperat̃. Sic fides: per quã
deo ſubijcimur ⁊ intellectũ nr̃3 diuinis oraculis captiuam⁹: opponit̃ ꝑfidie ⁊ in
fidelitati: q̃. ſ. ꝑfidia dei v̾itati ⁊ ſapiẽ ex tumore ſupbie reluctat̃. Itẽ ſup vo-
cabulo. certa expectatio. nota ꝙ ẽ q̃dã certitudo cognitiõis: q̃ opponit̃ dubita-
tiõi: ⁊ hec ꝑtinet ad fidẽ. Alia ẽ certitudo fiducie: q̃ opponit̃ deſperatiõi: ⁊ hec ꝑ
tinet ad ſpem. Alia ẽ certitudo ſecuritatꝫ: q̃ opponit̃ timori. Et hec erit ĩ pr̃ia ſm
btũm Aug. in ſũma v̾tutũ. ¶ Fides ⁊ ſpes differũt. q2 fides ẽ de p̃teritis ⁊ futu-
ris. Spes aũt de futuris tm̃. Fides ẽ de bonis ⁊ de malis. ſpes aũt de bonis tm̃.

Cõueniũt tñ in hoc ꝙ tã fides q̃3 ſpes ẽ de inuiſibilibus. ¶ Certitudo ſpei ex
trib⁹ orit̃. ſ. ex diuina largitate. ex abũdãtia meritoꝝ. ⁊ ex p̃guſtatiõe eternoꝝ.

Sit iã ſpes nr̃a ĩ dñо fixa: q2 ſecus eẽt p̃ſumptio dicta facit nos ſpes ſperare
in dño cũ fiducia vitã eternã quã credim⁹ fide. Spes aũt d3 ex meritis ꝓuenire:
q2 ſine meritis p̃ſũptio ẽ. ¶ Per verã ſpẽ ꝯtẽnim⁹ res terrenas ⁊ deſideram⁹ ce-
leſtes. ꝑ ſpẽ egri ꝯſolationẽ accipiũt. tribulati releuant̃. In diuitijs nullo mõ
ẽ ſperãdũ. pš. lxj. Diuitie ſi affluãt nolite cor apponere. Nec ĩ amicis. pš. cxxvj.
Nolite cõfidere in p̃ncipib⁹ neq3 in filijs hoĩu3 in q̄b⁹ nõ ẽ ſalus. S3 in ſolo deo
ſperãdũ ẽ. q̄ põt dare vitã eternã. Uiuẽdũ ẽ nobis cũ ſpe venie de pctĩs cũ timo
re dei. q2 ſpes ſine timore p̃ſumptio ẽ. de qua dicit̃ Maledict⁹ q̄ peccat in
ſpe. Et nõ ẽ tm̃ ſperãdũ de dei mĩa ꝙ timor poſtponat̃ diuine iuſticie. al's
enĩ eẽt peccare ſub ſpe venie ⁊ cõtra ſpũm ſctũm. ut dicit̃ ĩ. c. qs. de cõſe. di. iiij.

Nota ꝙ ut dit Alexã. de alis. li. v. c. xxxij. In pr̃ia nõ ẽ ſpes p̃mij. q2 btĩtudo
ẽ oĩu3 bonoꝝ ſimul tota ⁊ ꝑfecta poſſeſſio. vñ ibi. nihil futurũ ẽ qḋ ſperet̃. Et l3
adhuc ſit futura reſurrectio corpoꝝ ſm rẽ: tñ ſctĩs p̃ſens ẽ ſm cognitionẽ. hec il
le. Similiter põt queri. vtrũ fides in pr̃ia euacuet̃. Rñde ꝙ ſic. Cũ ap̄lus. j.
corinthi. xiij. dixerit. Cũ venerit qḋ ꝑfectũ ẽ: euacuabit̃ qḋ ex pte ẽ. Sed fides ẽ
ex pte: cũ ſit per ſpeculũ in enigmate. ergo ⁊c. ¶ Sed nota ꝙ duplex ẽ cognitio
ſc3 naturalis ⁊ accidẽtalis. Naturalis cognitio ẽ duplex. ſ. añ pctm̃ qua hõ co-
gnoſcebat deũ apte ĩ creaturis. Itẽ poſt pctm̃: ⁊ hoc ꝑ ſpeculũ ĩ enigmate. accidẽ
tal's cognitio ẽ triplex. Prima ẽ acq̄ſita ꝑ rõnes naturales quã habẽt philoſophi

⁊ dicit́ ſcia. Scđa ẽ q̄ habet́ teſtimonijs ſcripturaꝝ ⁊ miraculoꝝ ⁊ hec cognitio
dicit́ fides infoꝛmis. Tertia cognitio ẽ q̄ habet́ per infuſſionẽ grẽ gratū facien
tis. Et hec dicit́ fides foꝛmata. Et per talẽ cognitionẽ aſſentit́ aīa pꝛime verita-
ti ꝓpter ſe ⁊ ſup oīa. Unde aduenīete ea: pereūt oẽs alie cognitiões accidẽtales
ad minus quo ad actū. Cū. n. alie cognitiões veniūt in aīa: tūc fides tanq̄ velo
cioꝛ pꝛeocupat motꝰ oīum. Cū. n. fides ſit de nō appentibꝰ: ⁊ difficile ſit occulta
credere: neceſſaria ſūt duo ad hoc ut firmiter credat́ veritas. Pꝛimū illuſtratio
v̄itatis aīam eleuās. Scđm rectificatio auctoꝛitatis aīam firmās. Quoꝝ pꝛimū
ẽ per fidẽ. Scđm per ſcripturā autēticā ⁊ per ſpūm ſctūm editā. Auctoꝛitas er-
go pꝛebet fulcimētū fidei: ⁊ fides aſſentit auctoꝛitati. Utrūq̄ꝫ. n. p xp̄m ẽ. ꝓpter
qđ ⁊ ſpẽdoꝛ ⁊ verbū dicit́. qꝛ mẽtez per fidẽ illuminat. ⁊ v̄itatẽ per doctrinā oſ̄
dit. Sup fundamētū fidei qdā edificāt aurū cōtẽplatiōis. qꝛ q cōtẽplant́ ſine fi
de ſunt q̄ſi q nitit́ videre ſolẽ ſine oculis. qdā edificat p̄dicatiōis argētū. qꝛ p̄di-
cās ſine fide nō loquit́ fidelẽ ſmonẽ. Quidā lapides pꝛecioſos bonoꝝ operuꝫ.
qꝛ operās bonū ſine fide ẽ ſic qui facit ſtructurā ſup arenā. Quidā edificāt ligna
ſcꝫ amoꝛẽ ardentioꝛẽ tẽpoꝛaliū. Alij fenū. i. fimū delectationū carnaliū. Alij ſti-
pulā. ſ. ocioſoꝝ verboꝝ ⁊ operū infirmoꝝ. ¶ Fides nos facit filios dei ⁊ ani-
maꝫ purgat a tenebꝛis pc̄ti ſiue infidelitatis. Et iſti effectus ſunt a deo. Alios ha
bet effectus volūtarios ⁊ ſecūdarios: ut eſt credere ⁊ dirigere opera aliarū virtu
tū: ⁊ imperare oībus ſuo modo. Et iſti effectus ſunt a libero arbitrio. hoc inci-
dẽter diximꝰ de fide: ut melius intelligeret́ q̄ fides euacuat́ in pr̄ia. Et ſunt v̄ba
Joan. Gerſo. in gloſa floꝛeti maioꝛis vbi de fide. Jā ad charitatẽ trāſeamus.

¶ Chꝛiſticola virtꝰ amoꝛ eſt tibi hic agit́ de v̄tute tertia theologali ſcꝫ
charitatez cū dixi in textu. Amoꝛ eſt tibi. ipam cha
ritatẽ intellexi: quā aplus oībꝰ v̄tutibꝰ p̄tulit cū dixit. Nūc manẽt. fides. ſpes.
charitas. tria hec maioꝛ aūt hoꝝ eſt charitas. Que ſcđm magr̄m in. iij. ſniarū
quātū ad actū diffinit́ ſic. Charitas eſt dilectio qua diligit́ deꝰ ꝓpter ſe: ⁊ pꝛoxi
mus ꝓpter deū ⁊ in deo. Paulus. j. ad thimoteū. j. c. dicit. Charitas eſt finis p̄-
cepti. de coꝛde puro ⁊ conſciẽtia bona. ⁊ ſumit́ finis cōſumationis. qꝛ charitas
eſt cōſumatio ſiue p̄fectio oīs p̄cepti. pōt etiā dici finis terminatiōis oīum pꝛe-
ceptoꝝ. qꝛ oīa opa q̄ ſunt i p̄cepto tendūt ad charitatẽ vt magis ac magis hēat́
¶ Motꝰ charitatis ſcđꝫ bonāvētu. i deū p̄oꝛ ẽ dignitate ⁊ oꝛigine. charitas. n.
facit deū diligi ꝓpter ſe: ⁊ pꝛoximū ꝓpter deū. vn̄ mathei. xxij. diliges dn̄m deū
tuū. ⁊ ſequit́. hoc eſt maximū ⁊ p̄mū mādatū. Scđm ſimile eſt huic ſcꝫ diliges
pꝛimū tuū ſicut te ipm̄. motꝰ aūt dilectiōis i pꝛimū p̄mū ẽ in exercitatiōe ſeu ex
ecutione. qui. n. vult p̄fectꝰ dei amatoꝛ eẽ p̄us ſe debꝫ exercere in amoꝛe pꝛimi.
vn̄. j. io. iiij. qui fratrẽ ſuū quẽ videt nō diligit quō pōt diligere deū quẽ nō vi-
det. ¶ Amoꝛ eſt triplex ſcꝫ gratuitꝰ. naturalis. ⁊ vitioſus. gratuitꝰ ẽ laudabilis
qꝛ hēt finẽ p̄ncipalẽ bonū incōmutabile. ⁊ diuidit́ in amiciciā ⁊ cōcupiſcẽtiā.
ſcđm amiciciā diligit quis deū puriſſime nō reſpiciẽs vtilitatẽ ſuā ſꝫ bonitatẽ
amati. hoc mō plus diligit hō deū q̄ ſe ipm̄. ſcđm ꝯcupiſcẽtiā diligit quis deū
qꝛ remunerationẽ in eo expectat. Amoꝛ naturalis nec laudabilis nec vitupabi
lis: ⁊ hēt finẽ indigẽtiā vel vtilitatẽ ꝓpꝛiā. Jſte ſimilr̄ diuidit́ in amiciciā ⁊ cō-
cupiſcẽtiā. ſcđm amiciciā diligimꝰ hic amoꝛe nos ⁊ nr̄am perfectionẽ ⁊ nr̄am
ꝯuerſionẽ ⁊ magis ea q̄ magis ſunt neceſſaria. vt caput p̄ quo totū coꝛpus ſup-

ponim⁹.ſcdm ↄcupiſcentiá diligim⁹ deū:qꝛ neceſſitati nr̄e ſubuenit vel ſubue-
niet.ꝛ hoc amore nō diligit͛ res propter ſe ſꝫ ꝑpter vſum ei⁹.vñ hoc modo plus
diligit ſe homo dilectiōe naturali.quá deū.Amor vicioſus vitupabilis eſt: qꝛ
peccatū.ꝛ habet finé voluptaté ſiue dilectioné in creatura.Et hic amor diuidi
tur in amiciciá ꝛ ↄcupiſcétiá.Scdm amiciciá diligim⁹ hoc amore dilectionem
creature ꝑpter ſe q̄uis in nobis nō héat͛.ſcdm cōcupiſcétiá diligim⁹ volupta-
té creature ꝑpter nos.¶ Differentia eſt iter amoré ꝛ dilectioné.ꝛ charitaté. qꝛ
amor ꝓprie eſt nature.ꝛ dr̄ amor quaſi animoꝝ vnio.hic q̄rit appetitū i re ama
ta.Dilectio eſt amor ꝓximi.Et dicit͛ dilectio:quaſi duos ligās ſeu duoꝝ ligatio
ſociat eni.amantem ꝛ amatum in amore.ſcꝫ vt mutuo ſe diligant.Charitas eſt
amor in deū.hec charitas amicū determinat ꝛ iudicat oib⁹ chariorē. vñ dicit͛
charitas quaſi chara vnitas:vel quaſi charꝫ deo faciēs. Alia differētia pōt aſſi-
gnari.ſ.ꝙ amam⁹ deū ꝑpter ſe diligim⁹ eū ſup oia.charitas oia ↄplectit͛.ſ. pro
pter ſe ꝛ ſup oia.Diligere deū in hoc differt a dilectiōe ꝓximi.qꝛ diligere deuꝫ
eſt velle ei bonū qđ habet.ſ.ꝙ ſit opſ ꝛ ſūme bon⁹.ꝛc. velle ei⁹ precepta ſerua-
re cū intentiōe fruēdi eo. Jté velle eū poſſidere:ꝛ poſſideri ab ipo. Jté volūta-
té dei ſue volūtati preferre.Diligere vero ꝓximū eſt velle ſibi ſūmū bonū nō per
eſſentiá ſꝫ p grám. Jté diligere proximū eſt ſucceſſiuū bonū ei optare ꝛ quere-
re. Jté diligere proximū eſt ei velle hoc qđ ſibi.Eſt iteꝝ differétia inter dilectio
neꝫ dei ꝛ proximi.qꝛ deū diligim⁹ in ſe ꝛ propt͛ ſe.Proximū v̄o diligim⁹ in deo
ꝛ propter deuꝫ.Et nō intelligas duplicitaté in charitate q̄tū ad hit⁹ ſꝫ q̄tū ad
actus.qꝛ vno hitu charitatis diligit͛ de⁹ ꝛ proxim⁹. ¶ Et charitas qñq₃ dicit
hitū.Romanoꝝ.v.charitas dei diffuſa eſt in cordib⁹ nr̄is.qñq₃ dicit motum.
Cáticoꝝ.ij.ordinauit in me charitaté.qñq₃ ſignū.vñ iohánis.xv.maioré cha
ritateꝫ nemo hēt.i.mai⁹ ſignū charitatꝭ.Qñq₃ tertiá pſoná in trinitate.pa.ioā.
iiij.c.de⁹ charitas eſt.ꝛ ſic ſumit͛ pſonalr̄:qñq₃ ſumit͛ eēntialr̄.ꝛ tota trinitas dr̄
charitas.qñq₃ ſumit͛ pro feruore charitatꝭ.vñ luce.vij.dimiſſa ſunt ei pctá mlta
qm̄ dilexit mltū.¶ Ut auguſtin⁹ ait in p̄mo de doctrina xp̄iana. quattuor ſūt
ex charitate diligenda vnū qđ eſt ſupra nos ſcꝫ deus.Alteruꝫ qđ ſumus nos.ſ.
aīa nr̄a.Tertiuꝫ qđ eſt iuxta nos ſcꝫ proxim⁹ homo: quicūq₃ amicus ꝛ inimi-
cus xp̄ianus ac iude⁹ ꝛ paganus.Quartū quod eſt infra nos.i.corpus propriū
¶ Hec v̄tus opponit͛ malicie qua bonū ex ſe diligibile ex propria malicia non
diligit͛ ſꝫ oditur.Et ſic nulla virtus eſt vtilis ad ſalutem ſine charitate:vt apo-
ſtolus probat ad Corinthios.xiij.quia qui diligit legē ipleuit: plenitudo ergo
legis eſt dilectio .ad romanos.xiij.ité io.xv.hoc eſt preceptū meū: vt diligatis
inuicé.¶ Hec charitas facit hominé deo gratū:deinde beatū.ꝛ qui habet cha
ritaté oēm v̄tuté habet.charitas ſi ſemel pfecte habet͛ nūq̄ȝ excidit.Corinthioꝝ
xiij.ꝛ ſimilr̄ in canone.ficta charitas eſt q̄ deſerit in aduerſitate. charitas vera
ſemel habita vlterius nō amittit͛.ꝛ ſic dicēdū eſt ꝙ charitas nō euacuet͛ in pa-
tria.p̄ma.chorinthioꝝ.xiij.charitas nunq̄ȝ excidet gloria nec in hoc ſeculo nec
in futuro:ꝛ ſi opa eius ceſſent.¶ Ut magis intelligas ordiné charitatis pfecte
ꝛ ordinate:nota ꝙ p̄mo ꝛ principaliter ꝛ ſup oia deus eſt amādus.Deinde qui
libet tenet͛ ſe ip̄m diligere ſcꝫ amore iuſticie ꝛ nō cōcupiſcentie.Tertio loco di-
ligend⁹ eſt proxim⁹.ꝛ p̄mo bonus iuſtus ꝛ amicus:ꝛ ↄſequēter inimicus.luce.
vj.diligite inimicos vr̄os.bñfacite his qui oderūt vos.Diligere debemus ini-

micos ⁊ quoſcūꝙ licet ſint mali: nō q2 mali ſūt: ſ3 q2 hoīes ſūt. Deinde corpora nr̄a diligamus: preponēdo tñ animas alioꝝ. homini enī miſerādū eſt: peccatori vero iraſcendū. ut. xxiij. q. iiij. in rubro. Et in. c. duo iſta noīa: ybi textus. Duo iſta noīa cū dicim⁹ hō peccator nō vtiꝙ fruſtra dicunt. q2 pctōr eſt: corripe. q2 hō: miſerere. De ordine charitatis iam dixi tractando de elemoſyna. vide etiā li. v. Compendij Alexandri de alis. c. xxx. et. iij. ſenten. di. xxix.

De quattuor virtutibus cardinalibus.

Eſt iuſtus ⁊c. Dicto de tribus virtutibus theologicis que ſupremum gradū obtinēt: nūc dicēdū nobis eſt de cardinalibus ad quas ut ſupra diximus reducunt. vij. virtutes q̄ ſunt cōtrarie. vij. vicijs capitalibus. Et etiā oēs virtutes morales. Et iō he quattuor principales dicunt. Cardinales dicunt: q2 in eis omnis alia virtus ſicut in cardine voluit. vel q2 in eis vita nr̄a verſat ſicut oſtiū in cardine. vel ſm quoſdā cardinales dicunt ad differentiā virtutū corporaliū. Cardo. n. ſm Iſidorū a corde deriuat. q2 cardion grece: latine ē cor. Dicunt alio noīe ciuiles: q2 bonū ſtatū cōſtituūt in ordine ad ciues vl' ciuitatē. polytice dicunt eadē de cauſa. q2 idem eſt polys grece qd̓ ciuitas latine ⁊ polytice qd̓ ciuiles. Et nota ꝙ aīa rectificat in ſuis viribus per virtutes. Nam prudētia rectificat rationalē. Fortitudo iraſcibilē. Temperātia cōcupiſcibilē. Juſticia vero rectificat oēs vires prout nomē iuſticie cōprehendit non ſolū ſpecialē iuſticiā: que eſt in cōmutationibus vel diſtributionib⁹ ſed etiā legalē que eſt omnis virtus prout eius actus ad proximum ordinat. Et iuſtitiā generalem que eſt omnis virtus prout eius actus pertinet ad debitum obedientie preceptorum. Ipſa enim iuſticia generalis comprehendit virtutes ordinantes ad proximum. ut eſt equitas: ⁊ liberalitas. ⁊ ordinantes ad ſe ipſum. ſicut eſt innocentia ⁊ penitentia. Et ordinātes ad deū. ſicut eſt latria. pietas ⁊ obediētia. propter hoc iuſticia dicit circuire oēs virtutes. ⁊ ꝙ non tantū ē virtus ſpālis ſ3 etiā generalis cōprehēdēs toti⁹ aīe rectitudinē: cū ipa dicat rectitudo volūtatis.

Per virtutes cardinales inſtruitur homo in opibus: ⁊ cōtra vicia armatur. Primū fit dupliciter q2 inſtruit quo ad ſe per prudentiā. ⁊ quo ad proximum per iuſtitiā. Secūdū etiā fit dupliciter. q2 homo armat in proſperis: per tēperātiā. ⁊ in aduerſis per fortitudinē. Ideo dicit Augu. prudentiā in eligendis eſſe. fortitudinē in tollerādis. Tēperantiā in vtēdis. Juſticiā in diſtribuendis. Alio modo ſm eundē Augu. Prudentia eſt in precauēdis inſidijs. Juſticia in ſubueniendo miſeris. fortitudo in ſufferendis moleſtijs. Temperātia in cohercendis delectationibus prauis.

Per ſeptē virtutes excludunt. vij. vitia. fides enim que mentē illuminat expellit ſupbiā cor excecantē. Spes que gaudio futuroꝝ cor letificat expellit iram: que preſenti miſeria mentē conturbat. Charitas que gaudet de proximi proſperitate delet inuidiam: que eſt odiū felicitatis aliene. Fortitudo per quam in actus viriles ſurgimus pellit accidiam per quā deſidia tabeſcimus. Juſticia vnicuiꝙ que ſua ſunt tribuens eliminat auaritiā que aliena retinet ⁊ rapit. Temperantia que exceſſum reprimit expellit gulā que modū excedit. Prudentia euacuat luxuriam qua luxuria corpus corrumpitur ⁊ aīa. Jam de qualibet virtute aliquid dicamus.

¶ Eſt iuſtus ⁊c. Prima virtus inter cardinales eſt iuſticia. vnde. Iuſticia eſt cõſtans ⁊ perpetua voluntas ius ſuum vnicuiqꝫ tribuens. ff. ⁊ inſtituta. de iuſticia ⁊ iure. §. j. vnde Auguſtinus in. li. de libero arbitrio quid dicã eſſe iuſticiã niſi virtutem qua ſua vnicuiqꝫ tribuunt. hec diffinitio Auguſtini conuenit iuſticie tam ſecũdũ ſtatũ vie ꝙ̃ ſecundũ ſtatũ patrie.

Iuſticia dicitur perpetua. quia perpetuat animã ſtabiliendo eam in loco debito ſcilicet ſub deo ⁊ ſuper corporales creaturas. Item quia manebit in patria ſecundũ eſſentiam ⁊ vſum. Alie autẽ virtutes cardinales ut dicit Alexander. li. v. Compendij. c. xxxvij. ⁊ ſi maneant in patria ſecundum eſſentiam: non tamẽ ſecundum omnem vſum. Due ſunt partes iuſticie ſecundum beatum Auguſtinum ſcilicet declinare a malo ⁊ facere bonum. Magiſter in ſententijs. dicit ꝙ duo ſunt actus iuſticie in patria deo regenti ſubeſſe. In via miniſtris ſubuenire. Idem dicit Auguſtinus. li. ij. de libero arbitrio. hi ſunt actus generales ad quos omnes tenentur. Item ſunt alij ſenſuales ⁊ vſuales actus iuſticie. generalis eſt vnicuiqꝫ tribuere quod ſuum eſt: hoc eſt ſuperioribus. paribus et inferioribus. Macrobius ⁊ Tullius dicunt eſſe ſex iuſticie partes ſcilicet Religionẽ. pietatẽ. gratiã. vindicationẽ. obſeruantiã ⁊ veritatẽ. de quib⁹ vide ꝑ Alexãdrũ vbi ſupra. ⁊ vt in tractatu iuſticie finẽ faciam⁹. Senecã in li. de quatuor ꝟtutib⁹ audiam⁹ dicentẽ duo ꝑtinẽt ad iuſticiã ſcꝫ velle oĩbus ꝓdeſſe ⁊ nulli obeſſe ¶ Quatuor modis humanũ ꝑuertit iudiciũ. ſ. metu ſeu timore. odio ⁊ dilectiõe ⁊ muneris receptiõe a qb⁹ iudex debet eẽ alien⁹: ut in. c. cũ eterni. de ſen. ⁊ re. iudi. li. vj. Sꝫ de talib⁹ cũ ſapie. vj. dicat. Diſcite iudices finiũ terre qm̃ cũ eẽtis miniſtri iuſticie nõ recte iudicaſtis. Iõ iudiciũ duriſſimũ fiet vobis. Talib⁹ enĩ iudicib⁹ infert dñs maledictionẽ ꝑ os eſaye. v. ve q iuſtificatis ĩpiũ ꝓ munerib⁹ De materia iuſticie vide Tho. ij. ſe. q. Et ricardũ vide etiã in. iij. di. xxxiij Thomã etiã in. iij. anſelmũ in libro de veritate. c. xij. Augu⁹ in li. lxxxtriũ q̃ſtionũ. q. lxj. tractat de iuſticia ⁊ li. de libero arbitrio. ⁊ ſeneca in li. de ꝟtutib⁹. Et ariſtotiles in. v. ethicoꝝ ⁊ alexãder in. v. cõpendij. Et tulli⁹ li. ij. de officijs. ⁊ i. v li. ſophologij multa dicunt de iuſticia. ideo vide in locis prenotatis.

¶ Fortis. ꝑ hãc dictionẽ fortis ipã ſꝫ fortitudinẽ intelligim⁹. vñ fortitudo ſꝫm Augu. eſt amor fortiter tollerãs oĩa ꝓpter id qđ amat. i li. de morib⁹ eccl'ie. Alij diffiniũt ſic. fortitudo eſt imobilis animi intent⁹ aduerſa laborũ ⁊ periculoꝝ equa ſuſceptio. Sꝫ ad vberiorẽ itelligẽtiã. nota ꝙ fortitudo alia eſt corpalis: ⁊ illa ꝯſequit naturã. Alia eſt ſpiritualis. ⁊ illa eſt duplex. Nã quedã eſt virtus cardinalis de qua hic. Alia eſt donũ ſpũs ſcti. Sꝫ adhuc eſt diſtinguẽdũ. qr fortitudo ſpũalis põt ſumi large pro oĩ vi. Et ſic oĩs virt⁹ habet fortitudinẽ reſpectu vicij ſibi ꝯtrarij. Alio mõ ſumit min⁹ large. ⁊ ſic attendit circa difficilia in paſſionib⁹ ſiue exteriorib⁹ ſiue interiorib⁹. Paſſiones interiores ſunt ille circa quas certamẽ habet tẽperãtia: ut ſapor circa iuſtũ: ⁊ ſic accipit fortitudo ſup. ꝓuerbioꝝ vltimo. Mulierẽ fortẽ qs inueniet. mulier fortis eccl'ia ẽ q̃ ꝓ amore proſpera ꝯtẽnit ⁊ aduerſa fortiter tollerat. Tertio mõ ſumit fortitudo ſtricti⁹ pro fortitudine que attenditur circa ea que ſunt difficilia in paſſionibus exterioribus: ita ꝙ non comprehendit temperantiam: ⁊ ſic ſumitur ab Auguſtino in diffinitione quã ſupraſcripſimus. Et hec diffinitio auguſtini videtur competere charitati. ſpei. fidei. ⁊ timori. De fide patet prima petri vltimo. Cui reſiſti-

te fortes in fide. De ſpe. ad hebreos. vj. fortiſſimū ſolatiū habeamus qui cū fugi
mus ad tenendā propoſitā ſpem. De charitate. Cātico℞ vltimo. fortis ut mors
dilectio. De timore. Job. iiij. vbi ē timor tu⁹: vbi eſt fortitudo tua. gloſa. fides.
ſpes. charitas. ⁊ timor. aliter faciūt aliquē fortē: ⁊ aliter fortitudo. quia actus il
li fiunt a fortitudine originaliter. Et fortitudo. facit fortē formaliter ad aggredi
endū terribilia ⁊ ſuſtinendū difficilia. Alio modo fortitudo ſumitur ſtrictiſſime
ſm ꝙ non attēditur circa quodcūq; difficile in paſſionibus exterioribus: ſed tā
tum circa paſſiones exteriores que corpori infligunt ⁊ nō extendit ſe ad damna
rerū: ſic videt Ariſtotiles capere fortitudinē. iij. ethico℞. ſm vero Macrobiū.
Fortitudo nihil aliud eſt niſi turpia metuere: proſpera ⁊ aduerſa fortiter tollera
re. Scđm vero gloſā ſup illud mathei. xxiiij. quattuor milia hoium qui mādu
cauerūt ⁊c. Fortitudo eſt firmitas animi cōtra moleſtias ſeculi. Igit ad pec
cata cauendū ſis animo fortis cū te tentat malus hoſtis. ⁊ nunq̄ deficias in ten
tatione ſeu turbatiōe: q2 tunc debes eſſe magis fortis cū ē neceſſe. Et ſic poſt ad
uerſa dn̄s dabit tibi bona viceverſa. ut Apocaly. xxj. Qui vicerit poſſidebit hec
⁊ ero illi deus: ⁊ ille erit mihi filius. Sit etiā quicūq; fidelis fortis pro fide vſq;
ad mortē ſi opus fuerit: ut dicit Bonavētura in. iij. ⁊ poteris videre in Ange
lica: vbi de charitate. §. v. qn̄ expediat mortē ſubire. Act⁹ fortitudinis ſūt qua
tuor. magnificentia. fiducia. patiētia. ⁊ pſeuerātia Ariſto. iij. ethi. dicit ꝙ actus
principalior fortitudinis ē imobiliter ſiſtere in piculis q̄z aggredi. In ſuſtinēdo
triſtia maxime dicunt aliqui fortes. Quidā magr̄ antiquus dicit ꝙ actus for
titudinis eſt quadruplex: ⁊ eſt actus vie. Unus firmās animū cōtra tpales mole
ſtias. de quo Aug. in. li. lxxxiij. queſtionū. Secūdus nō aduerſitatē nec mortem
formidare. Aug. in. vj. muſi. Terti⁹ a ſapiēter electo nullis terrorib⁹ peniſq; de
pelli. Aug. de libero arbitrio. quart⁹ pro dilecto habēdo aduerſa tollerare. Au
gu. ſup geneſiz ad lrā. li. xij. Act⁹ prudētie duplex. vn⁹ firmiſſime deo cohere
q ponit i. iij. ſen. Itē nihil moleſte pati. q ponit in. vj. muſi. Effect⁹ fortitudīs
multiplex ē. pmus ē ꝙ de hoſtib⁹ triūphat. tētatiōes vincit: ⁊ idō coronabit. apl's
prima ad Thimoteū. ij. nō coronabit niſi qui legitime certauerit. vide in cōpē
dio Alexādri. li. v. ⁊ in Sopphologio. li. v. ⁊ in. iij. ſen. ⁊ in. iij. ethico℞. de mate
ria fortitudinis. ⁊ in ſcđa ſcđe Sancti Thome. q.

¶ **Eſt prudēs.** Tertia virtus cardinalis. ſ. prudentia intelligitur per hāc
dictionē. prudēs. vnde prudentia ſm Aug. ē amor ea q̄bus
adiuuat ab eis quibus impedit ſagaciter eligēs. Uel ſm quendā magiſtrū anti
quū. Prudentia eſt virt⁹ rerū bonarū vel malarū venturarūq; diſcretio cum fu
ga mali ⁊ electiōe boni. Et trahit a verbis Auguſtini. li. de. lxxxiij. queſtionib⁹.
vbi dicit ꝙ prudētia eſt bonarū rerū ⁊ neutrarū: hoc eſt indifferentiū q̄ nec bo
ne ſunt nec male: quale eſt frangere feſtucā ⁊ huiuſmodi. Secūdū Gregorium
diffinit ſic. Prudentia eſt cognitio rerū vitādarū ⁊ appetendarū. ⁊ pōt eſſe ſum
pta hec diffinitio ex verbis ciceronis in. li. de officijs. ¶ Partes prudentie ſm
Tulliū ſunt intelligentia. prouidētia. ⁊ memoria. Prudentia vna eſt cordis. alia
oris. tertia operis. Reſpicit tria tpa. ſ. preterita. preſentia ⁊ futura. Reſpicit pre
ſentia: optime diſponendo. preterita in recognitiōe ⁊ memoria eo℞ que preceſ
ſerunt. futura: a lōginquo contēplādo ⁊ prouidendo. Deutero. xxxij. gēs abſq;
cōſilio et ſine prudentia. vtinā ſaperent ſcilicet preſentia. ⁊ intelligerent ſcilicet

preterita ac nouiſſima.i.futura prouiderent. ¶ Actus prudentie ſm magiſtrū quendā antiquū cōplures ſunt.actus prudētie duplex. vn⁹ nullū pponere deo qui ponit in.iij.ſententiarū. Secūdus aſpicere ipſam veritatē. Auguſti.in.vj. muſice. Actus vie ponunt.v.ſcilicet precauere inſidijs.qui ponit.iij.ſententi. Item mala deuitare.Augu.ſup geneſim ad litterā.li.xij. Item incorruptionē corruptioni preponere.Auguſti.de libero arbitrio. Item diſcernere bonū a malo.Auguſtinus de ciuitate dei.li.x. Item eterna tpalibus preponere. Auguſtin⁹ in.vj.muſice. ¶ Prudentia eſt in intellectu pratico ꝛ cōtinet alias cardinales: ꝛ tenet mediū inter morales ꝛ intellectuales. Et omnia ex fine cōcernit. ut apoſtolus ad corinthios.vj.nō enim cuncta q̄ licent ſemp expediūt. igit ex fine cernant. Ideo cato dicebat.quicquid agas prudenter agas reſpice finē. ¶ Prudētia mundana eſt in tpalibus. humana in cōmodo carnis. Diuina in obſequijs diuinis. Aliquis dicet quomodo prudentia eſt virtus cū ſit ſcia. Solutio. Dic ꝙ prudentia gratuita virtus eſt: q2 eſt radius viuus a vero ſole procedens non ſolū lumen illuminās intellectū ſed calefaciens affectū. Differūt ſcientia et prudentia ſicut magiſter legens muſicā in ſcholis neſciens cātare differt ab illo in quo nō ſolū eſt relictus habitus ad cantādum q̄tū ad vim apprehenſiuā ſed etiā q̄tū ad vim motiuā ꝛ imperantē motū ꝛ exequētē. qui dicut ſciam ꝛ prudentiā eſſe idem in hoc nitunt.ꝙ ſeneca dicit prudentiā eſſe ſciam operandoꝝ. Damaſcenus dicit.ꝙ ſapia ptinet ad cōtemplatiuā. prudentia vero ad actiuā. Tamen aliqn̄ vident capi pro eodē.vnde prouerbioꝝ.xvj.qui ſapiens eſt corde appellabit prudens.tn̄ ſm cōmunem modū dicēdi ſapia ſumit pro cognitione diuinoꝝ:ꝛ prudentia humanoꝝ ſm gloſam ſup illud ps. Os meū loquet ſapiētiā:ꝛ meditatio cordis mei prudentiā. Prudentia ſm Alexā.in.v.ſūme theologice ſiue cōpendij quadruplex eſt ſcilicet purgatoria. polytica.purgati animi ꝛ exemplaris.de quibus ibi vide.ꝛ in.iij.ſententiarū.ꝛ in ſecunda ſecūde. et in.v.li.Sopphologij.ꝛ in.li.de officijs ciceronis.

¶ Atqꝫ modeſt⁹ per hanc dictionē intelligim⁹ tpantiā.veꝝ ē q̄ modeſtia eſt ſpecies tempantie.tn̄ ponit ſpēs pro genere.vn̄ tpantia eſt v̄tus ſcd̄m ambroſiū q̄ modū ꝛ ordinē coꝝ q̄ dicēda vel agenda ſunt ſeruat.alias ſcd̄m patriarchā alexandrinū in tractatu ſuo de ſacramētis. Prudētia eſt virtus paſſiones ꝛ motus cōcupiſcibiles moderās. Alias ſecundū ꝙ habetur in gloſa ſup decimū quintū.c.mathei.tpantia eſt refrenatio cupiditatis ab his q̄ tēporaliter delectāt.cui cōcordat auguſtin⁹ dicēs.tpantia eſt in cohercendis prauis delectationib⁹. Scd̄m vero macrobiū tpantia eſt nihil appetere nō appetēdū:in nullo legē moderatiōis excedere ſub iugo rōnis cupiditatē domare. Temperātie tres ſunt ſpecies.ſ.Sobrietas.cōtinētia.ꝛ modeſtia.clementia etiā ſecundū tulliū.in morib⁹ plus comēdatur modus q̄ ipa actio.horati⁹.eſt modus in rebus.ꝛc. Itaqꝫ qui vult viuere deo ꝛ ſine reprehēſione:caueat ne excedat:quia vbi nō eſt tēperātia ſemp inſunt crimina. Et q̄to quis eſt maior tāto ſit moderatior.al's ſtultus reputabit. Tēperātia cōparat ſoli qui medius planetarū eſt ꝛ decentior inter omnes. vnde hieronymus cōmēdans temperantiā ait.qui tēperantie virtutē habet:viuit ut homo: qui vero eā non hēt viuit ut brutū.qui enim poſt carnē ambulāt in ventrē ꝛ libidinem proni quaſi irrationabilia iumenta reputant. Actus tēperātie ſm quēdā antiquum ma-

giſtrũ cuius opꝰ penes me eſt in via ſunt ſubtrahere ſe ab amoꝛe inferioꝛis pul-
chꝛitudinis. Augꝰ. in. vj. muſice. Jtẽ cohercere delectationes pꝛauas. in. iij.
ſniaꝝ. Jtẽ libidinẽ frenare. ſup geneſim ad lrãm. li. xij. itẽ refrenare cupiditatẽ
ab his q̃ tpoꝛalit delectãt. Aug. de libeꝛo arbitrio. Actꝰ aũt pꝛudẽtie ẽ nullo de-
fectu noxio delectari. i. iij. ſniaꝝ. itẽ imaclatũ manere. quõ he ṽtutes future ſint
in patria ſup̃ diximꝰ: ⁊ vide in. iij. ſniaꝝ. de tpantia vide in. iij. ſniaꝝ. ⁊ i ſcda ſe
q.   ⁊ in. v. ꝯpẽdij. li. ⁊ in tullio de officijs. ⁊ in. iiij. li. tuſculanaꝝ q̃ſtionũ. ⁊ in
ſeneca de quattuoꝛ ṽtutibꝰ cardinalibꝰ. Tpantia in oibus exigit: ſ; maxime in
miniſtris ecclie. xxxv. di. p totũ. xlj. di. per totũ. de vita ⁊ honeſtate clericoꝝ. c.
clerici a crapula. j. thi. iij. itẽ in regibꝰ ⁊ p̃ncipibꝰ. puerbioꝝ. xxxj. noli regibus
dare vinũ. antiquitꝰ vinũ pueris ⁊ mulieribꝰ negabat. quõ peccatur moꝛtaliter
ꝯtra ipam vide in angeli. vbi de ebꝛietate. gula. ⁊ oꝛnatꝰ. ¶ Hęc ṽtutes ad theo
logicas hẽndũ habilitãt: his nihil vtiliꝰ terrenũ in vita ſcdm q informant cha-
ritate. quia tũc ad gloꝛie ppetue felicitatẽ per has. vij. ṽtutes puenit q̃ cõſiſtit in
tribꝰ dotibꝰ aie. q̃ ſunt clara ⁊ apta dei viſio: ſm illud canonice p̃me iohãnis.
videbimus eũ ſicuti eſt. Secũda eſt amena fruitio. de qua in. li. iob. Tunc ſup
oipotentẽ delicijs afflues. Tertia eſt ipſius dei ſecura tentio ſeu ꝯpꝛehenſio. de
qua apoſtolus.   Sic currite vt ꝯpꝛehendatis. Dotes coꝛpoꝛis ſũt q̃ttuoꝛ de
quibus iã diximꝰ ſupꝛa. in fine ſacroꝝ q̃ ſumatim ſcripſimꝰ in hoc libello de do
ctrina xpiana. ¶ Nõ abꝛe erit ſi diffinitionez ṽtutis hic inſeramꝰ: cũ iã de ṽtu-
tibꝰ i particulari q̃tũ operi nr̃o cõducebat diximꝰ. Vñ ṽtus ſcdm auguſtinũ in
li. de libero arbitrio. eſt bona qualitas mẽtis: qua bene viuit: qua nullus male
vtitur quã deus in nobis opat. ⁊ hec diffinitio dat in cõperatiõe ad agẽtẽ. ⁊ cũ
dicit in diffinitione: quã deus opatur in nobis itellige ſic q deus iuſtificat hoi-
nem ſine hoie cooperãte ſed nõ ſine homine opante. Aliter diffinitur ſic. Virtꝰ
eſt habitus mẽtis bene inſtitute. Et hec diffinitio datur in cõparatiõe ad ſubie-
ctũ in quo eſt. puta ad mentẽ in qua eſt virtus tanq̃ in ſubiecto. ⁊ iſte due dif-
finitiones dantur ſcdm auguſtinũ. ⁊ mẽs eſt bene inſtituta qñ ratio cõſulit recte
Si volũtas bene imperat. Si ſenſualitas debito modo obtemperat. Jtẽ phi-
loſophus. p̃mo ethicoꝛũ. virtus eſt habitꝰ volũtarius in mediocritate ꝯſiſtens
quo ad nos terminata ratione pꝛo vt ſapiens determinabit. hec datur in cõpa-
ratiõe ad actũ i quẽ ẽ. Jtẽ phũs. vij. ni falloꝛ polliticoꝝ. Virtꝰ ẽ diſpoſitio pfecti
ad optimũ. hec dat ſcd; cõparationẽ ad finẽ. Jtẽ iſidoꝛꝰ ṽtus eſt animi habitus
nature decus vite ratio moꝛum pietas cultus diuinitatis honoꝛ hominis eter-
ne beatitudinis meritũ. hec datur in cõparatione ad effectũ. ¶ Ethimologya
virtutis hec eſt. Virtus dicitur quaſi vis intus: ⁊ hec vis conſiſtit in aggreſſio-
ne arduoꝛum ⁊ in tollerãtia aduerſoꝝ. actuũ. xiiij. c. ⁊ in abſtinẽtia placitoꝛu;.
Geneſis. viij. ſenſus ⁊ cogitatio coꝛdis. ⁊c. Alio modo dicitur virtus quaſi vi
roꝛẽ tenẽs vel quaſi virũ tuens. Q̃ð virtus dicatur a vi patet. Mathei. xj. vbi
dicitur. violenti rapiunt illud: ideſt virtuoſi rapiũt illud. Jn homelia gregoꝛij
aliter tamẽ exponitur illud verbum violenti. Jtẽ dicitur virtus quaſi viribus
nitens. Jtem dicitur virtus: quaſi viri ſtatus   . Virtutes cardinales ⁊ theolo-
gales differunt. quia theologice mouent ad finem. Sed cardinales ad ea q̃ ſunt
ad finem. Jtem quia finis theologicarũ ⁊ obiectum eſt ipſe deus. ⁊ theologice

habentur per infuſionē. Cardinales vero per acquiſitionē. Itē theologice non habentur ſine donis. Cardinales vero ſine donis haberi poſſunt.

¶ Capitulum. xj.

¶ De donis ſpūs ſancti. q̄ ſunt ſeptem

¶ Donis impleri, ꝓcura pneumatis almi.
Eſto timēs. pius. atqꝫ ſciēs fortis bn̄ ꝯſul.
Hic intellectꝰ ſapiētia dona dei ſūt fortiſqꝫ

¶ Donis impleri. ⁊c. Hic enumerantur ſeptem dona ſpiritus ſancti. diciturqꝫ in primis ꝙ debemus multum laborare pro donis ſpirituſ ſancti habendis. Primo quia per hec ſeptem dona expelluntur ſeptē vicia: ut dicit Alexander quinto ſui compendij. Nam Timor expellit ſuperbiam. per timorē enim quicunqꝫ ut non inuanū ſe extollat. Pietas. que ſibi iniurias illatas remittit expellit irā. Scientia q̄ mentem illuminat expellit inuidiam que mētem excecat ⁊ irā q̄ eſt q̄ſi quedā inſania. Fortitudo. expellit accidiā. Cōſiliū qḋ docet ꝑ trāſitorijs eterna mercari expellit auaritiā: q̄ in terrenis ⁊ ꝑ terrenis q̄rit tm̄ negociari. Intellectꝰ expellit guiā q̄ vāe acmiſere delectat̄ i carnalibꝰ ⁊ nō ab re cū ītellectu delectamur i bonis ſpūalibꝰ. Sapia: ꝑ quā v̄e delectamur i deo expellit ⁊ extirpat luxuriā qua qs ipudice ⁊ laſciue delectat̄ i corpore miſero. ſicͭ de ſcribit ad epheſi. iiij. Aſcēdēs xp̄s in altū captiuā duxit captiuitatē dedit dona hoibꝰ. ¶ Hec ſeptē dona dicunt̄ ſeptiformis gr̄a ſpūs ſcti ſeu ſeptē effectꝰ: q̄ qdē dona dicūt̄ dari ibi in glo. ꝯtra ſeptē mala. ſcꝫ Sapia ꝯtra ſtulticiā. Intellectus ꝯtra ebetudinē. Conſiliū ꝯtra p̄cipitationē. Fortitudo cōtra timorē. Scia ꝯtra ignorātiā. Pietas contra duriciā. Timor ꝯtra ſupbiā. ¶ Patet ſeptē eſſe ſpecialiter ⁊ appropriate dona ſpūs ſcti. Licet oēs habitꝰ dati diuinitꝰ poſſint dici generaliter dona dei. que quidē ſeptē dona numerant̄ in textu: ⁊ ꝑ eſayā. xj. c dicentē. Et requieſcet ſup eū. i. xp̄m. Spūs ſapie ⁊ intellectꝰ: ſpūs ꝯſilij ⁊ fortitudinis. Spūs ſciētie ⁊ pietatis: ⁊ replebit eū ſpūs timoris dn̄i. Et ꝓpheta enumerat a ſūmo incipiens vſqꝫ ad vltimū deſcēdendo. Sed ſcḋm alios numerant̄ ſic Primū donū eſt timoris. Scḋm donū ſciētie. Tertiū donū ꝯſilij. Quartū donū intellectus. Quintū donū ſapiētie. Sextū donū pietatis. Septimū donū fortitudinis. Gregoriꝰ. xix. Homelia ſup ezechielē tractat de his donis. ⁊ Alexander v. li. ſui cōpendij. ⁊ rationale parte. iiij. Rica de pater nr̄. ⁊ in tractatu cuiuſdā antiqui magiſtri qui penes me eſt poteris videre: ⁊ in magr̄o ſniaꝝ. li. iij. ⁊ in ſctō Tho. ¶ Et ideo ſunt ſeptē dona q2 expellūt. vij. vitia ut dictū ē. Scḋo ꝓpter expediēdas vires naturales. Itē ꝓpter regimē actiue ⁊ cōtemplatiue vite nā ꝯtēplatiua debet habere timorē ad reuerētiā maieſtatis. intellectū ad intelligētiā v̄itatis. Sapiētiā ad guſtū bonitatis. Actiua v̄o vita debet hēre pietatē ad agēdū. Sciaꝫ ad directionē pietatis. Cōſiliū ad directionē fortitudinis. fortitudinē ad ſuſtinēdū. Grego. ſup ezechielē dicit ꝙ ſumus ꝑ ſapiaꝫ maturi. per in-

tellectũ ꝓuidi. ꝑ ↄſiliũ cauti. ꝑ fortitudinẽ animoſi. ꝑ ſciẽtiã diſcreti. ꝑ pietatem
mi̾ſicordes. ꝑ timorẽ humiles. ¶ Quid dicem⁹ ad opinionẽ multoꝝ opinãtiũ
v̾tutes ⁊ dona eẽ idẽ: ℞. ⁊ dic cũ gregorio ſup Job ꝙ dr̃a eſt inter v̾tutes ⁊ do-
na. qꝛ v̾tutes ſũt ad agẽdũ recte. Habit⁹ donoꝝ ad agẽdũ expedite. Habit⁹ bea-
titudinũ ad agendum vel patiendum perfecte. Jam de quolibet dono quid
ſit ſaltim dicamus non parum expediet nobis.

¶ **Eſto timẽs.** Primũ donũ ẽ timor. vñ timor ẽ ſ̾m augu^m^ fuga mali. itẽ
ſcd̃z eũdẽ augu. ſup Jo. Timor ẽ fuga animi ne ꝑdat qd̃ di
ligit. Jtẽ ſ̾m eũdẽ augu^m^. li. xiij. d̃ ciui. dei. Timor ẽ affectio vl̾ amor fugiẽs qd̃
ei aduerſat̃. ¶ Spẽs timoris ſũt ſex. qꝛ ẽ timor naturalis. ⁊ timor human⁹. Et
timor mũdan⁹. Et timor ſ̾uilis. Et timor initialis. Sext⁹ deniqꝫ filialis. de quo
hic intelligim⁹. quo qs timet offenſã dei: vel ſeparationẽ a deo. De oĩb⁹ his ſpe
cieb⁹ timoris vide li. v. cõpendij. c. xxxix. Timeam⁹ igit̃ deũ timore amicitie ⁊ re
uerẽtiali ⁊ filiali: ⁊ ſic ſemꝑ a pctõ abſtinebim⁹. ⁊ tandẽ regnũ celeſte aſſeqmur.
Timor paulũ induxit ad fidẽ. xxiij. q. iiij. Sciſmatici. agẽs tñ bonũ timore pene
nõ amore iuſticie nõ deducit̃ ſpũ ſctõ. xxviij. q. vj. ex his. Quotuplex aũt ſit ti-
mor. vide in. c. eũ qui. de ꝓbẽdis. in. vj. in glo. ſup verbo formidine. vbi allegat
gregoriũ dicentẽ ꝙ timor ſeruilis eſt in quo viuit amor peccãdi: ⁊ ſeq̄ret̃ actus:
niſi timeret̃ punitas. ¶ Pius. ſcd̃m donũ pietatis eſt pietas. Unde pietas ſ̾m
grego. ſup Job eſt q̃ docet opa mĩe. Scd̃m tulliũ in fine ꝓmi rethorice. Pietas
eſt beniuolẽtia in parẽtes. Mgr̃alis hec eſt diffinitio. Pietas eſt ex benigne men
tis dulcedine oĩbus auxiliatrix affectio. Et in trib⁹ ↄſiſtit ſcꝫ in cultu dei. Jn ve
neratiõe ſacre ſcripture: ⁊ in ꝓximi honore. ⁊ miſericordi ⁊ pio miſerebit̃ deus
Mathei. v. Beati miſericordes: qm̃ ipſi miaꝫ ↄſequent̃. Jdeo lucas. vj. c. dice
bat. eſtote miſericordes. Pietas ad oĩa valet. iiij. ad thimoteũ. q̃ p̾ſentis ⁊ futu-
re vite impetrat ſubſidiũ. vt dicit̃. lxij. di. hoſpitalitatẽ. vbi m̾lta dicunt̃ de pie-
tate: igitur vide ibi. hic pulchre eſſet tractandũ de operibus miſericordie: tamẽ
ne confuſe procedamus: poſtea dicetur quã de donis finem fecerimus.

¶ **Atqꝫ ſciẽs.** Tertiũ donũ eſt ſcia: q̃ ſileꝫ actũ hꝫ cũ prudẽtia qꝛ ẽ v̾t⁹ poly-
tica ſꝫ differt i rõne agẽdi. prudẽtia. n. ꝓcedit ex ꝑncipijs iu-
ris naturalis. Scie v̾o donũ ex ꝑncipijs fidei. vñ ſcia ẽ lumẽ ſpũale acceptũ deo
rõne opabiliũ ptinẽtiũ ad vitã: ut ſctẽ ⁊ meritorie viuam⁹. vt dic̃ aplus ad Titũ
ij. ſobrie ⁊ pie ⁊ iuſte viuam⁹ ⁊c̃. vñ ſic̃ fides ẽ illuminatio q̃dã ad credibilia. ita
donũ ſcie illuminatio q̃dã ad opabilia: ⁊ differt a dono ſapie qm̃ ſapia ẽ cogni-
tio diuina ꝑ guſtũ. Scia aũt ẽ lumẽ diuinũ ad opabilia ptinẽtia ad hãc vitã. vñ
ſicut dic̃ mgr̃ ſniaꝝ. iij. li. decet bñ ↄuerſari i medio hui⁹ praue ac ꝑuerſe natiõis
⁊ huic ↄcordat augu. dicẽs ꝙ ſapia eſt de eternis. ſcia de tpalib⁹. Jtẽ ſapia ẽ ad
ↄtẽplationẽ. ad actionẽ v̾o ſcia ptinet vt dic̃ mgr̃. iij. ſniaꝝ. c. qd̃ icipit. poſt ꝑmiſ
ſa. vbi diffinit̃ ſapia ⁊ ſcia. Jtaqꝫ reꝝ diuinaꝝ ⁊ hũanaꝝ cognitio ẽ ſapia. hũa-
naꝝ v̾o cognitio ꝓprie nomẽ ſcie obtinet. Sꝫ ut idẽ mgr̃ vbi ſup̃ dic̃ nõ qcqd ſci
ri ab hoĩe põt i reb⁹ hũanis: vbi plurimũ ſupuacue vanitatꝭ ⁊ noxie curioſitatꝭ ẽ
huic ſcie tribuo. Sꝫ illud tm̃ quo fides ſaluberrima q̃ ad verã b̾titudinẽ ducit
gignit̃. nutrit̃. defẽdit̃. roborat̃. Propri⁹ act⁹ ſcie doni ẽ docere recte ↄuerſari in
medio natiõis ꝑue ac ꝑuerſe: vt alexãder dic̃ i. v. ſui cõpẽdij. ad qd̃ tria req̄rũt̃.
ꝑmũ ꝙ hẽat rões qb⁹ ſe defẽdat ab ĩpugnãtib⁹ fidẽ ſuã. ſꝫ ẽ ꝙ a malo abſtineat

Tertiū ꝙ bene ⁊ prudēter tēporalia adminiſtret. Preterea ſcie doni eſt dirigere
opa ad normā rōnis ⁊ ad cōformitatē dei. Item per ſcie donū ſcit̄ ne ſub ſpecie
boni malū lateat. Item donū ſcie regit pietatē propter qȯ etiā hec duo cōbinā-
tur. Itē per donū ſcie ſcit homo quid ſit. et a quo ſit. ⁊ ad quid ſit. Sciētie do-
nū eſt ſcia faciēdoꝝ. et iō ratiōe ſcientie cōſiſtit in cognitiōe ſm quā nō virtus.
Sed rōne faciēdorū cōſiſtit in operatiōe: ⁊ ſm hoc ē virtꝰ. Hec ille Alexāder.
vide de hoc dono in gloſa floreti maioris.

¶ **Factis bene conſul.** Quartū donū ē cōſiliū: Tullius in rhetorica di
cit ꝙ cōſiliū ē faciēdi vel nō faciēdi vere exco-
gitata rō. Sȝ nō videt̄ couenire cōſilio prout ē donū. Iōq̄ȝ alij corrigūt eā ſic.
Cōſiliū ē excogitata rō earū rerū in qbus ꝓpter arduitatē indiget qs adiutorio
vñ ꝯſiliū ſic ſūptū nō ē de dubio ſȝ de arduo ad quod ꝓpter difficultatē nō oēs
tenent̄: ut magr̄ ille antiquꝰ dixit. Alr̄ cōſiliū ē lumē īmiſſū a ſpū ſctō diſſoluēs
oīa dubia ⁊ indubitāter dirigēs in agreſſionē arduoꝝ quo ad ſtatū ꝑfectionis.
¶ Tribꝰ mōis ſumit̄ ꝯſiliū ſm Alexā. vbi ſup̄. Primo mō ꝯſiliū dicit̄ delibera
tio de rebꝰ valētibus ad finē ad quē tendimꝰ: ⁊ tale ꝯſiliū ꝑtinet ad prudētiā: vt̄
idē ē qȯ prudētia. qñq̄ȝ dicit̄ ꝯſiliū ꝑſuaſio rerū excellētiū ad quas nō tenemur
ut ē illud. Si vis eſſe ꝑfectꝰ: vade ⁊ vēde ⁊c̄. Qñq̄ȝ dicit̄ ꝯſiliū prudētia valde
exercitata in medio ꝯtēplatiuoꝝ ⁊ actiuoꝝ donoꝝ ⁊ deliberatio de opibꝰ ardu-
is: ſiue tenemur ad ea ſiue nō. Et ſm hoc ſūmit̄ ꝯſiliū donū. ¶ Et nota ꝙ ſicut ad
ſcie donū ꝑtinet reprobare malū ⁊ eligere bonū. Ita ꝑtinet ad ꝯſiliū cauere picu
la q̄ ſunt in hoc ſclo. Itē ſicut ſcie donū hēt regere pietatē. Ita donū ꝯſilij hēt re-
gere fortitudinē. Cōſiliū ⁊ ſcia differrūt in hoc. qꝛ ſcia ē circa bonū ⁊ malū. Sȝ
ꝯſiliū ē circa difficile ⁊ arduū. Ad donū ꝯſilij ſpectat ꝯſulere an ſit ꝓpandū. ad
donū prudētie qualr̄ ſit ꝓpandū. Quid ſit cōſiliū ⁊ de eius ordine habetur per
doctores in. c. Significaſti. de electi. ⁊ in canone. Synodus. xvij. di.

¶ **Hinc itellectꝰ.** Quintū donū ē intellectꝰ. vñ intellectꝰ ſm Aug. in ſer-
mone quodā de timore. vocat̄ quo ab oī īfirmitate car
nali corda mūdant̄: ut pura intētio dirigat̄ in finē ſuū. ſ. deū. Eſt. n. lumē ſpūa
le infuſum ad cognitionē dei in creaturis. Et differt a dono ſapie: ut magr̄. iij.
ſenten. dicit qꝛ ſapia proprie ē de eternis: q̄ veritati eterne cōtēplāde intēdit: et
ſapia ē cognitio per guſtū dei in donis ſuis. Intelligētia v̄o nō mō de eternis ē:
ſȝ etiā de rebus inuiſibilibꝰ ⁊ ſpūalibus tpalr̄ exortis. per eā. n. ⁊ natura ſūma q̄
fecit oēs naturas. i. diuinā conſiderat̄. Itaq̄ȝ per ſapiam creator inſpicit̄. Intel
lectu vero creator ⁊ creatura. Intellectꝰ nō ē per guſtū ſȝ potiꝰ ē lumē datū a deo
ad cognitionē dei in creaturis ſuis in qbꝰ reſultat deꝰ ꝑ grām. vñ intellectꝰ ē do
nū quo cognoſcimꝰ gratuite diſpoſitiōes celeſtiū ⁊ tēdimꝰ per eas in deū ſic diſ-
ponētē. ¶ Sic pōt diſtingui inter ſciam intellectū ⁊ ſapiam: ut dicit magr̄ ſen.
li. iij. c. qȯ incipit. Oſtēſa differētia inter ſapiam. qꝛ ſcia valet ad rectā admini-
ſtrationē rerū tpaliū: ⁊ ad bonā inter malos cōuerſationē. Intelligētia ad crea
toris ⁊ creaturarū inuiſibiliū ſpeculationē. Sapiētia vero ad ſolius eterne veri
tatis cōtēplationē ⁊ delectationē. qꝛ ſapia ē cognitio dei abſolute. Intellectꝰ v̄o
ē cognitio collocatiue. ſ. in cōpatiōe ad creaturas. qꝛ intellectu cognoſcit̄ deus
per illuminationē de auditis in ſcriptura: teſte alexādro: vbi ſupra. Sapia autē
cognoſcitur ipo experimēto. Item per intellectū deū cognoſcimus. per ſapiaȝ

dulcedinē eiꝰ guſtamꝰ. vñ ſapia dicit̄ q̄ſi ſapore v̄tutū cōdita ſciētia. Itē vt dicit gregoriꝰ ꝑ itellectū ſumꝰ ꝓuidi. per ſapiā maturi. ¶ Sapia. vj. donū eſt ſapia. q̄ ſm augu. eſt cognitio rerū diuinaꝝ. Itē ex lr̄a ex. iij. ſniaꝝ extrahit̄ hec diffinitio. ſapia ē i dilectiōe ⁊ cognitiōe eiꝰ q ſp̄ icōmutabilr̄ manet qd̄ ē deꝰ. gregoriꝰ ſic diffinit. ſapia eſt donū ſpē ⁊ certitudine eternoꝝ mentē reficiēs. q̄ diffinitio dicit operationem eius ꝓpriā: q̄ ē reficere mētē per guſtū: qd̄ ſonat nomē eiꝰ. ſapia eni a ſapore dicitur. ¶ Alias ſapia eſt hītꝰ ſupnaturalis aīe a ſp̄ū ſctō iſuſus ad deum cognoſcendū ⁊ ſapore diligēdū. Ideo ſapia recte dicta eſt ſapida ſcia ſm yſidorū. libro ethimol.

¶ Capitulum. xij.

¶ De octo beatitudinibus.

¶ Sis bene dotatus: vt ſis in fine beatus.
Sis. paup. mitis. flēs. ſitiēs ius: miſerator.
Mundꝰ pacificꝰ. ſic vult mūdi creator.
Per ſeptē merita dant̄ tot premia magna.
Paup eni regnat. mitis poſſeſſor habūdat
Flens conſolat̄. ſitiens iuſtū ſatiatur.
Fit pietaſq3 pijs dn̄m mūduſq3 videbit.
Eſt quoq3 pacificus dn̄i proles ⁊ amicus.

¶ Fortiſq3. Septimū donū eſt. fortitudo. q̄ inquātū eſt donū ſic notificat̄. fortitudo ē animi affectio. qua cupiditas terrena deprimit̄ nullaq3 aduerſitas formidat̄. Et videt̄ hec notificatio ſumi ex v̄bis auguſtini. li. de ſp̄ū ⁊ aīa ⁊ in. li. vj. muſice. ¶ Differt fortitudo donū a fortitudine v̄tute: licet vtraq3 ſit circa difficile. q2 fortitudo ſuſtinet piculū qñ neceſſe eſt pati: vl̄ cedere a bono v̄tutis. ſic qñ q̄rit̄. fides vel iuſticia vl̄ libertas pr̄ie. vel huiuſmodi. S3 fortitudo donū ḡtis offert ſe ſtatui in quo ſepiꝰ talia q̄runt̄: vt ſtatui pfectiōis. oēs in charitate exn̄tes habēt hoc donū in habitu. imꝑfecti vero in potētia.

¶ Sis bñ dotatꝰ. Dicto de. vij. donis: nō ab re dicēdū erit. de octo btitudinibꝰ. q̄ ſcd̄3 eēntiā octo ſūt. ſcd̄3 diſtinctionē graduū ſeptē ſūt. quas enūerat dn̄s in ſmone de mōte. ſ. paupertas ſp̄ūs. mititas luctꝰ. eſuries iuſticie. mīa. mūdicia cordis. Pax. ¶ Quaꝝ btitudinū numerus ſic hēt̄ ſcd̄m pfectiōis integritatē. ad quā pfectiōis integritatē tria requirūt̄. ſ. receſſus a malo. proceſſus in bono. ⁊ pfectꝰ ſtatꝰ in optimo. Sane aūt oē malū ꝓcedit ex tumore ſupbie. aut ex rācore malicie. aut ex lāgore cōcupiſcētie. Contra hec tria ſunt tres btitudines. ſ. paupertas ſp̄ūs ꝯtra malū tumoris. mititas ꝯtra malū rācoris. luctꝰ ꝯtra malū libidinis. Itē ꝓfectꝰ in bono attēdit̄ ſcd̄m imitationē diuinā. q̄ eſt ſcd̄3 duas vias dn̄i. ſ. miam ⁊ veritatē. de quibꝰ in. ps̄. j. vniuerſe vie dn̄i mia ⁊ veritas. Scd̄m iſtas duas vias ſumūt̄ due btitudines. ſ. eſuries iuſticie: ⁊ affectꝰ mie. Preterea ſtatus in optimo attēdit̄ in duobꝰ. ſ. in lipida cognitione. ⁊ in trāquilla affectione. ⁊ ſcd̄3 hoc ſumunt̄ due vltime btitudines. ſ. mūdicia cordis ad deū vidēdū. ⁊ pax mētis ad pfecte fruēdū. ¶ Scd̄3 tertū. ꝑinſertū Bernardi octo ſunt beatitudines. Prima eſt paupertas. Scd̄a eſt mititas ſeu humilitas. Tertia eſt fletꝰ ⁊ luctus. Quarta eſt deſideriū iuſticie Quinta eſt mia paupū. Sexta ē cordis mūdicia. Septima ē patiētia. Octaua ē

ſuſtinētia pſecutionis ppter iuſticie vitatē. Nonā inſup btitudinē addidit xps math.v.dicēs. Beati eritis cū maledixerint vobis hoies ⁊ pſecuti vos fuerint: ⁊ dixerit oē malū aduerſus vos mētientes ppē me. ¶ Dixi ꝙ nō abre nūc erat dicēdū de btitudinib⁹ cū iā de.vij.ṽtutib⁹: ⁊ de vij.donis ſpūſcti dixerim⁹. q̃ꝛ ſcd̄z glo.mat.v. p ṽtutes ad dona ⁊ p dona ad btitudies puenit̃ vn̄ ṽtutes dicūt̃ initiū opatiōis bone ⁊ euacuatio culpe quo ad eſſentiā. dona aūt dicūt̃ quaſi pgreſſus. q̃ꝛ expedit donū virtutis actū expedite operet̃.

¶ Capitulum.xiij.

¶ De virtutib⁹ quas ſpūs ſanctus dat.

¶ Spūs multas donare iā fertur virtutes.

Capitulum.xiiij.

¶ De ſeptē operib⁹ miſericordie ſpūalib⁹

Cōſule.carpe.doce.ſolare.remitte.fer.ora

¶ De.vij.opib⁹ mie corporalib⁹.(cōdo.

¶ Viſito.poto.cibo.redimo.tego.colligo.

Btitudines aūt dicūt̃ ꝯſumatiōes ſiue termini qb⁹ pōt hēri i via vt oēm culpā euacuēt ⁊ culpe occaſiōes: vt dlectabilit̃ opent̃ bonū ꝙtū poſſibile ē viatori. Et iō dicūt̃ iſte btitudies ṽtutes purgati animi. q̃ꝛ.ſ. purgāt aīaꝫ vltima purgatiōe itaq3 vt dicit alexā.li.v.cōpendij.c.xxxiij. ṽtutes purgati animi dicūt ſcd̄z ꝙ iā deuictis vitijs quieſcit hō. ita ꝙ raro pmi mot⁹ inſurgūt. ⁊ hoc modo ptinent ad pfectos. ¶ Per has ſepteꝫ btitudies excludunt̃ ſeptē vitia. ut ideꝫ alexāder dicit.li.v.c.xlvij. Pauptas.n. ſpūs excludit ſupbiā. māſuetudo irā. luct⁹ iuidiā qm̄ q luget p pctis alioꝝ nō inuidet illis. eſuries iuſticie excludit accidiā. Mia auaritiā. mūditia cordis gulā. q̃ꝛ cordis mūditia nō ſeruit ventri ad modū bruti aīalis. Pax excludit luxuriā. q̃ꝛ guſtato ſpū deſipit oīs caro.

¶ Per ſeptē merita dant̃ tot pmia magna: hic dicit̃ ꝙ per meritū haꝝ ṽtutū ſeu btitudinū dāt̃ pmia magna. nā. ¶ Pauper habundabit diuitijs. Mitis poſſidebit terrā celeſtē. ¶ Lugēs ꝯſolabit̃ ſeu ꝯſolatiōeꝫ verā accipiet. ¶ Juſticiā deſiderās ⁊ ſitiēs: ſaturabit̃. ¶ Miſericors. miaꝫ dei ꝯſeq̃t̃. ¶ Mūdi corde deū videbūt: teſte euāge. math. ¶ Pacific⁹: filii⁹ dei vocabit̃. ¶ Et q pſecutiōeꝫ patit̃ ppt̃ iuſticiā: regnū celoꝝ ꝯſequet̃ De his oib⁹ vide in.c.v. euāgelij mathei glioſi euāgeliſte. ¶ Et ſi lōgi⁹ de his btitudinib⁹ volueris videre vide in rōnali pte.iiij. ꝑtica. de pr̄ nr̄. ⁊ in.v.li. alexādri in ſuo cōpēdio. ⁊ i glo. flore. maioris ⁊ minoris. ¶ Spūs. ⁊c. ſnīa hui⁹ ṽſus ē ꝙ ſpūs ſcūs mentē fidelis p grāꝫ bitās mltas donat ṽtutes: ut apl's paul⁹ vas electiōis dicit ad galathas.v. ibi fruct⁹ aūt ſpūs ē charitas: gaudiū. pax patiētia. benignitas. bonitas. lōganimitas. māſuetudo. fides. modeſtia. ꝯtinētia. caſtitas. hi fruct⁹ hēnt̃ apoca.xxij. ⁊ ezechie.xlvij. vide i pdictis locis gloſam.

¶ De.vij.opib⁹ mie iā poſt ea q̄ ſupi⁹ dixim⁹ de btitudinib⁹: nūc d̄ opib⁹ mie dicēdū eſt: ⁊ nō ab re: cū in qnta btitudie q̄ eſt. Mia opa mie ꝯtineāt̃: q̄ qlibet xpian⁹ debꝫ iplere: vt vitā eternā mereamur ſi de ꝯdigno vel nō de ꝯdigno nō eſt pn̄tis ſpeculatiōis: poteris tn̄ videre p tho. huiuſmōi opa mie ita ſunt neceſſaria ad ſalutē: ut qui ea nō ipleuerit i die iudicij a dn̄o reprobet̃: ⁊ ſic ꝯdēnabitur: ut dicit̃ Mathei.xxv. vbi ſeptē opera mie

corporalia numerat euãgeliſta: de neceſſitate tenemur īplere vt attingamus vitã eternã. Dicamꝰ nũc in p̄mis in genere qd ſit mia. deinde ad expoſitioné textꝰ accedemꝰ. Vñ mia: vt augꝰ dicit. ix. de ciuitate dei: eſt aliene miſerie in nr̄o corde cõpaſſio: ꝗ́rentiqꝫ: ſi poſſumꝰ: ſubuenire cõpellimur. Ex hac diffinitiõe aperte ɔ̄ſtat primo neceſſitaté tã in ſp̄ualibꝰ q̄ꝫ in tp̄alibꝰ patiēti: dũmodo poſſimꝰ ſubueniẽdũ eē. qꝛ mia effectꝰ eſt charitatis: ⁊ maxima v̄tus: ɔ̄tra quã ſiqs egerit graue pctm̄ icurrit vt. ſ. tho. dicit ſc̄da ſc̄de. q. xxxii. ar. iij. Et. iiij. ſniar. di. xv. Opa mie in duo genera diſtinguunt. qꝛ ſepté ſũt ſp̄ualia. i. ad defectum aie ſupplendũ cõuenientia. Alia ſepté ſunt corporalia ideſt ad ſupplendũ defectus corporales ptinentia. Nunc primo igitur de ſp̄ualibus. deinde de corporalibꝰ dicamꝰ.

¶ Conſule. carpe. doce. ⁊c̄. per quãlibet dictioné poſitã in hoc verſu vnũ opus mie intelligit. Nã per Conſule intelligimꝰ p̄mũ opus mie: qd̄ eſt ignorãti ɔ̄ſulere ſane ⁊ integre ꝑut meliꝰ poterimꝰ. ¶ Carpe ſc̄dꝫ mie opus eſt errãté corrigere p correctioné. ¶ Doce. tertiũ eſt inſipiẽtes ⁊ ignorãtes docere diuinã legé: ⁊ hoc modicũ diſtat a p̄mo. ¶ Solare. quartũ eſt triſté ſolari ⁊ afflictũ. ¶ Remitte. quintũ eſt iniurias nobis illatas remittere amore dei. ¶ Fer. ſextũ eſt diſpẽdia p̄ſentis vite patiēter ferre: ⁊ aliorũ defectꝰ. ¶ Ora. ſeptimũ eſt pro indigẽtibꝰ diuinũ auxiliũ aſſidue inuocare etiã ꝓ tribulātis ⁊ ꝑſequẽtibꝰ nos. De dilectione ꝓximi vide math. vij. ⁊ in. v. li. cõpẽdij. c. xxxj. ⁊ de dilectiõe inimicoꝝ in eodé li. c. xxxij. De his operibꝰ mie ſp̄ualibꝰ ⁊ etiã de corpalibꝰ tractauit breuiter alexãder d̓ alis. li. v. c. lij. tractãdo de quita btitudine. Hec opa pietatis ſp̄ualia maioris meriti ſunt: cũ ptineãt ad aiaꝫ: quã corpalia q̄ ad corpꝰ ptinẽt. Nũc de operibꝰ mie corpalibꝰ decet dicamꝰ

¶ Viſito. poto. cibo. redimo. ⁊c̄. Per quãlibet dictioneꝫ vnũ mie opus corpale intelligit: ⁊ cũ. vij. dictiões ſint in textu. ſepté opa mie intelligunt corporalia. Prima dictio ē. ¶ Viſito. per quã primũ mie opus intelligimꝰ. Qd̄ eſt infirmũ ⁊ incarceratũ ⁊ miſeꝝ viſitare. ¶ Sc̄da dictio ē Poto. ⁊ dic̄ q̄ ſc̄m opus mie ē ſitienté potare. ¶ Cibo Tertiũ opus mie ē eſurienté paſcere. ¶ Redimo. quartũ ē captiuos redimere. hoc eni opus piiſſimũ eſt: ⁊ iure priuilegiatũ: ita videlicet vt res ſacre deo dicate poſſint pro tã pio ope alienari. vt in. §. ſacre res. ⁊ inſtituta de reꝝ diuiſiõe. et in. l. ſancimus. C. de ſacroſanctis eccl̄ijs: ⁊ meliꝰ in canone. Aurũ hꝫ eccl̄ia. xij. q. ij. vbi textꝰ. Illa ſũt vaſa p̄cioſa q̄ redimũt aiaꝫ a morte. ¶ Tego. Quītũ opꝰ mie eſt nudũ veſtire. ¶ Colligo. Sextũ eſt hoſpité indigenté ⁊ pauperé ⁊ pegrinũ dei amore in domũ ſuſcipe: vel ſalté pro pecunijs. ¶ Cõdo. Septimũ eſt defunctos ſepelire. ¶ De his oibꝰ qñ dñs ad iudiciũ venerit ſtrictã rõneꝫ queret vt ipſe dicit Mathei. xxv. ⁊ habet prima iohãnis. iij. Qui habuerit ſubſtantiã huius mundi: ⁊ viderit fratré ſuũ neceſſitaté habere: ⁊ clauſerit viſcera ſua ab eo: quomodo charitas dei manet in eo. Quod ſint tria genera elemoſynarũ. probatur in. c. tria. xlv. diſtin. Primũ eſt corporale. ⁊ hoc conſiſtit in operibus miſericordie corporalibus que diximus. Sc̄m ⁊ tertiũ genus eſt ſpirituale ſcꝫ remittere iniuriam: ⁊ corrigere delinquenté. vt in dicto. c. tria. Adduntur alia quinqꝫ opera miſericordie ſpiritualia ſcilicet conſulere dubitanti. conſolari triſtem. ſupportare onereſos. docere ignorantes: orare pro oibus de quibus iam diximus hic proxime ſupra: ⁊ in tractatu maiori noſtro: cum de elemoſyna bre-

uiter tractauimus. Conſiderandū vero ꝙ opera miſericordie reducuntur ad ꝓceptū de honoratione parētū: ⁊ obligāt ad pctm̄ mortale: ſi emergat vrgēs neceſſitas ex pte ꝓximi patiētis: ⁊ aſſit facultas ex pte dātis. vt dicit ſctūs tho. ſcda ſcde. q. xxxij. ar. v. etiā eleemoſyna reducit̄ ad hoc ꝓceptū de honoratiōe parētū

Capitulum decimūquintū.

De quinqȝ ſenſibus corporeis.

Viſus. odoratus. cū guſtu. tact⁹ ⁊ auris.

Verſus bernardi de cuſtodia quīqȝ ſēſuū

Guſtus. odoratus. auditus. viſio. tactus.

Per te claudantur: ne ſordes ingrediant̄.

Que opera mie ſint digniora: declarat ricar. i. iiij di. xv. q. iiij. ⁊ ſ. tho. Nūc aliq̄ regule ſūt ꝯſiderā de ad opa pietat̄ īplēda. Prima ē ꝙ opa mie de rebus ꝓprijs ⁊ ſine dāno alteri⁹ ſunt pagēda: vt meritū habeant. Scda ē: ſi ꝯtingat ſupfluū habere aliquē: d̄ ꝓcepto tenet̄ paupib⁹ ſubuenire etiā nō emergēte extrema neceſſitate: qꝛ natura ſupflua nō admittit nec rōnalis creatura q̄ ꝓpter tenet̄ egēti ſubuenire. Tertia ē ꝙ in extrema neceſſitate nō ē obſuāda decētia ſtatus i dante ſȝ tm̄ neceſſitas vite. Quarta eſt ꝙ magis indigēti pri⁹ atqȝ citi⁹ eſt ſubueniēdū. Sȝ in eq̄li neceſſitate magis tenemur ꝓpinqs ⁊ amicis quā extraneis ſubuenire ſm ordinē charitatis: vt iā diximus. Quīta eſt ꝙ clerici ſupflua erogare tenēt̄: dū paupes iueniri poſſunt niſi ad maiora ſpectēt: ⁊ ꝓximi neceſſitatē nō habeāt. De his mgr̄ cū doctorib⁹. iiij ſniaꝝ. di. xv. ⁊ ſctūs tho. ſcda ſe. q. xxxij. epus abulēſis el toſtado latiſſime mathei. vj. i plurib⁹ locis ſignāter. q. xxxiij. Si igit̄ aliqs ꝓdicta opa pietatis nō adimpleuit: ſi potuit tpe ꝯfeſſiōis peniteat: ⁊ ſacerdoti manifeſtet. qꝛ ꝯtra actū charitatis egit. Sūt eni opa mie act⁹ charitat̄: vt ſctūs tho. ⁊ epus ꝓbāt vbi ſup. ⁊ ꝑ oēs cōiter aſſerit̄. Unū nota ꝙ mia. pietas. clemētia ⁊ māſuetudo ꝯueniunt in q̄ȝtū in eundē effectū ꝯcurrūt. q ſcȝ eſt ꝓhibere mala ꝓximoꝝ. Sȝ differūt q̄ȝtū ad motiuū. qꝛ mia hoc facit ex amicitia quā hȝ cū ꝓximis. Pietas vo ex reuerētia quā hēt ad aliquē ſuperiorē ſcȝ deū vl̄ parētē. Māſuetudo in q̄ȝtū remouet irā incitantē ad vindictā. Clemētia vo hoc facit ex animi lenitate: in quātū iudicat equū eē: ut qs ampli⁹ nō puniat̄. Crudelitas tm̄ q̄ culpā attēdit: ſȝ modū i puniēdo excedit opponit̄ ꝓprie clemētie: q̄ dicit quādā animi lenitatē ſiue dulcedinē: ꝑ quā qs eſt diminutiu⁹ penaꝝ. Seneca vo li. ij. de clemētia dicit ꝙ clemētia eſt lenitas ſupioris ad inferiorē. Māſuetudo aūt cuiuſlibet ad quēlibet. Sepiſſime tm̄ accipit̄ mia pro clementia ⁊ māſuetudine ⁊ pietate. Et hoc ſit ſatis de operibus mie. Nota ꝙ beatus tho. ſcda ſcde dicit ꝙ correctio fraterna cadit ſub ꝓcepto affirmatiuo: quare obligat ad ſemꝑ ⁊ nō pro ſemꝑ: ſȝ pro loco ⁊ tpe. Itē dicit. q. xxxiij. ꝙ quedā eſt correctio actus charitatis: ⁊ quedā eſt actus iuriſditionis de correctione quādo peccatū eſt occultū vel manifeſtū: ⁊ de monitione canonica. vide optime in. c. ſi peccauerit. ij. q. j. ⁊ in euangelio.

De. v. ſenſibus. Dicit̄ in hoc vu ꝙ quīqȝ ſūt ſenſus corporei ſcȝ viſus odorat⁹. guſtus. tact⁹ audit⁹. Et idē dicit̄ in textu bernardi. ſcȝ guſt⁹. odorat⁹. audit⁹. viſio. tact⁹. q quidē quīqȝ ſēſus ſūt ſuādi a no-

bis clauſi: ita ut ad debitū finē ordinent̄. alr̄. eni multa pctā a nobis fierent: niſi cohercerent̄ ⁊ clauderent̄: hoc eſt cōtinerent̄ honeſte a nobis: ne ſcli oblectamēta hauriant. Et ideo ſequitur textus.

¶ **Per te claudant̄:** ne ſordes ingrediant̄. qꝫ ſenſus cōtineant̄ ⁊ rōni ſubijciant̄ neceſſe eſt. de ſe eni proni ſūt ad malū ab origine. ut Gene. viij. dicit̄. Senſus. n. ⁊ cogitatio humani cordis in maluꝫ prona ſūt ab adoleſcētia ſua. ppt qđ apl's Ro. vij. dicebat. video aliā legē i mēbris meis. i. ſēſib⁹ repugnātē legi mētis mee: ⁊ captiuātē me i lege pcti. q̄re exclamat docēs nos ſic facere. Infelix ego hō: quis me liberabit de corpore mortis huius? In quo. ſ. ſūt tot mali ſēſus. Nūc ſingulatim de quolibet ſēſu aliq̄ꝫtulū dicam⁹.

¶ **Viſus.** Prim⁹ ſenſus eſt viſus: per quē ſepe vulnerat̄ cor nr̄m ad mortem: propter pctm̄ mortale inde ſecutū: nā viſus eſt porta per quā ſepe mors ingredit̄. ſ. pctm̄ mortale. qꝛ Gene. iij. pri⁹ vidit mulier qꝫ bonū eēt lignū ad veſcendū q̄ꝫ de illo guſtaret. Pri⁹ vidit dd̄ mulierē. ſ. Berſabe vxorē vrie q̄ꝫ adulteriū cū ea cōmitteret. ij. Regū. xj. Igit̄ nō reſpiciam⁹ q̄ poſtq̄ꝫ viſa nocere poſſunt: ⁊ ea propter q̄ grauiter poterim⁹ peccare: ⁊ paradyſuꝫ pdere. Intrat. n. mors aīas per viſus ſepe feneſtras. ut dicit Bernardus. Ita qꝫ ſi qs neglexit videre ſpūalia ⁊ ad ſaluteꝫ ptinētia: ⁊ procurauit videre feminas vl' res ad libidinē puocātes: grauiter deliquit. qꝛ viſiuā potentiā ad finē nō debitū ordinauit.

¶ **Odoratus.** Secūdus ſenſus eſt odorat⁹. cū quo ꝯtingit nos peccare qn̄ ad ſupfluā delectationē vel laſciuiā odoris olphatū ipm̄ ordinamus: maxime cū viri aut femine ſecū deferūt vnguēta odorifera ſiue in facie ſiue in veſtib⁹: qđ inter xp̄ianos eſt valde deteſtabile. qꝛ in delectatiōe nimia poſſet cōſiſtere vel generari pctm̄. Igit̄ nō ſit nr̄ odorat⁹ vnq̄ꝫ immoderat⁹. Sed xp̄s ſit nr̄ verus odor. In cuius odore debem⁹ currere. Cāticoꝝ. j. In odore vnguentoꝝ tuoꝝ currim⁹. Odor. n. paſſionis xp̄i alijs eſt odor vite in vitā: alijs eſt odor mortis in mortem. ut in. c. Nabuchodonoſor. xxiij. q. iiij.

¶ **Cū guſtu.** Terti⁹ ſenſus eſt guſt⁹. In quo ſepe de⁹ offendit̄. Aliqn̄ in ſuphabūdātia ciboꝝ q ſtatū comedentis excedūt. Aliqn̄ in appetitu deordinato comedendi vel bibēdi. Aliqn̄ in nō obſeruādo modū: venuſtatē: nec tp̄s: nec locū: ⁊ ſimilia: ut in pctō gule dictuꝫ eſt. igit̄ guſt⁹ ſtringat̄: ne innumera dāna ſequātur. Nūq̄ꝫ guſtui incitāti pareas: ſed per oīa illū peſſundabis: nam q̄ꝫtū ad vite neceſſitatem. Eiuſmodi enim ſenſus nr̄e carnis omnes ei⁹ more ad mala proni ſunt: ⁊ ſimilitudine carnis laſciuire querūt: ſed vir prudēs ⁊ timens deū rationē ⁊ regulā recte habens prohibet coꝝ incentiuū: ne facilitas venie occaſſionem prebeat delinquendi: habet̄ in. c. ut clericorū mores. de vita ⁊ honeſtate clericorum. quem titulū cū doctoribus velint legant clerici: ut ſciāt quo nam modo ſe habere debeant in omni vita ſua ⁊ honeſtate. ¶ Sacra ſcriptura ſuadet nobis ſobrietatē in plurib⁹ paſſib⁹ ſcilicet prima Petri. v. Sobrij eſtote ⁊c̄. Item prima ad Theſſalonicenſes. v. vigilemus ⁊ ſobrij ſimus. Itē danielis. primo de daniele. Miſac. Sidrach. ⁊ Abdenago. qui dixerūt preposito eunuchoꝝ regis babylonie. dent̄ nobis legumina ad veſcendū ⁊ aqua ad bibēdū. vnde luce. j. vinū ⁊ ſicerā nō bibet. Et Bernar. ſup Canti. abſtinebo a carnibus: ne dum carnem nutriāt ſimul ⁊ vicia carne generēt. Et eccliaſtici. xxxj. ⁊ xxxvij. vide de ſobrietate. Ariſ. in. lī. de natura aīaliū dicit qꝫ cū hō puū hēat os

ſobrietatē in ſumptione cibi ⁊ potus deſignat. Bernardus ad frēs de mōte dei
panis furfureus ⁊ ſimplex aqua olera vel legumina ſimplicia nequaꝙ̄ res dele
ctabiles ſūt: ſ3 i amore xpi ⁊ deſiderio eterne beatitudinis vētri bñ morato gra
tanter ex his ſatiſfacere poſſe valde delectabile eſt. Officiū itaqz ſobrietatis con
ſiſtit in cauendo exceſſum in cibo ⁊ potu. Luce. xxj. Attēdite vobis ne forte gra
uenť corda veſtra crapula ⁊ ebrietate. Grauantur etiam corpora ⁊ egritudines
plurime generantur ex nimio cibo ⁊ potu. vt dicit Chriſoſtom⁹: ⁊ eſt notū.

¶ **Tactus.** Quartus ſenſus eſt tactus: qui vt dicitur in libro de natura ani
maliū ſubtilis eſt pluſꝙ̄ alij ſenſus. ⁊ poſt ipm guſtus. ceteri ſen
ſus in homine ſunt ebetiores quā in alijs animalibus. Per tactum ſepe contin
git peccare. Aliquando res molles tangendo: vel virilia ſiue pudibunda obtre
ctando inhoneſte ⁊ libidinoſe. aut per amplexus vel oſcula vel ſuauia ſe miſcen
do. Itaqz nihil tangendū eſt qđ ſit imundū ſeu inhoneſtū. Item nihil alienum
cauſa furti aut alia iniuſta occaſione tangemus ⁊ generaliter ab omni tactu illi
cito abſtinendū nobis eſt: alias culpa nobis eſt: pro qua in poſterū plangemus.
Tangere enī immundū eſt conſentire peccatis. ut dicitur. xij. q. iij. in. c. recedite.

¶ **Et auris.** Quintus ſenſus eſt Auditus: circa quē contingit peccare audi
endo delectabiliter verba: ad libidinē vel ad odiū fraternū vel
ad offenſam dei deducentia. audiendo etiā detractiones quia agentes ⁊ ꝯſentiē
tes pari pena puniunť. ad roma. j. ⁊ extra de officio delegati. c. j. igiť a verbis va
nis mēdacib⁹ iniurioſis atqz ꝓphanis ⁊ generaliter ab omni verbo malo aures
auerte: etiā oculos ne videāt vanitates: ut dicit ꝓpheta pš. Itē ꝯtingit
peccare audiēdo inſtrumēta muſica: qñ nō audiunť ad laudē dei: ſ3 ad delectati
onē. Job. xxj. tenent tympanū ⁊ cytharā ⁊ gaudēt ad ſonitū organi: ducūt in bo
nis dies ſuos: ⁊ in puncto ad inferna deſcendūt. Et eſaye. v. cithara ⁊ lyra ⁊ tim
panū ⁊ tibia ⁊ vinū in ꝯuiuijs vřis: ⁊ opus dñi nō reſpicitis. nec opa manuū ei⁹
ꝯſideratis. ꝓpterea duct⁹ eſt pplꝰs me⁹ captiu⁹. Itē ꝯtingit peccare audiēdo can
tū laſciuū. vñ eccliaſtici. ix. de ſaltatrice dicit. Ne audias illā nec aſſidu⁹ ſis cum
ea ne forte pereas. Itē frenādus eſt audit⁹ a malis ꝓximi. eccliaſti. xxviij. Sepi
aures tuas ſpinis ⁊ noli audire linguā nequā: ⁊ ori tuo facito oſtia ⁊ ſeras aurib⁹
tuiſ. Aur ⁊ argētū tuū ꝯfla. ⁊ vbis tuis facito ſtaterā: ⁊ frenos tuo ori rectos. Cō
tingit etiā peccare ſi neglexim⁹ audire vbū dei: miſſā ⁊ pdicatiōes. horas ⁊ offcs
⁊ bonā doctrinā. ⁊ oīa q̄ ad cultū diuinū ⁊ nřaʒ ſalutē ꝯferunt ⁊ ꝓficiūt. Igiť vt
pctīn vitem⁹ ſemꝑ de deo audire ꝓcurem⁹. ⁊ ſic ad ei⁹ ſuitiū diſponemur ⁊ audi
entes ſapiētiores efficiemur. ꝓuerbi. j. ¶ Cōtingit deniqz peccare cū ceteris mē
bris corpis. cū capite: deo ⁊ maioribus reuerētiā nō faciendo. Itē collū ad obe
dientiā inclinare nolēdo. Itē deputādo os ad loquēdū mēdacia blaſſemias ⁊ in
iurias. Itē ordinādo linguā ad loquēdū ſuauia mēdacia. Itē guttur crapula ⁊
ebrietate replēdo. Itē dādo vētrē gule luxurie ⁊ ebrietati. Itē3 in lūbis ardorē
libidinis exoptādo ⁊ excitādo. Itē in corde varias cogitatiōes ⁊ tētatiōes habē
do: q̄s forſā peccator pfeciſſet: niſi timore mūdi ⁊ hoīuʒ fuiſſet abſtract⁹. Itē ge
nua ad deū ⁊ ſctōs ⁊ maiores ⁊ platos nō flectēdo. Itē pedib⁹ eūdo ad luxuriā
dū ad furandū: ad effundēdū ſanguinē ⁊ ad res vanas cernendū. ⁊ finaliter ad
damnificandū. ¶ Omiſſione etiā quotidie peccam⁹. nō faciēdo bona ad q̄ tene
mur ⁊ poſſum⁹ opa mie nō implēdo ⁊c. Et ſic eſt finis in materia quīqz ſenſuū.

Otum. ꝛc.
v Sup errogãtis bo
ni. q: in voto de re
neceſſaria ad ſalutẽ nõ ꝓpe
inueniť rõ voti. Rõ q: vo
tũ ꝓprie loquẽdo ẽ quid vo
luntariũ reſpectu pncipij a
quo ꝓcedit: ꝛ reſpectu eius
qđ voueť licet large dicať
votũ qđ fit de neceſſario ad
ſalutez. de quo habeť. xvij.
q. j. c. j. vnde grauius pec
cat qui preuaricatur prece
ptum quod vouit quã qui
non vouit.

¶ Deo facta. quia vo
tum ꝓ
prie fit deo: qui totũ homi
nẽ obligat. Sanctis vero.
quia aliquo modo conue
nit poteſtas ſuper totũ ho
minem in quantum per eo
rum orationes tota ſalus
hominis promoueť. Ideo
fit eis aliquo modo votum
non tamẽ habens plene ra
tionẽ voti. Solus vero deꝰ
eſt cui ſe totum homo po
teſt obligare. q: ſolũ ei cõ
uenit poteſtas ſuper totum
hominem. ¶ De materia
voti videat qui voluerit. in
iij. li. decretalium. de voto
ꝛ voti redemptiõe. ꝛ in. vj.
eodem. titu. cum doctori
bus canoniſtis. ꝛ in. iiij. ſen
tentiarum. cum theologis.
ꝛ in angelica cum ibi nota
tis: vbi de voto agitur.

Capitulum. xvj.

¶ Que vota nõ ſunt tenẽda.

Votũ ẽ alicuiꝰ boni cũ deliberatione facta pollicitatio. alš ſm Ricar. in. iiij. di. xxxviij. ar. iij. q. ij. ẽ propoſiti ſuperogãtis promiſſio deo facta propter bonum finem ex deliberatiõe firmata.

¶ Votum de re illicita nõ obligat. Votũ cũ ira factũ nullius ẽ momẽti Votũ per timorez factũ non teneť. Votũ pueroꝝ nõ teneť: niſi poſt etatẽ legitimã ratũ ꝛ gratum habeant: hoc ẽ poſtq̃z diſcretiõis annos attigerint. Votũ peregrinatiõis vxoris ſine licẽtia mariti nõ valet. Votũ caſtitatis in matrimonio abſq3 cõſenſu vtriuſq3. ſ. mariti ꝛ vxoris nõ ẽ validũ. Votũ factũ impediẽs cõiugale non valet neq3 tenet in aliquo. Votũ ſerui ſine dñi cõſenſu ad ingrediẽdũ religionẽ nõ valet. Votũ peregrinatiõis vltra mare nõ impleť ſine licẽtia pape. Votũ ieiunij factũ a femina grauida non debet adimpleri neq3 obſeruari porpter periculum. Votũ factũ cõtra bonũ publicũ: irritum ẽ. Et ideo non tenetur.

Capitulum. xvij.

¶ Que iuramẽta debẽt ꝯuari ꝛ q̃ nõ

¶ Iuramentū eſt. ⁊c. eſt diffinitio iuramēti ſcdm Gofredū ⁊ hoſtieſ ſz Archidia. ⁊ in auct. de mā. pn. §. ſz neqȝ. ⁊ notat xij. q. j. §. j. vnde dicit iurare: qꝛ quaſi pro iure introductū eſt. vt ꝙ ſub inuocatione diuini teſtimonij dicitur pro vero habeatur.

Iuram ētum ē affirmatio vel negatio ꝺ aliquo honeſto licito et poſſibili facere rei atteſtatione firmata. ¶ Ad licitū iuramentū quattuoꝛ requirunt. ¶ Primū veritas in cōſciētia iurātis. ſ. qꝺ firmiter id quod iurat ſciat. Scdm qꝺ requirit eſt iuſticia. ſ. ꝙ iuret qꝺ licitū ē et honeſtū. Tertiū qꝺ requirit ē iudicium. ſ. ꝙ nō iuret ſine magna neceſſitate. Et ſi quis iurat per ſolē per lunā per ignē ⁊ aquā et huiuſmōi: q̄zuis licite iuret peccat. Et ſiquis iurauerit alicui obedire: intelligit i licitis ⁊ honeſtis. Qui iurat aliqꝺ facere: qꝺ pctm̄ ſit: ad im-

¶ Ad licitū iuramētū quattuoꝛ requirūt. cu in textu dicit licitū: videt ꝙ ē etiā iuramētū illicitū. illicitū iuramētū eſt illud ī quo nō cōcurrūt comites neceſſarij. licitū vero eſt illud in quo illi quattuoꝛ comites cōcurrūt: qui in textu exprimūt. Tres comites iuramēti ſcȝ veritatē. iudiciū ⁊ iuſticiā teſtat hieremyas in. c iiij. ⁊ mgr cū doctoꝛib⁹. iij. ſentētiaꝝ. di. xxxix. dicit ꝙ veritas reqrit ex parte cauſe: quā licet eſſe verā. iuditiū diſcretionis requirit ex parte iurātis. requirit etiā iuſticia ex parte iudicis. qꝛ iuramētū debet fieri oꝛdine iudiciario obſuato. ⁊ vno ex his comitibus deficiente: nō erit licitū: nec iuſtum nec rectū iuramētū. ¶ De comitib⁹ iuramēti vide de iureiurādo. c. ⁊ ſi xp̄s. §. iacob⁹. ⁊. xij. q. ij. aiaduertēdū. vide etiā per bonāventurā in. iij. di. xix.

Et ſiqs iurauerit p ſolē. additur etiā quartū ſcȝ. ꝙ per ſolū deū iurādū eſt: ⁊ nō p creaturā: niſi in ipa veneret de⁹ q eſt ſūma veritas. Mathei in. c. v. ꝓhibemur iurare p celū ⁊ per terrā ⁊ p alias creaturas: qꝺ eſt intelligēdū qn̄ vtus iuramēti refert ad creaturas: nō ad creatorē. Secus aūt ſi iuramētū referat ad deū p creaturas in qb⁹ ſua vitas relucet. qꝛ tūc licitū eēt p creaturas iurare. qꝛ inuocat creatura in teſtē in q̄tū relucet i ea diuine vitatis veſtigiū: ⁊ ſic iurare ē p deū iurare q relucet in tali creatura. de hoc hēs p hoſtiē. Gofre. ⁊ Ber. in. c. ⁊ ſi xp̄s. de iureiurādo. Qꝺ nō ſit iurāduȝ p creaturas diximꝰ auctoꝛitate ſacri euāgelij ma. v. idē dr. xij. q. j. ſi qs p capillū. ⁊. c. ꝯſidera. ſz quō itelligat hic ſup breuit diximꝰ: vide etiā p bonā vētu. i. iij. di. xix. ar. j. q. ij. ⁊ i ange. vbi de iuramēto. j. §. ij. ⁊. p hoſtiē. ⁊ ber. vbi ſup.

¶ In licitis ⁊ honeſtis. Ponūt in textu breuit iuramēta q nō ſunt ſuāda. p vt repies cautū i iure. ¶ Foꝛma iuramēti. notat in glo. c. fraternitatis. extra. de teſtib⁹. li. ij. decretaliū. vbo. iuramēt. ¶ Sed de materia

iuramēti: vide plene ꝑ magiſtrū. iij. ſen. di. xxxix. Et ꝑ S. Tho. ſa ſc. q. lxxxix. Et per epm̄ Abulenſem. Mathei. v. dictiōe. Juramētū. Item extra de iure iurādo per totū: ⁊ ibi per abbatē ſiculū ⁊ Hoſtiē. ⁊ alios canoniſtas. ſignanter in. ca. et ſi xp̄s. in quo notant̄ comites iuramēti: ⁊ ꝙ nō ē appetēdum iuramētū licet ſit licitum. ⁊ vtrū ſit licitū iurare per creaturas vel non. vide etiam per Angelicā: vbi de iuramēto: cū ibi pulcre notatis. ¶ Apoſtolus in modum ſequētēꝫ iurauit ꝑma Coꝛinthioꝝ. xv. c. Quotidie moꝛioꝛ per gl̄iam vr̄am idest iuro per gl̄iam vr̄aꝫ ꝙ quotidie moꝛioꝛ. hoc idem notat̄. xx. q. ꝑma. Non eſt. Et dn̄s iurauit in euāgelio dicēs ī veritate dico vobis. Et apl̄us cū dixit teſtis ē mihi deus. Iteꝫ in. p̄s. iurauit dn̄s et non penitebit. ergo quare pꝛohibemur iurare? Re. ꝙ pꝛohibet̄ iuramētuꝫ: qd̄ per ſe malū non ē: cū ſit cōfirmatio veritatis: ex cauſa. qm̄ ex frequēti ⁊ incauta iuratiōe: ꝑiuriū ſepe cōtingit. extra de iure iurando. dicto. c. Et ſi xp̄s. qꝛ aliqd pꝛohibet̄ nō ꝙ ſit malū: ſed qꝛ inde pōt ſequi malū: vt ē ꝑiuriū. ar. xxi. di. deniqȝ. et xxvij. di. iō. xj. q. iij. nolite. xlj. diſti. quiſquis. ij. q. vj. pꝛeſumant.

plere neqȝ obſeruare tale iuramētū nō debet Qui iurat nō facere elemoſynā: vł de nō remittēdo iniuriā: non tenet̄ obſ̄uare hec iuramēta. qꝛ non valēt: cū ſint ꝯtra charitatē ⁊ ſalutē aīe ſue. Juramētū cōtra conſciam ⁊ charitatem nō valet. Qui iurat ea q̄ ignoꝛat: grauiter peccat: affirmādo aut negādo. Qui iurat d̄ aliquo ſine magna cauſa vł neceſſitate peccat. Qui ꝯtra bonos moꝛes vel cōtra rē publicā iurat: nō tenet̄ obſeruare iuramētū: nā peccaret grauiter ī iurādo: et debet ꝯfiteri ⁊ penitentiā agere de illo: eo ꝙ ſic iurauit.

¶ Capitulum. xviij.

¶ Qui ꝓhibentur recipere coꝛpus chriſti ſacratiſſimum.

Nullus coꝛpus dn̄i ſumere dꝫ: niſi p̄us debite cōfiteatur. Null⁹ coꝛpus xp̄i recipiat niſi pri⁹ integre ſatiſfaciat: ſi pōt. Nullus coꝛpus dn̄i ſumat: niſi p̄us ꝯfeſſus fuerit: ⁊ oīuꝫ pctōꝝ ſuorū peniteat. Nullus excoīcat⁹ aut interdict⁹ ꝑſumat coꝛp⁹ xp̄i ſuſcipere. Null⁹ furioſus aut mēte captus aut indiſcret⁹ pōt coꝛp⁹ dn̄i ſuſcipere dū in tali fuerit ſtatu: ſꝫ bene ſi reuertat̄ ad ſanā menteꝫ. Quicunqȝ ſciēter in

pctō mortali pſtiterit: nō pōt corpus dn̄i ſumere. Nullus cui vomit⁹ aut tuſſis eſt: aut malū ſtomachi: dʒ corp⁹ dn̄i ſuſcipere. Nullus q̄ nō ſit in ſtatu diſcretiōis debet corp⁹ dn̄i ſuſcipere. Nullus q̄ ꝯtra aliquē rācorē gerit accipiat corp⁹ xp̄i. Dubi⁹ in fide catholica nō recipiat corp⁹ xp̄i. Null⁹ poſt prādiū ſumat corp⁹ dn̄i niſi in mortis articlo.
¶ Qui ſemel in anno nō ſumit corpus xp̄i peccat mortaliter. hoc intelligitur: niſi abſtinuerit de conſilio ⁊ licentia ſeu permiſſione ſui confeſſoris ad tempus.

¶ Capitulum decimūnonū.

¶ De abſolutionis tractatu.

Deus pricipaliter abſoluit. quoniā ſolus pctā remittit. Secūdo ſūmus pōtifex et eius pn̄iari⁹ pōt abſoluere quē penitet ⁊ q̄ ſua pctā ꝯfitet. Tertio ep̄s pōt abſoluere ſubditos ⁊ nō alios. Quarto cura ⁊ rector parrochialis pōt ſuos parrochianos abſoluere. Quito q̄cūqʒ preſbyter de licētia cure parrochialis: aut ſui ſupioris. Sexto religioſi priuilegiati: ſicut mēdicātes: aut alij. Septimo de caſib⁹ ſummo pōtifici reſuatis: ip̄e ſol⁹ pōtifex aut ei⁹ pn̄iarius pōt abſoluere. Octauo de caſib⁹ ep̄alib⁹: ep̄s aut eius vicarius pōt ſuos ſubditos abſoluere. Nono oīs p̄ſbyter pōt abſoluere penitētē ab oībus ⁊ q̄buſcūqʒ caſibus in mortis articulo.

¶ Quis nō debet abſolui: ⁊ cui⁹ abſolutio nō valet.

¶ Primo cōfitens qui non vult aut negligit facere penitentiā. Secūdo qui nō vult parcere nec dimittere rancorem. Tertio qui non reſtituit res perditas: cum ſciat quis eas perdidit: ⁊ poteſt reſtituere. Quarto qui non vult reſtituere ⁊ ſoluere fructus: ſignanter decimales aut damna per ipſum facta. Quinto qui non vult ſoluere debita cum poſſit ⁊ habeat vnde ſoluat. Sexto ille in quo aliqua

ſigna cõtritiõis nõ apparent. Hic nota ꝙ ſi ↄfitetur quis cũ mẽdicãtibꝰ qui ſunt ꝑuilegiati nõ teneť petere licẽtiã neqȝ iterũ curatis cõfiteri: ſic dicit patriarcha Alexãdri‑nus in ſuo tractatu de ſacris: ⁊ ſupra notatũ ẽ. Septimo cõfitẽs qui ſuũ ꝓpriũ curatũ dimittit: aut ſine eius licẽtia aut ſui ſuperioris vadit ad ↄfitẽdũ cũ alio nõ hñte ptãteȝ audiẽdi. Octauo excommunicatus a canone vel a iudice per ſentẽtiam latã. Nono qñ peccatũ ẽ reſeruatũ: cõfitẽs debet remitti ad ſuperiorẽ. Decimo obſtinati ⁊ in aliquo peccato indurati: ſicut lenones: meretrices: aut mulieres publice: aut vſurarij. ¶ Attamẽ ſi inſtãter per ipos requi‑riť: abſoluanť: ⁊ ſibi iniungať pñia. Et cõfeſſor dicat eis ꝙ talis abſolutio parum prodeſt ⁊ q̃ſi nihil: niſi oĩno abſti‑neãt a pctĩs ſupradictis: debetqȝ eos inducere q̃buſcũqȝ modis poterit ꝙ a talibus abſtineãt: mutẽtqȝ in meliꝰ vi‑tam ſuã cõuertẽdo ſe ad dñm: qui pius ⁊ miſericors ẽ pa‑ratuſqȝ eis peccata dimittere et ſuã grãm conferre. Et ꝙ alias abſolui nõ poſſunt: niſi prius ceſſent a malo ⁊ faciãt bonnm. ſ. ꝙ dimittãt ⁊ abſtineãt oĩno a pctĩs: ⁊ res furti‑uas atqȝ debita reſtituãt: ſi poſſunt. alias ꝙ proponãt re‑ſtituere q̃ȝ citiꝰ poterũt. Et ſuper hoc inducat eis aliqua exẽpla vtilia aliquoꝝ ſanctoꝝ de praua ↄuerſatione in vi‑am ſalutis ↄuerſoꝝ: ut eos ad verã pñiam faciat ꝑuenire.

¶ Caſus vtiles circa abſolutionẽ.

¶ Mutꝰ. ſurdꝰ aut balbutiẽs ſi poſſint ↄfiteri per ſigna aut ꝑ ſcripturã ipi confeſſori: Rñdeť ꝙ tales pñt abſolui ſi aliquo modo cõſtet vel appeat de eoꝝ cõtritiõe ⁊ peni‑tentia. Alienigena: qui cõfiteť in ſuo ydiomate ſacerdoti qui nõ intelligit poſtq̃ȝ ↄfiteať per interpretẽ: qui teneť tenere ſecretũ ſicut ipe cõfeſſor: debet abſolui per ipm ſa‑cerdotẽ q̃ȝuis nõ intelligat. Itẽ queriť ſi infirmus ↄfiteť de aliquo pctõ reſeruato: ſi debet abſolui. Rñdetur ꝙ ſic

iniūgēdo eidē: q̄ si ꝯualuerit diuina fauēte clemētia: q̄ se faciat a ſuperiore abſolui. Excoīcat⁹ ab excoīcatiōe minori ꝑus abſoluat̄ per ſimplicē ſacerdotē a tali excoīcatiōe minori: ⁊ poſtea a pctīs. Querit̄ ſi ꝯfitēs de caſu reſ̄uato pōt abſolui a ſimplice ſacerdote. R̄. q̄ in mortis articl'o ſic. de quo ſup̄ dixim⁹ lati⁹. ⁊ vide i An. vbi ḋ excoīcatiōe ꝑ totū.

Forma abſolutionis.

Ego peccator ⁊c. Miſereat̄ tui ⁊c. Frater mi habeas ꝯtritionē: ⁊ dolorē de oībus pctīs per te cōmiſſis: et amplius noli peccare. Dn̄s nr̄ ieſus xp̄s: qui pius ⁊ miſericors ē ip̄e te abſoluat. Et ego auctoritate ipſius ⁊ ſctōꝝ petri ⁊ pauli apoſtoloꝝ eius ⁊ auctoritate mihi in hac ꝑte cōmiſſa te abſoluo: primo ab omni ſn̄ia excoīcationis minoris. ſi forte incurriſti: ⁊ maioris in q̄ꝫtū mihi ptās eſt attributa. Et a locutiōe ⁊ ꝑticipatiōe excōmunicatoruꝫ ac infideliū. Et a ſuſpēſione officij: ⁊ a quibuſcunqꝫ alijs penis vel ſentētijs: a quibus ego te abſoluere poſſum te abſoluo. Et reſtituo te ſacroſanctis ſacramentis eccleſie. In nomīe patris ⁊ filij ⁊ ſpūs ſancti. Amē. Eadem auctoritate abſoluo te ab oībus pctīs tuis per te deo ⁊ mihi modo cōfeſſis: ⁊ de oblitis de quibus habes propoſitum cōfitendi: ſi in memoriam tibi reducerent̄. Paſſio dn̄i nr̄i ieſu xp̄i: ⁊ humilitas cōfeſſionis: ⁊ bonū propoſitū cōfitēdi: ⁊ omnia bona que feciſti ⁊ facis ⁊ intēdis facere: ⁊ labor tui ſit in remiſſionē omniū peccatorum tuoruꝫ. Et in augmētum felicitatis perpetue. Et ſis abſolutus ex parte dei ⁊ mei. In noīe patris ⁊ filij ⁊ ſpūs ſcti. Amē.

Penitētia quā tibi do ſit pater noſter ⁊ aue maria. Et ſi penitentia ſupradicta nō eſt tibi ſufficiens remitto te ad dei miſericordiam: ut illud bonum quod tu feciſti: et in futurū feceris ſit in pn̄iam ⁊ remiſſiōem oīum pctōꝝ tuoꝝ. Et auctoritate qua dixi te abſoluo. In noīe. p. ⁊ filij ⁊c.

¶ Per dñm dicas. Oīs orō dirigit ad patrē vel ad filiū: ꝛ nulla ad ſpm̄ ſctm̄: q꞉ ſpūs ſctūs ē donū: ꝛ a dono nō petit ſꝫ a largitore doni ſm beatū augu. in li. de doctrina xp̄iana. petit itaq꞉ a pr̄e ꝛ filio: cū ſpūs ſctūs ab vtroq꞉ ꝓcedat. Si tibi libuerit ꝛ expediēs ſeu neceſſariū fuerit lōgi⁹ videre: vide i rōnali pte iiij. ꝶica de orone ſeu collecta: ꝛ ibi doceberis ad vnguē collectas finire. vide ēt in tractatu hugonis cardinalis de expoſitiōe miſſe.

¶ Amen. eſt ꝯfirmatio ꝓcedētiū ꝛ ſꝫ aliquos ē dictio greca: ſm alios hebrea: ꝛ iterp̄tat fiat Jtē iterp̄tat v̄itas. ſicut i apocalipſi: vbi dicit dei fili⁹ ibi dic̄: amē teſtis fidelis. i. v̄itas. Jtē iterp̄tat vere: vt i euāgelio: amē dico vobis. hec dic̄ hugo cardinalis in tractatu d̄ expoſitiōe miſſe de hac dictiōe amē. agit in rōnali ſub ꝶica de ſalutatione ad pplm̄. ꝛ pte. iiij. i expoſitiōe dn̄ica finita ipa oratione. ꝛ i dicta. iiij. pte ꝶica de oroē ſeu collecta. Et i decretis. xxxviij. ſedulo. ꝛ de ꝯſe. di. ij. i glo. c. reuera. Et nota ꝙ amē aliqñ tenet nominaliter: ꝛ tūc idē ē qd̄ veritas iuxta illud euangelij. Amē amē dico vobis. i. veritatē ſeu v̄e vt dixit hugo. aliqñ tenet v̄balit ꝛ tūc idē ē qd̄ fiat. vt i fine pſalmoꝝ. amē. i. fiat. Aliqñ tenet aduerbialit ꝛ tūc idē ē qd̄ ſine defectu: ſine fine. ab a qd̄ ē ſine: ꝛ mene defect⁹: q̇ſi ſine defectu. ut i miſſa ꝑ oia ſcl'a ſcloꝝ amē. vñ v̄ſus. Si ponat amē ꝓ vero: ſit tibi nomē. Sꝫ ſi ſit poſitū ꝓ fiat ſit tibi v̄bū. Si ſine fine notat ſe poſt aduerbia iactat ꝛc. Rationale affirmat ꝙ amē ē v̄bū hebraicū. q. d. fiat nobis ſicut oraſti tu ſacerdos. ſeu feliciter ſit acta orō tua ꝛ eſt ſaptū amē ex apocalipſi. x. ambroſi⁹ exponit amē. i. veꝝ ē qd̄ ſermo

¶ Capitulum. xx.

¶ Verſus Bernardi parātini ad finiendas orationes ſeu collectas.

PEr dñm dicas cuꝫ pr̄em p̄ſbyter oraſ vt in illa rōne Protector in te ſperantiū. Cuꝫ memores natū: mediū tranſit per eundē. dicere debes vt de⁹ q̇ de beate marie virginis vtero. Si circa finē: q̇ tecū dicere debes. vt i illa orone deus q̇ virginalē aulā. Si loqueris nato: q̇ viuis dicere memēto vt i illa orone. Dn̄e ieſu xp̄e fili dei viui. Jtē deus q̇ nobis ſub ſacro mirabili. Cū memores flamē: eiuſdem dicere debes. vt in illa orone Deus q̇ corda fideliū Jn exorciſmis catheciſmiſq꞉ ſathan expellens: ꝑ ignē in fine dicere teneris. vt in benedictione aq̄ dicit. per eū q̇ ventur⁹ eſt iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ ſclm ꝑ ignē

¶ Capitulū. xxj. ¶ De amē.

ſonat affect⁹ ſentiat. de ɔſe. di. ij. Reuera i fine. xxxviij. di. ſedulo. iij. q. v. ꝛ hoc aūt. qñqꝫ ponit̃ ꝑ vere ut ibi. amē amē dico vobis. extra de iure iuran. ꝛ ſi xp̄s Itaqꝫ amē reſpicit ad formā orōnis: ut qd orat̃ optet̃: vel ad modū ɔcluſiōis: ut qd ɔcludit̃ affirmet̃. vbi grā cū ſacerdos orās dicit. Da nobis qs dñe ſalutē mētis ꝛ corpis ppl'us rñdet amē idest fiat. ꝛ cū ſacerdos ɔcludit: q tecū viuit ꝛ regt i vnitate ſpūs ſci de⁹ ꝑ oia ſcl'a ſclorū. ppl'us rñdet affirmādo amen i. verū ē. vl' amen iterp̄tat̃ vitas. ut diximus al' egādo i exēplū apocali.

Capitulum. xxij.

Verſus virginis marie dñe noſtre.

Angelus aduenit: cū virgo fuit duodēniſ
Vixit cū chriſto terdenis ꝛ tribus annis.
Poſt mortē xp̄i nouē ꝑmanſit in orbe.

Verſus virginis etatem notantes ſcd'm quendā antiquum.

Virgo parēs vixit ſexagīta cū trib⁹ ānis
Quattuor atqꝫ decē fuit in partu bñdicta.
Vixit cū filio triginta cū tribus annis.
Sexqꝫ decē annis ſꝫ poſt hec aſtra ſubiuit.

Capitulum. xxiij.

De genealogia anne ꝛ Joachim. Cleophe. ꝛ Salome.

Angelus aduenit. de. e a e btē marie vginis differūt auctores Nā vt ex vſibus his colligit̃ btā vgo. liiij. ānos vixit. Sꝫ frater iacob⁹ philipp⁹ ordinis heremitaꝝ diui auguſtini in ſuo ſupplemēto chronicaꝝ i fine ſeptimi libri dicit q btā vgo vixit poſt filij mortē. xvj. annis: cū antea. xlvij. etatis haberet annos. vñ quidā de ipſius ſacratiſſime virginis tp̄e ſeu etate hos edidit verſus.

Virgo parēs ꝛc. Reuerēdus pr̄ guilelm⁹ durāti mimatēſis ep̄s: i ſuo rōnali diui. offi. i legēda aſſūptiōis btē marie virgis ꝛ iacob⁹ de voragine i leg'da aſſūptiōis eiuſdē glorioſe vginis marie eiſdē vbis dicūt q btā vgo vixit. lxxij. ānis. referūt. n. ſignāter guilelm⁹ q ephiri⁹ refert et narrat q btā vgo qñ xp̄ꝫ ɔcepit erat ānoꝝ. xiiij. ꝛ in. xv. āno ip̄m pepit: ꝛ cū eo māſit ānis. xxxiij. ꝛ poſt mortē xp̄i ſupuixit ānis. xxiiij. ꝛ ſcd'ꝫ hoc btā vgo tp̄e ſui obit⁹ erat ānoꝝ. lxxij. Ipſemet guilelm⁹ dic̄ ibidē q alij vt videt̃ dicūt ꝓbabili⁹ q. xij. ānis filio ſupuixit: ꝛ ſic ſexagenaria ē aſſūpta: cū ap̄li totidē ānis p̄dicauerūt i iudea: ꝛ circa ptes illas. ſicut eccl'iaſtica tradit hyſtoria hec ille guilelmus.

De genealogia āne ꝛ ioachīꝫ. ꝛ de natiuitate beatiſſime virginis Marie vide per Hieronymum prima epiſtolarum parte. in expoſitione hyſtorie anne ꝛ ioachim de conceptu virginis Marie. Incipitur. Petitis a me vt vobis reſcribam. ꝛ in rationali Rubrica de philippo ꝛ Jacobo. Item vide in natiuitate virginis Marie in legenda per Jacobum de voragine. Et in Catholicone in verbo Johannes.

De hac re frater Jo. mantuanꝰ carmelita edidit limatiſſima carmina in p̃mo libro ſue parthenices hyſtorie in hũc modũ. Tres triplici partu marias: tribꝰ anna maritis. Progenuit ſanctũ ⁊ ſũmo genꝰ ethere dignũ. Prima deo ſacros partus dedit altera natus. Quatuor alpheo iudam ſimona iacobũ. Et q iuſtitie clarũ cognomẽ habebat. Tertia de naiꝫ tibi quos zebedee duobꝰ. Edidit: ad calcẽ vnũ trãſmiſit ⁊ vnus Si populi p̃ſtanda fides rumoribus vlla ẽ. Viuꝰ amazoniis epheſi ſepelit̃ in agris Sicq; duos iter ſtuduit ꝯcludere natos. Regnãtẽ latio xp̃z romeq; tenẽtẽ. Imperiũ leu ĩ tellus aſiatica dextrã. Gens hyſpana tenet regnũ inter vtrãq; latinam. hec ille bb. De ortu marie v̓ginis vide p eũdẽ iheronymũ p̃te prima in epl̃a chromatij ⁊ eliodori epoꝝ ad iheronymũ: ⁊ in reſpõſiua eiuſdem iheronymi ad p̃fatos epos. epl̃a chromatij ⁊ eliodori incipit dilectiſſimo fratri iheronymo epl̃a iheronymi ĩcipit domìnis ſanctis.

Treſ tribꝰ Anna viris fert̃ pepiſſe marias.
quaſ gẽuere viri ioachi cleophaſq; ſalomaſ
Has duxere viri. ioſeph. alpheus zebedeꝰ.
Prima ieſũ. ioſeph ⁊ iacobũ pepiſſe ſcd̃a.
Credit̃: ⁊ preter iſtos cum ſymone iudam.
Tertia maiorẽ Jacobũ: fratrẽq; Joannẽ.

¶ In hac eadẽ ſnĩa eſt hieronymꝰ in epl̃a ad Chromatiũ ⁊ heliodoꝝ in p̃mo volumine. q̃ quidẽ epl̃a Incipit̃. Petitis a me.

¶ Anna ſolet dici tres cõcepiſſe marias:
q̃s genuere viri. ioachi. cleophaſ. ſalomeq;
Has duxere viri. ioſeph. alpheꝰ. ⁊ zebedeꝰ
Prima parit xp̃m. Jacobũq; ſcd̃a minorẽ:
Et ioſeph iuſtũ peperit cũ ſimone iudã.
Tertia maiorẽ iacobũ volucrẽq; Joannẽ.

¶ Hec ſupradicta ait iacobꝰ de voragine ĩ ſermone de natiuitate btẽ marie virginis.

¶ Capitulũ. xxiiij.

¶ De libro infantie ſaluatoris.

¶ Liber de infantia. Cũ iheronymꝰ p̃te p̃ma in li. ꝯtra helui-

Liber de infantia ſaluatoris eſt apocriphus. vt habetur in decretis. xv. di. §. que vero opuſcula. Tho. iij. parte. q. xxxv. art. vj. ad iij. Itẽ. q. xxxvj. arti. iiij. ad iij. Itẽ. q. xliiij. dicit ꝙ dñs ante illud miraculũ ꝯuerſionis aq̃ ĩ vinũ nullũ aliud fecit in humana natura miraculũ. Et iõ euãgeliſta

Jo.ij. dicit hoc initiū ſignoꝝ fecit ie ſus i chana galilee. Jō libellus de in fantia ſaluatoris apocriphus eſt: ut patet in decreto gelaſij. vbi opuſcu- la ſeu opera que recepta ſunt notan tur ⁊ que non.

¶ Capitulum.xxv.

¶ De etate ꝗ requirit in ordinādis

¶ Poſtq̄z quis exceſſerit ſeptimuz ānū pōt tōſurari. de tēpo. or. c. fi. li. vj

¶ Itē vltra ſeptimū annū pōt ordi- nari clīcus. oſtiari⁹. lector. exorciſta Et vltra duodecimū accolit⁹. ut ha betur. lxxvij. di. in ſūma.

¶ Et aīaduerte ꝙ ſubdiaconus dz hēre. xviij. ānos. Diacon⁹ vero. xx. ānos Preſbyter. xxv. ānoſ. Sz nō te fallat ꝙ ann⁹ icept⁹ ꝓ cōpleto hētur

¶ Ad epatū. xxx. āni exigunt cōpleti ut in. c. cū in cūctis extra de electiōe ⁊ Tho. iij. parte. q. lxxxiij.

¶ Que etas requirat in bn̄ficijs: or- dinibus: ⁊ religione notat late ⁊ cō pēdioſe. Henri. in. c. ſup inordinata. extra de prebē. ⁊ in Ange. etas. §. iij

¶ Monialis nō admittit ad eligē- dum actiue: niſi duodecimū annū ex pleuerit et profeſſa ſit tacite vel ex- preſſe. In abbatiſſam aūt vl' prioriſ ſam: vbi monaſteriū per prioriſſam gubernat: aliqua nō eligit niſi trice ſimū annū expleuerit: ⁊ expreſſe pro diū de perpetua ꝩginitate beate marie dicat. Nulla ibi obſtetrix. nulla mulier cularū ſedulitas interceſſit ipſa pānis inuoluit infantē ipſa ⁊ mater ⁊ obſtetrix fuit ⁊ collocauit eū inquit in p- ſepio. ⁊c. librū de infantia ſaluatoris apocryphum cō uincit.

¶ Pōt tonſurari. vt in. c. in ſingulis. lxxvij. di. ⁊ etiā ſuſcipe tres ordi- nes minores ſcz oſtiariatū. lectoratū. exorciſtatū. vt in. d. c. in ſingulis. ⁊ quicūqz ꝯferret an̄ hāc etatē: niſi re- ligionē intraret ſuſpēſus ē ipoſacto ꝑ annū a collatiōe eiuſdē ordinis. de tpori. or- di. c. nullus. li. vj. Accolita tū pōt quis ſuſcipe poſt. xij. ānū. vt in. d. c. in ſingulis.

Et aīaduerte ꝙ ſub diacon⁹ ⁊c. In ſubdiacono xviij. āni inchoati ſufficiūt in diacono. xx. in preſbyte- ro. xxv. vt in cle. generalez. de eta. ⁊ quali. ordi. qui an te hāc etatē promouet: cha racterē quidē ordinis ſuſci piūt: ſz nō executionē vſqz ad cōpletū tēp⁹. vt notat in d. cle. generalē. Nec epus pōt diſpēſare. vt ibi notat.

¶ Monialis non admittit. De hac materia ⁊ de voto ſeu de etate ꝗ requi rit ad votū vide in ſūma an gelica. in titu. de etate cum ibi notatis. ¶ Quāta ſcien tia requirat in clerico. vide

in decretis.xxviij.di.que ipis ſacerdotib⁹.ꝛ in angelica.cõfeſſo.iiij.cũ.§ §. ſequẽtib⁹.ꝛ in.c.cũ in cũctis.de electiõe ꝛ ibi per abbatẽ ſiculũ. aug⁹. dicit ꝙ in domo dei quattuoꝛ ſunt neceſſaria. ſcilicet grãmatica ad verba dei exponendũ. muſica ad laudes dei decãtãdas. ius canonicũ ad iura eccl'iaſtica defendẽda ꝛ diſcernẽda. Cõpot⁹ ad feſta mobilia ꝛ inobilia inueniẽda ꝛ inquãtũ eſt ſacra dans debet etiã ſcire ſacra et ea q̃ neceſſaria ſũt in ipis ꝛ modũ adminiſtrãdi: ꝛ gñaliter oia q̃ ad ſuũ attinẽt officiũ:

feſſa fuerit oꝛdinẽ regularẽ. habent̃ hec i.c.indẽnitatib⁹.de electi.li.vj. ¶ Inquiſitoꝛ quadꝛageſimũ ãnũ attingat.cle.dolẽtes.de hereticis.

alias g̃uiter peccat.inno.in.c.cũ in cũctis.de electiõe. Itẽ.ij.pte rõnalis. rica de ſacerdote: notat̃ q̃ debeãt ſcire ſacerdotes. requirit̃.n.ſciẽtiã ẜm dignitatẽ locũ ꝛ oꝛdinẽ ad quẽ aſſumit̃. vt in.c.eccl'ia vr̃a.de electi. qd̃ ſi nõ ſciuerit peccat vt ino. vbi ſup̃.ꝛ.xxxviij.di.oẽs.xviij.q.ij.ſi quis abbas.de eta.ꝛ q̃li.c.fina. ¶ Que ſciẽtia requirat̃ in ep̃o clico ꝛ monacho.ꝛ in doctoꝛe vide in.d.c.cũ.in cũctis.de electiõe: ꝛ ibi p abbatẽ lati⁹. Itẽ ibidẽ q̃ etas requirat̃ in abbate ꝛ abbatiſſa.ꝛ in iquiſitoꝛe.q̃ ſciẽtia reqrat̃ in ep̃o notat̃ etiã in decretis.xxviij.di.c. oẽs pſallẽtes.cũ mltis alijs.c.ꝛ iurib⁹. ¶ Que requirãt̃ in doctoꝛe.ꝛc̃.vide in c.ꝑpoſuiſti.extra.de pꝛobationib⁹.ꝛ ibi per abbatẽ ſiculũ.ꝛ in.cle.ſcd̃a.de magiſtris.in v̑bo.honoꝛe.ꝛ ibi p frãciſcũ de zabarellis ꝛ ioãnẽ de ymola. ꝛ in decretj.lxj.di.miramur. ¶ Qd̃ clericus debeat eẽ litterat⁹ pꝫ.xxxvj.di.ꝛ.xxxvij. ꝛ.xxxviij.di. per totũ.ꝛ.xvj.q.j.ſic viue.

¶ Alfonſi Cameræ ad ſupradictũ opus Peroratio.

¶ Ibis iam opus parui uoluminis uarias per orbis cardines iucũde: cũ ea cõtineas: q̃ ſi memoriæ mãdent̃: tui familiares oẽs fere auctores lectitaſſe uidebunt̃: & ſic facilius multo atq; expeditius aĩaꝝ ſaluti ꝓſpiciẽt. Nõ negabo ꝙ celerius q̃ fuerat cõſiliũ & amicoꝝ & dñoꝝ ꝑcibus atq; efflagitatione fueris in lucẽ emiſſũ. uolebã eni Horatii cõſilio in nonũ annum te ꝑmere magis ut politũ ac caſtigatũ ꝓdires. Sed qa amicoꝝ uoto morem gerere ſp a teneris annis ſum⁹ innixi: te edidimus ea fiducia muniti ꝙ limæ atq; ſanctæ mr̃is eccl'iæ cenſure nos ipſos teq; una mente ſincera & humili ſubiecerimus & ſubmittimus. Quare ſi qd deſiderabit̃: id

quotidiano cõuitio & importunis p̃cibus aſcribat̃. Si
qd uero minus bene dictũ uel in ſenſu uel cõtextura lit
terarũ (qd abſit) id tã imperitiæ q̃ inaduertẽtiæ cõpi-
latoris nec nõ difficili impreſſoꝝ correctiõi imputet̃
ſupeſt. R.P. ut lectores ſapiẽtes & catholici qd ſecũdũ
deũ intellexerint corrigendũ & caſtigandũ corrigãt.
& hi quoꝝ grã tm̃ laboris ſubiuimus: cũ ſeſe iuuari ac
doceri in his q̃ ad cultũ ptinẽt diuinũ intellexerit: deo
& amplitudini ur̃æ grãs agant ingentes: ꝓut ego ago
eaſq; referre cupio. Sed ſi agere nequiuero: aut referre
negabit ĩopia: ĩaltẽ habebo. Ad p̃iens ergo amici nr̃i
hoc munuſculo ſint contenti: qd amplitudini ur̃æ. P. ſa
pientiſs. tota mẽtis intentiõe dicauimus facturus grã
uobis ĩſeruiẽdi multo ampliora: ſi mihi liceret. ualete.

Compilator loquitur.

Hec lege qui fidei ſecreta ediſcere paras.
Et per me in ſacris doctior eſſe potes.

Opus loquitur.

Qui me doctorum uario ſermone uirorum.
Scripſit opus: chriſti ſeruat amatus fidem.

Cõpilatio hec noua ad nouelloꝝ clericoꝝ inſtructio-
nem putilis admodũq; neceſſaria ſtudio puigili emen-
data una cũ tractatu de doctrina xp̄iana Impreſſa hyſ
pali arte mira ingenioq; ſagaci Ioannis de nurẽberga
Thomæ glogner & Magni herbſt alemanoꝝ fœlici nu
mine eſt explicita. ſeptimo Kalendas nouẽbris Anno
ſalutis chriſtianæ. M.CCCC.XCVI.

Tabula eorũ que in hoc breui tractatu ſeu cõpilatione ſacrorum cõtinentur: ꝛ primo eorũ que in prima parte.

Capitulũ primũ de diffinitiõe ſacri cũ ei⁹ declaratione ꝛ vnde dicatur ſacrm. fo. vij.
Capitulũ ſcðm de noue legis ſacris ꝛ ꝑ quẽ inſtituta ſũt ꝛ q̇b⁹ de cauſis: ꝛ de. vij. gradib⁹ eccłie. fo. x.
Capitulũ tertiũ de ſacroꝝ numero. fo. xxiij.
Capi. q̄rtũ de effectu ſiue ſacroꝝ vtilitate. fo xxiiij.
Ca. v. ď inſtitutiõe ſacroꝝ ad hoĩuȝ curationẽ fo. xxvj.
Capitulũ ſextuȝ ꝯtinet quot ꝛ q̄ ſacra pñt iterari ꝛ q̄ nõ ꝛ que ſit cauſa iterationis. folio. xxix.
Capi. vij. de ſacris que ſunt de neceſſitate et de ijs q̄ ſunt de voluntate. folio. xxxij.
Ca. viij. de miniſtro oĩuȝ ſeptẽ ſacroꝝ. fo. xxxij.

Secunda pars.

Ca. primũ ſcðe ꝑtis opuſculi de ſacris in ſpẽ. fo. xxxvj
Capitulũ ſcðm ď baptiſmo ꝛ ei⁹ diffinitiõe. fo. xxxvj
Ca. iij. quot requirunt̃ de ſubſtantia baptiſmi inquo includuntur materia forma ꝛ intentio in baptiſmo neceſſaria. folio. xxxvij.
Ca. iiij. obquã cauſaȝ baptiſm⁹ fit in aq̄. fo. xxxix.
Capitulũ quintũ de triplici baptiſmo. fo. xxxix.
Ca. vj. in quo ꝯtinet̃ q̇d ſit res tm̃ in baptiſmo: ꝛ quid ſacrm: q̇d res ꝛ ſacrm ſimul. fo. xl.
Capitulũ ſeptimum de his q̄ in ſacro baptiſmi ſũt de ſolennitate. folio. xl.
Ca. viij. inq̇bus locis baptizat⁹ inungit̃. fo xl.
Ca. ix. de inſtitutiõe huius ſacri. fo. xlj.
Capitulum. x. de effectu baptiſmi. fo. xlj.

j

Ca.xj.de cathecismo ⁊ exorciſmo. fo. xliij
Capitulum.xij. de ſacramento cõfirmationis in quo continentur diffinitio ⁊ eius materia. forma et intentio. fo. xliiij
Capitulum.xiij. ꝙ in tribus ſacramentis fit chriſmatis vnctio. fo xlv
Capitulum.xiiij.de ꝯfirmationis vtilitate. fo. xlvj
Capitulum.xv.de his que in cõfirmatione ſunt de bene eſſe. fo. xlvj
Capitulum decimum ſextuz de euchariſtia in quo ei⁹ diffinitio continetur. fo xlvij
Capitulum decimuz ſeptimũ quot ſunt de ſubſtantia euchariſtie in quo agit̃ de miniſtro.forma.materia ⁊ intentione q̃ in euchariſtia exigunt̃. fo xlviij
Capitulum.xviij. in quo agitur quid ſit res ⁊ quid ſacramentum quid res ⁊ ſacramentũ ſimul in euchariſtie ſacramento. fo. lij
Capitulum.xix. ob quas rationes hoſtia in tres frangitur partes. fo. lij
Capitu.xx.de defectibus ſiue caſibus qui poſſunt accidere in celebratione miſſe. fo. liij
Capitulum.xxj.de loco vbi miſſa celebrari poſſit:⁊ tẽpore ⁊ quot miſſas poſſit ſacerdos dicere in die. cũ alijs annexis. fo. lxiij
Capitulum vigeſimum ſecundum quis teneatur audire miſſam:⁊ in qua etate teneantur fideles cõmunicare⁊ quo tempore: ⁊ quotiens:⁊ quibus ſit danda euchariſtia ⁊ quibus deneganda: cum alijs annexis. fo. lxxiiij
Ca.xxiij.de pñia:in quo ipſa pñia diffinit̃. fo. lxxx
Ca.xxiiij.de pñia in triplici ſpẽ:⁊ ꝙ pñie ſunttres par

tes itegrales.ſ.ↄtritio.ↄfeſſio.⁊ ſatiſfactio.fo. lxxxj
Capitulũ.xxv. quid ſit res ⁊ quid sacr̃m: quid res ⁊ ſacramentum ſimul in ſacr̃o pñie. fo. lxxxiij
Ca.xxvj. de materia forma ⁊ intentione in ſacr̃o pñie ⁊ ibi de tempore quo q̃s teneẽ ↄfiteri. fo. lxxxiij
Capitulum vigeſimum ſeptimũ primo de forma abſolutionis quotidiana.deinde de forma abſolutionis ab omnibus cenſuris ⁊ penis tam a iure q̃z ab homine latis. ⁊ de forma abſolutionis in articulo mortis: ⁊ alia plenaria:⁊ alia ẜm andream Mde-gareñ.epiſcopum:⁊ de forma abſolutionis ab excommunicatione maiori⁊ minori.⁊ quid ſit excoĩcatio. ⁊ quotuplex eſt:⁊ d̃ ſuſpẽſiõe ⁊ iterdicto.fo. lxxxv
Ca.xxviij.quid ſit cõfeſſio.⁊ qualis debeat eẽ.fo.xciiij
Ca.xxix.de qualitate confeſſoris. fo. xcvj
Capitulum tricgſimum de modo quem quiſq3 ſeruabit in confeſſione. fo. xcvij
Ca.xxxj.de circũſtantijs viciũ grauantib9. fo. xcviij
Ca.xxxij. ꝙ pctõr poſt oĩum delictoruꝫ ſuorũ manifeſtationẽ gñalẽ clauſulã addat de oib9 alijs pctis.deinde ſequaẽ iniũctio pñie ⁊ abſolutio fo. xcix
Ca.xxxiij.ꝙ ↄtraria pñia debeat ĩponi delictis. ⁊ occultis nõ publica.⁊ ꝙ eſt arbitraria. ⁊ ꝓ ſacerdote documentũ ad imponendũ pñiaꝫ ſcribiẽ .fo. xcix
Ca.xxxiiij.vbi agiẽ ꝙ oĩs impoſitio pñie ad ieiuniuꝫ. orõnem ⁊ elemoſynã reſpicit:⁊ de tuto remedio in iniungendo penitentiam. fo. c
Ca.xxxv.vtrũ opera facta in charitate ꝑ ſeq̃uẽs pctm̃ mortale mortificata:viuificenẽ poſtea ꝑ pñiaꝫ. Et an illa q̃ fuerũt fctã in mortali viuificari poſſint.Et ad q̃d ꝓſint.⁊ quot mõis deleaẽ veniale pctm̃.fo.cij
ij

Capitulū trigeſimūſextū vtrū pñia debeat iniūgi an-
te abſolutionē vel poſt. folio. ciij
Capitulū trigeſimūſeptimū vtrū ſufficiat penitēti re-
ſpondere ad interrogationes factas per cōfeſſorē.
Et vtrū ſacerdos poſſit abſoluere penitentē a qui
bus pōt abſoluere: quādo ipſe penitēs habet alios
caſus ſuperiori reſeruatos. ⁊ de ſigillo cōfeſſionis.
Et vtrū poſſit abſoluere quā carnaliter cognouit:
⁊ quō ſe hēbit ſacerdos audiēdo mulieres. fo. ciiij
Capitulū.xxxviij. ꝙ in aliquibus caſibus eſt iteranda
confeſſio. fo. cvj
Ca.xxxix.ꝙ pñia eſt hodie arbitraria: q̄ prius p canoneſ
erat taxata. ⁊ quot ſunt canones pñiales. fo. cviij
Capitulum quadrageſimum Quid ſit reſtitutio ⁊ qui
tenentur ad reſtitutionem. fo. cxvij
Ca.quadrageſimūprimū de ſatiſfactiōe. fo. cxviij
Ca.q̄drageſimū ſecūdū de effectu ꝯfeſſiōis. fo. cxix
Capitulū quadrageſimū tertiū de excōicationibus ſi
ue caſibus ſedi apl'ice reſeruatis. fo. cxix
Capi.q̄drageſimū q̄rtum de excōicationibꝰ papalibꝰ
cōcernentibus religioſos ⁊ religioſas. fo. cxxi
Capi.xlv.excōicationibꝰ epis a iure reſeruatis.⁊ alijſ
multis documentis circa pñiam: ⁊.viij.caſibꝰ qui-
bus cōfiteꝛ q̄s alteri quā ꝓprio ſacerdoti. fo. cxxij
Ca.xlvj.de extrema vnctione q̄d ſit. fo. cxl
Ca.xlvij.de inſtitutione huiꝰ ſacr̄i. fo cxlj
Ca.xlviij.quid ſit res.q̄d ſacr̄m.q̄d vtrūqȝ. fo. cxlj
Ca.xlix.de materia.forma.⁊ intentiōe. fo. cxlj
Capi.l.quis poteſt cōferre vnctionē.⁊ quibꝰ cōferri
poſſit ⁊ debeat.⁊ in quibus locis. fo. cxlij
Capi.lj.quo in loco inungaꝛ mutilatus vel cecus. vel

ſurdus a natiuitate ⁊ ſimiliter. fo. cxliiij
Capitulū.lij.de effectu hui⁹ ſacri. fo. cxliiij
Ca.liij. de ſacr̄o ordinis quid ſit. fo. cxlv
Ca.liiij.q̇d ſit ſacr̄m.quid res.quid vtrūqꝫ. fo. cxlv
Capitulū.lv.quot ſunt ordines. quia.vij.ſm theologos.⁊.ix.ſm canoniſtas. fo. cxlv
Capi.lvj.de materia.forma.⁊ intentiōe. fo. cxlvj
Capitulū.lvij. ꝙ in quolibet ordine imprimitur character.⁊ in quo actu imprimatur. fo. cxlvij
Capitulū.lviij.de officio ad qđ quilibet promotorum dirigatur. fo. cxlviij
Capitulū.lix.vtrū de neceſſite character vnius ordinis p̄ſupponat characterē alteri⁹ ordis.⁊ vtrū p ſaltū ordines ſuſcipiēſ recipiat characterē ſupioriſ ordīs.⁊ ꝙ ī mortali ordies nō ſuſcipi debeāt. fo. cl
Capitulū .lx. de conditionib⁹ que requirunt in ſuſcipiente ordines.⁊ qui prohibent ordinari.⁊ alijs q̄ neceſſe eſt ſciantur. fo. clj
Ca.lxj.de diffinitiōe mr̄imonij:⁊ vn̄ dicat. fo clv
Ca.lxij.de inſtitutione matrimonij. fo. clv
Ca.lxiij.de materia.forma.⁊ intentiōe. fo. clvj
Capitulū.lxiiij.quid res.q̇d ſacramentū. quid vtrūqꝫ in matrimonio. fo. clvj
Ca.lxv.de etate legitima ad ꝯtrahendū. fo. clvij
Capitulū .lxvj. de cauſis inſtitutionis Matrimonij:⁊ bonis eiuſdem. fo. clviij
Capitulum .lxvij. ꝙ quadruplex diſtinguitur Matrimonium. fo. clix
Capitulū.lxviij. quot modis quis accedere poteſt ad vxorē ſuā licite.⁊ qn̄ illicite accedit. fo clix
Ca.lxix.de effectu matrimonij. fo. clix.

Ca.lxx.de impedimentis matrimonij. fo. clix
Capitulū.lxxj.de oratione. fo. clxiiij
Ca.lxxij.de ieiunio: vbi agit᷑ q̄ ieiunia ſeruat eccl'ia: cū alijs pertinentib⁹ ad ieiuniū. fo. clxvj
Capitulum.lxxiij.de elemoſyna. fo. clxx

Tabula in libellū de doctrina chriſtiana.

Prolog⁹ ipſi⁹ libelli de doctrina xp̄iana. fo. clxxvj
Ca.j.quō ſe ſignabit homo crucis ſigno: ⁊ q̄d ſibi velit hoc nomen chriſtianus: ⁊ vnde deriuetur ⁊ vbi ſit primo nominatum. fo. clxxvj
Capitulum.ij. de articulis fidei. ⁊ primo numerant᷑. xiiij.deinde.xij. fo. clxxviij
Capi.iij.de quattuor ſymbolis. fo. clxxxij
Ca.iiij. de eccl'ie ſacris ſucc̄icte ad examē ſubeundū p̄mo in gn̄e.deinde in ſpē ⁊ particulari. fo. clxxxix
Capi.v.de dotibus anime ⁊ corporis. fo. cxcij
Ca.vj.de decem preceptis decalogi. fo. cxcij
Capi.vij. de ſeptem pc̄tis mortalibus.⁊ de originali ⁊ veniali. fo. cxcv
Capi.viij.de ſeptez virtutibus: que ſunt cōtrarie.vij. peccatis mortalibus. fo. ccj
Capi.ix.de tribus virtutib⁹ theologicis. fo. ccj
Ca.x.de quattuor virtutibus cardinalib⁹. fo. ccj
Capi.xj.de ſeptē donis ſpūs ſancti. fo. ccvj
Ca.xij.de octo beatitudinibus. fo. ccvij
Capitu.xiij.de.xij.fructibus ſeu virtutibus quas ſpiritus ſanctus dat. fo. ccviij
Capitulum.xiiij.de.xiiij.operibus miſericordie.p̄mo de ſpiritualibus.vij. Deinde de ſeptem corporalibus. fo. ccviij

Capi.xv.de quinqȝ ſenſibus corporeis. fo. ccix
Capi.xvj.que vota nō ſunt tenenda. fo. ccx
Ca.xvij.q̄ iuramēta debēt ſuari ⁊ q̄ nō. fo. ccxj
Ca.xviij.q̄ phibent̄ recipere corpus xp̄i. fo. ccxj
Ca.xix.de abſolutionis tractatu. fo. ccxij
Capitulum.xx. in quo ponuntur verſus ad finiendas collectas. fo. ccxiij
Capitulum.xxj.de hac dictione amen. fo. ccxiij
Ca.xxij. in quo ponunt̄ verſus de etate btē virginis marie ſcdm̄ diuerſos auctores. fo. ccxiiij
Capi.xxiij.de genealogia deſcendente ex Anna ⁊ Joachim.⁊ Cleopha ⁊ Saloma. fo. ccxiiij
Capitulum.xxiiij.de libro infantie ſaluatoris: q̇ apocriphus eſt. fo. ccxiiij
Ca.xxv. de etate q̄ requirit̄ in ordinādis:⁊ in ep̄is et beneficijs.⁊ religione.⁊ in inquiſitore. fo. ccxv
¶ Ultimo loco Auctoris peroratio cū quattuor verſibus ponitur. fo. ccxv.

¶ Regiſtrum huius operis.

a.b.c.d.e.f.g.h.i.k.l.m.n.o.p.q.r.ſ.t.v.x.y.ȝ.⁊.ꝯ.ꝝ.ꝶ.j.
Omnes ſunt q̄terni p̄ter tabulā q̄ ꝯtinetur duerno.

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS BIBLIOTECA

INSTITUT
D'ESTUDIS CATALANS
BIBLIOTECA DE CATALUNYA
Núm 46755
Armari Tul. 18
Prestatge

BIBLIOTECA DE CATALUNYA
1002202267